3 1761 07839008 5

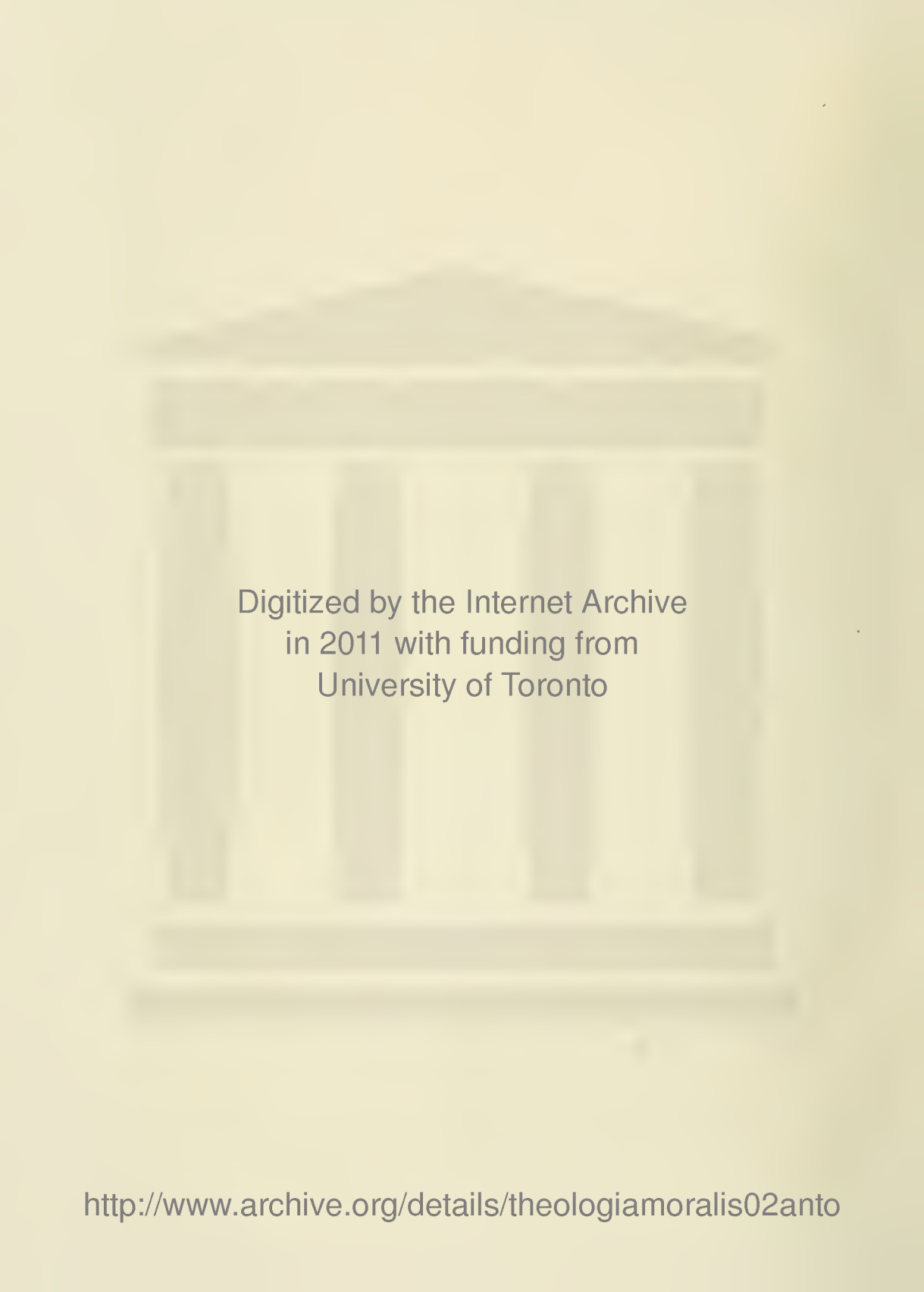
Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/theologiamoralis02anto

THEOLOGIÆ MORALIS UNIVERSÆ,

AUCTORE

R. P. PAULO-GABRIELE ANTOINE

Societatis JESU Presbytero, Sacræ Theologiæ Doctore,
& Ex-professore,

PARS ALTERA.

BX
1757
A5
1754
v.2

LIBRARY
DEC 6 1908

TRACTATUS

DE

SACRIS CHRISTIANORUM RITIBUS.

SACRORUM Rituum ſcientia, iis, quibus animarum cura concredita ſit, non ſolum utilis, ſed etiam neceſſaria eſt. Eccleſia enim Sacros Ritus inſtituit, tum ut rationem, qua Deus exteriùs colendus ſit, demonſtraret; tum ut homines per ſenſus ad divinum cultum alliceret; tum etiam, ut ea ſenſibus objiceret, quæ vel Dei Majeſtatem aliquo modo indicarent, vel in hominum memoriam revocarent, aut collata humano generi beneficia, aut gratias, quas per Sacramenta ſuſcipimus, aut divinas promiſſiones, ſive alia peculiaris Dei erga homines providentiæ indicia, quibus interior Dei cultus in nobis foveri, & augeri valeat. Sunt itaque veluti media ab Eccleſia animarum Rectoribus tradita, & commendata, ut per ea facilius Chriſti oves ad æternæ ſalutis conſecutionem perducant. Nequeunt verò iis ita uti, niſi ſciant, quid ſint, quo fine ſint ab Eccleſia inſtituti, quæque fidelibus per hujuſmodi Ritus contemplanda offerantur. Igitur omnibus ſacris Miniſtris ſcientia hæc neceſſaria eſt, ſed iis præſertim, qui Chriſtianos inter Infideles Hæreticoſque degentes regere, atque inſtruere debeant. Ii enim Sacros Ritus, non ſolùm ut utiles ſanctoſque Orthodoxis proponere, & explicare tenentur; ſed curare quoque debent, ut ab omni ſuperſtitionis, erroriſque ſuſpicione conſerventur immunes, &, ut ab Hæreticorum conviciis atque calumniis vindicentur. Hac de cauſa SS. D. N. BENEDICTUS XIV. pro ſingulari, quam gerit Dominici gregis cura, ſtudium hujuſmodi, quod ipſe mirificè excoluit, omnibus commendavit, voluitque, ut publicæ in Urbe Sacrorum Rituum ſcholæ inſtituerentur, mihique injunxit, ut in Collegio de Propaganda Fide adoleſcentibus ad Sacras Miſſiones deſtinandis, inſtitutiones de Sacris Eccleſiæ Ritibus traderem. Ne quidquam in Auctore noſtro deeſſet, quod ad Parochorum, Miſſionariorumque inſtructionem neceſſarium videretur, nonnulla ex iiſdem inſtitutionibus delegi, in quibus, Sacrorum Rituum natura, diviſio, & origo, eorumdem in Eccleſia varietas, Novatorum hac de re errores, ſuperſtitioneſque vitandæ, & Orientalium circa Sacramenta diſciplina, exponuntur, & declarantur. Quæ quidem in varia capita diviſa, ſequenti ordine expoſui.

In primo capite agitur de Rituum definitione, diviſione, origine, utilitate, ac neceſſitate.

In ſecundo oſtenditur in Eccleſia ineſſe Sacrorum inſtituendorum Rituum auctoritatem,

tem, ac instituti à Novatorum criminationibus vindicantur.

In tertio de Ecclesiæ Orientalis Ritibus eorumque varietate.

In quarto de obligatione in semel suscepto Ritu permanendi.

In quinto Ritus indicantur, quos Apostolica Sedes improbavit, & qui rejiciendi videantur.

Præterea septem aliis capitibus, quæ septem de Sacramentis in particulari tractatibus appendicis loco Auctori nostro adjicientur, Orientalis Ecclesiæ circa Sacramenta disciplina explicabitur.

CAPUT PRIMUM.

De Rituum definitione, divisione, natura, origine, utilitate, ac necessitate.

Ritum vocamus, sensibile signum, quod non ex natura sua, sed ex instituentis arbitrio, cogitationem in mentem naturâ sit excitare, qua in propositum finem dirigamur. Itaque Ritus sive cæremonia, quæ pro eodem usurpatur, sensus nostros movendo, quidpiam menti offerre debet, cujus cogitatio in finem aliquem nos dirigat. Exempli sit signum Crucis, quo Christiani ex consuetudine ab Apostolis orta, consignari solent, quodque vi institutionis Christum Jesum in Crucem pro nobis actum in memoriam revocando, cogitationem excitat, qua in propositum homini Christiano finem dirigimur.

Ratione finis, Ritus alii sunt civiles, alii sacri. Nam ut duplicem concipimus in hominibus in societate degentibus finem, alterum in ea felicitate positum, quam in civili societate exoptamus, alterum vero in æterna alterius vitæ beatitudine constitutum; ita duplex Rituum genus distinguimus. Qui instituti sunt, ut ea per sensus hominibus cogitanda offerant, quæ ad felicem in societate vitam agendam conferant, Ritus civiles nominantur. Hujusmodi sunt sceptrum, corona, aliique splendidi Ritus, qui in Regum inauguratione usurpantur, ut, ad sensus Principum majestate indicata, fortius subditorum animi ad obsequia præstanda percellantur: Item distinctæ Magistratuum vestes, judiciorum solemnitates, aliæque cæremoniæ, quæ ita sensus afficiant, ut ad continendos homines in officio, vel fovendam in societate pacem, procuranda damque felicitatem conferant. Ritus verò, qui ita nos per sensus moveant, ut cogitationes excitent, quæ ad debitum Deo honorem, cultumque præstandum ducant, sacri sive religiosi dicuntur.

Quum sacri, tum civiles Ritus in publicos dividere possumus, & privatos. Privati Ritus civiles sunt, qui ex privatorum hominum consuetudine, vel institutione adhibeantur ad mutua in societate officia fovenda, vel ad conciliandum inter homines mutuam benevolentiam. Privati Ritus sacri dicuntur, quos privatus homo instituat in suum usum, ut facilius ea ipsi in mentem veniant, quibus interior Dei cultus foveatur vel augeatur. Publici Ritus civiles vocantur, qui publica auctoritate instituti, vel comprobati, in iis, quæ eadem auctoritate fiunt functionibus, usurpantur. Qui verò in publicum religionis usum ab eo, cui jus competat erga sacra instituti sint, publici religionis Ritus nominantur. De iis unicè Ritibus nos acturi sumus.

Ii autem spectati ex parte instituentis, vel divini sunt, vel humani. Prioris generis sunt ii, quos Deus instituit; alterius verò, qui homines auctores habent. Cæremoniæ veteris legis à Deo per Mosem Hebræo populo præscriptæ, ac novæ legis Sacramenta à Christo Domino instituta, dicuntur Ritus divini: Ii verò, quos Ecclesia pro divino cultu fovendo, & ampliando constituit, vocantur humani.

Humani Ritus esse possunt legitimi, aut illegitimi. Legitimi sunt, quos instituerit, qui instituendi Ritus potestatem habeat: illegitimi, qui ab eo præscribantur, cui jus instituendi non competat. Hinc Novatorum Liturgiæ Laicorum hominum auctoritate compositæ, & Ritus omnes, qui privata auctoritate instituantur, & adhibeantur in publicis Ecclesiæ functionibus, ut in Sacramentorum administratione, illegitimi dicuntur.

Nota, qui illegitimos Ritus adhibent, non solum peccant contra Ecclesiæ præceptum, quo prohibemur alios præter probatos, & receptos ab Ecclesia Ritus in sacris functionibus usurpare; sed etiam hæreseos suspecti haberi possunt, si illorum probare videantur opinionem, qui omnibus ministris jus instituendi, & mutandi sacros Ritus, competere arbitrantur.

Ritus, qui inordinatum, vitiosumque Dei cultum foveant, de se illiciti sunt, & superstitiosi nominantur. Sunt autem tripliciis generis, scilicet, falsi, superflui sive vani, atque idololatrici. Falsi Ritus sunt, qui falsam in mente cogitationem excitant, &

ad

ad falsum credendum ducunt : Hujusmodi sunt cæremoniæ veteris legis, quæ eo spectabant, ut venturi Christi Imaginem animo offerrent, si ea ratione usurpentur, qua ab Hebræis adhibentur : Item Ritus, qui falsa miracula vel reliquias falsas pro veris indicent, sive falsæ sectæ professionem demonstrent, & quicumque ad falsum pro vero credendum nos ducant, superflui, sive vani Ritus sunt, qui ad augendum, vel fovendum interiorem Dei cultum nullo modo ducunt : exterior enim Dei cultus, cùm ad interiorem referatur, si Ritus, quo exteriùs colimus, ad interiorem Dei cultum non conducat, inutilis, ac omnino superfluus habendus est. Hinc adhibere, dum oramus, certum cereorum numerum, qui certo colore, & ordine sint dispositi; die Sabbati in honorem B. M. Virginis non nere, alia tamen servilia opera exercere, vani & superflui Ritus dicuntur : vani itidem Ritus essent delatio imaginis, vel reliquiæ, aut verborum aliquot Sacræ Scripturæ recitatio, si ex iis certò speraretur salus v. g. corporis, vel quidpiam aliud, quod nec ex rei natura pendeat, nec ex divina ulla promissione, ex delatione illa imaginis, aut ex illa recitatione verborum sequuturum, noverimus. Ritus hujusmodi dicuntur superflui, quia inutiles omnino sunt ad augendum interiorem cultum; vani verò, quia vanam fiduciam & præsumptionem in hominibus producunt, ut liquet in allato exemplo.

Nota. Delatio imaginum, & reliquiarum, si eo fine fiat, ut cogitationes, quæ ex earum visu nobis excitantur, à malè agendo nos retrahant, & ab Deum colendum nos provocent, sacer Ritus erit, quem privatus quisque ritè, ac utiliter usurpabit. Si verò fiat ad fovendam vanam fiduciam, & præsumptionem, licèt in rudibus & simplicibus, ob ignorantiam, & malitiæ defectum, possit quandoque à gravi culpa excusari; nunquam tamen excusari poterit, si vana illa præsumptio, vel virtutis exercitium impediat, vel peccandi occasionem suppeditet, aut si scandalum inde sequatur, &c.

Idololatrici Ritus sunt, qui ad exteriorem idolorum cultum pertinent. Si eo fine instituti sint, & adhibeantur, ut Idolo, quod pro vero Deo habeatur, honor cultusque deferatur, Ritus erunt ad perfectam idololatriam conducentes. Si per Ritus hujusmodi, creaturæ, quæ creatura existimetur, debitus Deo honor exhibeatur, Ritus appellabimus ad idololatriam imperfectam pertinentes: hujusmodi sunt signa, actionesque, quæ vel expressam, vel implicitam dæmonis invocationem præseferant, ut quidquam ipsius ope sciatur, vel obtineatur. Vide hac de re Auctorem pag. 183. & seq. Hæc de Rituum divisione : superest ut nonnulla de eorum natura, origine, & utilitate dicamus. Quo clarior verò res fiat, id variis propositionibus exponemus.

PROPOSITIO I.

Sacer Ritus esse non potest actus illicitus;

NAm eo fine institui debent sacri Ritus, ut iis Dei cultus in hominibus augeatur; decet enim ex instituentis determinatione, ea per sensus menti offerre, quæ homines erga Deum obsequium concilient & augeant. Per actum autem illicitum, qui de se malus sit, vel aliqua lege prohibitus, Dei cultus & gloria non augetur, sed ei injuria fit, ejusque gloria præcepti transgressione contemnitur. Atque hinc liquet, jure meritoque damnari ab Apostolica Sede festivas gratulationes, quæ solemni Ritu in prima puellarum purgatione fieri solent in Regno Madurensi, aliisque finitimis regionibus, quod pudori, & honestatis legibus adversetur; & detestandos esse obscænos nonnullos Ritus, quos in nuptiis celebrandis usurpari solere apud Hottentottos, gentem maxime barbaram, & nonnullos Orientales, Historici nonnulli testantur.

PROPOSITIO II.

Ritus sacri eadem, qua instituti sunt auctoritate, mutari possunt.

ETenim Ritus non natura sua, sed instituentis voluntate ac determinatione, ea significant, quæ ad fovendum, augendumque Dei cultum alliciant, & moveant. Igitur tota eorum vis ab instituentis arbitrio pendet : ergo instituentis voluntate Ritus significato privari potest, atque res alia, sive alius actus, ad id significandum assumi.

PROPOSITIO III.

Si Ritus ex hominum abuſu ad ſuperſtitionem, vel hæreſim fovendam adhibeatur, aut in Dei injuriam cedat, prudenti œconomia mutatur, & quandoque etiam abolentur.

NAm Sacri Ritus non ſolum pernicioſi, ſed nec etiam inutiles eſſe poſſunt, ut ex definitionibus liquet. Igitur dum homines iis abutantur, ut ſuperſtitionem vel hæreſim foveant, aut ſi eorum uſu injuria Deo fiat, ſive ex hominum malitia, ſive alia de cauſa, prudenti œconomia mutantur, & abolentur. Ob abuſus Eccleſia è medio ſubſtulit *Agapas*, convivia, ſcilicet, Chriſtianæ charitatis fovendæ cauſa primis Eccleſiæ temporibus inſtituta. Eadem œconomia uſus eſt S. Gregorius Magnus, dum in Hiſpania trinam immerſionem, quæ in Baptiſmo ex antiqua conſuetudine adhibebatur, auferri permiſit; quia ea Ariani abutebantur ad docendum in divinis perſonas natura & gradu eſſe diſtinctas, ut conſtat ex epiſt. 41. quæ eſt ad Leandrum Hiſpaniæ Epiſcopum. Eadem de cauſa alii in Latina Eccleſia mutati, ac ſublati ſunt Ritus. A Conſtantienſi & Tridentina Synodo uſus calicis laicis interdictus fuit, quod ob ingentem communicantium numerum, paſſim Chriſti Sanguis ſpargeretur, & alia occurrerent, quæ divino Sacramento, atque Deo injurioſa eſſent. Et, ut alia omittam, ablatis juſtis de cauſis Diaconiſſis, diſciplina quoque mutata fuit baptizandi per immerſionem, ut fœminarum pudori conſuleretur.

PROPOSITIO IV.

Ritus legitima auctoritate inſtitutus vel comprobatus, ſi in Dei cultum, & gloriam augendam referatur, licitè & utiliter adhibetur, licèt antea Ritus fuerit falſæ religionis & idololatra gentis.

NAm Ritus ratione illius, quod mente offert, & quo homo in finem aliquem dirigitur, vel vitioſus, aut utilis eſt: ergo ſi Ritus, quo idolum colebatur, mutato ſignificatu, ad augendum Dei cultum, ejuſque gloriam amplificandam referatur, licitus, utiliſque erit. Quod enim de ſe malum non ſit, licitè uſurpatur; utiliter verò, quidquid in Dei gloriam referatur. Actus autem nulla lege prohibitus, quem Hæreticus, vel Idololatra ſuperſtitioſi cultus Ritum conſtituat, de ſe malus non eſt, ſed ſolùm ratione finis, in quem dirigitur: ſi ergo in Dei gloriam dirigatur, ac Dei obſequii cauſa adhibeatur, licitus, & utilis erit; nec amplius Hæretici, vel Idololatræ Ritus erit, ſed Orthodoxæ Eccleſiæ cæremonia. Sic cæremoniæ nonnullæ, quas Moſem ex Ægyptiis depromſiſſe, eruditis nonnullis viſum eſt, determinatæ ex divina, qua Moſes ducebatur, inſpiratione, ad ſignificandum Chriſtum venturum, divinæ deinceps cæremoniæ dictæ ſunt: Baptiſmus, quo Judæi Proſelytos ſuos initiare ſolebant, poſtquam à Chriſto Domino Ritus Chriſtianorum, & Sacramentum novæ legis conſtitutus eſt, non amplius Baptiſmus Hebræorum, ſed Chriſtianæ religionis Ritus, & Sacramentum appellatus eſt: Proceſſiones denique ab Arianis inſtitutæ, ut religioſæ pietatis famam ac ſplendorem affectantes, precibus, & hymnis, quos hinc inde per vias, & plateas canebant, imperitum vulgum in turpiſſimi erroris ſocietatem protraherent, poſtquam ab Orthodoxis in publicam veritatis conteſtationem ac in Dei laudem, & gloriam fieri cœperunt, utiles, ſanctæque Eccleſiæ Catholicæ cæremoniæ factæ ſunt. Vid. Soc. lib. VI. Hiſtor. Eccleſ. cap. 8. lib. VII. cap. XXIII. & Sozom. Hiſt. Eccleſ. lib. VIII. cap. 8.

Atque hinc patet, turpiſſimè eos falli Novatores, qui ut Catholicæ Eccleſiæ Ritus contemnant, & damnent, ſatis eſſe putant, oſtendere, atque clamare vel à Synagoga, aut à Gentium ſuperſtitione originem trahere. Ritus enim, non ex eo quod retro actis temporibus fuit, nec ex fine, quo tunc adhibebatur, ſed ex eo, quod in præſentia menti conſiderandum offert, & ex fine quo uſurpatur metiri debet. Igitur, ſi actus, ſi templum, ſi veſtis, vel aliud quidpiam, quo Gentes Idolorum cultus ornandi, fovendi, exercendique cauſa uſæ ſint, ab Orthodoxa Eccleſia adhibeatur, vel ut exteriori pompa ſenſibus indicta Dei majeſtate, & rerum omnium dominio, fortius homines moveat ad obſequium, vel ut in memoriam revocet collata humano generi beneficia, vel ut exteriori obſequio Dei cultum foveat, & augeat, vel denique, ut alio modo Dei honor & gloria augeatur, quid eſt, quod reprehendi, quod damnari poſſit? Præterea quid mali eſt, Ritibus uti vicinitatem habentibus cum veteris Teſtamenti cæremoniis? Hæ enim deſignabant futu-

futurum Christum; nostri verò Ritus jam venisse indicant, dum v. g. luminaria adhibentur ad significandum patefactam lucem Evangelii; thurificatio ad ostendendum odorem gratiæ à Christo manantem; vestes, quæ commemorandæ Dominicæ Passioni serviant. Hæc de Rituum natura. Venio nunc ad originem.

PROPOSITIO V.

Exterior Dei cultus & Ritus sacri, nonnisi à Deo originem habent.

EA enim, quæ Deus homines docuit, ex Deo originem trahunt; exteriorem autem Dei cultum, ritusque, qui interiorem foveant, & augeant, Deus ipse homines docuit. Patet id, primum ex eo, quod exterior Dei cultus, cum hominibus cœperit; ut ex sacrificiis constat, quæ Cain & Abel Deo obtulerunt, Gen. cap. 4. Deinde, quia omni ætate nationes omnes cultum externum, Ritusque sacros adhibuere, idque vel ex eo, quod hujusmodi Dei colendi rationem à majoribus acceperint, quos Deus docuerat; vel quod Deus ipse per rectam rationem, id omnes homines doceat. Præterea constat, itidem constituisse signum fœderis, ipsum inter & terram initi, Gen. cap. 9. Circumcisionem statuisse signum pacti cum Abramo initi, ejusque semine: Ac plures per Mosem præscripsisse Ritus, qui, aut collata beneficia Hebrææ genti, aut factas promissiones menti offerrent. Denique humano generi post diluvium præcepit, ne carnem cum sanguine comederent, ut non tam faciles essent homines ad homicidia, & sanguinis effusionem, sicut ante diluvium fuerant, quemadmodum interpretes quamplurimi exponunt: Hebræo populo per Mosem cæremonias præscripsit: Atque in plenitudine temporis, æterno ipsius Filio homine facto, Baptismum, Sacram Cœnam, manuum impositionem, aliosque Sacros Ritus stabilivit, de quibus sequenti capite dicemus. Dubitari ergo non potest, quin Sacri Ritus ex Deo originem trahant.

PROPOSITIO VI.

Sacri Ritus in hac providentia non solum sunt utiles, sed etiam necessarii.

PRopositio hæc ex iis, quæ superiori propositione demonstravimus, facilè patet. Cùm enim Deus omni ætate exteriorem cultum, Rituque sacros homines docuerit, ac servandos quoque præceperit, argumentum est, non solum utile, sed etiam necessarium esse, ut homines ex animo & corpore constantes, etiam exterius per Corpus Deo obsequium exhibeant, &, ut per sensus ad Deum colendum alliciantur, & determinentur. Quò autem res clarior fiat, utramque Propositionis partem paucis demonstrabo. Ad primam quod attinet, nemo non videt, Sacros Ritus esse hominibus quam maximè utiles. Ii enim ea sensibus offerre debent, quæ homines ad colendum moveant & alliciant, quæque apta sint ad augendum in eis interiorem Dei cultum, eosque in æternam beatitudinem dirigendos. Altera verò pars, ex modo liquet, quo Deus suam erga homines providentiam exercet. Licet enim ita homines regere potuerit, ut interiùs lumine suo eos docendo, & dirigendo per verum cultum, ad supernæ beatitudinis consequutionem perduceret; tamen per visibilia ad invisibilium suarum perfectionum cognitionem nos ducit, ut docet Apostolus, & per factam ad sensus per Prophetas, & Apostolos revelationem, quæ credenda, quæque nobis agenda sunt manifestavit, modumque indicavit, quo ei servire, cultumque exhibere debeamus. Voluit ergo Deus, ut in hac providentia hominibus per sensus tum credenda, tum agenda proponerentur: Ergo juxta hunc providentiæ ordinem, necesse est, ut homines per sensus excitentur, & alliciantur ad Deum colendum. Ut enim fides esse debet ex auditu, ita per auditum, & alios sensus ad cultum Dei provocari, & allici debent: Eo vel magis, quod hominum plerique, vix alia ratione, quàm per sensus determinari, ac moveri possunt ad Deum colendum. Accedit etiam, quòd homines in societate viventes invicem moveri & provocari debeant ad Dei cultum: Id verò, qua ratione fiet, si exterior cultus, sacrique Ritus è medio tollantur?

CAPUT II.

De Christianæ Ecclesiæ Ritibus; ubi præcipui circa eosdem errores Hæreticorum, qui sunt hac ætate nostra in Occidentali Ecclesia recensentur, & confutantur.

EXplicata Sacrorum Rituum natura, origine, & utilitate, de Ritibus dicendum

est, quos vera Christi Ecclesia præscribit, servandosque præcipit. Itaque in hoc capite agemus de exteriori Dei cultu, ac Ritibus in universum, & exponemus Catholicæ Ecclesiæ sistema circa Sacrorum Rituum disciplinam, illudque à Novatorum Sophismatibus vindicabimus. Plures sunt hoc tempore in Occidentali Ecclesia hæreses, quarum quælibet plures habet circa Sacros Ritus errores. Omnes Catholicam Romanam Ecclesiam novitatis, & superstitionis insimulant, ejusque auctoritatem, cujus sententia è fidelium communione dejecti sunt, contemnunt & negant. Sed invicem dissident, tum in designando novitatis initio, tum in exteriori cultu reprehendendo atque damnando. Sociniani, & qui iis proximè accedunt Remonstrantes, Apostolorum ætate Ecclesiam Christi mutari, ac depravari cœpisse, tum circa dogmata, tum circa disciplinam, effutiunt. Calviniani à secundo, Lutherani verò, aliique à tertio, vel quarto Ecclesiæ seculo variationis, & novitatis initium sumunt. Sociniani, Remonstrantes, & Calviniani, exteriorem Dei cultum, ut Christianæ Religionis simplicitati contrarium, detestantur. Contra verò Anglicani Hierarchiam Ecclesiasticam, exteriorem Catholicorum in pluribus similem cultum, ac cæremonias bene multas usurpant, & probant. Lutherani Ritus adiaphoros putant, & contra aliorum hæresim, Christi Salvatoris Imaginem in Ecclesiis detinendam esse contendunt. Variant etiam in iis indicandis, quæ superstitionem in exteriori Ecclesiæ nostræ cultu redoleant, ac invicem pugnant circa dogmata fidei. Ita Deus Ecclesiæ suæ manifestat, eos superbiæ, dissidii, erroriſque spiritu duci.

Hujusmodi errores confutaturi, ostendemus, primo, exteriorem Dei cultum Christianæ Religionis humilitati, & simplicitati non adversari; Secundo, in Christi Ecclesia inesse instituendi Ritus potestatem; tertio, potestatem hanc cum auctoritate præcipiendi, condendique leges esse conjunctam; quarto, hanc potestatem non inesse in Magistratibus, atque Principibus, sed in Ecclesiæ Pastoribus; quinto, Pastorum omnium jurisdictionem Romani Pontificis auctoritati esse subjectam; sexto tandem, probatos Orthodoxæ Ecclesiæ ritus à superstitionis nota vindicabimus.

PROPOSITIO I.

Exterior Catholicæ Ecclesiæ cultus Christianæ Religionis simplicitati non adversatur.

UT, quæ sunt nota, ab iis quæ Novatores in dubium revocant, secernantur, tria principia constituo, quæ ab ipsis quoque Hæreticis unanimi consensu probantur. Primum, ea quæ ad statuendum atque servandum in divino Cultu ordinem & decorum utilia sint, non esse Christianæ Religionis humilitati, atque simplicitati contraria. Nam recta ratio docet in omnibus, sed præsertim in Dei Cultu ordinem decorumque servari oportere; & Paulus I. ad Corint. cap. 14. v. ultimo jubet, *ut omnia honestè, & secundùm ordinem fiant*. Plures autem cæremoniæ, quibus exterior Catholicæ Ecclesiæ Cultus continetur, ad ordinem decorumque in Sacro Cultu servandum quàm maximè conferunt; ut: easdem expendenti manifestum fit.

Deinde statuo, Christianam Religionem non prohibere Sacrorum Rituum usum. Nam præterquam quod hujusmodi prohibitio, nec à Christo Domino, nec ab Apostolis ullibi facta legitur, ipsi quoque Novatores fatentur, Christum constituisse Baptismum, ut Sacrum Ritum, quo homines novum hominem induerent, atque Christianæ Religioni initiarentur; & sacram cœnam, quam perpetuo ab Ecclesia in sui commemorationem fieri debere mandavit: nec inficiantur, Apostolos ad indicandum gratiam, aliaque Sancti Spiritus dona, quæ hominibus conferebantur, manuum impositionem, aliasque cæremonias adhibuisse.

Denique, *omnia illa, quæ cum virtute nobis præscripta conjunctionem aliquam habent & ad ejus perfectionem faciunt, & solo fine suscipiuntur, ut aptiores & promptiores simus ad colendum Deum*, optimè cum Christiana Religione cohærere, fatetur Limborchius ipse Arminianus Theol. Christiana lib. v. cap. 75. num. 14. At, quæ cæremonia est in exteriori Catholicorum Cultu, quæ si eo fine usurpetur, quo adhiberi jubet Romana Ecclesia, cum virtute nobis præscripta conjuncta non sit, vel ad virtutis perfectionem? denique ad Cultum augendum non referatur? Imò, siqua sit cæremonia, quæ apta non sit fovere, & augere interiorem Dei cultum, quo Deum in Spiritu, & veritate diligimus atque colimus,

tum

tum ab Ecclesia, tum ab omnibus Theologis nostris, tanquam inutilis & superflua rejicitur, & damnatur. Atque hæc notata sunt, ut palam cuique fiat hæreticorum impudentia, dum Romanam Ecclesiam calumniantur, quod Cultum omnem divinum, hominis sanctitatem, ac totam æternæ salutis spem, in exteriori Cultu, & cæremoniarum usu constituat. Venio nunc ad demonstrationem.

Quidquid ad servandum in divino Cultu ordinem & decorum; & ad interiorem in nobis Dei Cultum augendum utile sit; Christianæ Religionis humilitati, atque simplicitati non adversatur; quippè quæ cordis, seu Spiritus humilitatem, & simplicitatem commendat, nec ullibi vetat exteriores actus, qui simplici atque humili corde divini Cultus causa fiant. Ritus autem, quibus exterior Catholicæ Ecclesiæ Cultus continetur, vel ad servandum in divino Cultu, seu sacrorum confectione, & administratione ordinem & decorum, vel ad virtutis exercitium, aut ad interiorem Dei Cultum augendum referri debent, juxta Catholicæ Ecclesiæ institutionem atque doctrinam. Hæc enim inutiles & superfluos Ritus, ut superstitiosos damnat, atque abusus, si qui sint in cæremoniarum praxi, Pastorum diligentia omnino removendos præcipit. Videatur. Concil. Trident. Sessione 22. *Decreto de observand., & evitand. in celebratione Missæ*; Et sess. 25. *de invocatione, veneratione &c.*

Et sanè quis neget, plerosque Ritus Catholicæ Ecclesiæ ad Sacrorum Ordinem & decorum pertinere? Exteriorem pompam maximè conferre ad ostendendum hominibus Dei majestatem, supremumque dominium, cujus consideratione cordis humilitas, & simplicitas fovetur, & augetur? Opera, quæ Ecclesia præcipit, esse veræ virtutis exercitium, si eo fiant fine, quo ipsa præscribit? Promissiones denique & Dei beneficia, quæ per Ritus plerosque menti contemplanda offeruntur, ad fidem, spem, & charitatem augendam destinari?

Ajunt verò, exteriorem Romanæ Ecclesiæ Cultum, mundi pompam redolere, quæ potius superbiæ fastum, quàm cordis humilitatem fovet, & auget.

At, si non mundi, sed Religionis ac Dei causa fiunt, cur mundanæ pompæ dicuntur? Si Ecclesia cum Christo docet, hæc sine humilitate & simplicitate cordis fieri non debere, si pompæ illæ ac splendidi Ritus, Dei Majestatem ad sensus ostendendo, cordis humilitatem ac simplicitatem fovent & augent, quo jure, ut affectus mundani damnantur? Numquid Deus mundanas pompas probavit, dum auctoritate comprobavit sua, splendidos ornatus, vestes, & alia pretiosa divini Cultus instrumenta, quæ in Hierosolymitano Templo adhibebantur? Non ita sane visum est Sanctis Ecclesiæ Patribus, qui ea ætate floruere, in qua reddita jam Ecclesiæ pace, Principum munificentia ita exterior Dei cultus exornari potuit. Videantur Cyrillus Cath. 24., Ambrosius lib. 1. de Off. cap. 21., Gregorius Nazianz. Oratione 11. in Laud. Gorgon. Hieronymus Epist. 3. ad Heliodorum, & 2. ad Nepotianum; Patres denique omnes quarti, & quinti Ecclesiæ seculi. Ii enim summis laudibus extollunt illorum pietatem & religionem, qui sumptus maximos impenderant, in ornandis Christianorum Templis, comparandisque pretiosis Sacerdotum vestibus, atque aliis divini Cultus instrumentis. Numquid Novatoribus ætatis nostræ magis explorata est Christianæ religionis indoles, quàm Patribus illis, quibus trium priorum seculorum traditio ignota esse non potuit, quique tanto studio, ac fervore fidei puritatem, ac disciplinæ nitorem in Ecclesia conservare conati sunt?

Dicent, nefas esse, Christianos ad egena & infirma mundi elementa revocare, scilicet, externis Ritibus quidquam menti offerentibus, puerorum instar ad credendum, & Deum colendum allicere & trahere. Hæc enim propria veteris legis æconomia erat, quæ fuit per Evangelii libertatem sublata. *Lex illa*, inquit Apostolus ad Galat. cap. 3. *Pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi fides jam venit, non sumus sub pædagogo*, idest, non trahimur amplius per cæremonias ad credendum.

Sed nemo dicet, cæremonias, qua ratione Ecclesia præscribit, usurpatas, egena appellari posse, & infirma mundi elementa. Hæ enim, ut dixi, ad augendum in nobis interiorem Dei Cultum referri debent, neque spes salutis nostræ in exteriori earumdem cortice & usu ponenda est. Hoc sensu Apostolus veteris legis cæremonias egena & infirma mundi elementa appellavit, non verò quatenus excitabant, & fovebant in hominibus fidem in Christum venturum; qua fide Abrahamum justificatum fuisse, capite illo docet, ubi etiam eos, qui ex fide

sine,

sint, omnes filios Abrahæ appellat. Infirma quoque & egena elementa vocavit, postquam fides illa venit, quam fovere debebant. Hæc de causa dixerat, *ubi venit fides*, hoc est Christus, quem futurum cæremoniæ illæ significabant, *jam non sumus* sub pædagogo, nempe sub cæremoniis illis, quæ homines puerorum instar per sensus ad credendum Christum futurum excitabant. Itaque veteris legis cæremoniæ, nuda, egena & infirma mundi elementa factæ sunt, postquam ea fuere destitutæ virtute, qua salutarem fidem in hominum cordibus excitabant. Egena quoque & infirma elementa vocavit, quæ superstitionis & idololatriæ causa adhibentur, eadem epist. cap. 4. v. 8. & 10 nullibi verò scribit, nefas esse Christianis Ritibus uti, qui menti offerant, quæ Christus pro nobis gessit, collata nobis à Deo beneficia, vel quidquam aliud, quo hominis erga Deum amor & cultus foveri & augeri queat. Imo Pauli ætate jam cæperat usus signi Crucis ad revocandum in memoriam Christum in Crucem pro nobis actum, trina immersio in Baptismo ad significandum Christi Corpus triduo fuisse sepultum, festum Paschatis, Pentecostes, ac etiam cujuslibet diei Dominici ad memoriam recolendam Christi resurrectionis, adventus Spiritus Sancti &c. Et præter alios Ritus, quos infra indicabimus, constat in precandi modo, tum Paulum, tum Apostolos reliquos, imitatos fuisses Judæos.

PROPOSITIO II.

In Christi Ecclesia vera inest instituendorum Rituum potestas.

Hic pro comperto habemus, Christum Dominum septem instituisse Sacramenta; idque à nostris Theologis adversus Novatores abundè demonstratum, statuimus. Contendimus verò, Ecclesiæ potestatem fuisse concessam instituendi Ritus, tum in Sacramentorum administratione usurpandos, quibus non modò ordini & decoro sacræ functionis consuleretur, sed etiam gratiæ indicarentur, quas homines per hujusmodi Sacramenta reciperent; tum etiam, quibus locus, tempus, & modus divini Cultus præscriberetur, vel ab hominibus afferrentur, quibus virtutum exercitium facilius fieret, Dei gloria & Cultus amplificari posset. Id verò facilè demonstratur.

Primum, quia Deus Ecclesiæ suæ animarum curam concredidit, voluitque, ut eas regeret, atque in æternæ felicitatis consequutionem dirigeret. Necesse ergo est, ut tantam ei dederit auctoritatem, quanta ad hujusmodi directionem necessaria est. Neque enim Deus vult finem, quin media ad finem comparandum necessaria suppeditet. Ad id verò necessaria est potestas instituendi Ritus, quibus hominibus ea per sensus offerat, quæ, vel Dei majestatem, vel Dei beneficia aut gratias, quas nobis concedit in memoriam revocando, ad adorandum & diligendum Deum, & ad pietatem colendam, excitent atque determinent; sive ut clariùs loquar, necessaria est Ecclesiæ potestas ea hominibus suggerendi & proponendi, quæ utilia sunt ad beatitudinis consequutionem; sunt autem Ritus utiles, imo in hac providentia etiam necessarii, ut in postrema superioris capitis propositione, demonstravimus.

Præterea, Ecclesia semper potestate instituendi Ritus usa est, adeoque eam à Christo Domino accepit: neque enim est verisimile Apostolos, eorumque discipulos potestatem sibi usurpare voluisse, quam à Deo non habuerant. Plures instituisse Ritus Apostolos, ex constanti & perpetua omnium sæculorum traditione constat. Ex Apostolis enim originem ducunt nonnulli dies festi, scilicet Pascha, Pentecostes, ac dies Dominicus; jejunia nonnulla, puta antepaschale, ac fortasse, etiam quartæ & sextæ feriæ jejunium; item mos ille, quo prohibemur, Eucharistiam sumere non jejuni; aliquæ liturgiarum preces, trina immersio, insufflationes, unctionesque, & aliæ tum Baptismi, tum aliorum Sacramentorum cæremoniæ, quas Ecclesia ubique ac semper usurpavit, nec scimus ab aliis accepisse, quàm ex Apostolis, unde fides, Rituque per universum orbem à primis Ecclesiæ temporibus propagati, originem trahunt. Ritus antea dictos, indicatos legimus à Justino, Irenæo, Athenagora, Tertulliano, Cypriano, Clemente Alexandrino, aliisque trium priorum sæculorum Patribus; atque eorum plerosque præscriptos habemus in Constitutionibus, & Canonibus, qui Apostolorum nomine circumferuntur; in quibus Ecclesiæ disciplinam contineri, quæ ab Apostolis & Apostolicis Viris orta, pro Ecclesiæ regula primis temporibus habita sit, nemo negare potest.

Constat etiam, Ecclesiam deficiente miraculorum copia, ac primorum Christianorum fervore, progressu temporis Ritus auxisse,

xisse, ut frequentiùs in hominum memoriam Dei gratias ac beneficia, & majestatem revocando, pietatis in eisdem fervorem excitaret, eosque fortius ad Dei Cultum percelleret. Auctos ita fuisse Ecclesiæ Ritus, testantur Patres quarti & quinti sæculi; Sacramentaria tum Gregorii Magni, tum aliorum, qui à septimo sæculo apud Latinos scripserunt; ac Euchologia, quibus à mille & amplius annis utuntur Græci.

PROPOSITIO III.

Hujusmodi Ecclesiæ potestas, cum auctoritate conjuncta est ferendi leges.

ID facile ex eo patet, quia potestas hæc Ecclesiæ omnino necessaria est. Ut enim regat atque in æternam felicitatem dirigat hominem, qui & veram erga Deum pietatem, & suam in eo beatitudinem neglectui habere propensus est, necesse est, ut ea præcipere possit, quæ homines ab iis removeant & distrahant, quæ huic comparandæ felicitati impedimento sint, & quæ istius consequutionem faciliorem faciant. Si enim in eo, qui civili societati præsit, necessaria est ferendæ legis potestas, qua homines ad præscriptos Civitatis & Imperii fines legibus dirigantur; cur in ea societate necessaria non erit, quæ Deo ipso jubente homines in infinitè præstantiorem finem, hoc est, in æternam felicitatem dirigere debet? Sicut enim sine civilibus legibus, quæ impedimenta removeant, ac faciliorem reddant observationem legis naturalis, optata tranquillitas in societate haberi non potest; ita sine legibus, quæ removeant ea, quæ impedimento sint, ac promptiores homines reddant ad servanda divina præcepta, ad virtutum exercitium, & Dei Cultum, difficile admodum, ac ne vix quidem regi ac dirigi possunt animæ in æternam beatitudinem. Cum nemo neget, hanc Deum dedisse summis imperantibus potestatem, quod medium sit ad tranquillitatem illam procurandam, quæ est imperii finis; quis neget, eandem potestatem dedisse iis, quos animarum constituit Rectores, voluitque, ut eas per apta media in summum bonum, cujus unicè possessione beati sumus, dirigeret? Deinde ex ipsa Scriptura constat, Deum Ecclesiæ Rectoribus hanc dedisse potestatem. Lucæ cap. 10. v. 16., Christus Dominus Apostolos alloquens, ait: *qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit.* Et Matth. cap. 18. v. 18., postquam Apostolos docuit, eos qui Ecclesiæ societati noxii sint & inobedientes, ex ipsa tanquam Ethnicos & Publicanos per Ecclesiæ Rectores esse dejiciendos, subnectit statim, *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cœlo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlo.* Vides ergo Deum reipublicæ instar Ecclesiam suam constituisse, cui jus concredidit ejiciendi è societate noxios, atque ita ligandi, ut, qui ejus mandata & præcepta spernant, Deum ipsum, qui præcipiendi auctoritatem dedit, contemnant & spernant. Hinc Apostolus Paulus ad Hebræos capit. decimo tertio vers. 17. postquam dixit, præpositos vocari animarum Rectores, subdit, *obedite præpositis vestris & subjacete eis.*

Denique Ecclesia semper suas tulit leges. Celebris est illa per Apostolos lata, de abstinendo à sanguine & suffocato, quæ Act. 15. vers. 28. his verbis exprimitur: *Visum est Spiritui Sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis Simulachrorum, & Sanguine & suffocato & fornicatione.* Constat etiam ad Apostolorum imitationem Ecclesiæ pastores tribus prioribus Ecclesiæ sæculis plures condidisse leges, quas Canonum nomine designaverunt, quod Ecclesiæ pro regula habendæ essent: de iis loquuntur Tertullianus, Cyprianus, Eusebius, aliique. Nec dubitari posse videtur, quin Canones, qui Apostolorum nomen præseferunt, quosque etiam nunc pro regula atque lege habet Orientalis Ecclesia, ex iis deprompti sint decretis, quæ pro regenda Ecclesia in variis priorum Sæculorum Conciliis edita fuerunt. Omnia denique præceptá, quæ Orthodoxa Ecclesia nunc & retroactis quoque temporibus pro veris, ac vim obligandi habentibus legibus habuit, perspicuè demonstrant, Ecclesiam semper usam fuisse facultate, quam à Christo accepit, ferendi leges.

PRO-

PROPOSITIO IV.

Auctoritas, quam Ecclesia habet instituendi Ritus, ac ferendi leges, non inest in seculi principibus, sed in supremis Animarum Pastoribus.

PRopositio hæc facile ostenditur. Nam in iis residet hujusmodi potestas, quos Deus elegit, & destinavit ad regendam Ecclesiam suam: hæc enim veluti medium est ad regendam Ecclesiam necessarium. Scimus verò, potuisse ad hujusmodi curam se ligere Principes & Magistratus, noluisse tamen; nec nova ipsis jura dedisse. Christus enim Reipublicæ formas non mutavit, nec nova tribuit Supremis Potestatibus jura, sed omnes revelatæ à se Religioni subjecit, voluitque, ut omnes omnino homines ab Apostolis eorumque Successoribus discerent, quæ credere oporteat, atque reciperent salutaria monita & præcepta, quibus faciliùs pervenire possent ad Dei possessionem. Apostoli enim primum condidere Ecclesiæ leges, ac deinde animarum Pastores, qui fuere Apostolorum Successores; ut ex superiori propositione abundè liquet. Nec primi Christianorum Imperatores hanc sibi competere posse potestatem suspicati sunt, sed Sacrorum Christianorum jura esse penes animarum Pastores, ut à Sanctis Ecclesiæ Patribus acceperant, ingenuè professi sunt, & maxima cum veneratione latas ab iisdem leges, tamquam divinas regulas suscepere-runt. Sic Constantinus Magnus, Valentinianus, Marcianus, Theodosius, aliique. Quin ipse etiam omnium legum peritissimus Imperator Justinianus, in ea fuit sententia, leges nempe civiles non præcedere debere, sed sequi Ecclesiasticas; idque sine dedignatione: *Secundum sacras*, inquit, *& divinas regulas, quas etiam nostræ leges sequi non dedignantur*. Novell. 83.

PROPOSITIO V.

Suprema in Ecclesia potestas in Romano Pontifice Petri Successore residet, ejusque auctoritati omnium Episcoporum jurisdictio subjecta est.

PRopositio hæc variis argumentis adversus Novatores, & Schismaticos à Theologis demonstratur. Nos verò, cum eo unicè fine de ea tractemus, ut notum sit, in quo resideat suprema erga Sacros Ritus in Ecclesia potestas, atque ut clarè sit explicatum orthodoxum circa hujusmodi disciplinam Sistema, indicabimus tantum, unum vel alterum momentum, quo dogmatica hujusmodi assertio de nonstrari solet. Primum itaque constat, Romanum Pontificem Petri successorem esse, tùm quòd nullus umquam fuerit Episcopus præter Romanum, qui se Petri successorem prædicaverit; tum etiam quia id exploratum est ex perpetua & constanti omnium sæculorum traditione, scilicet, ex Irenæo lib. 3. capit. 3. Tertulliano lib. de præscript. cap. 36. Cypriano lib. 1. Epistola 3., Epiphanio hæresi 27., Augustino, aliisque. Constat verò ex sacris literis, Petrum peculiari prærogativa fuisse donatum, per quam in Fratres, hoc est, in Episcopos omnes jurisdictionem habuit. Christus enim non solum populi, sed etiam fratrum ei curam commisit, dum Lucæ capit. 22. vers. 32. ait; *rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Dum Joannis 21. vers. 15. & sequentibus, eum jubet non solum agnos, sed etiam oves pascere; hoc est, non solum populum, sed etiam fratres sive Episcopos, ut Chrysostomus interpretatur. Dum denique Matthæi 16. vers. 18. & sequen., inquit, *tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni Cœlorum, & quodcumque ligaveris super terram &c.* Non est qui non videat, hìc ob singularem à Petro factam de Christi divinitate confessionem, singulare ei privilegium fuisse collatum, in eo situm, ut Christi Ecclesia supra ipsum tamquam supra firmam petram fundanda ac stabilienda esset; ut Petro eam regente, portæ inferi prævalere non possent; &, ut denique in omnes omnino jurisdictionem haberet, quæ, singulari ei concessa Clavium potestate, designatur. Deinde notum est, hanc jurisdictionem, quæ Petro collata fuit, ut necessaria ad conservandam in Ecclesia Fidei, cultus, & disciplinæ unitatem & ordinem, Romanos Pontifices semper exercuisse. Patet id ex eo, quod initio secundi seculi Marcio Hæreticus à proprio Episcopo in Ponto excommunicatus, Apostolicam Sedem adierit, ut illius auctoritate Ecclesiæ communioni restitueretur: quod circa finem ejusdem seculi, orta in Asia controversia circa diem, quo Pascha celebrandum esset, causa delata

sit

sit ad Victorem Romanum Pontificem, ut ipsius auctoritate scandala ex Ecclesia amoverentur, ac circa hujusmodi disciplinæ caput unitas in Ecclesiis omnibus conservaretur: quod denique tertio Ecclesiæ seculo, contendentibus Firmiliano in Asia, & Cypriano in Affrica, Baptizatos ab Hæreticis esse iterum baptizandos, Stephanus Romanus Pontifex eos ad servandam hac de re antiquam traditionem, etiam excommunicationis minis obligare voluerit.

Hæc satis sunt ad ostendendum jurisdictionem, quam Romanus Pontifex in Petri persona, cujus Successor est, accedit, etiam tribus prioribus seculis, ut rerum circumstantiæ ferebant, in universam Ecclesiam exercuisse. Hujus autem rei luculentiora, & frequentiora suppetunt in sequentibus seculis exempla. Hinc in primis in Oriente celebratis Conciliis omnium Patrum consensu, tamquam Primas, & Ecclesiæ caput, & supremus Rector habitus est, ut ex eorumdem actis liquet; &, ut alia mittam, in Florentina Synodo, Græcis etiam consentientibus, decretum prodiit, quod sequitur: *definimus Sanctam Apostolicam Fidem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem Successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium.*

Atque hinc patet, solum Romanum Pontificem posse universæ Ecclesiæ præscribere Ritus, atque stabilitos & universim receptos, mutare, aut circa eorumdem usum dispensare. Reliqui vero Episcopi, etsi dispensare, vel mutare possint ordinaria auctoritate, Ritus, quos ipsi, vel eorum prædecessores in usum propriæ diœceseos constituere, ut jejunia, dies festus, processiones &c.; tamen circa Ritus, vel ab Apostolica Sede constitutos, vel in Conciliis Generalibus præscriptos, aut Ecclesiæ universæ Orientalis, vel Occidentalis usu, & consuetudine comprobatos, nihil nisi ex delegatione, seu concessione Apostolicæ Sedis innovare possunt. Vide ea, quæ in appendice de legibus disputavimus. Quamobrem Concil. Trident. sess. VII. cap. 14. can. 13. ait: *Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ Ritus, in solemni Sacramentorum administratione usurpari consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse; Anathema sit.*

Igitur ex Ecclesiæ præcepto in solemni Sacramentorum administratione quisque tenetur Ritus receptos & approbatos adhibere. Quamobrem graviter peccant, qui eosdem omittunt: Si etiam contemnant, vehementer hæreseos suspecti habendi sunt; Hæretici verò si contendant & teneant, sine peccato omitti posse pro libito, vel à quolibet Ministro mutari. Jure itaque meritoque Apostolica Sedes Missionarios illos improbavit, atque reprehendit, qui in Madurensi, eique finitimis Regnis, vel ex præsumpta cujusdam Episcopi dispensatione, aut propria auctoritate in solemni Baptismi administratione omittebant insufflationes, salivam, unctionesque, quod hujusmodi gentes ante dictas cæremonias horrerent. Ritè autem omittuntur durante dispensatione Apostolicæ Sedis, quam ad imitationem suorum Prædecessorum, etiam Sanctissimus D. N. BENEDICTUS XIV. ad decennium concessit, ut infra indicabimus.

PROPOSITIO ULTIMA.

Romana atque Catholicæ Ecclesiæ Ritus facilè à superstitionis notâ vindicantur.

RItus superstitiosi sunt, vel superflui, sive vani, vel falsi, aut idololatrici, ut nobiscum Novatores fatentur. Romana autem atque Catholica Ecclesia, nec probat, nec usurpari patitur Ritus, qui ad unam ex illis tribus superstitionis speciebus referantur. Nam Ritus hujusmodi damnat, atque animarum Pastoribus præcipit & inculcat, ut circa sacras cæremonias populum Christianum instruant: ne ex abusu inutiles fiant: atque omnes ex Ecclesiæ institutione, &, eo fine adhibitæ, quo ipsa cæremoniis uti præscribit, ea quæ verè Deus revelavit menti offerunt, & ad Dei gloriam semper referuntur. Id legentibus Rituales libros, quos Ecclesia probat, fit illicò manifestum: quippe in iis nulla præscribitur actio, quæ ordinata & decens non sit, atque apta ad ea menti offerenda, quæ per ipsam, Ecclesia significare vult: nullæ sunt preces, quæ ad Deum ut supremum rerum omnium largitorem, non referantur. Si ita Ritus nostros expenderent Novatores, non adeò faciles essent ad damnandum consecrationem Ecclesiæ, & Altarium, benedictiones, seu baptismos, ut vocant, Campanarum, & alia hujus generis. Sed videamus,

mus, qua de causa Catholicæ Ecclesiæ cæremonias superstitionis arguant.

Præcipua eorum argumenta ad tria capita facile revocantur. Primum, quod cæremoniarum pleræque ex Synagoga, aut ex Idololatra gente originem trahant. Deinde, quòd earum quamplurimæ ad augendum interiorem Dei cultum nullo modo conferant, adeoque inutiles sint, plures verò omninò falsæ, cujusmodi sunt illæ, quæ vel Purgatorium, vel transubstantiationem, aut aliæ, quæ dogmata significant, quæ ipsi respuunt. Denique Idololatriam saltem imperfectam inesse putant, in usu & cultu sacrarum imaginum, & reliquiarum, atque in invocatione Sanctorum.

Sed si, ut par est, exponatur doctrina, quam Orthodoxa tradit Ecclesia, hujusmodi sophismata illico corruunt. Ad primum quod spectat, satis superque ostendimus propositione quarta capitis primi, sacros Ritus superstitionis insimulari non posse, quòd antea superstitiosi cultus cæremoniæ fuerint, si deinceps legitima auctoritate, mutato significatu & fine, ad obsequium, cultumque veri Dei promovendum, augendumque referantur. Ita verò præscribi atque usurpari ab Orthodoxa Ecclesia cæremonias, quæ antea vel ab Hebræis, vel à gentibus adhibebantur, eas ritè expendenti, manifestum fit.

Ad secundum respondemus, Catholicam Ecclesiam, Ritus qui inutiles seu supervacanei sint, omnino damnare; atque animarum Pastoribus præcipere, ut suprà etiam innuimus, ut Christianum Populum circa Sacros Ritus instruant, ne ex negligentia vel abusu inutiles vanique fiant. Neque falsos Ritus Ecclesia nostra probat. Quippe dogmata illa, quæ Novatores respuunt, quæque Ecclesia cæremoniis suis Fidelibus credenda inculcat, ab ipsis Apostolis, ex qua ipsa descendit, & à quibus fidei depositum habuit, accepit. Et ante duo sæcula etiam Novatorum hominum majores eadem dogmata cum Ecclesia profitebantur, quæ revera dicitur, & est Apostolica, non verò Reformata, vel Calviniana, vel Anglicana, vel Lutherana, aut alio denique nomine appellata, quo Novatorum sectæ designantur.

Venio nunc ad tertium caput. Neque circa usum cultumque sacrarum imaginum, & reliquiarum, ac invocationem sanctorum quidquam occurrit, quod jure Novatores reprehendere valeant, si rite intelligant Doctrinam, quam Catholica exponit Ecclesia. Incipiamus ab imaginum usu. Sacras imagines vocamus, imagines Christi, Deiparæ & sanctorum hominum, aut eas, quæ exprimant Angelos, Æternum Patrem, aut Spiritum Sanctum ea forma, sub qua Prophetis, vel aliis sanctis hominibus Sacræ Scripturæ apparuisse indicant. In iis verò, quid est, quod reprehendi possit? Non imago ipsa, quippe de se mala non est, nec lege ulla prohibita. Non usus: nam in memoriam revocant hominum Christum Dominum, & ea quæ Christus pro nobis egit; aut Sanctissimam ipsius Matrem, vel sanctos homines, quos Deus ob insignes virtutes cælesti gloria donaverit; aut denique Sacræ Scripturæ historias, in quibus ea narrantur, quæ Deus pro nostra salute fecit. Quid in iis Novatores reprehendendum offendunt? An non utiles sunt cogitationes, quas in hominum mentibus excitant? Nemo sane negat utiles esse Reipublicæ imagines, quæ antiquas historias exprimant, quarum memoria regendæ reipublicæ utilis sit, & quæ res gestas designent illorum hominum, qui fuerunt de eadem republica optime meriti, ut cives ad illos imitandos provocentur. Cur ergo utiles non erunt imagines, quæ hominum memoriæ offerant factas à Deo, sub certa figura apparente, sive per Angelos suos humana forma donatos, revelationes, aut collata humano generi beneficia, quæque considerationi nostræ subjiciant Christum Salvatorem nostrum, Matrem ipsius, sanctosque homines, qui nobis exhibent veræ virtutis exempla, qui nos movent ad fidem illam profitendam, pro cujus defensione subiere supplicia, quique spem in nobis fovent illius beatitudinis, quam ii divina gratia, veluti laborum mercedem sunt consequuti? En imaginum usus, ut Romana Ecclesia præscribit. Videatur Tridentina Synodus sess. 25. *Illud verò*, inquit, *diligenter doceant Episcopi, per historias mysterium nostræ redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, & confirmari populum in articulis fidei commemorandis, & assidue recolendis; tum vero ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi; non solum, quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Christo sibi collata sunt, sed etiam, quia Dei per sanctos miracula & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur; ut pro iis Deo gratias agant, ad sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant, excitet*

ostenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam.

Ajunt, imaginum cultum idololatriam esse, ideoque illarum usum illicitum, quòd ad idololatriam provocet. At injuriâ id asserunt. Sacrarum enim imaginum cultus, qua ratione à Tridentina Synodo præscribitur, omni superstitionis suspicione caret. Nam hæc mandat Ecclesiæ Pastoribus, *ut fideles diligenter instruant, docentes eos, imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem, impertiendam, non quòd credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus, propter quam sint colenda; vel quòd ab eis sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus sit figenda; Veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur, id quod Conciliorum, præsertim verò secundæ Nicenæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sanctum.* Quæ cùm ita se habeant, ubi est Idololatria, vel etiam superstitionis umbra in cultu, quem Romana Ecclesia sacris imaginibus deferendum esse docet? Hoc enim cultu, non imagines, non divinitatem, aut vim aliquam, quæ in imagine fingantur, sed id veneramur & colimus, quod imagines menti cognoscendum exhibent; scilicet Christum Dominum, Deiparam, Angelos, Sanctosque Homines, qui cum Christo in Cœlis regnent; motivum autem nostri cultus in Deipara, in Angelis, Sanctisque Hominibus, non est naturæ quædam proprietas sive conditio, sed gratia Dei, qua Sancti fiunt & Deo chari, sed dignitas, excellentia, aut supernaturalis prærogativa, qua à Deo exornantur ac veneratione digni fiunt. Quamobrem nostri cultus objectum, ut vocant, formale est Dei gratia atque supernum divinæ liberalitatis donum, quo fit, ut hac veneratione & cultu Deus ipse glorificetur, qui hac de causa gloriosus dicitur in Sanctis suis. Igitur cultus, quo Deiparam, Angelos, Sanctosque Homines veneramur, ad Deum ipsum refertur, qui eo glorificatur. At veri Dei cultus superstitione caret. Item, Templa, & Altaria non Sanctis Hominibus, sed Deo dicamus in honorem Sanctorum, quos ipse gratia, & gloria sua honore dignos fecit.

Eadem ratione à superstitione vindicamus cultum, quo sanctorum reliquias prosequimur. Ait Tridentina Synodus loco supracitato: *Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Christo viventium sancta corpora, qua vivæ membra fuerunt Christi, & templum Spiritus Sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda esse: per qua multa beneficia à Deo hominibus præstantur.* Colimus ergo sanctorum corpora, quod fuerint in hac vita viva Christi membra, & templum Spiritus Sancti, ut ait Apostolus 1. ad Cor. cap. 3. vers. 16., quodque ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda sint, ac multa per ea beneficia hominibus præstentur. Quid verò est in hujusmodi cultu, quod ad augendum hominis erga Deum amorem, ad fovendam fidem & spem, & ad glorificandum Deum non referatur? In quo ergo sita est superstitionis suspicio?

Docet propterea Catholica Ecclesia in supra citata Synodo, *Sanctos unà cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre; bonum, atque utile esse suppliciter eos invocare; & ob beneficia impetranda à Deo per filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor & Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere.* Nos hic non suscepimus demonstrandum, Sanctos cum Christo in Cœlis regnare, nostrarum precum conscios esse, atque Deo nostras orationes offerre; id enim pro certo habemus, & tum ex scriptura, tum ex constanti omnium sæculorum traditione à nostris Theologis luculenter ostenditur; sed eorum invocationem omni superstitione carere demonstramus. Nam confugere ad eorum orationes, & opem, ob obtinenda à Deo per Jesum Christum filium ejus beneficia, non est eis divinam prærogativam, vel honorem, qui superstitiosus sit, tribuere. Ipsos enim spectamus ut homines Dei gratia cœlesti gloria præditos, ac ejusdem Dei amicos constitutos, qui perfecta illa, quam habent, charitate ducti pro hominibus Deo orationes suas offerunt, quique scientia illa, quam Deum intuendo habent, tum nos, tum nostras petitiones agnoscunt, atque ad impetranda pro nobis à Deo beneficia per filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, inventur, dum suppliciter eos invocamus. Hanc autem invocationem, non

neces-

necessariam, sed utilem dumtaxat asserimus. In iis autem perspicuum est, nos Sanctis Hominibus in cœlis cum Christo regnantibus, nec divinam aliquam prærogativam, nec indebitum honorem tribuere, sed eosdem considerare, ut Dei amicos cœlesti gloria donatos, qui, ut sacræ literæ describunt, sunt ante thronum Dei, eique serviunt, ac pro nobis orant.

Nota. Ex iis, quæ diximus, abunde patet, injuria Novatores sanctorum hominum cultum superstitioni accusare. Sed ut clariùs pateat quantum Romana Ecclesia superstitiones horreat, & abusus omnes, qui in Divino cultu occurrere possint, paucis indicabo, quæ in eadem Synodo Tridentina pro præcavendis abusibus circa sacras imagines, sanctorumque cultum, stabilita sunt. Primo itaque universim mandat, ut si qui abusus in has sanctas & salutares observationes irrepserint, omnino tollantur, *itaut nulla falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem prabentes, statuantur. Quòd si aliquando historias & narrationes Sacræ Scripturæ, cum id indocta plebi expedit, exprimi, & figurari contigerit; doceatur populus, non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, aut figuris exprimi possit.* Secundo, ut *omnis superstitio in sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione, & imaginum sacro usu tollatur, omnis turpis quæstus eliminetur, omnis denique lascivia vitetur, ita ut pretaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur, & sanctorum celebratione, ac Reliquiarum visitatione homines ad commessationes, atque ebrietates non abutantur; quasi festi dies in honorem Sanctorum per luxum ac lasciviam agantur.* Tertio præcipit, ut tanta circa hæc diligentia & cura ab Episcopis adhibeatur, *ut nihil inordinatum, aut præpostere, & tumultuarie accommodatum, nihil profanum, nihilque inhonestum appareat.* Quarto denique, ut fideliùs hæc omnia serventur, statuit, *nemini licere ullo in loco vel Ecclesia, insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo, qui simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati & pietati consentanea judicaverit. Quòd si aliquis aditus, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus gravior quæstio incidat; Episcopus antequam controversiam dirimat, Metropolitani, & comprovincialium Episcoporum, in Concilio Provinciali sententiam exspectet; ita tamen, ut nihil, inconsulto Sanctissimo Romano Pontifice, novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur.*

CAPUT III.

De Ecclesia Orientalis Ritibus, eorumque varietate.

IN superiori capite exteriorem cultum, ritusque Catholicæ Ecclesiæ ab Hæreticorum, qui in Occidente sunt, criminationibus vindicavimus. Nunc de Orientalis Ecclesiæ Ritibus dicemus. Idque in tribus distinctis paragraphis; in primo Orientalem Ecclesiam universim describemus; in altero Schismaticorum & Hæreticorum, qui in ea sunt, tum Sectas, tum præcipuos errores indicabimus; in tertio verò varios, qui in Ecclesia Orientali sunt Ritus, exponemus.

§. I.

Describitur generatim Orientalis Ecclesia.

IN Orientali Ecclesia ab Apostolorum ætate Alexandrinus, & Antiochenus Antistites, post Romanum Pontificem, reliquis universi Orbis Episcopis, honore ac prærogativis præeminuerunt. Nam in Nicæna Synodo omnium generalium prima anno 325. celebrata Canone VI. statutum fuit, ut antiqua consuetudo servaretur circa Alexandrinos & Antiochenos Episcopos, qui Summi Metropolitani appellati sunt. Leo autem Magnus circa medium quinti sæculi, epist. 53., quæ est ad Anatolium, scribit hujusmodi consuetudinem ex Apostolo Petro originem trahere. Neque id in controversiam revocari potest, nam explorata res est, Alexandrinam Ecclesiam Apostolum Petrum per Marcum, Antiochenam verò per seipsum fundasse. Itaque cum Nicæna Synodus definierit, ex antiqua ab Apostolis orta consuetudine antea dictos Episcopos honore ac jurisdictione Episcopus reliquos superare, perspicuum fit, præeminentiam ac jurisdictionem hujusmodi, ex Petro Apostolorum Principe accepisse.

Ut in Concilio Nicæno primo hujusmodi Antistites appellati fuerunt summi Metropolitani; ita in prima Synodo Ephesiana vocati

vocati fuerunt Archiepiscopi, & in Constantinopolitana prima Exarchi Diœceseos. Tempore autem inter Constantinopolitanum, & Chalcedonense Concilium intermedio, nuncupari cæperunt Patriarchæ, quod nomen ex Synagoga in Ecclesiam deductum, primum in Theodosii ad Valentinianum Imperatorem epistola, Leoni primo Romano Pontifici tributum fuit, ac deinde in Chalcedonensi Synodo, Alexandrino quoque, & Antiocheno Antistiti. Iis additus postea fuit Constantinopolitanus Episcopus, qui postquam in hac Urbe Sedem suam Imperator constituit, in magno honore haberi cæpit apud Orientales, ac consuetudine accedente, etiam Principum favore, jus Metropolitani Diœceseos Ponti, Asiæ, & Thraciæ sibi usurpaverat. Demum eadem prærogativa Hierosolymitano Antistiti concessa fuit ob Apostolicæ Sedis honorem, quæ prima Episcopum habuisset.

Quamquam Patriarcha Constantinopolitanus Alexandrino & Antiocheno posterior est, nec ipsius Sedes cum Alexandrina & Antiochena comparari potest: & licèt Romanus Pontifex diutius rejecerit 28. Canonem Chalcedonensem, quo ei jus Patriarchicum conferebatur, nec nisi ab Innocentio III initio tertiidecimi sæculi, ut Patriarcha sit agnitus; tamen undecimo sæculo vastissimam sibi jurisdictionem usurpaverat. Nam sub se habebat Metropolitanos sexagintaquinque, Archiepiscopos independentes, quibus nulli subjecti erant Episcopi triginta quatuor: & Episcopos sexcentum & amplius, ut refert Leo Allatius ex Nilo Doxapatrio Græco Scriptore. Sed everso deinceps Græcorum Imperio, ac restitutis, quas in Calabria & Sicilia Romano Pontifici usurpaverat, Provinciis, valde imminutus est eorum numerus. Ipsius enim jurisdictioni subjecti sunt Episcopi circiter centumquinquaginta, inter quos sunt viginti-quinque Metropolitani, quorum plerique suffraganeis carent. Provinciæ, in quas jurisdictionem exercet, sunt quæ sequuntur: Asia minor, Insulæ Maris Ægæi, Thracia, Græcia, Valachia, Moldavia, Servia, Mingrelia, atque Circassia. Nonnulli quoque Græci, qui in Moscovia sunt, aliquem ei honorem deferunt, licèt magno Basilide Imperante proprium ibi constituerint sibi Patriarcham.

Tres ante recensiti Patriarchæ cum Episcopis ac Christianis reliquis, qui Orthodoxam fidem profiterentur in Ephesina & Chalcedonensi Synodis definitam, contra Nestorium, Euthychetum, atque Dioscorum, à Nestorianis, & Euthychianis sive Jacobitis, appellati sunt Melchitæ seu Regalistæ; quod Imperatores præsertim Marcianus Orientalibus omnibus fidem in duobus illis Conciliis definitam edictis suis inculcaverint. Igitur Melchitæ nomen excogitatum fuit ab Hæreticis ad conflandam invidiam in Orthodoxos, qui definita in Conciliis illis dogmata profitebantur. Sed postquam Patriarchæ atque Episcopi fermè omnes Græci Ritus Schismati, erroribusque Græcorum adhæserunt, Melchitarum nomine appellare solemus Orthodoxos Græcos, qui scilicet Romano Pontifici subsunt. Reliquos verò Photianos dicimus.

Alexandrinus Patriarcha Græcus Schismaticus Sedem in Cahira habet, jurisdictionem verò exercet in varias Africæ & Arabiæ Provincias; Antiochenus Damasci sedet, Græcisque præest suis in Soria, Mesopotamia, & Caramantia degentibus; Hierosolymitanus denique Palestinis, atque iis Arabiæ Ecclesiis præest quæ sunt Palestinæ finitimæ. Ii cum subjectis sibi Episcopis Græcum ritum servant, ac Græca lingua & etiam Arabica celebrant officia Sacramentorum omnium. In eorum communione sunt Syri multi, qui Syriace sacra celebrant.

At præter hos, qui, ut dixi, Schismatici sunt, adest nunc Melchitarum Patriarchæ Antiochenus, qui cum reliquis græci Ritus sibi subjectis Orthodoxam fidem profitetur, atque Romano Pontifici obtemperat. Adest epistola SS. D. N. BENEDICTI XIV. tom. 1. Bullar. pag. 290. ad Cyrillum Patriarcham Antiochenum Græcorum Melchitarum, & omnes ejusdem Ritus Catholicos Episcopos eidem Patriarchæ subjectos, in qua plura circa Ritus ac ejusdem Patriarchæ jurisdictionem decernuntur. Pag. quoque 312. alia ad eundem Patriarcham data legitur epistola, cum qua eidem pallium transmissum fuit. In actis autem Consistorialibus pro concessione dicti pallii, quæ leguntur tom. 2. Bull. in appen. pag. 21. inquit SS. Pontifex, *Præest Cyrillus noster genti Melchitarum, quæ hodie Catholicos ingenti numero complectitur, quique à decem Episcopis qui ipsum tanquam legitimum Patriarcham venerantur & colunt, providè gubernatur.*

Nomen Patriarchæ Antiocheni, habet quo-

quoque Maronitarum Patriarcha, qui modo eſt Simon Evvodius ex Archiepiſcopo Damaſceno Patriarcha renunciatus à BENEDICTO XIV.; ut ex literis conſtat ad eundem datis die 16. Martii 1743. *Nuper ad nos &c.* Metropolitanorum, & Epiſcoporum Maronitarum ſedes & limites ita deſcribuntur in appendice Synodi Montis Libani, quæ appendix inſerta legitur Conſtitutioni BENEDICTI XIV. *Apoſtolica prædeceſſorum &c.* En verba: *Patriarcha Antiochiæ, ac totius Nationis Maronitarum ſedem habet in Monte Libano in Cœnobio, quod Canubinenſe dicitur: ſub eo erant Archiepiſcopi, & Epiſcopi ſequentes. I. Tyri. II. Damaſci. III. Cypri. IV. Aleppi. V. Beryti. VI. Tripolis. VII. Botri. VIII. Aco, ſeu Ptolemaidis, IX. Laodiceæ. X. Apameæ. XI. Arcæ. XII. Eden. XIII. Sareptæ. XIV. Paneadis. XV. Liſtræ, ſeu Bybli. XVI. Neapolis. Sed in Sinodo Montis Libani die 30. Septembris 1736. decreverant Patres, ut Maronitarum Diœceſes impeſterum ad octo tantum redigerentur, ſalva Reverendiſſimo Domino Patriarchæ Epiſcopos nonnullos titulares ordinandi poteſtate; Videlicet I. Alepi, ſeu Beroæ, & adjacentium Locorum. II. Tripolis: Hujus Pontificis juriſdictio extenditur à Tripoli, & Jania ad Arcam Balaneam, Aradum Orthoſiadem, Gabalum, Laodiceam, uſque ad fines Aleppi. III. Bybli & Botri: hujus juriſdictio extenditur in Diœceſes Bybli & Botri, Acuræ, Dairolamari, & Regionis Biſaraja. IV. Heliopolis, ſeu Baalbech: hujus juriſdictio extenditur in Diœceſes Heliopolis, & Phariuchæ in Byblienſis Regionis confinio, & dimidiæ partis ditionis Gazirenſis, cujus caput Guſta, & Gazir. V. Damaſci, hujus juriſdictio extenditur in Diœceſim Damaſcenam, nec non ampliatur ad alteram dimidiam partem ditionis Gazirenſis, cujus caput eſt Agelton, complectitur præterea Baſcentam Zuc tharabam, & Zabbugam. VI. Cypri; hujus juriſdictio complectitur univerſa Inſulæ illius Caſtella, ac præterea in Cheſroe Regione habet Batafajam, Betſebabam, earumque Villas, necnon Villas Carſtæniæ uſque ad Pontem Beryti. VII. Beryti; hujus juriſdictio extenditur à Beryto uſque ad Mathanam, & Gierdam, & Algarbam, & Sciacharam Mathanæ, & uſque ad Pontem Fluvii Gadi, ſeu Tamyris. VIII. Tyri, & Sidonis; hujus juriſdictio complectitur Sidonem, Tyrum, earumque Villas, nec non Suph-Bacaam, Vallem Tainæ, & adjacentes Teny à Finzio Tamyri, uſque ad Sanctam Civitatem Hieruſalem. Nos ſubſcripti hanc Diœceſum diſtributionem approbamus. Datum in Sancta noſtra Synodo in Monaſterio Deiparæ de Loaiſa die 30. Septembris 1736. Joſeph Petrus Patriarcha Antiochiæ. Gabriel Sareptæ. Simeon Damaſci. Abdalla Beryti. Elias Arcæ. Baſilius Tripolis. Philippus Lyſtræ. Stephanus Botri. Gabriel Aco. Joannes Laodiceæ. Ignatius Tyri. Gabriel Aleppi. Michael Paneadis. Tobias Cypri.*

Jacobitæ quoque duorum Patriarchatuum titulos ſervaverunt, Alexandrini ſcilicet, atque Antiocheni. Alexandrinam vero Diœceſin ita obtinuerunt, ut Orthodoxis & plures eſſent quodammodo, & auctoritate ſuperiores. Nam ex quo Arabes Ægyptum ſubjecerunt, omnes ferme Græci profugientes vacuam Alexandriæ Eccleſiam hæreticis reliquerunt. Nativi Ægyptii ad Jacobitarum hæreſim propenſiſſimi, eam ubique amplexi ſunt, atque ita in Thebaide, omnes Chriſtiani eam intra paucos annos acceperunt. In Nubia & Æthiopia cum Sacerdotes & Epiſcopos à Jacobitis ordinatos haberent, Jacobitæ quoque intra unius ſæculi ſpatium facti ſunt. Iidem cum ex veteri quodam jure Patriarcharum Alexandrinorum, Palæſtinam ſuæ ſedi vellent eſſe ſubjectam, Hieroſolymis Metropolitam ordinaverunt. Hanc autem præ reliquis ſectis, quæ vel omnino interciderunt, vel adhuc ſuperſunt, prærogativam habet Jacobitica, quod Epiſcoporum non interruptam ſucceſſionem hucuſque conſervat, ab illis ordinatorum, qui in Eccleſia Catholica manuum impoſitionem acceperant, quales erant Dioſcorus, & Dioſcori Succeſſores. Ita quamvis hæretici, & abſciſſi ab Eccleſia, validam tamen ordinationem habebant, cum impoſitionem manuum accepiſſent ab Epiſcopis legitime prius ordinatis. *Notum eſt enim*, inquit Renaudotius diſſ. de Patriarcha Alexandrino, *pulſo Dioſcoro, Orthodoxos ejus loco Patriarchas conſtitutos, quos Jacobitæ pro incluſis & prædonibus habent. Illo defuncto, ejus ſequaces Timotheo Ælurum ſubſtituerunt, qui occiſo Proterio, Cathedram occupavit, ejectuſque & reſtitutus ſub Baſiliſco tyranno, & Zenone, qui Dioſcorianis favebant, eam per viginti duos annos retinuit, ſecundum Severi & aliorum Jacobitarum ſententiam. Timotheo, Petrus Mogus, Athanaſius, Joannes alter, Dioſcorus junior, Timotheus, Theodoſius, Petrus Damianus, Anaſtaſius, Andronicus ſucceſſerunt, atque hæc*

cujus anno duodecimo, Jesu Christi 640. *Alexandria ab Arabibus capta est, statimque Benjamin ejectus, & in Monasteriis latitans, restitutus est Sedi suæ, atque omnem, pulsis Orthodoxis Græcis, ipsoque Georgio Patriarchâ, qui Constantinopolim fugit, Ecclesiasticam auctoritatem obtinuit. Ut autem certa est ea, quam fusè explicavimus in historia Patriarchali Jacobitarum Patriarcharum à Dioscoro ad Benjaminum, ita quoque certissima est hodiernorum Alexandrinorum Antistitum ex eadem secta, ad Benjaminum usque successio.* Hæc notanda esse censui, quod paucis ab hinc annis literas à quodam Missionario ex Ægypto scriptas legerim, in quibus asserebatur Cophtos Jacobitas legitimis Episcopis carere. Hactenus dicta perspicue demonstrant, Jacobitarum Patriarcham Alexandrinum succedere Dioscoro, auctoritate Chalcedonensis Synodi ex illa Sede pulso; Græcum vero Orthodoxis Patriarchis, qui post Proterium loco Dioscori suffectum, in eadem Sede fuerunt. Licèt enim pulso ab Arabibus Gregorio anno 640. ut supra ex Renaudotio adnotavimus, Græci per annos nonaginta non habuerint hanc Patriarchalem dignitatem, eam tamen iterum obtinuerè anno 780., atque deinceps suos quoque Melchitæ Patriarchas semper habuerunt, quorum legitimus Successor est Græcus, quem supra diximus in Urbe Cahira Sedem tenere. Patriarcha Jacobitarum vocatur quoque Patriarcha Cophtorum; licèt nomen Cophti, non sectam, sed nationem indicet, quæ Cophtica lingua sacra celebrat. Ejusdem jurisdictionem, tituli, quibus à suis donari solet, designant. Hos ita exprimunt. *Pater N. Sanctissimus Archiepiscopus magnæ Urbis Alexandriæ, & Fostati Babylonis, & Nomorum Ægypti, Thebaidis Pentapolisque Africanæ, regionisque Æthiopiæ & Axumitarum; Nubiæque, & Macaureos, regionisque superioris.* Horum explicationem vide apud Renaud. differt. cit.

Jacobitæ habent quoque Patriarcham Anthiochenum, quem ut legitimum Severi successorem agnoscunt omnes Syri Monophysitæ: Illius amplissima auctoritas est, vocaturque inter eos, *Papa Orientis*. Plures Metropolitani, Episcopi, ac Monachi bene multi sunt eidem subjecti. Inter Metropolitanos, seu Archiepiscopos recensentur, Hierosolymitanus, Damascenus, Edessenus, Cyprius &c. Præter hos habebant etiam olim suæ auctoritati subjectos alios secundi generis Patriarchas, quos Catholicos appellant, quorum alter Persidis, alter Armeniæ Patriarcha diceretur. Sed ii jam à longo tempore nullam in eo jurisdictionem agnoscunt, ac tanquam supremi Armenæ gentis Patriarchæ habentur.

Armeni non minus ac Jacobitæ latè diffusi sunt per Orientem, imo eorum plerique sunt etiam in Occidente. Sunt enim in utraque Armenia majore scilicet, atque minore, in Perside, Mesopotamia, Palæstina, Georgia, aliisque bene multis Orientis Provinciis. In Occidente verò præter eos, qui commercii causa in variis locis degunt, quamplurimi sunt in Russia Polonica, eique finitimis Provinciis. In Oriente ab anno fortasse 505., ex quo propriam æram sumunt, duos ante dictos Patriarchas sive Catholicos habent: ante enim ex Cæsariense Antistite Metropolitam accipere solebant. Prioris sedis est Ararat Majoris Armeniæ Urbs, sed residere solet in Monasterio Etzmiazim, eique parent viginti sex Archiepiscopi, Episcopi verò septuaginta quinque, ut ex testimonio Uscanii Armeni Episcopi, istius Patriarchæ Vicarii, qui id Riccardo Simonio narravit Parisiis anno 1670., refert Brunus *differt.* 10., quæ est de Liturgia Armen. *art.* 1. Alter manet Cis, quæ minoris Armeniæ Urbs est, ac præest Episcopis circiter triginta. Priori subest Episcopus, sive Patriarcha Constantinopolitanus ejusdem gentis; huic vero Hierosolymitanus, & is qui Aleppi residet. Ii quos dixi, Schismatici sunt. Sed habent quoque Armeni Orthodoxos Episcopos. Qui Aleppi sedem habet, sed modo vitandæ persecutionis causa in Monte Libano commoratur, Patriarchæ titulum, ac jurisdictionem habet. Plures ei subjecti sunt Episcopi, inter quos adest Edessæ Episcopus, qui nunc Romæ manet. Qui in Russia, Polonia, atque iis finitimis locis degunt, Catholico Archiepiscopo subsunt, qui Leopoli residet. Et præter Archiepiscopum Naxiavensem, qui à quarto decimo sæculo desumi semper solet ex inclyto Prædicatorum Ordine, quique iis præest, qui auctore Bartholomæo Parvo ejusdem Ordinis, Joanne XXII. Ecclesiam regente, cum Orthodoxa Fide latinum quoque Ritum susceperunt, ut §. 3. hujus capitis exponemus; plures alii Armeni Catholici sunt in variis Provinciis, qui Latinorum Missionariorum curæ concrediti sunt, quorum opera Catholicam Fidem susceperunt.

Alii quoque sunt in Oriente, qui Patriar-

chas habent, quos Catholicos vocant. In Mingrelia Græcus Schismaticus Patriarcha residet, quem Catholicum vocant, cui Episcopi aliquot subjiciuntur, quos Principes ex Monachis seligere solent, qui *Beri* nuncupantur. Eo autem celebrior est Patriarcha, qui eodem nomine donatur apud Chaldæos. Nestoriani ex Romano Imperio pulsi, ad Persarum limites, aut in eorum Provinciis sedes fixerunt. Hinc post annos satis multos, cùm Ecclesiam Seleuciæ Parthorum invasissent, quæ quidem ex nuper instituta sub Justiniano Catholici dignitate novam auctoritatem consequuta erat, eam suæ religionis Cathedram primariam esse voluerunt; atque inde nullum majorem titulum quam *Catholici Seleuciæ, Ctesiphontis*, Patriarchis suis veteribus attribuerunt. Hujusmodi Patriarcha, qui deinceps apud Mosulam residere consuevit, quintodecimo sæculo tantam, ac tam vastam jurisdictionem exercebat in Assyria, Mesopotamia, Chaldæa, Persida, ac etiam in Indiis Orientalibus, ut tresdecim Metropolitanos, & Episcopos bene multos sibi subjectos haberet, ac tercentum mille recenserentur, qui eidem obtemperarent familiæ, ut scribit Petrus Stroza *in expositione Fidei, & tractat. de dogmat. Chaldæorum*. Sed postquam Nestorianorum Patriarchæ ejuratis erroribus sub Julio III., Paulo IV. aliisque Summis Pontificibus Orthodoxam fidem susceperunt; & postquam ab Apostolica Sede Missionarii ad eos destinantur, quorum ope singulis ferme annis plures Orthodoxam fidem amplectuntur, valde diminutus est eorum numerus. Nestoriani, qui nunc superstunt, eorum Patriarchæ subsunt, qui in Urbe Ninive, sive Mosula residet. Qui verò Catholicam fidem profitentur, Patriarchæ subduntur Caldæorum in Urbe Diarbekir residenti, qui nunc ex Catholicis est ordine tertius, & appellatur Josephus tertius. *Nuncium autem his mensibus paucis à Comelitis est*, scribit clarissimus Mamachius tom. 2. Orig. & Antiq. Christ lib. 2. cap. 5. *Patriarcham Nestorianorum conjungi nobiscum societate communionis velle, secum autem una* XL. *circiter hominum millia ad Orthodoxam religionem perdullurum. Immo verò litteras Patriarcha ad Sacram Congregationem scripsit, quibus etiam, atque etiam erat, atque obsecrat, ad se ut ministri mittantur. Itaque attributa nunc ea pars Dominicanis est, missique initio fere hujus anni* 1750. *Cajetanus Cedilloncinus, & Contradinus Turrianus eruditi; optimique viri Ninivem fuerunt Evangelium prædicaturi.*

Præter eos, quos dixi, ad Orientalem Ecclesiam ratione originis & Rituum pertinere dicimus, non solum Græcos, qui in Moscovia, Valachia, Bulgaria, Hungaria, aliisque iis finitimis Provinciis degunt, atque Ruthenos, quos supra nominavimus; sed etiam Græcos & Albanenses, qui in ditione ecclesiastica, & in reliquis Italiæ partibus, ejusque Insulis adjacentibus, sive orti, sive aliunde advecti incolæ commorantur. Ii scilicet, qui grassantibus jamdudum per totum Orientem, tum barbarorum infidelium immanitate, tum etiam Schismaticorum perfidia, ex Græcia, Epiro, Albania, aliisque Asiæ regionibus, ad Italiam, eique adjacentes insulas, tanquam ad fidei, & tranquillitatis portum confugientes, ibidem sedes ac domicilium collocaverunt; & tam ipsi, quàm eorum filii Græcorum mores, instituta, ritus, & consuetudines à Græcis progenitoribus sibi traditas studiosè, enixeque servare pergunt; ita tamen ut debitam Romanæ Ecclesiæ obedientiam ac devotionem omnino profiteantur. Ut iis præsto sint ministri, à quibus juxta proprium Ritum sacramenta recipiant, & ne ad Schismaticos Episcopos pro ordinatione coganter confugere; Clemens VIII. anno 1595., constituit, Romæ habendum esse Episcopum Græcum Catholicum, qui Græcos Episcopis Latinis Italiæ, & adjacentium insularum subjectos, initiaret. Clemens verò XII. anno 1735., ut Italico-Græcorum in utraque Sicilia commorantium, commodis consuleret, alterum ejusdem Græci Ritus Episcopum in Seminario Corsino à se in Calabria erecto, propter Græcorum hujusmodi ordinationes, manere jussit, quorum laudatissimum institutum confirmavit, & innovavit Sanctissimus Dominus Noster BENEDICTUS XIV. Constit. *Et si Pastoralis* tom. 1. Bullar. pagin. 167.

§. II.

De Schismaticorum, Hæreticorumque Sectis, quæ in Orientali Ecclesia sunt; deque præcipuis earumdem erroribus.

QUUM non adeo facile sit, errores omnes detegere, in quos Orientales, post quam ab Apostolicæ Sedis communio-

ne ſejuncti ſunt, vel ſuperbiæ, & erroris ſpiritu ducti, aut ignorantia, inciderunt; eos unice explicandos ſuſcipimus, qui proprii ſint cujuſque ſectæ, ac magis præcipui. Schiſmaticorum autem Sectæ, quæ in Oriente occurrunt, ad tres facile revocantur, ſcilicet, Neſtorianorum, Jacobitarum, & Phorianorum. Neſtoriani à Neſtorio nomen, erroreſque mutuati ſunt. Præcipuus eorum error in eo ſitus eſt, ut negent B. Virginem eſſe Dei Matrem, quòd in Chriſto Domino duas ineſſe perſonas putent, alteram hominis ex Maria Virgine nati, alteram verò Dei Filii ex æterno geniti, quæ in homine ex Virgine nato veluti in Templo inhabitet. Hinc ajunt, B Virginem Chriſtiparam, non verò Deiparam appellandam eſſe, atque unionem Dei, & hominis in Chriſto, eſſe per voluntatum conjunctionem, & dignitatis participationem, non ſecundum naturam, & perſonam. Hujuſmodi errorem, qui damnatus fuit in prima Epheſina Synodo anno 431. docuiſſe revera Neſtorium, ac ipſius Sectatores tueri, ex liturgiis, aliiſque Neſtorianorum libris facile demonſtrare eſt, contra Baſnagium, alioſque Novatores, qui Neſtorium ejuſque Sectatores ab omni errore vindicare contendunt. Vide Liturgiam, quæ celebratur quinquies in anno, ſcilicet, in Epiphania, in vigilia S. Joannis Baptiſtæ, in vigilia Doctorum Græcorum, feria quarta Hebdomadæ ſupplicationis Ninives, & in Paſchate. *Extitiſſe porro iſtam Liturgiam antiquitus apud Neſtorianos præter codices manuſcriptos, teſtantur Auctores Syri, atque inter eos Hebedeſu, qui eam recenſet, ut etiam Ecchellenſis ejus meminit*; inquit Renaud. in not. ad hanc Litur. In ea autem hæc leguntur de Dei Filio; *Semetipſum exinanivit, & ſimilitudinem ſervi accepit, hominem perfectum ex anima rationali intelligente & immortali, & corpore mortali hominum, & conjunxit illum ſibi, univitque ſecum in gloria, poteſtate, & honore, ex natura ſua poſſibilem.* Videantur etiam Neſtorianorum libri. Elias Catholicus eo nomine tertius, in expoſitione Fidei, quam ſcripſit, cum eſſet Metropolita Niſibenus, & in diſputatione cum Vizito Abulkacimo, & in alio opere ait, *Verbum Æternum productum à Sapientia Creatoris, quod Filius appellatur, eſtque una Perſonarum trium, habitavit, ſeu illapſus eſt, homini aſſumpto ex Maria Virgine, mediante potentia intellectuali, unitumque illi eſt per unionem poteſtatis, benevolentiæ, voluntatis, honoris, & repræſentationis.* Ita etiam Ebneltaib, Amrus Matthæi Filius, & alii ferè omnes, quorum ſcripta ad nos pervenere. Denique videatur Lectionarium Perſicum ad uſum Neſtorianorum, ubi hæc verba, *æqualem ſe faciens Deo*, explicantur, *ſecundum honorem, dignitatem, & potentiam.* Itaque perſpicuum eſt, Neſtorium, ejuſque Sectatores errorem propugnare, quem Summus Pontifex Cœleſtinus, & Epheſina Synodus damnavit. Clariſſimus Aſſemannus in Bibliotheca Orientali alios Neſtorianorum errores recenſet, quos nos de Sacramentis agendo indicabimus. Unum verò præterire non poſſumus; ſcilicet, eorum pleroſque negare originale peccatum, quem errorem veriſimile eſt à Theodoro Mopſueſteno mutuaſſe, quod in maximo honore apud Neſtorianos habeatur. Ii ſunt magis præcipui Neſtorianorum errores. Errant præterea cum Hæreticis omnibus, quod Romani Pontificis primatum negent, atque Orthodoxæ Eccleſiæ auctoritatem contemnant. Nicænam Synodum primam, ac primam Conſtantinopolitanam pro legitimis habent, ſed præter viginti canones, qui in Nicæna illa conditi fuerunt, eidem perperam tribuunt canones omnes, qui in canonum, qui *Arabici* vulgo dicuntur, collectionibus reperiuntur. Rejiciunt primam Epheſinam Synodum, & Concilia omnia generalia, quæ deinceps tum in Oriente, tum in Occidente celebrata ſunt.

Altera Hæreticorum Secta, quæ in Oriente eſt, Jacobitarum dicitur. Hæc Dioſcori errores tuetur; ejuſque Sectatores Jacobitæ appellantur à Jacobo, quem Nicephorus & alii *Zanzalum*, ideſt, vilem appellant, Arabes verò *Baradæum*, ſive *Baradatum*, qui cum aliis circa medium ſexti ſæculi Monophyſitarum hæreſim per totum Orientem diſſeminavit, & plurimos tota Syria & Meſopotamia præſertim, Epiſcopos, Sacerdotes, & Diaconos ordinavit. Eodem ferè tempore in eandem cum Jacobitis abiere hæreſim Armeni, qui in Tibenenſi Conventu circa annum 554., damnarunt Chalcedonenſis Synodi decreta, ac ſi plena Neſtorianorum errorum, & impietatis eſſent, & Dioſcori errores amplexati ſunt. Quo factum eſt, ut hujuſmodi hæreſis per majorem Orientis partem propagata ſit. Sunt qui putent, hos Eutychianorum errorem tueri, iique non vulgares modo, & nullius auctoritatis ſcriptores, ſed etiam doctiſſimi, ut Joannes Morinus, Auctor Per-

petuitatis Catholicæ Ecclesiæ fidei circa Eucharistiæ Sacramentum, aliique. Id verò minus rectè, cùm Jacobytæ Eutychi anathema pronuncient. Ita enim statuunt, illum eodem quo Apollinarius errore laborasse, atque adeo Christum habuisse de Cœlo Corpus, quod nostro consubstantiale non esset; sed phantasticum. Commixtionem quoque naturarum, confusionem & alterationem, quam Eutychiani adstruebant in Christo, rejiciunt. Sed Christum Dominum licèt ex duabus naturis unum agnoscant; tamen non ut Ecclesia Catholica in unitate personæ, sed in unitate naturæ unum illum profitentur, atque consubstantialem Patri secundum humanitatem, & cum Dioscoro Calcedonense Concilium damnant, quod duas in Christo naturas post unionem stabilierit, & Leoni Romano Pontifici, cujus epistola ad Flavianum probata fuerat, anathema dicunt.

Post duodecim aut tresdecim annos à Chalcedonensi Synodo Jacobitæ, auctore Petro Fullone, addidere Trisagio, his scilicet verbis, *Sanctus Deus*, *Sanctus fortis*, *Sanctus immortalis*, hæc verba, *qui crucifixus est pro nobis*. Quæ quidem additio tanquam Monophysitarum tessera habita deinceps fuit à Jacobitis Syris, Ægyptiis, & Armenis, atque tum ob hanc causam, tum quod divinam naturam trium personarum videatur indicare passibilem esse, à Felice III. Romano Pontifice improbata, ac pluries deinceps ab Apostolica Sede damnata fuit. Syri hac unica additione in Liturgiis errorem designant; Ægyptii verò addunt etiam expressè post unionem in Christo unam tantum inesse naturam. Et Armeni à miscendo cum vino aquam in missa abstinent, ne duplicem in Christo naturam profiteri videantur. Huic particulares nonnulli Armeni Doctores, plures alios errores addiderunt, ut videre est apud Galanum, aliosque, ex iis nonnullos nos de Sacramentis agendo indicabimus. Jacobitæ omnes tria priora generalia Concilia suscipiunt ac venerantur, scilicet Nicænum primum, primum Constantinopolitanum, & Ephesinum primum; rejiciunt verò, atque damnant Chalcedonensem Synodum, & quotquot deinceps celebrata sunt Concilia cum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia. Nonnulla quoque fidei dogmata, quæ in Conciliis in Occidente celebratis definita sunt, eorum plerique respuunt; sed errores hujusmodi videntur potius à Photianis reliquis Orientalibus communicati.

Schisma Græcorum Photianum dicitur, quod nono Ecclesiæ sæculo, Patriarcha Constantinopolitano Photio, cœperit, ob dissidium Latinos inter & Græcos, circa processionem Spiritus Sancti à Patre Filioque, & additionem particulæ *Filioque* à Romana Ecclesia Nicænæ Symbolo factam; licèt absolutum non fuerit, nisi sub Michaele Cerulario circa annum 1054. Constantinopolitani deinceps Patriarchæ alios quoque tres Græcos Patriarchas in Schisma erroresque traxere suos. Præcipui Photianorum errores sunt, qui sequuntur. Primo, negant Romanum Pontificem esse visibile totius Ecclesiæ caput, cui Pastores omnes subesse debeant; ac Concilia omnia respuunt & damnant, quæ in Occidente celebrata sunt. Secundo, licèt fateantur Spiritum Sanctum esse Deum, ac Personam à Patre & Filio distinctam, quæ procedat ex Patre; negant tamen etiam ex Filio procedere, ac Romanam damnant Ecclesiam, quod Symbolo particulam *Filioque* addiderit. Tertio, negant dari Purgatorium; & justorum animas, quibus nihil luendum supersit, ante extremi judicii diem clara Dei visione donari. Quarto, licitum esse putant, dare uxori libellum repudii, & ad alias nuptias transire, atque adeo Matrimonium dissolubile esse credunt. Quinto, eorum plerique negant, fornicationem esse peccatum. Sexto, in eo quoque nonnulli errant, quod tertias & quartas nuptias pro illicitis omnino habeant; nec desunt, qui usuras licitas esse credant. Alii eorumdem errores in eo constituunt, quod Latinæ Ecclesiæ disciplinam, quæ cum Græca non consentiat, contemnant, atque tanquam illicitam & malam detestentur. Ajunt itaque, primo, Latinam Ecclesiam errare, quod Eucharistiam in Azimo conficiat, & quod hujusmodi pane perfici posse credat. Secundo, quod Sabbato jejunet. Tertio, quod Eucharistiam sub unica tantum specie Laicis administret. Quarto, quod Confirmationem à Baptismo sejungat. Quinto, quod sanguinis & suffocati usum tanquam licitum permittat. Reprehendunt etiam eamdem Ecclesiam, quod à Septuagesima usque ad Pascha in sacris officiis omittat *Alleluja*, & quod Ritus alios, qui Græcis conformes non sint, adhibeat, & probet. Immo non defuere inter eos, qui vel baptizatos à Latinis sine trina immersione iterum baptizandos esse docuerint; vel saltem nefas esse, trinam in baptismo immersionem omittere,

credi-

crediderint. Plures quoque inter eos in Palamitarum errorem abierunt, qui docent, *particulas Divinitatis, Divinitatemque ipsam aliquam, inter ea quæ videntur, viderive possunt, recenseri*, ut ait Papadopoli in Prænot. Mystag. resp. 2. sect. 6. pag. 114.

§. III.

De propriis Orientalis Ecclesiæ Ritibus, eorumque varietate.

QUamquam in Ecclesia Orientali plures sint Sectæ, quæ à multis Seculis à Romana Ecclesia separatæ, nullam cum ea communionem habuerunt; tamen circa exteriorem Dei cultum ac disciplinam, eamdem cum Romana Ecclesia doctrinam profitentur. Omnes enim Ecclesiæ auctoritatem agnoscunt Ritus instituendi, ac ea præcipiendi, quæ ad disciplinam pertineant: Omnes septem Sacramenta admittunt: Omnes Sanctos invocant Angelosque, ac tum eos, tum eorumdem reliquias, & imagines cultu aliquo prosequuntur: Omnes dies festos & jejunia servant, ac præceptum ab Ecclesia ciborum delectum: Omnes missæ Sacrificium admittunt, quod propriis induti vestibus Sacerdotes celebrent: habent omnes Monachos, qui castitatem voveant; nec ulla Secta est, quæ cælibes Episcopos non habeat. Quæ quidem satis superque videntur ad convincendum novitatis & falsitatis hæreticos illos, quos superiori capite nominavi. Dissidet autem à Latinis Orientalium circa Sacros Ritus disciplina, primum ratione linguæ, quam in sacris celebrandis officiis usurpant. Deinde, quod Orientales proprias liturgias habeant, ac propria Euchologia, quæ cæremonias in Sacramentorum administratione adhibendas, in nonnullis à Latina Ecclesia diversas, præscribant. Præterea, in ordine divinorum officiorum, quæ ab Ecclesiasticis recitantur. Item, ratione disciplinæ circa jejunia. Denique, ex eo Orientales à Latinis dissident, quod juxta eorum disciplinam simplices Presbyteri unicam & virginem uxorem habere possint, quam ante sacrorum Ordinum susceptionem duxerint.

Prima atque omnium antiquissima Ecclesiæ divisio est in Latinam, & Græcam. Hæc autem non aliunde ortum habuit, quam ex lingua, qua sacra officia celebrarentur. Latina non solum Romanam & reliquas Occidentis Ecclesias, sed etiam Africanam, quæ eadem ac istæ utebatur lingua, designat. Græca vero omnes Orientales Ecclesias complectitur, quibus, si paucas excipias, quæ Syriacè fortasse celebrabant, & Ægyptiacè, Græca lingua communis erat. Qua de causa Orientalis Ecclesiæ Ritus universim Ritus Ecclesiæ Græcæ appellari solent; atque omnes origine Græci reputantur, licet mutationem aliquam subierint, post quam alia lingua sacra fieri cæperunt. Ecclesia Armena, quæ à Græca Cæsaraea Ecclesia cum Episcopo disciplinam acceperat, initio quinti sæculi, tum sacra Biblia, tum alios ad sacrorum disciplinam pertinentes libros propria lingua scriptos habere, ac in sacris peragendis usurpare cæpit. Atque eadem lingua, quæ vernacula non est, sed doctis tantum cognita, etiam nunc Armeni utuntur. Circa finem ejusdem sæculi, cum Nestoriani omnes prope Mesopotamiæ Ecclesias occupassent, amisso Græcæ linguæ usu, illam quoque in Sacris Officiis celebrandis omiserunt, Siriacaque sola uti cæperunt. Cum Arabica ubique passim obtinuisset, itaut soli Eruditi Syriacè scirent: & plebs illiterata, imo Ecclesiastici ipsi, nonnisi adhibito studio, Syriacam linguam intelligerent, ea tamen ratio tanti visa non fuit, ut antiqua consuetudo aboleretur, & vernaculè sacra fierent. Unde hucusque apud Ecclesias omnes Nestorianas & Chaldæas quoque Catholicorum, non aliter, quam Syriacè celebrare solent. Imo cum Nestoriani à quinto sæculo plurimas in Persida Ecclesias fundassent, ubi Syriacæ linguæ usus nullus erat, eam tamen in sacris celebrandis retinuerunt. Plebi tamen ita consuluerunt, ut lectionaria, quibus Epistolæ & Evangelia de circulo anni continebantur, Persicè interpretata essent. Eadem lingua usi sunt, atque utuntur in aliis, quas in Tartaria, & Purqueſtania, & aliis Indiarum Orientalium partibus habent Ecclesiis. Syriacam quoque linguam adhibere cæperunt Jacobitæ quoque, postquam Antiochenum sibi usurpavere Patriarchatum. Licèt enim verisimile sit, nonnullas in ea regione fuisse Ecclesias, quæ Syriaca lingua uterentur; tamen explorata res est, quarto, & quinto sæculo Antiochiæ græce celebrare consuevisse; atque constat, quas hujusmodi Jacobitæ habent Liturgias, ex Græco in Siriacum sermonem esse translatas: quippe in iis plura Græca vocabula occurrunt, & formulæ nonnullæ Græci sermo-

nis, quæ clarè ostendunt, ex græcis fontibus originem trahere, ut observavit Brunus tom. 2. dis. 1x. quæ est de Liturgiis Syrorum. Hac eadem lingua, quæ à multis sæculis vernacula amplius non est, utuntur quoque Syri Melchitæ, sive orthodoxi, & Maronitæ.

Qui vero in Ægypto sunt Jacobitæ, non Syriacam, sed Cophticam linguam adhibent. Sunt qui contendant, semper fuisse in Ægypto Ecclesias, quæ hac lingua, olim hujusmodi genti vernacula, uterentur. Sed utcumque se res habeat, negari non potest quin antea Alexandrina, & aliæ quoque bene multæ Ægypti Ecclesiæ græcam linguam usurpaverint. Renaudotius enim ex antiquissimis Ægyptiorum glossariis hæc refert verba, quæ ex præfatione depromptæ sunt unius ejusmodi glossarum collectionis: *antiquum morem fuisse, ut sectiones ex scripturis legerentur græcè, sequereturque coptica interpretatio, idque factum, antequam ulla omnino apud Christianos foret Arabica linguæ cognitio. Sed per universam Ægyptum, anni quidam Christiani legebant sectionem græcè, eamque copticè explicabant, & postea aliam, sicut nunc, legunt, sectionem copticam, & eam arabice interpretantur:* Igitur linguæ græcæ usus, qui modo penes illos paucos viget, qui Græco Alexandrino Patriarchæ subsunt, fuit antea, tum Alexandriæ, tum in plerisque saltem Ægypti Ecclesiis, & nonnisi postquam Jacobitarum schisma prævaluit Alexandriæ ac in tota Ægypto, cophticè celebratum est. An id factum sit, quòd invasa à Saracenis Ægypto, post aliquot annos græca lingua omnino sit incognita, ut visum est Renaudotio; Sive quòd Jacobitæ cum Græcis, quos incredibili odio prosequebantur, convenire amplius non vellent, nostrum non est in præsentia investigare. Cum lingua hæc populo, qui arabicè loquitur, nota non sit, postquam Scriptura sive Evangelium vel à Sacerdote celebrante, vel à Diacono lectum sit, vulgaris, seu arabica interpretatio legi solet.

Æthyopes sive Abessini, qui à Patriarcha Cophto Jacobitarum cum Metropolita, quem accipere solent, cophticæ Ecclesiæ disciplinam, & Jacobitarum errores mutuati sunt, Æthyopica lingua sacra faciunt, quæ tamen est à populari diversa.

Ii, quos dixi, lingua, ritu, & disciplina à Græcis dissident: quippe cæremonias in plerisque diversas habent, ac canones omnes non recipiunt, quibus græcorum disciplina continetur, ut ex superiori paragrapho liquet. Adsunt verò alii, qui græcum ritum & disciplinam servant, sed in Sacris Officiis peculiari lingua utuntur. Scilicet, Colchi, nunc Mengrelenses, & Iberi, sive Georgiani ritum & disciplinam græcam tenent, sed suo quisque idiomate sacra facit. Illirici seu Sclavoni, in Servia, Missia, Bulgaria &c. illyricè sive sclavonicè celebrant: Moscovitæ verò & Rutheni, Ruthenam linguam adhibent. Reliqui Orientalis Ecclesiæ ritum servantes græca lingua utuntur. Scilicet Græco Itali, Græci Melchitæ Orthodoxi, Schismatici omnes, qui Patriarchis græcis Constantinopolitano, Alexandrino, & Hierosolymitano obtemperant, & alii.

Nota. Ex hactenus dictis perspicuum est, illustriores Orientis Ecclesias Sacra Officia, lingua, quæ vernacula non sit, celebrare. Quamobrem Orientalis Ecclesiæ exemplo, atque usu manifestæ falsitatis & calumniæ convincuntur ætatis nostræ Novatores, qui Romanæ Ecclesiæ vitio vertunt, quod sacra officia vernacula lingua non celebret. Nam ex hoc liquet, Ecclesiam ubique terrarum, tum retroactis temporibus, tum etiam nunc credere, satis provisum esse plebi, si à sacris ministris, tum scripturæ, tum liturgiarum mysteria interpretentur; nec semper expedire, ut, mutata in regione aliqua populari lingua, Ecclesiastica etiam lingua variari debeat; tum, ut cum disciplina fidei unitas conservetur, tum etiam, ut novitates illæ vitentur, & confusiones, quæ novas sacrorum librorum versiones sequerentur. Et sane, quidnam factum est, ut inter tot, qui in Occidente sunt, Hæreticos, nulla sit fidei, & disciplinæ unitas, sed confusio maxima, nisi ex hac, quam sibi usurpare ausi sunt, libertate?

Dissident etiam Orientales, tum à Latinis, tum inter se ob Liturgias, & rituales libros, quos habent. Liturgias vocamus Sacra Officia publica Ecclesiarum auctoritate conscripta, atque earumdem usu comprobata, quibus preces, & ritus ad consecrandam, & administrandam Eucharistiam continentur. Libros vero, qui vel aliorum Sacramentorum, vel alia ecclesiastica officia præscribunt, Rituales appellamus. Hæc non inquirimus, num sacræ Liturgiæ, quas Græci, Syri, sive Orthodoxi, sive Nestoriani, sive Jacobitæ atque Cophti, & Æthyopes habent, iis Authoribus acceptæ sint: referendæ, quo-

rum

tum præ ſe nomen ferunt ; num primis Eccleſiæ ſæculis litteris conſignatæ fuerint, nec quot unaquæque Orientis Eccleſia Liturgias habeat, quotque libros, quibus Eccleſiaſtica Officia continentur. Hæc enim eruditis inveſtiganda relinquimus. Nobis enim ſat erit oſtendere, omnes Orientalium Liturgias, non ſecus ac Latinas, eam perficiendæ, atque adminiſtrandæ Euchariſtiæ formam continere, quam à primis temporibus Chriſti Eccleſia adhibere conſuevit : Orientales, tum à Latinis, tum etiam invicem Ritibus tantum qui merè ceremoniales ſint diſſidere : ac denique nonnulla notare, quæ obſervatu digna videntur, ut tum Liturgias, tum reliquos Orientalium libros ab iis emendari queant erroribus, qui Schiſmaticorum malitia in eoſdem irrepſerint.

Ita inter ſe Liturgiæ omnes conveniunt tum Orientales, tum Occidentales, ut ab uno fonte, Apoſtolorum ſcilicet exemplo & præceptis ad omnes Eccleſias permanaſſe certiſſime agnoſcantur. Neque aliunde tanta in Divinis Myſteriis celebrandis conformitas eſſe poteſt, quanta eſt in Liturgiis, quas ab antiquis temporibus tum Occidentis, tum Orientis Eccleſia uſurpat, quam ex communi, ac nota traditione naſci potuit. Ita verò invicem convenire Liturgias omnes, quas diximus, tum legentibus illicò ſit manifeſtum, tum etiam ex partibus liquet, quibus conſtant. Omnes à Sacerdotibus Sacram Euchariſtiam fieri præſcribunt, qui ſacra vaſa, eaque pretioſa, & veſtes itidem ſacras adhibeant, & in Altari celebrent, quod omnibus in magna veneratione eſt : omnes exhibent præparatorias Orationes & cæremonias, ſcripturarum lectiones, pſalmorum cantus, orationes pro vivis & defunctis, memoriam Sanctorum, oſculum pacis, Præfationem, quæ initium anaphoræ propriè dictæ, ſive Canonis eſt, orationes pro donorum oblatione, recitationem hiſtoriæ inſtitutionis Euchariſtiæ, cum Chriſti verbis, qui ejuſdem nomine à Sacerdote proferantur, invocationem Spiritus Sancti, orationem Dominicam, fractionem hoſtiæ, atque ejuſdem Communionem, ac confeſſionem Corporis, & Sanguinis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti. Tanta conformitas, in tot loco diſſitis, ac communione à multis ſæculis ſeparatis Eccleſiis non aliunde oriri potuit, quam ex communi per antiquos Patres ab Apoſtolis accepta traditione. Atque hinc patet, Liturgias omnes, quæ ſunt apud Orientales in uſu, non modo inter ſe, ſed etiam cum Latinis ad rei ſubſtantiam, quod ſpectat, omnino convenire. Itaque Rituum diverſitas, quæ in iis ineſt, tota eſt circa Ritus, qui merè cæremoniales dicuntur, & circa formulas, & ordinem precum, ac circa alia, quæ inſtitutam à Patribus perficiendæ Euchariſtiæ formam non variant. Sed licèt ita ſe habeat hæc Rituum diverſitas, tamen quiſque ex Eccleſiæ præcepto eos adhibere tenetur, qui in propria Eccleſia, uſu recepti, & conſuetudine comprobati ſint. Nonnulla, quæ ad hujuſmodi differentiam ſpectant, in Appendice ad Tractatum de Euchariſtia indicabimus, ubi de materia & forma, Miniſtro, & ſubjecto hujus Sacramenti agemus. Interim ſit

Nota 1. Cum Hæreticorum, Schiſmaticorumque malitia tum in Liturgias, tum in alios Orientalium libros errores irrepſerint circa eorumdem emendationem ac uſum, duæ quæ ſequuntur obſervandæ ſunt regulæ. PRIMA : *phraſes, quæ exprimere poſſint hæreſes, quæ in illis locis vigeant, ſunt omninò tollendæ*. Hinc è Neſtorianorum libris non ſolum expungi debent dictiones illæ, quæ indicare videntur duas ineſſe in Chriſto Perſonas, quarum una in altera inhabitet, vel cum altera conjuncta ſit per amorem, ac per honoris, potentiæ, dignitatiſque communicationem ; ſed etiam verba illa, quibus Beata Virgo Chriſti Mater appelletur : ibi enim Chriſtiparæ nomen pro Neſtorianiſmi teſſera habetur, illiuſque uſus prohibitus omninò cenſendus eſt ; ſicuti in Antiochena Synodo, circa finem tertii ſeculi prohibitum fuit appellare Dei Filium, ſeu Verbum *Omouſion* Patri, quod à Paulo Samoſateno, ejuſque Sectatoribus hujuſmodi Verbum adhiberetur ad indicandum Filium non eſſe à Patre diſtinctam perſonam ; & in Epheſina Synodo Mariam appellari Chriſtiparam, quia hac voce Neſtoriana hæreſis ſignificabatur. Ex Jacobitarum verò libris non ſolum tolli debent verba illa, quibus una in Chriſto natura poſt unionem deſignari videatur ; ſed etiam additio illa facta Triſagio, quam ſupra diximus, quæ Jacobiticæ hæreſeos eſt veluti teſſera : imò hac de cauſa Armeni cogendi ſunt ad mittendam cum vino aquam in Miſſa, quod fama ſit, ab hujuſmodi mixtione abſtinere, ne duplicem in Chriſto naturam poſt unionem profiteri videantur. ALTERA REGULA : *ex omnibus Liturgiis Orientalibus ubi ſanctorum memoria celebratur, expungi debent*

bent nomina Schismaticorum, & Hæreticorum. Nam præterquam quod falsò inter sanctos recenseantur, qui extra Ecclesiæ communionem obierunt; memoria hæc Schismatis, sive Hæreseos professio est. Sunt autem nomina hæc, vel Nestorii, vel Dioscori, vel Severi, aut aliorum, qui in hæresi, sive Schismate mortui sunt.

Nota. 2. In iisdem Liturgiis Schismatici, vel Hæretici Patriarchæ, sive Episcopi commemoratio fieri non potest. Nam id esset cum iisdem in divinis communicare, ac probare quodammodo Schisma, vel Hæresim. Imò in iis locis Romani Pontificis commemoratio fieri omnino debet; tum quia hæc commemoratio tessera est communionis cum eodem Pontifice; tum etiam quia ibi necessaria est ad tollendam Schismatis suspicionem, & ad fidem illam profitendam, quam Schismatici negando primatum Summi Pontificis, contemnunt.

Nota. 3. In Liturgiis Cophticis, & aliorum Orientalium tolerari non possunt preces pro Principibus Orthodoxis, vel Fidelibus, si hoc nomine designare velint Principes Jacobitæ, vel Nestorianæ sectæ; secus verò si pro vere Orthodoxis Principibus orare contendant. Immo si hac intentione orent, permittendæ sunt orationes quoque illæ, in quibus se orare ajunt *pro Principibus nostris*, cum hujusmodi preces ad Catholicos Principes dirigantur: ut testati sunt Cophti.

Præter ea, quæ notata sunt, tria observanda occurrunt, quæ Apostolica Sedes circa Ecclesiasticos Orientalium libros constituit, tum ut Schismaticorum errores præcaveantur, tum etiam ut sarta atque tecta servetur derivata ex antiquis Patribus disciplina. BENEDICTUS XIV. Const. *Et si Pastoralis* quæ est pro Italo Græcis, §. 6. num. 18. hæc habet: *Quia in Ecclesiasticis Græcorum libris nonnulli errores irrepsere, quibus primævam Ecclesiæ Græcæ puritatem fraude potissimum, ac dolo Schismaticorum corruptam esse, Orthodoxi dolent: Ideo pastoralem Latinorum Ordinariorum, in quorum Diœcesibus iidem Græci & Albanenses degunt, vigilantiam per præsentes nostras litteras excitamus, ut omni studio curent, non aliis Græcos ipsos, seu Albanenses tam Prælatos, ac Presbyteros seculares, quam Regulares, Ecclesiasticis libris in Sacramentorum administratione, & Missis, divinisque officiis celebrandis uti, nisi illis, qui per congregationem à sancta Sede Apostolica emendationi librorum hujusmodi deputatam, correcti, typisque impressi fuerint.* Deinde *Const.* cujus initium est *Demandatam*, quæ est de Ritibus Melchitarum §. 11. ait, *Ut autem à Sacerdotibus Græco-Melchitis in sacris Mysteriis peragendis una, & eadem cæremoniarum ratio, iidemque ritus serventur, & ne aliqua sensim in iisdem obrepat difformitas, mandavimus typis Congregationis de Propaganda Fide imprimi Missale ad usum illorum Ecclesiæ, juxta rubricas remotissima antiquitate firmatas, quod, absoluta editione sacrorum librorum Ritus Coptici, qui sub prælo sunt, incessanter impleri curabimus.* Denique §. 21. ejusdem Constit. de Monachis agens Græco Melchitis, inquit, *Nullius vero generis libros aut folia sine prævia approbatione, & licentia Episcopi Diœcesani, & Patriarchæ prædictorum edere possint; atque insuper nullum de rebus sacris librum aut folium publici juris faciant inconsulta Sede Apostolica. Quod si novas sacrorum librorum ab eadem Sancta Sede jam probatorum editiones fieri contingat; onus erit Patriarchæ, & Episcoporum Catholicorum, inspicere, ne ulla in re discordent ab editionibus approbatis.*

Hæc quoad Ecclesiasticos Orientalium libros. Venio nunc ad disciplinam indicandam, quam in sacris Liturgiis celebrandis à Latinis diversam habent. Jam dixi, de iis quæ ad Eucharistiæ materiam & formam, Ministrum, atque subjectum spectant, plura me dicturum esse in appendice ad tractatum de Eucharistia. Hic itaque nonnulla unice exponam de loco, in quo sacrum fieri debet; de Missis, quæ eodem die in uno Altari celebrari queant; deque Præsanctificatorum Missa juxta Orientalium Ritum statis temporibus celebranda; atque ea explicabo, quæ sunt Apostolica Sede definita.

A primis Ecclesiæ temporibus Altaria, in quibus Eucharistia celebrari debet, Episcopi benedictione consecrari solent, atque hujusmodi consecrationem necessariam esse, ut licite sacrum fiat, Ecclesiæ omnes, tum Orientis, tum Occidentis unanimi consensu asserunt. A multis sæculis diversa est Latinæ à Græca Ecclesia disciplina. In Ecclesia Latina incruentum Missæ sacrificium celebrari neutiquam potest, nisi super Altare, quod vel totum rite consecratum fuerit, vel saltem superimpositum habeat consecratum lapidem, qui *tabula Altaris* nuncupatur. Græca autem Ecclesia à pluribus sæculis, ubi Altare solemni consecratione

totum.

totum dedicatum non fuerit, loco lapideæ hujusmodi tabulæ, super Altaris mensa aptare solent Linteum quoddam Episcopali benedictione consecratum, in cujus angulis Sanctorum Reliquiæ reconditæ sunt, quodque vocatur *Antimension*, & super ipso sacra mysteria conficiuntur. Numquam Apostolica Sedes hunc Orientalis Ecclesiæ Ritum improbavit; sed eum non solum in partibus Orientis, verum etiam in ipsa Italia Græcis, & Albanensibus observare permisit, ut videre est tum in Clementis VIII. instructione, tum etiam in Constitutione sæpe à nobis laudata *Etsi Pastoralis*. Latinis vero super Græcorum Antimensis Missas celebrare vetitum est mox citata Constitutione §. VI. ubi num. 17. hæc habentur: *Si Græci velint accipere Altaria portatilia ab Episcopis Latinis consecrata, bene erit; sin minus tolerentur eorum Antimensia, sive Throni super altaria lapidea ponendi, cum celebrant*. Et num. 59. *Latinis Presbyteris Latino Ritu in Græcorum Catholicorum Ecclesiis celebrantibus, si careant proprio Altari portatili lapideo, super Antimensis, seu Thronis Græcorum sacrum facere non licet*. At SS. D. N. BENEDICTUS XIV. anno 1751. Const. quæ incipit *Impositio nobis*, justis de causis concessit Missionariis, aliisque Sacerdotibus Latinis in tota Russia Polonica commorantibus, ut, *In Ecclesiis Ruthenorum unitorum, deficientibus lapideis Altarium Tabulis rite consecratis, super sacris eorumdem Ruthenorum Antimensis Missarum sacrificia celebrare, atque etiam ut in hujusmodi celebratione eorumdem calicibus stamneis uti libere & licite possint & valeant*.

Nota. Clemens VIII. anno 1602. permisit, ut *Sacerdotes Ruteni, non Schismatici in Ecclesiis Catholicorum Ritus Latini, Altaribus, Calicibus, & vestibus sacris eorumdem Catholicorum uti, & Missam celebrare possint in casu necessitatis, ac etiam solum devotionis causa, dummodo Ritu Rutheno celebrent. Et econtra Sacerdotes Ritus Latini in Ecclesiis Ruthenorum non Schismaticorum, Altaribus, & Calicibus, ac vestibus sacris uti, & Missam celebrare valeant, Ritu tamen Latino; dummodo prædicta serventur secluso omni scandalo, & de licentia Prælatorum, & Rectorum ipsarum Ecclesiarum*.

Tum in Oriente, tum in Occidente antiqua consuetudo erat, ut in una Ecclesia unicum Altare inesset, in quo semel tantum in die celebraretur. Hæc vero consuetudo jamdiu in Ecclesia Latina mutata est; quippe à pluribus sæculis plura in Ecclesia qualibet Altaria habet, atque in uno eodemque plura eodem die sacrificia celebrat. At in Oriente, si Maronitas excipias, paucosque alios, qui non à multis annis Latinorum Sacerdotum morem imitantur, omnes fermè antiquam consuetudinem servant. Quam quidem consuetudinem ex universæ Ecclesiæ consensu derivatam, nonnisi Apostolicæ Sedis auctoritas mutare potest. Hæc autem permittit Græcis Presbyteris, qui in Italia, insulisque ei adjacentibus degunt, ut si velint, motem servent ex antiquissimo, & hactenus servato Ritu derivatum, nonnisi semel in die per unum Sacerdotem in Parochialibus Ecclesiis celebrandi; Concedit tamen ut in suis Parochialibus vel aliis Ecclesiis, præter Altare majus, alia etiam minora Altaria habeantur, in quibus sibi liceat pro Sacerdotum numero plures in die Missas celebrare. Const. *Et si Pastoralis* §. 6. num. 8. & 9. At Græco Melchitis postulantibus, ut ad satisfaciendum pietati Sacerdotum, & multiplicibus fidelium Oblationibus, prædictum Ritum antiquitate commendatum immutari permitteret, & in Ecclesiis Libani, & Anti-Libani plures Missas eodem die super eodem Altari offerendi Sacerdotibus fieret potestas, BENEDICTUS XIV. Const. *Demandatam*, petitioni minime indulgendum censuit. Permisit tamen juxta Decretum latum die 31. Martii 1729. *ab aliquibus ex Venerab. Fratribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus negotiis Propagandæ Fidei præpositis, ut alia Altaria in loco Ecclesiæ apto erigi possint. Si autem Altarium numerus Celebrantium, & offerentium multitudini non respondeat, liceat pluribus Sacerdotibus, ubi hujusmodi consuetudo viget, super eodem Altari una cum Episcopo, vel alio Sacerdote sacrificium peragente, concelebrare; ita tamen ut sacris vestibus more Celebrantium induti, unusquisque totam Liturgiam integrè recitet, & Verba Consecrationis proferant, perinde ac si sacrosanctum Sacrificium singulatim conficerent*.

Hujusmodi autem sacrificium singuli Sacerdotes juxta mentem eorum, qui voluntarias oblationes exhibent, licitè valeant applicare. Quod si secunda, & ulteriores Oblationes pro ejusdem Sacrificii applicatione superaddantur, Sacerdos, qui eas receperit, semper teneatur monere Fideles posteriore loco offerentes, de aliis oblationibus ad eumdem finem acceptis; & nisi iidem Offerentes unica Missæ celebratione se voti compotes fore decla-

clarent, sciat se unico sacrificio plurium voluntati minimè satisfacturum. Eorum verò mentem, qui pro sacrificio obtulerunt, nunquam à Sacerdotibus impletum iri declaramus per solam adjectionem Particularum & commemorationem, quæ in Panis præparatione ante Missæ Sacrificium fieri solent: cum omninò necessaria sit integra concelebratio; nisi de eorumdem offerentium voluntate aliter fiat.

Est etiam in more positum apud Orientales præsertim Græcos, ut in feriis quadragesimæ, exceptis diebus Sabbati & Dominicæ non nisi Præsanctificatorum Missa celebretur; quæ ei similis est, quam Latina Ecclesia semel in anno feria sexta in Parasceve celebrat. Scilicet, in qua non consecratur Hostia, sed antecedentibus diebus præsanctificata sive consecrata adhibetur. A Græcis sacra dona die Dominico consecrata singulis Quadragesimæ feriis, exceptis tamen Sabbatis, feria quinta in Cœna Domini, festo Annunciationis B. M. Virginis, & aliis, si quæ sint solemnitates, in quibus celebrari debeat, solent adhiberi. Patriarcha Antiochenus Græco Melchita petiit ab Apostolica Sede, ut in prædictis quadragesimæ feriis Sacerdotibus sui Ritus integrum Sacrificium peragendi facultatem concederet. Sed SS. D. N. BENEDICTUS XIV. petitionem rejecit, mandavitque: his de rebus *veteres Ecclesiæ Græcæ Rubricas omnino servari, earumque executionem Sacerdotibus inculcari; Eliminata tamen ab opinione vulgi inepta credulitate, qua nonnulli arbitrari dicuntur, Sacerdotem utentem indumentis, & supellectilibus, quibus alius Sacerdos eodem die usus est, jejunii observantiam infringere.*

Græcis vero & Albanensibus, quos sæpe diximus in citata Const. *Etsi &c.* indulsit, *ut tempore jejunii quadragesimalis, quo, exceptis Dominicis, Sabbatis, & nonnullis solemnioribus festivitatibus, ex antiquo more nonnisi Missa Præsanctificatorum celebratur, servato tamen, nec prætermisso in Parochialibus Ecclesiis Præsanctificatorum Ritu, in aliis Altaribus, seu Ecclesiis, sive Cappellis, pro sua, ac Fidelium Populorum devotione, Missas integras quibuslibet hebdomadæ diebus, ac præsertim cum dies Festi de præcepto Latinæ Ecclesiæ occurrunt, quos observare tenentur, excepto postremo majoris hebdomadæ triduo celebrare possint, & valeant.*

Nota 1. Ægyptii seu Cophti Ecclesiam non nisi sine calceis ingredi fas esse credunt. Contra vero Nestoriani non solum nefas esse putant sine Calceis Ecclesiam ingredi; sed eam pollui arbitrantur, si quis cum calceis ingrediatur. Imo pollui ajunt Altaria, si Presbyteri, & Clerici non jejuni, aut mulieres, laicique homines ad eadem accedant; Hæ autem, atque iis similes ineptæ credulitates videntur.

Nota 2. Nestorianorum nonnulli quotidianas Missas damnarunt. Sed si attendamus ad antiquam Ecclesiæ disciplinam facile erroris convincuntur. In variis enim Ecclesiis primis sæculis diversa fuit; atque Augustinus, & Chrysostomus Missæ quotidianæ usum probarunt. Augustinus Epist. 54. novæ editionis ad Januarium: *Alibi nullus dies prætermittitur quo non offeratur: Alibi Sabbato tantum, & Dominico, alibi tantum Dominico.* Chrysostomus homil. 3. in Epist. ad Ephes. *Frustra habetur quotidiana oblatio, frustra stamus ad Altare, nemo est, qui semel participet.*

Nota 3. Varia fuit etiam olim circa horam celebrandæ Liturgiæ disciplina, nimirum nocturnum tempus, matutinum, hora tertia, sexta, nona, & post Vesperas, ut refert Martene lib. 1. *de antiquis Ecclesiæ Ritibus.* Id vero observatione dignum est, ne Orientales ob hanc rationem reprehendantur. Hinc Sacra Congr. Supr. Inquisit. 22. Aprilis 1618. Missionariis Capuccinis inter Maronitas degentibus permisit, ut in quadragesima juxta ipsorum Ritum tertia hora post meridiem celebrare possent.

Diversa quoque est Latina ab Orientalis Ecclesiæ disciplina, tum circa horas Canonicas, quas Ecclesiastici recitare debent, tum circa dies festos, quos celebrant. Ad Canonicas horas, quod spectat, modo errores præcavendi sunt, qui in eorumdem libros ex Schismaticorum dolo irrepserint, nec quidquam occurrat, quod in Hæreticorum vel Schismaticorum hominum honorem cedat, proprium quisque Ritum tuto sequitur. Illorum vero Orientalium opinio, qui Diaconos, Presbyteros, Monachosque ad recitandum extra chorum Canonicas horas non obligant, probati neutiquam potest. Tum quia ex antiqua cum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesiæ consuetudine constat, Ecclesiam eos quoque ad recitandum officium obligare voluisse, qui Choro non interfint. Tum etiam quia Orientales Ecclesiæ, penes quas vigent adhuc institutа majorum, hanc obligationem fatentur; ut Græci, Syri, Armeni, aliique, quod argumentum est, apud nonnullos ex solo abu-

su

lu contrariam consuetudinem ortam esse, Ecclesia non consentiente. Tum denique, quia refert Thomas à Jesu, Gregorium XIII. Romanum Pontificem ad dubia à Maronitarum Patriarcha proposita, respondisse: *Tenentur etiam omnes ordinati ad horas Canonicas, salvem illi Nationi consuetas, non solum Beneficiati, sed etiam, qui sunt in sacris sine beneficio.* Si ex iis nonnulli juxta proprium Ritum aliud officium habeant recitandum in Choro, aliud verò extra Chorum, ut de Syris testatur Joseph Simon. Assem. dis. *de Monophysitis*; non dubito, quin muneri satisfaciant suo, dum justis de causis à Choro absentes, aliud officium recitent.

Quoad sanctorum festos ex Orientalibus soli Maronitæ Gregorianum Kalendarium recepere. Sed quæ huc spectant, vide in append. ad tract. de legibus. Circa solemnes festivitates servanda est Eugenii IV. Con. quæ tom. 1. Bull. est ordine 19. In ea vero hæc habentur. *Cum inter alia sit etiam cum ipsis Armenis disputatum, quibus diebus Festivitates Annunciationis B. M. Virginis; Nativitatis B. Joannis Baptistæ, & consequenter Nativitatis, & Circumcisionis D. N. J. C. ac Præsentationis ejusdem in Templo, seu Purificationis B. V. Mariæ celebrari debeant, satisque dilucide veritas patefacta fuerit, tam SS. PP. testimoniis, quàm consuetudine Ecclesiæ Romanæ, & omnium aliarum universaliter apud Latinos & Græcos; ne igitur in tantis celebritatibus dispar sit Christianorum Ritus, unde perturbandæ charitatis occasio possit oriri, decernimus tanquam veritati, & rationi consentaneum, & juxta totius reliqui orbis observantiam, ut ipsi etiam Armeni Festum Annunciationis B. M. V. die 25. Martii, Nativitatis B. Joannis Baptistæ 24. Junii, Nativitatis verò secundum carnem Salvatoris 25. Decembris, Circumcisionem ejusdem 1. Januarii, Epiphaniæ 6. ejusdem Januarii; Præsentationis D. in Templo, seu Purificationis Dei Genitricis 2. Februarii debeant solemniter celebrare.*

De Orientalium circa jejunium disciplina plura disputavimus in appendice ad tractatum de jejunio, atque satis explicavimus Græcorum ritum, & obligationem, qua quisque tenetur juxta propriæ Ecclesiæ consuetudinem jejunare. Hic autem, ubi veluti in propria Sede, de diversa, quæ in variis Orientis Ecclesiis viget, jejunandi disciplina tractamus, ea exponimus, quæ sunt ibi prætermissa. A Mengrellensibus exordium sumimus, qui licèt propria lingua in Sacris peragendis utantur; Græcum tamen Ritum servant. Ii quatuor quadragesimas habent, ut scribit Verricellus quæst. 3. sect. 1. Prima ante Pascha, quæ incipit à quinquagesima: Altera post Pentecosten: Tertia ante Virginis Assumptionem, eaque initium sumit à die prima Augusti: Quarta Adventus Domini per quadraginta dies. Nonnisi post solis occasum, Græco more, cœnant, quamvis interdiu, sicut & Græci, nulli scrupulo ducant, fructus aliquos comedere: A carnibus abstinent, imo per tres hebdomadæ dies etiam à piscibus. In majori hebdomada vinum non gustant; & nobiles quoque mulieres tota ea hebdomada, quamvis excessiva sint frigora, nudis pedibus incedunt, & tribus ejus ultimis diebus nihil omnino cibi accipiunt. Severissimæ sunt apud eos jejunii leges, nec in abstinentia à carnibus pro ætate, aut lethali infirmitate conceditur dispensatio; Græcorum Patrum præcepta observantes, ex quibus Sanctus Basilius *in orat. de jejunio* ait: *Ne quis se excludat à numero jejunantium, in quo omne hominum genus, omnis ætas, omnes dignitatum formæ censentur.* Ita citatus Auctor, qui longo tempore in regione illa commoratus est.

Syrorum Jacobitarum jejunia, ita describit Gregorius Barhebræus, ab Assem. relatus, *tom. 2. Bibliothecæ Orient. pag.* 304. Quinque sunt jejunia celeberrima populo Syrorum, præter feriam quartam & sextam. Primum jejunium Quadragesimæ: Alterum Apostolorum: Tertium Migrationis, sive Assumptionis B. M. V. Quartum Nativitatis: Quintum denique Niniviticum. Et jejunium quidem Quadragesimæ, cum illud hebdomada Passionis salutaris subsequatur, octo supra quadraginta diebus absolvitur. Apostolorum verò jejunium à feria secunda post Pentecosten usque ad vigesimam nonam diem Junii, in qua festivitas Petri & Pauli celebratur, Occidentales observant; Orientales verò usque ad complementum quinquaginta dierum. Jejunium autem Migrationis à Kalendis Augusti ad decimamquintam usque diem protrahitur. At jejunium Nativitatis, sunt qui à quintadecima Novembris auspicantur; alii à Kalendis Decembris inchoant; nonnulli verò à decima Decembris per duas hebdomadas observant. Denique jejunium Ninivitarum à feria secunda, quæ tribus hebdomadis Quadragesimale jejunium præcedit, usque ad feriæ quintæ matutinum observant Orientales; Occi-

dentа-

dentales verò usque ad matutinum Sabbati. Notat hic Cl. Assem. nomine Orientalium venire hìc Jacobitas in Assyria & Mesopotamia sub Mafriani potestate constitutos; Orientalium verò alios Jacobitas, qui in eadem Mesopotamia & in Syria propriè dicta, & in Phœnice, atque Cilicia, & Palæstina, & Armenia sub jurisdictione Patriarchæ ejusdem gentis vivunt. Iis citatus Auctor Canonem addit Cyriaci Patriarchæ die jejunii feriæ quartæ & sextæ, in hæc verba: *Presbytero, aut Diacono, aut sexus utriusque fideli, qui vigesimum ætatis annum excedit, fas non esto solvendi jejunium feriæ quartæ & sextæ, exceptis quinquaginta diebus Pentecostes, præterquam si morbo aut pressura, aut vi aliqua detentus sit, aut mulier gravida, vel lactans.*

Syri Nestoriani ab iis, quos diximus, haud multum dissident in jejunii disciplina. Præter ferias quartas & sextas, quibus per anni circulum jejunant, septem jejunia Orientales Nestoriani colunt, ut ex antiquo eorumdem auctore refert cit. Assem. Primum jejunium Quadragesimæ per septem integras hebdomadas, à Dominica, quam illi ingressus jejunii, nos verò Quinquagesimæ dicimus. In hujusmodi jejunio ab aliis Orientalibus dissident, quod Sabbatis quoque & Dominicis jejunent. Alterum jejunium Apostolorum vocatur, per totidem hebdomadas à feria secunda post Pentecosten usque ad primam Æstatis, quæ septima est à Pentecoste, & in qua festum duodecim Apostolorum celebrant. Tertium jejunium migrationis B. V., ut supra. Quartum jejunium Eliæ, seu Crucis per hebdomadas septem, à Dominica prima Eliæ, quæ quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartæ hebdomadæ Crucis, seu septimæ Eliæ. Quintum jejunium Nativitatis, seu Annunciationis, per quatuor hebdomadas, à Dominica prima Annunciationis, quæ proximior est Kalendis Decembris, usque ad diem vigesimam quintam ejusdem mensis, in qua Nativitas Christi celebratur. Sextum jejunium Niniviticum, seu Rogationis per tres dies à feria secunda tertiæ ante Jejunium Quadragesimale hebdomadæ usque ad matutinum feriæ quintæ ejusdem hebdomadæ. Septimum denique jejunium Virginum, tribus post Festum Epiphaniæ diebus. Quæ quidem jejunia, exceptis Quadragesimali, Assumptionis, & Niniviticò, aliter hodie à Nestorianis fiunt: Nam jejunium Crucis, seu Eliæ, & jejunium Virginum omnium sublata sunt: Jejunium verò Apostolorum à feria secunda post Pentecosten usque ad vigesimam nonam Junii, hoc est, usque ad Festum Apostolorum producitur: Jejunium autem Nativitatis, seu Annuntiationis, à Kalendis Decembris usque ad diem 25. ejusdem exclusivè. Immo Ebedjesus Sobensis ex Gabrielis Metropolitæ Basiorensis auctoritate ostendit, sæculares seu laicos ad jejunia Apostolorum, Eliæ, & Annunciationis nequaquam adigi; secùs verò Monachos, quos ait, ex consuetudine jejunare totum quidem jejunium Annunciationis, duas tantum hebdomadas jejunii Eliæ, & Apostolorum.

Nota 1. Tam Nestoriani, quam Orientales Jacobitæ juxta morem à majoribus acceptum, jejunium feriæ quartæ & sextæ (idem de aliis) à Vespere exeuntis feriæ quartæ & quintæ inchoant, idemque exeuntis feriæ quartæ & sextæ vespere solvunt: ideſt, ab occasu ad occasum solis perducunt. Non verò ut Latini, Græci, & alii Orientales à media nocte ad mediam noctem protrahunt. Id vero notari debet, ne ob consuetudinem rite ex majoribus derivatam, reprehendantur; (non enim plus Nestorianis jejunant, qui à cibis abstinent à media nocte ad mediam noctem, sive à matutino ad matutinum, vel à meridie ad meridiem;) Et ut tollantur abusus, si qui sint, in iis Partibus, circa hujusmodi jejunii disciplinam,

Nota 2. Nestoriani non modo inchoant jejunium in die Dominico, sed etiam omnibus Dominicis & Sabbatis quadragesimæ jejunant: Hinc Abrahamus Abraza Patriarcha, Barhebræo teste, præcepit, ut in Sabbatis & Dominicis jejunii quadragesimalis sub vesperam Liturgia celebraretur, quod à Georgio Patriarcha ante institutum fuisse affirmat Georgius Abelensis. In hoc autem Nestoriani tum ab universæ Ecclesiæ disciplina, quæ vetat die Dominico jejunare, tum ab Orientalis Ecclesiæ more recedunt, quæ solo majoris hebdomadæ Sabbato jejunare solet. Hujus autem mutationis causam, hanc fuisse refert Barhebræus, quod cum Catholico significatum fuisset, quosdam die Dominica, accepta oblatione, inde egressos, in quodam horto lautum convivium instruxisse, legem ipse constituerit, qua prohibebatur Dominicis & Sabbatis per diem fieri oblationem, ac vespertinis horis eam celebrari præcipiebatur.

Nota 3. Jejunia Ninivitarum, & Virgi-

num

tum ortum ducunt à ſupplicationibus, quas Epiſcopi, dum Populi calamitatibus premerentur, indixerunt. Primum itaque Ninivitarum jejunium dictum eſt, quod Epiſcopus, dum Populus peſte affligeretur, indictis ſupplicationibus, Ninivitarum uſus ſit exemplo; tum ut Populum moveret Ninivitarum inſtar ad pœnitentiam agendum in cinere & cilicio; tum etiam ut in eo excitaret, atque foveret ſpem divinæ illius miſerationis, quam experti ſunt Ninivitæ. Alterum vero jejunium Virginum appellatur, quod ex ſupplicationibus originem habeat, ea occaſione indictis, in qua Rex Arabum, ſive ut alii malunt, Perſarum ex Urbe Hirta quadraginta Virgines ut ſibi adducerentur imperaverat. Ob beneficia, ſive gratias, quas per illas ſupplicationes obtinuerunt, ſtatuere, ut quolibet anno jejunia hujuſmodi celebrarentur. Vide Aſſeman. tom. 2. Bibl. Orient. pag. 425. & ſequent. ubi advertit merito ex hac ratione confutandos eſſe Recentiores nonnullos, qui in Artzburio Armeniorum (quod idem cum Jejunio Ninivitico Syrorum eſt) errores, hæreſeſque comminiſcuntur.

Cophti, & Ethyopes, qui eorum diſciplinam ſequuntur, præter jejunium feriæ quartæ, & feriæ ſextæ, tribus diebus poſt Dominicam ſeptuageſimæ jejunare ſolent, ac præter quadrageſimam, quam à feria ſecunda poſt quinquageſimam auſpicantur, jejunia colunt, adventus, ſcilicet, quod Feſtum Nativitatis D. N. J. C. præcedit, Aſſumptionis B. M. V. à prima Auguſti ad quartadecimam *incluſivè*, & Sanctorum Apoſtolorum, quod exordium ſumit à die, qui Feſtum Pentecoſtes ſubſequitur, protrahiturque uſque ad Feſtum Apoſtolorum, quod 29. Junii celebratur. Ita rem narrant Monachi Ritus Cophti, qui Romæ in Cœnobio Sancti Stephani, vulgo *de mori*, commorantur, in ſupplici libello, quem SS. DD. N. BENEDICTO XIV. exhibuerunt, quoque diſpenſationem obtinuere, qua permittitur, tum iiſdem Monachis, tum aliis in eodem Sancti Stephani Monaſterio commorantibus, *ut non ad alia jejunia teneantur, quàm ad jejunia quadrageſimæ à feria 4. Cinerum uſque ad Paſcha Reſurrectionis, & à die Lunæ poſt Dominicam primam Adventus, uſque ad Natale Domini, & ad reliquas vigilias, & quatuor anni tempora juxta morem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ*: ea tamen lege, ut indultum nonniſi ipſis in urbe, aut in aliis Italiæ partibus degentibus, ſuffragetur, nec ullo modo ad Orientales partes extendatur.

Armeni non ubique eadem jejunia ſervant. Quamobrem præter ea, quæ in citata appendice notavi, nonnulla hic obſervare operæ pretium duxi, quæ ex epiſtola deprompſi ad Illuſtriſſimum Lercarium Sacræ Congreg. de Propaganda Fide à ſecretis, miſſa; in qua Armenorum jejunia deſcribuntur, qui Conſtantinopoleos commorantur. Sunt autem quæ ſequuntur. Primo, omnes Armeni tum catholici, tum hæretici à feria ſecunda quinquageſimæ, quadrageſimalis jejunii exordium ſumunt; hæretici verò à piſcibus abſtinent, catholici utuntur. Secundo, feria quarta, & ſexta non ſervant unicam comeſtionem, ſed tum orthodoxi, tum hæretici à carnibus, & lacticiniis abſtinent; hæretici vero etiam à piſcibus. Si in hujuſmodi dies incidat Feſtum Nativitatis D. N. J. C. omnes carnibus veſcuntur ſicut etiam à Paſchate ad Aſcenſionem; licet hoc tempore catholicorum nonnulli, ne ſcandalo ſint, à carnibus aliquando abſtineant. Tertio, Hæretici ante Nativitatis Feſtum, quod die octava Januarii celebrant, ſeptem diebus jejunant, atque in vigilia jejunium ad veſperam uſque protrahunt, tum ſacrum faciunt, ac deinde cœnant, utunturque in ea lacticiniis, & ovis. At catholici in vigilia dumtaxat Nativitatis, cujus Feſtum diverſo ab hæreticis die celebrant, jejunare ſolent, ac etiam à piſcibus abſtinent: Miſſam vero, quam juxta proprium ritum celebrare deberent, vitandæ perſecutionis cauſa, plerumque omittunt. Ante Epiphaniam vero ut hæretici, ita & ipſi ſeptem diebus jejunant. Quartò, Feſtum Aſſumptionis B. M. V. ſemper die Dominico celebrant, & die lunæ ad Sabbatum uſque, quo die lacticiniis utuntur, jejunare ſolent: eadem ratione jejunia ſervant, quæ præcedunt Feſtum Tranſfigurationis, & Feſtum Exaltationis Sanctæ Crucis. Quinto, à feria ſecunda poſt Pentecoſten ad feriam ſextam jejunium colunt, quod vocant Sancti Eliæ; ejuſdemque rationis ſunt alia jejunia; Sancti Gregorii Illuminatoris; Sancti Jacobi Epiſcopi; Sancti Sergii Martyris; ac Sancti Gregorii, quem Thaumaturgum appellant, in quibus à feria ſecunda ad ſextam jejunant, Sabbato vero antevertente Feſto, quod die dominico ſemper celebratur, comedunt etiam carnes. In iis hæretici unicam comeſtionem ſervant, quam ad veſperam protrahunt; meri-

meridie verò parum tantum cibi ſumunt, & in comeſtione piſces non reſpuunt; Catholici verò ſolam abſtinentiam à carnibus, & lacticiniis ſervant.

Nota. In iis, quæ narrata ſunt, quatuor obſervare neceſſe eſt. Primo. Armenos juxta proprium Ritum Miſſam quandoque ad veſperam uſque protrahere nonnullis jejunii diebus. Id vero reprehendi nequit; imo & Græcis ipſis in Italia commorantibus Conſtitutione pluries citata, *Etſi Paſtoralis*, permiſſum eſt. Uſus autem lacticiniorum, & ovorum in cœna, quam poſt Miſſam Vigiliæ Nativitatis, aut etiam Sabbati Sancti habere ſolent, permitti non poteſt, ſi Latinorum, Græcorumque more à media nocte jejunii exordium ſumant; hoc enim in caſu lacticinia, & ova, ac fortaſſe etiam piſces Armenorum diſciplina prohibet. At ſi jejunium à ſolis occaſu cum aliis, quos ſupra diximus, auſpicantur, contra jejunii diſciplinam non peccant, ſi lacticiniis, oviſque, ac etiam carne poſt ſolis occaſum utantur: tum enim jejunii dies omnino tranſit. Nec dubito, quin ex hac jejunandi ratione uſus hujuſmodi initium habuerit: mutato verò jejunii initio, uſus ille abuſus evaſerit; adeoque tollendus eſt. Secundo, etiam Catholicis abſtinendum eſſe à piſcibus feria quarta, & ſexta, ac iis quadrageſimæ diebus, in quibus hæretici abſtinent. Id enim non eſt hæreticorum inventum; Sed Armenæ, immo Orientalis Eccleſiæ diſciplina, quam Catholici majori quàm hæretici ſtudio, ac fervore cuſtodire, atque ſervare debent, ne hæreticis ſcandalo ſint, aut occaſionem præbeant Orthodoxos depravatæ diſciplinæ accuſandi. Tertiò, A Paſchate ad Aſcenſionem, ſecluſo ſcandalo, non teneri ad jejunium feriæ quartæ, & ſextæ, cum ex antiqua diſciplina, ut alibi notavimus, plures Orientales Eccleſiæ, hoc tempore jejunia non ſervent. Quarto, Sabbati diebus, in quibus jejunare non ſoleant, ſed lacticinia, ac etiam carnes ſumere, ad jejunium, vel alias abſtinentias adigi non debent; cum enim Orientalis Eccleſia excepto Sabbato Majoris hebdomadæ, in ejuſmodi diebus jejunium præcipere non ſoleat, jure meritoque præſumitur illam conſuetudinem ex hac diſciplina originem trahere.

Nota 2. Jejunium Sabbati vetitum fuit ab Eccleſia, quod Manichæi, aliique Simonis Magi ſectatores, qui Deum malum hujus Mundi conditorem, atque colendi Sabbati auctorem fuiſſe fabulabantur, Sabbatō jejunandum ſtatuerint, ut publica mœſtitia odium oſtenderetur erga Deum colendi Sabbati auctorem, qui malus rem peſſimam feciſſet Rerum hanc Machinam tot malis obnoxiam, tot ſceleribus obligatam. Ex canonibus hac occaſione editis, quibus præcipitur, non niſi Sabbato majoris hebdomadæ jejunandum, Græcorum, aliorumque Orientalium diſciplina pendet. At lex illa numquam in Romana Eccleſia recepta fuit, quæ ex Apoſtolica traditione ſemper in memoriam Chriſti ſepulturæ Sabbati jejunium coluit: cujus rei teſtes ſunt locupletiſſimi Hieronym. epiſt. 28., Auguſt. epiſt. 86., Innoc. 1. epiſt. 11., Conc. Eliberitanum can. 4., & Joannes Caſſianus Chryſoſtomi diſcipulus collat. 3. Quare ut Romana Eccleſia non improbat, ſed laudat Orientalis Eccleſiæ conſuetudinem ex iis canonibus ortam, qui dum hæretici in Oriente præſertim, Sabbati jejunio abuterentur, conditi fuerunt; ita Græci, aliique Orientales Romanæ Eccleſiæ morem probare, ac commendare tenentur, quod cùm ei nulla devitandi ejuſmodi jejunii occaſio fuerit, traditionem ex Apoſtolo Petro derivatam ſervaverit.

Venio nunc ad poſtremum diſciplinæ caput, in quo Latina ab Orientali diſſidet Eccleſia, quod in Cælibatu Clericorum ſitum eſſe diximus. Orientalis Eccleſia non ſecus ac Latina à primis ſæculis ſuos ſemper habuit Monachos, qui caſtitatem voverent, atque Epiſcopos etiam nunc nonniſi cœlibes habet. Immo cum Neſtorianorum, Jacobitarumque nonnulli, Monachis, Epiſcopiſque uxores permiſerint, non ſolum à reliquis Orientalibus, ſed etiam ab aliis earumdem ſectarum Epiſcopis, tamquam diſciplinæ, & Eccleſiæ contemptores habiti ſunt. Quamvis antiquiſſimo tempore ad augendam Clericalis militiæ ſanctitatem, utraque Eccleſia Occidentalis, & Orientalis æque præſcripſerit, nedum Presbyteros, ſed alios etiam in Sacris Ordinibus conſtitutos in perpetuo cœlibatu verſari debere, & hanc cuſtodiendæ caſtitatis obligationem numquam remiſerit aliarum mater, & Magiſtra Romana Eccleſia. Secus tamen contigit tractu temporis in Orientali Eccleſia, quæ Diaconis ac Presbyteris ſecularibus uxorem permittit; unicam tamen, eamque Virginem. Nam eorum diſciplina præcipit cum Apoſtolo Paulo prima ad Timoth. cap. 3. ut *Diaconi ſint unius uxoris viri*; ac vetat *bigamiam tum*

tum propriam, quæ ex secundo matrimonio profluit, tum etiam *similitudinariam* ex primo matrimonio ortam cum vidua, vel corrupta contracto. Canones Apostolici 17., & 18., & canon. 3. Concil. Trullani, cujus auctoritas licèt in Ecclesia Occidentali recepta non sit, illam tamen Orientalis Ecclesia suscipit, & veneratur. Quamquam Orientalis Ecclesiæ canones ita constituunt; & licèt iisdem canonibus ætas præscripta sit, antequam nefas sit, quemque sacris ordinibus initiare; tamen partim ignorantia, partim hæreticorum malitia factum est, ut, neglecta omnino Ecclesiæ disciplina, apud Jacobitas præsertim Cophtos, ac Nestorianos quamplurimos Pueri paucorum annorum sacro Diaconatus ordine initientur, qui post susceptum ordinem non solum nubunt, sed ad secundas quoque, atque tertias nuptias transeunt. De iis vero plura dicemus dum de Orientalium disciplina circa Ordinem, & Matrimonium tractabimus, ubi ea distinctè exponemus, quæ hac super re constituta, & explicata sunt à Ss. N. BENEDICTO XIV. in duabus Pastoralibus Instructionibus super nonnullis dubiis circa Cophtorum ritum editis.

Hæc satis visa sunt ad discrimen ostendendum, quod Latinam inter ac Orientalem Ecclesiam intercedit, & quo nonnullæ invicem dissident Orientis Ecclesiæ. Inter has autem unam prætermisi, quæ extensione parva, sed gloria maxima est. Hæc in Naxivanensi majoris Armeniæ Provincia sita est, & à quartidecimi sæculi initio, in quo à Bartholomæo Patro Ordinis Prædicatorum stabilita fuit, Fidem Orthodoxam, cum Latino Ritu Dominicanorum more, quem Armena lingua servat, intactam custodivit. Archiepiscopus, qui è Dominicanorum familia semper delectus est, Sedem habet in Oppido Abraner, habetque sub se decem circiter Oppida, in quibus Dominicanorum ejusdem ritus Cœnobia nonnulla extant.

Fuere semper diversi in variis Ecclesiis ritus, quos salva pace ac Fidei unitate Orthodoxi servarunt. Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia Episcopus circa initium tertii sæculi ita ad Cyprianum scripsit: *Circa multa divinæ rei Sacramenta sunt apud illos* (hoc est Romanos) *aliqua diversitates, nec observantur illic, quæ Hierosolymis observantur.* Et infra: *Multa pro auctorum diversitate variantur, neque tamen propter hoc ab Ecclesia Catholica pace & unitate discessum est.* Hieronymus epistol. 27. circa initium quinti sæculi hæc scripsit: *Sed ego illud te breviter admonendum puto, cæremonias ecclesiasticas, quæ præsertim Fidei non officiant, ita observandas, ut à majoribus traditæ sunt, nec aliorum consuetudinem, contrario more subverti. Unaquæque Provincia abundet in sensu suo, & præcepta majorum leges Apostolicas esse arbitretur.* Augustinus paulo post eadem ad Casulanum scripsit: *In iis rebus*, inquiens, *de quibus nihil certi tradit scriptura divina, institutæ majorum pro lege tenenda sunt.* Eadem habent Patres, qui hos sunt subsecuti. Sed ut res clarior fiat, & ut planior sit via ad ea, quæ in sequenti capite sumus dicturi, paucis indicabimus, quæ à Romanis Pontificibus declarata sunt. Gregorius Magnus lib. 3. Epist. 37. *Absit à me*, inquit, *ut statuta majorum cum Sacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam.* Nicolaus 1. Epist. 2. ad Photium scribit: *De consuetudinibus, quas nobis opponere visi estis, scribentes per diversas Ecclesias, diversas esse consuetudines, si illis canonica non obsistit auctoritas, pro qua obviare debeamus, nihil judicamus, vel eis resistimus.* Leo IX. epistol. 29. quæ est ad Michaelem Gerularium Patriarcham Constantinopolitanum, postquam eum reprehendit, quod Latinorum Ritus damnaverit, ac Latinos omnes anathematizaverit, subdit: *Ecce in hac parte Romana Ecclesia, quanto discretior, moderatior, & clementior vobis est, siquidem cum intra & extra Romam plurima Græcorum Monasteria reperiantur, sive Ecclesiæ: nullus eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, sive sua consuetudine, quin potius suadetur atque admonetur eam observare. Scit Sancta Romana Ecclesia, quia nihil obsunt salutis credentium diversa pro loco & tempore consuetudines, quando una Fides per dilectionem operans bona quæ potest, uni Deo commendat omnes.* Cœlestinus III. vetuit Græcorum & Latinorum Rituum commixtionem. Innocent. III. in Concil. Lateranen. *de Baptismo cap.* 4., decrevit, subsistinendos esse Ritus, mores, consuetudinesque Græcorum, qua in parte, nec Fidei Catholicæ adversantur, nec periculum generant animarum, nec Ecclesiasticæ derogant honestati: Atque eodem modo loquuntur alii Romani Pontifices horum successores; ita ut constans & firma sit regula ab Apostolica Sede stabilita, Orientalium Ritus & consuetudines, quæ nec Fidei Catholicæ obsint,

nec periculum generent animarum omnino esse sustinendas.

Ritus autem, qui nunc in Oriente vigent, sunt, ut ex dictis colligitur, Græcus, Armenus, Syrus, & Cophtus: Græcus verò ratione linguæ, quæ in Sacris adhibetur, haberi potest ut à Rutheno, & Georgiano aut Mengrellensi diversus; & aliunde considerari debet, ut ab iis, qui in Oriente degunt sub Græcis Episcopis, adhibetur; & ut in usu est apud eos, qui in Italia aliisque locis Latinis Episcopis subsunt, ad quos unicè spectant nonnullas Summorum Pontificum constitutiones, scilicet, Innoc. IV. & aliorum, quos recensct BENEDICTUS XIV. in sæpe laudata constitutione *Etsi Pastoralis*. Armenus Ritus vel Latinus est Dominicanorum more, aut, meiè Armenus. Ritum Syrum nonnullis dividere placuit in mere Syriacum, Chaldaicum, & Maroniticum; quod penes hujusmodi gentes cæremoniæ consuetudinesque diversæ sint. Cophticus, tum ratione linguæ, tum etiam fortasse ob diversas nonnullas consuetudines ab Æthyopico differt. Prætermisimus de industria nonnullorum Græcorum Schismaticorum Ritum, qui ab aliquo tempore in Urbe Cahira aliisque locis Arabicè sacra faciunt, quod ad hos spectare non videantur decreta illa Apostolicæ Sedis, quæ supra recensuimus, quibusque Græcorum Orientaliumque Ritus, consuetudinesque, probantur. Neque enim liberum cuique esse putamus Episcopi, vel etiam Patriarchæ in sacris peragendis linguam mutare, ac sine Apostolicæ Sedis dispensatione vernaculam adhibere.

CAPUT IV.

De obligatione, quam quisque habet, in suscepto Ritu permanendi.

RItus nomine intelligimus disciplinam Ecclesiæ auctoritate stabilitam vel usu & consuetudine eadem auctoritate comprobatam. Hæc autem, ut ex auctoritatibus liquet, quas circa finem superioris capitis citavimus, ex Hieronymo, Augustino, & ex pluribus Romanis Pontificibus, semper ranquam Ecclesiæ lex habita est. Præterea capite secundo demonstratum est, Christi Ecclesiam potestatem habere instituendi ac præcipiendi Ritus: ex quo clarè consequitur, institutos Ecclesiæ auctoritate Ritus, ac consuetudines eadem auctoritate comprobatas, vim legis habere, ut ex iis; quæ in tractatu de legibus disputata sunt, est omnino exploratum. Ritus vero, qui in Orientali Ecclesia vigent, aut publica auctoritate Ecclesiarum instituti sunt, aut sunt consuetudines eadem auctoritate comprobatæ, & etiam Apostolicæ Sedis decretis roboratæ, quippe quæ probat Ritus, mores, & consuetudines omnes Orientalis Ecclesiæ, quæ Orthodoxæ Fidei non adversentur, & periculum secum non ferant animarum. Ergo Ritus illi, quibus Orientalium Ecclesiarum disciplina continetur, leges sunt publica Ecclesiæ auctoritate stabilitæ. Hujusmodi autem legibus Fideles omnes obligantur, omnes Episcopi, & Patriarchæ omnes; ac is tantum ab eis dispensare potest, qui universæ Ecclesiæ præest, Romanus Pontifex. Vide appendicem ad tractatum de legibus quæst. 4.

Atque hinc patet. Primo, liberum non esse cuique susceptum Ritum deserere, atque ad alium transire; cùm nemo possit legem illam deserere, cui subjectus est. Secundo, unius Ecclesiæ Ritum sequentes, non posse sine gravi culpa alterius Ecclesiæ Ritum contemnere; veram enim Ecclesiæ legem contemnerent, & disciplinam illam, quæ licèt à propriæ Ecclesiæ disciplina diversa sit, tamen in eundem finem, hoc est, in æternam beatitudinem diversa via Fideles dirigit. Tertio, non posse Episcopos, ac multo minus Missionarios, Orientalibus proprii Ritus mutationem consulere, nec eam ullo modo probare, sive admittere, inconsulta Apostolica Sede. Quamobrem SS. D. N. Const. sæpe cit. *Demandatam*, in virtute sanctæ obedientiæ Maronitarum Episcopis vetat, *ne quocumque pretextu, aut obtentu, rebus spiritualibus Nationis Græco Melchitarum, in iis, quæ spectant ad Jurisdictionem, & auctoritatem illius Patriarchæ, Episcoporum, & Parochorum, se ingerere audeant, neve eorum subditis transitum à Græco ad Maroniticum Ritum suadere: vel eos, qui sponte transire vellent, nisi forte peculiaris à Romano Pontifice licentia interveniret, acceptare præsumant.* Et Missionariis præcipit; *Ne aliquid iisdem suggerere, aut suadere audeant, quod illorum contemptum, atque imminutionem inducere possit; multoque minus auctoritate propria aliquid circa illa innovare, aut etiam super iisdem aliquam dispensationem concedere, vel admittere præsumant. Aliquin* (inquit) *præter districtam, quam Deo, Nobis, suisque superio-*

perioribus (quos de urgenda hujus Decreti observantia peculiariter oneramus) rationem reddent, sciant se harum Litterarum vigore privationem vocis activæ, & passivæ, & inhabilitationem ad quemcumque gradum, & officium in suis respectivè Ordinibus, Institutis, & Congregationibus, ipso facto incursuros.

Hactenus explicata generatim ostendunt obligationem in semel suscepto Ritu permanendi. Nunc ad particularia veniendum est, ac primum de iis agemus, qui proprii Ritus Episcopo subsunt, atque in ipsius Ecclesia degunt: Deinde de iis Orientalibus, qui in Ecclesis vivunt, quibus Latini Episcopi præsunt: Denique de Latinis, qui in Orientalium Episcoporum Diœcesibus commorantur.

§. I.

De obligatione, quam habent, manendi in suscepto Ritu Orientales, qui ejusdem Ritus Episcopis subsunt.

QUamquam ex iis, quæ supra dicta sunt, manifestum est, eos, qui in proprii Ritus Ecclesia versentur, obligatos esse ad permanendum in eodem Ritu, nec eum mutare posse sine suprema Apostolicæ Sedis auctoritate, quæ ad alium transire permittat; tamen ea hic indicare operæ pretium duxi, quæ sunt ab Apostolica Sede definita, ex quibus particulares, quæ hac super re occurrere possunt difficultates, facile solvuntur. Ea unicè afferemus, quæ in supracitata Constitutione *Demandatam &c.* pro Græcis Melchitis BENEDICTUS XIV. decrevit: ex quibus facile colligere est, quid de aliis quoque Orientalibus sit sentiendum.

Primò itaque, prohibentur Græci ad Maroniticum Ritum transire sine peculiari Romani Pontificis licentia; atque eodem modo prohibetur transitus ad Latinum Ritum, ut supra dictum est.

Secundò de iis, quos *Latinizantes* appellant, nimirum, qui à Græcis parentibus progeniti, deficientibus Græcis Sacerdotibus, Latino Ritu à Latinis ad hunc diem baptizati fuerunt, eumque Ritum hactenus tenuerunt: quorum magnus numerus Damasci inveniri perhibetur, neque satis hucusque definitum fuit, cui potissimum Ritui addicti esse deberent; *statuitur, & declaratur*, ut coram persona ab ipso Summo Pontifice deputanda, semel profiteri debeant, in quo Ritu vivere malint; in eoque impositerum omni variandi facultate adempta, perseverare teneantur.

Tertiò, statuitur, ut Filii, qui ab hujusmodi parentibus post emissam ab illis prædictam declarationem nascentur; necnon ii, qui jam nati sunt, sed nondum ad usum rationis pervenerunt; sequantur conditionem parentum, si conjuges unum eumdemque Ritum elegerint; sin minus, Patris Ritum sequantur.

Quartò, si quos imposterum Græcos, necessitate cogente, ob defectum Parochi Catholici Ritus Græci, baptismum, aut alia Sacramenta à Latino Presbytero recipere eveniat; illi non ideo censendi erunt Latinum Ritum suscepisse; sed, omni dubitatione sublata, Ritum Græcum, in quo orti sunt; observare teneantur. Et eum quidem, durante prædicta necessitate, in omnibus rebus, quibus possunt, & præcipue in jejuniorum observatione, retineat; in reliquis vero integrè resumant & prosequantur, statim ac Episcopus aut Parochus Græcus supervenerit.

Quintò, decernitur, ne Missionarii Latini, quos in Episcoporum adjutorium & levamen, Apostolica Sedes in eas regiones mittit, utendo facultatibus sibi concessis, eorumdem Episcoporum jurisdictioni præjudicium inferant, & numerum subditorum imminuant: atque statuitur & declaratur, *licere tantummodo Fratribus Ordinis Minorum S. Francisci Custodiæ Terræ Sanctæ Parochialia munia obire circa Græcos-Melchitas, eisque Sacramenta administrare, in iis locorum & temporum circumstantiis, quibus omnino deficiat modus habendi Parochum, aut alium Antistitem Græci Ritus, quo casu prædicti Fratres emolumenta legitimo jure debita percipere licitè valeant, & à jurisdictione Antiocheni Patriarchæ nullatenus ipsi dependeant; Sed huic dumtaxat petenti teneantur singulis annis notulam tradere animarum Græci Ritus in ea Civitate, seu loco existentium, utpotè quæ in reliquis eidem Patriarchæ omnino subesse intelligantur; Cujus curæ committitur, ut pro sui muneris implemento, ubicumque opus fuerit, Catholici Parochi copia suppetat, quò prafati Græci Melchitæ Sacramenta Græco Ritu recipere queant.*

Nota. Ex hactenus dictis colligitur, primo, ubi sunt plures Episcopi, qui in iisdem locis subditos proprii Ritus habeant, ut sunt in patriarchatu Antiocheno, Maronitæ, & Græco-Melchitæ, quemlibet eorum in eos tantum jurisdictionem habere, qui proprium Ritum sequuntur, nec

alterum posse alieni Ritus Fideles ad proprium Ritum suscipiendum attrahere, ac multo minus admittere. Secundo, Missionarios in eos qui sunt Latini Ritus jurisdictionem exercere, tanquam in subditos, qui nullo modo dependent à jurisdictione Episcoporum, qui sunt Ritus Orientalis.

Tertiò, Missionarios, Christianos Orientis, qui velint Schisma vel hæresim ejurare, non posse hortari ad mutandum Ritum, nec ad Latinum Ritum admittere, sed eosdem in proprio Ritu relinquere debere, ac Catholico ejusdem Ritus Episcopo, si adsit, subjectos. Quartò, quod spectat ad Christianos Orientalis Ritus, Missionarios in adjutorium & levamen Episcoporum destinatos esse, nec quidpiam facere posse, quod in illorum jurisdictionis præjudicium cedat. Quamobrem tenentur iisdem Episcopis ostendere, se ab Apostolica Sede illuc missos esse, sed jurisdictionem non ab Episcopis illis, sed ab Apostolica Sede habent, cujus exercitium nequeunt dicti Episcopi sine causa, & inconsulta Apostolica Sede impedire. Ex decret. Sacr. Congr. de Propaganda Fide 5. Decembris 1645.

§. II.

De obligatione, quam habent manendi in suscepto Ritu Orientales, qui in Latinorum Ecclesiis degunt.

ET si ii, qui in societatem aliquam cooptantur, statim illius legibus subjiciuntur, qua fortasse de causa dicere solitus erat Augustinus, ad quam Ecclesiam veneris, ejus morem conserva; tamen ut quandoque homines ex Principum liberalitate in alieno quoque dominio proprias servare leges sinuntur, ita Ecclesia non solum passa est, sed etiam voluit, ut Latini in Orientalium, & Orientales in Latinorum Ecclesiis proprium Ritum conservarent; tum ut suam erga Ritus omnes venerationem ostenderet; tum quod exploratum haberet, homines ita in susceptam à majoribus disciplinam ferri, ut grave nimis sit eamdem deserere: Tum demum quia, hac seclusa lege, maxima oriri posset confusio. Leges autem hac de re ab Apostolica Sede latæ, sunt Constitutiones Innoc. IV., pro Græcis, qui in Regno Cypri Latinis Episcopis subjecti erant, & Leonis X. Clementis VII. Pauli III. Julii III. Pii IV. & V. Gregor. XIII. Clemen. VIII. & BENEDICTI XIV., pro Italo Græcis. Nemo autem rem distinctius exposuit BENEDICTO XIV., qui Const. *Et si Pastoralis*, aliorum Pontificum hac de re decreta confirmavit, & explicavit, ac alia etiam, quæ opportuna visa sunt, definivit.

Primò itaque permittit, Græcos, & Albanenses in Italia vel alibi sub Episcopis Latinis degentes in proprio Ritu manere; ac eos, qui sunt *Ecclesiastici, in quocumque Ordine minori, vel etiam majori constituti, seculares, vel Regulares, à Ritu Græco ad Latinum sine expressa Sedis Apostolicæ licentia transire non posse; Laicos verò, ut ad Ritum Latinum transire possint, Episcopum Diœcesanum posse pro sua prudentia permittere; non tamen communitati Græcorum, sive Albanensium hujusmodi sine Apostolicæ Sedis licentia, sed solum privatis personis, attenta uniuscujusque necessitate.*

Secundò, statuit, *Infantes natos ex patre & matre Græcis, Ritu Græco, nisi aliter parentes, accedente ordinarii consensu, voluerint, baptizari debere.*

Tertiò, *Natos vero ex Patre Latino, & Matre Græca, Latinis esse cæremoniis baptizandos; proles enim sequi omninò debet Patris Ritum, si sit Latinus.*

Quartò, *si verò Pater sit Græcus, & Mater Latina, liberum esse eidem Patri, ut proles, vel Ritu Græco baptizetur, vel etiam Ritu Latino, si uxor Latina prævaluerit, idest, si in gratiam uxoris Latinæ consenserit Græcus Pater, ut Latino Ritu baptizetur.*

Quintò, *infantes ad ejus Parochiæ jurisdictionem pertinere, cujus Ritus sunt baptizati, cum per baptismum fiat susceptio Ritus Græci, vel Latini professio; itaut ad Latinum Ritum spectent qui Latinis cæremoniis baptizati fuerint, qui vero Ritu Græco Sacramentum baptismi susceperint, in Græcorum numero sunt habendi; adeoque si ante usum rationis detulerint, à proprio, cujus Ritu baptizati sunt, Parocho, & in propria Parochia sunt jure communi sepeliendi, nisi iis Baptismus collatus fuerit vel ob gravem necessitatem, cum nimirum morti proximi fuerint, nec haberi potuerit proprii Parochi, vel Ritus copia, vel ex dispensatione Apostolica, cum videlicet facultas data fuerit, ut latinè quidem baptizentur, sed in suo Ritu Græco permanerent; In iis enim casibus non censentur à proprio ad alium Ritum transisse. Post usum vero rationis idem dicendum, nisi quis in alieni Ritus Ecclesia*

sepel-

sepeliri cupiat ; si quis enim Græco Ritu baptizatus, in Latina Ecclesia, vel Latinè Baptismate initiatus, in Ecclesia Græca sepulturam eligat, juris regula sunt servanda : nimirum cadaver extra propriam Parochiam à proprio Parocho esse associandum, quarta funerali ei minimè imminuta, & ubi tumulandum est cadaver, ibi à Parocho illius Ecclesiæ sive Latinæ sive Græcæ sunt exequiæ celebrandæ.

Sexto, *quando verò Infantibus prædictis, seu etiam adultis, exequiæ Ritu Græco, & in Ecclesia Græca, ut præfertur, jure communi sunt celebrandæ, tunc nullum jus habet Latinus Parochus interessendi cum Græco Parocho, nec partem aliquam stolæ percipiendi ; similiter nullum jus competit Parocho Græco, quando exequiæ in Ecclesia Latina, & per Latinum Parochum sunt peragendæ, sed servanda sunt utrobique statuta de juribus Parochorum, circa sepulturam eorum, qui ad propriam Parochiam spectant.*

Septimò, *quem Ritum semel in baptismo sunt professi, sive Latinum, sive Græcum, in eo institui, & educari debent, nec ad alium possunt transire, si Latinum semel susceperint. Ritus enim Latinus propter suam præstantiam, eo quod sit Ritus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, omnium Ecclesiarum matris, & magistræ, sic supra Græcum Ritum prævalet, maximè in Italicis regionibus, ubi Latinis Episcopis Græci subjecti sunt, ut non modo ab ipso ad Græcum transitus nullatenus permittatur ; verum etiam à Græcis semel assumptus, absque Apostolica dispensatione deseri nequeat.* Hinc Maritus Latinus Uxoris Græcæ Ritum sequi non potest, nec Latina Uxor mariti Græci. Græcus verò maritus potest, si velit, Ritum Uxoris Latinæ sequi : & Græca itidem Uxor mariti Latini, post cujus obitum ad Ritum Græcum redire nequit.

Præter hæc, quæ §. 2. & 8. citatæ Const. sunt explicata, §. 9. præscribitur, qua ratione Græcus Ritus in Italia, & Insulis adjacentibus sit observandus. Ac primo quidem, Græcis ipsis, & Albanensibus Ritus Græci inter Latinos degentibus, tam Prælatis, Parochis, & Presbyteris sæcularibus, quam Regularibus, & Laicis, ut suis Ritibus, atque observantiis, & consuetudinibus uti, ac illos, & illas observare, Missasque & Divina Officia secundum eorum antiquam consuetudinem celebrare libere, ac licitè possint, concedit, & indulget. Sic vero id ipsis permissum esse declarat, *ut quæ à Fidelibus in diœcesi, ubi ipsi habitant, universim, & sine ullo Personarum, & Rituum discrimine, juxta sacros Canones servanda sunt, ad eadem etiam ipsi, non obstante Rituum diversitate, obligati censeantur.* Cujusmodi sunt, Kalendarii Gregoriani observatio, de quo diximus in appendice ad tract. de legibus ; Summi Pontificis, & Ordinarii Loci in Missis, ac divinis officiis commemoratio ; non vero Patriarcharum, & Antistitum Orientalium ; quibus addere liceat commemoratio Græci Catholici Antistitis, ubi ex licentia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii Loci, Pontificalia exercere permittitur : subjectio etiam Constitutionibus Apostolicis contra sollicitantes, ut loco supra citato, diximus : denique dies festos de præcepto Latinæ ubi degunt Ecclesiæ servare tenentur.

Secundò, *Ad observationem verò jejuniorum, & vigiliarum ejusdem Latinæ Ecclesiæ ; si tota Loci Græcorum communitas, vel potior Laicorum pars cum Parochis, & Presbyteris conjuncta induci posset, optimum esset ; idque absque alia Sedis Apostolicæ dispensatione, arbitrio Ordinariorum relinquitur Latinorum : Non tamen ad id cogi debent, si velint Ritum suum in jejuniis sequi ; cum ipsi qualibet hebdomada, feria quarta, & feria sexta, ut offeritur, soleant jejunare ; neque privatis personis fas sit, ubi Parochiam Græcam habent,* ibi, *contra proprium Ritum, Latinorum more jejunia, & vigilias servare ; sed omnes vel Græcè cum Græcis, vel Latinè cum Latinis jejunent. Ubi vero propriam Parochiam non habent, ibi liberè, & licitè possunt in omnibus latino ritui se conformare, sive Laici sint, sive Presbyteri, excepto Græco Ritu, qui in Missis, ac divinis officiis à Presbyteris est servandus.*

Tertiò, *ubi Parochiam Græcam habent, tolerandus est apud Græcos esus carnium die Sabbati, si sine scandalo fieri potest, in locis autem ipsorum, & inter eos tantum.*

Quartò, *Prohibentur tamen Græci suis Famulis Latinis cibos vetitos apponere, sive die Sabbati, sive alio quocumque tempore, quando prædictis Græcis carnes comedere licet, sive alio quocumque tempore, quo Latini debent ab illis abstinere ; Latini enim famuli Græcorum, Latinum Ritum servare tenentur.*

Quintò, *Tolerandum est, ut ad jejunium eodem die Sabbati in quadragesima, excepto uno Sabbato Sancto, ex antiqua traditione, non te-*

neantur, ſed dumtaxat ad abſtinentiam. In jejuniis quoque biduanis, vel triduanis, vel aliàs à Diœceſanis, vel in Jubilæis à Summo Pontifice Romano indictis, dies Sabbati in eis comprehenſus, vel præſcriptus, in alium diem pro Græcorum plebe ab ipſis Diœceſanis Apoſtolica Auctoritate permittitur commutari.
Vide append. ad tract. de jejunio.

Sexto, mandat, ne plebibus Italo-Græcis præficiantur Sacerdotes à Latino Diœceſano Epiſcopo ordinati, qui Latino Ritu miniſtrent; ſed Græci, vel Albanenſes, Catholici tamen ſive Advenæ, ſive Indigenæ, Græco Ritu viventes: & ne Presbyteri Latini, niſi ſpecialiter per ipſos Græcos vocati, ſe immiſceant Græcorum functionibus. Prohibentur quoque Clerici, Presbyterique Græci in Latinorum Eccleſiis Miſſas, & alia Divina officia, cum ſolemnitatibus, & cantu celebrare, niſi Epiſcopus, cujus juriſdictioni ſubjiciuntur, vel ejus in ſpiritualibus Vicarius Generalis licentiam concedat; quam tamen ritè concedere valeant, etiamſi nulla præciſa neceſſitas adſit, ſed aliqua tantum ſpiritualis utilitas inde ſpectetur.

Septimo, præcipit, ut in præcedentiis Clericorum Latinorum, & Græcorum, *niſi conſuetudo aliter obtineat, non attendatur Ritus Græci, & Latini diverſitas, ſed tempus ordinationis prædictorum Clericorum, vel qualitas Eccleſiaſtica dignitatis, ſi aliqui eorum ea inſigniti reperiantur, vel ratera qualitates, quæ jure ſuo in ſolemnitatibus Eccleſiaſticis principem locum ſibi vindicare ſolent.*

Octavo, Ita Græcos Ritus ſervare permittit, ut Latinorum Epiſcoporum, in quorum Diœceſi degunt, juriſdictioni ſubjecti ita cenſeantur; *ut non obſtantibus quibuſcumque exemptionibus & privilegiis dictis Græcis, eorumque Prælatis, Rectoribus, Abbatibus & aliis tam Sancti Baſilii, & alterius Ordinis Regularibus, qui privatam vitam degunt, nec in congregationem ſint redacti, quàm ſæcularibus, ac etiam Laicis Perſonis quocumque nomine nuncupatis; ita Latinis Ordinariis Locorum quæ habitant debent eſſe ſubjecti, ut ipſi Locorum Ordinarii quaſcumque eorumdem Græcorum, & Albanenſium Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, alia Pia Loca, tam ſecularia, quam cujuſvis Ordinis Regularia, eorumque Prælatos, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, ac majori dignitate præfulgeant; necnon Abbates, Rectores, Miniſtros, & quaſvis alias ejuſdem Nationis perſonas in ſuis Civitatibus, & Diœceſibus conſiſtentia, quoties opus fuerit, viſitare, ac in illis ſuam ordinariam juriſdictionem, plenamque, & omnimodam auctoritatem, in iis quæ Dei cultum, Sacramentorum adminiſtrationem, ac animarum ſalutem, hæreſumque extirpationem concernunt, exercere, & exequi libere, & licitè valeant &c.*

Nono, *Ubi verò duo eſſent Epiſcopi ejuſdem Loci à Sancta Sede Apoſtolica deputati, unus Latinus, alter Græcus (quemadmodum in Calabria partibus, & in Sicilia olim fuiſſe perhibentur, & nunc in quibuſdam Græcia Inſulis exiſtunt;) Epiſcopus Latinus de Perſonis Eccleſiaſticis, & Secularibus Græcis, ac de juriſdictione Epiſcopi Græci, vel aliis quibuſcumque ad Epiſcopum Græcum quomodolibet ſpectantibus, nullatenus ſe intromittere præſumat; ſed Epiſcopus Latinus Latinorum, Epiſcopus vero Græcus Græcorum dumtaxat curam, & juriſdictionem reſpective habeant, & exerceant. Id, quod de Epiſcopis Græcis pro Ordinatione Italo Græcorum, Romæ, vel in Calabria per Sedem Apoſtolicam conſtitutis,* intelligendum non eſt, *cum facultatibus ordinariorum careant.*

Decimo, *In Diœceſi, ubi Latini, & Græci inhabitant, & ſolum Archiepiſcopum, ſive Epiſcopum Latinum Ordinarium habent, dictus Archiepiſcopus, ſive Epiſcopus, circa negotia, & cauſas dictorum Græcorum, Vicarium Græcum ipſis Græcis gratum, vel per ipſos Græcos eligendum (ex quo Græcus Vir melius Græcos mores novit, quam Latinus) ipſorum ſtipendio, & ſalario retinendum deputet; & in cauſis appellationis ad Metropolitanum, qui forſan Græcus non eſſet, dictus Metropolitanus ſimiliter in dictis cauſis Judicem Græcum deputare teneatur.* Reliqua indicabimus, dum de ſingulis Sacramentis agemus.

Nota. Ad Conſervandam pacem inter Armenos unitos Regni Poloniæ, & ob alias graviſſimas cauſas, Sacra Congregatio de Propaganda Fide annuente SSmo, decrevit, ne de cætero Armenis unitis ſive laicis, ſive Eccleſiaſticis Secularibus; quam Regularibus ad Latinum Ritum, quacumque de cauſa ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia tranſire liceat: & proinde omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Officialibus Armenorum unitorum diſtrictè præcipiendo mandavit, ne deinceps licentias pro hujuſmodi tranſitu ſubditis ſuis, cujuſcumque gradus, & conditionis exiſtant; concedere præſumant: & Archiepiſco-

piscopis, Episcopis, & aliis Prælatis Latinis, & eorum Officialibus, ne deinceps Armenos prædictos unitos ad Latinum Ritum transire volentes quovis prætextu, aut causa, etiam cum licentia Armenorum Prælatorum suorum recipere audeant sub pœna nullitatis actus. Die 2. Aprilis 1669.

§. III.

De obligatione, qua Latini in proprio Ritu permanere tenentur.

PLura sunt, quæ peculiarem in Latinis permanendi in proprio Ritu obligationem demonstrant. Primum, quod Latinus Ritus sit Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ omnium Ecclesiarum est Mater, atque magistra. Deinde, quod Clemens VIII. aliique Romani Pontifices, ac præsertim BENEDICTUS XIV. utraque à nobis supra citata Constitutione, semper expresse prohibuerint Latinos, ad Græcum Ritum transire. Denique, in partibus Orientis, ubi hæc Latini Ritus mutatio contingere posset, si paucos excipias, omnes fermè Schismatici, vel Hæretici sunt; adeoque si Latini ad Græcum, vel alium Orientalem Ritum transirent, sese periculo exponerent labendi in hæresim; quia Ritus hujusmodi suscipiendo, cogerentur saltem progressu temporis Sacramenta recipere, ac verbum Dei ab Orientalibus Sacerdotibus audire, ut plurimum Hæreticis, & Schismaticis, à quibus facile in errorem induci possent, ut argumentatur Verricellus Titul. 111. de Leg. quæst. 81.

Hinc cum Pater Albertinus Societatis Jesu Missionarius in Insulis maris Ægei, in quibus omnes Græcum Ritum sequuntur, dubium proposuisset Sac. Congr., quod sequitur: *An possint absolvi fideles Ritus Latini, qui transierint ad Ritum Græcum, & in illo vivunt, comedendo carnes die Sabbati, ac per omnia Ritum servant Græcorum*, die 7. Julii 1639. responsum fuit: *Posse absolvi, nisi intendant perseverare in Ritu Græco, sine dispensatione; nisi justa necessitas excuset.*

Atque hinc sequitur primo, Missionarios à Sacr. Congregatione ad Orientales destinatos teneri ad omnia Latinorum jejunia servanda, sicut etiam reliqua, quæ Latinæ Ecclesiæ disciplina præcipit; Cum sine Apostolicæ Sedis dispensatione Latinæ Ecclesiæ Ritum mutare nequeant. Errat ergo Pasqualigus, ut est etiam à Verricello notatum, dum ait, Missionarios inter Orientales degentes, non teneri ad jejunia, quæ extra Quadragesimam Latini servant, quod hæc apud Orientales non vigeant, ac fortasse nunquam viguerint. Nam præterquam quod Latinum Ritum, qua parte possunt, omninò servare tenentur, ut ex Romanorum Pontificum decretis liquet, tum in citatis à nobis Constitutionibus; tum etiam Sacrarum Congregationum definitionibus, pluries declaratum est, Latinos in Oriente degentes, vigilias, aliaque propria Latinæ Ecclesiæ jejunia servare debere.

Sequitur secundo, non rectè sentire Thomam à Jesu Maria, de conversione omnium gentium lib. 6. cap. 8 vers. 2. ubi ait: *Seculares domicilium habentes in Ecclesia Græca, vel alia Schismaticorum, quales nunc sunt Lusitani multi in interiori Æthiopia, posse se consuetudinibus accommodare & debere; maximè si sit scandalum, nisi alias vellent ipsi in omnibus Latino more vivere, habeantque ministros Ecclesiæ Latinæ: nam tunc certum est nullatenus teneri.* Etenim ex generali consuetudine totius Orbis Christiani, nullus obligatur proprium Ritum deserere, quòd nimis durum sit, antiquos mores mutare: quamobrem ne Orientales quidem, qui inter Latinos degunt, proprium Ritum mutare coguntur. Nec video in hoc scandalum esse posse ullum, cum hæc consuetudo notissima sit, ut ex Leonis IX. epistola liquet, quæ est ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum, cujusque verba nos supra retulimus. Præterea à Romanis Pontificibus expressè vetitus est transitus à Latino ad alium Ritum; imo ne Latinæ quidem uxori ad Græcum Viri Ritum transire permittitur. Pro iis ergo ea tenenda erit regula, quam BENEDICTUS XIV. Const. *Demandatam* pro Græco-Melchitis præscripsit: scilicet, ubi Latinus necessitate cogente, ob defectum Parochi, & alterius Sacerdotis proprii Ritus, baptismum, aut alia Sacramenta ab Orientali Presbytero recipere eveniat; ille non ideo censendus erit Orientalem Ritum suscepisse; sed omni dubitatione sublata, Ritum Latinum observare debebit: Eumque, durante prædicta necessitate, in omnibus rebus, quibus potest, & præcipuè in jejuniorum observatione, retinere; in omnibus vero integre reassumere tenebitur statim ac Episcopus, aut Parochus proprii Ritus advenerit.

Sequitur tertio, non teneri Latinos, qui

in Oriente versantur, & si ibi perpetuum domicilium stabilierint, jejunia Orientalium more servare. Ecclesia enim neminem ad jejunia diversarum Ecclesiarum simul cogit. Curare vero debent, ne aliis præsertim pusillis scandalo sint.

Nota. Cùm lex quæ obligat ad manendum in proprio Ritu, sit lex Ecclesiastica, quæ cum gravissimo incommodo neminem obligare præsumitur: scilicet in iis circumstantiis, in quibus pia Ecclesia mater filios suos non obligaret, dari potest casus, in quo fine peccato aliquis Ritum mutet suum. Ut e. g. si uxor Latina in Oriente degens, nequeat Virum Græcum ad Latinum Ritum trahere, nec cum eo possit pacem servare, si Græco more non vivat, imo gravissima ei molestia sit, poterit etiam sine culpa Græcum Ritum sequi; ut etiam à Theologis deputatis in Congregatione Romæ habita coram Eminentissimo Card. de Cremona die 2. Julii 1639. definitum fuisse refert Vericellus tit. 3. quæst. 82. Ad permanendum vero in hoc Græco Ritu, necesse semper esset petere dispensationem à S. Sede Apostolica, quam petere tenetur si potest.

Nota 2. Si maritus ex. g. Græcus, Latinæ uxori molestus sit, in contemptum Latini Ritus, quem servat, eamque ad hunc contemnendum obligare velit, tenetur hæc potiùs mortem subire, quàm obtemperare Viro; quia cum id cedat in Catholicæ Fidei contemptum, grave esset contra Fidei confessionem peccatum. Vide ea, quæ in tract. de leg. sunt ab Auctore hac de re explicata. Tunc verò Ecclesia contemneretur, cum Vir Græcus Latinæ Ecclesiæ Ritum malum esse assereret, in eoque homines æternam salutem consequi non posse; vel cum Ecclesiæ, aut Apostolicæ Sedis auctoritatem, legemque sperneret, qua præcipit eum etiam Latinam Græci Viri uxorem servare oportere; Ecclesiam verò non contemneret, si uxori molestus esset, eamque derideret, quod Græcum suum Ritum prædiligeret, in eoque ob austera, quæ servantur jejunia, aut alia, plus Omnipotenti Deo hominem placere posse, affirmaret; id enim non esset Romanam Ecclesiam contemnere, ut patet *ex capit. Novit. 12. dist.*

CAPUT V.

De Ritibus Apostolicæ Sedis auctoritate præscriptis, deque iis, qui rejiciendi videantur.

NOn omnes hic recensendos suscipimus Ritus, quos Apostolica Sedes etiam ab antiquis temporibus damnaverit; sed eos tantum, quos in regionibus, in quibus hac ætate nostra sacræ missiones vigent, adhiberi, aut tolerari posse prohibuit. Primum verò eos indicabimus, quos in Indiis Orientalibus, præsertim apud Sinenses, & Malabares nec usurpari, nec ferri ullo modo posse, definivit. Deinde eos, quos damnavit in Const. quam edidit BENEDICTUS XIV. pro Regno Serviæ, eique finitimis regionibus. Ac demum, illos, qui in aliis missionum partibus tolerari non posse videantur.

§. I.

De proscriptis Ritibus Sinensibus & Malabaricis.

AD Sinenses quod attinet, Ritus indicamus Apostolicæ Sedis decretis pluries damnatos, quorumque proscriptionem Clemens XI. Const. quæ incipit: *Ex illa die*, & BENEDICTUS XIV. ea cujus initium est, *Ex quo singulari*, comprobaverunt. Primò itaque statuitur, *Cum Deus Optimus Maximus congruè apud Sinas vocabulis Europæis exprimi nequeat, ad eundem verò verum Deum significandum, vocabulum* Tien Chù, *hac est Cœli Dominus, quod à Sinensibus Missionariis, & Fidelibus longo, ac probato usu receptum esse dignoscitur, admittendum esse: nomina vero* Tien *Cœlum, & Xang Ti Supremus Imperator penitus rejicienda.*

Secundò, *Ideirco Tabellas cum inscriptione Sinica* King Tien, *Cœlum colito, in Ecclesiis Christianorum appendi, seu jam appensas ibidem retineri, permittendum non esse.*

Tertio, *Nulla de causa permittendum esse Christifidelibus, quod præstent, ministrent, aut interesse solemnibus sacrificiis, seu oblationibus, quæ à Sinensibus in utroque æquinoctio cujuscumque anni Confucio, & Progenitoribus defunctis fieri solent, tanquam superstitione imbutis. Similiter nec esse permittendum, quod in Ædibus Confucii, quæ Sinico nomine* Miao *appellantur, iisdem Christi-*

fi-

ſtifideles exerceant, ac peragant cæremonias, Ritus, & oblationes, quæ in honorem ejuſdem Confucii fiunt cum ſingulis menſibus in novilunio, & Plenilunio à Mandarinis, ſeu primariis Magiſtratibus, antequam dignitatem adeant, ſeu ſaltem poſt ejus poſſeſſionem adeptam, qui poſtquam ad gradus ſunt admiſſi, è veſtigio ad Templum, ſeu ædem Confucii ſe conferunt.

Quarto, *Non eſſe permittendum Chriſtianis, in Templis, ſeu Ædibus Progenitoribus dicatis, oblationes minus ſolemnes eiſdem facere, nec in illis miniſtrare, aut quomodolibet inſervire, vel alios Ritus, & Cæremonias peragere, nec oblationes hujuſmodi, Ritus, & cæremonias coram Progenitorum Tabellis, in privatis domibus, ſive in eorumdem progenitorum ſepulcris, ſive antequam defuncti ſepultura tradantur, in eorum honorem fieri conſuetas, una cum Gentilibus, vel ſeorſim ab illis peragere, eiſque miniſtrare aut intereſſe.* Immo, cum omnibus hinc inde perpenſis *prædicta omnia ita peragi comperta ſint, ut à ſuperſtitione ſeparari nequeant, Chriſtianæ Religionis cultoribus, nequidem permitti poſſunt, præmiſſa publica, aut ſecreta proteſtatione, ſe non religioſe, ſed civili, ac politico tantum cultu erga defunctos illa præſtare; nec ab eis quidquam petere, aut ſperare.*

Quinto, *Permittendum non eſſe Chriſtifidelibus, Tabellas defunctorum progenitorum in ſuis privatis Domibus retinere, juxta illarum partium morem, hoc eſt cum inſcriptione Sinica, qua Thronus, ſeu ſedes Spiritus, vel Animæ N. ſignificetur; immo nec cum alia, qua Sedes, ſeu Thronus, adeoque idem, ac priori, licet magis contracta, inſcriptione deſignari videatur. Quo vero ad Tabellas ſolo defuncti nomine inſcriptas, tolerari poſſe illarum uſum, dummodo in eis conficiendis omittantur omnia, quæ ſuperſtitionem redolent, & ſecluſo ſcandalo, hoc eſt, dummodo qui Chriſtiani non ſunt, arbitrari non poſſint, Tabellas hujuſmodi à Chriſtianis retineri ea mente, qua ipſi illas retinent, nec non adjecta inſuper declaratione ad latus ipſarum Tabellarum apponenda, quanta, & quæ ſit Chriſtianorum de defunctis fides, & qualis filiorum, ac nepotum erga progenitores pietas eſſe debeat; enuncietur.*

Venio ad Malabaricos. Primo prohibentur in baptizandis tam pueris, quam Adultis omittere Sacramentalia, jubenturque omnia palam adhibere, *& ſignanter ſalivam, ſal, & inſufflationes, quæ ex Apoſtolica traditione Catholica Eccleſia recepit, & ob recondita in iis ſacris cæremoniis divina erga nos bonitatis myſteria, ſanctè, & inviolabiliter cuſtodire.* Ac Miſſionarii gravis negligentiæ arguuntur, quod recurſum non habuerint ad Apoſtolicam Sedem pro obtinenda facultate diſpenſandi circa uſum prædictorum Sacramentalium, declaraturque, male ſe geſſiſſe Epiſcopos, concedendo hujuſmodi diſpenſationem inconſulta Apoſtolica Sede. Hæc diſpenſatio conceſſa fuit ad decennium à Clemente XII., atque ad aliud decennium prorogata à SS. D. N. BENEDICTO XIV. anno 1744. *omnibus tamen Miſſionariis diſtricte præcipiendo, ut hac diſpenſatione benignè à S. Sede indulta, nonniſi certis in caſibus, & cum gravis id neceſſitas poſtulabit, de quo eorum conſcientia oneratur, utantur, nec niſi in prædictis caſibus ſaliva uſum in adminiſtratione baptiſmatis poſſint omittere, & occultas adhibere inſufflationes; modo ii, qui ſe baptizandos offerunt, in ea non ſint opinione, ut credant ſalivam, atque inſufflationes hujuſmodi ineptam eſſe, atque indecentem Sacramentalis Ritus materiam, qui enim adeo falſa, atque diſtorta perſuaſione imbuti eſſent, tamquam indigni, & incapaces Sacramenti Baptiſmatis licitè ſuſcipiendi, ab eo repellendi eſſent.*

Secundo, ſtatuitur, ne Chriſtianis nomina imponant Idolorum, vel falſæ ſectæ Pœnitentium, atque *curent, quantum fieri poteſt, ut*, juxta laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem Baptizando à Baptizante nomen imponatur alicujus Sancti in Martyrologio Romano deſcripti.

Tertio, monentur, ne Baptiſma Infantium ex Chriſtianis parentibus ortorum, diu protrahatur, non ſine maximo dictorum infantium ſalutis diſcrimine: *Sed ſacrorum Canonum memores, terminum breviorem, quam fieri poſſit; attentis circumſtantiis, Genitoribus præſignent, graviter conſcientiam eorum onerantes, niſi filios intra præfixum tempus ad Eccleſiam deferant Sacro Fonte abluendos.*

Quartò, prohibetur contrahi matrimonium juxta morem regionis ab Infantibus ſex, aut ſeptem annorum, *ex Genitorum conſenſu, qui Matrimonium indiſſolubile de præſenti contrahant per impoſitionem Taly, ſeu aureæ Teſſeræ nuptialis Uxoris collo penſilis, & ne hujuſmodi matrimonia inita inter Chriſtianos fiant, neque ſponſos ita conjunctos cohabitare ſinant; donec completa legitima ætate, & explorato eorum conſenſu, in*

facien-

faciem Eccleſiæ, verum & Canonicum matrimonium contraxerint; juxta formam à Concilio Tridentino præſcriptam in locis, in quibus decretum dicti Concilii in cap. 1. ſeſſ. 24. de Refor. Matrim. *publicatum eſt, & impoſterum publicabitur, neque ejus obſervantia ſit impoſſibilis.*

Quinto, prohibentur Chriſtianæ mulieres ad collum appenſum deferre Taly, quod imaginem licet informem præſefert Pulleyaris, ſeu Pyllejaris Idoli nuptialibus cæremoniis præpoſiti; *& ne Uxores innuptæ videantur, uti poterunt alio Taly, vel Sanctiſſimæ Crucis, vel D. N. Jeſu Chriſti, vel B. M. V., vel alia quavis Religioſa Imagine ornato.*

Sexto, declaratur, ſuperſtitione non carere funiculum centum & octo filis compoſitum, & croceo ſuccо delinitum, quo plerique dictum Taly appendunt; quamobrem *prohibetur dictorum filorum numerus, & unctio.*

Septimo, interdicuntur cæremoniæ Nuptiales juxta harum Regionum morem; *cùm undique noxia Gentilitatis labe ſcateant, & difficillimum ſit, eas à ſuperſtitioſis expurgare.* Quamobrem Miſſionariis, eorumque ſuperioribus injungitur, ut novis adhibitis diligentiis, ſuperſtitioſa omnia à dictis cæremoniis expungant, *& ſignanter, præter ſtatutas in hac materia ab iiſdem Miſſionariis reformationes, ramus arboris Aſcſciomara omnino auferatur, ſerculorum numerus, non minus ac cibi præſcripta qualitas, varietur: circuli ſuper caput ſponſorum ad tollenda maleficia omittantur; & quod de ſerculis dictum eſt, de luteis vaſis ibidem adhiberi ſolitis dictum, & prohibitum intelligatur.*

Octavo, *Fructus vulgo dictus Cocco, ex cujus fractione proſperitatis, vel infortunii auſpicia Gentiles temere ducunt, vel omninò à Chriſtianorum nuptiis rejiciatur, vel ſaltem, ſi illum comedere velint, non publicè, ſed ſecretò, & extra ſolemnitatem aperiatur ab iis, qui Evangelica luce edocti, ab hujuſmodi auſpitiorum deliramento ſunt immunes.*

Nono, *Decernitur, non licere Animarum Paſtoribus, nec per ſeipſos, nec per Catechiſtas, nec per alios, quoſcumque mulieribus menſtruali morbo laborantibus prohibere acceſſum ad Eccleſiam, vel ad Confeſſarium, durante dicta infirmitate, & dicta purificationis tempore.*

Decimo, prohibentur feſtivæ gratulationes, quæ in prima puellarum purgatione ibi fieri ſolent, Miſſionariiſque injungitur, *ut non ſolum eas, verum etiam Genitores moneant, quàm diſſona ſit virgineæ pudoris legibus ejuſmodi obſcena conſuetudo, quæ à Gentilium impudentia videtur inducta, ut ita, labefactata puellarum verecundia, eas effrænate ad libidinem provocare valeant.*

Undecimo, ſtatuitur ne hominibus abjectæ, & infimæ conditionis, vulgo dictis *Pareas*, qui Chriſtiani ſint, deſideranda relinquatur in infirmitate copia confeſſarii: & ne, ingraveſcentibus morbis cum graviſſimo vitæ corporalis periculo, ii æternæ conſulere cogantur; *Miſſionariis præcipitur, ne infirmos hujuſmodi conditionis ad Eccleſiam deferendos expellent, ſed conſultius Domos ubi ægrotant, pro viribus petant ad eos inviſendos, ac piis ſermonibus & precibus, Sacramentorumque pabulo recreandos, atque domum eos in extremo vitæ diſcrimine conſtitutos ſancto infirmorum Oleo deliniant abſque perſonarum aut ſexus acceptione, damnaturque expreſſe quæcumque praxis huic Chriſtianæ pietatis officio contraria.* Præterea monentur iidem Miſſionarii, ne *ad Baptiſmum admittant Indos, qui in ea ſunt opinione, Pareas, à Deo eſſe reprobatos, & ideo nullam poſſe ſperare ſalutem, niſi eam opinionem depoſuerint.*

Duodecimo, prohibentur Chriſtiani Tympanorum pulſatores, Tibicines, vel alterius cujuſcumque inſtrumenti muſici ſonatores, *ne impoſterum audeant, nec in Pagodis, nec extra, tum occaſione ſacrificiorum, tum quarumcumque ſolemnitatum ſuperſtitioſo cultu imbutarum, ſonare, aut canere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ; de qua Miſſionarii non ſolum eos monere tenebuntur, verum etiam illam omnino executioni demandare, & contrafacientes ab Eccleſia expellere, donec ex corde reſipiſcant, & publicis pœnitentiæ ſignis patratum ſcandalum emendaverint.*

Tertiodecimo, *declaratur Pontificiam Conſtitutionem Gregorii Papæ XV. Incipien.* Romanæ Sedis Antiſtes; *ad petitionem PP. Societatis Jeſu editam, qua indigenis Chriſtifidelibus lavacra non alia occaſione, & fine, quam corporis reficiendi, & à naturalibus ſordibus mundandi, ab Apoſtolica Sede permittuntur, interdictis tempore, & modo, quibus à Gentilibus adhiberi ſolent, atque aſſicere Evangelicos Operarios, quibus propterea non liceat ſub quacumque alia cauſa, & fine, etiam ad effectum, ut exiſtimentur ſanias, ſeu.*

seu Brachmanes, præ cæteris dediti hujusmodi ablutionibus, illis uti, præsertim statutis eorum horis, & ante, vel immediate post quamcumque sacram functionem.

Quartodecimo, prohibetur, *cineres ex Vaccæ stercore confectos, & impiam Gentilium pœnitentiam à Rutrem institutam redolentes, benedicere, eosque fronti Sacro Chrismate delinitæ impingere, sive quacumque alia signa albi, vel rubei coloris, quibus Indi superstitiosissimi in fronte, vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur, deferre*; præcipitur verò, *ut Sanctæ Ecclesiæ consuetudo, pilique Ritus Cineres benedicendi, illisque Christianorum caput Cruce signandi ad humanæ infirmitatis memoriam recolendam, religiose serventur, tempore, ac modo ab Ecclesia præscripto, scilicet feria quarta Cinerum, & non alias.* Hæc tum ab aliis Summis Pontificibus, tum à BENEDICTO XIV. Const. quæ incipit: *Omnem sollicitudinum*, definita sunt.

§. II.

Recensentur ea, quæ proscripta sunt in Const. BENEDICTI XIV. Inter Omnigenas, *quæ est pro Incolis Regni Serviæ, & finitimarum Regionum.*

PRimo universim prohibet, ne ad occultandam Christianæ Religionis professionem Christiani quidquam faciant, quod præ se professionem ferat Mahumeticæ sectæ, scilicet, ne Circumcisionem suscipiant: nomina Turcica, quorum nec memores esse deberent per labia suâ assumant: abominanda Infidelium Templa, quæ Moscheas vocant, frequentent: neve Ecclesiasticorum jejuniorum dies carnium esu profanent, eo fine, ut Mahumetani credantur. *Quod hæc omnia, & si fides Christi in corde teneatur, fieri nequeant sine Mahumetis errorum simulatione.*

Secundo, damnat usum sepeliendi Christianorum cadavera in Turcarum sepulturis, cum Turcarum assistentia, & Mahumetanis ritibus.

Tertio, qui hujusmodi decretis non pareant, incapaces declarantur Sacramentorum in vita, & si impœnitentes decesserint, suffragiorum post mortem; pœnisque subjiciuntur Canonicis Ministri illi, qui hos ad Sacramenta admittere præsumant.

Quarto, à Sacramentis quoque arcendæ jubentur mulieres, quæ nuptiarum nomine in Turcarum contubernium admissæ, vitam ibi agant ab omni religionis exercitio remotam, etiamsi interius se fidem profiteri asserant, *quia fides sine operibus mortua est.*

Quinto, dum mulieres antea dictæ filios Parochis baptizandos exhibeant, si eorum vitæ periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere non dubitent, admonitis matribus, ut si filii convaluerint, ipsos in Christiana Religione sedulo educare procurent. Si verò Filii validi sint, nihil Pontifex Summus expresse decernit, sed hortatur ministros, ut invocato cum gemitibus lumine Spiritus Sancti, juxta illius dictatum, & prudentiæ suæ dictamina se gerant. Hos vero, *si ad baptismum admitti posse crediderint, matribus inculcare jubentur, districtam obligationem, quam habent hujusmodi Ecclesiæ Filiis, si ad rationis usum pervenerint, notam facere veritatem Dei, eosdemque in disciplina, & correptione domini educare.*

Sexto, Irrita atque nulla declarat matrimonia, quæ vel coram solo Turcarum Judice, Caddi dicto, vel per solos sponsos, & non ad præscriptum contrahuntur Concilii Tridentini, quod in illis partibus publicatum, usuque receptum est: atque adeo, eos, qui ita contraxerint, si convivant, tanquam in illicito concubinatu versari, arcendosque à Sacramentorum communione, *nisi de præterito pœnitentiam agant, & justo matrimonio in facie Ecclesiæ jungantur.*

Septimo, *Matrimonio à fidelibus rite contracto, eisdem minime permittit, ne quidem ob causam Uxorum à Turcarum raptu servandarum, idem coram Caddi per Procuratorem Turcico ritu renovare; nisi tamen mahumetanus nuptiarum ritus sit mere civilis, & nullam Mahumetis invocationem, aut aliud quodcumque superstitionis genus includat.*

Octavo, Proclamationes à Tridentino statutas, quæ in Concilio Albano Parochis Serviæ præscribuntur, adempta dispensandi facultate extra urgentis necessitatis occasionem, quum fieri potest, observari præcipit.

Nono, declarat non dissolvi matrimonium per Uxoris fugam, & nuptias ab ea cum Turcis contractas: adeoque si vir deinceps nupserit, in concubinatu versari. Nec Sacramentorum capaces esse mulieres Christianas, vel vi à Turcis raptas, vel à

puel-

puellis nuptas, quamdiu in hoc concubinatu versentur, etiamsi à Turcis justæ Uxoris loco habeantur.

Decimo, Jubet Episcopis, & Missionariis, ne facultatibus sibi ab Apostolica Sede communicatis, inconsulte, vel erga immerentes utantur, neve terminos suæ potestatis transiliant: quamobrem vetat, dispensationem ullam concedi mahumetanos ritus simulantibus, *vel iis in casibus, quibus matrimonia juxta Ritum Ecclesiæ Catholicæ, & valide, & sancte celebranda non esse præviderint.* Atque monet inter facultates eis communicatas, non reperiri facultatem *dispensandi super impedimento justitiæ publicæ honestatis, proveniente ex matrimonio rato, quod aliàs inter alterutram partem, & alterius consanguineum in primo gradu, intercesserit; sed ante consummationem, vel morte, vel aliter legitimè solutum fuerit.*

Undecimo, præcipit *in celebratione nuptiarum observari tempore ab Ecclesia præscripto:* non vetat verò iis temporibus nuptiis interesse officii causa, quæ à Turcis celebrentur, si sine scandalo, & Creatoris injuria fiat, ac dummodo in iisdem nihil fiat, quod superstitionem redoleat.

Duodecimo, vetat cognationis spiritualis gradus ultra illos extendi, quos Tridentina Synodus præscripsit; declaratque nullam cognationem oriri *ex assistentia matrimonio præstita, etiam ad contrahentium invitationem, sicut nec inter eos, à quibus capilli pueris primo tonderentur.*

Tertiodecimo. Retineri præcipit Missalis, Ritualis, Cæremonialisque Romani usum, rejectis Ritibus, & precationibus aliunde petitis; cæremonias Baptismi, vel non omitti, vel cito suppleri; atque aquam baptisterii juxta Ritum Romanum benedici, & in Baptismo adhiberi.

Quarto decimo, In sepeliendis cadaveribus omnes Turcarum superstitiones devitari jubet; *à quibus profecto originem trahunt superstitiosi quidam Ritus, veluti lotiones, quæ incenso Thure, & certarum precum recitatione, quæ à Catholica improbantur Ecclesia, peraguntur.*

§. III.

De reliquis Ritibus, qui vel proscripti sunt, vel rejiciendi videantur.

HActenus Ritus recensuimus, qui proscripti sunt in Constitutionibus, quæ circa Ritus Sinenses & Malabaricos; ac circa abusus illos prodierunt, qui in Christianam religionem irrepserant in Regno Serviæ finitimisque Regionibus. Nunc abusus illos recensebimus, quos Auctores apud alias gentes vigere referunt. Initium autem sumimus ab Abessinis, dicemusque de reliquis ordine.

Abessini, seu Æthyopes Circumcisionem adhibent, quam apud Ægyptios quoque nonnullos in usu esse, Auctores testantur. Supremæ Inquisitionis decreto anno 1637. statutum fuit, *non esse quocumque prætextu tolerandam Circumcisionem, Pastores vero corrigere oportere subditos, quantum possunt, contumacesque arcendos esse à communione.* Et quidem jure atque merito: nam Circumcisio ab hujusmodi gente adhibetur, vel ut Hebræorum aut Mahumetanorum cæremonia est, vel ut Christum qui circumcisus fuit imitentur, sive ut alii malunt, in signum honoris & nobilitatis, ut ostendant se ex Davidica gente originem trahere. At nullo ex iis modis Circumcisio licita esse potest: Ut enim Hebræorum, vel Mahumetanorum est cæremonia, Ritus falsus est, vel falsæ religionis tessera, ut ex dictis liquet: A Christo Domino adhibita fuit, ut cæremonia legalis; hæc autem cæremonia Christianis prohibita est. Hinc S. Thomas in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 5. quæst. 3. ad tertium, ait: *non posse honestari usum Circumcisionis ex quocumque fine honesto; quia exprobratione factus est malus: Et nullus malus non honestatur propter bonam intentionem.* Igitur ne quidem in signum nobilitatis usurpari poterit.

Nota. Si verum est, quod nonnulli narrant, Ægyptios nonnullos tum masculos tum fœminas circumcidere, natura id exigente, quæ sine Circumcisione ad propria obeunda munia inepta foret, nihil reprehendi poterit; sed curandum unice erit, ne ex hac Circumcisione scandalum alii patiantur.

Refert Thomas à Jesu Abessinos in festo Epiphaniæ quolibet anno post benedictionem aquæ mares fœminasque ter in aquam mergere prolata etiam baptismatis forma. Hæc etiam cæremonia abusus est. Abluere enim hominem proferendo baptismatis à Christo instituti formam, vel est baptismum conferre, aut baptismum simulare: Nefas autem est baptismum à Christo Domino institutum aut iterare, aut fingere. Ajunt, se id facere in memoriam baptismatis

matis Christi, At etsi liceat vel simplici ablutione, vel alia ex arbitrio instituta cæremonia, Christi baptismum in memoriam revocare, nullo modo licitum esse potest pro hac cæremonia Sacramentum usurpare à Christo Domino pro animarum regeneratione institutum, quod iterari non liceat, quodque sine injuria fingi, seu simulari non possit.

Ægyptii, ac Syrorum plerique in eo errore versantur, ut ante determinatum tempus, hoc est ante definitum certum dierum numerum, nefas sit parvulos baptizare: quamobrem plures perire sinunt sine necessario ad salutem consequendam remedio. Accedit etiam, quòd falso credant, nunquam licere Laicis baptizare, aut validum non esse collatum ab ipsis baptisma. Sed de iis infra.

Supra citatus Thomas à Jesu, inter Jacobitas nonnullos esse refert, qui Baptizatorum fronti ferro candenti crucem imprimunt. Hæc autem cæremonia omnino rejicienda videtur. Nam præterquam quod arduum reddit omnibus ad salutem necessarium remedium, Seleucianorum redolere videtur hæresim ab Ecclesia damnatam, quæ etiam igne homines baptizandos esse contendebat.

Inter Syros quoque Nestorianos plures vigere abusus, rituſque damnandos narrat Assemannus in sua Orientali Bibliotheca; scilicet, horum nonnulli Baptismati Circumcisionem addunt; & qui peccatum originale negant, dum pueros baptizant, Exorcismos omittunt, quos Adultis tantum convenire posse arbitrantur, quibus reperiri potest peccatum. Rursus Pueros morti proximos solo oleo consignant; ac inter eos nonnulli sunt, qui eos iterum baptizant, qui alia aqua, præter eam, quæ oleo unctionis consecrata fuerit, baptizati sint. Inepte pariter credunt, pollui aquam baptismatis, sacrum oleum, vasa sacra, & alia hujusmodi, si à Laicis, vel à Sacerdotibus, qui jejuni non sint, tangantur, item pollui quoque credunt Altaria, si ad ea vel mulieres, vel Laici, aut Clerici Sacerdotesque non jejuni accedant; imo & Ecclesiam ipsam, si quis in eam sine calceis ingrediatur. At vanæ, ineptæque credulitates sunt, ut vana credulitas appellatur Constitutione supracitata *Demandata &c.* Fides illa Græcorum, qui putant jejunium frangere Sacerdotes, si dum sacrum faciunt vestibus utantur, quas antea alter Sacerdos adhibuerit, vel si in Altari celebrent, in quo eodem die Sacerdos alter celebraverit. Hæ itaque, hisque similes cæremoniæ, quæ ad Dei augendum promovendumque cultum non conferant, sed ineptas potius in hominibus credulitates foveant, sunt omnino à sacris Officiis rejiciendæ; ut quisque ex iis, quæ capite primo, & secundo disputavimus, facile intelligere poterit.

Armeni Schismatici, ut capite tertio diximus, dum sacrum faciunt, aquam cum vino non miscent, eaque omissione Jacobiticam hæresim profiteri creduntur. Hinc Apostolica Sedes numquam Armenis, qui ad unionem cum Ecclesia Romana venerint, permittere voluit, licèt enixe petierint, ut ad vitandam Schismaticorum persecutionem, aut alia de causa aquæ cum vino mixtionem in Missæ sacrificio omitterent; sed præcepit semper, ut juxta Ecclesiæ præceptum, dum sacrum faciunt, aquam cum vino misceant, idque non in *Sacristia*, nec clanculum, sed palam & publicè, ut in eorum Missali ab Apostolica Sede probato, præscribitur. Extant hac de re decreta Sacræ Congreg. de P. F. 30. Januarii 1635., & Supremæ Inquisit. 1740. Ejusdem Congreg. de P. F. decreto 30. Januarii 1635. statutum fuit, non licere Armenis ad Romanam Communionem venientibus, Trisagio, quo uti solent in sacris Officiis, addere, *qui passus est pro nobis*. Vide quæ hac de re explicavimus cap. 3. ubi de Jacobitis egimus.

Nota. Dum hæc scriberem, nunciatum est, esse Romæ virum doctum, natione Maronitam, qui ex Syrorum Jacobitarum libris, vindicandam susceperit ab omni hæresis nota factam antedicto Trisagio additionem. Non nego additionem illam, tum antiquis temporibus, tum etiam hac nostra ætate, Catholicos quosdam ad solum Filium referre: scio enim Petavium id asserere lib. 5. de Incarn. cap. 4. ubi ait etiam, hos *sine ullo piaculo Trisagio Petri Fullonis, appendicem adjicere*, atque Patrem Dandinium, qui jussu Clementis VIII. anno 1596. Maronitarum Synodo interfuit in Monte Libano celebratæ, referre: *Trisagion duobus modis in eorum libris usurpari: cùm ad Trinitatem totam fertur, nihil addi: cùm ad secundam personam, propter assumptam Carnem, Nativitatem, Crucifixionem, & mortem interponi*. At cum hæretici additione illa abuterentur, ac abuti etiam nunc possint, jure meritoque Apostolica Sedes, ès qui ex hujusmodi hæresi ad ipsius Communio-

munionem veniunt, additionem hanc usurpare prohibet, quæ ab antiquis temporibus, ut supra monuimus, pro hæreseos tessera habita est. Nec permitti ullo modo potest, ubi hujusmodi abusus esse possit, aut ex ipsius usu scandalum sequatur.

Præter ea, quæ diximus, nonnulla quoque recensere placuit, quæ ab Apostolica Sede statuta sunt, pro tollendis nonnullis, qui apud Græcos vigent abusibus, quo facilius Sacri Ministri possint certam sibi constituere regulam, qua abusus reliquos cognoscere, eosque è medio tollere valeant. Primo itaque statuum est, ne Sacerdotes celebrare audeant, quin, dum opus sit, Sacramentalem confessionem juxta Tridentinæ Synodi præscriptum antea præmiserint; & ne Pueris Altari servientibus Eucharistia concedatur, quin ii, qui ratione polleant, eandem confessionem præmiserint. Secundo; ne permittatur mulieribus Altari servire sive administrare. Tertio, ne Monachi, vel alii iter agentes, aut ut à periculis liberentur, sive ex alio prætextu sacram ad collum appensam secum ferant Eucharistiam, neve eandem domi, sive in propria cella retineant. Quarto, non esse Eucharistiam toto anno in Ecclesia servandam, & si in fine anni habeatur, consumi oportere; ac tollendum omnino abusum tundendi, vel miscendi cum sacro Oleo, ac iterum coquendi, vel alias exsiccandi species Eucharisticas feria 5. in Cœna Domini, ut deinceps asserverentur. Quinto, ut Sacramentum Eucharisticum, quod pro infirmis conservatur in Ecclesiis singulis, octo diebus, aut saltem quindecim renovetur. Sexto, ne viri, & Uxoris simul, & eodem tempore confessio ab eodem Sacerdote excipiatur. Alia recensebimus, dum de Sacramentis tractabimus. Huc etiam spectant, quæ diximus in appendice ad tractatum de Fide, & in ea, quæ est de communione in divinis cum Hæreticis.

Nota. Hæc paùca circa proscriptos ab Apostolica Sede Ritus, abususque damnatos indicasse sufficiat. Ex iis enim facile est cuique intelligere, Apostolicam Sedem damnare Ritus omnes, qui vel idololatriam, vel hæresim redoleant, sive ex animo, sive simulate adhibeantur, ac eos, qui vani, inutilesque sint; & abusus omnes proscribere, qui in Sacramentorum administratione ubique gentium occurrant; hoc est Ritus consuetudinesque, quæ cum debita Sacramentis veneratione minime cohæreant. Quamobrem in appendice ad tractatum de Legibus diximus, Constitutiones omnes Romanorum Pontificum, quæ iis de rebus editæ sunt, ac deinceps fient, ad Orientales quoque pertinere; licèt pœnæ Ecclesiasticæ, quæ in eisdem Constitutionibus statuuntur, eos tantum quandoque afficiant, quos expresse nominant.

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

De natura Sacramentorum novæ Legis.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est Sacramentum?*

Resp. Sacramentum genericè sumptum, est signum sensibile gratiæ sanctificantis, permanenter à Deo institutum. Sacramentum verò novæ Legis est signum sensibile, permanenter à Christo institutum, ad significandam & producendam gratiam sanctificantem ex opere operato. Unde in eo maximè differt à Sacramentis antiquæ Legis, quòd hæc non causarent gratiam ex opere operato, sed tantùm illam significarent nobis dandam per Passionem Christi, ut docet Concilium Florentinum.

Sacramenta novæ Legis sunt septem, non plura nec pauciora, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium. *Concil. Trident. sess. 7. can. 1.*

Quæst. II. *Quibusnam Sacramenta essentialiter perficiuntur?*

Resp. Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Conc. Florentin. in decreto de Sacrament. & constat etiam ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ.

Porro materia Sacramenti dicitur id, quod in Sacramento minus perfectè significat ejus effectum: unde debet determinari

per

per aliud ad eum perfecte significandum. Duplex est materia, nempe remota, & proxima. Materia remota est res, quæ adhibetur, ut Aqua in Baptismo. Proxima est usus seu applicatio talis rei, ut Ablutio. Forma verò est aliquid sensibile, quod clarius effectum Sacramenti indicat & determinat, ac perficit significationem materiæ obscuram, nec satis determinatam. Verba autem stricte sumpta, seu vocalia, sunt forma essentialis in omnibus Sacramentis, saltem præter Matrimonium, quod juxta communem sententiam potest perfici sine benedictione Sacerdotis, sed sola scriptura, vel nutu exprimente mutuum consensum, quæ sunt verba virtualia, in quantum sunt expressiva consensus, & sufficiunt in contractibus: quia, cùm hoc Sacramentum consistat adæquatè in contractu matrimoniali, quem Christus evexit ad esse Sacramenti, nihil ad ejus valorem requiritur, nisi quod ad legitimum contractum necessarium est. Unde in decreto citato dicitur Matrimonium effici mutuo contrahentium consensu *regulariter* per verba de præsenti expresso. Aliud est de sex aliis, ut constat ex Traditione, & praxi Ecclesiæ.

Quæst. III. *Qualis unio inter materiam, & formam requiritur ad valorem Sacramenti?*

Resp. Requiritur utriusque coexistentia, seu simultas moralis, quæ secundum significationem verborum formæ, & qualitatem actionis; per quam Sacramentum fit, sufficiat tum ad veritatem formæ, tum ut verba censeantur cadere super talem materiam, & cum illa unum totale signum constituere. Sic in Baptismo requiritur talis conjunctio, ut dum minister verba profert, censeatur moraliter etiam lavare. Hæc autem unio moralis sufficit; quia Sacramentum est compositum quoddam morale, conficiendum ab hominibus, ideoque more humano; & major non est sæpe possibilis moraliter: unde si exigeretur, Sacramenta sæpe irrita forent.

Porro hæc unio diversa est pro diversitate Sacramentorum: nam requiritur major in baptismo, ob formam exprimentem ablutionem actualem, & major in confectione Eucharistiæ, cum forma sit demonstrativa Corporis Christi sub accidentibus panis & vini, quorum substantiam destruit.

Sacramentum vero Pœnitentiæ non exigit tam strictam unionem; quia institutum est per modum judicii, in quo sententia non semper statim sequitur causæ examen. In Matrimonio unius consensus potest alterius consensum tamdiu sequi, quamdiu hic moraliter perseverare censetur, sicut in aliis contractibus; quia fundatur in natura contractus. Tamen quoad praxim materia & forma, quantum fieri potest, simul sunt conjungendæ.

Quæst. IV. *Quanam mutatio materiæ, vel formæ, irritat Sacramentum?*

Resp. Quævis mutatio substantialis in materia vel forma invalidat Sacramentum; quia tollit materiam, vel formam, quam Christus instituit. Accidentalis verò non irritat, quia cum tali mutatione manent materia & forma, quales Christus instituit. Sed circa hoc observanda sunt sequentia.

1. Mutatio materiæ est substantialis, quando materia, nomine & re, secundùm communem æstimationem, & usum differt ab ea quam Christus instituit, & Ecclesia usurpat; ita ut in ordine ad usus humanos, & prout sub tali nomine usurpatur, sit notabilis varietas: ut si in Baptismo adhibeatur vinum loco aquæ. Mutatio est accidentalis, quando materia est eadem re, & nomine cum ea, quam Christus instituit; sed non adhibetur eodem modo, quo Ecclesia adhibet, ut si in Baptismo adhibeatur sine necessitate aqua cœnosa, vel non benedicta.

2. Mutatio formæ est substantialis, quando vel non adhibentur verba vocalia, ubi essentialiter requiruntur, ut reipsa requiruntur in omnibus, excepto Matrimonio; vel si verba vocalia sic mutantur, ut non maneat sensus à Christo institutus, ac determinatus tanquam necessarius. Quævis verò formæ mutatio, qua non destruitur sensus à Christo institutus, est accidentalis.

Quænam autem materia, vel quæ verba requirantur ad essentiam Sacramenti, cognoscimus ex usu & doctrina Ecclesiæ, quæ cùm sit *columna ac firmamentum veritatis*, non potest errare in iis, quæ ad fidem, bonos mores, ad Sacramenta, & generalem disciplinam ac Dei cultum pertinent.

3. Sensus verborum in æquivocatione ab intentione proferentis pendet. Hinc hæc forma: *Ego te baptizo in nomine parentis, &c.* habet bonum sensum, si proferens per to *parentis*, patrem intelligat, malum, si matrem. Sed extra æquivocationem sensus verborum non pendet ab intentione proferentis. Hinc valebat baptismus Arianorum

quam-

quamvis circa formam male ſentirent, quia illam recte pronuntiabant. Econtra ille non baptizaret valide; qui uteretur verbis nihil ſignificantibus, vel aliquid aliud, etſi per illa intenderet verum ſenſum; quia in actione publica, qualis eſt Baptiſmus, verba ſignificant ſecundum communem & uſitatam acceptionem.

4. Mutatio verborum ſex modis fieri poteſt, nimirum per additionem, vel detractionem alicujus vocis, poſitionem unius vocis loco alterius; corruptionem alicujus vocis, detrahendo, vel mutando aliquam ſyllabam; tranſpoſitionem, & interruptionem, pronuntiando ſcilicet unam partem formæ, ac deinde quieſcendo per aliquod tempus, vel loquendo aliquid aliud, & demum perficiendo formæ prolationem. Quoties igitur aliquo ex modis illis ita mutantur verba, ut pereat ſenſus à Chriſto intentus, mutatur ſubſtantialiter vera forma: ſecus, ſi hic ſenſus maneat. Hinc verba corrupte pronuntiata ex imperitia, balbutie, linguæ præcipitantia, aliove ſimili vitio, non tollunt ſenſum ſubſtantialem, ſi adhuc ſic proferantur, ut omnibus ſpectatis eundem ſenſum animis audientium ingenerent, quem recte prolata: ſecus, ſi fiat contrarium. Si hæc corruptio verborum ex ſola ignorantia linguæ prolatorum, *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*, non deſtruit verum ſenſum: unde Zachatias Papa, cap. 86. de conſecr. diſt. 4. declaravit, Baptiſmum ſic collatum ſine animo introducendi errorem, valuiſſe; alioquin enim cenſeretur non intendiſſe facere id, quod facit vera Eccleſia. Quiſque tamen tenetur diligentiam magnam adhibere, ut formam Sacramentorum recte, integre, & diſtincte pronunciet, tum ob reverentiam Sacramento debitam, cum etiam ob periculum corruptionis.

5. Interruptio deſtruit verum ſenſum, ideoque ſubſtantiam formæ, quoties tollit unitatem moralem formæ, ut ſiquis dicat: *Ego te baptizo*, nec niſi recitato uno Pſalmo proſequatur, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Secus, ſi non tollat. Hinc verborum interruptio, quæ tam brevis eſt, ut morali judicio verba adhuc faciant unam orationem, non adimit ſenſum formæ, ut ſi baptizans, poſtquam dixit, *Ego te baptizo*, tuſſiat, vel alius dicat, *ſilete*, ac deinde addat, *In nomine Patris*, &c. Qualis autem & quanta interruptio tollat unitatem moralem orationis, hoc debet æſtimari ſecundum judicium prudens; ex circumſtantiis, modo ac duratione interruptionis: nam res moralis, qualis eſt iſta, ex prudenti æſtimatione pendet. Illicita tamen eſt quævis interruptio, facta ſine neceſſitate, cum ſit contra uſum Eccleſiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

Quæſt. V. *Quale eſt peccatum mutare materiam vel formam?*

Reſp. 1. Mutare alteruttram ſubſtantialiter, eſt peccatum mortale. 1. Contra religionem; nam eſt gravis irreverentia in Chriſtum authorem Sacramentorum, agendo contra ejus inſtitutionem in re gravi, eamque pervertendo, nec ponendo omnia, quæ voluit poni ad gratiam efficiendam; eſtque ipſo facto irriſio quædam rei maxime ſacræ. 2. Contra charitatem, voluntarie privando proximum gravi bono ſpirituali. 3. Contra juſtitiam: nam hoc ipſo quod quis miniſtrare vult, tacite promittit, & ſe obligat ad adminiſtrandum, ſicuti res exigit, & in utilitatem ſuſcipientis.

Reſp. 2. Eſt etiam mortale, alteruttram mutare accidentaliter, ſi mutatio ſit notabilis & abſque neceſſitate, ex Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 13. Quia fieret contra præceptum Eccleſiæ, & uſum ejus vim legis habentem, in re gravi ad religionem pertinente. Unde Miſſale Romanum, *de defect.* ait, eum graviſſime peccaturum, qui aliquid formæ Euchariſtiæ adderet, quod tamen ſignificationem non mutaret. Imò quamvis mutatio ſit in ſe levis, ſi fiat ex contemptu, vel ex animo introducendi uſum contrarium ritui Eccleſiæ, aut ex ſimili intentione ſchiſmatica; nam tunc contemnitur Eccleſia, & Spiritus Sanctus, quo regitur, & cujus inſtinctu res illas inſtituit. Item ſi fiat cum ſcandalo, aut periculo errandi circa ſubſtantialia. Ita paſſim Doctores, qui addunt, mutationem accidentalem, his ſecluſis, poſſe eſſe venialem ob levitatem materiæ.

Quæſt. VI. *An licet aliquando uti materia aut forma dubia, vel probabili tantum in Sacramentis?*

Reſp. 1. Extra neceſſitatem proximi tenemur ſemper ſub mortali in iis, quæ pertinent ad efficaciam, vel valorem Sacramenti ſequi in praxi ſententiam tutiorem probabilem, relicta oppoſita etiam probabiliore. Ita Suarez, & alii. Quia alioquin exponeretur ſine neceſſitate Sacramentum

tum periculo nullitatis : nam valor & efficacia Sacramenti pendet à sola institutione Christi, & nullatenus ab opinione hominum quantumvis probabili, quæ immutare & supplere non potest id, quod Christus voluit esse necessarium ad valorem & effectum Sacramenti. Nec ignorantia invincibilis, licet excuset à culpa, potest defectum rei ad valorem actus requisitæ supplere. Ergo si opinio etsi probabilior, falsa sit, ut potest esse, & ni reipsa ponantur & adsint omnia quæ Christus instituit ac exigit, Sacramentum erit invalidum & sine effectu.

Quare qui utitur materia, vel forma non certa, quando potest certam adhibere, peccat mortaliter. 1. Contra religionem, sine necessitate exponendo Sacramentum periculo nullitatis, & inefficaciæ : quod gravis est irreverentia in Christum ejus authorem, ejus nomine exercendo actionem eo modo, quo probabile est, non posse habere effectum, nec rationem Sacramentalem : ideoque esse inanem. Estque per se quidem contemptus, seu irrisio rerum divinarum. 2. Contra charitatem, nam sine justa causa exponit proximum jacturæ maximi boni, quod percipitur ex Sacramento valido, cùm possit illi talem fructum certo conferre. 3. Contra justitiam, præsertim si sit Pastor : nam proximus habet jus, ut Sacramentum sibi modo, quantum fieri potest, certo & infallibili administretur, eo ipso quod se ad illud suscipiendum submittit ; & Sacerdos hoc ipso, quod ministrare vult, se obligat tacite ad dandum quod petitur, Sacramentum scilicet certò validum, alioquin alius quæreretur.

Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem : *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, vel periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantùm utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis, aut Episcopalis.*

Resp. 1. Tenetur sub mortali suscipiens sequi in praxi sententiam tutiorem probabilem, relicta opposita, etsi verè probabili, in iis quæ ex parte ipsius requiruntur ad valorem, vel effectum Sacramenti. Quia aliàs exponeret Sacramentum periculo nullitatis, vel inefficaciæ, ob rationem allatam, quod est grave sacrilegium ; nam sicut reddere Sacramentum nullum, aut illud effectu suo privare, est gravis irreverentia in Christum, cum Sacramentum sit moraliter actio Christi ; ita & se exponere periculo id faciendi ; & utrumque eodem præcepto religionis prohibetur.

Resp. 2. Tenemur in necessitate extrema proximi, illi administrare Sacramentum cum materia, vel dispositione probabili tantum, vel etiam dubia, dum certa haberi non potest. Nam lex charitatis præcipit, ut in extrema necessitate proximi illi opitulemur meliori modo quo possumus : sed medium probabile, vel dubium melius est nullo. Nec tunc fit irreverentia Christo, vel Sacramento ; quia cum Christus illud instituerit pro hominum salute, vult ut magis provideamus securitati salutis proximi, quam Sacramenti, dum utriusque periculum vitari nequit. Quare in tali necessitate vult, ut succurramus proximo, etiam cum periculo nullitatis Sacramenti, adhibendo tamen probabiliorem tutioremque materiam, quæ adhiberi potest. Et verò lex charitatis prævalet religioni.

Porro hoc locum habet dumtaxat in Sacramentis, quæ sunt de necessitate medii, nempe Baptismo & Pœnitentia. Quia non licet Sacramentum ullum exponere periculo nullitatis, nisi cum alioquin homo exponeretur damnationis æternæ periculo. Hinc numquam licet adhibere materiam dubiam in Eucharistia, Ordine, &c.

Quæst. VII. *An licet supra eandem materiam repetere formam?*

Resp. Non licet, nisi sit dubium rationabile de validitate formæ jam prolatæ, vel de ejus prolatione. Quia tunc frustra adhiberetur altera formæ prolatio cum irreverentia Sacramenti. Quod si tale dubium adsit, debet forma iterari sub conditione, ne Sacramentum maneat irritum, cum illius irreverentia, ac damno proximi. Dubium autem imprudens, quale solet esse in scrupulosis, non sufficit, sed contemnendum est. Mortale quippe est ex se, formam Sacramenti sine necessitate super eadem materia repetere ; quia hæc secunda forma est inutilis, nec sine virtuali & interpretativa irrisione sic frustra proferri potest.

CAPUT II.

De Ministro Sacramentorum.

HOC nomine intelligitur idoneus effector Sacramenti. Constat, solos homines ratione utentes esse ministros Sacramentorum ordinarios : nam eos solos Christus

ad hoc munus designavit. Non omnes tamen homines possunt esse omnium ministri; nam laici non possunt validè efficere nisi Baptismum & Matrimonium, ut constat ex perpetua Traditione & praxi Ecclesiæ.

Quæst. I. *An requiritur intentio faciendi Sacramentum?*

Nota. Consentiunt omnes Catholici, 1. Non requiri intentionem explicitam conferendi gratiam: quia Sacramentum agit ut causa necessaria, quæ indiget sola applicatione, non autem ut applicans cogitet de effectu. Et alioquin nullus esset Baptismus collatus ab hæretico, negante gratiam per illum conferri.

2. Non sufficere intentionem ponendi ritum externum Sacramenti quomodocumque, etiam jocosè & irrisoriè: nam hic error Lutheri à Leone X. & à Concil. Trident. damnatus est.

3. Certum esse, teneri ministrum sub mortali habere internam volitionem verè faciendi Sacramentum, seu id quod facit Ecclesia, vel id quod instituit Christus, saltem confusam & implicitam: quia illicitum est in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore. Sed sententia asserens talem intentionem requiri ad valorem est tutior, imo sola tuta, & saltem probabilior, aut tam probabilis quàm negans, quæ non est tuta: nam cùm possit esse falsa, cam sequens committit se periculo faciendi Sacramentum nullum.

4. Ad valorem Sacramenti non requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia Romana, quamvis sola sit vera Ecclesia Christi; sed sufficere intentionem faciendi, quod facit vera Ecclesia, quæcumque illa sit, imò faciendi quod facit Ecclesia aliqua particularis, v. gr. Lutherana, modo putetur vera, quamvis reipsa sit falsa. Quia tunc est intentio implicita ac virtualis faciendi, quod facit vera Ecclesia; neque error speculativus circa veram Ecclesiam, ut nec circa efficaciam & effectum, aut institutionem Sacramenti, impedit hujus valorem ex parte ministri: nam hæreticus vere baptizat, & tamen non credit Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam.

Resp. Ad valorem Sacramenti requiritur intentio verè & seriò faciendi Sacramentum, saltem implicita & generalis, qua minister intendat facere id, quod Ecclesia moraliter facit per ritum externum, vel quod Christus instituit: nec sufficit intentio ponendi exterius dumtaxat ritum externum, ut aliqui dicunt.

Prob. 1. Ex Concilio Florentino, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Hæc omnia Sacramenta* (novæ legis) *tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* Ergo ex Concil. ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, materiam scilicet & formam adhibendo per suos ministros. Sed id quod Ecclesia facit, materiam & formam adhibendo per suos ministros, est Sacramentum. Ergo ex Concilio ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio illius faciendi. Quod etiam patet ex §. sequenti, ubi dicit, quemlibet etiam paganum & hæreticum validè baptizare, *dummodò formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia*, immediatè scilicet. Quibus verbis præter voluntatem ponendi ritum externum requirit etiam intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, & hæc duo inter se distinguit. Ergo intendere facere quod facit Ecclesia, non est præcisè velle ponere ritum externum; sed est velle illum ponere, ut religiosum & Sacramentalem; sed ut signum institutum ad significandam & efficiendam gratiam.

Prob. 2. Concil. Trident. sess. 7. can. 11. *Si quis dixerit in ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Sed Ecclesia per suos ministros facit Sacramentum, & non tantum ponit ritum externum. Ergo requiritur intentio faciendi Sacramentum, seu actionem Sacramentalem.

Item Concil. Tridentin. per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit, quod facit Ecclesia immediatè nomine & authoritate Christi: ideòque intelligit quod facit Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo. Sed Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo facit significationem & efficaciam Sacramentalem, sicut per potentiam naturalem facit ritum externum. Ergo cum Trident. Concil. definit, requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit requiri intentionem faciendi significationem & efficaciam Sacramentalem, seu ritum externum ut Sa-

cra-

cramentum, intentionem, inquam, saltem generalem & confusam.

Præterea Concil. Trident. sess. 14. cap. 6. declarat, pœnitentem non esse verè & coram Deo absolutum, *si sacerdoti animus seriò agendi, & verè absolvendi desit*. Ergo ad validam absolutionem, præter intentionem seriò ponendi ritum externum, seu proferendi verba absolutionis, requirit intentionem verè absolvendi; nam hæc duo manifestè distinguit. Intentio autem verè absolvendi est intentio verè conferendi Sacramentum Pœnitentiæ. At eadem est ratio de omnibus aliis Sacramentis. Ergo in omnibus Sacramentis requiritur intentio faciendi Sacramentum. Quare Suarez tom. 3. in 3. part. S. Thomæ quæst. 64. disput. 13. sect. 2. sic ait: *Existimo contrariam sententiam non posse jam* (post definitionem Trident. Concil.) *tutò defendi, nec sine errore*.

Prob. 3. Authoritate Summi Pontificis Alexandri VII. qui damnavit hanc propositionem. *Valet Baptismus collatus à ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit: Non intendo facere, quod facit Ecclesia*. Ergo sine nullitate Sacramenti non potest excludi intentio interna faciendi, quod facit Ecclesia, quamvis ponatur omnis ritus externus. At si ad valorem Sacramenti, præter positionem omnis ritus externi, non requiritur intentio interna faciendi quod facit Ecclesia, hæc intentio potest positive excludi sine nullitate Sacramenti; nam exclusio ejus quod non requiritur ad valorem Sacramenti, non potest illud irritare: cùm valeat Sacramentum sine positione & cum exclusione eorum, quæ ad ejus valorem non requiruntur. Ergo ad valorem Sacramenti Baptismi, ideoque aliorum omnium, præter positionem omnis ritus externi, requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia. Atqui per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligitur intentio interna faciendi Sacramentum: nam non intelligitur intentio ponendi ritum externum, cùm in propositione damnata jam supponatur hæc intentio; siquidem agitur de ministro, *qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat*, liberè, scilicet, & voluntariè, proindeque habet voluntatem observandi omnem ritum externum.

Prob. 4. Ratione. Quia Christus Sacramentorum ministros instituit, non ut meros nuntios deferentes voluntatem Dominī, sed ut veros ministros, qui liberè utantur potestate ministeriali sibi data. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, ait Paulus, 1. Corinth. 4. Atqui minister non utitur liberè potestate ministeriali, nisi velit ea uti; & non vult ea uti, nisi cum vult per illam producere effectum sibi proprium, nempe Sacramentum, quod est sanè effectus proprius potestatis ministerialis circa Sacramenta: sicut nemo vult uti potestate naturali, nisi cum vult per illam producere effectum ipsi proprium. Ergo.

Præterea confectio Sacramenti est actio moralis Sacramentalis: nam Christus sic instituit Sacramenta, ut procedant ex potestate data ministris tamquam actiones eorum morales, ita ut dicantur verè remittere peccata, absolvere, consecrare &c. ut, Joann. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Et, Luc. cap. 22. *Hoc facite in meam commemorationem &c.* At actio moralis Sacramentalis debet esse intenta ut talis. Ergo.

(✠) *Nota*. Vide cit. opus de Synodo Diœcesana lib. VII. cap. 4. in quo perspicue exponitur discrimen, quod versatur inter Novatorum hæresim, ac orthodoxas opiniones, atque concluditur, probatam ab Auth. nostro opinionem probabiliorem esse illa, quam cum Catherino plures Theologi tuentur, sequentibus verbis. *Verum, utut hæc res coram Deo se habeat, nulla usque adhuc de ea emanavit expressa Apostolicæ Sedis definitio. Quamvis igitur communior sit sententia exigens in Ministro intentionem, vel actualem, vel virtualem faciendi, non solum ritum externum, sed id, quod Christus instituit, seu quod facit Ecclesia, & hæc veluti tutior, sit omnino servanda in praxi; non est tamen Episcopi, priorem opinionem reprobare, atque ad hanc posteriorem, etiam theoricè tuendam, suos Diœcesanos adigere: causas quippe majores, difficiliores quæstiones, Fidem, aut disciplinam spectantes, ad Apostolicam Sedem deferendas, statuit perpetua Ecclesiæ consuetudo, ab Innocentio III. in cap. Majores de Baptismo confirmata. Quare, si constet, quempiam, aut Baptismum contuliſſe, aut aliud Sacramentum, ex iis, quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, erit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si autem res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oracu-*

lum erit exquirendum, quemadmodum ad Severum Scholasticum Constantinopolitanum faciendum scripsit Ferrandus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, in difficili quæstione, quæ tunc Ecclesia fatigabatur, doctis, indoctisque in varias partes scissis, inquiens: Interroga, vir prudentissime, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana doctrina constat judicio veritatis, & fulcitur munimine auctoritatis (*tom. 9. Biblioth. PP. pagin. 509.*) *quod semel monitum volumus, ut regula sit, etiam pro aliis controversiis, quas mox commemorabimus.*)

Quæst. II. *Qualis debet esse intentio Ministri?*

Nota. Intentio est actus voluntatis deliberatus, quo quis aliquid intendit, seu vult assequi. Sive est volitio alicujus finis. Hic per intentionem intelligitur volitio faciendi Sacramentum, ex quocumque motivo procedat. Dividitur. 1. In explicitam, seu expressam, qua aliquid in se distinctè cognitum volumus; & in implicitam, seu confusam, qua aliquid solum confusè cognitum volumus, volendo scilicet aliquid sub quo, vel in quo continetur. 2. In actualem, virtualem, habitualem, & interpretativam.

Intentio actualis est ea, qua quis dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento faciendo, & simul vult illud conficere.

Intentio virtualis est voluntas formalis faciendi Sacramentum præterita, vi cujus fit Sacramentum mediante una, vel multiplici actione ad illud ordinata, manante à tali intentione, licèt tunc mens de Sacramento non cogitet. Dicitur virtualis, quia ex virtute illius licèt præteritæ fit Sacramentum. Talis est intentio in sacerdote, qui ex voluntate actuali consecrandi induit se vestibus sacris, Missam inchoat, sed paulo post distrahitur, prosequitur tamen Missam, & consecrat cum distractione.

Intentio mere habitualis est intentio mere præterita, non retractata, quæ jam neque in se, neque in sua virtute, vel aliquo effectu à se relicto existit. Vel juxta aliquos est habitus ex pluribus confectionibus Sacramentorum acquisitus, tribuens voluntati facilitatem & propensionem ad similes actus in posterum exercendos: sive est inclinatio ac facilitas orta ex tali habitu.

Interpretativa est illa, quæ nec est, nec fuit, sed esset, si ejus objectum proponeretur voluntati: unde est tantum dispositio voluntatis ad intentionem eliciendam, si ei proponeretur.

Resp. 1. Ad valorem Sacramenti non requiritur expressa & distincta intentio faciendi Sacramentum, sed sufficit confusa & implicita, qua quis intendat facere id, quod facit Ecclesia Christi, aut quod Christus instituit, aut quod vidit per parochum fieri, aut quod Christiani faciunt. Constat ex praxi Ecclesiæ, quæ non rebaptizat eos, qui baptizati fuere ab imperitis & rudibus, aut paganis cum debita materia ac forma, licèt illi non noverint distincte, quid sit Baptismus, aut Sacramentum. Præterea tunc est intentio faciendi, quod facit Ecclesia, quam solam requirunt Concil. Florentin. & Tridentium.

Resp. 2. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio mere habitualis. Quia 1. Talis intentio non influit in actionem Sacramentalem, nec hæc vi illius ponitur: ac proinde talis intentio se habet ad effectionem Sacramenti perinde ac si non esset. At requiritur intentio libera in se, quæ sit principium actionis Sacramentalis, & qua potestas ministerialis ad usum applicetur: nam secundùm institutionem Christi ad Sacramenti effectionem requiritur, ut actio Sacramentalis sit actio humana, & humano modo exerceatur potestas ministerialis. Et verò alioquin Sacramentum confici posset ab amente, dormiente, vel ebrio.

Resp. 3. Neque etiam sufficit interpretativa. Quia hæc non est propriè intentio, sed solum intentionis præsumptio: non est intentio, quæ sit, sed quæ esset, si res proponeretur. At intentio, quæ non est, nihil efficit, nec potest esse principium actionis moralis, ac humanæ, quale est Sacramentum.

Resp. 4. Quamvis minister curare debeat, ut semper habeat intentionem actualem, ob reverentiam debitam Sacramento; tamen illa non est necessaria ad valorem Sacramenti, sed ad eum sufficit intentio virtualis. *Prob.* 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ ut vera approbat Sacramenta sic collata. 2. Si intentio actualis requireretur, Sacramenta sæpissimè forent irrita propter instabilitatem imaginationis, & frequentes animi evagationes, & quidem plerumque naturaliter inevitabiles. At non est credibile, Christum sic instituisse Sacramenta, ut sæpissimè exponerentur nullitati, & ad illa exegisse id, quod sæpe non est in potestate

hominis. 3. Intentio virtualis sufficit ad faciendum validè actum moralem & humanum, ut patet in contractibus, aliisque similibus.

Quæst. III. *An ad valorem Sacramenti requiritur intentio directa, absoluta & determinata?*

Nota. Intentio directa est ea, qua aliquid immediatè & secundùm se volumus. Talis est intentio illius, qui vult præcisè baptizare. Indirecta est, qua volumus aliquid non in se, & secundum se immediatè, sed in ejus causa, vel in alio cum eo connexo, vel ex quo sequi prævidetur. Talis est intentio illius, qui prævidens se in ebrietate baptizaturum, vult se inebriare. Absoluta est ea, qua aliquid absolutè & independenter ab ulla conditione volumus. Conditionata est, qua aliquid volumus tantum sub aliqua conditione, & dependenter ab illa.

Resp. 1. Requiritur intentio directa. Quia actio Sacramentalis debet esse actio moralis ac libera in se, & debet humano modo poni: non ponitur autem humano modo, nisi ponatur vi intentionis liberæ & directæ. Hinc non valet Baptismus collatus ab ebrio, vel dormiente, quamvis antea prævideris conferendum in tali statu.

Resp. 2. Intentio faciendi Sacramentum sub conditione non sufficit, nisi conditio posita sit, priusquam forma applicetur materiæ, ita ut jam transierit in absolutam, vel illi æquivaleat. Quia sola intentio absoluta est efficax pro præsenti; voluntas enim conditionata, quamdiu talis est, suspensa manet, & nihil efficit. Unde si dum materiæ forma applicatur, intentio ministri non sit absoluta, aut æquivaleat absolutæ, posita jam conditione, non efficit Sacramentum. Neque etiam postea efficiet; quia postea non erit amplius forma Sacramenti, neque materia: non potest autem fieri Sacramentum, nisi utraque adsit.

Hinc conditio de præsenti, vel præterito appositæ intentioni, irritat Sacramentum, si non sit impleta, quia destruit intentionem: nam voluntas sub conditione, non posita conditione, nulla est, cum non sit nisi dependenter ab illa. Non irritat, si conditio jam sit posita: nam tunc voluntas fit absoluta, sive æquivalet absolutæ, cum verè extet, nec suspensa maneat. Conditio verò de futuro, semper irritat Sacramentum; quia suspendit præsentem intentionem, facitque ut minister non habeat absolutè hic & nunc voluntatem faciendi Sacramentum: unde hìc & nunc non facit. Sed nec postea faciet, cùm implebitur conditio; quia tunc deerunt materia & forma. Neque enim minister potest usque ad futurum eventum suspendere significationem materiæ & formæ, nec proinde efficaciam Sacramenti; cùm utraque à sola Christi institutione pendeat. Excipe Matrimonium, quod valet sub conditione de futuro, cum ipsa ponetur, sicut alii contractus; quia est verus contractus ad naturam Sacramenti à Christo evectus.

Nota. Non licet, nisi in necessitate, conferre Sacramentum sub quavis conditione etiam de præsenti & præterito: etsi posita: quia hoc est contra usum Ecclesiæ, & contra reverentiam Sacramento debitam; nam est quædam nugatio. At licet in dubio prudenti de valore Baptismi, ex cap. 2. *de Baptism.*

Valet tamen Sacramentum, excepto Matrimonio, si error sit solum speculativus circa personam, verbi gratia, si absolvas Petrum putans esse Paulum; quia ordinariè est & semper esse debet intentio conferendi Sacramentum personæ præsenti: quam proinde intentionem servare quisque censetur, nisi eam expressè excludat. Et sic tunc practicè minister intentionem applicat determinatè ei, qui præsens adest. Si verò intendas præcisè absolvere Paulum excludendo alias personas, absolutio non valet, quia circa aliam personam non exerceatur potestas ministerialis: cùm ejus exercitium pendeat ab intentione ministri, qui illam non exercet, nisi circa personam, circa quam vult illam exercere.

Excipe Matrimonium, quia ejus valori obstat error circa personam, eò quòd obstet valori contractus, in quo Sacramentum fundatur.

Quæst. IV. *An valeat Sacramentum, quando minister habet duas intentiones contrarias, quarum una repugnat ejus valori?*

Resp. Validum est, si debita intentio prævaleat intentioni, quæ repugnat valori Sacramenti: quia tunc sola intentio prævalens est efficax, & altera est inefficax ac mera displicentia. Secus, si intentio contraria prævaleat, ob eandem rationem. Quòd si utraque sit æqualis, minister nihil efficit: quia æqualiter vult facere & non facere Sacramentum; ideoque non vult efficaciter illud facere. Portò illa intentio prævalet alteri, quæ est magis ab-

soluta, & aliam expelleret, si rem intentam impediret.

Quæst. V. *An ad valorem Sacramenti requiritur fides & sanctitas in ministro?*

Resp. Neg. Fide constat, 1. Ex Traditione, & consuetudine perpetua Ecclesiæ, præsertim Romanæ à tempore Apostolorum, quæ neminem unquam ritè ab hæretico, adeoque fide & sanctitate destituto, baptizatum rebaptizavit. Hancque praxim ab Apostolis manasse constat: cum neque alicujus Romani Pontificis decreto, neque generalis alicujus Concilii canone instituta aliquando fuerit, sed ab initio viguerit in tota Ecclesia. 2. Ex Concil. Trident. sess. 7. can. 4. de Baptismo. 3. Quia virtus Sacramenti est, & agit ex meritis solius Christi, qui per ministrum tanquam instrumentum, illud conficit; & potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, quæ compossibilis est cum peccato. 4. Alioquin cùm fides, vel probitas sæpe in multis desit, sæpe Sacramenta exponerentur nullitati cum ingenti animarum damno: & sic Christus parum Ecclesiæ suæ providisset.

Hinc error ministri circa sensum formæ, non expressus in forma, verbi gratia, quod Filius non sit æqualis Patri, non impedit valorem Baptismi ab Ariano collati. Quia non mutatur formæ significatio, quæ non ex privato cujusque arbitrio, sed ex communi usu in Ecclesia recepto petitur. Præterea ex Concil. Florentin. tria solùm requiruntur ad valorem Sacramenti ex parte ministri, nimirum ut adhibeat materiam & formam debitas, & habeat intentionem faciendi, quod Christus instituit, vel Ecclesia facit.

Quæst. VI. *An minister tenetur esse in statu gratiæ, dum Sacramentum conficit vel ministrat?*

Nota. Aliud est conficere, aliud administrare Eucharistiam. Sed in aliis Sacramentis ipsa confectio est simul ministratio.

Resp. 1. Qui sacramentum in peccato mortali conficit vel ministrat, tamquam minister ad id consecratus, vel specialiter ab Ecclesia deputatus, per se loquendo peccat mortaliter. *Ita omnes.* Quia 1. Ex Tit. 1. dispensator Dei debet esse sine crimine. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiat S. Augustinus, libr. 2. contra Parmen. cap. 10. *Omnia Sacramenta, cum obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus.* 3. Ex cap. ult. 15. quæst. 8. ubi Nicolaus I. ait: *Mali bona administrando, se tantummodo lædunt.* Ex cap. ult. de cohab. cleric. ubi Gregorius IX. declarat, *confitare, quemlibet pro mortali peccato, quoad seipsum esse suspensum.* 4. Ex Rituali Romano *impure & indigne Sacramenta ministrantes in æternæ mortis reatum incurrunt. Sacerdos ergo si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit) ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat. Sed si habeat copiam confessarii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* 5. Quia talis gravem irreverentiam irrogat Christo, cujus ut ministri principalis personam gerit; & sancta indigne tractat in re gravi: ergo grave sacrilegium admittit. Item per se gravissima est indecentia ac irreverentia, actionem sanctissimam, quæ est moraliter actio Christi, & collativa gratiæ sanctificantis, qua homo consors naturæ divinæ & filius Dei adoptivus efficitur, exercere in immunditia peccati, & inimicitia Dei. Adde quod sacerdos sit publicus Ecclesiæ minister à Christo institutus, & gratia ordinationis donatus, ut Sacramenta fidelibus dignè ministret: ergo ratione status & ordinis sui, ideoque ex proprio officio tenetur digne ministrare.

Idem dicunt Vasquez, Delugo, & alii contra multos de Ministro non consecrato, v. gr. laico baptizante in necessitate. Tum quia textus allati, & Patres generatim omnes ministrantes comprehendunt, nec distinguunt inter ordinatum, & non ordinatum, solemniter & non solemniter ministrantem: tum quia est gravis irreverentia in Christum, quòd hostis ejus & mancipium diaboli agat in nomine & persona Christi, ejusque merita applicet: tum quia jure naturali & divino sancta sanctè à quolibet tractanda sunt, & quidem sub gravi in re gravi. Sacramentum autem, quod laicus in necessitate ministrat, est res eximiè sancta & speciali modo consecrata, & ad gratiam sanctificantem efficiendam instituta, estque moraliter actio Christi, ut ministri principalis. Ergo tractari debet specialiter sanctè. At non tractat sanctè, sed indignè ac irreverenter, qui illud ministrat in peccato mortali.

Hinc confessor, quamvis confessiones continenter audiat, tot peccata mortalia admittit, quot homines absolvit; nam tot Sacramenta numero distincta ministrat, & absolutio singulorum est actio externa per se sufficienter consummata. Multi tamen censent, talem tunc unicum mortale admittere, sed eo gravius, quo plures absolvit.

Dixi,

Dixi, *per se loquendo*. Quia minister per accidens excusari potest à mortali, ob repentinam & inopinatam necessitatem ita urgentem, ut non relinquat spatium eliciendæ contritionis, ut si sit periculum, ne quis moriatur sine baptismo, vel sine absolutione, dum sacerdos occuparetur in eliciendo actu contritionis.

Resp. 2. Sacerdos vel Diaconus distribuens Corpus Christi in peccato mortali, peccat mortaliter. *Ita communiter*. Prob. 1. Ex textibus supra citatis. 2. Hæc dispensatio est sacrum & gravissimum ministerium, ad quod sanctè administrandum minister est specialiter consecratus, & specialem gratiam accipit. 3. Talis gravem irreverentiam admittit in Christum, sanctissimum ejus corpus dispensando, & merita communicando in statu, in quo scit se esse Christi hostem & diaboli mancipium. Igitur *mundamini qui fertis vasa Domini*, Isai. 52. Imo ipsum Dominum.

Hinc talis tot mortalia committit, quot hominibus etiam continuatè Eucharistiam distribuit; quia tot sunt objecta totalia, & tot sunt indignæ distributiones completæ & numero distinctæ. Multi tamen docent, hunc unius mortalis peccati reum esse, sed eo gravioris, quo pluribus Eucharistiam distribuit. Item triplicis malitiæ mortalis in confessione aperiendæ reus est sacerdos, qui in mortali celebrat, & seipsum communicat: scilicet indignæ confectionis, malæ ministrationis, & indignæ susceptionis, non minus quàm si alteri indigne ministraret, & ab altero indigne susciperet, ut notat Suarez.

Quæst. VII. *An Diaconus & Subdiaconus peccant mortaliter, dum in peccato mortali propria ordinis ministeria obeunt, verbi gratia, canendo solemniter Evangelium, vel Epistolam?*

Resp. Affirmant Sylvester, Cajetanus, Toletus, & alii. *Probant* 1. Ex cap. ultim. *de temp. ordin.* ubi Gregorius IX. ait, Sacerdotes & alios clericos criminosos occultos, *si non pœnituerint, monendos esse, & sub interminatione divini Judicii obtestandos, ut in testimonium suæ damnationis, in susceptis etiam ordinibus non ministrent*. 2. Ex S. Thom. in 4. distinct. 14. quæst. 1. art. 3. quæst. 5. ibi: *Lex* (naturalis) *præcipit, ut homo justè ea, quæ sunt justa, exequatur; & ideò quicumque homo, quod sibi competit ex ordine, facit indignè, quod justum est, injustè exequitur, contra præceptum legis* (naturalis) *facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicumque autem peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium, quin illud indignè faciat: unde patet quòd mortaliter peccat*. 3. Quia eorum ministerium proximè accedit ad SS. Eucharistiam conficiendam, & ad illud specialiter deputati, ac consecrati sunt. Alii tamen plures docent esse dumtaxat veniale, quia censent, materiam non esse adeò gravem, ut sit grave sacrilegium; cùm illa ministeria nec sanctitatem ex opere operato conferant, nec sint moraliter actiones Christi, nec ejus nomine fiant. Irreverentia autem est major vel minor pro majore, vel minore sanctitate actionis sacræ, quæ exercetur in peccato. Ad cap. cit. respondent, Gregorium nihil in specie determinasse, quam grave peccatum sit, singulos ordines exercere in mortali, ideòque ex materia subjecta æstimandum id esse, & velle solùm quòd sit peccatum grave ex genere suo, vel loqui non de singulis functionibus, sed de exercitio suorum ordinum toto & integro, quod totum sine mortali esse non poterat, quia juxta antiquos canones, qui nunc etiam aliquando observantur, ministri altaris communicabant in Missa solemni de manu celebrantis.

Suarez verò docet, quod si quis haberet animum hos ordines sæpe exercendi in malo statu, aut hanc haberet consuetudinem, non esset excusandus à mortali. Quia illud propositum, vel consuetudo videretur oriri ex quodam contemptu formali vel virtuali, & quia illud objectum ita sumptum videtur satis grave.

Sed quid de exercente in malo statu functiones minorum ordinum, acolythi, lectoris, ostiarii &c.

Resp. Ex communi sententia, non peccat mortaliter. Quia illæ functiones sunt remotæ à proprio actu sacrificandi, & censentur officia imperfecta respectu sacri ministerii, & nunc sæpissimè à laicis exercentur. Peccat tamen venialiter, dum in solemni, ac publico ritu eas exercet, quia propriè est actus ordinis, ad quem est consecratus.

Quæst. VIII. *An peccat mortaliter minister conficiendo in peccato mortali Sacramentalia?*

Resp. Episcopus peccat mortaliter conficiendo in tali statu chrisma & oleum infirmorum. Quia istæ consecrationes, seu benedictiones fiunt à ministro ad id consecrato, & sunt gravis momenti: nam per illas fit materia Confirmationis & Extremæ unctionis, in quibus gratia confertur partiali-

ter intuitu materiæ ſic conſecratæ, cum chriſma & oleum non ſint materia Sacramenti, niſi ut benedicta ſeu conſecrata. Item illis actionibus ſe Chriſti miniſtrum exhibet, ejuſque perſonam immediatè ſuſtinet, ideòque gravem injuriam infert Chriſto, illas actiones exercendo in ſtatu peccati: nam ejus dignitatem ac ſanctitatem graviter lædit. Conficiendo verò in mortali reliqua Sacramentalia, qualia ſunt conſecratio templi, benedictio Abbatis, veſtium ſacerdotalium, aquæ luſtralis, cinerum &c. peccat ſaltem venialiter, quia eſt aliqua indecentia ac irreverentia, ſi abſque ſanctitate obeat illa munia, quæ ordinem ſacrum ſpecialiter requirunt. Non eſt tamen juxta multos mortale, quia hæ actiones non conferunt immediatè & ex opere operato ſanctitatem animæ, nec ſunt moraliter actiones Chriſti, ſicut Sacramenta.

Quæſt. IX. *An teneatur miniſter ritus accidentales in Eccleſia uſitatos in Sacramentis diligenter ſervare?*

Reſp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Concil. Trident. ſeſſ. 7. can 13. *Si quis dixerit receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.* 2. Ob Eccleſiæ præceptum, & conſuetudinem vim legis habentem: nam Eccleſia præſcribens modum adminiſtrandi Sacramenta, illum ſervari jubet: aliàs nihil eſſet firmum & ſtabile in cultu divino. Et hæc obligatio ex genere ſuo gravis eſt, utpote de re ad virtutem religionis pertinente: nam illi ritus ſunt actiones religioſæ ad decentem Sacramentorum adminiſtrationem, ad devotionem excitandam, ad ſacram ſignificationem ab Eccleſia inſtitutæ. Unde ſi ſine neceſſitate urgente aliquid omittitur, eſt mortale in re gravi, & veniale in levi. Eſt tamen ſemper mortale, vel minimam cæremoniam omittere ex contemptu, judicando illam eſſe vel inanem, vel ineptam, aut aliquid ſimile, quia gravis fit injuria Eccleſiæ, & Spiritui ſancto, à quo regitur.

Quæſt. X. *An grave ſacrilegium committit, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi poteſtate caret?*

Reſp. Affirm. Quia 1. gravem irreverentiam Chriſto infert, volendo gerere ejus perſonam, & ejus nomine aliquid valdè ſacrum agere, cùm non ſit ab eo deputatus. 2. Facto ſuo falſam doctrinam profitetur. 3. Proximum in re gravi decipit.

Quæſt. XI. *An licet aliquando ſimulare Sacramentum?*

Reſp. 1. Nunquam licet ſub mortali ſimulare adminiſtrationem Sacramenti. *Prob.* 1. Ex cap. 7. *de celebrat. Miſſ.* ubi dicitur graviùs peccare, qui ſimulat celebrationem Miſſæ, quàm ſi in ſtatu peccati celebraret, quamvis peccaret. 2. Quia Innocentius XI. damnavit hanc propoſitionem. *Urgens metus gravis eſt juſta cauſa Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.* 3. Gravis eſt irreverentia in Chriſtum, ita abuti verbis ac rebus ſacris ab eo inſtitutis ad verum Sacramentum, & reipſa eſt illudere Chriſto, cujus perſonam ſimulator ſe agere exterius fingit. 4. Eſt reale mendacium in re graviſſima; exercitè enim & ſuo facto talis dicit, ſe nomine & perſona Chriſti, verbi gratia, abſolvere, baptizare, cum ſciat hoc non fieri.

Reſp. 2. Item ſemper eſt mortale ſimulare ſuſceptionem Sacramenti. Quia defectus intentionis verè illud ſuſcipiendi impedit effectum cujuſvis Sacramenti, etiam Euchariſtiæ; imò valorem ſex aliorum, quæ conſiſtunt in actione tranſeunte: nam ad horum valorem & Euchariſtiæ effectum requiritur in adulto ſuſcipiente vera intentio ſaltem habitualis ſuſcipiendi. At eſt grave ſacrilegium reddere irritum, vel inutile Sacramentum; eſt enim gravis irreverentia in Chriſtum ejus authorem.

Hinc ad vitandum quodvis malum, non licet ſub mortali ſcienter miniſtrare etiam conſentienti, vel recipere hoſtiam non conſecratam pro conſecrata. Quia per ſe malum eſt, ſcienter proponere alteri puram creaturam adorandam cultu divino, & ponere per ſe cauſam idololatriæ etiam materialis. Tunc autem hoſtia non conſecrata exponetur adorationi tum adſtantium, qui committent idololatriam materialem, tum illius qui cum externa reverentia illam hoſtiam ſuſcipiet, ſicque ſcienter admittet idololatriam externam: quod eſt intrinſecè malum, ſicuti eſt adolere thus coram idolo, quamvis interius tantum intendas te paſcere ejus odore; quia nempe tunc exhibetur illi cultus externus.

Quæſt. XII. *An licet conferre Sacramentum indigno, ſeu non ritè diſpoſito ad ejus effectum?*

Reſp. Qui tali ſcienter, vel imprudenter confert, per ſe loquendo, peccat mor-

moraliter. Quia 1. quilibet dispensator tenetur fideliter & prudenter dispensare juxta voluntatem domini sui, ex 1. Cor. 4. *Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Ergo peccat graviter, qui in re gravi dispensat infideliter, & contra voluntatem domini sui: at ministrans Sacramentum indigno, aliquid gravissimum dispensat infideliter, & contra voluntatem Christi id vetantis, Matth. 7. *Nolite dare sanctum canibus.* 2. Sacramentum indignè, irreverenter & contra ejus exigentiam tractat, qui scienter illud ministrat indigno, nisi in casu speciali infra excipiendo, in quo Christus voluit dari. Sacramenta enim exigunt non defraudari suo effectu, ideoque non suscipi ab iis, qui non possunt consequi gratiam. 3. Talis minister cooperatur receptioni sacrilegæ suscipientis: nam nulla potest esse major cooperatio ad recipiendum, quam ipsa datio voluntaria & sine obligatione facta. Unde & agit contra obligationem proprii officii in re gravi; & juvat alium ad peccandum. Quod etiam verum est de ministro non consecrato ut laico baptizante, quamvis minister consecratus majorem obligationem habeat. Nam qui dispensat, eo ipso tenetur fideliter ac prudenter dispensare, & alias cooperatur peccato alterius.

Hinc 1. tenetur minister providere, ut suscipiens habeat dispositiones ad Sacramentum licitè & utiliter suscipiendum. Neque sufficit quod non scias esse indignum; sed debes posse prudenter saltem præsumere, quod sit dignus: alioquin non es prudens & fidelis dispensator, & committeres te periculo ministrandi indigno, & privandi Sacramentum ejus effectu saltem primario, nempe gratia sanctificante. In illa autem diligentia & cautione adhibenda attendi debet natura cujusque Sacramenti, praxis Ecclesiæ, commune judicium proborum ac prudentum. Sic in Sacramento Pœnitentiæ requiritur accuratior notitia dispositionis; quia confessor est judex in causa Dei, qui debet examinare conscientiam pœnitentis, & ejus dignitatem, vel indignitatem, ut possit debitè ferre sententiam; & quia dispositio pœnitentis requiritur ad valorem Sacramenti. Item Sacramenta, quæ statum constituunt pluribus obligationibus obnoxium, ut Baptismus, Ordo, Matrimonium, exigunt majorem probationem dispositionis.

Hinc 2. non licet dare Eucharistiam neque peccatori publico sive occultè, sive publicè petenti, nisi sufficientia dederit veræ conversionis signa, & scandalum publicum sustulerit: nam sine nova ejus infamia potest consuli reverentiæ Sacramenti. Neque peccatori occulto, seu petenti occultè, vel solum coram iis qui ejus indignitatem norunt, cum possit sine scandalo & ejus infamia denegari, ex Rituali Rom. Idque juxta varios, etiamsi ejus indignitas ex sola confessione nota sit, modò nullus alius adsit; quia tunc nulla sit revelatio confessionis, nec ullum ei infertur gravamen, sicut si denegares ensem ei, à quo scis ex confessione esse te perimendum. Sed multi id negant, quia tunc esset quædam virtualis exprobratio & commemoratio peccati: quod jure divino graviter est illicitum.

Dixi, *per se loquendo*. Nam peccatori occulto publicè petenti Eucharistia dari debet, ex praxi Ecclesiæ & Christi, qui Judæ eam dedit. Nam Christus vult, ut in tali casu detur, ne infametur proximus; & quia alioquin sequerentur gravia scandala, & incommoda ac perturbationes. Unde tunc minister non cooperatur moraliter peccato alterius, quia dispensat ex obligatione, nec exterior receptio Sacramenti, ad quam cooperatur ministrans, est per se mala, sed solum adjunctam malitiam per accidens, ex prava dispositione suscipientis, & posset esse bona, si recipiens vellet.

Porrò crimen censetur publicum, quando quis de eo juridicè convictus est; vel cum admissum est in loco publico, ita ut nulla tergiversatione celari possit; vel cum ejus fama ex sufficientibus indiciis oita jam pervenit ad multos, brevi ad alios perventura.

Quæst. XIII. *An licet petere, vel recipere Sacramentum ab indigno ministro?*

Nota. Minister indignus alius est toleratus, qui licet peccator sit, tamen neque nominatim per sententiam declaratus est excommunicatus, vel suspensus, neque est notorius clerici percussor. Alius non toleratus, qui scilicet nominatim denuntiatus est excommunicatus, aut suspensus, vel est notorius clerici percussor.

Resp. 1. Non licet petere, aut accipere Sacramentum à ministro non tolerato, præter Baptismum, & juxta multos Pœnitentiam in articulo mortis. Quia 1. Ecclesia prohibet communicationem cum non tolerato, præsertim in sacris. 2. Non licet petere ab alio id quod ipse sine peccato præstare nequit; nam hoc esset eum inducere ad peccatum. At minister non toleratus, non potest sine peccato

Sacra-

Sacramenta ministrare, saltem extra necessitatem proximi, cum id ei graviter Ecclesia vetet. Neque etiam licet ab alio accipere id, quod non potest sine peccato dare: nam alias cooperaris ejus peccato; quænam enim major potest esse cooperatio dationi illicitæ, quam acceptio, sine qua datio executione careat?

Excepi Baptismum in articulo mortis, quia minister non toleratus potest tunc illum licite ministrare in defectum aliorum, si nempe conteratur, & faciat quod in se est, ut à censuris absolvatur: & sic tunc potest ab eo licitè per se accipi, ut docet S. August l. 6 de Bapt. c. 5.

Resp. 2. Jure divino naturali non licet petere, nec accipere Sacramentum à ministro malo tolerato, quem moraliter constat peccaturum ministrando, si adsit alius probus. Quia 1. ex lege charitatis in Deum & proximum, quisque tenetur impedire peccatum proximi, quantum potest saltem sine gravi suo incommodo, seu damno. Ergo nisi adsit aliqua necessitas, tenetur non recipere Sacramentum ab eo qui peccaturus est conferendo. 2. Petens, vel accipiens Sacramentum à malo ministro in tali casu, dat ei sine justa causa occasionem peccandi, & moraliter cooperatur ejus peccato, cum hoc facilè impedire posset. Et quamvis ille paratus esset ministrare, tamen hìc & nunc non peccaret, seu hanc malam voluntatem non exequeretur, nec hoc numero sacrilegium admitteret, te non petente, vel non accipiente.

Resp. 3. Per se loquendo licet petere & accipere Sacramentum à ministro tolerato, si alius probus desit, & adsit justa & gravis causa, seu aliqua necessitas, ut si instet præceptum confitendi, aut sumendi Eucharistiam quindena Paschali; si quis sit in statu peccati mortalis, nec possit, aut saltem sine gravi incommodo adiri alius minister. *Prob.* 1. Ex can. ult. 25. quæst. 8. & cap. *Vestram*, de cohab. cler. 2. Ex constit. Martini V. *Ad evitandum*, in Concilio Constantiensi edita, ibi: *Indulgemus quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis vel extra, prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, à jure vel ab homine generaliter promulgatæ contentur abstinere, vel aliquem vitare.* 3. Quia res honesta licitè peti & accipi potest ab eo, qui potest hìc & nunc eam dignè præstare, licèt prævideatur peccaturus, modò adsit justa causa non impediendi ejus peccatum, ut patet in petente mutuum ab usurario ob necessitatem. Minister autem toleratus requisitus potest conteri, & obtinere absolutionem à censura. Qui si faciat quod in se est, ut eam obtineat, nec tamen obtinere possit; tunc juxta multos non peccabit, si requisitus & contritus ministret Sacramentum habenti jus illud petendi; quia tunc tenetur illud administrare, vel ex justitia, si sit pastor, vel ex charitate, si petens sit in necessitate saltem gravi. Si vero malè ministret, id ejus malitiæ, non petitioni imputandum est; nec charitas obligat ad impediendum cum gravi suo damno peccatum proximi, quod ipsemet potest facilè vitare.

Dixi, *per se loquendo*. Nam extra casum extremæ, aut saltem gravissimæ necessitatis non licet petere nec accipere Sacramentum à ministro tolerato, apertè errorem aliquem ab Ecclesia damnatum profitente, vel judicio Ecclesiæ in materia fidei renitente. Nam alioquin crearetur scandalum ac periculum perversionis fidelium, & conciliaretur authoritas errori.

CAPUT III.

De dispositione necessaria in recipiente Sacramentum.

Quæst. I. *Quænam dispositio requiritur in subjecto ad valorem Sacramenti?*

Nota 1. Subjectum Sacramenti est is, qui illud recipit, & est capax ejus effectus recipiendi. Agitur hìc de solis adultis; nam in infantibus & perpetuò amentibus nihil requiritur, ut patet ex perpetua Traditione, & praxi Ecclesiæ, secundùm quam baptizantur infantes. Et verò si necessarius esset aliquis actus propriæ voluntatis, non possent salvari.

Nota 2. Certum est, Baptismum susceptum requiri ad valorem aliorum Sacramentorum: tum quia est *fundamentum & janua reliquorum* cap. 2. *de cognat. spirit. in* 6. & ex Concil. Florentino: *Vita spiritualis janua est, per ipsum membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiæ.* Tum quia Concilium Nicænum I. cap. 19. statuit, ut clerici invalidè baptizati rebaptizentur, & iterum ordinentur. Idem habetur c. 1. *de Presbyt. non bapt.*

Resp. 1. In adulto recipiente Sacramentum

tum ad ejus valorem neceſſe eſt, ut non habeat voluntatem contrariam ejus receptioni, excepta Euchariſtia, quæ conſiſtit in re permanente, & ſubſiſtit extra uſum. Conſtat, tum ex ſenſu & praxi Eccleſiæ, tum ex cap. *Majores*, de Bapt. ubi Innocentius III. ait: *Ille verò qui nunquam conſentit, ſed penitùs contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti*. Imò requiritur poſitiva aliqua voluntas recipiendi Sacramentum. *Ita communiter*. Prob. 1. Ex c. 77. *de conſecr.* diſt. 4. Et ex Conc. Carthag. IV. c. 76. & Arauſ. I. c. 12. quæ ad Baptiſmum conferendum ægrotis voluntatem ſuam ſignificare non valentibus, exigunt teſtimonium aliorum, quo conſtet, eos priùs voluiſſe baptizari. 2. Ex praxi Eccleſiæ. 3. Ex Rituali Rom. exigente ad Baptiſmum adulti deſiderium Baptiſmi. Quod etiam à fortiori requiritur in aliis Sacramentis, quæ non ſunt tam neceſſaria, quam Baptiſmus. Ratio eſt inſtitutio Chriſti, qui convenienter voluit, ut nullus adultus, qui rationis uſum habuit, ſanctitatem, vel ejus augmentum acciperet, niſi ipſe conſentiat in ſuam ſanctificationem; ac proinde noluit, ut Sacramenta, quæ ad ſanctitatem dandam, vel augendam inſtituit, adulto ſine ſuo conſenſu valerent. Nam ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. Juſtificatio eſt *ſanctificatio & renovatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum*. Hinc S. Thom. 3. part. quæſt. 68. art. 7. ait: *Si in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi Sacramentum, non eſſet baptizandus*.

Reſp. 2. In recipiente Sacramentum ad ejus valorem ſufficit intentio habitualis, ſeu voluntas illud recipiendi præterita, non retractata, exceptis duobus. *Prob.* 1. Ex Conciliis & Rituali ſupradictis, præcipientibus ut baptizetur moribundus ſenſibus & ratione deſtitutus, modò conſtet de præterita ejus voluntate, 2. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ non reiterat Baptiſmum & Ordines iis, qui illa ſuſceperunt in mortali & in hæreſi, ſed cum ſola voluntate recipiendi, etſi præterita.

Excipe Pœnitentiam, quia actus pœnitentis ſunt ejus materia; & Matrimonium, quia ad valorem contractus requiritur conſenſus ſaltem virtualis.

Quæſt. II. *Quænam diſpoſitio requiritur ad effectum Sacramenti?*

Nota. Effectus communis omnibus Sacramentis duplex eſt. Primus eſt gratia ſanctificans, ſeu habitalis, major vel minor pro diſpoſitione ſubjecti; & confertur eo inſtanti, quo Sacramentum ſumitur. Secundus ſunt gratiæ actuales, quæ intuitu Sacramenti ſuſcepti opportuno tempore conferuntur ad obtinendum finem proprium cujuſque Sacramenti, niſi ſuſcipiens illis ſe poſtea indignum reddat peccatis ſuis, vel obicem ponat: unde vocantur Gratiæ Sacramentales. Præter hos effectus, tria, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo characterem imprimunt, ideòque iterari nequeunt.

Reſp. 1. Ad characterem recipiendum ſufficit voluntas habitualis recipiendi Sacramentum. Nam hæc ſufficit ad valorem Sacramenti reſpectu recipientis; & diſpoſitio quæ ſufficit ad valorem Sacramenti, ſufficit quoque ad impreſſionem characteris.

Reſp. 1. Ad gratiam ſanctificantem recipiendam in quinque Sacramentis vivorum, præter intentionem habitualem requiritur ſtatus gratiæ; non autem in aliis duobus, quæ mortuorum dicuntur, nempe Baptiſmo & Pœnitentia, in quibus aliæ diſpoſitiones requiruntur. Quia priora inſtituta ſunt ad conferendum augmentum gratiæ ſanctificantis, alia verò ad eam dandam: ac proinde priora per ſe & ex inſtitutione ſua, ſaltem primaria, ſupponunt & exigunt gratiam jam acceptam, ut illam augeant; nam augetur id, quod jam adeſt; alia verò non.

Hinc qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis, graviter tenetur ſibi gratiæ ſtatum comparare antequam recipiat Sacramentum vivorum. Nam eſt grave ſacrilegium ponere obicem gratiæ; cùm enim Chriſtus inſtituerit Sacramenta, ut eſſent efficacia gratiæ ſigna, qui illa recipit ponendo obicem gratiæ, quantum in ſe eſt, inanem & falſam reddit eorum ſignificationem, & abutitur inſtitutione Chriſti, cui facto ſuo illudit.

Sed an talis tenetur confiteri, quantumvis ſibi perfectè contritus videatur?

Reſp. Id certum eſt de Euchariſtia: de aliis aliqui etiam affirmant, longè plures de jure communi negant. Quia 1. Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. docet, ſolum ob Euchariſtiæ perceptionem præcipi confeſſionem, nulla facta mentione aliorum. Et ſeſſ. 24. cap. 1. ſolùm hortatur ſponſos, ut ante matrimonium confiteantur. 2. Ex Pontificali Romano: *Adulti deberent prius peccata confiteri, & poſtea confirmari; vel ſaltem peccata, quæ admiſerunt doleant*. Non

eſt

eſt autem major obligatio in aliis. 3. Rituale Romanum dicit ſolùm de Sacerdote mortalis culpæ ſibi conſcio: *Ad Sacramentorum adminiſtrationem non audeat accedere, niſi prius corde pœniteat: ſed ſi habeat copiam confeſſarii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* 4. Quia non reperitur tale præceptum divinum, vel humanum ſaltem commune, in ordine ad alia Sacramenta ſuſcipienda. Tamen confeſſio videtur ex inſtitutione Chriſti præponi debere Extremæ unctioni, cum hæc ſit Pœnitentiæ complementum.

Cæterùm cum Sacramentum Pœnitentiæ majorem certitudinem gratiæ, & meliorem diſpoſitionem conferat, ſufficiens eſt cauſa ſemper confeſſionis præmittendæ; hæcque eſt communis fidelium praxis. *Cum Sacramenta adminiſtramus, aut percipimus, toties confeſſio prætermittenda non eſt*, ait Catech. Rom. p. 2. c. 5. n. 59.

Reſp. 3. Ad gratias actuales Sacramentales, quas nempe Deus ſingulis Sacramentis ad finem cujuſque proprium aſſequendum innexuit, recipiendas, duo requiruntur. 1. Ut eo tempore, quo homo ea auxilia receſturus eſt, ſit in ſtatu gratiæ: nam hic effectus non datur, niſi ut conjunctus gratiæ ſanctificanti; & qui eſt in peccato redditur indignus ſupernaturalibus donis: unde in illo ſtatu nullum habet jus ad talia auxilia. 2. Ut iis non ponatur obex per diſpoſitionem actualem ipſi repugnantem.

Reſp. 4. Præter voluntatem recipiendi Sacramentum, & ſtatum gratiæ, reverentia Sacramento debita exigit devotionem actualem: quæ quantò major erit, tantò uberior fructus percipitur; nam Sacramenta gratiam conferunt ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem, ex Concil. Tridentin. ſeſs. 6. cap. 7.

TRACTATUS
DE BAPTISMO.

BAptiſmus eſt Sacramentum ad ſpiritualem regenerationem à Chriſto inſtitutum, conſiſtens in ablutione per aquam naturalem, & prolatione horum verborum, aut æquivalentium: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

Quæſt. I. *Quænam eſt materia Baptiſmi?*

Reſp. 1. Materia remota eſt aqua vera naturalis, ſeu elementaris. Fide conſtat, 1. Ex Joann. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c.* 2. Ex perpetua Traditione & praxi Eccleſiæ. 3. Ex Conc. Later. Florent. & Trid. ſeſs. 7. can. 2.

Sed obſerva, 1. Sufficit aqua elementaris propriè dicta, quamvis rebus aliis ſit tantulùm permixta, modò uſum communem & æſtimationem aquæ retineat. Hinc valet Baptiſmus in aqua fontana, pluviali, marina, ſive frigida, ſive calida, quamvis ſit turbida, lutulenta, ſulphurata, ferruginea, modò non ſit corrupta. Item aqua reſoluta ex nive, grandine, aut glacie, vel ex panno madido, aut luto expreſſa: quia hæc ſunt aqua naturalis. Imò juxta S. Thom. in lixivio. At non valet in vino lymphato, ſaliva, ſputo, lacrymis, ſudore, aliove ſimili humore: in cerviſia, ptiſana, juſculo, in liquore ex vitibus defluente, aut ex herbis floribuſque expreſſo, vel in aqua roſeacea, ex S. Thoma 3. part. quæſt. 65. art. 4. ad 5. Nam iſta non ſunt aqua propriè dicta & elementaris. Neque valet in glacie, nive, pruina, & ſimilibus nondum reſolutis: nam in hoc ſtatu non ſunt aqua naturalis & uſualis, quæ ſcilicet etiamnum retineat aquæ uſum, & poſſit proximè abluere corpus: alioquin non verificaretur forma: *Ego te Baptizo*, hoc eſt, abluo. Idem dic de aqua, cujus tanta ſit permixtio, ut potius cenſeatur corpus mixtum, quàm aqua.

2. In articulo mortis, quando haberi non poteſt materia certa, debet adhiberi qualiſcumque dubia, ſub hac conditione, *Si hæc materia ſit ſufficiens*, & ad hoc ſufficit etiam tenuis probabilitas; quia in neceſſitate ſubveniendum eſt ſaluti proximi omni modo meliori quo poteſt. Hinc in extrema neceſſitate, juxta multos, baptizare teneris in aqua ex ſale reſoluto, in cerviſia admodum tenui &c. ita tamen ut ſi ſic baptizatus ſupervixerit, rebaptizari debeat ſub hac conditione, *Si non es baptizatus.*

3. Extra neceſſitatem non licet ſub mortali baptizare niſi in aqua benedicta, quæ in fonte baptiſmali ſervatur, propter præceptum & uſum Eccleſiæ, & reverentiam Sacramento debitam.

Reſp. 2. Materia proxima eſt ablutio, ſeu applicatio aquæ immediatè, & ſucceſſivè ad corpus baptizandi. Conſtat 1. ex Epheſ. 5. *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* 2. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, & verbis formæ.

Nota.

Notà. Ablutio non idem eſt, ac expurgatio, ſeu emundatio; nam hæc eſt effectus ablutionis, & poteſt eſſe ſine illa.

Quæſt. II. *Qua & qualis ablutio requiritur ad valorem Baptiſmi?*

Reſp. 1. Sufficit quælibet ablutio, ſive fiat per infuſionem, ſive per aſperſionem, ſive per immerſionem: nam quælibet eſt vera ablutio. In praxi tamen ſervari debet modus in unaquaque Eccleſia uſitatus.

Reſp. 2. Neceſſe eſt illam corporis partem ablui, & tantam aquæ quantitatem adhiberi, ut ideo corpus dicatur propriè & ſimpliciter ablutum. Ad quod ſufficit, ut caput ſit ablutum, ut conſtat ex praxi Eccleſiæ Latinæ, quia caput eſt præcipua corporis pars, & ſenſuum ſedes, in qua proinde manifeſtatur principium vitæ animalis.

An etiam ſufficiat ablutio alterius partis notabilis, ut brachii, pectoris &c. controvertitur; & licèt communis affirmet, tamen hoc non eſt certum. Quare graviter peccaret, qui extra caſum neceſſitatis non ablueret caput; nam exponeret Sacramentum periculo nullitatis. Hinc Rituale Roman. præſcribit, ut ſi infans in neceſſitate baptizetur in alio membro, poſtea rebaptizetur ſub conditione. *Si non es baptizatus.* Multò minùs certum eſt, ſufficere quantulamcumque partem corporis ablui, quod tamen non pauci tenent; unde extra neceſſitatem hoc non licet, & baptiſmus ſic in neceſſitate collatus reiterari debet ſub conditione.

(✣) *Notæ.* In lib. VII. de Synodo Diœceſana cap. 5. quæſtionem hanc fuſim pertractat SS. D. N. BENEDICTUS XIV. ubi ſtatuit, Primò, *Certum eſſe, Infantem in matris utero ita latitantem, ut nulla ejus pars aqua perfundi queat, baptizari non poſſe, nec ei quidquam prodeſſe, quod nonnulli Hæretici olim ſunt arbitrati, ſi ejus loco, matris corpus abluatur, quemadmodum* lib. 6 *contra Julianum* cap. 14. *diſerte tradit Auguſtinus.*

Secundò controverſiam expendit: *an, reſerato materni uteri oſtio, quod puerperii initio contigit, valide baptizetur infans, cujus corpuſculum, etſi nulla parte in lucem prodierit, aqua nihilominus, ſaltem per ſiphunculum tingi poſſit,* atque explicatis variis hac de re opinionibus; indicatiſque præcipuis, quibus obnixæ ſunt, argumentis, concludit; *Ultimum hujus controverſiæ judicium, à Sede Apoſtolica eſſe proferendum, ac rutius eſſe, ut Epiſcopus illudi expectet, nec quidquam interim ſuis conſtitutionibus inferat, quo implexa iſtius quæſtionis deciſionem ſibi arrogaſſe videatur. Ad Parochos verò pertinere obſtetrices inſtruere, ut cum caſus evenerit, in quo Infantem, nulla adhuc ſui parte editum, mox deteſſurum prudenter timeant, illum baptizent ſub conditione, ſub qua pariter erit iterum baptizandus, ſi periculum evadat, & foras prodeat.*

Tertiò. De Infante agit, qui aliquam ſui partem ex utero emiſit, ac ſtatuit, eſſe baptizandum, nec iterandum deinde baptiſmum, ſi caput emerſerit; ad alias partes quod attinet, ita habet. *Cum itaque hæc controverſia hactenus indeciſa remaneat, uti ſcitè animadvertit Cardinalis de Rohan in ſuo Rituali Argentinenſi* ad titul. de Baptiſ. §. 5. *inquiens*: Utrum ratus ſit Baptiſmus, non in capite, ſed in aliqua alia corporis parte collatus, multi non immerito dubitant, *idcirco cavere debet Epiſcopus, ne in ſua Synodo aliquid, quoad eam, decernat, ſed id ſolum curabit, ut Parochi, cæterique quorum intereſt, illud exactè exequantur, quod in Romano Rituali præſcribitur, ſicuti optimè animadvertit citatus Gilbertus* in conſultat. Canonic. de Sacramento Baptiſmi, conſultat. 22. *ubi Synodos affert, Rituali Romano conformes, ejuſque veſtigiis inhærentes.*)

Reſp. 3. Neceſſe eſt, ut aqua immediatè tangat corpus baptizandi; quia ad veram ablutionem requiritur contactus phyſicus, & immediata aquæ applicatio ad id, quod abluitur. Hinc non ſufficit aquam applicari panniculis, nec utero materno, in quo adhuc detinetur infans, nec ſecundinæ, quæ eſt pellicula, qua ſubinde involuti naſcuntur infantes: nam non eſt pars corporis, ſed ejus involucrum: Imò juxta multos nullus eſt Baptiſmus, ſi ſoli capilli abluantur; quia non ſunt ſtrictè pars corporis, & illorum ablutio non videtur ſufficere, ut propter eam dici poſſit corpus ablutum. Igitur in praxi ſuo gravi curandum eſt, ut aqua ad cutem perveniat, & ea aquæ copia adhibenda, ut qui baptizatur, meritò & ſecundùm communem hominum æſtimationem cenſeatur ablutus.

Item ad veram ablutionem requiritur, ut partes aquæ applicentur motu ſucceſſivo partibus corporis: nam aqua contenta in vaſe, quamvis illud tangat, non dicitur illud abluere.

Porrò *ſi mater prægnans mortua fuerit, fœtus quamprimum cautè extrahatur, ac ſi vivus fuerit, baptizetur.* Rituale Romanum.

Quæſt.

Quæſt. III. *An ad valorem Baptiſmi requiritur trina infuſio vel immerſio?*

Reſp. Unica ſufficit. Conſtat, 1. Ex c. *De trina*, de conſecr. diſt. 4. Et ex praxi Eccleſiæ, quæ ſæpe unicam adhibuit. 2. Quia unica ſufficit ad veram ablutionem. Cæterum in praxi miniſter tenetur ſervare ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem, & curare ut ſingulæ ablutiones ſingularum SS. Trinitatis perſonarum invocationi reſpondeant, ut Ritualia præſcribunt; item ne forma totaliter perficiatur, antequam perfecta ſit ablutio totalis, ne ſcilicet aliqua pars illius ablutionis reddatur inutilis.

Quæſt. IV. *An dum Baptiſmus fit per immerſionem, requiritur emerſio ad ejus valorem?*

Reſp. Non pauci affirmant: ſed plures alii negant. Quia ad veram ablutionem requiritur ſolum immediata & ſucceſſiva aquæ ad corpus applicatio, orta ex motu locali, vel aquæ ſupra corpus, ut fit in effuſione & aſperſione; vel corporis ſuper aquam, ut fit in immerſione; ſive poſtea fiat emerſio, ſive non. Hinc inferunt, validum eſſe Baptiſmum infantis, quem quis in flumen aut puteum projicit animo eum baptizandi, & ſimul ſubmergendi; modò formam debitam proferat, antequam infans aquis ſuffocetur: quia tunc adſunt materia, forma, & intentio requiſita ad valorem Baptiſmi.

Porrò certum eſt, non licere infantem ſic projicere, etiamſi aliter baptizari nequeat, & timeatur ſtatim moriturus: quia hoc eſſet directè occidere innocentem: nam hæc immerſio per ſe ac directè eſt occiſiva infantis, ablutio autem per accidens ex ſola intentione mergentis dirigitur.

Nota. Item qui profert formam, debet abluere; alioquin forma eſſet falſa, ideoque Baptiſmus nullus.

Quæſt. V. *Quænam eſt forma Baptiſmi?*

Reſp. 1. Hæc eſt: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Ita Conc. Florent. & Rituale Romanum addens, hæc verba uno & eodem tempore, quo fit ablutio, eſſe pronuntianda.

Reſp. 2. Ad valorem Baptiſmi exprimi debent ablutio actualis, ſeu ablutio ut actu exercita, & perſona baptizandi, ita ut hæ voces *Baptizo te*, vel æquivalentes, ſint de eſſentia formæ. Conſtat, 1. Ex perpetua Traditione, & praxi Eccleſiæ ita interpretantis verba Chriſti: *Baptizantes eos*. 2. Ex cap. *De Baptiſmo*, ubi Alexander III. ait: *Si quis puerum ter in aqua immerſerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Et non dixerit: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen, non eſt puer baptizatus.* 3. Ex Concil. Florent. in Decreto pro Armenis. Hinc Alexander VIII. damnavit hanc propoſitionem. *Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus. In nomine Patris &c. prætermiſſis illis, Ego te baptizo.*

Reſp. 3. Neceſſariæ quoque ſunt hæ voces, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Conſtat, 1. Ex Matth. cap. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Quæ verba ex ſenſu Eccleſiæ continent formam Baptiſmi. 2. Ex Patribus apud Bell. & alios. 3. Ex c. *Si revera*, de conſec. diſt. 4. Ubi Pelagius Papa jubet, hæreticos ſolummodò in nomine Chriſti baptizatos, iterum baptizari in nomine Trinitatis. Et, c. *In Synodo*, ead. ubi Zacharias Papa aſſerit eum, qui ſine invocatione Trinitatis baptizatus eſt, Sacramentum regenerationis non habere. Per Trinitatem intelliguntur tres perſonæ diſtinctè invocatæ, ſecundùm uſum Eccleſiæ & præceptum Chriſti, ut etiam ibidem explicatur. 4. Ex Concil. Nicæno I. can. 19. jubente Paulianiſtas rebaptizari, quia ſcilicet non baptizabantur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut docet Innocentius I. Epiſt. 2. & ex Concil. Lateran. IV. c. 1. ubi Sacramentum Baptiſmi ſic explicat, nempe, *quod ad Dei invocationem & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii & Spiritus ſancti conſecratur in aqua.* Item ex Concil. Florent. 5. Quia cum Baptiſmus ſit *fidei Sacramentum*, cap. 4. *de Bapt.* debet in eo conferendo fieri expreſſa mentio Trinitatis, quæ eſt primarium objectum fidei & fundamentum ſalutis.

Hinc non valet Baptiſmus, v. g. Si dicatur *In nomine Trinitatis, in nomine Dei unius & trini, vel, In nomine trium perſonarum Trinitatis.* Quia requiritur diſtincta expreſſio ſingularum perſonarum, & quidem ſecundum eas rationes, quibus conſtituuntur, & inter ſe diſtinguuntur, nempe ſecundum proprietates Perſonales, ſeu relationes Paternitatis, Filiationis, & Spirationis paſſivæ. 2. Si dicatur *In nominibus*, quia non exprimitur eſſentiæ unitas, cujus expreſſio eſt eſſentialis formæ, ut ſemper intellexit Eccleſia. Et verò tam neceſſaria eſt ad ſalutem profeſſio unitatis Dei, quàm Trinitatis perſonarum, quæ neceſſario exprimenda ſunt.

Dubiæ autem sunt hæ formæ, *In virtute*, vel *authoritate*, vel *sub invocatione Patris &c.* Item *In nomine Patris*, *in nomine Filii*, *& in nomine Spiritus sancti*; & *In nomine Genitoris*, *& Geniti*, *& Procedentis ab utroque*. Imo S. Thom. 3. part. quæst. 66. art. 5. ad 7. docet, in aliis nominibus quam Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, non perfici Sacramentum.

Resp. 4. Non est de essentia formæ, ut exprimatur minister saltem expressè. Nam Concil. Flor. approbat hanc Græcorum formam. *Baptizatur talis servus Christi in nomine &c. vel baptizatur manibus meis talis in nomine Patris &c.*

Quæst. VI. *An Baptismus iterari possit?*

Resp. 1. Est de fide Baptismum validè susceptum nunquam posse iterari. 1. Ex Eph. 4. *Unus Dominus*, *una Fides*, *unum Baptisma*. 2. Ex Traditione & praxi Ecclesiæ. 3. Ex Symbolo, *Confiteor unum Baptisma*. 4. Ex Concil. Florent. & ex Concil. Trident. sess. 7. can. 11. Unde Baptismi iteratio est grave sacrilegium, tam ex parte dantis, quàm recipientis scienter, ex cap. 108. & 118. de consecr. dist. 4. Quia fit contra institutionem Christi, applicando Sacramentum subjecto incapaci; & per hoc significatur, Christum esse denuò morti ac sepulturæ obnoxium, ex Hebr. 6. cum per Baptismum commoriamur & consepeliamur Christo, Rom. 6.

Resp. 2. Iterari debet Baptismus sub conditione, dum post diligentem inquisitionem dubitatur an Baptismus sit datus. Constat ex S. Leone, in c. 112. & 113. de consecr. dist. 4. & aliis canonibus, & ex cap. 2. *de Bapt.* ubi Alexander III. ait: *De quibus dubium est an baptizati fuerint*, *baptizentur his verbis præmissis*: *si baptizatus es*, *non te baptizo*: *Sed si nondum baptizatus es*, *Ego te baptizo &c.* idque sive dubium sit positivum, quia scilicet sunt rationes in utramque partem probabiles: sive sit negativum, quia scilicet nulla sunt indicia ad judicandum hominem esse baptizatum, cap. *Parvulos*, de consecr. dist. 4. Ratio est, quia aliàs homo probabili periculo damnationis exponeretur, ob carentiam Baptismi; & aliunde talis necessitas impedit omnem irreverentiam in Sacramentum, quod propter salutem hominum institutum est.

Idem dic, si sit probabile dubium, an Baptismus datus sit cum sufficienti materia, vel forma, vel intentione. Nam tunc æquè periclitatur salus hominis; & canones qui expressè loquuntur de dubio facti, intelligendi etiam sunt de dubio juris, quod est hic æquivalenter dubium facti, qui enim dubitat an Baptismus sit datus cum legitima materia, vel forma, vel intentione, æquivalenter dubitat an sit verè datus. Unde S. Gregorius lib. 12. epist. 31. ait; *Ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat*, *quoniam non monstratur iteratum*, *quod non certis indiciis ostenditur ritè peractum*.

Hinc sic rebaptizandi sunt infantes expositi, si non habeant schedulam, aut aliam notam collati Baptismi testem. Imò juxta multos & varia Concilia, & Rituale Tullense, etiamsi habeant, si re diligenter investigata, nihil certi aliunde reperiatur. Quia illa schedula, aliave nota ab ignoto, ideoque incertæ fidei authore apposita non sufficit ad certitudinem moralem, quam tamen requirunt canones ad non rebaptizandum. Hinc Concil. Carthag. V. c. *Placuit* dist. 4. de consecr. ait: *Placuit de infantibus quoties non inveniuntur certissimi testes*, *qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur*, *absque ullo scrupulo eos esse baptizandos*. Et verò charitas obligat ad suppeditandum proximo medium salutis necessarium, nisi constet jam adhibitum fuisse; alioquin ejus salus æterna morali periculo committeretur.

Dixi, *sub conditione*, ut vitetur periculum irreverentiæ, & reiterationis Baptismi verè suscepti.

(✣) *Nota*. De forma Baptismatis, alteriusve Sacramenti characterem imprimentis, ex professo agitur in laudato Opere de Synodo lib. 7. cap. 6., ubi cum plura scitu digna, & quæ in vulgaribus Theologis plerumque desiderantur, explicata sint, omnia excerpsimus, ac Authoris quæstioni addidimus. Hanc formulam, inquit, *à Scholasticis esse adinventam*, *& in Ecclesiam invectam*, *plerique viri eruditi existimarunt*; *sed eos toto cœlo aberrasse*, *ait Martene* de antiquis Eccles. ritib. tom. 1. lib. 1. cap. 1. art. 16. num. 10. *Siquidem longe ante Scholasticos*, *S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus*, *in suis statutis*, *circa annum 745. conditis*, *& tom. 9. Spicilegii*, *à Luca Dacherio editis*, cap. 28. *hæc habet*. Si de aliquibus dubium sit, utrum sint baptizati, absque ullo scrupulo baptizentur; his tamen verbis præmissis: Non te rebaptizo, sed si nondum es baptizatus, Ego te baptizo; *Idemque*, *ac totidem fere verbis statutum legimus* Capitular. lib. 6. cap. 184. *apud Balutium* tom. 1. pag. 654., *è quibus idem decretum excerpsit*, *ac suæ canonum collectioni*, sub tit. 11. cap. 17. *inse-*

inſernit Iſaac Epiſcopus Lingonenſis , apud Harduinum collect. Concil. tom. 5. col. 447. *Licet porro , ante ſæculum* VIII. *prædicta conditionata formula expreſſam mentionem in Conciliis , & Patribus non inveniamus , quemadmodum , præter laudatum Martene , obſervarunt Juvenin.* de Sacram. diſſert. 1. q. 3. cap. 5. art. 1. *& Tournely* prælect. tom. 6. de Sacram. in genere quæſt. 1. art. 6. edit. Venet. pag. 38. & 39. *non recte tamen inde intulit Natalis Alexander* hiſt. Eccleſ. ſæc. IV. cap. 4. artic. 12. *Illam non fuiſſe in uſu ; quinimmo ex antiqua , & conſtanti Eccleſiæ praxi oppoſitum colligi putamus , quod hac ratiocinatione oſtendimus . Perpetuum Catholicæ Fidei dogma fuit , unicum eſſe Baptiſma , juxta illud Apoſtoli* ad Epheſ. 4. Unus Dominus , una Fides , unum Baptiſma , *quod propterea ſemel rite collatum , ſine gravi piaculo , iterari poſſe , ſemper Eccleſia negavit , uti conſtat* ex can. 47. Apoſtolor. *juxta verſionem Dionyſii , & canon. 3. Concilii Valentini ann. 374. & can. 38. Concilii Carthaginenſis III. anni 397. quibus in locis temere rebaptizantes gravibus ſubduntur pœnis , & Eccleſiaſtica communione privantur. At eadem Eccleſia , qua ita decuit , eos nihilominus , de quibus dubitabatur , an eſſent in Chriſto regenerati , incunctanter baptizandos , præcepit , quod innumeris teſtimoniis comprobatur : ſæculo* III. *diſputatum fuit de Baptiſmo Clinicorum , num ſcilicet validum eſſet Baptiſma , per aſperſionem datum ægrotis , in lecto decumbentibus : conſulitur Cyprianus : reſpondet Sanctus Doctor* epiſt 76. ad Magnum , *validum quidem ſibi illud videri : iis autem , qui dubitabant aufferem ſe eſſe , ut illud iterum conferrent* : Si aliquis exiſtimat (*ait Cyprianus*) eos nihil conſequutos , eo quod aqua ſalutari tantum perfuſi ſunt , ſed inanes , & vacui ſunt , non decipiantur , ut , ſi incommodum languoris evaſerint , & convaluerint , baptizentur . *Sæculo* V. *à Legatis Mauror um interrogantur Patres Concilii Carthaginenſis* VI. *anni* 401. *quid agendum foret de pueris , quos an baptizati eſſent , nemo certo ſciret , ad quod reſponderunt Patres* canon. 6. (collect. Hard. tom. 1. col 987.) Placuit de infantibus , quoties non inveniuntur certiſſimi teſtes , qui , eos baptizatos eſſe , ſine dubitatione teſtentur , neque ipſi ſunt idonei de traditis ſibi Sacramentis reſpondere , abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos , ne iſta trepidatio eos faciat Sacramento tum purgatione privari ; *eumdemque canonem renovarunt Synodus Africanus anni* 401. *& alia Synodus Carthaginenſis ſub Bonifacio Epiſcopo anno* 525. *Idem ad Ruſticum Narbonenſem , atque iterum ad Neenam Epiſcopum Ravennatem reſcripſit Leo Magnus ; ad hæc autem præcedentium Conciliorum , & Patrum decreta alluſit Gregorius II. cum de eadem re interrogatus à Bonifacio Epiſcopo* , epiſtol. 2. num. 9. (tom. 3. collect. Hard. colloq. 1859.) *reſpondit* : De parvulis , qui à parentibus ſubtracti ſunt , & an baptizati , an non ignorant , quia interrogaſti ; hos ut baptizare debeas , ſecundum Patrum traditionem , ſi non fuerit , qui teſtificetur , ratio expoſcit. *Jam vero cum ex his , aliiſque ſimilibus teſtimoniis à laudato Martene prolatis , luculenter pateat , antiquum , atque ipſi Eccleſiæ cœvum uſum fuiſſe , eos baptizare , de quibus dubitabatur , num , per regenerationis lavacrum , ab originali culpa eſſent expiati , ne dicamus Eccleſiam in eumdem incidiſſe Rebaptizantium errorem , quem ſeries deteſtata erat , & damnaverat , neceſſe eſt exiſtimare , non aliter in ea dubietate Baptiſmum conferri voluiſſe , quam ſub tacita , & mente concepta conditione :* Si nondum es legitime baptizatus . *Hæc autem conditio , quæ prius mente tantum concipiebatur , capit ſæculo* VIII. *in ipſa Baptiſmi forma exprimi , & pronuntiari : quam quidem diſciplinam multis jam in locis receptam , Alexander III. ſæculo* XII. *non ſolum approbavit , ſed ubique ſervandam edixit* in cap. 2. de Baptiſmo , *inquiens* : De quibus dubium eſt , an baptizati fuerint , baptizentur , his verbis præmiſſis . Si baptizatus es , non te baptizo , ſed ſi nondum baptizatus es , ego te baptizo &c. *eamdem ſanctionem conformavit Joannes XXII. apud Odoricum Rainaldum* ad ann. 1333. num. 42.

2. *Non ideo tamen , quod per præfatam conditionem , periculum evitetur rebaptizandi , qui jam ſemel fuerit legitime baptizatus , eſt illa paſſim , & temere adhibenda , ſed tunc ſolum ea uti licebit , cum prudens , & probabilis ſubeſt dubitatio , an quis fuerit baptizatus , nec diligenti præmiſſa indagatione , potuit rei veritas innoteſcere , quemadmodum ſcite perpendit Sotus* in 4. diſt. 3. quæſt. unic. art. 9. §. Circa hanc ſolutionem , *ubi à ſacrilegio non excuſat , neque ab irregularitate abſolvit Sacerdotem ſub conditione rebaptizantem , quem , ſcit , domi baptizatum , & nihil eſt , quod collatum ei Baptiſma rationabiliter ſuſpectum reddat . Quare minime ſectanda ſunt exempla , quæ congeſſerunt Gobat*

tae tom. 1. tract. 2. sect. 3., *& Marin.* Theolog. tom. 3. tract 19. dispur. 1. sect. 8. n. 140. *ubi plures sub conditione baptizatos narrant, qui, ob merum scrupulum, non tam dubitabant, quàm imprudenter suspicabantur, se non esse rite baptizatos, quam quidem conditionatam Sacramenti iterationem, ob consequutos, seu potius apprehensos effectus, quietis conscientiarum, iidem Auctores videntur approbare; sed potius aures prabenda sunt Estio* in 4. dist. 4. §. 15. *hac ad rem adnotanti:* Sciendum est non quamcumque levem in contrarium suspicionem, vel scrupulum debere sufficere ad hoc, ut sub conditione quis hoc pacto baptizetur, sed requiri dubitationem probabilem. Ea autem probabilis dubitatio est, quæ facta etiam diligenti indagine, discuti non potest, itaut nec moralis certitudo facti haberi queat; *Immo verius obtemperandum est Catechismo Romano* part. 2. de Sacram. Baptism. n. 57. *ubi de forma conditionata ait:* Ea Baptismi forma ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter discussa, dubium relinquitur, an Baptismum susceperint, aliter vero namquam fas est, etiam cum adjunctione, Baptismum alicui iterum administrare.

3. *Quæ hucusque diximus, copiosius adhuc, & clarius à Nobis exposita, pluribusque Sacræ Congregationis Concilii responsis confirmata fuere* in nostra Notific. 84., *ubi non solum ex ejusdem sacræ Congregationis sententia ostendimus, non esse Baptismum, ne sub conditione quidem, iterandum, cum nulla occurrit prudens ratio dubitandi de prioris Baptismi validitate, sed etiam ab irregularitate iterantibus Baptisma inflicta ab Alexandro III.* in cap. Ex litterarum, de Apostatis, & iterantibus Baptisma, *non eximi probavimus, qui, ob solum apprehensum priorem Baptismi vitium, nullaque premissa veritatis indagatione, illud denuo sub conditione conferunt, quibus certo sciunt, jam semel antea fuisse collatum. Etenim quamquam plures Doctores istiusmodi, sub conditione rebaptizantes à gravi culpa, atque ab irregularitate absolvant, eo quod, per adjectam conditionem, satis consultum existiment reverentiæ debitæ Sacramento, ad quod conficiendum, non aliter fertur intentio Ministri, nisi si rite confectum non fuerit aliud, antea administratum; hæc tamen sententia rejicitur à Catechismo Romano* cit. loc., *ubi reprobantur asserentes,* nullum scelus admitti, si quemvis sine delectu, cum adjunctione illa (*videlicet conditionis*) baptizent; *eidemque opinioni refragatur auctoritas S. Caroli, in cujus instructionibus, inter Acta Ecclesiæ Mediolanensis* pag. 497. *hæc de forma conditionata habentur:* Qua forma utitur, cum infans, aliusve, qui Baptismo offertur, re diligenter perquisita, dubium relinquitur, aut certe non apparet, eum baptizatum esse, ut de expositis inventisque parvulis dubitari, atque ignorari sæpenumero solet. Quod si, re accurate investigata, exploratum habuerit, illum, forma servata, baptizatum esse, caveat omnino, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat, cùm sacrilegium committat, si contrafecerit, & illud impedimentum contrahat, quod sacri Canones Irregularitatem vocant.

4. *In alia itidem nostra* Notific. 8., *hanc eamdem materiam tractantes diximus, cum Cardinali Albitio* de inconstantia in Fide c. 33. a num. 14. usque ad 16., *improbandas esse Synodos, in quibus generatim, atque indistincte, iterum sub conditione, in Ecclesia baptizari jubentur, quicumque privatim fuere ab obstetricibus domi baptizati. De hisce Synodis, ac Ritualibus idem decernentibus, agit Holzman* in sua Theologia morali tom. 2. tract. 2. cap. 2. art. 2., *qui, licet eorumdem Auctores hoc nomine excusset, quod scilicet dubium illis visum fuerit Baptisma ab obstetrice collatum, fatetur nihilominus, minus caute, ac nimium indefinite eos loquutos; cum debuerint potius rerum circumstantias distinguere, easque determinare, quæ incertam reddunt validitatem collati Baptismi, quem propterea tunc oporteat sub conditione iterari. Enimvero si obstetrices de Sacramenti materia, forma, & necessaria in Ministro intentione, sint legitimè edoctæ, sicuti Nos* in cit. Notific. 8. *eas, per Parochos, solerter edoceri jussimus, priusquam ad obstetricum officium exercendum admittantur, esque in speciali eventu, quo Baptisma periclitanti infanti privatim contulerint, ab eodem Parocho interrogatæ, omnia rite à se adhibita, testentur, quæ ad Sacramentum valide conficiendum requiruntur, nulla sane subest probabilis ratio, cur Baptismus debeat, aut licite possit, sub conditione repeti. Scimus utique in aliis Synodis relatis à Giberto,* cit. tom. 2. consult. Canonicar. consult. 16. *cautum reperiri, ne plena fides habeatur solius obstetricis testimonio, nisi comprobetur assertione aliorum, qui Baptismo præsentes fuerint; Verum, quamquam, ex plurium attestatione, major profecto hauriatur rei gestæ certitudo, attamen sacri Ca-*

nones ſufficienter probatam habent collationem Baptiſmatis, per unicum teſtem, præcipue ſi is teſtificetur de facto proprio, hoc eſt ſi affirmet illud fuiſſe à ſe legitime adminiſtratum, nec quidquam in contrarium occurrat, quod illius teſtimonio fidem detrahat, uti diſerte decernitur in canone 110. & 112. de conſecrat. diſt. 4. & cap. Nuper de teſtibus, *ubi Interpretes omnes.*

5. *Aliud eſt, cum collati Baptiſmi teſtimonium præbetur à perſona incerta: Etenim cum, juxta reſcriptum Imperatoris Hadriani ad Junium Rufinum, Proconſulem Macedoniæ, relatum à Calliſtrato in l. Teſtium 3. ff. de Teſtib.* Teſtibus non Teſtimoniis ſit credendum, *non debemus rem adeo gravem committere fidei perſonæ ignotæ, cujus qualitates, uti Calliſtratus* in cit. leg. *faciendum monet, explorare non poſſumus. Quare Sacra Congregatio Concilii interrogata, an iterum baptizandi eſſent infantes, vulgo* expoſiti, *ad hoſpitale S. Spiritus in Saxia de Urbe, delati, etiam ſi habeant collo appenſam ſchedulam, atteſtantem, eos fuiſſe Baptiſmate ablutos, die 15. Januarii 1724. reſpondit, eſſe denuo baptizandos, ſub conditione, niſi certa habeatur notitia perſonæ, à qua ſchedula ſit exarata, aut aliunde indubitatum deſumatur indicium Baptiſmatis, rite eiſdem collati, quod Nos* in cit. noſtra Notific. 8. *animadvertimus, & videre eſt* in Theſaur. Reſol. tom. 2. pag. 112. & tom. 3. pag. 2.

6. *In eadem ſententia fuerant Patres Concilii Provincialis Toloſani, habiti à Cardinali Franciſco de Joioſa anno 1590. in cujus* p. 2. *decernitur*: Cum projectis, expoſitiſque puerulis, licèt affixa reperiatur ſchedula, quæ eos baptizatos eſſe teſtetur, in id tamen, an vere factum ſit, Parochi diligenter inquirent: ſi certi nihil comperetint in ſcripto chartulæ nomine, eos ſub conditione baptizabunt (tom. 10. col. Hard. col. 1798.) *Cumque minorem fidem collati Baptiſmatis, quam ſchedula incerti Auctoris faciant alia ſigna expoſito infanti appoſita, puta ſal, ideo rectiſſime à Richardo Poor, Epiſcopo Sarum, cautum legitur*: Si vero pueros cum ſale, vel ſine ſale expoſito contingat inveniri, baptizentur, *ſub conditione tamen, ut ſtatim ibidem explicatur.* tom. 2. Concil. Britanic. Henric. Spelman. pag. 143.

7. *Itaque ſi Epiſcopus in ſua Synodo loqui velit de Sacramentorum forma conditionata, quod profectò nedum utile, ſed quandoque etiam neceſſarium reputamus, omnia ea cu-*

lis habeat, quæ hactenus enarravimus; atque ad eorum normam congruam formet inſtructionem, ad quam Parochi, in illa adhibenda, ſe debeant conformare. Quod ſi diœceſi præſit, in qua ſæpe contingat, baptizatos ab Hæreticis, ejurata hæreſi, qua erant imbuti, in Catholicæ Eccleſiæ gremium ſeſe recipere; & dubitetur, uti alibi dubitatum ſcimus, an ii iterum ſint, ſub conditione, baptizandi, antequam, in re admodum ſane gravi & ardua, quidquam decernat, diligenter inveſtiget, oportet, num in illa Hæreticorum ſecta, de qua agitur, aliquid innovatum fuerit, circa Baptiſmi materiam, & formam à Chriſto Domino inſtitutas; Si enim utramque ab ejuſdem ſectæ Pſeudo-Miniſtris rite adhiberi deprehenderit, non poteſt permittere, ut Baptiſmus ullo pacto iteretur, quin veniat in ſuſpicionem erroris Rebaptizantium, à S. Stephano I. atque uti affirmat Auguſtinus (lib. 2. cap. 8. de Baptiſmo contra Donatiſtas) *à Concilio plenario proſcripti, ſive ejuſmodi Concilium fuerit Arelatenſe I. ſive magnum Nicænum, de quo litigant Eruditi; ſi autem certo compererit, aut baptizandi corpus ab illis non perfundi aqua naturali, aut formam pronunciari, ſine expreſſa invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, ſive, alia ratione, ab illa diverſam, quam Chriſtus inſtituit, Baptiſmum abſolute renovari jubeat: Ob non adhibitam quippe legitimam formam* can. 8. *Concilii Laodicæni* (tom. 1. collect. Hard. col. 781.) *rebaptizandos decrevit Hæreticos Montaniſtas; & Gregorius Magnus* lib. 11. indict. 4. epiſt. 67. (tom. 2. oper. col. 1167.) *ſcribens ad Epiſcopos Hiberos, univerſim ſtatuit*: Hi vero Hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur . . . cum ad ſanctam Eccleſiam veniunt, baptizentur, quia Baptiſmum non fuit, quod in errore poſiti in Sanctæ Trinitatis nomine minime ſuſceperunt. *Hæc ſapienter reſpoxit Cardinalis de Rohan in ſuo Rituali Argentinenſi, ad* tit. de Baptiſmo, *cum ait*: Baptizati ab iis Hæreticis, qui rectam baptizandi formam non retinent, denuo abſolute baptizari debent; *Quod ſi denique diligenti præmiſſa perquiſitione, rei veritatem certo aſſequi nequiverit, & dubia ſibi atque incerta remaneat validitas Baptiſmatis, ab Hæretico Miniſtro ſuſcepti, illud utique erit ſub conditione repetendum, quod* in cit. noſtra Notific. 84. *declaratum diximus à Sacra Congregatione Concilii, quæ interrogata*, An, & in quibus caſibus baptizati ab Hæreticis debeant ſub conditione rebaptizari, ſi ad

Fidem

Fidem Catholicam convertantur. *Die 27. Martii 1683. respondit, non esse rebaptizandos*, nisi adsit dubium probabile invaliditatis Baptismi.

8. *Rationabiliter porro Patribus Concilii Provincialis Mechlinienſis anni 1607. incertum saltem, & dubium visum est Baptisma collatum ab Hæreticis Hollandiæ, finitimarumque regionum, apud quos mos invaluerat, ut uno aquam fundente, alter Sacramenti formam pronuntiaret, ac propterea juste illud iterandum decrevere* tit. 3. cap. 6. Et quia frequens experientia docet, modernos Hæreticos sæpe contra receptam Ecclesiæ consuetudinem, & antiquissimam traditionem baptizare, uno aquam fundente, alio formam ipsam pronunciante: ab Hæreticis (qui non sunt ad baptizandum admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est) baptizati similiter sub conditione baptizentur (collect. Hard. tom. 10. col. 1953.) *cujus quidem Concilii sanctionem tuto sectari possunt, & debent aliarum Ecclesiarum Præsules, à quibus sint Ecclesiæ reconciliandi Hæretici, iis in locis baptizati, ubi eundem erroneum baptismi ritum plerumque adhiberi non ex incerto rumore, sed ex fide dignis testimoniis acceperint, atque ideo merito suspicentur, eodem modo fuisse etiam illos baptizatos, qui in Catholicorum numerum petunt aggregari, quod eam ob causam, cum Hæreticis Angliæ faciendum, docuere Sylvius* in 3. part. q. 66. art. 9. *Cardinalis de Lugo* in respons. moral. lib. 1. dub. 2. num. 3. *Gobat* tract. 2. num. 392. *Laurentius Neesſen* tract. 2. de Baptismo dub. 5. *Ludovicus Michon* in casibus de Sacram. cas. 8. & *Latroix* lib. 6. part. 1. num. 322.

9. *Caveat tamen Episcopus, ne incertam & dubiam pronuntiet Baptismi validitatem, hoc tantum nomine, quod hæreticus Minister, à quo fuit collatus, cum non credat, per regenerationis Lavacrum deleri peccata, illud non contulerit in remissionem peccatorum, atque ideo non habuerit intentionem illud conficiendi, prout à Christo Domino est institutum: Siquidem cum in Galliis disputatum olim fuerit, an, ob prædictam rationem, rebaptizandi essent baptizati à Calvinistis, S. Pius V. ad quem controversia delata est, minime rebaptizandos definivit: Sacramenti enim validitati non officit privatus Ministri error, cui prævalet generalis ejusdem Ministri intentio, faciendi, quod Christus instituit, seu quod sit in vera Christi Ecclesia, quemadmodum testantur Acta Concilii Ebroicensis anni 1576. ubi hæc ad rem adnotantur:* Ante decisionem Apostolicæ Sedis Romanæ, licuit fortasse cuique in suo sensu abundare. Verum quoniam post habitam de hac difficultate disputationem, felic. record. Pius V. definivit, verum esse Baptisma, quo uterentur Calviniſtæ; adhibentes formam, & materiam à Christo institutam, cum intentione generali faciendi, quod Christus instituit, licet errarent in particulari interpretatione, & singulari intentione, ut alii fere omnes Hæretici errarunt, vel circa intelligentiam formæ baptismalis, vel circa aliquem ejus effectum: ob id baptizatos ab ipsis Calviniſtis, non iterum tingendos sub conditione &c. Hinc interdicimus omnibus Curatis, & Presbyteris, sub pœna suspensionis ipso facto à Divinis, ne allatos ad se pueros, jam baptizatos à Calviniſtis, audeant iterum tingere sub illa conditione. *Alia similia Synodorum statuta legi possunt apud Grancolas* in antiquo Sacramentario Ecclesiæ part. 2. pag. 153. & seq.)

Quæst. VII. *An & quomodo Baptismus est necessarius?*

Resp. 1. Baptismus in re, vel in voto necessarius est omnibus necessitate medii ad salutem, ex Joann. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* ex Traditione, ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 4. & sess. 7. can. 5. Infantibus verò extra martyrium necessarium est in re, cum sint incapaces voti, seu desiderii Baptismi in actu charitatis perfectæ contenti.

Porrò illud est necessarium in re, quod secundùm se necessariò & absolutè adhiberi debet, ita ut nihil sit, quod ejus vicem suppleat. Illud est necessarium saltem in voto, quod necessariò debet adhiberi vel secundùm se, vel in ejus defectum, secundùm aliquid ejus vicem tenens propter suam eminentiam, & ejus votum vel explicitum, vel implicitum continens.

Resp. 2. Adulti sufficienter instructi tenentur jure divino suscipere Baptismum, statim atque moraliter possunt cum debitis dispositionibus; ita ut non diu differant. Tum quia quisque tenetur ex charitate adhibere media ad salutem necessaria; tum quia quisque tenetur ex præcepto Christi ingredi Ecclesiam per Baptismum, qui est ejus janua, & fidem suam profiteri. Quæ præcepta per se obligant ad non diu differendam eorum observationem.

Resp. 3. Parentes tenentur graviter Baptismum liberis suis procurare brevi post eorum nativitatem tempore, ita ut mortaliter

peccent, si diutius id differant. Quia consuetudo universalis Ecclesiæ baptizandi parvulos brevi post eorum nativitatem tempore habet vim legis graviter obligantis ob materiæ gravitatem. Et ex decretis particularium Ecclesiarum ad id tenentur intra triduum, vel quatriduum, prout ab Ecclesia propria præscribitur. Et verò in teneris infantibus semper est aliquod subitæ mortis periculum.

Quæst. VIII. *Quinam sit minister idoneus Baptismi?*

Resp. 4. Quilibet homo viator ratione utens potest in quovis casu validè baptizare. Constat ex Concil. Trident. gener. Later. IV. cap. *Firmiter*, definiente, *Baptismum tam parvulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum proficere ad salutem.* Et ex Traditione & praxi Ecclesiæ, numquam rebaptizantis à quovis ritè baptizatum. Nemo tamen potest se ipsum baptizare, cap. 4. *de Baptis.* Nam requiritur distinctio inter generantem & genitum spiritualiter; & Christus Ministrum & subjectum baptismi apertè distinguit his verbis, Matth. ult. *Docete omnes gentes baptizantes eos &c.*

Resp. 5. Solus Sacerdos sive sit Episcopus, sive Presbyter, est ordinarius Baptismi minister: Diaconus verò tantùm extraordinarius. *Prob.* ex Concil. Florent. in Decreto de Sacram. ibi: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In casu autem necessitatis non solùm Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imo etiam paganus, & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia.*

Quare extra necessitatem sub mortali baptizare non licet, nisi soli Sacerdoti; & quidem juxta omnes, pastori, vel ejus delegato; quia potestas & jus admittendi ad Ecclesiam pertinent ad pastorem, qui præest illi Ecclesiæ particulari, cui baptizatus aggregatur. Homo autem per Baptismum recipitur in Ecclesiam, & fit ejus membrum. At mortale est, jus alienum propria authoritate usurpare in re gravi, præsertim contra debitam gubernationem, ordinem, & usum Ecclesiæ.

Resp. 6. In casu necessitatis quilibet tenetur baptizare: nam quisque tenetur lege charitatis subvenire proximo necessitatem patienti, nisi alius adsit qui possit & velit subvenire. Tunc tamen si plures adsint, præferri debet Diacono Sacerdos, ille Subdiacono, hic inferioribus clericis, clericus laico, vir fœminæ, fidelis infideli, non excommunicatus excommunicato: nam reverentia Sacramento debita exigit, ut dignioribus præferatur, per se loquendo. Quare mortale est, si sine causa justa non præferatur Sacerdos non Sacerdoti, fidelis non baptizato, non excommunicatus excommunicato, Diaconus non Diacono: nam tunc fit gravis irreverentia in Sacramentum. Inversio autem ordinis quoad alios, juxta multos est solum venialis, quia irreverentia non censetur gravis.

Dixi, *per se loquendo*: quia per accidens potest hic ordo inverti, nam ex Rituali Romano mulier præferri debet viro, vel ratione majoris peritiæ ad baptizandum, vel ratione honestatis ac pudoris; ut si infans ob periculum vitæ imminens sit baptizandus, antequam totaliter ex utero prodierit. *Quapropter curare debet parochus, ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probè teneant & servent*, ait Rituale Rom. Et hæ ad id graviter tenentur ex charitate & officio, ideoque ex justitia propter pericula sæpe contingentia in partu. Porrò pater & mater prohibentur propriam prolem baptizare, nisi in articulo mortis, & deficiente alio.

Nota. Mortale est extra necessitatem baptizare sine solemnitate & extra Ecclesiam, præter filium regis aut principis. *Clement. de Baptis.* Quia Ecclesia ob honorem sacramenti, solemnitates graviter præcipit.

Quæst. IX. *An unus minister potest simul plures baptizare?*

Resp. In casu urgentis necessitatis potest, nam hoc non repugnat institutioni Christi, neque per hoc mutatur substantialiter forma Ecclesiæ, dicendo scilicet; *Ego vos Baptizo &c.* quia plurale non est nisi singulare geminatum.

Quæst. X. *An idem potest à pluribus baptizari?*

Resp. Negat. Nam hoc est contra usum Ecclesiæ, imò & contra institutionem Christi, qui sicut unus est, ita voluit, unum esse in unoquoque baptizando ministrum. Unde non valeret baptismus, si plures dicerent: *Nos te baptizamus in nomine Patris &c.* Ita S. Th. 3. part. quæst. 67. art. 6.

Quæst. XI. *Quid dicendum de Patrinis?*

Resp. 1. Ex perpetua Ecclesiæ consuetudine vim legis habente, & manante ex Apostolica Traditione, debet sub mortali adhiberi in Baptismo solemni susceptor, seu patri-

patrinus, vel susceptrix, seu matrina. Unus autem tantum sive vir, sive mulier, vel ad summum unus & una adhibeantur, ex decreto Conc. Trid. sess. 24. cap. 2.

Resp. 2. Patrini officium est, 1. Offerre baptizandum baptizanti. 2. Respondere pro baptizando, si is per se nequeat. 3. Tenere illum dum baptizantur. 4. Levare de fonte. 5. Eum suscipere de manu baptizantis. 6. Tenetur sub mortali tum ob solemnem suam sponsionem in suscipiendo hoc officio, tum ex præcepto Ecclesiæ curare, ut baptizatus in rebus fidei, & doctrina Christiana rectè erudiatur, & christianè vivat, si alii id non præstent, ex cap. *Vos ante*, de consec. dist. 4. Ex variis Conciliis, & Catechismo, & Rituali Romano. Et ab hac cura paterna, quam debet illius gerere, dicitur patrinus, quia censetur quasi spiritualis pater suscepti. Et ideo inducta est cognatio spiritualis. Hinc S. Thom. 3. part. quæst. 67. art. 8. ait: *Unusquisque obligatur ad exequendum officium, quod accepit. Dictum est autem, quod ille, qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pedagogi; & ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret; sicut eo tempore & loco in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed ubi nutriuntur inter catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, præsumendo quod à suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen quocumque modo sentirent contrarium, tenerentur secundum modum, saluti spiritualium filiorum curam impendere.*

Resp. 3. Ab officio patrini excluduntur carentes rationis usu, non baptizati, hæretici, publicè criminosi aut infames, vel excommunicati, & ignorantes fidei rudimenta. Quia hi non sunt idonei ad curan gerendam baptizati circa fidem ac mores. Item monachi & abbates, cap. 103. *de consecrat.* dist. 4. & generatim religiosi omnes, & sanctimoniales, ex Rituali Romano.

Graviter etiam prohibentur parentes propriam prolem suscipere, nisi in necessitate, c. 1. & 4. caus. 30. q. 1. Nam alius debet esse pater carnalis, alius spiritualis. Et quia baptizans contrahit spiritualem cognationem cum parentibus baptizati, quæ usum matrimonii impediret. Quæ tamen non contrahitur, si id fiat in casu necessitatis.

Quæst. XII. *An potest baptizari infans nondum natus, vel monstrum?*

Resp. 1. Infans in utero materno ita conclusus, ut aqua immediatè perfundi nequeat, non est capax Baptismi, quia non potest verè ablui. Nec sufficit, si corpus matris abluatur; quia infans est persona distincta à matre, ac proinde ea abluta non potest censeri verè ablutus. Quod si per fistulam, aut alio artificio possit aqua ad illum pertingere, juxta varios validè baptizari potest; quia talis infans est homo viator, cui debitè applicari potest materia & forma; tamen Rituale Rom. dicit generatim: *Nemo in utero matris clausus baptizari debet.*

Resp. 2. Si infans nondum perfectè natus caput emiserit, & periculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea si vivus evaserit, erit rebaptizandus. At si aliud membrum emiserit, quod vitalem indicet motum, in illo, si periculum impendeat, baptizetur; & tunc si natus vixerit, etit sub conditione baptizandus: *Si non es baptizatus, Ego te baptizo, in nomine Patris &c.* Ita Rituale Romanum.

Resp. 3. Si monstrum habeat plura capita, & plura pectora, tunc totidem sunt animæ, & homines distincti: unde singuli seorsum sunt baptizandi. Si non est certum in monstro esse duas personas, ut quia duo capita, & duo pectora non habet bene distincta, tunc debet primum unus absolutè baptizari, & postea alter sub hac conditione. *Si non es baptizatus, Ego te baptizo &c.* Si verò dubium sit, an homo sit, an brutum, baptizetur sub conditione: *Si tu es homo, Ego te &c.* Monstrum autem, quod humanam speciem nullatenus præsefert, non debet baptizari. Rituale Romanum.

Quæst. XIII. *An infidelium filii baptizari possunt, invitis parentibus?*

Resp. 1. Validè baptizari posse constat, cùm independenter à consensu parentum adesse possint omnia ad valorem baptismi requisita, nimirum materia, forma, & debita intentio ministri. Non enim scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate; sed, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, ait Sanct. Augustin. epist. 13.

Resp. 2. Filii hæreticorum, & apostatarum possunt licitè baptizari invitis parentibus. Quia parentes per Baptismum fiunt Ecclesiæ subditi, ideoque cogi possunt ad servandas ejus leges, inter quas est lex deferendi in Ecclesiam liberos baptizandos. Ergo iis possunt subtrahi, ut baptizentur, & rebus fidei, cum adoleverint instruantur. Non essent

tamen ſubtrahendi, ſi ideò religio periclitaretur, dum parentes ſubjecti ſunt principibus infidelibus; nam debet permitti minus malum, ut vitetur majus.

Reſp. 3. Infantes mancipiorum poſſunt & debent ipſis invitis baptizari, ſi eorum domini chriſtiani ſint. Quia tales infantes ſunt illorum, ſicut ipſi parentes: unde domini habent jus illos ſubtrahendi parentibus, & de iis tamquam de ſuis pro arbitrio diſponendi; ac proinde poſſunt curare eos baptizari, & in fide erudiri ac educari, atque ad id ſaltem ex charitate tenentur.

Reſp. 4. Extra certum mortis periculum, non licet baptizare infantes infidelium invitis parentibus, qui principibus infidelibus ſubjecti ſunt. Quia vel infans ſubtraheretur parentibus; & tunc fieret illis injuria, cum parentes habeant jus naturale retinendi apud ſe, & educandi liberos nondum rationis compotes, nec propriam voluntatem habentes. Vel illis relinquetur, & tunc Baptiſmus manifeſto periculo prophanationis, & baptizatus periculo apoſtaſiæ exponetur; cum conſtat eum in infidelitate educandum.

Si tamen vel ſola mater eſſe chriſtiana, infans invito patre infideli, ſubjecto Principi Chriſtiano licitè baptizaretur, ex Conc. Tolet. IV. cap. 63. Nam ipſa habet jus inſtituendæ prolis; & præferenda eſt voluntas juſta injuſtæ in favorem prolis.

Idem quod ſupra dicunt Theologi cum S. Thoma contra Scotiſtas, etiamſi parentes infideles ſubjecti ſint civiliter chriſtiano principi. Quia 1. ratio allata hìc etiam valet: nam hæc ſubjectio non adimit parentibus jus educandi & retinendi apud ſe liberos ſuos. 2. Poteſtas ſæcularis non ſe extendit ad ſupernaturalia, qualis eſt ſuſceptio Baptiſmi. Eccleſia verò nullam habet juriſdictionem in non baptizatos. Quare non poteſt principibus ullam poteſtatem concedere in non baptizatos, ſicut poteſt concedere in baptizatos. 2. Ex uſu conſtanti Eccleſiæ, quæ numquam egit apud Principes etiam religioſiſſimos, ut cogerent infideles ſibi ſubjectos ad Baptiſmum ſuſcipiendum, aut curarent omnes infantes ſubditos baptizari, ut notat S. Thomas.

Dixi *infantes*: Nam baptizandi ſunt pueri rationis compotes, qui hoc petunt, cum ſint ſui juris in negotio ſalutis. Sed tunc debent egredi è domo paterna, ſi aliter chriſtianè vivere nequeant.

Reſp. 5. In evidenti periculo mortis, infantes infidelium baptizari debent, etiam invitis parentibus. Quia tunc nec auferuntur à parentibus, nec Baptiſmus prophanationi exponitur, cum infans paulo poſt ſit moriturus, & aliunde urget præceptum charitatis. Sed id fiat, ſi poteſt, inſciis patentibus, ad vitandam perturbationem. Idem extendit Layman ad filios infidelium perpetuo amentes, ob eamdem rationem.

Sed quid ſi infans reipſa baptizatus ſit invitis, vel inſciis parentibus, & poſtea adoleſcat?

Reſp. Secluſo periculo religionis chriſtianæ & ſcandali, abſtrahendus eſt à parentibus, ut erudiatur in fide chriſtiana. Quia per Baptiſmum Eccleſia acquiſivit juriſdictionem in eum, ac jus ad eum chriſtiane inſtituendum; & ipſe contraxit obligationem addiſcendæ & ſervandæ legis chriſtianæ, quod præſtare nequit apud parentes.

Dixi, *ſecluſo &c.* Quia bonum religionis, & multorum præterri debet bono privato.

Quæſt. XIV. *Quinam ſunt effectus Baptiſmi?*

Reſp. Hi: 1. Tollit omnem culpam & pœnam, ſi non adſit obex. 2. Confert ex opere operato gratiam ſanctificantem, & virtutes infuſas. 3. Ejus inſtitu conferuntur ſuo tempore gratiæ actuales fini ſuo accommodatæ, nimirum ad ſancte & chriſtiane vivendum, ut decet filios Dei adoptivos, Dei hæredes, & cohæredes Chriſti. 4. Imprimit characterem indelebilem. 5. Conſtituit membrum Eccleſiæ, ejuſque poteſtati ſubjicit. 6. Tribuit capacitatem recipiendi alia Sacramenta, & jus ad illa, cæteraque Eccleſiæ bona communia. 7. Inducit obligationem ſervandi mandata Dei & Eccleſiæ, atque vitam chriſtianam, ſeu conſentaneam doctrinæ & exemplo Chriſti traducendi.

Quæſt. XV. *Quanam diſpoſitiones requiruntur in adultis ad recipiendam gratiam Baptiſmi?*

Reſp. 1. Si adultus præter peccatum originale habeat alia actualia mortalia; ad ejus juſtificationem per Baptiſmum, ex Concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 6. requiruntur hi actus. 1. Fides, qua explicite credat exiſtentiam unius Dei remuneratoris, myſteria Trinitatis & Incarnationis, & generatim vera eſſe quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt, & in primis à Deo juſtificari impium per merita Chriſti: nam horum fides explicita eſt neceſſaria neceſſitate medii. 2. Spes juſtificationis, & vitæ æternæ. 3. Dilectio, qua

Deum

Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat. 4. Propositum efficax servandi omnia mandata, & christiane vivendi. Nam adultus non potest admitti ad Dei amicitiam, nisi in eam consentiat; nec potest in illam sincerè consentire, nisi velit omnia facere, quæ ad istam amicitiam servandam, & mutuum amorem significandum necessaria sunt. 6. Voluntas recipiendi Baptismum. 7. Pœnitentia, seu dolor de peccatis commissis, cum proposito non peccandi de cætero, ex Actor. 2. *Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum.* Et verò æquum est, ut qui voluntate propria Deum offendit, in ejus amicitiam non recipiatur sine peccatorum retractatione & dolore. Hæc autem pœnitentia debet esse supernaturalis, absoluta, universalis, efficax, incompossibilis cum ullo affectu ad mortale, & appretiativè summa. Non tamen requiritur perfecta contritio: nam cum Baptismus sit institutus ad remittendum peccatum originale, & alia actualia ante ipsum commissa, non prærequirit dispositionem, quæ hunc effectum pariat: alioquin semper præsupponeret, ac præexigeret effectum, ad quem conferendum institutus est.

Resp. 2. Ad justificationem adulti habentis solum originale peccatum (si hoc esse potest) iidem actus requiruntur, excepta contritione, quæ solum potest esse de peccatis personalibus, voluntate scilicet physicè propria commissis.

Resp. 3. Si adultus jam justificatus sit per contritionem, seu charitatem perfectam, ut recipiat augmentum gratiæ in Baptismo, requiritur voluntas Baptismum recipiendi ex motivo aliquo supernaturali; nam ad gratiam recipiendam, requiritur consensus illi accommodatus. Sed hæc voluntas sufficit, cùm jam præcesserint fides, spes, contritio, & charitas.

Nota. Qui sine debitis dispositionibus, sed cum voluntate Baptismi suscipiendi baptizatur, non recipit gratiam, sed tamen Baptismus est validus, & postea reviviscit, seu efficit gratiam, sublato per contritionem perfectam, vel per Pœnitentiæ Sacramentum obice.

(✣) *Nota.* In epistola SS D. N. BENEDICTI XIV. ad Archiepiscopum Tarsensem, quæ est de Hebræorum Baptismate, plures casus solvuntur, quorum solutio maximam huic tractatui lucem afferre potest. Quamobrem non præcipua ejusdem capita, ut in altera editione, sed casus singulos eorumque solutiones referre constituí. Itaque principio statuit nefas esse Hebræorum infantes reluctante parentum arbitrio, baptizare, ac tum ad casus descendit, in quibus eos baptizare liceat.

§. I.

De infantibus in extremo vitæ periculo constitutis.

Cum id eveniat, ut ab aliquo Christiano Hebræorum puer morti proximus reperiatur, rem oppido laudabilem, Deoque gratam is certè efficiet, qui salutem puero aquæ lustrali præbeat immortalem. Inter cætera Congregationis Sancti Officii decreta unum extat latum postridie Kalend. Novembris anno 1678. cujus verba hæc sunt. Cum filius Hebræorum consignatus fuisset Nutrici Christianæ in deficientia Nutricum Hebræarum, dum esset proximus morti, fuit baptizatus, & Sacra Congregatio declaravit, prædictum puerum fuisse licitè baptizatum. *Cui quo convenit alterum emanatum die 18. Februarii ann. 1705. quæstioni respondens fel. memor. Præsulis Caroli Maigrot; illud autem est hujusmodi:* An filii infantes Infidelium possint baptizari invitis Parentibus? Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt, non licere, nisi in articulo mortis. *Gobat* in Theologia experimentali tractatu 2. cas. 11. num. 329. *maximè commendat virum Religiosum de Societate Jesu, qui cum vi quasi coactus Mahumetani domum ingressus esset, veluti Medicus, ejus puellam morti proximam invisurus, eam caute baptizavit, quin id pater cognoverit; quæ quidem puella post menses aliquot ex hac vita emigrans ad Cœlum feliciter evolavit. Conveniunt quoque in eamdem sententiam Suarez* in tertiam partem S. Thomæ disput. 78. quæstione 25. articulo tertio §. Ex his autem. *Beccanus* de Sacramento Baptismi cap. 10. quæstione septima, numero septimo. *Hurtadus* de Sacram. Bapt. disp. 3. dis. 3. *Azorius* part. 1. lib. 8. cap. 25. quæst. 10. *Castrus Palaus* tract. 19. disput. unic. de Bapt. punct. 9. num. 16. *Paschal.* de viribus patriæ potestatis parte prima, num. 11. *Barbosa* in Canon. Judæorum 18. quæst. 1. num. 3. *Ad hanc rem præclare facit epistola S. Francisci Xaverii* pag. 67. *Romæ typis edita, in qua confirmans Patrem Franciscum Henricum, quòd quereretur, paucos à se Infideles in Indiis ad veri Numinis cultum revocari, sic*

ſcribit. Plus itaque proficis, quàm tu putas, infantes diligentiſſimè conquiſitos per Baptiſmum Cœlo parturiendo. *Nam certum eſt, Xaveriam hìc loqui de Indorum infantibus extremum vitæ agentibus, quos Pater Franciſcus Henricus ritè ac licitè baptizabat*. At memento, te octo menſibus, quibus iſthic verſaris, plures animas conſervaſſe moribundis infantibus baptizandis.

§. II.

De infantibus expoſitis.

Si item eveniret, ut puer aliquis Hebræus projectus eſſet, atque à Parentibus derelictus, communis omnium ſententia eſt, pluribus quoque confirmata judiciis, eum baptizari oportere, reclamantibus etiam, repetentibuſque parentibus, ut recte docent Azorius Inſt. Moral. part. 1. lib. 8. cap. 25. quæſtion. 5. *Ricciol.* Lucubrat. lib. 2. cap. 32. num. 30. *Cleiratus* de Juriſdictione, diſcord. 17. num. 12. *Seſſa* de Judæis cap. 51. num. 110. & ſeqq. *At Hebræorum parentes patriam ſe in filios habere poteſtatem contendunt, nec planè injuriâ. Compertum eſt patriam poteſtatem neque ad jus divinum poſitivum, neque ad jus naturale, neque ad jus gentium pertinere, ſed* juris, *ut ajunt*, humani Romani *eſſe; Cum autem Civitate Romana Antoninus Imperator omnes Imperio Romano ſubjectos donaverit, juxta ea, quæ leguntur* in l. in Orbe Romano, *quæque in aliis exemplaribus inſeruntur* in urbe Roma ff. de ſtatu hominum, *& Hebræi Imperio Romano tunc eſſent ſubditi, hoc ipſis argumentum ſuppeditat pro patria in filios poteſtate. Sic differit* Abbas in cap. cit. ex lit. n. 3. de converſ. Infid. Judæus habet filium in poteſtate, & eſt ratio, quia Judæi contrahunt juſtas nuptias, ſunt ſub Romano Imperio, & ſic gaudent legibus Imperialibus. *Sed itidem planè conſtat, prædictam patriam poteſtatem tunc certè amitti, cum filius derelinquitur, projicitur que; juxta reſponſum Gregorii IX.* cap. 1. de Infantibus, & languidis expoſit. 5, *cujus hæc ſunt verba:* Si à Patre, ſive ab alio, ſciente ipſo, aut ratum habente, (relegato pietatis officio,) infans expoſitus extitit, hoc ipſo à poteſtate fuit patria liberatus.

Animadvertendum tamen eſt, eum infantem non inter projectos, expoſitoſque adnumerandum, quem ſine Patre, ſine Matre, nullo comite, aut per urbem, aut extra Hebræorum vicum temere vagantem inveneris; ſed quem in loco publico ſolum, derelictum, abjectum, atque omni curâ, & ſpe deſtitutum offenderis, is abſque dubio projectus, is ſane expoſitus cenſendus eſt.

§. III.

Declarationes circa caſus præmiſſos.

Poſtquam caſus magis obvios expoſuimus, in quibus noſtra hæc regula prohibet, Hebræorum infantes, invitis parentibus, baptizari; aliquas inſuper declarationes addimus ad hanc regulam pertinentes, quarum hæc prima eſt: ſi parentes deſint, infantes verò alicujus Hebræi tutelæ commiſſi fuerint, eos ſine tutoris aſſenſu licitè baptizari nullo modo poſſe, cum omnis parentum poteſtas ad tutores pervenerit. Sic Azorius Inſtitut. Moral. p. 1. lib. 8. cap. 28. quæſt. 9. *Thomas à Jeſu* de Converſ. gent. pag. 212. *Seſſa de Jud.* cap. 25. num. 30. *alios præterea Doctores eadem ſentire non ignoramus, à quibus recenſendis brevitatis gratia ſuperſedemus.*

Secunda eſt, ſi Pater chriſtiana Militiæ nomen daret, juberetque, infantem filium baptizari, eum quidem, vel Mater Hebræa diſſentiente baptizandum eſſe, quum filius non ſub Matris, ſed ſub Patris poteſtate ſit habendus, juxta textum in lege Nulla ff. de ſuis & legitimis hæredibus, & in §. fœminæ, Inſtit. tit. de adoptionibus, *quod quidem ad verbum ſtatuit Gregorius IX. in ſua Decretali ad Archiepiſcopum Argentinæ Epiſcopum ſcripta, & relata* in cap. ex literis, de converſione Infidelium.

Tertia eſt, quamvis Mater, filios ſui juris non habeat, tamen ad Chriſti fidem ſi accedat, & infantem offerat baptizandum, tametſi Pater Hebræus reclamet, eum nihilominus aqua baptiſmatis abluendum eſſe. Ita cum cæteris Azorius verba facit in loco præfato quæſt. 3. ubi de communi fidei bono agitur, nulla habenda eſt ratio patriæ poteſtatis, quam leges, & Jura Romana ſanxerunt; & propterea mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam poteſtatem non tribuat, jus habet ad baptiſmum filium offerendi. *Huic quidem ſententiæ favet prædicta Decretalis Gregorii IX., in qua ritè loquitur de patria poteſtate in eo caſu, quem explicabat, Patris nempe Chriſtiani filium aquis luſtralibus offerentis, Matre Hebræa perpetram diſcrepante: ſtatuit tamen ſententiæ*

ſua

ſua in favorem fidei fundamentum, In favorem maxime fidei Chriſtianæ reſpondemus, patri eumdem puerum aſſignandum : *favor autem fidei in utroque caſu valere plurimum jure debet.*

Quarta eſt, quod ſi pro certo habeatur, parentum voluntatem eſſe infantium baptiſmati neceſſariam, quoniam ſub appellatione parentum locum quoque habet paternus avus, ut obſervatur in l. juſta interpretatione 201. ubi Gloſſa in verbo avus ff. de verb. ſignif. *cum eo, quod amplius legi poteſt* in diſcept. 977. num. 4. Gratiani. *Hinc neceſſario ſequitur ; ut ſi paternus avus Catholicam Fidem amplexus ſit, ac nepotem ferat ad ſacri lavacri Fontem quamvis mortuo jam Patre, mater Hebræa repugnet, tamen infans ſit abſque dubio baptizandus. Martinus Navarrus vir Sacrorum Canonum doctrina excellens, cum hic Romæ caſus hujuſmodi eveniſſet, plus valere contendebat Matris diſſenſum, ut videre licet in ejus* conſ. 4. lib. 3. de converſione Infidelium. *Contra eum ſcripſit Præſul Rutilius Benzoni ; Pontifex autem Gregorius XIII. pro avo ſententiam tulit, ut ipſe refert in ſuo* ſpeculo Epiſcoporum lib. 1. quæſt. 9. dub. 1. *ubi teſtatur, hebræo infanti baptiſmum ſe contuliſſe. Quamobrem in fine Conſilii Navarri hæc leguntur ;* Advertendum autem, contra opinionem latam ſententiam, infantemque traditum fuiſſe avo chriſtiano, & demum baptizatum, perſeverareque adhuc in fide. *Hujuſce facti Marchinus etiam teſtis eſt*, de Bello Divino part. 1. cap. 2. *Non deſunt alia judicata, quorum vi avus ad fidem converſus præferri debet, non ſolum ſi Mater, ſed etiam ſi Pater diſſentiat, & quamvis ambo pariter proteſtentur, ſe filii baptiſmati non aſſentiri, ut videri poteſt in* cit. diſt. 977. Gratiani, *cum prater favorem Religionis, qui maximi habendus eſt, argumenti loco etiam eſſe debeat* Text. in Can. Patrem 32. quæſt. 3. *ubi in neptis nuptiis ; avi ſententia patris judicio anteponitur, cum avus liber, pater autem ſervus exiſtit.* Patrem puellæ Eccleſiæ noſtræ famulum, avum verò ejus liberis ortum conſtat eſſe natalibus, & ideo avi magis electionem de conjunctione neptis, quam patris ejus, cujus nullo modo liberum poteſt eſſe arbitrium, decernimus attendi. Quia ergo electione avi huic iſtam nupſiſſe probatur, hanc conſtat legitime eſſe copulatam.

§. IV.

De Patre Hebræo, qui ſe Religionem Catholicam amplecti velle prædicet, ac ſe filioſque baptizandos offerat, poſtea vero ſui ſe conſilii pœniteat, abnuatque filium baptizari.

ID Mantuæ evenit, ubi Hebræus quidam non modo cum viro perhonorificum dignitatis gradum tenente, ſed ipſo etiam cum Duce id rei geſſit. Duos habebat infantes liberos, totidemque pueros, atque uxorem, cumque deinceps ad Chriſti fidem accedere recuſaſſet, Ducique ſpem fruſtratus eſſet, res ad examen deducta eſt in Congregatione Sancti Officii, ac Pontifex die 24. Septembris anni 1699. *ſtatuit ea fieri, quæ ſequuntur :* Sanctiſſimus, auditis votis Emininentiſſimorum, decrevit, quod duo filii infantes, alter ſcilicet triennis, alter quinquennis baptizentur. Alii, nempe filius octo annorum, & filia duodecim collocentur in domo Cathecumenorum, ſi ea Mantuæ adſit, ſin minus apud piam honeſtamque perſonam ad effectum explorandi ipſorum voluntatem, coſque inſtruendi. Uxoris quoque in loco à filiis ſeparato exploretur voluntas. Patrem verò, & Maritum reſpectivè, quia à propoſito ſuſcipiendæ fidei Chriſtianæ receſſit, non eſſe cogendum, ſed contra eum poſſe procedi, prout de jure. *Id fermè accidit Auguſtæ Taurinorum, ubi cum Hebræus quidam Religionem Catholicam amplecti nollet, poſtquam id ſe facturum promiſerat, cumque inſtaret, ut filiola, quam baptizandam obtulerat, ideoque à Matre Hebræa jam ablatam Chriſtiana nutrici lactandam dederat, in poteſtatem rediret ſuam ; Congregationis Sancti Officii auctoritate Romæ ſancitum fuit, ut puellula Chriſtianos penes eſſet, & ad ſacrum regenerationis Fontem elevaretur, quod videri poteſt apud Seſſam* cap. 51. num. 98. *Hoc autem prudenter ſtatutum eſt, ne ſcilicet parentes Hebræi, quibuſcum ſumma æquitate apud Chriſtianos agitur, eo impudentia deveniant, ut & nos, & Eccleſiam audeant irridere.*

§. V.

De Infidelibus, qui Baptiſmum recipiunt ob bonum aliquod temporale.

SUnt quoque aliqui infideles, ſuos infantes Chriſtianis offerre ſoliti, ut aquis ſalubribus

bribus abluantur, non tamen Christi ut stipendia mereantur, neque ut originalis culpa eorum ex anima deleatur: sed id faciunt indigna quadam superstitione ducti, quod nempe Baptismi beneficio existimant, eosdem à malignis spiritibus, à fœtore, aut morbo aliquo liberandos. Sanctus Augustinus in epistola ad Bonifacium Episcopum tom. 2. typis Patrum S. Mauri num. 5. *de hac re ita disserit:* Nec illud Te moveat, quod quidem non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spirituali, ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest. *Mens quippe non infantem baptismo offerentis, sed baptizantis est serio consideranda;* At non parentum, sed ministrorum mens est spectanda, hi enim si bona, & recta mente voluerunt exequi, quod Ecclesia postulat, omnino baptismum validè contu'erunt. *Verba sunt Arcudii* lib. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis lib. 1. cap. 12.

Res ad examen revocata fuit in Synodo habita anno 1148. *sub Patriarcha Luca, de qua Synodo sermonem habet Balsamon* super Canone 84. Trullano. *Agareni quidam Synodo adfuerunt, qui ut baptismum reciperent, invitati illico responderunt; sese jam pridem Sacro Baptismate initiatos; nam id in more suam apud gentem esse dixerunt, infantes vix natos, ad Sacerdotes Catholicos deferri solitos, ac baptizari:* Non tamen admissi fuerunt: audierat enim (*Prædictus scilicet Patriarcha*) quod Baptismus, quem infideles à Christianis petunt, non bona affectione, & Orthodoxo proposito petitur, sed propter corporalem medicinam. Persuasum est enim Agarenis, fore ut sui liberi à dæmone vexentur, & tanquam canes malè oleant, nisi baptismum Christianum assequantur. *Verba sunt Balsamonis è Græco sermone in Latinum versa à Cardinale Baronio ad ann.* 1148. *unde significari videtur, illius Concilii Patres Baptismum ratum, ac validum nequaquam existimasse.* Propositum fuit hac de re dubium supremæ Inquisitioni, ejusque decreto in hunc modum solutum die 6. Septembris 1625. Sacra Congregatio universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, relatis literis Episcopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro solutione infrascripti dubii: An cum Sacerdotes à Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur à fœtore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, & Lupis, an in tali casu possint saltem fictè eos baptizare, adhibita baptismi materia sine debita forma? Respondit negativè, quia Baptismus est janua Sacramentorum, ac protestatio fidei, nec ullo modo fingi potest. *Neque hoc loco prætermittendum est, vigesimam nonam inter propositiones ab Innocent. XI. damnatas die 2. Martii 1679. esse hujusmodi:* Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi.

§. VI.

Non esse conferendum baptismum ubi adsit periculum perversionis.

IN *Congregatione Sancti Officii habita die 3. Maji* 1703. decretum fuit, *Baptismum conferre infantibus non licere, qui filii Infidelium essent, atque in eorum potestate mansuri. Hoc tamen decretum eos excepit pueros, qui gravissime ægrotantes vitæ periclitarentur.* Non licere, si sint filii Infidelium, & in potestate eorum relinquendi, secluso tamen mortis imminentis periculo. *Licere autem, si filii quidem Barbarorum sint, sed jam Christi militum, dum tamen, aut à viris Apostolicis illic degentibus, aut ab ipsis parentibus, de Sancta Religionis præceptis, ac mysteriis edoceantur, cùm adoleverint.* Licere verò, si sint filii barbarorum baptizatorum; curandum tamen per Missionarios, ac per ipsosmet eorum parentes, ut cùm ad annos discretionis pervenerint, à se, vel ab aliis instruantur, præsertim in illis regionibus, si non prævideatur in prompru adfuturos *Ministros* Evangelicos, qui in hoc parentum commodè supplere possim defectum. *In Servia audivimus paupercular esse mulieres Christianas initio cum Turcis matrimonii vinculo copulatas, quæ cùm filium pariunt, eum Sacerdotibus efferunt, ut baptizetur. Idcirco postulatum fuit, qui debeant in casu hujusmodi sese gerere Sacerdotes? De hac re decretum habetur in nostro Bull.* numer. 89. §. 8. *ubi apparet, conferendum esse baptismum, si constet mortem oblato puero imminere:* Istarum vero filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitæ periculum imminere videatur, sacro lavacro ab-

abluere prædicti Parochi minimè dubitent, admonitis matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiana Religione sedulo educare curent. *Si nullum adsit vitæ periculum, certa regula generalis statuta non est, cùm oporteat diligenter omnes expendere circumstantias, & præsertim*, vel eos in Evangelicæ legis, & fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi matribus fraudatos, Mahumetani Patris impietatem secuturos esse. *Si Sacerdotes, postquam pie, & religiosè hoc negotium Deo commendaverint, æquum bonumque existiment, prædictos Infantulos baptizare; id quidem facerent, matres tamen enixè admonerent de gravissimo, quo tenentur, munere filios de Christiana Religione sedulo edocendi.*

§. VII.

In casibus illicitis collatum Baptismum validum esse.

HUjus rei plures Sacrarum Congregationum solutiones affert, ex iis unam proferam ex Congreg. S. Officii habita die 30. Martii 1638. circa Baptismum datum parvulæ puellæ annorum trium circiter filiæ Hebræorum à Faustina Christiana invitis parentibus. Eminentissimi Domini censuerunt, parvulam puellam esse verè baptizatam, concurrente materia, forma, & intentione; Baptismum probari unico teste; & quamvis filii Hebræorum non possint invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur, valere Baptismum, & characterem imprimi, & filiam baptizatam penes Christianos alendam, mulierem baptizantem acriter monendam; ut in posterum caveat à similibus; notificandum verò populo, non licere invitis parentibus filios Hebræorum baptizare, quia licet finis sit bonus, media non sunt licita, præsertim stante Bulla Julii III. imponente pœnam mille ducatorum, & suspensionem baptizantibus filios Hebræorum invitis parentibus.

Nota. Dum dicitur Baptismum unius testimonio comprobari, *intelligendum est, dummodo testi aut Mari, aut fœminæ, fides adhiberi prudenter possit, aut idem si testatur qui baptizavit; hic siquidem se ipsum asserens Baptismum Hebræo infantulo ministrasse, non rem modò ab se gestam, sed etiam pœna dignissimum suo ipse testimonio confirmaret*; Sunt verba ejusdem Pontificis, qui alium quoque refert casum in Congregatione Concilii propositum, & resolutum die 15. Januarii 1724. de infantulis projectis, qui ad Xenodochium feruntur chartam collo suspensam præferentibus, in qua scriptum legitur jam Baptismum eisdem fuisse collatum. Resolutio hæc fuit: *Si non lateret, qui chartulam scripserat, eidemque fides tutò præstari posset, tunc infantem ut baptizatum habendum, ac ne baptismo quidem initiandum sub conditione.*

Altera Constitutionis pars de adultorum baptismate agit, ac primò statuit puerum sui compotem, & quodammodo adultum censeri, dum septennium compleverit, regulariter loquendo; sed hac in re, *certissima regula est*, inquit, *quod si citra illam ætatem certò constat, puerum fidei Catechismis instructum satis intelligere, quidnam sit baptizari, & quemadmodum sit professio Christianæ legis, baptizandus est, quoniam ætas ad contrahendum matrimonium lege humanæ statuitur; lex autem divina baptismi neutiquam ab humana dependet.*

Secundò. Si de perfecto rationis usu dubitetur, monet, Sacramentum esse differendum, sed hoc qui postulat, retinendum esse, ac sic interea informandum, ut idoneus accedat baptismati postmodum suscipiendo.

Tertiò. Siquis adultus ad salutis fontem accesserit voluntate animatus accipiendi, non quodcumque lavacrum, sed unice Ecclesiæ proprium ac peculiare, baptismum esse validum dubitari non posse.

Quartò. Siquis baptismum accipiens præsenti voluntate careat, quam aliàs tamen habuerit, talis suscipiendæ lotionis, qualis in Ecclesia frequentatur; tunc examinare oportere, utrum voluntas antecedens, nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perseveret. Nam ubi nulla præcesserit retractatio, & moraliter perdurare intentio videatur, est certè validum Sacramentum.

Quintò. Si nulla sit dubitatio, planeque constet ac luce clarius, adulto baptismum accipienti nullam prorsus fuisse voluntatem, aut intentionem, nil restare aliud, quàm eumdem & hortari & admonere, ut ritè id faciat quod jam irritè fecit, & suscipiat absolutè ac liberè Sacramentum, ac si obstinatè repugnet, tum nihil aliud superesse, nisi ut remittatur. Si autem res in dubio sit, nec intelligi possit, retinendum esse, baptizandumque sub conditione. Qui verò ita baptizati sint, omnino fidem Catholicam observare tenentur.

Sextò. Si denuntient, Hebræum seriò petiis-

petiiſſe Baptiſmum, aut duo teſtes ſingulares, aut unus tantummodo, ſed fide dignus, & omnem citrà dubitationem idoneus, & multo magis ſi adminiculis ſuffultus; tunc habito teſtium vel teſtis examine, non oportere Hebræum ad Catechumenos ducere, ſed Judex Catholicus, qui Romæ eſt Viceſgerens pro tempore, ejus voluntatem extra vicum, vel domi ſuæ, vel in Templo aliquo ſemel atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebræi conſilio clarè perſpecto & cognito, eum tuto jubeat, aut ad vicum remitti, aut Catechumenis recenſeri.

Septimò demum. Virum aut ſponſum Hebræum Chriſti legem amplexum jure optimo oblationem facere ſuæ vel uxoris aut ſponſæ, in quam jus à Legibus, & authoritatem ſibi conceſſam habet. Facta verò hac oblatione, nec ſanè poteſt, nec omninò debet à Chriſtifidelibus recuſari, qui tenentur nulli parcere diligentiæ, nullique ſtudio, ut Chriſtiana veritas jam viro, aut ſponſo cognita, uxori quoque aut ſponſæ lucem afferat, ac ſalutem: eo vel maximè: quod Romani Pontifices licèt Judæis vim fieri quoad Religionem ſeverè prohibeant, palam tamen ſignificant, nihil ſibi antiquius eſſe, optabilius nihil, quam ut iidem aliquando è tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem veniant; ideo ſemel in ſingulas hebdomadas iis publicè Evangelium annunziari, eoſdemque jubent ſacris hiſce Concionibus intereſſe, *ut apparet* in Conſtitut. 1. Nicolai III. & Conſtitut. 106. Gregorii XIII.

APPENDIX.

De Orientalis Eccleſiæ in Baptiſmo conferendo diſciplina.

Licèt Orientalis Eccleſia Orthodoxam fidem circa ſeptem Sacramenta ſartam tectamque ſervaverit; tamen in eorumdem adminiſtratione cæremonias nonnullas adhibet, quæ à Latinæ Eccleſiæ ritibus differunt. Imò Schiſmaticorum ignorantia ac odio, quo feruntur in latinam Eccleſiam, cujus ſententia damnati ſunt, factum eſt, ut circa hujuſmodi cæremonias in errores nonnullos abierint. Tum probatos eorumdem ritus, quos Apoſtolica Sedes, etſi à latinis diverſos, ſervandos permittit; tum præcavendos errores explicandos ſuſcipio: in iis verò recenſendis ordinem in ſcholis receptum ſervabo. Primum itaque de materia, tum de forma, ac demum de Miniſtro, & ſubjecto, deque cæremoniis reliquis pertractabo.

§. I.

De Materia Baptiſmi.

RES & verba, quibus Sacramenta conſtant, materiæ ac formæ nomine deſignantur; quæ vocabula ex Arabum philoſophia in Theologiam traducta à XII. ſæculo cum in Occidentali, tum in Orientali Eccleſia uſurpari cæperunt. Baptiſmi materia eſt naturalis aqua, ut Orthodoxa fides docet. Circa modum, quo in Baptiſmo aqua hujuſmodi adhibetur, Græci Orientaleſque à Latinis diſſident. Primò, quia Latini in ſolemni Baptiſmo aquam adhibere tenentur, quæ eodem anno in Sabbato Sancto Paſchatis, vel Sabbato Pentecoſtes benedicta ſit, quæque in fonte mundo nitida, & pura diligenter conſervari debet: Græci verò aquam adhibent, quæ ab eodem Sacerdote, qui baptizat, dum baptizaturus ſit, benedicitur; ut eorum euchologia præſcribunt. Nec moleſtandi ſunt, inquit BENEDICTUS XIV. Conſtitut. *Etſi paſtoralis. Si non utantur aqua baptiſmali, quæ à Parochis latinis juxta morem Romanæ Eccleſiæ adhibetur.*

Secundò, quia Latini frigidam, Græci autem calidam aquam baptizando adhibent. Calidæ aquæ uſus ex eo apud Græcos ortus videtur, ut opinatur Goarius, quod frigida pueri tenelli corpus nimio dolore perſtringeret; ſed progreſſu temporis, ut Sacer Baptiſmi ritus habitus eſt; ut conſtat ex Canone Synodi provincialis ſub Germano Amathuntis Archiepiſcopo celebratæ, quo ſtatuitur: *in aqua frigida baptizare non oportet, ſed in calida, manifeſtante nimirum calida gratia Baptiſmi favorem: ſi vero neceſſitas urgeat, fiat & in frigida.* Neque hanc ob rem reprehendi poſſunt, ut ex ſupra citata Conſtitutione liquet. Cavendum verò eſt, ne ex ignorantia ſuperſtitioſè credant, Baptiſmum aqua calida collatum uberiorem gratiam conferre, aut non rectè frigida adminiſtrari.

Tertiò, Græca à Latina Eccleſia diſſidet, quia in Latina Eccleſia modus baptizandi per trinam immerſionem à XIII. ſæculo mutatus eſt; in Græca verò, imò in tota fere Orientali Eccleſia adhuc viget. Circa hujuſmodi ritum Photianorum plerique errore

non

non carent. Vitio enim vertunt Latinis, quòd per adspersionem, vel infusionem baptizent, eosque ut derideant, *Aspersos* vocare solent: atque trinam immersionem vel ad Baptismi essentiam pertinere, vel ex Christi præcepto adhibendam esse arbitrantur. Hujusmodi errores, qui ex cœco illo odio, quo in Latinorum cæremonias XI. & XII. sæculo ferebantur, originem trahunt, ecclesiasticarum rerum ignorantia in iisdem fovit. Leges enim Ecclesiæ, & antiqui Canones, qui Baptismi modum præscribunt, pro divino præcepto habent, quo Baptismi essentia præscribatur. Sed facile est errores hujusmodi detegere, ac refutare; nam Christus Dominus Baptisma instituit; Baptisma autem lotionem significat, ut ex ipsis Photianis testantur Balsamon *in meditat. de Sacramentis*, Aristenus *in explicat. de Sacram. C. de Baptismo*, Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus *in 2. expositi. fidei ad Germanos*, & alii, quos refert Rhodinus in *Orat. 1. de Sacram.* Lotio autem non per solam immersionem, sed etiam per infusionem, & adspersionem fit, ut constat ex vaticinio Danielis (cap. 4. vers. 22.) prædicentis Nabucodonosor fore, *ut rore Cœli infunderetur*, hoc est lavaretur; & ex Psal. 50. v. 9. *asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor*. Imo Cyprianus, aliique Patres verba hæc, quæ habentur Ezech. 36. vers. 29. *aspergam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris*, ad Baptisma, quod Christus instituit, spectare docuerunt. Et Ecclesia ratum semper habuit Baptisma Clinicorum, eorum scilicet, qui infirmitate præpediti in lecto per aquæ adspersionem baptizabantur: hujus rei testes sunt, præter Cyprianum, alioque Patres, Concilia Neocæsariense, Laodicenum, Antisiodorense, & alia. Præterea ex Apostolorum actis cap. 2. & 4. facile colligitur, Apostolos per infusionem, sive adspersionem baptizasse: ibi enim legitur: una die tria, altera quinque hominum millia baptizasse. Id vero non nisi per aquæ infusionem, sive adspersionem fieri potuisse videtur. Sed quid opus est verbis? Photiani ipsi infusione baptizant. Testatur id Goarius in not. ad officium Baptismi: imò Neophytus Rhodinus, & Græcus, & in Græcia diu versatus, ita Græcorum Baptisma describit *in Synopsi doctrin. Christ.* ubi de Baptis. *Ter aquam super eum, qui baptizatur, infundimus, ut S. Trinitatem, in cujus nomine baptizamur, declaramus*; vides ergo à Græcis quoque infusione Baptismum conferri, ac faniores inter eos perinde habere infusione, ac immersione baptizare. Quare citatus Rhodinus eodem loco infusiones, immersiones vocat, dum subdit, *& ut insuper tribus illis immersionibus mortem, sepulturam, resurrectionemque Christi profiteamur*. Hinc Prodromus de interpret. ad 50. can. Apostol. hunc in modum Coresii stultitiam damnat: *Sunt, qui adeò necessarias immersiones existiment, ut dicant, non conferri Baptismum, non immerso illo, qui venit ad Baptisterium. Errant hi tamen, quando id aperte canon minime jubet. Is immersionem non ad constitutionem Sacramenti decernit, sed ad ejusdem perfectionem, ut triduo sepultum Christi Corpus commemoret. Fit enim verum Baptisma per aquæ consecratæ infusionem; & quocumque modo hominem contingas unda sacra, recitans divina verba cum invocatione Triadis, eum baptizabis. Hoc autem scito perutile, ne cui Baptismatis in necessitate desit auxilium. Et docenda hoc ipsum obstetrices, ut in nativitate periclitantem puellum norint salutaribus undis intingere, quocumque in membro prodeunte illum tangentes aqua cum sacris verbis. Et si quidem caput contingant, aut pectus, & signum, non iteratur Baptismus, sed in Ecclesia, quæ defuere supplentur ad perfectionem. Quod si tetigerit aliud aliquod membrum, superstes Infans iterum baptizatur, quo sit securior: nam anceps est Sacramentum*. Refert Papadopoli *prænot. Mystag.* Rasionf. 5. session. 3. hanc Prodromi sententiam imò ipsius verba approbasse publica auctoritate, sex Patriarcharum Synodica, C. holicorum Nicephori, Methodii, & Vececi; Schismaticorum Nicolai Muzalonis, Georgii Xiphilini, & Philothei Palamitæ, quos refert accurate, ac laudat Canonarcha: eademque recepisse Photium, & post eum, Aristenum, Balsamonem, Leonem Numodotem, & Georgium Syncellum.

Nec trina immersio, aut infusio, vel ad Baptismi essentiam pertinet, vel ex Christi præcepto adhibenda est. Lotio enim, quam Christus instituit, etiam unica infusione, aut immersione habetur; trina autem infusio sive immersio non ad substantiam Baptismatis, seu lotionis, sed ad modum spectat. Christus Dominus Apostolis præcepit, ut baptizarent, sive abluerent gentes *in nomine Patris &c.* nec ullibi modum præ-

præscripsit ; Ecclesia verò ritus instituendo, quibus Sacramenta perfici, & administrari deberent, immersionem primis temporibus adhiberi voluit ad Christi sepulturam indicandam ; trinam verò, vel immersionem, aut infusionem, ut tres inesse in una divina natura Personas Baptizandis demonstraret. Id satis superque est ad ostendendum ex Ecclesiæ institutione, & præcepto trinam demersionem originem trahere. Sed quò clarior res Photianis evadat, legere poterunt antiquos PP. Cyrillum Hierosolymitanum cath. mystag. Basilium in libr. de Spir. S. cap. 27. & Dionysium Areopagitam de Eccles. hierarch. cap. 2. qui trinam immersionem ex Ecclesiæ consuetudine, institutione, aut præcepto repetunt ; atque alios scriptores Græcos, quos supra laudavimus.

Photianorum error ex prava interpretatione 50. canon. Apost. & can. 7. secr. Gener. Synodi derivatur. In priori canone deponendum esse decernitur Episcopum, vel Presbyterum semel in Christi morte demergentem ; altero verò, iterum baptizandos Eunomianos, unica immersione tingentes. At quis non videt ex iis perperam deduci immersionem trinam ad Baptismi essentiam pertinere ? Nota res est, eos, qui tunc una immersione in Christi morte baptizabant, invocationem Trinitatis omisisse, quæ est ad hujusmodi Sacramenti constitutionem necessaria. De Eunomianis id asserit Theodoretus lib. 4. de Hæreticor. Fabulis cap. 3. ubi ait, *Eunomius Sancti etiam Baptismatis legem olim à Domino, & Apostolis traditam evertit, & contrariam sanxit, non oportere inquiens, ter illum mergere, qui baptizatur, nec invocare Trinitatem, sed semel baptizare in Christi mortem*. Et can. Apostolicus hanc affert causam pœnæ in eos constitutæ, qui semel mergerent ; *Non enim dixit Dominus : in morte mea baptizate, sed, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* ; Vides ergo, eos, qui semel demergebant ætate illa, qua citati canones conditi fuere, stabilitam à Christo Baptismatis formulam omisisse ; quam ob rem nullum, irritumque erat ab ipsis collatum Baptisma ; Et contra Christi legem peccabant, qui baptizandum præceperat *in Nomine Patris &c.* ac contra legem ab Apostolis latam, qua trina immersio statuebatur.

Nota. Ubi viget adhuc consuetudo baptizandi per immersionem trinam, quæ in Latina Ecclesia ad 13. usque sæculum perduravit, contra Ecclesiæ præceptum peccant ; qui eam sine necessitate omittunt ; quod propriæ Ecclesiæ ritum non servent. Ita verò trina sive immersio, sive infusio fieri debet, ut ad uniuscujusque Personæ divinæ invocationem baptizandus semel immergatur ; nec sine gravi peccato ter repeti potest integra forma ; tunc enim Baptisma, quod sine sacrilegio reiterari nequit, iteraretur. Hinc ex Armenorum ritualibus delenda omnino sunt verba ista, quæ formulæ baptismatis præmittuntur, *dicens ter sic, Baptizatur &c.* ut optimè observat Galanus.

§. II.

De forma.

GRæcorum Baptismi forma hæc est : *Baptizatur N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Hujus formulæ mentionem facit Chrysostomus, eaque reperitur in Euchologiis à mille & amplius annis exaratis. Florentina Synodus tum hanc, tum etiam aliam formam, quæ incipit *Baptizetur N. in nomine &c.* approbavit.

Igitur utraque forma Græci validè, ac licitè Baptisma conficiunt. Discrimen Orientalis à Latinæ Ecclesiæ forma, ex eo nonnulli ortum esse arbitrantur, quod Orientales Patres ut Novatianis, qui in magna copia in Oriente versabantur, occasionem præriperent docendi, fidem Ministri necessariam esse ad Baptismi valorem, prudenti œconomia constituerint, ut Ministri baptizantes non amplius dicerent, *Ego te Baptizo &c. sed baptizatur &c.* Alii verò putant, Orientales verbum illud, quo baptizandi actio designatur, ex sequentibus Christi verbis deduxisse, *baptizabimini non post multos hos dies* ; Latinos verò ex istis, *euntes baptizate omnes gentes &c.*

In nonnullis Græcorum euchologiis ita Baptismi forma legitur, ut ad cujusque Personæ Trinitatis invocationem additum sit *Amen* : baptizatur N. *in nomine Patris Amen, & Filii Amen &c.* Hæc autem additio, vel ex Severi rituali deprompta est ; vel ex eo ortum habuit, quod ad uniuscujusque personæ invocationem, Diaconus aut alii respondere consueverint *Amen*. Dubitari non potest, quin hæc forma validè Baptisma conficiatur : imò supr. Inquis. decreto 10. Martii 1590. ratum habitum est Baptisma à Rascianis ita collatum : *Baptizetur N. in nomine Patris Amen, in nomine Filii.*

filii Amen, & *in nomine Spiritus Sancti Amen*. Sed ut optime advertit Goarius, verbum illud *Amen* in medio formæ positum, (idem dicendum de replicatione, quæ fit in forma Rascianorum vocábuli *in nomine*) omninò tollendum videtur. Nefas enim est in medio verborum, quæ Christus stabilivit pro Baptismatis forma, dictionem aliquam interponere; *Sed solum ut ea Christus enunciavit, ita & Sacerdos eloqui tenetur*; ut inquit Neophytus Rhodinus in Synopsi vernacula, *Ultimum verò, Amen, subjungi nihil prohibet, quia jam Sacramenti forma completa dignoscitur*, subdit citatus Auctor.

Armenorum Baptismi forma ita ex eorumdem libris à Galano recensetur: *Servus Christi sponte veniens ad Baptismum baptizatur nunc per me in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Christi Sanguine redemptus, à peccati subjectione liberatus es, cohæres Christis factus, & templum Spiritus Sancti. Hæc ter dicens immergat eum in aquam, sepeliens peccatum originis; quo significatur triduum sepultura Christi*. Verricellus hanc aliam refert usurpatam Armenis formam: *dicantur hujusmodi verba ter cum appositione aquæ super caput baptizandi. N. Servus Jesu Christi, qui à sua infantia venit sponte ad Baptismum, baptizetur nunc manu mea, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Vel baptizet nunc manus mea, in nomine Patris: baptizet nunc manus mea, in nomine Filii; baptizet nunc manus mea, in nomine Spiritus Sancti*. Quamquam prædictis formulis, quibus Ministri actio exprimitur, ac Trinitatis invocatio continetur, valide Sacramentum perficiatur, ut decrevit Congreg. Sanct. Offic. Sept. 1633. tamen optandum est, ut Armeni Græcorum formula utantur, quam eorum Patres à Gregorio Illuminatore accepisse testatur Vartanus à Galano citatus tom. 3. cap. de Baptism. Reprehendenda verò sunt in iis, quæ diximus: Primo, rubrica illa; qua præscribitur formam ter esse repetendam; tum enim Baptisma reiteraretur; ut supra diximus: Secundo, verba illa, *sponte veniens*; nam ea Schismaticorum plerique falso putant necessariè exprimenda esse in forma Baptismatis, quod in ea explicari debeat baptizandi hominis intentio. Ad iis ergo præripiendam occasionem fovendi hujusmodi errorem, verba illa omninò tollenda videntur, ut optimè advertit Galanus: Tertiò, ob rationem, quam supra attulimus, auferenda quoque est replicatio illorum verborum, *baptizet nunc manus mea in nomine &c. verba enim Christi, ut ea Christus enunciavit, ita & Sacerdos alloqui tenetur*.

Circa Chaldæorum Baptismi formam anno 1630. magna controversia fuit; quod vox *Eemad* quæ adhibetur, dum baptizatur Masculus, & vox *Eemadat*, quæ usurpatur, dum baptizatur fœmina, significet tempus præteritum, juxta nonnullorum interpretationem; & post quinque Congregationes, sex, quæ sequuntur regulæ approbatæ fuerunt. Prima, Baptismus collatus per verbum præteriti temporis ad significandum actionem præteritam, & non eam, quæ per Ministrum exercetur tunc, quando baptizat, etiam cum invocatione Sanctissimæ Trinitatis, & aquæ naturalis ablutione, immersione, vel adspersione, non est verus Baptismus. Secunda, esset tamen verus Baptismus collatus per verbum indifferens ad præteritum Indicativi, & præsens Imperativi, si baptizans uteretur illo pro præsenti Imperativi, si cætera adsint recta, nempe intentio, in aquam naturalem immersio, ablutio, vel adspersio cum Sanctissimæ Trinitatis expressa invocatione. Tertia, idem dicendum, quando Minister utens verbo indifferenti, ut supra, nihil cogitans de præterito, vel de præsenti, virtualem autem intentionem haberet utendi illo verbo meliori modo, quo potest, etiamsi crederet vocem significantem, vel exprimentem actum, qui per Ministrum exercetur, esse præteriti temporis, retenta tamen intentione faciendi quod Christus instituit, vel observat Ecclesia, christianusve populus, & non alligandi formæ significationem suæ privaræ credulitati. Quarta, si baptizans uteretur verbo præteriti temporis ad significandum actum, qui per ipsum Ministrum exercetur, quando baptizat, cæteraque requisita adessent, esset Baptismus, si apud nationem illam vel clerum esset usus accipiendi vocem illam præteriti ad significandum actionem illam præsentem. Quinta, est etiam verus Baptismus, si quis ex ignorantia linguæ infringendo verba absque animo introducendi errorem, aut hæresim, proferat vocem præteriti pro præsenti, si tanta sit inter vocem præteriti, & præsentis similitudo, ut facilis sit lapsus ab una voce ad aliam, prudentesque viri judicent communiter baptizantem vocem præteriti pro præsenti corruptè prolatam supposuisse, & prolata voce concipiant actionem præsentem sufficienter significari. Sexta, ad tol-

len-

lendam tamen in hujus tam neceſſarii Sacramenti omnem ambiguitatem, vel erroris occaſionem, admoneantur in poſterum Chaldæi dum baptizant, uti verbo præſentis Indicativi, aut ſaltem Imperativi: vel ſi velint uti verbo indifferenti ad præteritum & præſens, accipiant illud in ſignificatione præſentis.

Hæc Congregationum decreta fuere. Et quidem recentiores Chaldæi tutius duxerunt formam antiquam in hanc aliam mutare. *Ego te baptizo, Servе Chriſti talis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti:* ut conſtat ex Ritualibus libris à Joſepho I. Patriarcha deſcriptis, qui extant in Bibliotheca Vaticana. Alii Syriacam, ſeu Græcam formam imitari cæperunt in hunc modum: in Baptiſmo maſculorum. (*Aamed*) *baptizatur talis in nomine Patris, & Filiii &c.* in Baptiſmo feminarum (*Aamda*) *baptizatur talis in nomine Patris, & Filii &c.* Ita Aſſem. tom. 3. Biblioth. Or. part. 2. pag. 251.

Mengrellenſes Baptiſmi Sacramentum hoc modo conferunt. Paratur convivium in cella vinaria, in qua baptizandus eſt infans, ad eum locum accedit Sacerdos, & ibi antequàm induitur ſacris veſtibus, deinde, ex Græco Rituali, multas, nimia velocitate legens, percurrit preces, inter quas Baptiſmi formulam neceſſariam, perinde ac ſi una eſſet ex precibus, Græco ritu pronunciat, Iberico idiomate, ſicut & cæteras preces, his verbis. *Baptizetur* N. *in nomine Enatelibens Gmona Gmerti N. Sacchelita Patris amen, & Filii amen, & Spiritus Sancti Amin. Mamiſata Amin, Tzſita Amin, Tzulis Smindiſta Amin.* Cum autem Sacerdos profert Baptiſmi formam, tunc infans, nec à Sacerdote, nec ab alio abluitur; ſed Sacerdos expletis precibus exuit ſe ſacris veſtibus, & diſcedit; poſt cujus diſceſſum, infans ſuis veſtibus exuitur, & à Patrino toto corpore inungitur ſacro Chriſmate, quod myron vocant, poſtea à circumſtantibus, magno intervallo à formæ prolatione, infans totus aqua abluitur; Ita rem à ſe millies viſam refert D. Archangelus Lamberti in relatione Cholchidis cap. 22. inquit Vertichcus quæſt. 3. de Baptiſm. titul. 4. ſect. 1. Neſtorianos. In antedicto baptizandi modo præterquamquod non ſervantur cæremoniæ ab Orientali Eccleſia præſcriptæ, nec ordo ille, quem Sacramenti reverentia poſtulat; duplici ex capite nullum, irritumque eſſe Baptiſma deprehenditur. Scilicet, quòd Miniſtri unitas deſit, quæ ad Sacramenti Baptiſmatis valorem neceſſaria eſt, ut docent S. Thomas 3. *part. quæſt. 67. artic. 6. ad 3.* Scotus *in 4. diſt. 6. quæſt. 2. §. de ſecundo*, S. Bonaventura *in 4. diſt. 5. art. 1. quæſt. 1.* quos omnes fermè Theologi ſequuntur, contra Cajetanum, Marſilium, & Rubeum. Nam in illo Baptiſmo unus profert verba, alter abluit: Et quod in Baptiſmo illo deſit moralis conjunctio inter materiam, & formam; longè enim poſtquam à Sacerdote prolata ſint formulæ verba, baptizandus abluitur. Nemo autem negat, moralem hanc conjunctionem eſſe ad Baptiſma neceſſariam. Quamvis enim communis Doctorum opinio ſit, ut animadvertit Vertricellus, non obeſſe Baptiſmati parvulam morulam inter materiam & formam, omnes tamen aſſerunt, irritum eſſe, ſi mora tempus excedat, quo pronunciaretur oratio dominica: hæc verò longè major eſt mora illa, quæ inter materiam, & formam intercedit in Iberorum Baptiſmate. *Hinc Sacra Congregatio*, inquit citatus Vertricellus, Iberos, ſive Mengrellenſes *iterum baptizandos eſſe decrevit, ſub conditione tamen; quia plerumque contingere poterit, ritè eſſe baptizatos; vel quia Græci Sacerdotes eos baptizarunt, qui ſane rite baptizant, vel quia idem Iberus Sacerdos poteſt debita prolata forma abluere, nulla interjecta mora, quæ conjunctionem moralem inter materiam, & formam excludat.*

§. III.

De Baptiſmatis Miniſtro, atque Subjecto.

QUæ ad Baptiſmatis Miniſtrum, & ſubjectum ſpectant ſufficienter videntur expoſita ab Auctore quæſt. 7. & 8. & in Epiſc. BENEDICTI XIV. à nobis ſuprà relata, quæ eſt de Baptiſmate Hebræorum. Quamobrem abuſus, erroreſque duntaxat; qui circa rem hanc in Orientali Eccleſia vigent, indicabimus. Photianorum nonnulli in ea verſantur hæreſi, inquit Arcudius, ut credant nefas omninò eſſe Laicis hominibus baptizare etiam in extrema hominis, aut Infantis neceſſitate. In eodem errore ſunt Armeni, ut teſtatur Galanus, Cophti, & Abeſſini, ut refert Thomas à Jeſu, & etiam Syrorum Neſtorianorum plerique, ut ſcribit Aſſemanus loco ſupra citato pag. 266.

ubi

ubi ait : *Hunc errorem ex imperitia, scrupulo, & religione provenire existimo, quod Presbyterum credant esse solum Ministrum Baptismi ; laicis verò ne in necessitate quidem licere hoc munere perfungi, ut de Græcis recentioribus notavit Cl. Arcudius de concordia utriusque Ecclesiæ in septem Sacramentorum administratione lib. 1. cap. 11.*

Huic similem errorem habent Orientalium nonnulli circa Baptismi subjectum : credunt enim Pueros nonnisi post aliquot dies, aut nonnisi statis temporibus baptizandos esse ; ex quo fit, ut complures sine Baptismo decedant. Hic error ab eodem, quo prior, fonte manavit. Nam ut ex imperitia non distinguentes inter ordinarium, & extraordinarium Ministrum, laicis ne in necessitate quidem licere Baptisma conferre crediderunt ; ita ante statutum per canones solemnis Baptismatis tempus numquam conferri posse censuerunt. Sacrorum Ministrorum munus est, hunc ex Orientalium mentibus depellere errorem. Id vero facile est si observetur ; *Primò* verisimile non esse Christum Dominum, qui Baptisma tantæ necessitatis esse voluit, ut qui ex eo renatus non sit, intrare nequeat in Regnum Cœlorum, potestatem non feciſſe hominum cuique, ut necessitate urgente illud conferat. Nisi enim hominum quisque baptizare posset, infantes plurimi necessariè sine Baptismo perirent. Quo verò modo eorum saluti consultum esset ab eo, *qui vult omnes homines salvos fieri ? Secundò*, Ecclesiam agnovisse semper etiam in Laicis jus baptizandi ; extat hac de re Tertulliani assertio ; qui circa finem secundi, vel initium tertii sæculi in lib. de Baptism. scripsit. *Et Laicis jus est baptizandi* ; Canon. 38. Concilii Illiberitani circa initium quarti sæculi coacti, quo statuitur, peregrè navigantes etiam à Laicis esse baptizandos, si sacri ministri desint : idem testantur Hieronym. in dialogo contra Luciferianos, August. lib. 2. contra Julianum, Concil. Carthagin. IV. cui ipsemet Augustinus interfuit, Patres denique omnes tum Græci, tum Latini, atque etiam doctores inter Græcos, Orientalesque Auctores, ut videre est in Prodromo §. 1. citato. *Tertiò*, teneri quemlibet rigoroso charitatis præcepto, proximo in extrema necessitate constituto succurrere ; gravem verò, imò gravissimam esse necessitatem pueri nondum baptizati in extremo vitæ periculo positi, quippe mors ei imminet æterna nisi sacro lavacro regeneretur. Vide Auct. nostrum q. sup. cit.

Nota. Qui Adultos baptizant graviter peccant, si eos antea non instruant, ea ratione, quam diximus in append. ad tractatum de legibus. Nam & Sacramentum injuriæ exponerent maximæ ob periculum perversionis illius, qui nondum instructus baptizatus fuerit : Et contra perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, ac Christi præceptum agerent, quo jubemur prius docere eos, qui sint baptizandi : Matth. cap. ultim. Hæc autem instructio, sine necessitate committi nequit Laicis hominibus, ne stabilita in Ecclesia hierarchia subvertatur ; ut censuisse refert Verricellus, Theologos, quibus à Sacr. Congreg. de Propag. Fide hujus dubii solutio commissa fuit.

§. IV.

De cæremoniis ad Baptisma pertinentibus.

Occidentales, Orientalesque fatentur, Ecclesiam Apostolorum ætate statuisse, ut Baptisma secluſa necessitate, cæremoniis nonnullis ac precibus administraretur aptis, tum ad conciliandam Sacramento venerationem, tum ad beneficia indicanda, quæ Deus per illud confert, tum demum ad offerendum hominum memoriæ, eorum, qui Christianæ Religioni initiantur, officia. Has cæremonias ex Ecclesiæ præcepto adhibendas, vel citò suppliendas esse, si gravi de causa omittantur, utraque Ecclesia docet, atque Apostolica Sedes, tum alias plures, tum etiam Constit. *Inter omnigenas* à nobis supra citata, inculcavit. Facile autem est demonstrare contra Calvinianos aliosque ætatis nostræ novatores, consecrationem aquarum & olei, unctiones, exorcismos, insufflationes, ritusque alios Baptismi ex Apostolis originem trahere. Ii enim tum in Occidente, tum etiam in Oriente vigent, etiam in iis sectis, quæ à v. sæculo ab Orthodoxa Ecclesia sejunctæ sunt, ut sunt Nestoriani ; eorumque mentio occurrit, tum in Constitutionibus Apostolicis, quas Beveregius scripsisse putat Clementem Alexandrinum circa finem 11. sæculi ; tum in Nazianzeni, Cyrilli, Tertulliani, Cypriani, Augustini, aliorumque antiquorum Patrum operibus, qui de Baptismo tractarunt : nec constat vel ab aliquo totius Orbis Concilio, aut alio modo fuisse præscriptas, ut dispersæ per universum orbem Ecclesiæ ad eos recipiendos obligari potuerint : ergo ex Apostolis sunt, à quibus disciplina pendet.

det, quæ semper in universa Ecclesia viguit. Venio nunc ad explicandam Orientalis Ecclesiæ disciplinam.

Orientalibus, ut permissum esse diximus §. 1. aquam consecrare non Latinorum more, sed juxta proprium Ritum, qui præscribit benedicendam esse à Sacerdote dum baptizaturus sit; ita quoque permissum est, ut olea, quibus Baptizandorum corpora unguntur, Presbyteri non accipiant ab Episcopis, ut Latinæ Ecclesiæ disciplina jubet; *cum hujusmodi olea ab eis in ipsa oleorum & Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu conficiantur, seu benedicantur*; ut legitur in Const. *Etsi Pastoralis*; ubi hæc quoque de unctionibus habentur: *Circa unctiones, quæ in Baptismo fiunt, licet Innocent. IV. Græcis in Regno Cypri commorantibus injunxerit, sequi morem Ecclesiæ Romanæ, si tamen Presbyteri Albanenses ritus ungendi pectus, & dorsi medium, aures, pedes, atque manus, in Euchologio descriptum servare voluerint, ubi non est contraria consuetudo, non sunt impediendi. Ritus autem seu consuetudo, quam habere dicuntur Græci Orientales, ungendi per totum baptizandorum corpora, si alicubi cessat, vel removeri sine scandalo non potest, cum sive fiat, sive non, quantum ad Baptismi efficaciam vel effectum non multum referat, in iisdem toleretur.*

Nota. Georgius Arbelensis Scriptor Syrus Nestorianus, ut refert Assem. tom. 3. part. 2. Bibl. Orient. quæsito 42. irritum censet *Baptisma si aqua alio oleo, præter oleum unctionis benedicta fuerit*. Timotheus quoque 11. Patriarcha substantialem partem Baptismi existimat esse *oleum benedictum*. Idem Arbelensis arbitratur aquam baptismalem, oleumque benedictum pollui, iterumque consecrari debere, si Laicus vel Presbyter non jejunus, ea tetigerit vel Baptisterium intraverit, quæsito 14. item eadem pollui censet, iterumque consecranda esse, si iis admixtum fuerit, vel ea tetigerit *oleum gratiæ*, id est *oleum infirmorum*, quæsito 44. & 45. Idem Arbelensis affirmat, inchoatum Baptismi ritum in alterum diem à Sacerdote differri debere, si advertat matrem pueri, vel puerum jejunum non esse, quæsito 34. Errores, ac vanæ ejusmodi credulitates facilè deteguntur & confutantur, si ad ea, quæ tum de Baptismo, tum de sacris ritibus disputavimus, attendatur.

Exorcismi, Satanæ abrenunciationes, & insufflationes, tum à Græcis, tum ab Orientalibus reliquis adhibentur. Nestorianorum verò plerique, exorcismos & Satanæ abrenunciationem omittunt contra suorum majorum disciplinam, quia negantes cum Theodoro Mopsvesteno originariam culpam, exorcismos, abrenunciationem, & alia id generis adultis quidem, sed non pueris convenire posse, putant. Atque hinc fit, ut credant, pueros sine baptismo decedentes æterna gloria donari. *Pueros verò morti proximos solo oleo consignant, si verò absque ista olei consignatione eos mori contigerit, quinquaginta dierum continentia parentibus decernitur*. Georg. Arbel. quæsito 20.

Græci saliva quoque utuntur, aliasque cæremonias nostris similes habent. Has tum ipsi, tum alii Orientales juxta propria Eucologia servare debent, nec sine Apostolicæ Sedis dispensatione possunt omittere. Ii verò, qui has cæremonias spernant, ineptasque habeant, quæ in Sacramentorum administratione usurpentur, sunt Baptismatis suscipiendi incapaces, ex declaratione Apostolicæ Sedis, ut cap. v. §. 1. de Sacr. Christ. Rit. exposuimus.

Nota. Cum quisque teneatur propriæ Ecclesiæ ritum servare, si qui sunt Orientales, qui cæremoniam aliquam, sive aliquod Sacramentale v. gr. *Salem* juxta proprium Rituale adhibere non soleant, Constitutionibus illis quæ sunt de ritibus Magdurensibus, quo ad hanc partem non obligantur. Nam hæ Latinorum rituum observationem præcipiunt; ad omnes vero spectant ea parte, qua debitam Ecclesiæ cæremoniis veram rationem præcipiunt.

Orientalium plerique solent post Baptisma confirmationem, ac Eucharistiam eriam parvulis administrare. Id verò Græco Italis, & Albanensibus Const. *Etsi Pastoralis*, interdicitur: prohibentur enim presbyteri Baptizantes confirmare, §. 2. num. 1. & numer. 7. hæc habentur: *Cum administratio Sacramenti Eucharistiæ, quod sub una, vel sub utraque specie Infantibus in Baptismo, & pueris in Missa solent Græci exhibere, nihil contra fidem, bonosque mores contineat (dummodo idem Græci credant, firmiterque teneant, communionem hujusmodi non esse necessariam ad salutem, & Baptismum sine communione validè, ac licitè posse administrari); quia tamen ad decentiam, & reverentiam Sacramenti magis expedit, si illud eisdem denegetur: propterea ne Græci, vel Albanenses Græci Ritus Eucharistiæ Sacramentum sub una, vel sub utraque specie Infantibus rationis usu carentibus in Baptismo, nec*

pueris

pueris in missa ministrent, interdicimus, ac prohibemus. Id etiam vetitum fuit Maronitis in Synodo ann. 1736. in Monte Libano coacta, atque Apostolicæ Sedis Auctoritate confirmata ann. 1741. Ii ergo contra Ecclesiæ præceptum agerent, si baptizando, pueris confirmationem illico, ac Eucharistiam administrarent.

At hujusmodi consuetudinem Apostolica Sedes in aliis Orientalibus tolerat, atque permittit; ut constat tum ex supra citatis verbis; tum etiam ex iis, quæ alibi ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. celebrato attulimus; ubi probantur mores, consuetudinesque Græcorum, aliorumque Orientalium, quæ neque fidei, neque honestati adversentur: At mos confirmandi, ac Eucharistiam administrandi pueris illico post Baptisma antiquior laudato Concilio, neque fidei, neque honestati contrarius est. Imo etiam in Latina Ecclesia quandoque viguit: Nam in Sacramentario, quod Gregorio Magno adjudicatur, habetur, *non prohibentur Infantes lactari ante sacram communionem, si necesse fuerit*: Et in ordine Romano, quem eruditorum plerique paulo post Gregorii Sacramentarium scriptum existimant, Baptizatis pueris ab Episcopo confirmationem, & Eucharistiam conferri consuevisse perhibetur. Quamobrem Tridentina Synodus sess. 22. cap. 4. ait, *Parvulos ante rationis usum nulla obligari necessitate ad hoc Sacramentum suscipiendum, nec tamen damnandam esse antiquitatem, si eum morem aliquando servarit.* Hæc adnotare necessarium duxi, ne ob ejusmodi consuetudinem à Nostris erroris insimulentur, vel reprehendantur Orientales.

Curandum vero est, ut ex nonnullorum Orientalium mentibus pravæ hac de re opiniones tollantur. Neque enim dici potest confirmationem ad Baptismi essentiam pertinere, ut Hæretici nonnulli Armeni, teste Galano, arbitrantur; neque Eucharistiam necessariam esse parvulis ad salutem, ut opinari creduntur Syri nonnulli: neque de jure divino hæc tria Sacramenta esse conjungenda: Qui enim ita sentiunt in manifesta hæresi versantur. Nam Orthodoxa fides docet, atque Ecclesia semper professa est, eos, qui vel à Laicis in casu necessitatis, vel à Diacono ex commissione, sive de licentia Episcopi, juxta præscriptum Canonum Ecclesiæ Græcæ, & Tertulliani doctrinam, baptizati sint, verum Sacramentum regenerationis recipere, fierique æternæ gloriæ capaces, & hæredes: Tunc verò confertur solius baptismatis Sacramentum. De Laicis patet; ac constat etiam de diaconis; quia certum est diaconos numquam potuisse confirmationem conferre, neque Eucharistiam conficere: Ergo dum ab iis baptisma conferebatur absente Sacerdote, & Episcopo, alia duo Sacramenta conferri non poterant. Pluries verò collatum fuisse colligimus ex eo, quod Canones antiqui, & Tertullianus asserant, Baptismi Ministrum Episcopum, vel de licentia Episcopi Presbyterum, vel Diaconum. Sed res explorata est ex historia Ecclesiastica, & ex iis, quæ Hieronym. in dialogo contra Lucifer. ait, ut infra dicemus.

Ut Latini reprehendere nequeunt Orientales, ita Orientales Latinos arguere non debent, quòd antiquam disciplinam mutaverint. Nam usus conjungendi tria hæc Sacramenta ex eo ortus est, quod antiquis temporibus, in quibus statis diebus, hoc est, in Pascha, Pentecoste, ac etiam Epiphania, vel aliis in solemnitatibus, baptizabantur, qui solemni baptismo initiabantur omnes ferme essent adulti, quibus tria Sacramenta successive conferebantur; Quo factum est, ut in officiis Sacramentorum, hæc tria conjuncta ponerentur: Et cum hujusmodi officiis diu Ecclesia usa sit in Sacramentorum administratione, per plura sæcula etiam pueris solemne Baptisma suscipientibus duo alia Sacramenta tribuere consuevit. At Ecclesia Latina, dum sine Fidelium scandalo, & commotione disciplina mutari potuit, satius duxit, tria hæc Sacramenta sejungere; ac confirmationem tunc tantum conferre cum homines ad rationis usum pervenerint; Eucharistiam verò, tunc tantum cum homines distinguere potuerint inter spiritualem, ac materialem cibum, atque tanti Sacramenti efficaciam intelligere. Vide infra de confirmatione, & Eucharistia.

TRACTATUS
DE CONFIRMATIONE.

I. COnfirmatio est Sacramentum à Christo institutum, quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam, & fortiter profitendam.

II. Ejus materia remota *est Chrisma confectum ex oleo & balsamo per Episcopum benedicto*. Concil. Florentin. in decret. de Sacrament. Materia proxima est unctio chrismatis in fronte per manum Episcopi facta in formam crucis; quæ chrismatis unctio est vera manus impositio. Forma autem, ex Concil. Florentin. est hæc. *Signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

III. Minister ordinarius est solus Episcopus, ex Concil. Trident. sess. 6. can. 7. & Florent. hæc addente: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admodum causa simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum*. Quare simplex Sacerdos ex commissione Papæ, potest validè ac licitè confirmare.

IV. Hujus effectus sunt. 1. Augmentum gratiæ sanctificantis, & virtutum ei annexarum. 2. Auxilia quædam specialia ad fidem fortiter profitendam cum quovis periculo, & ad superandas tentationes contra illam. 3. Caracter.

V. Confirmationis capaces sunt omnes & soli baptizati, etiam infantes, quibus primis Ecclesiæ sæculis conferebatur. Nunc tamen in Ecclesia Latina differtur usque ad usum rationis, ad majorem reverentiam hujus Sacramenti, & majorem utilitatem suscipientis ob actualem devotionem. Expedit autem pueros tempestivè confirmari antequam innocentia baptismali excidant, modò suscepti Sacramenti non iterandi meminisse possint, ejusque excellentiam & utilitatem agnoscant.

VI. Patrinus adhiberi debet ex lege, seu consuetudine Ecclesiæ, quæ in variis canonibus exprimitur. Et quidem unus tantùm, sive vir, sive mulier, cap. *Non plures*, de consecrat. distinct. 4. circa quod nihil innovavit Concil. Trident. debetque esse confirmatus, seu confirmata, cap. *In baptismate*, eod. titul.

Quæst. I. *An quilibet adultus teneatur Confirmationem recipere data opportunitate?*

Resp. Multi negant; sed Toletus & alii affirmant & probant. 1. Ex cura & sollicitudine Apostolorum, Actor. 8. ut baptizatis conferretur. 2. Ex cap. *Omnes* de consecrat. dist. 5. *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum Sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni christiani inveniantur*. Et ex S. Cyprian. epist. 71. *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit; ut accepto chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit*. 3. Ex Concil. Laodicen. canon. 48 *Quod oporteat eos, qui baptizantur, chrisma Ecclesiæ accipere*. Ex Concil. Mediolan. IV. sub S. Carolo. *Si quis neglexerit* (ejus susceptionem) *Canonicis subjaceat disciplinis*. At negligit qui data opportunitate non suscipit, ut per se & ex contextu patet. Et ex Concil. Remensi ann. 1583. *Moneant parochi, Sacramentum Confirmationis non debere negligi, vel prætermitti à verè Christianis*. 4. Ex canonibus pœnitentialibus, qui trium annorum pœnitentiam imponunt parentibus, quorum negligentia filius sine Confirmatione decesserit. 5. Quia hoc Sacramentum institutum est, ut medium per se certum & ordinarium ad dandum robur, & perfectionem vitæ christianæ, & non solum ad fidem coram tyrannis fortiter profitendam, sed etiam ad vincendas tentationes contra fidem, à quibus nemo adultus immunis est. Ergo Christus voluit ut ab omnibus susciperetur; & qui illud cum potest, non suscipit, non satis consulit saluti suæ, sed illam ac auxilium divinum negligere meritò censetur: ergo peccat.

Certè apud omnes constat, esse saltem culpam venialem hoc Sacramentum tunc omittere; cùm talis omissio sit irrationabilis quædam prodigalitas spiritualis. Mortale verò si omittatur sive ex contemptu, ut, si quis illud, aut ejus effectum parvi facit, vel vile, aut puerile existimet se illi subjicere: sive cum scandalo, ut si quis ita se publicè gerat, ut aliis exhibeat speciem contemptus.

Item constat Episcopum teneri sub mortali illud non ratò administrare: nam cum sit pastor animarum, tenetur illis ex officio per se subministrare media, quæ Christus instituit ad earum salutem, vel perfectionem, ac spiritalem utilitatem, per ipsum suppeditanda.

APPENDIX.

De Orientalis Ecclesiæ circa Confirmationem disciplina.

ORientalis Ecclesia Confirmationem esse Sacramentum à Baptismo diversum una cum Orthodoxis adversus ætatis nostræ Novatores ultro fatetur. De Græcis nemo dubitat: quippe id manifestum sit ex eorum

eorum Euchologiis ; ex testimonio Simeonis Thessalonicensis, Georgii Protesyncelli, Hieremiæ Patriarchæ Constantinopolitani, aliorumque de re Sacramentaria Scriptorum ; atque ex damnatione confessionis Cyrilli Lucar, in qua ex Sacramentorum numero Confirmatio explodebatur. Quam confessionem refutavit Constantinopolitana Ecclesia anno 1635. Synodus Beræensis 1638. Leucosiensis 1668. & Jerosolymitana ann. 1672. De Nestorianis quoque constat ; *Quidquid enim sit de praxi, seu potius errore recentiorem, ex libris eorum ostendi potest ; utrumque Sacramentum* (hoc est Baptisma, & Confirmationem) *apud illos extare, vel saltem extitisse*, inquit Assem. dissert. de Syris Nestorianis pag. 273. tom. 3. part. 3. Biblioth. Orient. Nam in eorum Rituali Baptismi, & apud Eliam Ambarensem centuria 4. carm. 3. apud Georgium Arbelensem in lib. declarat. Off. Ecclesiasticorum tract. 5. de Baptism. cap. 5. & apud alios Scriptores rectam de Sacramento Confirmationis fidem expositam legimus. De Syris Maronitis quoque res est explorata : Cophti quoque, & Abessini illud retinent, ut Jacobitæ Syri, aliæque Syriaci Ritus gentes. Inter Armenos, quamvis Hæretici nonnulli cum Vartano Confirmationem soleant cum Baptismo confundere ; tamen ex eorumdem libris palam est, Confirmationem haberi pro vero Sacramento, quo Spiritus Sancti robur, & fortitudo baptizatis confertur, ut Christianam fidem firmiter teneant, animoque invicto profiteantur, ut ex iis, quæ infra dicemus, apparebit. Imo Auctor de fidei perpetuitate refert professionem fidei Uscani Episcopi Erivanensis, Jacobi Armenorum Patriarchæ, & Onuphrii Archiepiscopi Ametensis, in qua Confirmationem verum esse à Christo Domino institutum Sacramentum testantur. Igitur modum tantum explicandum suscipimus, quo ritè juxta propriæ Ecclesiæ consuetudinem ab Orientalibus ministrari oporteat.

§. I.

De Materia.

CIrca hujus Sacramenti Materiam, missas facimus Scholasticorum lites, quæ ad eruditionem potius, quàm usum spectare videntur, ea tantum explicaturi, quæ ad validè, ac licitè Sacramentum hoc perficiendum, desiderantur. Primo vero, statuimus, reprehendi non posse Orientales, quod in hoc conficiendo Sacramento manuum impositionem, ab ea, quæ fit in consignatione frontis diversam non adhibeant, quidquid nonnulli eruditi cum Sirmondo contra opinentur. Quamquam enim Apostoli manus impositione confirmarint, ut legitur act. 8. eaque usi sint Episcopi eorum Successores, quemadmodum testatur Firmil. Epist. 75. inter Cyprianicas. Cyprian. Epist. 73. Tertullian. lib. de Baptism. cap. 8. aliique Patres ; tamen negari non potest manuum impositionem, quæ necessaria sit, ipsa frontis consignatione contineri. Patet id ex lib. 3. Constit. Apostol. cap. 15. ubi confirmationis ritus ita describitur, *In manus impositione caput ipsius*, (hoc est baptizati) *unget Episcopus* : hic enim illius unicè impositionis manus mentio occurrit, qua Baptizatus ungitur. Hinc Innocentius III. cap. *cum venisset*, inquit, *Per frontis Chrismationem manus impositio designatur, qua alio modo dicitur confirmatio*. Innocentius IV. Epist. ad Ottonem Cardinalem Apostolicæ Sedis in Regno Cypri Legatum, *manuum impositionem*, scribit, *frontis confirmatio representat* : Et Eugenius IV. in decreto pro Armenis, ait, *Loco illius manus impositionis* (de qua act. VIII.) *datur in Ecclesia Confirmatio*. Ergo rite Confirmatio perficitur etiamsi alia à frontis consignatione distincta manus impositio non adhibeatur.

Præter hanc manuum impositionem, etiam unctio necessaria est hujus Sacramenti materia. Istius unctionis mentio occurrit in Scriptura. 2. ad Corinth. 1. v. 21. *Qui confirmat nos Christus, & qui unxit nos Deus, qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus Sancti in cordibus nostris* : quæ verba Confirmationis Sacramentum designare, tradunt Cyrillus Hierosolym. Ambrosius, Theodoretus, & Primasius ; atque hujusmodi unctionis, ut ex Apostolis, & Christo Domino derivatæ mentionem faciunt Irenæus lib. 1. contra hær. cap. 18. Auct. Const. Apost. lib. 3. cap. 16. Dionysius Areopagita de Eccl. Hierarchia cap. 2. Theophilus Antiochenus, Tertullianus, Cyprianus, Patres denique omnes tum Latini, tum Græci, atque omnes tum Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiæ Rituales libri, sive antiqui, sive recentiores, qui unctionis modum præscribunt.

Unctio hæc, ut ex Florentino Concil. definitum habemus, ex Chrismate fieri debet, *confectum ex oleo, quod nitorem significat*

conſcientiæ, & balſamo, quod odorem ſignificat bonæ famæ, per Epiſcopum benedicto. Oleum unanimi conſenſu Theologi aſſerunt debere eſſe olivarum; Addendum verò eſſe balſamum ex præcepto negari non poteſt; Nam præterquam, quod id exprimitur in ſupra citato Eugenii IV. decreto, omnia Euchologia Græcorum, omnes Rituales, Patreſque omnes Græci, atque Latini, oleo cum balſamo admixto ſacrum Chriſma perficiendum eſſe docent. Num vero Balſamum oleo miſceri debeat neceſſitate Sacramenti, diſſentiunt invicem Theologi; Neque controverſia Eccleſiæ judicio definita eſt. Concilium enim Florentinum, inquit Bellarm. lib. 2. de Conf. *non expreſſit quomodo requiratur balſamum, ſed dixit materiam eſſe oleum cum balſamo, ut etiam dixerat, in Euchariſtia materiam eſſe vinum cum aqua, & tamen fatentur omnes aquam non ita eſſe de eſſentia, ut ſine ea ſit irritum Sacramentum.* At quamquam Eccleſia non damnavit eorum opinionem, qui putant balſamum ad hujus Sacramenti eſſentiam non pertinere; tamen cum ſupra laudatis ex decreto Armenorum verbis, materia dicatur Chriſma ex oleo confectum & balſamo; cum Patres omnes, qui unctionis hujuſmodi meminerint, vel balſamum expreſſe deſignaverint, vel ſatis illud indicaverint appellando unctionis materiam Chriſma, Unguentum, & *myron*; cum denique in Euchologiis omnibus, omnibuſque Ritualibus etiam balſamum pro principi materiæ parte hujus Sacramenti præſcribatur, quaſi certo conſtitui poſſe videtur balſamum ad Sacramenti eſſentiam pertinere; atque adeo collatum ſine balſamo Sacramentum eſſe irritum, & iterandum; id vero fieri debet ſub conditione, quod contraria opinio ab Eccleſia non ſit damnata, & à Bellarmino, Natale Alexandro, aliiſque doctiſſimis viris propugnetur. Non eſt neceſſarium balſamum Syriacum, & Paleſtinum, ſed ſufficit Indicum, quod accidentariè tantùm ab illo differt ex peritiſſimorum medicorum atteſtatione, ut aſſerunt Baſilius Poncius part. 2. cap. 1. Vanroy quæſt. 4. affirmavitque Paulus III. ut adnotavit Sylvius in quæſt. 72. art. 2. Lupus in Conſut. v. Calumniæ Phrygianæ, & BENED. XIV. nor. 183. in ſer. v. Maj hebd.

Latini oleo atque balſamo Chriſma conficiunt; nec eis licet quidpiam aliud addere; Græci vero, aliique Orientales, præter vinum, alias quoque fragrantium rerum ſpecies Chriſmati admiſcent, Græci ut ex ſorum Pontificali ab Iſacio Habert notis illuſtrato, circa finem, & ex Goario pag. 636. liquet, ultra vinum triginta tres alias fragrantium rerum ſpecies adhibent; alii vero Orientales pauciores. Id vero notatum volo, ne hanc ob rem Orientales reprehendantur, ut Galanus vir licet doctiſſimus, reprehendit Armenos ob vini mixtionem. Antiquam enim eſſe, ac probatam hujus mixtionis conſuetudinem, tum Græcorum Euchologia demonſtrant, tum Græci Patres docent. Dionyſius enim loco ſupracitato expreſſe vini meminit, ac tum ipſe, tum Baſilius, tum alii teſtantur oleo, & balſamo odora etiam nonnulla aromata fuiſſe permixta.

Chriſma conſecrarum eſſe debet ab Epiſcopo ut §. 3. dicemus. Lis eſt inter Theologos, num conſecratio hæc ad Sacramenti valorem, aut ex præcepto neceſſaria ſit. Cùm noſtrum non ſit, controverſiam dirimere, ſed ea præſcribere, quæ ad tuto Sacramentum perficiendum deſiderantur; certo ſtatuimus, non licere Confirmationem Chriſmate non conſecrato conferre, atque ita collatum, dubium eſſe, & ſub *conditione* iterandum Sacramentum, ob communiorem ſententiam, quæ nullum irritumque eſſe tuetur, ſi ſine conſecrato Chriſmate conferatur.

Neque Chriſma tantum, ſed illius applicatio, quæ materia proxima vocatur, conſideranda eſt, ut, quæ ad rite Sacramentum hoc conficiendum requiruntur, ſint explicata. Unctio hæc fit in fronte, eaque chriſtiani homines monentur, non eſſe eis erubeſcendum nomen Chriſti coram omnibus confiteri, juxta robur & vim, quam à Spiritu Sancto in hujus Sacramenti ſuſceptione recipiunt. Ad perficiendum Sacramentum neceſſaria eſt; tum quia hac unctione manus impoſitio, qua utebantur Apoſtoli, dum baptizatis Spiritum Sanctum tribuebant, comprehenditur, aut ſaltem repræſentatur, ut ſupra innuimus; tum etiam, quia Eccleſia ſemper frontis unctione hujuſmodi Sacramentum contulit. Patet ex lib. 3. Conſtit. Apoſtol. cap. ſupra citato, ex Tertulliano libr. 3. contra Marcionem, ubi Confirmationem vocat *Signaculum frontium*, ex Cyrillo cath. 3. ex Innocentio I. in Epiſtol. ad Decentium, ex Concil. 11. Gen. can. 7. ex Patribus reliquis, atque ex conſtanti, & perpetuo omnium Eccleſiarum uſu. Igitur unctio hæc ad Sacramenti eſſentiam pertinet.

In frontis unctione ſignum Crucis fieri debere, Græcorum Euchologia, ac Latinorum

tum Rituales præscribunt. Hujus ritus mentio occurrit in Constit. Apostol. lib. 3 cit. in Epist. 73. Cypriani, & apud Patres fere omnes, qui de hac unctione scripserunt; quamobrem ex Apostolis originem trahere haud immerito conjicimus. S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Bellarminus, aliique ad Sacramenti essentiam spectare arbitrantur; alii verò, & quidem doctissimi viri cæremoniam esse ajunt ab Ecclesia Apostolorum ætate præscriptam, quia non ad substantiam, sed ad modum conferendi Sacramenti spectat; constat autem administrandi Sacramenti modum ab Ecclesia esse stabilitum. Sed ut ut res se habeat, certum est graviter peccare, qui hoc Crucis signum ungendo non adhibeant, tum quod contra Ecclesiæ præceptum agant, tum quod Sacramentum administrando tutiorem sequi teneantur opinionem, tum denique, quia suspectum redderent Sacramentum, ob gravissimorum Theologorum auctoritatem, qui signum Crucis ad Confirmationis essentiam pertinere, docent; & quia signum Crucis unctione perficiendum in forma à Florentina Synodo præscripta per hæc verba exprimitur, *signo te signo Crucis*. Quamobrem dubium saltem esset sine eo administratum Sacramentum; ac *sub conditione* iterandum.

In Orientalium Confirmationis forma non exprimitur signum Crucis; ungendum verò esse baptizatum in fronte signo Crucis omnes Rituales præscribunt; & designat etiam Græca vox σφραγὶς in Græcorum forma posita, quæ latinè *Signaculum* redditur. A Græcis non solum frons, sed etiam oculi, nares, os, & aures ungi solent, atque in Euchologiis nonnullis, adduntur etiam aliæ partes, hoc est, interior manuum vola, atque cor, sive pectus, & pedes; verùm has desiderari in vetustissimis Euchologiis, tradunt Arcudius lib. 1. de Sacr. pag. 59. & Isac. Habert in Pontific. Græcorum pag. 709. Armeni quoque ungere solent frontem, oculos, aures, os, manus in vola, pectus, scapulas, atque pedes. Consuetudo ungendi plures partes in Ecclesia Orientali antiqua est: quippe istius consuetudinis mentio fit à Cyrillo Catecheſi tertia, à Basilio, & à secunda Synodo canon. 7. Igitur nequeunt ob hujusmodi usum Orientales reprehendi, si credant sola frontis consignatione hujus Sacramenti essentiam contineri, sed tenentur unctiones in eorum Ritualibus præscriptas eo præcepto adhibere, quo propriæ Ecclesiæ ritus servare obligantur.

Nota. Syri Nestoriani materiam Chrismatis solo oleo olivæ componunt: balsamum, aut alias aromatum species nequaquam admittunt. Ità Ebedjesus Sobensis, & Timotheus secundus cap. 3. de Baptism. sect. 12. cap. 13. & Joannes Zugbi in carm. de Baptis. & fermento, inquit, *in oleo olivæ tradidêrunt nobis Apostoli cornu Baptismi, non in Myro* (seu unguento) *optimo, ut in Ecclesia Occidentis.* Ii ergo Balsamum omittendo, non solum suspectum Sacramentum reddunt, ut supra monuimus, sed etiam errant, Occidentales damnando, qui Chrisma ex oleo, & balsamo confectum adhibent.

§. II.

De forma.

FLorentina Synodus in decreto pro Armenis hanc, ait, esse Confirmationis formam, *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Hæc forma vera, propria, atque adæquata est; nam per hæc verba determinatur materia ad significandum, & producendum effectum Sacramentalem; iisdemque verbis exprimitur robur, per quod ad spiritalem pugnam idonei reddimur, & in illorum prolatione signo Crucis, & Chrismate consignamur, tamquam Christianæ militiæ ordinati vexillo, fideique athletis adscripti. Quare Reginaldus Polus in lib. de Reformat. Angliæ, qui extat etiam in collect. Concil. tom. 14. ait in decreto Eugenii doctrinam hujus Sacramenti breviter, & dilucide fuisse explicatam. Igitur audiendi non sunt, qui præter hæc verba ad confirmationis formam spectare arbitrantur etiam preces illæ, quæ manuum impositioni respondent.

Quamquam ità res se habet, ac Latini omnes descriptam formulam usurpare tenentur etiam dum Græcos vel alterius Ritus homines confirment; tamen dubitari nequit, quin valida futura sit confirmatio, licèt unum, vel alterum usitatæ formæ verbum omittatur, & quin Orientales juxta eorum formulas confirmationem administrando validè, ac licitè Sacramentum perficiant. Utrumque paucis ostendemus. Et ut omnis tollatur scrupulus scholasticis illis, qui irritum fore Sacramentum putant si unum, vel alterum Eugenianæ formulæ verbum omittatur, licèt verba adhibeantur, quibus hujus Sacramenti formæ substantia contineæ-

tur, nonnullas afferemus hujus Sacramenti formas antiquitus in Latina Ecclesia usurpatas. In Pontificali, quod inscribitur Egeberto, vertente sæculo VII. exarato, hæc habetur formula, *accipe signum Sanctæ Crucis Chrismate salutis in Christo Jesu, in vitam æternam*: & deinceps, *confirmet te Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*. Gelasianum juxta Cod. Colbertinum, & Noviomensem, formulam habet istam, *signum Christi in vitam æternam*, addita pariter deprecatione, *confirmet te Deus &c.* In MS. Pictavien. octingentorum annorum, hæc describitur: *signet te Deus sigillo fidei suæ in confirmatione fidei*. In Pontificali Ecclesiæ Cathuicensis ejusdem antiquitatis adinvenitur hæc alia, *confirmo, & consigno te in signum Sanctæ Crucis, in nomine Patris &c.* Cod. Moyssacensis hanc habet parum absimilem, *Confirmo te signo Crucis in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, in vitam æternam*. Atque hinc patet, Ecclesiam semper ratum habuisse hujusmodi Sacramentum, si verbis conferretur, quæ Sacrosanctum signaculum in Baptizato imprimi significarent, nec substantialiter differrent ab una, aut altera ex prædictis formulis. Latini verò, ut dixi, tenentur nunc præscriptam in Florentina Synodo adhibere.

Venio nunc ad Orientales, atque incipio à Græcis. Confirmationis ritus ita in Euchologio à Goario edito, describitur. *Baptizatos unguento sacro Sacerdos ungit: faciens Crucis signum primo*, in fronte dicens, *signaculum doni Spiritus Sancti*. In oculis dicens: *Unctio Spiritus Sancti*. In naribus dicens: *Unctio pignoris Spiritus Sancti*. In auribus dicens: *Unctio participationis vitæ æternæ*: In manuum vola interiore dicens: *Unctio Sancti Christi Dei, & signaculum insidiis liberum*. In corde tandem dicens: *Complementum doni Spiritus Sancti, thorax fidei, & veritatis*. Verba illa, *signaculum Spiritus Sancti*, veram exhibent Confirmationis formam. Liquet id primum ex eo, quia, si formula ista non valeat, nulla jam supereſt in Oriente Confirmatio: etenim Græci etiam Orthodoxi nullam aliam agnoscunt, ut observat Goarius not. 31. In ord. Baptism. Deinde numquam Latini, nec in Florentino Concilio, hunc inter cæteros Græcorum recensuerunt errores, quod formula ista consignent: imò non aliam adhibent Romæ in templo Sancti Athanasii, id non ignorante Pontifice. Præterea Arcudius lib. 2. cap. 7. demonstrat in authoritate Sanctorum Patrum, qui docent in Confirmatione imprimi Spiritus Sancti sigillum. Asterius Episcopus Amaseæ, qui floruit desinente sæculo III. apud Photium cod. 277. scribit, *datur signaculum Spiritus Sancti*. Dionysius cap. 2. de Eccles. Hierarch. Episcopum confirmantem appellat, *deificante unguento obsignantem*, Cyril. in fine Catech. 18. de confirmato ait, *signaculum datum est illi ex communicatione Spiritus Sancti*. Similia habent alii Græci Patres. Igitur cum hæc formula descripta reperiatur in Euchologiis à mille & amplius annis exaratis, cum similis sit formulis ab aliquibus latinis Ecclesiis usurpatis, ac supra à nobis recensitis, cumque caracterem significet, quo ad pugnam insignitur Miles Christi adversus Spirituales nequitias, & donum Spiritus Sancti, quo corroboratur in fide, apta hujus Sacramenti forma habenda est, atque ritè à Græcis usurpatur.

De Armenis major difficultas esse posset, quod in decreto pro his edito, forma, quam supra indicavimus, proponatur. Sed cum non constet, Apostolicam Sedem dèinceps coegisse Armenos ad mutandum hac in re ritum, ac formam illam in Confirmatione usurpandam, facile conjicimus proposuisse quidem Eugenium formulam illam, qua reliquis aptius Orthodoxa, de Confirmatione doctrina exprimitur, sed noluisse eos ad proprii ritus mutationem obligare. Cum enim hominibus nimis durum sit, susceptas ex majoribus consuetudine, probatosque propriæ Ecclesiæ ritus deserere, nunquam Apostolica Sedes ad hos mutandos Orientales cogere voluit, ut patet ex iis, quæ cap. 4. de Sacr. Christ. ritibus disputavimus. In Armenorum Ritualibus, ita confirmationem administrandam esse præscribitur: *consignet Chrismate, primum frontem dicens*: unguentum suave in nomine Jesu Christi effusum est super te, signaculum donorum cœlestium, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Scindum est autem in unctione hujus tantum primi membri invocandam esse Divinam Trinitatem. Deinde oculos dicens*: Unctio Sanctificationis, quæ in nomine Jesu Christi, illuminet oculos tuos, ne umquam obdormias in morte. *Aures dicens*: Unctio sanctificationis, quæ in nomine Jesu Christi, fiat tibi odor suavitatis in vitam. *Os dicens*: Unctio Sanctificationis, quæ in nomine Jesu Christi, sit tibi oris custodia, & ostium munitum labiorum tuorum. *Manum*

in

in vola dicens: Unctio ſanctificationis, quæ in homine Jeſu Chriſti, ſit tibi cauſa bonorum operum. *Pectus dicens:* Unctio divina, quæ in nomine Jeſu Chriſti, cor mundum confirmet in te, & ſpiritum rectum innovet in viſceribus tuis. *Scapulas dicens:* Unctio divina, quæ in nomine Jeſu Chriſti ſit tibi ſcutum munitionis, in quo poſſis tela nequiſſimi extinguere. *Pedes dicens:* Unctio divina, quæ in nomine Jeſu Chriſti, dirigat greſſus tuos in vitam æternam. Dubitari nequit, quin verbis illis, quæ frontis confignationi reſpondent, vera confirmationis formula contineatur. Nam præterquam quod *ſignaculum donorum cæleſtium* formulæ ſubſtantiam exprimit, quam adhibent Græci, effuſio quoque unguenti deſignatur ſuper Baptizatum, quæ verba confirmationis actionem ſignificant; quo fit ut hæc formula Græcorum forma ſit latinæ ſimilior.

In Rituali Severi Alexandrini, hanc confirmationis formulam legimus: *Chriſmate Sancto, ſuavitate odoris Chriſti Dei, ſigillo veræ fidei, complemento pignoris Spiritus ſancti, obſignatur N. in nomine Patris, Amen: & Filii, Amen: & Spiritus ſancti, ad vitam ſæculorum, Amen.* Ex iis, quæ dicta ſunt, facile quiſque intelliget, etiam illis verbis veram Confirmationis formam contineri, adeoque vere perfici Sacramentum.

Habent quoque Syri Neſtoriani propriam Confirmationis formulam. In ordine abſolutionis apoſtatarum & receptionis Hæreticorum, quem Jeſujabus Catholicus compoſuit Sacramenti Chriſmatis, ſeu Confirmationis luculentum habemus teſtimonium, his verbis, inquit Aſſemanus tom. ſupra citato pag. 276. *Si autem ſua voluntate fidem deſeruit, indiget conſignatione Baptiſmi, atque trina conſignatione illam perficit, prima quidem, qua in prædicta laudatione fit: altera vero, qua in fine orationis manus impoſitione peragitur: tertia demum cum illo Sancto Oleo in fronte pollice conſignat, dicens: Conſignatur talis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, qua in re,* inquit V. Cl. *Neſtoriani præſcriptam à Concilio ſecundo œcumenico Chriſmatis Confirmationis formam obſervant.* Ita confirmando, non dubito quin debitam formam adhibeant: cum verba illa apta ſint ad materiam determinandam, atque ſpiritualem Sacramenti effectum deſignandum. Sed ex ſupra relatis verbis apparet, Neſtorianos ex prava 7. Canonis ſecundæ Synodi intelligentia duplicem fluxiſſe errorem, alterum ipſis peculiarem, alterum vero Photianis quoque communem. Nam cenſent contra totius Eccleſiæ fidem, omnes Apoſtatas, Hæreticoſque omnes ad Eccleſiam redeuntes iterum baptizandos eſſe; cum tamen Synodus ſolos Eunomianos, Montaniſtas, & Sabellianos iterum baptizandos decreverit, quod ſtabilitam à Chriſto formam baptizando non uſurparent. De Eunomianis jam dixi in append. ad tract. de Bapt. de Montaniſtis, id aſſerit Baſil. Epiſt. can. 1. c. 1. per hæc verba, *Quamnam habent rationem, verum eorum baptiſma judicari, qui in Patrem, & Filium, & Montanum Priſcillianumve baptizant? non enim ſunt baptizati, qui non in ea, quæ nobis ſunt tradita, baptizati ſunt.* Eadem aſſerit Theophilact. in Lucam. De Sabellianis quoque jure meritoque conjicimus baptiſmi formam variaſſe, aptamque ad exprimendum eorum errorem circa Trinitatem adhibuiſſe, cum canon, iis nominatis, ſubdat, *qui idem eſſe patrem & filium docent, & alia quædam pernicioſa faciunt.* Igitur Canone illo eos tantum iterum baptizandos eſſe decernitur, qui debita verborum formula baptizati non fuerint. Item ſi Confirmationem in recipiendis Hæreticis adhibeant, ut Sacramentum conferre velint, nefariæ hæreſeos labe carere non poſſunt, inquit Goarius pag. 699. Nam Orthodoxa fides docet Confirmationem, ut Baptiſma, & Ordo, characterem imprimere, ac iterari non poſſe. Ii ergo duo errores à Syris ſunt præcavendi. Goarius verò non improbat morem recipiendi hæreticos ad Eccleſiam redeuntes, juxta præſcriptum illius canonis, quem ex Epiſtola Methodii Patriarchæ de ſuſcipiendis hæreticis, cum aliis viris doctis depromptum exiſtimat, ſi eo animo adhibeatur unctio, ac verba illa proferantur, ut non ad Sacramentum perficiendum, ſed ad puram Eccleſiæ cæremoniam referantur, & reſtringantur: *nimirum ut hac ſignorum exteriori repetitione, aut amiſſa gratia, quam receperant in Confirmatione, aut nunquam accepta propter hæreſim memores fierent.* Hinc eruditi quamplurimi, ac etiam ipſe BENEDICTUS XIV. in tractatu de Synodo Diœceſana infra laudando, cenſet in antea dicto Canone non agi de Confirmatione, ſed cæremoniam indicatam deſignari. Vide Goar. loco cit. ubi plura de hac cæremonia, de ipſius origine, &

ne, & usu in Ecclesia Græca, disserit.

Itaque immerito ex supra citatis Syrorum verbis usurpatam ipsius Confirmationis formam colligimus; cum nil simile legere sit in iis locis, in quibus de ungendis, & confirmandis baptizatis agitur. Renaudotius tom. 2. Liturg. Orient. pag. 644. de forma Chrismatis apud Nestorianos hæc habet: *Ut apud Græcos confertur Chrisma, dicendo,* signaculum doni Spiritus Sancti, *ita Nestoriano ritu per hæc verba,* Pignus Spiritus Sancti, *ut distimus ex ordine Baptismatis Syriaco Mar Jesujab Catholici, quem habemus descriptum ex Codice Eliæ Sacerdotis.* Non nego in illis verbis Confirmationis formam constitui posse, cum similibus verbis passim Sancti Patres Confirmationis effectum significaverint: at falsum est, à Nestorianis haberi pro Confirmationis formula; primum, quia non in frontis consignatione, sed ad manuum impositionem recitantur: deinde, quia recitantur tantum, dum unus fuerit baptizatus, non verò dum fuerint plures; tum enim loco precum quæ incipiunt. *Pignus Spiritus sancti, quod accepisti,* in Rituali à Renaudotio citato aliæ præscribuntur, quarum initium est, *magna sunt Domine*: denique quia preces istæ à Nestorianis referuntur ad susceptam per Baptismum gratiam; non verò ad manum impositionis, sive frontis consignationis effectum, ut optimè notat Assem. & ut eadem legenti fit illico manifestum. Igitur non in illis verbis, sed potius in iis, quæ frontis consignationi post Baptisma factæ respondent. Confirmationis forma inquirenda est. Ait Timotheus 2. Patriarcha cap. 3. de Sacramentis sect. 19. *in Baptismate tres consignationes fieri*; primam, dum Sacerdos dicit *signatur talis in nomine Patris &c.* alteram, dum dicit *ungitur talis in nomine Patris &c.* tertiam verò post Baptismum, dum dicit, *baptizatus est, & perfectus est talis in nomine Patris &c.* De hac postrema consignatione hæc subjungit. *Tertia, eademque postrema consignatio perfectio est in Spiritu sancto, quæ in Baptismo Domini Nostri contigit: atque est consummata perfectio.* Igitur si penes Nestorianos esset Confirmationis forma potius in verbis illis, *baptizatus est, & perfectus &c.* quàm in iis, quæ Renaudotius designavit, collocanda esset; cum per tertiam illam consignationem, perfectionem illam Spiritus Sancti designare velle videantur, qua Sacro Chrismate signati donantur. Sed licet hæc satis sint ad ostendendum Nestorianos habuisse aliquando verum Confirmationis Sacramentum; videtur tamen aut ignorantia, aut Hæreticorum malitia Confirmationis Sacramentum in cæremonia esse mutatum, quæ proclamatio quædam in Baptizatum dici possit. *Mihi videtur*, inquit Assem. sup. cit. *non tam esse formam Confirmationis, quam ad eam proclamationem accedere, quæ apud Syros fieri solet supra ordinatos in Diaconos, vel Presbyteros.* Ordinatus est in Ecclesia Sancta talis Diaconus, vel Presbyter &c. in nomine Patris &c. *Vel ut Nestoriani Pontifices dicunt supra ordinatis in Diaconos, Presbyteros & Episcopos*; Separatus est, Sanctificatus est, consecratus est talis &c. *Quod edictum seu publicatio peracta ordinationis potius est, quam forma. Ita & Græci quum octavo post Baptisma die puerum abluissent, dicunt*: Baptizatus es, illuminatus es, unguento unctus es, sanctificatus, & ablutus es in nomine Patris. &c.

§. III.

De Ministro.

ORdinarius Confirmationis Minister est solus Episcopus. Res definita est in Concilio Constantiensi contra Vvicleſum, in Florentino in decreto pro Armenis, atque in Tridentino sess. 7. can. 7. per hæc verba. *Si quis dixerit Sancta Confirmationis Ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Sed ut appareat tum Novatores, tum etiam Photianos, aliosque Orientis Hæreticos in manifesto errore versari, id muneris simplici Sacerdoti committentes, paucis demonstrabo, ita semper credidisse Ecclesiam. Notares est ex actis Apostolorum cap. 8. Petrum, & Joannem missos fuisse in Samariam, ut baptizatos à Philippo diacono per manus impositionem confirmarent; id vero ea de causa factum fuisse, quod confirmandi munus solis Apostolis, atque Episcopis eorumdem Successoribus à Christo Domino concreditum fuerit. Ex Græcis Patribus, testantur Chrysost. hom. 18. in acta Apost. Oecumenius in acta pag. 77. & Isidorus Peluſiota Epist. 450. ad Antiochum. Apostolica Sedes semper id docuit: constat id ex Epist. Cornelii Papæ ad Fabium Antiochenum relatam ab Eusebio lib. 6. Hist. Eccl. circa

medium

medium tertii ſæculi ſcripta; & ut mittam Epiſtolam Leonis I. ad Epiſcopos Germaniæ, & Galliæ, atque Gregorii Magni ad Januarium, ſat erit referre verba Innocentii I. in Epiſt. ad Decentium Eugubinum Epiſcopum, in qua cap. 3. num. 6. legitur. *De conſignandis vero infantibus manifeſtum eſt, non ab alio, quàm ab Epiſcopo fieri licere. Nam Presbyteri licèt ſecundi ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificium ſolis deberi Epiſcopis, ut vel conſignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non ſolum conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, verùm & illa lectio actuum Apoſtolorum, qua aſſerit, Petrum, & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum ſanctum; Nam Presbyteri, ſive extra Epiſcopum, ſive præſente Epiſcopo, cum baptizant, Chriſmate baptizatos ungere licet*, (hic ſermo eſt de unctione, quæ fit ante Baptiſmum, de qua ſupra diximus) *ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis cum tradunt Paracletum*. Adeſt etiam teſtimonium Hieron. in Dialog. contra Luciferianos c. 4. *Non ab nuo*, inquiens, *hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos qui longe in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem Sancti Spiritus manum impoſiturus excurrat*. Auguſt. eadem habet lib. 15. de Trinit. cap. 26. Atque hinc palam fit, Romanam Eccleſiam, quæ reliquarum eſt mater & magiſtra, ſemper docuiſſe, Ordinarium hujus Sacramenti miniſtrum eſſe Epiſcopum, atque eandem fidem primis ſæculis habuiſſe Eccleſias Africæ, in quibus erat Auguſtinus; Paleſtinæ, ubi ſcripſit Hieron. aliaſque Orientis Eccleſias, ut conſtat ex Auctore Conſtit. Apoſtolicarum, Chryſoſtomo, Iſidoro, Peluſiota, aliiſque ſupra citatis. Quamobrem contra majorum fidem Photiani, Armenorumque nonnulli cenſent, ſimplices Presbyteros Ordinarios eſſe hujus Sacramenti Miniſtros.

Nota 1. præter manuum impoſitionem, qua baptizati confirmabantur, fuiſſe primis Eccleſiæ ſæculis, aliam manuum impoſitionem, quæ non *confirmatoria*, ſed *curatoria* eſſet. Hujuſmodi fuit impoſitio illa manuum, qua per Ananiam Apoſtolorum diſcipulum Paulo, antequam baptizatus eſſet, viſus reſtitutus eſt; *act. 9. v. 17.* eandem adhibitam fuiſſe etiam ætate Innoc. I. ad curandos Energumenos, docet ipſe Pontifex in ſupra laudata Epiſt. cap. 6. n. 9. ubi eam ex Epiſcopi delegatione fieri permiſit etiam Diacono; inquiens, *de his vero baptizandis, qui poſtea à damonio, vitio aliquo, vel peccato interveniente, arripiuntur, eſt ſolicita dilectio tua, ſi à Presbytero, vel Diacono, poſſint, aut debeant, deſignari. Quod hoc niſi Epiſcopus præceperit, non licet. Nam manus eis imponenda non eſt, niſi Epiſcopus auctoritatem dederit id efficiendi*. Hic ſermo non eſt de Confirmationis Sacramento, quod ætate illa ſtatim poſt baptiſma conferebatur, ſed de ritu, quo eis ſuccurrebatur, qui à demonio poſt ſuſceptum Baptiſma, eſſent arrepti, ut poſt Moretum, & Petrum Conſtant, advertit BENEDICTUS XIV. de Synodo Dioec. lib. 7. cap. 7. n. 3.

Nota 2. Conſignationem illam frontis, da qua Canon 7. ſecundæ Synodi, ſive potius Methodius Patriarcha Conſtantinopolitanus, ex cujus Epiſtola fuit ille formatus, ut Beveregius, Goarius, aliique putant, non fuiſſe Confirmationis Sacramentum, ſed meram Eccleſiaſticam cæremoniam, in reconciliandis hæreticis à quinto ſaltem ſæculo in Eccleſia Orientali uſurpatam; ut conſtat ex verbis Epanuenſis Concilii ſub Symmacho celebrati ann. 509. *Preſbytero propter ſalutem animarum, quam in cunctis optamus deſperatis, in lecto recumbentibus Hæreticis, ſi converſionem ſubitam petant, Chriſmate ſubvenire permittimus: quod etiam omnes converſuri ſi ſani ſunt, ab Epiſcopo noverint expetendum. Cum fidei deſertor* inquit Goarius pag. 699. *per lapſum in hæreſim, aut in nefariam ſectam conſenſum, fidem, quam in Confirmatione prædicandam propugnandamque modis omnibus pollicitus fuerat, donatumque ſibi Spiritum ſanctum abjiciat, conculcet, extinguat: ut & illam renovet, & Dei Spiritum in ſe revocet, quaſi Confirmationem (qua tamen denuo repeti nequit) expoſceret, ejus ſigna cæremoniaſque ſuſcipit: & hoc pacto Confirmationis gratiam, & effectum, prius deperditum in ſuorum animis reparare, Orientalis Eccleſia adinvenit. Non ita tamen ut aſſertum velim, ritum hunc ex ſe propriaque virtute poſſe opus tam ſublime & arduum (quale eſt in anima reparatio gratia pro ſolito Sacramentorum virtuti connexa) producere: quid namque ad gratiam reſtituendam imbecillius, Cæremonia humanitus adinventa, & inſtituta? Sed quod vel Eccleſia precibus, vel Sacerdotis meritis, vel converſi humilitate, vel tandem, ut ſatius dicam, pœnitentia ſimul ſemper adjuncta, vi*

& po-

& potentia infidelitatis defectus omnis reſarcientur, ſanctitaſque cuncta per Confirmationem adveniens, rurſum per iteratum ejus ritum concedatur: qui quia Confirmationem imitatur, & ad Confirmationis effectum reparandum tendit, ad eam pertinere ex Sanctis Patribus poteſt aſſeri: quia verò pœnitentiæ demiſſionem, & Infidelitatis Confeſſionem adjunctam habet, & ad eam à mente obliterandam operatur, merè reconciliativum eſſe profiteor. Igitur damnandi non ſunt Græci quod hanc Cæremoniam in Hæreticis reconciliandis adhibeant; & quod eadem Cæremonia à ſimplici quoque Sacerdote, in iis caſibus, in quibus reconciliandi Hæreticos facultatem habet, uſurpetur; ſed potius monendi, hanc ſimplicem eſſe Eccleſiæ ritum, non Sacramentum.

Gravis olim exarſit inter doctores controverſia, an, ex ſpeciali delegatione Romani Pontificis, poſſit ſimplex Sacerdos, ſaltem Chriſmate jam conſecrato, Sacramentum Confirmationis adminiſtrare. Sed cum innumera ex Eccleſiaſtica hiſtoria hujus delegationis exempla ſuppetant; cumque hanc facultatem BENEDICTUS ipſe XIV. fecerit Patri & Cuſtodi & Guardiano Sancti Sepulchri Ordinis Minorum de Obſervantia, Patri Jacobo Cremenſir Ordinis Minorum ſtrictioris Obſervantiæ Præfecto Miſſionum in Ægypto, atque aliis, *non videtur hodie fas eſſe poteſtatem, de qua olim diſceptabatur, Summo Pontifici abjudicare, quoniam*, ut ait Vera Crux in ſpeculo part. 2. art. 22. *de Pontificis poteſtate poſtquam diſpenſavit dubitare inſtar ſacrilegii eſt.* Eſſet enim Chriſto, quaſi exprobrare, quod non ſatis Eccleſiæ ſuæ proviſiſſet: ut ait ipſe Summus Pontifex cap. cit. de Synodo Diœc. n. 7.

Dubitari etiam ſolet, an Chriſmatis conſecratio, quæ munus Epiſcopi eſt, ut definitum fuit in 2. & 3. Carthaginenſi Synodo, per delegationem Romani Pontificis à ſimplici Sacerdote fieri poſſit. Licet id eadem ratione fieri poſſe videatur, qua ſimplici presbytero confirmare permittitur; & licet hujus quoque commiſſionis nonnulla habeantur exempla; tamen hæc pauciſſima ſunt, atque ut plurimum non aliter à Summis Pontificibus permiſſum eſt ſimplicibus Sacerdotibus Sacramentum Confirmationis adminiſtrare, niſi ſub expreſſa conditione adhibendi Chriſma, non à ſe, ſed ab Epiſcopo conſecratum, *quare inſuetum foret, hac etiam prærogativa Epiſcopalis Ordinis præcipua inferiorem Presbyterum exornare*, in quit citatus Pontifex cap. 8. ubi ſubdit etiam: *accedit, nullam eſſe neceſſitatem, hanc poteſtatem faciendi ſimplici Presbytero: is quippe quocumque ſe conferat, poteſt ſecum deferre Chriſma ab Epiſcopo acceptum: & ſiquidem à Sacris Canonibus, præcipuè can. Litteris*, de Conſecrat. diſt. 3. *& can. ſiquis de alio*, de Conſecrat. diſt. 4. *vetitus eſt uſus Chriſmatis, ante annum benedicti, ſatis erit ut ab hoc poſitivo Eccleſiæ præcepto, Summi Pontificis auctoritate, eximatur, ſicuti Nos*, in cit. noſtra Conſtit. 16. *ab eodem abſolvimus prædictum Cuſtodem Sancti Sepulchri, ſi in loco degat, ubi novi Chriſmatis non ſuppetat copia.*

Major controverſia eſt, num poteſtas, quam Summo Pontifici aſſeruimus, cuilibet Epiſcopo competat. Sed quidquid ſit de hac difficili, & valdè implexa controverſia, inquit idem Pontifex laudato cap. 8. num. 7. *omninò in confeſſo eſt, irritam nunc fore Confirmationem à ſimplici Presbytero Latino, ex ſola Epiſcopi delegatione, collatam, quia Sedes Apoſtolica id juris ſibi unicè reſervavit; quam quidem reſervationem non tantùm à conſuetudine in tota Eccleſia Latina jamdiu recepta, tacitè indultam arbitrantur, ſicuti opinatur Juenin cit. loc. & Tournely* de Sacram. Confirmat. quæſt. 3. art. 2. *ſed jam ante IX. ſæculum expreſſe factam colligimus ex Flodoardo* lib. 3. hiſt. Eccleſ. Rhemenſis cap. 17. *ubi narrat Nicolaum I. ad Hincmarum, & cæteros Archiepiſcopos, atque Epiſcopos, in Regno Caroli conſtitutos ſcripſiſſe*, Græcorum Imperatores & Orientales Epiſcopos calumniari Sanctam Romanam Eccleſiam, immo omnem Eccleſiam, quæ Latina utitur lingua . . . . . quia Presbyteros ſortiri conjuges prohibemus, & quoniam eoſdem Presbyteros Chriſmate linire baptizatorum frontes inhibemus. *Poſita autem reſervatione facultatis, de qua eſt ſermo, à Summo Pontifice ſibi facta, nec licitè, nec validè, poteſt Epiſcopus Latinus illa uti? nam quamvis confirmare ſit actus Ordinis Epiſcopalis, cujus firmitas, & validitas, à Pontificis nutu non pendet, delegare tamen ſimplici Presbytero poteſtatem exercendi ejuſmodi actum, potius ad juriſdictionem, quàm ad Ordinem pertinet; Epiſcopi verò juriſdictio, ſive ſit immediatè à Chriſto Domino, ſive à Summo Pontifice, ita ſemper hujus ſubeſt, ut conſentientibus omnibus Catholicis, ejuſdem auctoritate & imperio limitari, atque, ex legitima cauſa, omninò auferri poſſit. Illud etiam ad rem facit, quod modo audivimus*

mus à D. Thoma, nempe delegationem, de qua est sermo, esse actum potestatis, & jurisdictionis supremæ, Christo Domino soli suo in terris Vicario commissæ. Quamobrem Clemens VI. priusquam ad Catholicam Communionem reciperet Consolatorem, Armenorum Patriarcham, certior fieri voluit, an cum Ecclesia Romana sentiret, etiam in hisce articulis, expressis in Apostolicis litteris, ad eumdem Patriarcham datis, quæ habentur apud Raynaldum ad ann. 1351. num. 12. nimirum: Primo de consecratione Chrismatis, si credis, quod per nullum Sacerdotum, qui non est Episcopus, potest Chrisma rite, & debite consecrari. Secundo, si credis, quod Sacramentum Confirmationis per alium, quam per Episcopum, non potest ex officio ordinariè ministrari. Tertio, si credis, quod solum per Romanum Pontificem plenitudinem potestatis habentem, possit dispensatio Sacramenti Confirmationis Presbyteris, qui non sunt Episcopi, committi. Quarto, si credis, quod Chrismati per quoscumque Sacerdotes, qui non sunt Episcopi, neque à Romano Pontifice super hoc commissionem, seu concessionem aliquam receperunt, iterum per Episcopum, vel Episcopos sint Chrismandi. *Quæ verba perpendant oportet, qui potestatem, de qua diximus, Episcopis attribuunt.*

Dicendum nunc superest de Orientalibus, quorum Presbyteri pueris post baptisma Confirmationem conferunt. Negari non potest, hanc consuetudinem in Orientali Ecclesia antiquam esse, ac longe Photiano Schismate vetustiorem. De Græcis id luculenter ostendunt Morinus dissert. 2. de Sacram. Confirmat. & Lucas Holstenius dissert. 1. de Ministro Confirmat. apud Græcos; Eumdemque usum invaluisse apud alias Orientales Ecclesias, testantur Ambrosiaster in Comment. in Epist. Pauli ad c. 4. Epist. ad Ephesios v. 12. inquiens: *Apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus*; & Auctor qq. vet. & nov. testam. quæst. 101. in append. ad 1. part. tom. 3. oper. S. Augustini: *In Alexandria & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consignat Presbyter*, quibus in locis verbum *consignat* non merum ritum, sed veram Confirmationem denotare, tamquam indubitatum ponit Christianus Lupus tom. 2. pag. 1424. Nos his missis, quæ in scholis à Theologis disputari solent, Orientales in duas classes distribuemus, scilicet in eos, quorum Presbyteri ex tacita & præsumpta Sedis Apostolicæ dispensatione validè ac licitè hujusmodi Sacramentum administrant; & in eos, quibus sit hæc facultas sublata.

Cum ex iis, quæ supra ostendimus, abundè constet, sat esse Romani Pontificis delegationem, ut Presbyteri rite Sacramentum hoc administrent, facile quisque conjiciet, Presbyteros, qui ex tolerantia, atque ex Romanorum Pontificum indulgentia & permissione confirment, quæ satis sit ad tacitam delegationem indicandam, validè ac licitè confirmare. Hanc ob rem in Florentina Synodo, in qua hujusmodi controversia, cum Græcis agitata fuit, à Latinis Patribus Græcorum Presbyterorum Confirmatio rata existimata fuit, ut ait Gregorius Protosyncelus, qui eidem Synodo interfuit, tanquam Legatus Patriarchæ Alexandrini, & postea creatus fuit Patriarcha Constantinopolitanus, scribens contra Epistolam Marci Ephesini. *Deinde, patientia quadam & facilitate Sedis Apostolicæ factum est*, inquit BENEDICTUS XIV. Const. *inter solicitas.* tom. 1. Bull. pag. 543. *ut unum & alterum Sacramentum*, Baptisma scilicet & Confirmatio, *ab eodem Sacerdote in Oriente Græcis conferretur. Nec defuere idcirco Theologi, qui hujusmodi tolerantiæ, vestem & imaginem tacitæ dispensationis obducerent.* Eodem ibi modo loquitur de Cophtis. Eadem Apostolica Sedes probavit Synodum Ruthenorum celebratam Zamosciæ ann. 1720. in qua hæc leguntur: *Sacramentum Confirmationis à Christo Domino institutum, quod Parochi in Orientali Ecclesia extraordinario jure, & delegata ab Episcopo facultate, ex Apostolicæ Sedis dispensatione, statim post Baptismum administrare solent in genere visibilium signaculorum, sacrosanctum est, ut ipse Baptismus, illudque nefas est iterare, propterea quod indelebilem characterem imprimit.* Atque eamdem consuetudinem tolerat & permittit in Armenis, Syris, Chaldæisque. Ii ergo reprehendi nequeunt, quod per simplices Presbyteros Confirmationem administrent. Nec Missionarii, atque privati Theologi sine gravi injuria possunt collatum ab iis Sacramentum irritum declarare. Permissum tamen est Guardiano Terræ Sanctæ, ut legitur Constit. *Demandatam &c. in Civitate Hierosolymitana, & in iis locis, ubi Episcopus Græcus Catholicus jure suo, & in propria Diœcesi non residet, conferre* sub conditione *Sacramentum Confirmationis Græcis à simplici Sacerdote confirmatis, ac sponte ab eodem confirmari petentibus.* Et

quo

quo deducere est, etiam alios, qui jus confirmandi habeant, posse confirmaros à Simplicibus Presbyteris Orientalibus, *sub conditione* iterum confirmare, dum id sponte petant. Hæc autem permissio conferendi *sub conditione* confirmationem confirmatis à simplicibus Presbyteris, dum eam petant, ideo ab Apostolica Sede fieri videtur, quia delegatio Apostolicæ Sedis expressè Presbyteris illis facta non est, & quia nondum proscripta est illorum opinio, qui de horum Confirmationis valore dubitant.

Ubi vero hæc tolerantia, ac delegationis præsumptio deest, ibi certum est nullum esse à simplici Presbytero collatum Confirmationis Sacramentum; Deest autem hæc præsumptio in iis, quibus id Sedes Apostolica interdixit.

Certum est, vetitum esse Latinis etiam inter Orientales degentibus; tum quia expressè jubentur servare ubique proprios mores, & ritus; tum etiam quia Innoc. III. in sua Decretali, quæ apud Balutium extat tom. 2. Epist. pag. 480., Latinorum Sacerdotum abusum, qui Constantinopoleos, Græcorum more, Confirmationem conferre audebant, compescuit, prohibuitque, *ne talia de certo suæ temeritate præsumerent*. II. Est etiam notum Nicolaum I. voluisse, ut Bulgari, qui Confirmationem susceperant à Sacerdotibus illuc à Photio missis iterum consignarentur; Sive id fecerit, quod Sacerdotes illi jure ordinario eam conferre præsumpserint; sive quod à Photio *Macho*, & invasore missi fuerint, ut loquebantur Apostolici legati; sive demum quia Bulgaria pertinebat ad Patriarchatum Occidentalem, quod pluribus ostendit Lupus tom. 2. pagin. 1404., & seq. Certum est in iis cessare præsumptionem illam, quæ ex tolerantia Sedis Apostolicæ consurgit. III. Constat Innoc. IV. in Epist. ad Cardinalem Legatum in Regno Cypri prohibuisse Græcis Sacerdotibus ibidem degentibus Sacramentum Confirmationis administrare. IV. In Synodo Nationali Maronitarum, coacta in Monte Libano 1736.: & à BENEDICTO XIV. confirmata anno 1741. hæc ad rem edita sunt decreta, videlicet cap. 2. de Sacramento Baptismi can. 15.: *Majores nostri, sicut & ceteri Orientalium Ecclesiarum filii, statim post Baptismum tam infantes, quam adultos confirmaverunt Sacro Chrismate perungere, atque adeo Sacramentum Confirmationis illis conferre; idque per simplices Sacerdotes etiam, quibus Patriarchæ, & Episcopi hanc facultatem concesserant, quemadmodum ex Ritualibus apparet. Quia vero Patriarcha nostri, ut eo, quo par est, obsequio Romanis Pontificibus, qui frequentes ad illos hac de re litteras dederant, morem gererent, Latino ritu consentientes, decreverunt, ut deinceps nemo, nisi Episcopali dignitate præditus, Sacramentum Confirmationis administraret; ideo mandamus, ac præcipimus omnibus Parochis, Archipresbyteris, Chorepiscopis, ceterisque dignitate Episcopali carentibus, ne audeant in posterum Baptizati frontem Sacro Chrismate perungere, & verba illa, quæ ad Confirmationis Sacramentum, adeoque ad Episcopum tamquam ordinarium illius Ministrum spectant, recitare; Sed illis omissis, intingant pollicem in Sacro Chrismate, & ungant Baptizatum in summitate Capitis in modum Crucis, dicentes Orationem ex Rituali Romano desumptam, quæ sequitur: Deus omnipotens, Pater Domini Nostri Jesu Christi. Si verò adfuerit Episcopus, & ipse, vel simplex Presbyter, adultum quempiam baptizaverit, poterit idem Episcopus post Baptismum, si velit (ac præcipue, cùm contigerit ab illo baptizari adultum, sive infantem in mortis periculo constitutum) prosequi cetera, quæ ad collationem Sacramenti Confirmationis in Rituali pertinent: ita tamen, ut Patrinus, vel Matrina adhibeatur, & nomen Confirmati in libro ad id destinato à Parocho vel Episcopo adnotetur. Hinc in Rituali, quod authoritatè Reverendissimi Domini Patriarchæ propediem est edendum, ante illa verba, quibus juxta ritum nostrum, Confirmationis Sacramentum confertur, apponenda est admonitio ad simplices Sacerdotes, cum supradicta Oratione, Deus omnipotens &c. & altera admonitio ad Episcopes cum ritu conferendi Sacramentum Confirmationis, quem omninò à ritu Baptismi distingui, & separari præcipimus.* Et cap. 4. de Sacram. Confirm. can. 2.: *Quia vero tam in nostra, quàm in reliquis Orientalibus Ecclesiis, antiquus mos obtinuerat, ut statim post Baptismum etiam Sacramentum Confirmationis conferretur, quemadmodum & in Ritualibus continetur, & à Concilio Laodiceno his verbis præscribitur: Quod oportet eos, qui illuminantur, post Baptismum inungi Supercœlesti Chrismate, & esse regni Christi participes. Hac tamen in re servandum præcipimus, ac mandamus, quod dudum à Reverendissimis Dominis Patriarchis injunctum est, nosque supra de Baptismo monuimus, ne simplices Sacerdotes de cetero præsumant hoc Sacramentum administrare;*

ſtrare; Sed illud Epiſcopi dumtaxat conferant, illum Sacroſanctæ Tridentinæ Synodi canonem præ oculis habentes: Siquis dixerit Sanctæ Confirmationis ordinarium Miniſtrum non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, anathema ſit. V. Clemens VIII. anno 1595., & BENEDICTUS XIV. Conſt. *Etſi Paſtoralis*, Presbyteris Italo-Græcis expreſsè interdixerunt, ne baptizatos Chriſmate conſignent. Atque in citata Conſtit. ad rem hanc ſtatuitur, I., *Epiſcopus ſub conditione, & cum cautela eos confirmare debet, de quibus veroſimilius dubitari poteſt, utrum ab Epiſcopis Græcis ordinem Baptiſmi juxta eorum Euchologium ſervantibus, fuerint baptizati.* II. *Idem dicendum ſi Epiſcopus Latinus ex diſpenſatione Apoſtolica Græcum aliquem ordinaverit, qui à Presbytero Græco in Italia, vel adjacentibus Inſulis fuerit baptizatus, nec conſtat, illum ab aliquo Epiſcopo, ſive Latino, ſive Græco, Chriſmate in fronte fuiſſe conſignatum; debet nimirum illum anteà abſolutè confirmare; ſub conditione autem, ſi veriſimiliter dubium eſſe poſſit, an ab Epiſcopo Græco fuerit batizatus.* III. *Quamvis confirmati à ſimplici Sacerdote cogendi non ſunt ejuſmodi Confirmationis Sacramentum ab Epiſcopo ſuſcipere, ſi ex tali coalitione ſcandala oriri poſſent; cum Sacramentum Confirmationis ejuſmodi neceſſitatem non habeat, ut ſine eo ſalvus quis eſſe non poſſit; monendi tamen ſunt ab ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, ſi cum poſſunt ad Confirmationem accedere, illam renuunt, ac negligunt.* IV. *Ubi Græcus Catholicus Epiſcopus haberi poteſt, prout habetur conſtitutus in Collegio Corſino Italo Græcorum in Calabria, curent omnino latini Ordinarii, ut ab illo potius Græcis cæremoniis juxta Græcorum Euchologium, quàm à ſe latino ritu, Sacramentum Confirmationis ſubditis ſuis Græco ritu viventibus Chriſmate à Latinis Epiſcopis accepto miniſtretur, ne ſcilicet Eccleſiarum ritus, quoad fieri poteſt, miſceantur.*

§. IV.

De Confirmationis ſubjecto.

OMnes Orthodoxi fatentur, Confirmationis ſubjectum eſſe hominem baptizatum. Orientales verò à Latinis diſſident, quòd illicò poſt baptiſma etiam parvulis Confirmationem adminiſtrant. Contemporanea hæc utriuſque Sacramenti collatio, iis permiſſa eſt, in quibus Apoſtolica Sedes tolerat, ut etiam per ſimplices Sacerdotes Sacrum Chriſma conferatur; neque hac de cauſa reprehendi poſſunt. Hæc enim conſuetudo, ut ſupra diximus, etiam in Latina Eccleſia aliquando viguit. At Latina ac Romana Eccleſia aliatum Mater atque Magiſtra, mutata hac conſuetudine, conſultius duxit, *ut renatis fonte Baptiſmatis conferretur Sacramentum Confirmationis, in ea ſolum ætate, in qua fideles evacuatis quæ erant parvuli, intelligerent tantum inter ſe differre Baptiſmum & Confirmationem, quantum in naturali vita diſtat generatio ab incremento; ſeque per Baptiſmum fuiſſe quidem ad militiam receptos, per Confirmationem verò ad pugnam roboratos, & ad perferendos agones per gratiam inſtructos. Ex quo fit, ut rigidè animadverti in eos oporteat, ſi quis fortè Sanctioris hujus diſciplinæ inſtituta refugerent aut contemnerent.* Ita BENEDICTUS XIV. Conſtit. *Eo quamvis tempore* tom. 1. Bull. pag. 513. Hanc Latinæ Eccleſiæ diſciplinam ii omnes ſervare debent, quibus ſupra prohibitum eſſe diximus per ſimplices Sacerdotes Confirmationem adminiſtrare, ut colligitur, tum ex antea citata Conſt. tum ex ea, quæ incipit: *Etſi Paſtoralis* §. 2. num. 1.

Nota 1. Ferri nullo modò poſſe, ut ii, qui contemporaneè Baptiſmum & Confirmationem, juxta propriæ Eccleſiæ morem, adminiſtrare & recipere ſolent, Baptiſma ritu Latino, & ſeorſim à Confirmatione collatum, acerbo alienoque animo perhorreſcant; ac multo minus, ut credant, duo hæc Sacramenta invicem ſejungi non poſſe. Ii enim in duplici verſarentur errore, quorum alter in contemptu Latini Ritus, alter verò in opinione illa conſiſteret, qua crederent, duo hæc Sacramenta invicem ſeparari non poſſe. Iis oſtendendum eſſet, Eccleſiam ſemper licitum exiſtimaviſſe Confirmationem à Baptiſmate ſeparare, ut ſupra oſtendimus; atque Romanam Eccleſiam utilius cenſuiſſe, Confirmationem differre, quoaduſque Pueri rationis uſum aſsequantur.

Nota 2. Quamquam eos, qui Confirmationem à Baptiſmo ſejungere debent, non deceat pueris adminiſtrare ante uſum rationis, ut Catech. præſcribit Concilii Tridentini, juſsu S. Pii V. editus; tamen dum pueri ſint morti proximi, eis conferri poterit etiam ante ſeptennium; *ut confirmati decedentes, majorem gloriam conſequantur, ſicut & hic majorem obtinent gratiam*, juxta S. Thom. doctrinam 3. part. q. 73. art. 8. ad 4.

Et

Et si Episcopus, vel propter sui ingravescentem ætatem, vel propter locorum distantiam à Civitate, aut propter itineris difficultatem expediens judicaverit pueros etiam ante septennium consignare, poterit id licite facere, ut ait BENEDICTUS XIV. de Synod. Diœc. lib. 7. cap. 10. ubi advertit, id fieri debere sine ulla acceptione personarum.

TRACTATUS DE EUCHARISTIA.

EUchariſtia eſt Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini, ad ſpiritualem animæ refectionem à Chriſto inſtitutum.

CAPUT PRIMUM.

De Materia & Forma Euchariſtiæ.

Quæſt. I. *QUænam eſt materia neceſſaria, ex qua conficitur Euchariſtia?*

Reſp. 1. Eſt panis triticeus, & vinum de vite. *Prob.* 1. Ex perpetua Eccleſiæ Traditione & praxi. 2. Ex Conciliis præſertim Lateran. IV. cap. *Firmiter*. Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. canon. 2. & Florentino, ibi: *Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cujus materia eſt panis triticeus, & vinum de vite, cui ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet*. 3. Quia Chriſtus inſtituens Euchariſtiam, non aliam materiam adhibuit, Matth. 26. eamque ut neceſſariam præcepit his verbis, *Hoc facite*, &c. Luc. 22. & 1. Corinth. 11. Præterea panis triticeus ſolus eſt, qui dicatur ſimpliciter panis, alii non vocantur panes niſi cum addito, nec adhibentur niſi in ejus defectum. Item vinum ſimpliciter eſt vinum de vite uſuale. At ex Scriptura & Conciliis materia Euchariſtiæ eſt panis & vinum ſimpliciter.

Hinc 1. Non poteſt validè conſecrari panis confectus ex oriza, avena, hordeo, millio &c. vel ex leguminibus, radicibus herbarum, aut fructibus arborum: item ex tritico non puro, ſed mixto, v. g. hordeo, vel avena, ſi quantitas tritici non ſit notabiliter major: nam alias panis non eſſet ſimpliciter triticeus. Quare Miſſale Roman. *de defectibus*, ait: *Si panis non ſit triticeus, vel ſi triticeus admixtus ſit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, vel ſit alioqui corruptus non conficitur Sacramentum*. Secus ſi farina alterius materiæ ſit in tam parva quantitate, ut panis morali æſtimatione cenſeatur adhuc triticeus. Reverentia tamen Sacramento debita exigit, ut panis ſit ex puro tritico, & valdè albus.

Licitè verò conſecrari non poteſt panis confectus ex grano, de quo dubitatur an ſit verum triticum. Nam in Sacramentis, quæ non ſunt de neceſſitate medii, numquam licet adhibere materiam non certam; alioquin ſine neceſſitate urgente exponerentur nullitati. Species autem grani, de quibus præſertim aliqui dubitant an ſit triticum, ſunt ſiligo, ſeu ſecale & ſpelta. Nam quamvis S. Thomas ſenſerit ſiliginem eſſe triticum, quia quandoque ex tritico in malis terris generatur; multi tamen id negant, quia quandoque etiam ex tritico naſcitur avena: poteſtque res unius ſpeciei propter diverſas diſpoſitiones & cauſas degenerare in rem alterius ſpeciei.

Hinc 2. Non poteſt validè conſecrari: 1. Liquor expreſſus ex pomis, piris, ceraſis &c. 2. Omphacium, *du verjus*, quia necdum habet naturam vini. 3. Acetum, quia non eſt amplius vinum, & fit ex corruptione ſubſtantiali vini. 4. Succus intra uvas maturas adhuc contentus, aut vinum in pane, vel alia ſimili materia contentum; quia in tali ſtatu non habet rationem vini uſualis. 5. Vinum aromatizatum ita conditum, ut morali æſtimatione ſpeciem vini amiſerit. Secus, ſi alteratio ſit exigua, quamvis illicitè conſecratur.

Econtra validè conſecratur. 1. Muſtum, ſeu vinum ex uvis maturis recens expreſſum, cum jam habeat naturam vini, quamvis hoc ſit prohibitum, quia eſt impurum ob admixtas fæces, ac proinde indecens. In neceſſitate tamen, juxta S. Thom. 3. part. quæſt. 74. art. 5. ad 3. licitè conſecratur. 2. Vinum congelatum, ſed poſtea reſolutum, modo per gelu non fuerit corruptum. Vinum autem actu congelatum, & non reſolutum eſt materia incerta, quare ſi fortè in hieme vinum in Calice congeletur, debet per ignem reſolvi, priuſquam conſecretur; ſed ejus congelatio, quantum poteſt, impediri debet.

Reſp. 2. Ad valorem Sacramenti requiritur, ut panis ſit confectus ex farina triticea aqua naturali diluta, & igne cocta. Nam

ſic

ſic conficitur panis ſimpliciter dictus & uſualis, aliorumque ciborum comes, qualem Chriſtus inſtituit.

Hinc non poſſunt validè conſecrari. 1. Liba, placentæ, & ſimilia confecta ex farina triticea mixta lacte, butyro, ovis, melle, ſaccharo, aliiſque liquoribus ab aqua naturali ſpecie differentibus; niſi fortè liquores iſti admixti aquæ naturali, eſſent in exigua quantitate, ita ut aqua plurimum prædominaretur. Illicitum tamen eſt conſecrare panem triticeum mixtum quacumque re, grano, vel liquore, etſi in parva quantitate: quia eſt contra uſum Eccleſiæ, & reverentiam Sacramenti poſtulantis materiam omnino puram. 2. Maſſa cruda, ſeu paſta; quia non eſt panis uſualis, nec cibus hominum. Si autem farina ſit diluta aqua roſacea, dubium eſt, an ſit valida materia, ut habet Miſſale Romanum.

Potrò ex præcepto & uſu Eccleſiæ panis conſecrandus apud Latinos debet eſſe figura orbiculari & integra.

Nota. Nulla videtur poſſe occurrere cauſa moraliter ſufficiens ad conficiendam Euchariſtiam, niſi in materia certa, inquit Suarez, quia huic Sacramento ſumma reverentia debetur; & aliunde non eſt neceſſarium neceſſitate medii in re ad ſalutem.

Quæſt. II. *An panis tam azymus quàm fermentatus eſt materia valida?*

Reſp. Affirmat. Ex Concil. Florentin. in decreto unionis: ibi: *Definimus in azymo, ſive fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici: Sacerdoteſque in altero ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem*. Ratio eſt, quia uterque eſt panis verus, & ſimpliciter dictus, & ſic in Scriptura; nam uterque fit ex farina triticea aqua naturali ſubacta; ac puro igne coquitur, habetque proprium uſum panis.

Latini tamen tenentur ſub mortali conſecrare azymum, Græci vero fermentatum, ſinguli juxta Eccleſiæ ſuæ ritum: nam ita præcepit Concil. Florent. citat. & utriuſque Eccleſiæ conſuetudo antiquiſſima, obtinens vim legis graviter obligantis, utpote de re gravi. Hinc cap. ultim. *de celebrat.* Sacerdos quidam Latinus jubetur privari in perpetuum officio & beneficio, quod in fermentato conſecraſſet in defectum azymi. Quare in hoc nulla diſpenſat neceſſitas, ne Viatici quidem pro infirmo conſecrandi: nam ad tanti Myſterii majorem reverentiam intereſt, modo ac ritu convenienti ſemper confici. Præceptum quippe divinum circa Viaticum non obligat, niſi quando id fieri poteſt modo convenienti, & cum debitis circumſtantiis.

Nota. Quamvis multi dicant, Sacerdotem Latinum iter agentem per Græciam licitè uti fermentato, & Græcum azymo in Occidente, in iis ſcilicet locis, ubi non ſunt Eccleſiæ ſui ritus; quia ex S. Auguſtin. epiſt. ad Januar. licet cuique facere, quod in ea Eccleſia, in quam venit, invenerit, modò non adverſetur divino mandato; ſi tamen inter Latinos ſint aliquæ Eccleſiæ Græcorum, & inter Græcos aliquæ Latinorum, in his tenetur unuſquiſque ſuæ Eccleſiæ ritum ſervare; quia hoc ipſo quod ibi templum habent, perinde eſt quoad ſacrificium, ac ſi eſſent in ſua patria. Nec licet Latino in Eccleſia Græcorum inter Latinos ſita celebrare in fermentato; quia hoc eſt ſpeciale privilegium Græcis ab Eccleſia conceſſum.

Quæſt. III. *An & quanta aqua admiſceri debet?*

Reſp. 1. Ex præcepto Eccleſiæ aqua elementatis ante conſecrationem vino admiſceri debet. Conſtat ex Concil. Florent. ſupra citat. & Tridentin. ſeſſ. 22. cap. 7. ibi: *Monet S. Synodus præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſceant, tum quod Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur; tum etiam quia è latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypſi Beati Joannis populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur*. Hoc præceptum ſub mortali obligat, quia licèt materia ſit in ſe levis, eſt tamen gravis ratione finis & ſignificationis; nam apponitur aqua ad repræſentandam unionem populi fidelis cum ſuo capite Chriſto, atque etiam unionem humanitatis cum Verbo. Hæc tamen admixtio aquæ non eſt de neceſſitate Sacramenti: ita Miſſale Rom. Et Concil. Trident. ſolum dicit, hanc eſſe præceptam ab Eccleſia.

Reſp. 2. Aqua vino miſcenda debet eſſe modiciſſima. Quia 1. ita Concil. Florentinum ſtatuit, & fert uſus Eccleſiæ. 2. Ut ait Conc. Tribur. Can. 19. ſic melius ſignificatur majeſtas Chriſti per vinum deſignata, & populi fragilitas per aquam repræſentata. 3. Hoc eſt tutius: nam (ut ait S. Thomas) vinum aliquando ita debile eſt, ut per aquam in magna quantitate, licet minore, facilè corrumpatur. Sufficit autem una aquæ gutta ſenſibilis; cum ad ſignum ſenſibile, & ſignificationem convenientem ſufficiat. Ad validam vero conſecrationem neceſſe eſt, ut major ſit quantitas vini quam aquæ, quia materia calicis eſt ſolum vinum uſuale. At tale non eſſet, ſi vinum aquæ

non prædominaretur; & res mixta non esset potius vinum quàm aqua. Quare c. 13. *de celebrat. Miss.* dicitur pernicioſus abuſus, quod plus aquæ, quàm vini in calicem infunditur.

Resp. 3. Hæc mixtio neceſſariò fieri debet; 1. Tempore Miſſæ, & in ipſo facto calice: nam alioqui non esset cæremonia ſacra, nec ſacram ſignificationem haberet. 2. Ante calicis oblationem, ob Eccleſiæ uſum; unde graviter peccaret, qui eam tunc omitteret. Quòd ſi illa mixtio ante calicis oblationem facta non fuiſſet, fieri debet ante calicis conſecrationem, nam uſque ad illam ſubſiſtit ratio & tempus præcepti ac ſignificationis, non poſt, quia tunc prohibetur, & ceſſat tempus, ex Miſſal. Roman. tit. de defect. ibi: *Si celebrans ante conſecrationem calicis advertat non fuiſſe appoſitam aquam, ſtatim ponat eam . . . . . ſi id advertat poſt conſecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non eſt de neceſſitate Sacramenti.*

Quæſt. IV. *An ut utraque hæc materia validè conſecretur, debeat eſſe moraliter præſens conſecranti?*

Resp. Affirm. Quia 1. ita fert Traditio & praxis Eccleſiæ in facto Chriſti fundata; Chriſtus enim conſecravit materiam præſentem, & non dedit poteſtatem Apoſtolis faciendi, niſi quod ipſe fecerat. 2. Id exigit veritas formæ, quæ continet pronomen demonſtrativum, *Hoc*, *hic*: nihil enim demonſtrari, poteſt ad ſenſum niſi ſit moraliter præſens. 3. Alioqui Sacerdos poſſet totum panem, qui nunc in hac urbe, vel tota regione, exiſtit, conſecrare.

At ſufficit moralis præſentia; nam hæc ſufficit ad veritatem formæ. Ad moralem autem præſentiam materiæ, ex communi hæc requiruntur. 1. Ut conſecrans ſciat materiam ibi eſſe. 2. Ut materia ſenſu aliquo percipi poſſit, non tamen neceſſe eſt, ut in ſe videatur, vel tangatur à Sacerdote; ſed ſufficit in eo loco ſita ſit, in quo à conſecrante poſſit ſenſu percipi, ſive in ſe, ſive in alio, ut in ſuo toto, vel proximo continente, aut vaſe ad illam continendam deſtinato. Sic hoſtiæ, quæ latent ſub aliis multis in cumulo, cenſentur Sacerdoti præſentes: nam id cenſetur moraliter præſens, quod poteſt demonſtrari humano modo ad ſenſum, per pronomen, *Hic*, *hoc*, independenter ab omni alio ſigno. 3. Ut ſit propinqua, qualis debet eſſe res, quæ velut in uſum humanum aſſumenda, demonſtrari poteſt pronomine, *hic* vel *hoc*: alioqui non eſſet præſens more humano. Sed cum definiri nequeat quænam abſolutè requiratur propinquitas, in re incerta ſervari debet praxis Eccleſiæ non conſecrantis niſi materiam valdè propinquam. Item materia debet eſſe coram Sacerdote, alioqui non poſſet demonſtrari per ly *hoc*, ſtrictè ſumptum, per quod debet ſignificari res præſens independenter à circumſtantiis, & ab omni alio nutu & ſigno. *Requiritur ut materia conſecranda, in actu conſecrationis ſic coram ſacerdote*, ait Miſſale Roman., *de defect.*

Hinc non poteſt validè conſecrari materia licèt vicina, ſi ſit à tergo, vel ſub mappa, vel poſt parietem, aut aliud corpus opacum, quod non habet rationem thecæ, ſeu vaſis proximè illam continentis; nam tunc non eſt moraliter præſens conſecranti, nec ullo ſenſu demonſtrabilis. Econtra hoſtiæ in pyxide, ſeu ciborio clauſo contentæ conſecrantur, niſi ad eas dirigatur intentio; quia ad moralem præſentiam rei ſufficit, quod proximum ejus continens ad illam continendam deſtinatum, ſit præſens: quemadmodum vinum in lagena clauſa cenſetur moraliter præſens, & demonſtrabile ei, cui lagena eſt præſens; quia ratione continentis proximi contentum præſens eſt, & demonſtratur.

Quædam circa hoc dubia ſic reſolvit recentior Theologus. 1. Si hoſtiæ non ſint in ipſo altari, ſed alicubi prope illud, v. g. ſi in credentia ex oblivione ſint relictæ; probabiliter non conſecrantur, quamvis Sacerdos antè habuerit intentionem eas conſecrandi. Tum quia non videntur connaturaliter deſignari per ly *hoc*: tum quia præſumi non debet Sacerdos voluiſſe intentionem ſuam extendere ad eas contra praxim & præceptum Eccleſiæ conſecrandas in eo loco, in quo non poſſunt ſine gravi culpa conſecrari.

2. Si ſint poſitæ quidem in altari, ſed alicubi extra corporale ad latus, res eſt dubia, & maximè pendet ab intentione Sacerdotis. At ſi poſitæ ſint, non quidem ſupra corporale, ſed prope illud, v. g. à parte Evangelii inter librum & corporale, videntur conſecratæ, quamvis Rubricæ præſcribant, ut ponantur ſupra corporale, ſicut verè conſecrantur in ciborio clauſo ſupra corporale poſito, licèt Rubrica præcipiat, tunc aperiri in ipſa conſecratione, ſicut in prima oblatione: nam poſſunt ſufficienter demonſtrari per ly *hoc*.

3. Gut-

3. Guttæ vini, quæ calici ſeparatim à toto adhærent extrinſecus, non conſecrantur: cum enim conſecrari licitè non poſſint, præſumi non debet Sacerdos intendere earum conſecrationem. De iis vero, quæ intra cuppam ſunt ſeparatæ à toto, variant ſententiæ: unde pro praxi expedit, ut Sacerdos ſemel pro ſemper intendat non conſecrare niſi id quod eſt præcisè continuum.

4. Sacerdos de vera hoſtiarum conſecratione rationabiliter incertus, vel dubius, debet eas ſumere poſt Sanguinem: vel ſi nimis multæ ſint, rogare alium Sacerdotem, ut in ſuo ſacro, dum unam aut alteram hoſtiam abſolutè conſecrat, ſimul eas intendat conſecrare ſub conditione, ſi non ſint conſecratæ; vel id ipſe die ſequenti in ſuo ſacro faciat. Quod ſi dubium ſit de valore conſecrationis alterutrius materiæ pro ſacrificio conſtitutæ, debent iterum verba conſecrationis ſuper illam materiam proferri ſub conditione; & ſi dubium ſit de valore materiæ, verbi gratia, quia præſumitur vinum eſſe acetum, vel aqua plurima vino mixta, debet certam aliam conſecrare, ne ſacrificium imperfectum relinquat, & poſt communionem ſumere materiam dubiam.

Quæſt. V. *An ad validam conſecrationem neceſſe eſt, ut materia conſecranda determinetur in particulari per intentionem Sacerdotis?*

Reſp. Affirm. Quia 1. Miſſale Roman. de defectibus ſic habet: *Siquis habeat coram ſe undecim hoſtias, & intendat conſecrare ſolum decem, non determinans quas decem intendit, non conſecrat, quia requiritur intentio. Secus, ſi putans quidem eſſe decem, tamen omnes voluit conſecrare, quas coram ſe habebat; nam tunc omnes erunt conſecratæ, atque ideo quilibet Sacerdos talem intentionem habere debet, ſcilicet conſecrandi omnes, quas ante ſe ad conſecrandum poſitas habet.* 2. Quia actiones ſunt circa ſingularia determinata: ergo intentio Miniſtri, quæ eſt cauſa practica conſecrationis, ferri debet circa materiam determinatam. 3. Cùm forma Euchariſtiæ ſit demonſtrativa, exigit determinationem rei demonſtrandæ; res enim indeterminata demonſtrari nequit. Non eſt tamen neceſſe, ſingulas hoſtias deſignari quoad numerum, ſed ſufficit eas deſignari in toto objecto quod proponitur, v. gr. ut Sacerdos intendat conſecrare omnes hoſtias præſentes, etſi ignoret illarum numerum, vel circa illum erret, ut patet ex Rubrica cit. Imo ſi plures hoſtias habeat, quam ſumere ſtatuerat, omnes conſecrantur; quia omnes ſunt ei moraliter præſentes, & intendit conſecrare id, quod præſens eſt. Nec error ſpeculativus tollit intentionem abſolutam conſecrandi materiam præſentem, quam ut debitam cenſetur habere implicitè, niſi eam expreſsè excludat. Hinc *ſi putans ſe tenere unam hoſtiam, poſt conſecrationem invenerit fuiſſe duas ſimul junctas, in ſumptione ſumat ſimul utramque.* Miſſal. Rom.

Quæſt. VI. *An quævis minutiſſima materia poteſt validè conſecrari?*

Reſp. Affirm. modò ſit ſenſu perceptibilis: nam talis materia poteſt eſſe ſignum ſenſibile, & per verba conſecrationis ad ſenſum demonſtrari. At ſi particulæ panis, vel vini, ita ſint exiguæ, ut nequeant naturaliter ſenſu percipi, non poſſunt valide conſecrari. Quia non poſſunt demonſtrari præſentes in ordine ad ſenſus, prout exigunt voces *hic* & *hoc*, & quia Sacramentum debet eſſe ſignum ſenſibile. Non poteſt autem fieri conſecratio, quin conficiatur Sacramentum.

Quæſt. VII. *An poteſt validè conſecrari materia in maxima quantitate?*

Reſp. Affirm. modò ſit ſecundùm ſe tota moraliter præſens conſecranti. *Ita communiter.* Quia 1. Chriſtus nullam certam quantitatem definivit, & abſolutè dedit Sacerdotibus poteſtatem conſecrandi panem & vinum abſque limitatione ad certam aliquam quantitatem. 2. Quantacumque ſit materiæ quantitas præſens, deſignari poteſt per pronomen *hoc*, & verificatur forma. Non licet tamen majorem quantitatem conſecrare, quam tempore opportuno poſſit abſumi; quia periculum eſſet ne ſpecies putreſcerent. Quod ſi conſecretur nimis magna quantitas cum injuria Sacramenti, erit abuſus poteſtatis à Chriſto conceſsæ, qui non impedit ſubſtantiam Sacramenti.

Quæſt. VIII. *An panis ſine vino, vel vinum ſine pane conſecrari poteſt?*

Reſp. 1. Non poteſt licitè. Quia 1. Chriſtus præcepit, ut utraque materia conſecraretur, per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, 1. Cor. 11. Sic enim Concil. Trident. ſeſs. 22. cap. 1. interpretatur. 2. Euchariſtiæ inſtitutio exigit utriuſque conſecrationem. Nam Euchariſtia, ut eſt Sacramentum, inſtituta eſt ad modum & ſignum integri convivii, quod cibo & potu perficitur; & ut eſt Sacrificium, eſt incruenta ac myſtica immolatio Chriſti, conſtituti modo quodam mortuo ſub ſpeciebus per conſe-

erationem, & expressa repræsentatio Sacrificii cruenti, quod per realem separationem sanguinis à corpore in cruce peractum est. Sed ad hoc necesse est, ut ambæ materiæ consecrentur, & sub illarum speciebus Corpus & Sanguis mysticè separentur, & expresse repræsententur, ut separata fuerunt in Cruce: unde ex institutione divina consecratio utriusque speciei est de Sacrificii substantia & integritate. Hoc autem Sacramentum non conficitur nisi in Sacrificio: Igitur institutio Eucharistiæ, quæ est juris divini, ac proinde jus divinum, exigit utriusque materiæ consecrationem. 2. Ecclesia id prohibet, ut pater ex ejus usu, & Missali Romano, *de defect.*

Resp. 2. Validè tamen una materia sine alia consecratur. Quia 1. Christus prius tempore per verba de præsenti consecravit unam materiam, quàm alteram: sic etiam Sacerdos consecrat, & hostiam adorandam populo proponit ante vini consecrationem. Quare si Sacerdos per impotentiam, vel malitiam non consecraret vinum, non ideo efficeret, ut species panis consecrata non esset verè consecrata. 2. Veritas & consecratio formæ, per quam consecratur una species, est absoluta, & independens ab altera forma consecratoria alterius speciei, ac proinde exigit, ut Christus sit statim sub tali specie consecrata independenter ab altera; alioquin forma esset falsa.

Quæst. IX. *Quanam est forma Eucharistiæ?*

Resp. Quisque graviter tenetur proferre totam formam, quæ in canone legitur; ob usum & præceptum Ecclesiæ in re tam gravi. Forma pro consecratione panis, hæc est: *Hoc est enim corpus meum*; pro vino ista: *Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi & æterni Testamenti. Mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Verba autem essentialia formæ debent proferri assertive, seu cum intentione affirmandi id, quod significant: nam ex Patribus & Conc. Florent. Sacerdos ea profert ex persona Christi, seu ut gerens personam Christi, & debet per illa intendere consecrare & efficere quod significant.

Resp. 2. Ad validam consecrationem certum est requiri hæc verba: *Hic est corpus meum*; *Hic est Calix Sanguinis mei*: aut illis æquivalentia, quæ significent clarè ac distinctè conversionem panis in corpus Christi, & vini in Sanguinem: verba enim non efficiunt nisi id quod significant. Horum autem sensus est: Hoc contentum sub his speciebus, est Corpus meum, est Sanguis meus.

Hinc invalida est consecratio, 1. Si pro ly, *hoc*, diceretur *illud*, quia ly *illud* non demonstrat rem præsentem. 2. Si dicatur *ibi* vel *hic* adverbialiter, quia voces illæ significant tantum Corpus esse in pane, vel Sanguinem in vino: non autem veram conversionem panis in corpus, aut vini in Sanguinem. 3. Si pro ly *Corpus* dicatur *Caro*, quia corpus plus significat quàm caro: corpus enim est totum integrale constans non solum ex carne, sed etiam ex ossibus, nervis &c. 4. Si dicatur, *Hoc Corpus est meum*: nam transpositio illa mutat sensum verborum Christi: 5. Si dicatur, *Hoc est Corpus Christi*: quia hic modus loquendi longè diversus est, & hæc verba non proferuntur ex Christi persona.

Resp. 3. Hæc verba, *Hoc est Corpus meum*, *Hic est Calix Sanguinis mei*, aut illis æquivalentia, ad validam consecrationem secundùm communem Doctorum sententiam sufficiunt; & probant, 1. Ex Patribus, qui nulla alia verba pro forma assignant. 2. Quia ista verba perfectè significant præsentiam Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini: verba autem formæ, utpote practica, efficiunt id, quod perfectè significant.

CAPUT II.

De præcepto Eucharistiæ, ejus effectu, & dispositione.

Quæst. I. *AN extet præceptum sumendi Eucharistiam?*

Resp. 1. Extat præceptum divinum aliquando eam sumendi. Patet ex Joann. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c. non habebitis vitam in vobis.* Et ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. *sumi autem debuit Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum &c.* quod ad omnes spectat. Hoc præceptum ex communi sententia adultos obligat, 1. Plures in vita: nam ex Concil. Trident. loc. cit. Eucharistia instituta est per modum cibi spiritualis, quo anima nutriatur & confortetur, & necessaria ex præcepto ut cibus: ergo non raro ex præcepto sumenda est. Christus tamen non determinavit frequentiam sumptionum, sed reliquit determinandum ab Ecclesia, quando fidelium necessitas id exigeret. 2. Obligat in quovis probabili mortis periculo, ut in gravi morbo,

morbo, instante conflictu, difficili partu, periculosa navigatione, incisione &c. Constat tum ex consuetudine totius Ecclesiæ, ministrandi Eucharistiam omnibus in periculo mortis versantibus, & eam in hunc finem sollicitè asservandi, semper & ubique observata, quæ ostendit id ex Traditione Apostolorum à Christo edoctorum manasse. Tum quia nunquam potest esse magis necessitas hujus cibi instituti ad conservandam & roborandam vitam spiritualem contra tentationes ac difficultates, quàm in periculo mortis, in quo solent esse graviores, & ex quo pendet ultima æternitas, & imminet ultima lucta cum hoste ad decidendum de salute æterna.

Pluries autem in eodem morbo viaticum dari potest; modò dies decem ab altera viatici sumptione intercesserint. Ita Rituale Parisiense.

Resp. 2. Omnes & singuli fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, tenentur singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ. Ita Concil. Trident. sess. 14. can. 9. ubi hoc negantes anathematizat. Et ex Concil. gener. Later. IV. cap. *Omnis*, de pœnit. & rem. ibi: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & mortuus christiana careat sepultura.* Circa quod observanda sunt sequentia.

1. Pueri tenentur ad communionem, quando habent sufficientem usum rationis ad discernendum Corpus Christi ab aliis cibis, & illud reverenter ac devote sumendum sunt idonei; quod aliis citius, nempe circa ann. 14. contingit; licet pueri prius censeantur obligati ad confessionem, quia ad communionem plus requiritur discretionis & devotionis ac reverentiæ. Nam ita Ecclesiæ consuetudo interpretatur præcepta confessionis, & communionis pro materia subjecta; & Eucharistiæ dignitas singularis exigit maturiorem ætatem, & majorem discretionem, ut possit convenienti devotione ac reverentia sumi. Quare ætas, qua urget obligatio communionis, est intra annum 10. vel 12. & 14. ita ut nemo ultra differat, si sit sufficienter instructus, & rectè dispositus: quia saltem communiter neque ante 10. incipit, neque ultra 14. differtur plenior usus rationis requisitus. In periculo tamen mortis, puero capaci confessionis, & sufficienter instructo, dandum est Eucharistiæ viaticum: nam in eo periculo versatur, in quo expectare non potest tempus commodius ad Eucharistiam cum meliori dispositione recipiendam, ut præcepto divino satisfaciat; & aliunde potest reverenter sumere, & probare se sufficienter per confessionem, ne indignè sumat.

2. Per Pascha, ex Eugenio IV. Bulla *Fide digna*, & usu Ecclesiæ, intelligitur tota quindena à dominica Palmarum ad dominicam in Albis inclusivè. Tamen in variis locis sive ex consuetudine, sive ex privilegio, sive ex necessitate, plus temporis conceditur.

3. Communio Paschalis fieri debet in propria Parochia, & sumenda de manu proprii Sacerdotis, vel ejus delegati. Constat ex Ritualibus & variis Synodis, & ex consuetudine vim legis habente, & ita interpretante canonem Concilii Lateranensis. Unde facta Congregatio Cardinal. declaravit anno 1682 sæculares non satisfacere præcepto Ecclesiastico per communionem factam in Ecclesiis regularium. Sacerdotes tamen sæculares ex consuetudine satisfaciunt celebrando in Ecclesia, cui addicti sunt per suas functiones.

4. Vagabundi tenentur Eucharistiam suscipere in ea parochia, in qua eo tempore versantur; nam ibi sunt vere subditi, & non habent alium certum parochum, vel pastorem; unde ibi censentur habere domicilium eo modo, quo illius sunt capaces. Ita Suarez, l. 9. instit. Sac. c. 3. ubi idem ut verius censet de peregrinis; quia reputantur tanquam incolæ illius loci, in quo tempore paschali inveniuntur, ut declaravit Eugenius IV. & Parochus illius loci est proprius eorum Sacerdos; nisi tamen ipsius parochi interveniat licentia saltem tacita, quæ ex consuetudine innotescit.

5. Confessor potest ex justa causa communionem Paschalem pœnitentis ultra quindenam differre, ex Conc. Later. c. *Omnis* cit. imò tenetur, si judicet differendam esse absolutionem: enim verò cum communio pendeat ab absolutione, qui potest ac debet hanc differre, potest quoque ac debet illam.

6. Huic præcepto communicandi non satisfit per communionem sacrilegam. Nam 1. Innocentius XI. oppositum damnavit. 2. Ecclesia expressit in præcepto modum excludentem communionem sacrilegam: nam, cap. *Omnis* præcipit, ut omnes suscipiant *reverenter*, ideoque non sacrilege. Præceptum autem non servatur, nisi servetur modus præcepti in ipso præcepto expressus, cum ipse præcipiatur. 3. Præceptum Ecclesiæ est determinatio præcepti divini de sumptione Eucharistiæ pia ac fructuosa, qua anima alatur, & ejus vita confortetur ac augeatur, ex 1. Corinth. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Et ex Conc. Trid. Sess. 13. cap. 2. *Sumi voluit Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me &c.*

7. Qui ante quindenam in sua parochia Eucharistiam sumpsit, tenetur iterum sub mortali eam ibi sumere intra quindenam. Nam quando per præceptum determinatur tempus, non impletur saltem integrè, nisi eo tempore: sicut qui die Sabbati audivit Missam, non est immunis ab obligatione eam audiendi die sequenti. Præterea non satisfecit præcepto Eucharistiam *in Paschate* suscipiendi. *Hinc ægrotis parochialibus, etiamsi communionem extra præscriptos Paschales dies sumpserint, in Paschalibus diebus illam deferet, ac ministrabit* (parochus.) ait Rituale Rom.

8. Qui intra quindenam non communicavit, tenetur adhuc postea intra eumdem annum quamprimum communicare. Quia hoc præceptum non est sicut præceptum Jejunandi, vel audiendi Missam tali die, sed continet virtualiter duo præcepta, alterum communicandi semel saltem in anno, alterum in Paschate: ita ut Communio annua primariò propter se præcipiatur ad implendum præceptum divinum sæpe in vita communicandi, nec alligetur Paschæ, sicut Sacri auditio affixa est dici festo. Quod satis indicant hæc verba legis Centil. Later. *ad minus in Pascha*, & ista Concil. Trid. *Singulis annis saltem in Paschate*. Et verò Ecclesia debuit, exigente fidelium negligentia, determinare tempus observandi præceptum divinum communicandi pluries in vita, ideoque & obligare ad communionem post Paschæ eos, qui in Paschate omisissent. Ergo cum adhuc servari possit præceptum Ecclesiæ quantum ad id, quod est magis principale, durat obligatio toto anno, donec impleatur.

Imò juxta Suarez, Azor, Reginald. & alios, est obligatio continua communicandi quamprimum moraliter fieri potest, post Paschæ, ita ut semper nova culpa admittatur, quoties data opportunitate non impletur. Quia tempus Paschæ non est tantum determinatum propter solemnitatem, & majorem congruentiam hujus temporis, sed etiam ne diutiùs differatur communio; unde præceptum est affirmativum, quatenus præcipit communionem; & simul implicitè negativum, quatenus prohibet ejus dilationem ultra Paschæ: & probant etiam ex usu Ecclesiæ; nam qui communionem omisit, censuris & minis compellitur, ut quamprimum communicet. Aliud est de auditione Sacri, quæ præcipue præcipitur ob diem sacrum, & in illius honorem, tanquam onus affixum diei, sic uteo transacto non obliget, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Sicut ergo cum tributum exigitur in certum diem, eo transacto, statim semper solvi debet, ita &c. Hinc qui toto anno non communicavit, tenetur in confessione dicere, quoties id peccandum omisit, cum posset commodè communicare, nam toties peccavit.

Sed Delugo docet, tunc remanere obligationem communicandi, non quidem statim post Paschæ, sed solum ante finem anni: quia, inquit, cum præceptum communicandi in Paschate nequeat jam observari, nec proinde obliget; solum manet obligatio alterius præcepti, communicandi saltem semel in anno; hoc autem non obligat ad communicandum hoc mense potius quam illo, sed ad communicandum semel hoc anno. Addit, censuram infligi solum propter transgressionem præteritam præcepti, quod obligabat sub censura infligenda à prælato, qui non vult eam exequi, nisi in eos, qui statim non communicaverint.

9. Qui prævidet se non habiturum opportunitatem communicandi in Paschate, nec postea hoc anno, tenetur prævenire. Quia tenetur singulis annis communicare: obligatio autem quæ cadit in totum tempus impleri debet initio, si in decursu, vel in fine impleti nequeat; nam urget in ea temporis parte, qua potest impleri; ut patet in præcepto audiendi Missam, quam tenetur primo mane audire, qui postea non poterit, quia præceptum obligat pro illo die, prout impleri potuerit. Qui verò tempus prævenit, tenetur denuò communi-

municare, si postea possit, in Paschate; quia non satisfecit huic alteri obligationi communicandi in ipso Paschate, & jam potest ei satisfacere.

10. Ad veram communionem necesse est, ut Eucharistia per os in stomachum trajiciatur, & in eo recipiatur: nam hoc requiritur ad veram manducationem & sumptionem alimenti. Unde si quis tamdiu teneret hostiam in ore, ut in eo dissolverentur species, aut si moreretur antequam in stomacum descendisset, reipsa non communicasset, nec reciperet gratiam.

Nota. Non licet plusquam semel eodem die communicare, ut constat ex omnium consensu, ex consuetudine vim legis habente, & ex cap. 3. de celebr. & cap. *Sufficeit*, de consecr. dist. 1. Qui canones licet loquantur de solo Sacerdote, tamen ab omnibus extenduntur ad laicalem communionem, & merito: nam facilius Sacerdoti ob utilitatem totius Ecclesiæ permitti potest bis celebrare. Ratio prohibitionis est reverentia tanto Sacramento debita, & ut aptius repræsentaretur unica Christi mors, quæ semel contigit. Hinc si quis eo die, quo communicavit, incidat in periculum imminens mortis, juxta Doctores omnes, aut ferè omnes, inquit Delugo, non ei licet iterum eadem die communicare: quia nunquam licet bis communicare eadem die extra Missam, nisi quando propter reverentiam Eucharistiæ necesse est, ut ab aliquo consumatur. Neque tunc est necessitas secundæ communionis: talis enim satisfecit præcepto divino communicandi in fine vitæ; nam communicavit tempore proximo mortis, ac proinde moraliter censetur communicasse in periculo mortis, licèt id ignoraret. Rituale tamen Metense contrarium docet.

(✝) *Nota*. Ad Eucharistiæ administrationem, quod attinet, duo capita occurrunt in citato Opere de Synodo lib. VII. quorum in priori, quod ordine est nonum, de viatico agitur, exhibendo, vel non exhibendo ei, qui post perceptam mane Sanctissimam Eucharistiam eadem die prudenter timetur moriturus, atque recensitis hinc inde opinionibus, statuitur, *in tanta opinionum varietate, auctorumque discrepantia, integrum esse Parocho, eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit, quin fiat reus violati Statuti Synodalis, quod certe non potuit casum istum extraordinarium respicere. Neque fas esse Episcopo, aut in Parochum animadvertere, qui præfato ægrotanti Viaticum denegavit; aut quidquam de ejusmodi controversia, in sua Synodo decernere, ne videatur sibi arrogare partes Judicis, inter gravissimos, hac super re, secum contendentes Theologos.*

In altero vero capite, quod est duodecimum.

Primò. *Haud leviter delinquere*, ait, *qui pueros etiam duodennes, & perspicacis ingenii, sinunt ex hac vita migrare, sine Viatico, hanc unam ob causam, quia scilicet numquam ante, Parochorum certe incuria, & oscitantia, Eucharisticum panem degustarint* atque probare quodammodo videtur Suaresii sententiam, qui docet, *omnibus, qui sunt doli capaces, positis in vita discrimine, illud esse ex divino præcepto porrigendum*. Secundò. *Posse*, ait, *& interdum debere Episcopum constituere, ne Parochi renuant Sanctissimam Eucharistiam iterato deferre ad ægrotos, qui etiamsi perseverante eodem morbi periculo, idem sæpius, per modum Viatici, cum naturale jejunium servare nequeant, percipere cupiunt*. Tertiò. *De frequenti Communione*, monet, *ut caveat Episcopus, ne aut universim improbet, aut omnibus indiscriminatim suadeat, quotidianum ad sacram Mensam accessum*. Deinde ex decreto ad litem de frequenti Communione præcidendam, jubente, ac approbante Innocentio XI. *die* 22. *Februarii* 1679. promulgato, hæc verba transcribit. *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana sacra Communionis sumptione, unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis permittendum, per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet, illudque omnino provideat, ut nemo à sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis, & præparationis modo, rarius, aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet . . . Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum Fideles ad sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant; generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem, devoto studio, excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicunque alii, suam agnoscere infirmita-*

tem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine, discant cœlestem Mensam, in qua Christus est, revereri, & si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere. Denique concludit. *Si itaque in Synodo instituatur sermo de frequenti, aut etiam quotidiana sanctissima Eucharistiæ usu, non est devitandum ab hujus decreti semita, sed si qua Parœchis tradenda sit instructio, curandum est, ut hæc illi adamussim respondeat: præcipue vero monendi sunt Confessarii, ne frequentem ad Eucharistiam accessum iis aut suadeant, aut permittant, qui in gravia peccata sæpe labuntur, nec de pœnitentia peragenda, suaque vita emendanda sunt solliciti; sicuti nec illis, qui, etsi gratia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhærentem; qua de re legendi sunt S. Franciscus Salesius* Philotex part. 2. c. 20. *& Joannes Taulerus* serm. 4. in festo Ven. Sacramenti.)

Quæst. II. *Quinam sunt Eucharistiæ effectus?*

Resp. Hi. Primus & principalis est nutritio & confortatio animæ, ac augmentatio in vita spirituali, nimirum gratia sanctificante & charitate, ex Joann. 6. *Caro mea vere est cibus &c.* Ex Conc. Florent. in decreto de Sacram. ibi: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est admixtio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur, eumdemque effectum, quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando; Sacramentum hoc quoad vitam operetur spiritualem: in quo gratam Salvatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum profectus incrementum.* Et ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit* (Christus) *Sacramentum hoc tanquam spirituale animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: qui manducat me & ipse vivet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.*

Hæc autem nutritio & confortatio spiritualis consistit partim in augmento gratiæ habitualis, partim in gratiis actualibus uberioribus, quæ suo tempore intuitu Eucharistiæ percipiuntur, ad charitatem conservandam & augendam per opera meritoria; nisi tamen gratiis illis per peccata etiam venialia deliberatè vel frequenter commissa obex postea apponatur.

Secundus liberat à peccatis venialibus. Conc. Trid.

Tertius præservat à mortalibus. Conc. Trident. cap. 2. cit. per gratias scilicet actuales, quæ illius intuitu dantur ad superandas tentationes, & servanda mandata, cum urgent; & mediante illa præservatione operatur perseverantiam in gratia, & per eam gloriæ persecutionem, juxta Joann. 6. *Qui manducat hanc panem, vivet in æternum*; si tamen homo gratiis illis non resistat.

Quartus est delectatio spiritualis, ex Concil. Flor. supr. cit. & ex Conc. Vienn. Clement. *de religiis*, &c. ibi; *In quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur.* Sed hæc delectatio spiritualis sæpe non est sensibilis, & impeditur per negligentiam, tepore, distractionem communicantis, vel affectum ad delectationes terrenas.

Quintus imminuit concupiscentiæ fomitem, tum augendo charitatem, nàm ex S. Augustino augmentum charitatis est diminutio cupiditatis; tum per gratias actuales, quibus excitantur pii motus contrarii motibus concupiscentiæ.

Denique Eucharistia influit in gloriosam resurrectionem corporum, in quantum Deus ad vivificanda ista corpora movetur per conjunctionem, quam habuerunt cum vivificatrice Christi carne, ex Joann. 7. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

Ex quibus patet, quàm utilis & expetenda sit frequens Eucharistiæ sumptio, modo fiat cum debitis dispositionibus.

Quæst. III. *Quænam dispositiones ex parte animæ requiruntur ad Eucharistiam?*

Resp. 1. Sub mortali requiritur status gratiæ. *Prob.* 1. Ex Corinth. 11. *Quicumque manducaverit indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini . . . Judicium sibi manducat, non dijudicans Corpus Domini.* Sed qui est in peccato mortali, manducat indigne. Ergo. 2. Ex Concil. Trid. sess. 13. c. 7. ibi: *Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sancte, certe, quo magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus Sacramenti vere christiano temperata est, eo diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id participandum accedat, præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apo-*

stolum

ſolum legamus : qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat, &c. 3. Quia peccator gravem injuriam ac irreverentiam admittit in Chriſtum, eum ſuſcipiendo in ſtatu inimicitiæ & peccati, quod ei infinite diſplicet: & quantum in ſe eſt, falſam reddendo ſignificationem tanti Sacramenti, il ludque effectu ſuo privando; nam cum ſit inſtitutum per modum cibi & potus, ad augendam, roborandam & conſervandam ſpiritualem vitam animæ, quæ eſt gratia ſanctificans & charitas, illam præſupponit: nec enim cibus datur, aut prodeſt mortuo. Quod ſacrilegium graviſſimum eſt: nam eo gravius eſt ſacrilegium, quo perſona, vel res ſacra, quæ indigne tractatur, ſanctior eſt.

Porrò S. Franciſcus Saleſius, in ſua introduct. tum immunitatem ab omni peccato mortali & ab omni affectu ad quodvis veniale, tum magnum deſiderium communicandi exigit ad communicandum octavo quoque die.

Reſp. 2. Qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis, per ſe loquendo ante communionem tenetur jure divino confiteri. Conſtat ex Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. in hunc ſenſum explicante hæc verba Apoſtol. 1. Corinth. 11. *Probet ſeipſum homo.* Et can. 11. ubi ait: *declarat Sancta Synodus illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem Sacramentalem.*

Dixi *per ſe loquendo:* nam ſi urgeat neceſſitas communicandi, & deſit copia confeſſoris, ſufficit & requiritur contritio perfecta, ex eodem cap. 7. & praxi fidelium. Quia cum finis intentus, nempe ſtatus gratiæ requiſitus ad Euchariſtiam, poſſit etiam abſque confeſſione obtineri per contritionem perfectam, non debuit præceptum tunc confitendi ita ſtricte obligare, ut nulla prorſus neceſſitas excuſaret. Hæc neceſſitas urgere, ex communi ſententia cenſetur. 1. Quando morituro viaticum dari debet, & deeſt hoſtia conſecrata. 2. Si Sacrificium, vel communio ſive gravi infamia aut ſcandalo omitti nequit, ex Miſſali Romano de defectib. 3. Cum poſt conſecrationem Sacerdos meminit peccati mortalis, ex Miſſal. Romano. 4. Juxta multos, quando parochus die feſto debet celebrare, nec poteſt alium ſubſtituere.

Porrò Sacerdos, qui in tali neceſſitate celebravit non confeſſus, tenetur poſtea quamprimum confiteri. Ita præcipit Concil. Trident. cap. 7. ſic: *Quod ſi neceſſitate urgente Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Id eſt, ut explicat Miſſale Romanum. *Cum primum poterit, debet confiteri.* Circa quod Alexander VII. damnavit has duas Propoſitiones 38. *Mandatum Concil. Tridentini Sacerdoti Sacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, eſt conſilium, non præceptum.* 39. *Illa particula (quamprimum) intelligitur, Cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.* Quare confiteri tenetur ſtatim, atque habuerit copiam confeſſoris, etiam ipſo die celebrationis, ſi ſine magno incommodo poſſit. Dilatio autem licet parva quoad tempus, eſt magna relate ad finem præcepti, proindeque mortalis, ob periculum celebrandi iterum ſine confeſſione. Copia autem confeſſoris cenſetur deeſſe, cum abſque gravi incommodo, ſeu damno adiri nequit.

Nota. Qui jam confeſſus eſt, ſeu inculpate omiſit mortale, tenetur illud confiteri ante communionem, ſi abſque gravi ſcandalo & infamiæ periculo poſſit (quale dicitur eſſe plerumque, ſi jam ſacræ menſæ adſtaret) & hæc eſt praxis fidelium; nam eſt præceptum divinum confitendi ante communionem omnia mortalia, quæ quis recordatur, ex Concil. Trident. ſeſſ. 3. can. 7. & can. 11. unde oppoſitum fuit expunctum in S. Fidei Tribunali Hiſpano.

Reſp. 3. Requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ſumatur Euchariſtia. Ita S. Thom. 3. part. quæſt. 80. art. 10. & per ſe patet: nam id ſumma Chriſti majeſtas tanto cum amore ſe totum creaturæ communicantis omnino exigit. Præterea devotio actualis requiritur ad aliquos effectus ſecundarios recipiendos: quamvis enim, ſecundum S. Thomam & communem ſententiam, ad recipiendum augmentum gratiæ ſanctificantis ſufficiat ſtatus gratiæ, eo quod ſolum peccatum mortale ſit obex gratiæ ſanctificantis, quippe quæ cum veniali conſiſtere poteſt, & Sacramenta ex opere operato gratiam conferant non ponenti obicem; tamen devotio actualis neceſſaria eſt ad recipiendam dulcedinem ſpiritualem, fervorem, & majus augmentum gratiæ habitualis, multaſque gratias actuales ſpeciales: nam Sacramenta ad modum cauſæ neceſſariæ efficiunt plus aut minus pro perfectiore aut imperfectiore diſpoſitione ſubjecti, ex Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. unde ſolus defectus devotionis actualis, ſeclu-

ſo

so contemptu & scandalo, est grave veniale. Item ad remissionem venialium prærequiritur dispositio omnis affectus ad illa, & displicentia aliqua saltem virtualis illorum. Hinc Filiucius hæc ait: Qui ex consuetudine multa venialia committit, & sentit se gravatum eorum conscientia, & hic si sine dolore eorum accedat, videtur peccare venialiter: quia ponit obicem aliquibus effectibus, ut eorum remissioni & fervori charitatis: & quia est aliqua irreverentia.

Resp. 4. Devotio actualis, quam exigit Eucharistia, postulat, ut cum fide viva, spe firma, charitate ardenti, & magna humilitate suscipiatur; atque etiam ut conjuges ab actu conjugali se abstineant saltem die communionis: quia hic actus propter delectationem carnalem mentem deprimit, distrahit, & à spiritualibus avocat, & ratò ob corruptionem naturæ sine culpa veniali exercetur, præsertim ab exigente. Si tamen actus ille fiat solum prolis gignendæ vel reddendi debiti causa, non impedit communionem, ex S. Gregor. in cap. *Vir* 33. quæst. 4. Nam licèt in copula intercedat voluptas & corporalis immunditia, tamen cùm hæc accidant ob bonum finem, nec voluptas intenta sit, honestas finis hanc indecentiam compensat, & impedit, ne mens tantum deprimatur ac distrahatur. Qui verò ob voluptatem copulam exigit, regulariter venialem culpam admittit contra religionem, si eo die communicet, quia voluptas in eo actu quæsita mentem absorbet, & multum deprimit ac distrahit, ineptamque orationi reddit, & sic impedit devotionem actualem. Ita communiter, ut constat ex Sanchez.

Dixi *regulariter*. Quia possunt subesse aliquæ justæ causæ, ob quas communio tunc licita sit post elicitam de culpa contritionem, ut Jubilæus, scandalum vitandum &c.

A fortiori qui pollutionem voluntariam, vel aliud grave peccatum admisit, non debet statim, etsi contritus & absolutus, Eucharistiam sumere, nisi urgeat aliqua necessitas, & aliud consilio videatur, ut ait Missale Roman. tum ob indecentiam, tum quia talis non potest statim devotionem actualem debitam habere, propter distractionem, cogitationem turpium, recordationem delectationis obscœnæ, & infirmitatem ex peccato relictam. Imo ex quadam decentia ab Eucharistia abstinendum est ob pollutionem nocturnam involuntariam, dum mentem perturbat ac distrahit, nisi videatur à dæmone ad communionem impediendam, procurata, vel nisi adsit aliqua necessitas, vel singularis utilitas, aut scandalum ex omissione timeatur. Sanct. Thom. 3. part. quæst. 80. art. 7.

Nota. Devotio, reverentia, & gratitudo Christo debitæ exigunt aliquod tempus poni post communionem in gratiarum actione, pia occupatione animæ cum Christo, per actus fidei, spei, charitatis &c. & teste S. Theresia illud tempus est pretiosissimum ac salubertimum, proinde non ita contrahendum. Non licet autem statim post communionem expuere ob periculum & irreverentiam. Præterea S. Carolus, Actor. part. 4. in instruct. Euchar. monet eos, qui Eucharistiam susceperunt, *ut animi cogitationes, sensus omnes, & linguam cohibeant; abstineantque præcipue eo die à verbis otiosis, cogitationibus inanibus, sed in sanctis meditationibus, precibus divinorum officiorum frequentandis, aliisque pietatis officiis atque operibus versentur . . . . & curent à sui intima custodia non alienari.*

Quæst. IV. *Quinam ex parte corporis necessaria est dispositio?*

Resp. 1. Jure naturali requiritur exterior habitus, & corporis compositio, quæ internam animi reverentiam & devotionem exhibeat: nam debetur huic Sacramento non solum interna, sed etiam externa veneratio summa, & adoratio, cum Christus mediis speciebus sensibili quodam modo in eo existat, & tractetur. Non licet autem communicare, si sit periculum evomendi, ob gravem irreverentiam.

Porro quoad sordes corporeas, id docet Delugo, etsi secundum se non impediant à communione saltem in occulto, cum Eucharistia sit solum cibus animæ, cujus mundities exigitur: decentia tamen & reverentia tanto Sacramento debita exigit, ut si sordes ejusmodi facile possint auferri, auferantur. Item si brevi cessabunt, & potest commode differri communio, aliquando semel aut iterum differatur. Quando tamen longius durant, vel mere occultæ sunt, ut contingit in menstruo, non est cur aliquis alimonia cœlesti privetur.

Resp. 2. Ex lege Ecclesiastica & consuetudine constanti vim legis habente, requiritur sub mortali jejunium naturale, consistens in eo quod nihil omnino per modum cibi vel potus vel medicinæ, à media nocte præcedente, ab ore in stomachum trajiciatur. Constat. 1. Ex sensu & praxi Ec-

cle-

cleſiæ. 2. Ex S. Auguſtino, epiſtol. 118. *Placuit Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius dominicum Corpus intraret, quàm exteri cibi. Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur.* Hancque conſuetudinem docet ab Apoſtolis manaſſe. Enimvero ſemper ſervata fuit, nec ab ullo Concilio, vel Papa inſtituta fuit: at (ut ait S. Auguſtin. ibid.) *Si quid tota per orbem frequentat Eccleſia, quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſima inſania eſt.* 3. Ex cap. 5. de celebr. & ex Conc. Carthag. III. canon. 29. Tolet. VII. can. 2. & Conſtantienſi, ſeſſ. 13. ibi. *Sacrorum canonum authoritas, & Eccleſiæ approbata conſuetudo ſervavit & ſervat, quod hujuſmodi Sacramentum non debet confici poſt cœnam, neque à fidelibus recipi non jejunis: niſi in caſu infirmitatis, aut alterius neceſſitatis, à jure, vel Eccleſia conceſſo, vel admiſſo.*

In hoc non datur levitas materiæ, ut conſtat ex Eccleſiæ ſenſu, & conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, & ex Concil. Tolet. VII. cap. 2. & Miſſali Romano de defect. ubi ait: *Si quis non jejunus poſt mediam noctem, etiam poſt ſumptionem ſolius aquæ, vel alterius potus aut cibi, per modum etiam medicinæ, & quantacumque parva quantitate, non poteſt communicare, nec celebrare.* Idque tum ob reverentiam & honorem Euchariſtiæ, ut cæleſtis ille cibus præponatur cuilibet cibo & potui terreno, & ut fideles aſſueſcant diſcernere inter hunc divinum cibum, & alios communes; tum ob ſpiritualem ſignificationem, quod Chriſtus debeat eſſe primus ac primarius eorum cibus, & in cordibus primo fundari. Et verò quælibet ſumptio eſt contra principale prohibitum: nam prohibetur communio poſt ſumptionem cujuslibet rei per modum cibi, vel potus, vel medicinæ.

Obſerva 1. Cum hoc præceptum ſit mere poſitivum, non obligat his caſibus ab Eccleſia expreſſe, vel tacite exceptis, in quibus, vel neceſſitas hominis, vel reverentia Sacramenti aliud exigit. 1. Cùm in probabili articulo mortis viaticum ſumendum eſt ei, qui jejunus ſine gravi incommodo communicare nequit. Nec tunc differendum eſt poſt mediam noctem, ut ſtatim æger illud jejunus recipiat: nam id non fert uſus Eccleſiæ ob nimiam difficultatem, & ob Sacramenti reverentiam; eo quippe tempore non poteſt ſæpe cum debito decore, comitatu, & ſecuritate deferri. Non licet tamen Sacerdoti non jejuno celebrare ad dandum viaticum moribundo, ſicut nec conſecrare in fermentato, vel ſine veſtibus ſacris, aut omiſſo ritu ſacrificii: nam conſuetudo Eccleſiæ ita interpretatur præceptum divinum viatici ſumendi, ſcilicet ut non debeat dari, niſi quando dari poteſt ſecundum ritum & ordinem ab Eccleſia præſcriptum in Euchariſtia conficienda & miniſtranda, & modo convenienti ac in debitis circumſtantiis. Et verò cum Euchariſtia non ſit abſolutè neceſſaria ad ſalutem, major habenda eſt ratio reverentiæ ei debitæ, & uniformitatis ſervandæ in ritu ſacrificii, quam utilitatis privatæ proximi: nam communi neceſſitati Eccleſia ſatis providit præcipiendo, Euchariſtiam in ſacrario aſſervari ad viaticum. Ob caſum autem rarum lex generalis, & uniformitas in ritu omitti non debet. 2. Quando perficiendum eſt ſacrificium, ut cum Sacerdote poſt conſecrationem deficiente, non adeſt niſi Sacerdos non jejunus, qui illud abſolvat. Item cum Sacerdos advertit in calice non fuiſſe niſi aquam, cujus jam partem ſumpſit; tunc enim debet conſecrare vinum, & conſecratum ſumere; vel cum poſt conſecrationem recordatur ſe non eſſe jejunum: nam lex divina faciendi ſacrificium perfectum ac integrum prævalet legi Eccleſiaſticæ de jejunio. Quod ſi Sacerdos ante conſecrationem advertat ſe non eſſe jejunum, tenetur recedere, ſi poteſt ſine gravi ſcandalo. 3. Quando poſt ablutionem relictæ ſunt reliquiæ aliquæ in hac Miſſa conſecratæ, etſi magnæ ſint, dum facile recondi nequeunt in pixide & ſacrario: nam ad idem ſacrificium ſpectant, & ſumuntur per modum unius refectionis. Non licet tamen tunc ſumere particulas alterius ſacrificii, quæ ſunt in ciborio ad illud expurgandum. 4. Si periculum ſit, ne alioquin Euchariſtia ab infidelibus prophanetur: nam lex divina obligat ad impedienda ſacrilegia, cum impediri poſſunt; & quod in reverentiam Euchariſtiæ ſtatutum eſt, non debet obligare ad non impediendam ejus prophanationem & irreverentiam.

Obſerva 2. Jejunio naturali, ideoque communioni, numquam obſtant ea, quæ per modum ſaliva, vel reſpirationis in ſtomachum decidunt, ut reliquiæ minimæ vini aut aquæ, quibus os abluitur, mixtæ condenſiori ſalivæ; & reliquiæ ciborum dentibus adhærentes, ac poſtea caſu trajectæ. *Si reliquiæ cibi remanentes in ore tranſglutiantur, non impediunt communionem, cum non tranſ-*

transglutiantur per modum cibi, sed per modum saliva. Idem dicendum, si lavando os, deglutiatur stilla aqua præter intentionem, ait Missale Roman. Ita sanguis vel humor è capite defluens, & juxta varios culex, aut floccus nivis per respirationem attractus, non obstant jejunio naturali, nec proinde communioni: nam ista aut non sumuntur per modum cibi, vel potus, vel medicinæ. Sceus, si saccarum, glycirriza, vel quid simile, quod sensim in ore liquescit simul cum saliva in stomachum decidat, licet ante mediam noctem sumptum fuerit; quia quod sic liquescit non deglutitur per modum salivæ, sed censetur esse id quod principalius trajicitur. Et tunc est continuata comestio cibi, quæ fit per continuam liquefactionem & trajectionem. Idem dic de reliquiis cibi, quæ data opera trajiciuntur, nam tunc non possunt dici per modum salivæ deglutiri, sed vere comeduntur. S. Thom. 3. part. quæst. 80. art. 8. ad 4. S. Antonin. & Paludan. Ita etiam Vasquez, Delugo &c. & Suarez dicit ut securiorem eligendam.

An autem quæ à stomacho nec alterari nec digeri possunt secundum ullam sui partem, ut lapillus, globulus plumbeus, frustum ligni &c. impediant communionem, si deglutiantur? Alii affirmant; quia sumptio cujuslibet rei prohibetur, ut fideles intelligant, cuilibet rei creatæ hunc cibum esse præponendum. Alii probabilius negant; eo quod non habent rationem cibi, vel potus, vel medicinæ. *De his verò quæ sumuntur per modum gustationis sicut ceci faciunt, qui cibum & potum supra linguam ponunt solum ad probandum, & statim projiciunt, videtur quod non impediant* (communionem;) *sicut si quis velit probare num sit aqua vel vinum album, quod sibi ministratur. Quia non est cibus nec potus, ex quo deglutitur*, ait S. Antonin. 3. part. tit. 3. c. 9. §. 8. Addit, neque impediri si aliquæ horum particulæ mixtæ salivæ præter intentionem descenderent, ut dictum est de reliquiis aquæ, cum os abluitur.

Obs. 3. Post cibum paulo ante mediam noctem sumptum non requiritur somnus, aut cibi digestio ad communicandum. Missale Roman.

Quæst. V. *Quinam licite possunt Eucharistiam dispensare?*

Resp. 1. Soli Sacerdoti competit potestas ordinaria dispensandi Eucharistiam, ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 8. Nam hæc commissa est iis solis, qui possunt illam conficere, & ad quos spectant illa Christi verba: *Hoc facite in meam commemorationem*. Tamen ex ejus commissione potest Diaconus illam ministrare, ut constat ex praxi veteris Ecclesiæ; non autem Subdiaconus, ut constat ex communi doctorum consensu, & universali consuetudine Ecclesiæ. Et verò Diaconus habet ex sua ordinatione in ordine ad hanc functionem aliquid plus, quam alii clerici inferiores; non quod habeat ex sua ordinatione potestatem distribuendi, sed quia consecratur peculiariter in ministrum immediatum Sacerdotis, & supremum inter ministros, atque adeo ad ministrandum & serviendum Sacerdoti in rebus superioribus & dignioribus, quarum præcipua est distributio Eucharistiæ. Verùm ex usu præsenti Diaconi id non possunt sine licentia Episcopi ob justam causam, nisi in necessitate dandi viaticum.

Resp. 2. Sacerdoti non licet Eucharistiam ministrare sine jurisdictione ordinaria, vel delegata, aut privilegio; quin pastorum munus proprium est pascere, quod fit per Sacramenta. Unde mortale est id facere sine jurisdictione, vel facultate saltem generali & interpretativa; nam est propria tutoritate usurpare jus alienum in re gravi contra debitam gubernationem, & ordinem Ecclesiæ. Idem dic de aliis Sacramentis. Si tamen pastor absit, vel præsens non possit dare viaticum ægro, tunc quilibet Sacerdos, & eo deficiente Diaconus potest ac debet ministrare. Nam tunc præsumitur voluntas Episcopi, vel Papæ, cum Eucharistia sit tunc jure divino præcepta, & maximè utilis sit, imo aliquo modo necessaria ad vires spirituales in illo periculoso agone comparandas; neque enim jurisdictio requiritur ad ministrandam Eucharistiam, tanquam aliquid pertinens ad substantiam ministrationis Pœnitentiæ, sed solum ad debitum ordinem, & modum servandum in gubernatione populi Christiani. Unde ad illud, non ad hoc sufficit voluntas præsumpta. Nunc ex consuetudine & consensu tacito Episcopo um quivis Sacerdos etiam sæcularis sine ulla parochi expressa licentia, quibusvis petentibus Eucharistiam extra tempus paschale in Ecclesiis administrant.

Nota. Est mortale Eucharistiam sub utraque specie panis & vini dare. Ex Concil. Constantiensi, & ex recepta consuetudine vim legis habente, & approbata a Concil. Tridentin. sess. 21. c. 2. Item eam distribuere

sine

ſine ſtola, ſuperpelliceo, vel alba, quia eſt contra reverentiam ei debitam, & præceptum Eccleſiæ.

Porrò à ſacra communione *arcendi ſunt publicè indigni, quales ſunt excommunicati, interdicti, manifeſteque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, ſortilegi, blaſphemi, & alii ejus generis publici peccatores: niſi de eorum pœnitentia, & emendatione conſtet, & publico ſcandalo prius ſatisfecerint. Occultos verò peccatores, ſi occultè petant, & non eos emendatos agnoverint, repellant: non autem ſi publicè petant, & ſine ſcandalo ipſos præterire nequeat.* Ita Rituale Romanum.

CAPUT III.

De Miſſa Sacrificio.

Quæſt. I. *An Euchariſtia eſt verum ſacrificium?*

Reſp. Affirm. Eſt de fide, ex Concil. Tridentin. ſeſſ. 22. can. 1. 2. & 3. Ratio eſt, quia ſacrificium propriè dictum eſt obligatio externa ſubſtantiæ ſenſibilis, per ejus realem immutationem facta Deo, in teſtificationem ſupremi dominii Dei in omnes creaturas, & harum ad eum ſubjectionis. At hæc omnia conveniunt Euchariſtiæ: nam per eam offertur Deo Corpus & Sanguis Chriſti, quæ ſunt ſufficienter ſenſibilia per ſpecies conſecratas; & per actionem ſacrificantis immutantur, quatenus per eam ponuntur Corpus & Sanguis ſub ſpeciebus corruptibilibus in ſtatu realiter diverſo, & inepto ad uſus naturales ac humanos corporis & ſanguinis, atque tendente ad deſtructionem ſeu deſitionem, quatenus ſpeciebus corruptis neceſſario ibi deſinunt eſſe Corpus & Sanguis Chriſti. Quæ quidem mutatio realis eſt deſtructio quædam moralis ſufficiens ad rationem ſacrificii, & æquivalens phyſicæ deſtructioni. Atquæ hæc oblatio fit ex inſtitutione Chriſti ad agnitionem ſupremi Dei in res omnes dominii, quòd nempe ſit ipſe author ſupremus rerum omnium, dominus vitæ & necis, ad cujus gloriam omnia referri debeant. Et verò cum ſacrificium ſit actus religionis perfectiſſimus, quo Deo cultus ipſi ſoli proprius ac debitus exhibetur, non debuit eo carere vera ac perfectiſſima religio.

Nota. Sacrificium Miſſæ eſt ſimul. 1. Latreuticum ſeu honorarium, in quantum offertur Deo in agnitionem ſupremi ejus dominii. 2. Euchariſticum, in quantum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. 3. Propitiatorium, quatenus offertur, & valet ad remiſſionem peccatorum, & pœnæ eis debitæ. 4. Impetratorium, quatenus fit & valet ad impetranda à Deo beneficia.

Quæſt. II. *Quinam ſunt ſacrificii Miſſæ effectus?*

Reſp. 1. Ut propitiatorium, confert iis, pro quibus offertur, remiſſionem peccatorum mortalium & venialium quoad culpam, & pœnam temporalem peccatis condonatis debitam, ex Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. docente, *Sacrificium iſtud eſſe verè propitiatorium . . . Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Et, can. 3. *Si quis dixerit, Miſſæ ſacrificium ſoli prodeſſe fumenti: neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, anathema ſit.* Producit autem immediatè remiſſionem pœnæ temporalis, peccatis quoad culpam remiſſis, debitæ, idque plus aut minus pro voluntate Dei, & devotione ſubjecti. Remiſſionem verò peccatorum quoad culpam producit ſolum mediatè, quatenus ejus intuitu conferuntur gratiæ actuales, quibus peccator, pro quo oblatum eſt, excitatur & perducitur ad pœnitentiam ſufficientem cum Sacramento in re vel in voto ſuſcepto ad juſtificationem. Quia tamen ſæpe homo iis gratiis reſiſtit, ideo non ſemper hic effectus obtinetur.

Reſp. 2. Ut impetratorium eſt, habet vim impetrandi omnia genera beneficiorum etiam temporalium, quatenus ad ſalutem conducunt, ſed ſecundum diſpoſitionem divinæ providentiæ: nam hoc ſacrificium continet Chriſtum, & ejus merita hanc vim habentia.

Obſ. 1. Hos effectus parit ſacrificium Miſſæ ex opere operato; quia non conferuntur ex opere operantis; & quia Chriſtus eſt non ſolum victima, ſed etiam offerens principalis. 2. Ut Miſſa ſpecialiter proſit uni potius quàm alteri, requiritur applicatio à Sacerdote facta. Sufficit, ſi ante Miſſam adfuerit intentio eam applicandi tali, nec fuerit retractata. Ut autem is, pro quo offertur, accipiat gratias actuales, ſufficit ſi non habeat voluntatem contrariam. At ut recipiat remiſſionem pœnæ temporalis, requiritur ſtatus gratiæ, & ut peccata, quorum pœna remittitur, ſint ante remiſſa

missa quoad culpam. 3. Ex communi sententia offerri potest pro conversione infidelium & hæreticorum, & excommunicatorum, modò non nominentur in orationibus.

Quæst. III. *An Sacerdotes teneantur aliquando celebrare?*

Resp. Omnes tenentur jure divino sub mortali. *Prob.* 1. Ex Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis, ut Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. testatur, Christus Apostolis eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit. 2. Quia Sacerdotes omnes in sua ordinatione accipiunt non solum potestatem, sed etiam munus & officium sacrificandi per se illi annexum, ex illo, Hebr. 5. *Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat sacrificia.* At quisque munus susceptum exequi tenetur graviter in re gravi, ut in hac; & uti potestate sibi concessa in honorem Dei & utilitatem proximi: patet ex damnatione servi inutilis ob talentum absconditum, Matth. 25. Quare S. Thom. 3. part. quæst. 82. art. 20. ait, quod Sacerdos etiamsi curam animarum non habeat, *celebrare teneatur in præcipuis festis.*

Tenetur etiam jure Ecclesiastico: nam Concil. Lateran. IV. cap. *Delentes*, de celebrat. inter peccata Sacerdotum recenset, quod vix quater in anno celebrent, & addit: *Hoc igitur & similia sub pœna suspensionis inhibemus.* Et Concil. Trident. sess. 23. cap. 14. sic statuit circa quoslibet Sacerdotes: *Curet Episcopus, ut ii saltem diebus dominicis, & festis solemnibus; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* In Ecclesiis verò Cathedralibus, Collegialibus & conventualibus quotidie celebrari Missa debet sub mortali saltem ab aliquo, præsertim ex usu Ecclesiæ vim legis habente, vel etiam ex fundatione.

Quæst. IV. *Quando, quoties, ubi, & qua hora celebrare licet?*

Resp. 1. Quolibet die celebrare licet, excepta feria sexta majoris hebdomadæ; feria verò quinta & sabbato ejusdem Missa privata vulgò dici non potest, sed unica publica seu solemnis in singulis Ecclesiis. Ita praxis Ecclesiæ decretis Pontificum firmata. In Diœcesi tamen Tullensi plures celebrantur Missæ privatæ feria quinta, ut populus satisfaciat obligationi audiendi Sacrum eo die impositæ.

Resp. 2. Non licet nunc plures Missas eodem die dicere, præterquam in Natali Domini, & in casu necessitatis cum licentia Episcopi, dum idem Sacerdos duas habet Parochias, ex. cap. 3. *de celebrat.* & ex consuetudine vim legis habente.

Resp. 3. Secluso privilegio non licet sub mortali, ob materiæ gravitatem, celebrare nisi in loco consecrato, vel authoritate Episcopi benedicto, vel in oratorio ad divinum tantum cultum dedicato, & per Episcopum designato. Ex Concil. Tridentin. sess. 22. & cap. 12. de consecr. dist. 1. Idque confert ad reverentiam tanto mysterio debitam, & ad fidelium devotionem augendam. Excipitur casus necessitatis publicæ, dum Ecclesia est diruta, ne populus Sacro careat; vel deest, ut in castris, & in littore maris, cap. 30. ead. Imo nunc in mari celebratur ex licentia Papæ.

Resp. 4. Jure communi, Missa non debet ante auroram absolvi, nec post meridiem inchoari, ex Missali Romano, & consuetudine generali. Excipitur. 1. Missa Nativitatis Domini. 2. Casus Necessitatis conficiendi Eucharistiam pro Viatico. 3. Ex consuetudine, vel tacita licentia in pluribus locis hora antevertitur, vel differtur; & in hieme in gratiam opificum vel similium pluribus horis ante solis ortum celebratur. Porrò per auroram intelligitur prima lucis irradiatio, quæ excepto tempore utriusque æquinoctii durat per horam cum dimidia, & aliquando per duas horas pro diversis mensibus. Unde una hora & dimidia ante solis ortum sacrificare licet. Dicunt multi, licere uno & altero quadrante post meridiem inchoare Missam, ex causa rationabili, v. gr. ob supplicationem, vel concionem publicam protractam ultra meridiem.

Quæst. V. *Quænam requiruntur ad celebrandum?*

Resp. Sub mortali requiritur. 1. Lapideum altare ab Episcopo consecratum, fixum, aut portatile, tam amplum, ut hostiam & majorem partem calicis capiat, ut docet Missale Roman. Portatile amittit suam consecrationem, cùm nulla pars confracti lapidis calicem cum patena capere potest. Fixum suam perdit, tum per fractionem illam notabilem, tum etiam per separationem è loco suo, sive basi, cap. 3. *de consecrat.* Disputant, an reliquiæ sanctorum sint necessariæ ad consecrationem altaris, & an si loculus seu sigillum continens reliquias frangatur, aut auferantur reliquiæ, altare consecrationem amittat.

2. Un

2. In altari tres mappæ ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictæ; superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata, quæ pro duabus habetur, ex Rubric. Missal. & ex cap. 27. dist. 2. de consecrat.

3. Calix & patena consecrata ab Episcopo, vel alio ex privilegio Papæ, debent esse ex auro, aut argento, vel cogente paupertate ex stanno, cap. 44. & 45. de consacr. dist. 1. & Missale Romanum ait: *Debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & simul cum patena itidem inaurata.* Calix amittit suam consecrationem, ideoque non licet eo uti. 1. Dum cuppa calicis fixi separatur à pede per fractionem; quia consecratio cadit in totum calicem per modum unius indivisibiliter: secus, si pes sit tornatilis, nam tunc consecratio cadit in solam cuppam. 2. Si interior cuppæ superficies denuo inauretur; quia aliam habet superficiem non consecratam, quæ tamen debet esse consecrata ob contactum immediatum Eucharistiæ: idem dic de patena. Neutrum tamen amittit consecrationem, etsi perdat paulatim aurum, quo inauratum est, quia id quod remanet, erat consecratum: neque si quis ea sacrilege adhibuisset in usus prophanos; vel si ab aurifice refarciatur, modo nulla fiat fractio notabilis, aut mutatio superficiei interioris cuppæ, vel patenæ: nam id nullibi jus statuit.

4. Corporale lineum mundum, benedictum ab Episcopo, vel alio potestatem habente, sufficiens ad commode continendum calicem & hostiam, cap. 47. *de consecrat.* dist. 1. Item palla similiter benedicta & linea, saltem qua parte calicem tangit; & purificatorium lineum.

5. Lumen, ex cap. ult. *de celebrat.* Ex Missali Romano, & consuetudine requiruntur duo luminaria cerea: tamen in casu necessitatis unum, imo juxta aliquos aliud lumen ex alia materia.

6. Crucifixus exsculptus, nisi expositum sit SS. Sacramentum.

(✠) *Nota.* BENEDICTUS XIV. in Epistola ad omnes Episcopos ditionis Ecclesiasticæ Tom. 2. Bull. pag. 125. ait. Primò, *illud permittere nullatenus possumus, quod Missa Sacrificium in iis Altaribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis & exigua sit, ut ipsius Sacerdotis, & Populi assistentis oculos pene effugiat:* Atque subdit, *certissimum esse, violari leges Ecclesiæ, si exigua solum Imago Crucifixi præfigatur minori Tabulæ, vel statuæ Sancti, qui superadditur.* Secundò, *sine Imagine Crucifixi, qua pendeat è Cruce, rem divinam fieri non posse, nisi necessitas intervenerit.* Tertiò non esse necessarium Crucifixum, *dummodo Crucifixus in majori Tabula Altaris, vel pictus, vel elatus, primum locum obtineat, præ cæteris omnibus, quæ in eadem Tabula exprimuntur.* Quartò non sufficere parvam Crucem, quæ Tabernaculo præfigitur, juxta Decretum Congr. Sacr. Rit. ann. 1663. *Crux parva cum imagine Crucifixi posita super Tabernaculum, in quo asservatur inclusum Sanctissimum Sacramentum in Altari, non est sufficiens in Missa, sed poni debet alia Crux in medio candelabrorum.* Quintò, circa obligationem ponendi Crucem in Altari, in quo sit Sanctissimum Sacramentum expositum, dum in eo celebretur, ait, servanda esse Decreta prudenter, sapienterque edita à Sacrorum Rit. Congreg. nempe, *ut qualibet Ecclesia, vel Diœcesis suam retineat consuetudinem; itaut nihil immutetur in ea Diœcesi, ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi sacra Eucharistia publicè prostet: neque nova disciplina excitetur in ea Diœcesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jampridem invaluerit.*)

7. Missale, nam est instrumentum necessarium; memoria enim labilis est, & non licet in actione tam sacra se exponere periculo errandi, vel omittendi aliquid.

8. Vestes benedictæ ab Episcopo, vel alio habente hoc privilegium, nempe amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, & casula: ita ut si quid horum desit, omittenda sit Missa: quia actio, quæ debito modo fieri nequit, potius omittenda est, quàm indecenter exercenda. Illa amittunt suam benedictionem per lacerationem seu fractionem, & imminutionem notabilem, per quam desinunt esse apta ad usum suum: ut si albæ manica separetur, si cingulum ita rumpatur, ut nulla pars ad cingendum sufficiat, nam hæc manet benedicta ob retentam aptitudinem ad usum proprium. Item totum cingulum manet benedictum & aptum, si antequam frangatur, remedium adhibeatur connexione fortiori partium, etiamsi per nodum. Secundum S. Antoninum & alios licet uti stola pro manipulo vel cingulo, & manipulo pro stola, si sit satis longus,

gus, quando aliter fieri nequit; quia hæc omnia ſunt benedicta, & apta ad talem uſum. Si priuſquam figura veſtis deſtruatur, ad eam reficiendam aſſuantur paulatim aliqua, etſi ea non ſint benedicta, eadem veſtis moraliter benedicta manet: nam acceſſorium non tollit principale, ſed ejus naturam ſequitur; niſi tanta huic acceſſio fiat, ut poſſit pene novum cenſeri.

9. Miniſter, iſque maſculus, non femina, ex Miſſali Roman. & cap. 1. de cohab. cler. ibi: *Nulla femina ad altare præſumat accedere, aut presbytero miniſtrare.*

Hæc autem omnia requiruntur ſub mortali, ob Eccleſiæ præceptum, & univerſalem conſuetudinem vim legis habentem in re gravi, utpote pertinente ad reverentiam Euchariſtiæ, & debitum modum ſacrificandi, ſaltem ſi haberi poſſunt.

Quæſt. VI. *Quanam circa Miſſæ celebrationem obſervanda ſunt?*

Reſp. Sequentia 1. Nihil licet addere vel detrahere iis, quæ in Miſſali præſcripta ſunt, ut vetat Concil. Trident. ſeſſ. 22. & Pius V. in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit, ut Miſſa juxta ritum, modum ac normam Miſſalis Romani legatur, & ne quis in celebratione Miſſæ alias cæremonias vel preces, quàm quæ hoc Miſſali continentur, addere vel recitare præſumat. Quod intellige, *ſalvis Eccleſiarum uſibus*: nam quædam diœceſes habent Miſſale proprium, & in aliquibus diverſum à Romano. Item Urbanus VIII. mandavit in omnibus & per omnia ſervari ab omnibus ubique rubricas Miſſalis Romani, ut videre eſt initio ejuſdem Miſſalis. Quæ obligatio ex genere ſuo gravis eſt; cum ſit impoſita in virtute ſanctæ obedientiæ, & de re ad cultum divinum pertinente. Unde illam violare eſt mortale, vel veniale, pro quantitate, vel qualitate rei, aut actionis omiſſæ vel mutatæ; gravis verò in canone. Sic mortalis eſt omiſſio elevationis hoſtiæ conſecratæ, immiſſionis particulæ hoſtiæ in calicem, oblationis panis vel vini, Epiſtolæ vel Evangelii, &c. In additione verò levitas materiæ raro locum habere poteſt, ob injuriam quæ infertur Eccleſiæ uſurpando poteſtatem ei propriam ſtatuendi ea, quæ ad ritum celebrandi pertinent, qui in Eccleſia uniformis eſſe debet; & ob periculum ſuperſtitionis ac erroris. Imo quæ de ſe venialia eſſent, ut v. gr. ex negligentia omittere *Gloria in Excelſis*, vel *Credo*, vel unum aut alterum Sanctum in canone, vel aliquam cervicis inclinationem aut genuflexionem &c. Hæc, inquam, & ſimilia evadunt mortalia, ſi adſit contemptus, vel inde grave ſcandalum ſequatur; vel ſi fiant ex conſuetudine, aut habituali ac voluntaria indevotione ſeu negligentia; nam tunc adeſt contemptus, ſaltem interpretativus. Item mortale eſt, aliquid vel leve omittere aut mutare, ex intentione errorem vel novum ritum introducendi, ut faciunt hujus ætatis novatores, Miſſæ ſecreta alta voce proferentes, & hoc ſuo facto damnantes Eccleſiæ Romanæ Ritum, contra Concil. Trident. ſeſſ. 22. can. 9. ubi ait, *Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſummiſſa voce pars canonis, & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe; anathema ſit.* Sacerdos verò, qui tanta celeritate Miſſam celebrat, præſertim ex conſuetudine, ut vix integrum horæ quadrantem in ejus celebratione impendat, mortaliter peccat tum propter gravem irreverentiam tanto Sacrificio illatam, tum propter populi ſcandalum, tum etiam propter contemptum ſaltem interpretativum, quaſi eſſet actio leviſſimi momenti, à qua ad alias graviores properandum ſit.

Hæc autem omnia ut diligenter vitentur meminerit Sacerdos horum Concil. Trident. verborum, ſeſſ. 22. in Decr. de obſerv. & evit. in celebr. Miſſæ: *Quanta cura adhibenda ſit, ut Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis exiſtimare poterit, qui cogitarit, maledictum in ſacris litteris eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod ſi neceſſario fatemur, nullum aliud opus adeo ſanctum ac divinum à Chriſtifidelibus tractari poſſe, quàm hoc ipſum tremendum myſterium, quo vivifica illa hoſtia, qua Deo Patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; ſatis etiam apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe, ut quanta maxima fieri poteſt interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis ſpecie peragatur . . . Edictis & pœnis propoſitis caveant* (Epiſcopi) *ne Sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent, ne vel ritus alios, aut alias cæremonias & preces in Miſſarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Eccleſia probatæ, ac frequenti & laudabili uſu receptæ fuerint.*

2. Preces pro ſingulis veſtibus in Miſſali præſcriptæ nequeunt ſine peccato omitti, ex communi ſenſu & praxi piorum; eamque omiſſionem eſſe culpam venialem, docet communis ſententia. Secus de precibus,

bus, quæ dicuntur *Præparatio ad Missam*; nam in Missali proponuntur pro opportunitate Sacerdotis recitandæ, quod præceptum non sonat.

3. Non licet celebrare tecto capite, c. 57. *de consecrat.* dist. 1. vel cum pileolo sine licentia, eaque Papæ, ex Decreto Urbani VIII. in Missali; item sine veste talari & calceis, ex Missali Roman.

4. Tenetur Sacerdos perfectè ac integrè tantum ministerium exequi; proinde diligenter præcavere omnes defectus etiam accidentales. Si tamen aliquid omissum est non ita grave, ordinariè non est supplendum iterando aliquid, vel præpostero ordine dicendo aut faciendo. Quia id ordinariè perturbationem & scandalum populi affert, & ista accidentalia ad decorem & reverentiam non juvant, dum non fiunt suo loco ac tempore, debitoque ordine. Si verò aliquis defectus substantialis circa materiam, vel formam, vel integritatem Sacrificii commissum sit, debet suppleri; quia facere Sacrificium mutilum & imperfectum est contra præceptum Christi. *Quod si valde probabiliter dubitat, se aliquid essentiale formæ omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione.* Missale Rom.

5. Nunquam licet directè intendere mutilationem Sacrificii, ita ut non liceat ob metum mortis intentatæ consecrare solum panem ad communicandum infirmum, prævidendo vinum defecturum: quia talis intentio, cum repugnet præcepto divino negativo, est intrinsece mala. At excusant Sacerdotem, qui post consecratam hostiam, ob evidens ac inopinatum & urgens mortis periculum eam consumeret, & consecratione calicis omissa fugeret: quia tunc non intendit, sed solum permittit imperfectionem sacrificii ob extremam necessitatem. Si tamen inde scandalum, vel contemptus religionis sequeretur, teneretur sacrificium perficere cum quovis periculo.

6. Missam inchoatam abrumpere non licet sine justa causa, qualis est administratio Baptismi vel Pœnitentiæ in necessitate, concio vel promulgatio edictorum Ecclesiæ ante oblationem &c. ut fert usus. Qui autem Missam inchoavit, tenetur sub mortali illam absolvere, cap. *Nihil*, 7. quæst. 1. & cap. *de consecrat.* dist. 1. nisi excusetur ob impotentiam subito evenientem ex mentis deliquio, gravi infirmitate &c. Sed tunc si redire & prosequi nequeat, & consecratio facta sit, alius Sacerdos debet Sacrum perficere, cap. *Illud*, 7. quæst. 1. nam sacrificium non debet relinqui imperfectum. Imò tenetur Sacerdos cessare, si ante consecrationem se culpæ mortalis reum, vel censura ligatum, vel non jejunum esse recordetur, & nullum timeatur scandalum. Quod si absque gravi scandalo cessare nequeat, elicita perfecta contritione Sacrum perficiat. Item cessare tenetur, si ante cœptum canonem Ecclesia violetur, vel excommunicatus non toleratus ex ea egredi nolit. *Quod si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci, ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa: post consecrationem verò Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis.* Missale Rom. *de defect.*

7. In requisitis ad Sacrificium, indecentia & immundities notabilis est mortalis ob gravem irreverentiam contra præceptum tum naturale & divinum, quo res sacræ decenter ac reverenter tractari debent; tum Ecclesiasticum, cap. ult. *de custod. Euchar.* Ex Concil. gener. Later. IV. ibi: *Præcipimus ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in Sacris sordes negligere, quæ dedecent etiam in prophanis.* Unde ex Missali Romano vestimenta sacra *non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, & decenter munda ac pulchra.* Contra quod graviter peccant ii, quibus incumbit horum custodia, vel obligatio ea suppeditandi; & superiores qui ista non curant.

8. Linteamina & vestimenta sacra & vela detrita, & jam ad proprium usum inepta, debent igne consumi, & eorum cineres in piscinam projici; nec licet ea in usus prophanos convertere, vel vendere, c. *Altari*, de consecr. dist. 1. Sicut nec ligna & lapides Ecclesiæ diruta, vel altaris; nam lex generalis est: *Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.* Regul. 51. jur. in 6. Vasa tamen sacra igne transmutata possunt ob necessitatem pauperum vendi, & sic usibus prophanis deservire. Quæ verò usibus prophanis deservierunt, possunt in usus sacros, forma eorum mutata, converti: sic paganorum delubra in templa conversa sunt.

9. Vas, in quo Eucharistia asservatur, debet esse consecratum, ex Missali Roman. præscribente, ut hostiæ consecrandæ ponantur vel supra corporale, vel in vase aliquo benedicto: & ideo extat ejus benedictio specialis in Rit. Rom. cum aliis. Nam (ut

ait S. Thom. 3. part. quæſt. 83. artic. 3.) reverentia hujus Sacramenti exigit, ut à nulla re contingatur, niſi conſecrata. Idem dic de lunula, quæ debet eſſe ex auro, aut argento.

10. Sacra vaſa etſi vacua, quæ Corpus & Sanguinem Chriſti contingunt, vel Chriſmate uncta ſunt, tangere non licet laicis, nec feminis etiam religioſis, ſed ſolis miniſtris ſacratis, cap. 41. *de conſecr.* diſt. 1. cap. *Sacratas*, diſt. 23. Quod ſi tangat ſine contemptu, ex communi ſententia erit ſolum culpa venialis; imo nulla, ſi ſubeſt aliqua neceſſitas, vel cauſa honeſta. Quandiu verò vaſa continent Corpus, vel Sanguinem Chriſti, nemo ſine morrali, præter Sacerdotem & Diaconum, poteſt ea contingere, ſine abſoluta neceſſitate, ex c. 26. diſt. 23. quia res eſt graviſſima. Iiſdem non licet corporalia & purificatoria tangere, antequam à Sacerdote, vel Diacono laventur, ex c. 40. *de conſecr.* diſt. 1. quia Corpus, vel Sanguinem Chriſti contingunt. Omnibus autem laicis licet alias veſtes & pallas benedictas tangere cum debita reverentia; quia Euchariſtiam immediate non contingunt, nec ſacro Chriſmate unctæ ſunt.

Quæſt. VII. *Quænam obſervanda ſunt circa ſtipendium Miſſarum?*

Reſp. Sequentia 1. Licet ſtipendium juſtum pro Miſſa accipere, non quidem ut pretium, quod eſſet ſimoniacum, ſed in ſuſtentationem: nam æquum eſt, ut qui in commodum alterius occupatus eſt, ab eo ſuſtentetur, habita ratione temporis, quo ſic occupatur, & ſtatus occupati. Stipendium autem juſtum eſt illud, quod lege, vel conſuetudine approbata conſtitutum eſt: nam licèt ſtipendium illud non ſit verè pretium, tamen ſervat proportionem pretii, quatenus in ea ſervanda eſt ratio juſtitiæ. Sicut ergo illud eſt juſtum pretium, quod eſt lege taxatum, vel communiter conſuetudine receptum; ita etiam ſtipendium. Quare qui amplius exigit, vel accipit: tenetur reſtituere; cum ille exceſſus non ſit debitus, nec ſponte ac liberaliter dari cenſeatur. Hinc ſi quis amplius ultro offerat ex ignorantia juſti ſtipendii, monendus eſt: ſi verò taxationem noverit, cenſetur exceſſum liberaliter dare.

2. Cum datur ſtipendium ut celebrentur Miſſæ in tali numero, in tali loco, vel tempore, pro tali cauſa &c. Hæc omnia ex juſtitia ſervari debent: nam dans non vult transferre dominium ſtipendii, niſi ſub hac conditione: & alter recipiens, hoc ipſo ſe obligat ad id omne, quod petitur. Hinc peccat graviter Sacerdos, ſi diu differat: nam interea magno ſpirituali fructu injuſtè privat eos, quorum debitor eſt. Imo tenetur ad reſtitutionem, ſi ideo Miſſa non profuerit ad ſpecialem intentionem ejus qui ſtipem dedit, verbi gratia ad aliquem ſucceſſum, cujus occaſio ante celebrationem perierit; nam defraudavit intentionem ob quam ſtipendium datum eſt. Idcirco non ei licet plura ſtipendia accipere pro totidem Miſſis, quas prævidet non poſſe celebrari, niſi poſt longum tempus offerens expreſſe in id non conſentiat. Nam alioquin ſæpè contingeret, illas non poſſe amplius dici propter cauſam ab offerente intentam, v. gr. pro infirmo, qui ante morietur, pro vincenda tentatione, pro felici exitu negotii, pro aliquo alio beneficio, quod poſtea obtineri non poterit.

3. Non licet anticipate dicere Miſſam pro iis, qui ſibi primum offerent ſtipendium. Nam 1. id eſt contra uſum Eccleſiæ, & prohibitum à S. Congregatione Cardinalium authoritate Pauli V. 2. Dans ſtipendium intendit, ut poſt datum Miſſa ſibi applicetur: tum quia ſæpè alias non poteſt obtineri finis intentus, ut eum petitur in remiſſionem peccatorum poſtea commiſſorum: tum ut melius ſe diſponat ad effectum ſacrificii accipiendum. 3. Deus ſicut neque punit, neque remunerat anticipate ex his quæ prævidet futura; ita nec confert anticipatè effectum Sacramenti, aut Sacrificii.

4. Qui ſtipendium majus ſolito pro Miſſis accepit, tenetur integrum dare iis, quibus Miſſas celebrandas committit, nec poteſt partem ſibi retinere. Nam 1. Sine juſto titulo partem illam retineret: nam non ei gratis ac liberaliter donata eſt, ſed intentio dantis eſt, ut celebrans totum ſtipendium recipiat; cui proinde totum debetur. Nec accipiens comparavit illius ſtipendii dominium, niſi cum obligatione, ut vel ipſemet ſacrificet, vel alteri ſacrificanti pro ſuſtentatione ſtipendium largiatur. 2. Hoc ſapit turpe lucrum. 3. Urbanus VIII. id expreſſe vetuit decreto *Cum ſapè*: & Alexander VII. damnavit hanc propoſitionem. *Poſt decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ tradunturſ per alium ſatisfacere collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.*

5. Non licet pro una Miſſa accipere plura ſtipendia, nec pluribus acceptis licet una

Miſ-

Missa satisfacere: nam qui dant stipendia, intendunt tot pro se fieri, & specialia sibi applicari sacrificia, & solum sub hac tacita conditione dant. Ideo Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre, neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.* Quamvis enim unius Missæ valor sit infinitus secundùm rem, quam continet, nempe Christum & ejus merita, est tamen limitatus secundum applicationem. Christi enim merita quamvis infinita, non applicantur secundum sui infinitatem, sed finito modo, quem Deus definivit.

Imo qui stipendia diversa singula justo minora, sive ab uno, sive à pluribus accepit pro pluribus Missis, non potest illa ad justum pretium reducere, & per pauciora sacra satisfacere: nam hoc ipso quod acceptat stipendia minora, censetur juri suo cedere, & reliquum condonare; taciteque promittit se totidem Sacra dicturum. Sed gravis est obligatio servandi pacta, alias rueret fides in societate humana. Unde S. Congregatio authoritate Urbani VIII. sibi specialiter attributa præcepit Sacerdotibus, ut tot Missas pro pluribus stipendiis incongruis celebrent, quot pro illis præscriptæ sunt, *ita ut alioquin sua obligationi non satisfaciant, quin imo graviter peccent, & ad restitutionem teneantur*, in Bullario, tom. IV. pag. 88. quia nempe stipendium sub hac conditione ac onere datum & acceptum est.

6. Qui ab aliquo stipendium accepit, non ei licet ab aliquo quidquam accipere, ut ei applicet in eadem Missa eam fructus partem, quæ ipsi Sacerdoti contingit. Nam 1. Hoc repugnat praxi Ecclesiæ, & sensui ac intentioni fidelium. 2. Hoc ipso quod Sacri applicatio alteri debita est ex justitia, ei debiti sunt omnes fructus, quorum est capax. 3. Fructus ille nequit alteri applicari. 4. Alexander VII. damnavit hanc propositionem. *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem: idque post decretum* Urbani VIII.

7. Sacr. Congregatio confirmante Urbano VIII. declaravit, *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione beneficii, seu capellæ, legati, aut salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere*, in Bullario, tom. IV. part. 91. Et vero aliàs acciperetur duplicatum stipendium pro una & eadem Missa, nam fructus beneficii habet rationem stipendii. Hinc Canonici & Capellani tenentur applicare fundatori soli Missas, quas ex fundatione tenentur celebrare, talis quippe fuit intentio fundatoris, etiamsi eam non expresserit. Nam hæc est praxis communis, quæ est optima fundationum sicut legum interpres; & ubi aliud non constat, præsumptio est pro fundatore: in dubio enim quisque præsumitur sibi optime consulere voluisse.

(✠) *Nota.* His, quæ de Sacrificio Missæ ab Auth. sunt exposita, addenda nonnulla sunt, quæ à SS. D. N. BENEDICTO XIV. vel definita sunt, vel clarius explicata.

Constit. 22. incipit *Quanta cura* tom. 1. Bullarii *pag.* 56. sub pœna censurarum, quarum absolutio Romano Pontifici reservatur, prohibentur mercimonia super eleemosyna Missarum, hoc est, qui eleemosynas colligunt in iis locis, in quibus stipendia, sive eleemosynæ pro Missis sunt pretii majoris; Missas vero celebrare curant in locis, in quibus pro minori pretio celebrari soleant: si Laici sint, excommunicationem; si verò Clerici, vel Sacerdotes, suspensionem à solo Romano Pontifice absolvendam incurrant.

In lib. V. de Synodo Diœcesana cap. VIII. *num.* 9. legitur, quod Patres Concilii Toletani, ad coercendam Sacerdotum avaritiam, ann. 1324. vetuerunt, ne ullus Sacerdos o[illegible]nam, vel minimum, pro Missa, ex pacto exigere, sed eleemosyna contentus esse, quæ ei sponte offerretur. Et *num.* 10. quod Episcopi, ut Tridentino Concilio obtemperent, atque importunas, & immoderatas eleemosynarum exactiones impediant, debent in sua quisque diœcesi, Missarum stipem taxare, ultra quam nemo quidquam exigere valeat.

Cap. autem IX. *num.* 2. Porro si ultra eleemosynam ab Episcopo taxatam, plus Sacerdos celebraturus exigat, non solum peccat contra legem Ecclesiæ, verum etiam justitiam commutativam lædit: quibus additur, quod ex decreto Sacr. Congregat. Concilii, etiam Regulares taxæ stare debent ab Episcopo constitutæ. Vide duo citata capita, & cap. 10. in quibus plura tractantur eruditè.

Vide item lib. VII. cap. 60. 64. & 70. in quibus inter alia docetur. Primò. Non esse permittendum, ut quisquam Missam celebret capite cooperto, ne coma quidem fictitia *cap. 60. num. 1.* Secundò: Missæ Parochiali diebus festis interesse olim fideles debuisse; nunc verò cuique integrum esse, Missam audire quocumque die in quacumque Ecclesia, atque ita satisfieri præcepto, dummodo non in Cappellâ, aut Oratorio privato audiatur cap. 64. *num. 3. ad 12.* Tertio, Missas, pro quibus celebrandis in determinata Ecclesia, oblatæ sint eleemosynæ, posse ex indulto Episcopi in alia Ecclesia celebrari, si nequeant in illa cap. 70. *num. 4.*)

8. Sacr. Congregatio apud Fagnanum declaravit, eum, qui accepit stipendium ad celebrandam Missam pro mortuo, & aliud stipendium ad celebrandum pro alio, v. gr. infirmo, non satisfacere unica Missa utrique obligationi, applicando fructum satisfactorium mortuo, & impetratorium infirmo. Et verò cum Missa pro aliquo celebrari debet, ei totus fructus, cujus est capax, applicari debet. Fructus autem impetratorius prodest mortuis: nam pœnæ peccatis debitæ remitti possunt, non solum per modum, seu viam satisfactionis, sed etiam per modum impetrationis.

9. Obligatus ad celebrandum in tali Ecclesia, vel altari peccat mortaliter si sine justa & gravi causa alibi celebret: quia in re gravi defraudat fundatorem, vel dantem stipendium. *Necesse est ut defuncti dispositio modis omnibus conservetur*, ait S. Gregor. epistol. 20. lib. 9. Quod si Capellanus impediretur à celebrando per paucos dies, juxta multos non tenetur supplere per alium, vel compensare: quia non præsumitur hanc fuisse mentem fundatoris, cum ne quidem famulis ob eam causam stipendium minui soleat. Secus, si pluribus diebus sit impeditus.

10. Beneficiatus non potest propria authoritate imminuere numerum Missarum olim constitutum, etiamsi ob imminutionem reditum, vel valoris pecuniæ non accipiatur stipendium sufficiens. Sed recurrendum est ad Episcopum, ex Concil. Tridentin. sess. 25. cap. 4. imo ad Papam, ex decreto Urbani VIII. ubi illud viget.

Quæst. VIII. *Quænam observanda sunt circa Ecclesiæ pollutionem, reconciliationem & exsecrationem?*

Resp. 1. Est mortale celebrare Missam, vel officia divina, vel mortuum sepelire in Ecclesia polluta nec reconciliata, vel interdicta, vel exsecrata: quia est contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente. Nulla tamen ideò contrahitur censura, vel irregularitas, cum nulla sit in jure expressa. Hinc si sacerdote celebrante Ecclesia notoriè polluatur, teneatur intermittere Missam, si nondum canonem inchoavit: nam hoc inchoato debet perfici Missa. Ita Missale Roman. Jam enim posita est proxima præparatio ad consecrationem.

Resp. 2. Ecclesia polluitur, seu violatur, ita ut indigeat reconciliatione. 1. Per injuriosam humani sanguinis effusionem, quæ vox copiam sanguinis indicat, cap. ult. *de consecr. Eccles.* & cap. unic. eod. tit. in *6.*

2. Per homicidium voluntarium & injuriosum, licèt factum sine effuso sanguine, ut per venenum, strangulationem &c. c. 4. *de consecrat.* & can. 29. de consecrat. distinct. 1. Unde non polluitur Ecclesia ob inculpabilem occisionem, ut si fiat ab homine mente capto. Requiritur autem ut vulnus sit receptum in Ecclesia: unde si quis extra percussus, ad eam confugiat, ibique moriatur, vel sanguinem plurimum effundat, non polluitur. At polluitur si vulnere ibi accepto, saucius foras exeat, & extra Ecclesiam moriatur, vel sanguinem effundat, vel si vulneretur in Ecclesia ab existente extra eam jactu lapidis, vel explosione catapultæ.

3. Per qualemcumque humani seminis effusionem voluntariam, cap. ultim. *de consecrat. Eccles.* & c. 20. *de consecrat.* dist. 1. Etiam secundum omnes per actum conjugalem: nam verba legis generalia sunt; & *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

4. Per sepulturam excommunicati non tolerati, cap. 7. *de consecrat. Eccles.* Secundum multos non polluitur ob sepulturam hæretici notorii, in locis scilicet, ubi hæretici Catholicis permixti tolerantur, si non sit nominatim denuntiatus, quamvis illicita sit, ex cap. 2. *de hæret.* in *6.*

5. Per sepulturam infidelis non baptizati, cap. 27. & 28. *de consecr.* dist. 1. & proinde infantis non baptizati, contra aliquos hoc de illo negantes: quamvis omnes fateantur esse mortale illos ibi sepelire, & inde cadavera illa si possint, extrahenda esse: nam est vere infidelis non baptizatus.

Obj. 1. Nomine Ecclesiæ quoad hunc effectum

ctum non intelligi oratoria in domibus privatis etsi ab Episcopo designata ad celebrandum : nam jura loquuntur solum de Ecclesiis. At secundum varios intelliguntur loca publica, ut eremitoria aliqua, hospitalia, & similia, quæ nec consecrata, nec benedicta sunt, sed deputata ab Episcopo ad hoc ut in iis publice celebretur, in quibus nequeunt corpora infidelium sepeliri ; quia hæc loca comprehenduntur nomine Ecclesiæ, cum ita communiter appellentur. At quælibet Ecclesia, etsi nec consecrata, nec benedicta, secundum illos polluitur, ex cap. ult. *de consecr. Eccles.* & cap. 10. *de immunit. &c.* 2. Cœmeterium benedictum polluitur iisdem modis, quibus Ecclesia, ita ut mortale sit in eo sepelire ; & eodem modo reconciliatur.

3. Uterque locus non indiget reconciliatione, quæ est actus publicus, nisi factum publice constet, & notorium sit ; ita ut nulla tergiversatione celari possit : nec sufficit quod per duos, vel tres testes probari queat.

4. Etsi isti actus sint occulti, sunt tamen vera sacrilegia, utpote ab Ecclesia prohibiti ob reverentiam loco sacro debitam. Et verò si illi actus postea fiant notorii, Ecclesia eget reconciliatione : ergo ante notorietatem jam erant sacrilegi & contra prohibitionem Ecclesiæ ; non enim tales incipiunt esse, dum publici fiunt. *Ita communiter.*

5. Ecclesia non censetur polluta, si aliquid ex dictis contigerit supra Ecclesiæ fornicem vel tectum, vel in cameris adhærentibus, in turri, vel subterraneo specu, qui non sit ad sepulturam, vel secundum multos in sacristia. Quia hæc non pertinent ad Ecclesiæ corpus, nec cultui divino deputantur : ac proinde tunc non committitur sacrilegium. Secus de cappellis, quia sunt partes Ecclesiæ, & ad sacrificium destinatæ sunt.

6. Polluta Ecclesia polluuntur simul altaria, imò & cœmeterium, si sit ei contiguum. Quia accessorium sequitur conditionem principalis, ex reg. 42. jur. in 6. Secus, si ab ea remotum fuerit. At polluto cœmeterio, non ideo polluitur Ecclesia : nam minus non trahit ad se majus, nec accessorium principale, cap. un. *de consecrat. Eccles. vel Alt. in 6.*

Resp. 3. Ecclesiæ pollutio tollitur ejusdem reconciliatione. Si fuerit tantum benedicta, potest reconciliari cum aqua benedicta communi per simplicem sacerdotem ex licentia Episcopi. Si consecrata sit, reconciliari potest à solo Episcopo, cap. 9. *de consecrat. Eccl.* idque ritu in Pontificali præscripto.

Porrò non reconciliatur præcise per celebrationem Missæ, etiam bona fide factam : *ita Delugo, Azor, Layman, & alii.* Tum quia per illam Ecclesia non consecratur : Tum quia consecratio & reconciliatio, cum sint jure canonico institutæ, debent fieri per ritus à canonibus præscriptos : at nullus canon ista per celebrationem Missæ perfici statuit.

Resp. 4. Ecclesia exsecratur, seu amittit suam consecrationem, ita ut denuò consecrari debeat, si parietes Ecclesiæ secundum majorem partem destruantur, aut corruant ; vel omnis eorum crusta, aut major saltem pars simul auferatur, ex can. 20. *de consecr.* dist. 1. junctò cap. *Ligneis*, de consecrat. Secus, si parietes paulatim & successivè destruantur ac reficiantur ; quia semper manere censetur idem numero templum : modo tamen pars, quæ additur, non sit major, quia id quod majus est censetur ad se trahere quod minus est. Neque si tectum solum corruat, quia consecratio est potissimum in parietibus, & exterioribus crustis ubi linitio & cruces fiunt, ex cit. *juribus*. Porrò exsecrata Ecclesia, non ideo exsecrantur altaria, nec viciſſim.

APPENDIX.

De orientalis Ecclesiæ circa Eucharistiam disciplina.

§. I.

De Materia.

MAteriam Eucharistiæ Orientales omnes fatentur esse panem triticeum, ac vinum de vite ; dissident verò tum à Latinis, tum invicem circa panis qualitatem. Nam eorum plerique solo fermentato, nonnulli verò cum Latinis azymo pane utuntur. Primum dicemus de iis, qui azymum adhibent, tum de aliis.

Azymo pane utuntur Æthyopes sive Abessini feria quinta in cœna Domini ut Christum imitentur, qui in azymis Eucharistiam confecit. Ita rem narrat Ludolf. in comment. histor. Æthyopiæ, ac quidam Presbyter è Provincia Zeva Regni Æthyopiæ, & Monachus Ordinis S. Antonii, in declaratione coram amplissimis Cardinalibus facta ann. 1594. interrogatus, *an Æthyopes celebrent in pane fermentato, vel in azymo, & quid*

quid sentiant de celebrante in azymo? Respondit, Æthiopes in fermentato celebrant, & illi, qui in azymo celebrant, conficiunt etiam. Et nos in tota Æthyopia feria quinta in cœna Domini singulis annis in hujus rei memoriam in azymis celebramus.

Chaldæi, qui in Malabaria sunt, ex quo Latini in illas regiones penetrarunt, azymum adhibere solent. In Concilio Diamperiensi anno 1599. statutum fuit, ut in azymo tantum consecraretur; ac etiam antea, teste Josepho Indo navigat. novi orbis c. 134. dum id consequi possent, azymo utebantur, hoc est, dum in Latinorum Ecclesiis celebrarent, ut scribit Assem. tom. 3. Biblioth. Orient. part. 2. pag. 290.

Apud Armenos, & Maronitas azymorum usus vetustissimus est. Non desunt Auctores, qui censeant per plura sæcula, tum in Occidente, tum in Oriente promiscuum fuisse azymi ac fermentati usum, ac Armenos, & Maronitas ex iis esse, quibus ab antiquo placuit azymum potius ad Christi imitationem, quam fermentatum adhibere. Sed, utut se res habeat, certum est, Armenos, & Maronitas à mille & amplius annis azymum adhibere. Galanus tom. 1. Concil. Eccl. Armen. de Joanne Armenorum Patriarcha scribit. *His jussu Homari Saracenorum Ducis, & auxilio Caliphæ Babylonis Synodum congregavit in urbe Monasscherti in confinibus Haiicaniæ Provinciæ, ubi convenientibus cum Armenis sex Assiriis Episcopis definita fuit in Christo una natura, una voluntas, & una operatio, fueruntque à sacris ablata mysteriis fermentum & aqua.* Constat verò Homarum Saracenorum ducem regnare cœpisse ann. 634. atque occupata Arabia, Damasco, Hierosolyma, ac tota Assiria obiisse ann. 644. quamobrem jure atque merito conjicimus, circa annum 640. antedictam Synodum fuisse coactam. Igitur plusquam quinquaginta annos ante Trullanum Concilium ann. 692. celebratum, decretum de usurpandis azymis ab Armenis editum fuit. Brunus vero opinatur sex illos Assirios Episcopos, qui Synodo supranominatæ interfuere, usum consecrandi in azymo apud Maronitas statuisse. Quamquam in Trullana Synodo canone 32. damnati sunt Armeni, quod aquam cum vino in sacro calice non miscerent; tamen ob azymi usum non fuere reprehensi, vel quia Patribus illis exploratum erat plures alias Ecclesias azymum tunc consuevisse usurpare; vel quod norint facile respondere potuisse Armenos, id se statuisse, ut Christum, qui in azymo Eucharistiam instituit, imitarentur, ut ait Brunus differt. de Liturgia Armenorum. Neque id mirum videri iis poterit, qui animadvertant Photium, qui multo leviora Latinis objecerat, nullam circa azyma movisse litem. Nam ex Rabano Mauro, qui ante Photianum schisma, quod cœpit ann. 866. è vivis excessit, scilicet ann. 856. & ex Alcuino, qui eodem sæculo vixit, exploratum est, Latinam Ecclesiam Photii ætate azymo pane uti consuevisse. Photius verò id in Latinis non reprehendit, quod ea, qua pollebat antiquitatum Ecclesiasticarum eruditione, apprimè cognosceret, antiquam hanc Latinorum consuetudinem gravissimis fuisse rationibus obnixam, ac totius Ecclesiæ judicio & Christi exemplo comprobatam.

Sed post duo circiter sæcula Græci rerum Ecclesiasticarum imperiti odio illo, quod in dies in eisdem erga Latinos crescebat, incitati, azymorum usum damnare cœperunt. Michael Cærularius Patriarcha Constantinopolitanus omnium primus Latinorum azyma damnavit, ineptamque esse Eucharistiæ materiam constituit: Atque eodem fere tempore duo illa adversus Armenos prodiere scripta, quæ refert Cotelerius in notis ad Constit. Apost. lib. 2. cap. 14. & lib. 5. cap. 13. quorum alterum, quod sancto Niconi tribui solet, inscribitur, *de impia pessimorum Armeniorum Religione*; alterum verò *Renuntiatio Hæreticorum Armeniorum, quomodo debeant anathematizare, cum ad fidem Orthodoxam redeunt*; in quibus operibus Armeni ob azymorum usum damnantur. Si conjecturis uti velimus, haud difficile nobis erit, hujusmodi Græcorum erroris originem detegere, atque explicare. Cum canone LXX. ex iis qui Apostolorum nomine circumferuntur, canone XI. Trullanæ Synodi, aliisque Orientalis Ecclesiæ canonibus, Orthodoxi azyma à Judæis accipere, ac Judæorum azyma comedere prohibeantur ab hujusmodi prohibitione Græci rerum Ecclesiasticarum imperiti, dum immoderato quodam studio reprehendendi ac damnandi Latinos ferrentur, occasionem nacti sunt damnandi azymorum usum, ac statuendi, azyma ineptam esse Eucharistiæ materiam. Liquet id ex nota, quam XI. Trullanæ Synodi canoni adjecit Matthæus Blast. Quamquam ea quæ exposita sunt satis superque ostendere videntur, utramque Ecclesiam consuisse semper aptam esse Eucha-

ristiæ

chariſtiæ materiam triticeum panem, ſive is azymus ſit, ſive fermentatus; tamen ut clarior fiat orthodoxa hac de re fides in Florentina Synodo inculcata, per hæc verba, *definimus in azimo, ſive fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici: Sacerdoteſque in altero ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive Occidentalis ſive Orientalis conſuetudinem*, paucis demonſtrabimus adverſus Photianos ac Syros Neſtorianos nonnullos, etiam panem azymum aptiſſimam eſſe hujus Sacramenti materiam.

Primum, quia panis ille, quem univerſa Eccleſia ſemper habuit pro apta Eucharistiæ materia, aptiſſima eſt hujus Sacramenti materia. At ita ſe habet azymus panis; ipſius enim uſus antiquus eſt in nonnullis Orientalibus Eccleſiis, ut ſupra oſtendimus, antiquior vero in Eccleſia Latina: non ſolum enim conſtat ex Rabano Mauro, & Alcuino ſupra citatis ante VIII. ſeculum omnium Latinorum Eccleſias in Azymo celebraſſe; ſed Leo Papa IX. in Epiſtola ad Michaelem Conſtantinopolitanum Archiepiſcopum ſcripta ann. 1054. cap. 5. ſcribit: *Ecce jam poſt mille ac ferme viginti à Paſſione Salvatoris Noſtri annos incipit per vos diſcere Romana Eccleſia, qualiter memoria paſſionis ſit recolenda*: & Cardinalis Humbertus, *Veſtra duplicitas ſuo fermento contenta Romanæ & Latinæ ſimplicitati azymum extorquere nequit*, & infra: *Prima ſcilicet Eccleſia ad hæc moderna tempora, ſicut ab Apoſtolis accepit, fideliter retinuit*. Similia habent Gregorius VII. & Innocentius III. de Myſt. Miſſæ cap. 2., ubi ait, *ab ipſis ergo Beatis Apoſtolis Petro & Paulo, quos & vivos habuit, & defunctos cuſtodit, hunc Sacrificii ritum accepit Romana Eccleſia, quem hactenus inviolabili culcu ſervavit*. Nec ante Michaelem Cærularium, qui furore potius incitatus, quàm ratione ductus, azyma damnavit, Scriptorem invenire eſt aut Latinum aut Græcum, qui azymorum uſum improbaverit: quod quidem argumentum eſſe videtur luculentiſſimum, ante Michaelem utramque Eccleſiam azymi ac fermentati uſum juxta Eccleſiarum conſuetudinem approbaſſe.

Deinde quis neget, panem, quo uſus eſt Chriſtus, dum Euchariſtiam inſtituit, aptiſſimam eſſe hujus Sacramenti materiam? Conſtat vero Chriſtum in azymo conſecraſſe ex ipſa circumſtantia, in qua Sacramentum inſtituit: ad veſperam enim primi menſis diei XIV. dum Judæi Paſcha celebrabant, nefas erat fermentatum panem uſurpare. Nam Exodi 12. verſ. 15. hæc habentur: *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentatum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum peribit anima illius de Iſrael, à primo die uſque ad diem ſeptimum*: atque aliunde ex Evangelio liquet Chriſtum Paſcha celebraviſſe ut Legem adimpleret. Negari autem nequit Chriſtum inſtituiſſe Euchariſtiam in cœna illa, quam habuit cum diſcipulis prima die azymorum ad veſperam: nam Marci 14. verſ. 12., *Primo die azymorum quando Paſcha immolabant*, ſive ut legit Syriaca verſio, *quando ſacrificabant Judæi Paſcha*, *dicunt ei diſcipuli: quò vis eamus & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* Et verſ. 24. *manducantibus illis, accepit Jeſus panem; & benedixit, fregit, & dedit eis*, & ait, *ſumite. Hoc eſt corpus meum*. Lucas vero cap. 22. verſ. 7. ait, *venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha*, & poſtea ſubdit, *cum facta eſſet hora*, hoc eſt juxta Legis præſcriptum, *diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo*, ac deinde, *& accepto pane gratias egit, & fregit &c.* Igitur Chriſtus panem accepit, voluitque eſſe corpus ſuum, quem Judæi adhibebant, dum die prima azymorum Paſcha celebrarent; panis autem hujuſmodi erat azymus, ut eſt ex ſcriptura manifeſtum.

Denique Chriſtus Dominus Euchariſtiæ materiam voluit eſſe panem; panis autem nomine venit tum azymus, tum fermentatus. Nam, ut omittam quod pluribus probatum eſt ex Cornelio Celſo, Plinio, Galeno, aliiſque antiquis prophanis Scriptoribus, illis temporibus communem & vulgarem panem fuiſſe ſive azymum, ſive fermentatum. Ex ipſa ſcriptura patet, nomine panis tum azymum tum fermentarum venire: ſic Geneſeos 18. verſicul. 6. & 19. verſicul. 3. panes, quos apud Abraham & Lot dicuntur Angeli comediſſe, quique infermentati erunt, appellatos legimus, *panes ſuccinericios ἄρτους ἐγκρυφίους*. Ac paſſim eadem ſcriptura panes propoſitionis commemorat, eoſque græca voce ἄρτους deſignat, quos ex Levitico 11. verſ. 5. conſtat, fuiſſe abſque fermento: ita Exodi 25. verſ. 30. & Matthæi 12. verſ. 4. Hinc Theodoretus jam ſuo tempore ad v. 4. cap. 10. Danielis, inſcitiæ eos arguit, qui panem azymum, panis nomen mereri negant, & ſubjicit: *panis enim vocatur & fermentatus & infermenta-*

tus. Ergo si Christus panem esse voluit Eucharistiæ materiam, sive azymus sit sive fermentatus, apta erit ad Eucharistiam perficiendam materia.

Opponunt Photiani nonnulla sophismata. Primum ex Græco vocabulo ἄρτος, quod azymum panem exprimere nequit: nam *artos*, inquit Cærularius, *interpretatur elevatus, & sursum portatus à fermento, ex sale calorem & elevationem habens*. Deinde, quod azyma, cum insipida sint, vivificum Eucharistiæ effectum significare non possint, & cum symbola sint tristitiæ & doloris, quæ Judæis semel in anno usurpanda erant in memoriam miseriarum, quas in deserto passi fuerant, in Eucharistia adhiberi nequeunt, quæ est lætitiæ signum. Præterea, quod Melchisedech, cujus Sacrificium Eucharistiæ figura erat, non azymum, sed fermentatum panem obtulerit. Demum, quod Ecclesia, ut ex supra citatis canonibus liquet, semper Judæorum azyma prohibuerit, quodque Evangelio promulgato Judaorum cæremoniæ prorsus abolitæ sint. Hæc sunt Photianorum sophismata, quibus probare contendunt azymum esse ineptam Eucharistiæ materiam.

Sed videamus, quàm inepta & imbecillia sint. Ad primum quod spectat in hunc modum Card. Humbertus respondit: *illud quoque, quod azymum negantes panem esse, per etymologiam ejus nominis, quod est artos, cenamini nos vincere, sciatis omnino vanum, & puerile, quia, & à linguarum peritis diversæ ethymologiæ dantur ex uno nomine secundum humanum placitum magis, quam secundum naturam rerum*. Accedit etiam, quòd aliam hujus nominis explicationem tradant Eustathius, Holladius in Bibliotheca Photii, Svicerus, & alii, nec unum reperire est eruditum virum, qui Cærularii ethymon probet. Præterea jam supra ostendimus vocabulum ἄρτος in scriptura adhiberi ad significandum quoque azymum panem, idque confirmari potest ex iis quæ habentur Lucæ 24. vers. 40. ubi panis, quem fregit Christus coram discipulis euntibus in Emmaus, qui erat procul dubio azymus, ἄρτος appellatur.

Ad alterum dicimus, inter materiam ex qua Sacramenta constant, & effectum quem producunt, debere utique analogiam aliquam intercedere; sed necesse non esse ut in singulis materiæ qualitatibus analogia hæc reperiatur. Panis autem sive azymus sit, sive fermentatus corpus alit, ac vires auget; quod & Eucharistia in animâ efficit.

Deinde azyma fuere Judæis doloris signum, sed etiam gaudium indicabant: ut enim dolores significabant, quos fuerant in deserto perpessi, ita & gaudium, quo afficiebantur ex memoria suæ è manibus Ægyptiorum liberationis. Non absimili ratione Eucharistia cum ob fidelium oculos ponat Christi mortem, quidpiam triste præteritum significat; lætitiæ vero est symbolum, ut gratiam indicat, qua per ipsam donamur, &, ut est certum futuræ gloriæ pignus.

Ad tertium non negamus convenire Christi sacrificium cum eo, quod Melchisedech obtulit, quod in utroque, substantiæ panis & vini materiæ loco fuerint. At ut necessaria non fuit convenientia accidentaria in vino, quod Melchisedech obtulit cum eo, quo usus est Christus, sicut Photiani fatentur; ita necessarium non fuit, ut in pane accidentaria convenientia esset; panis vero azymus accidentariè tantum à fermentato dissidet.

Quod ukimo loco opponunt, cum id sit unde Photianus error orriri videtur, paulo diligentius expendemus. Canon LXX. Apostolorum hæc habet: *Siquis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex Clericorum catalogo, jejunat cum Judæis, vel cum illis festos dies agit, vel ab ipsis xenia accipit, (ut verbi gratia azyma, aut quid tale) deponatur. Si vero sit Laicus, segregetur*. Canon vero XI. Concilii Trullani hic est. *Nemo eorum, qui in Sacerdotali ordine enumerantur, vel Laicus Judæorum azyma comedat, vel ullam cum eis familiaritatem ineat, vel in morbis accersat, vel ab eis medicinas accipiat, vel una cum eis in balneis omnino lavetur. Si quis autem hoc facere aggressus fuerit, si sit quidem Clericus, deponatur: si autem Laicus, segregetur*. & Canon XXXVIII. Concilii Laodiceni habet, *quoniam non oportet à Judæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum*. En Canones, ex quibus Photiani azymorum prohibitionem deducunt.

Quis vero est, qui non videat ibi non azyma omnino sed Judæorum tantum azyma prohiberi? Nova res est Judæos azyma conficere, eaque Religionis causa adhibere. In iis conficiendis non raro lac & ova adhibent, additoque saccaro; ex quo delicatulos panes *Mazah hasukra*, azyma dicta, pro ægrotis, amicis, etiam Christianis efformant. Hæc sunt azyma, quæ

cano

canones prohibent; hæc vero à Judæis accipere atque comedere non modo Græcis, sed etiam Latinis ac Romanis ipsis vetitum est: refert Papadopoli ex Riciullo de jure Person. lib. 2. cap. 39. num. 10. & sequent. *vetitum esse Romæ ne vel sub benevolentiæ quidem specie Judæi Christianis azyma largiantur sua*. Nec opus est pluribus verbis ad id ostendendum: Nam canones de iis aperte loquuntur, vetantque tantum eam azymorum comestionem, per quam cum Judæorum impietatibus communicemus. At azyma, quibus Eucharistia à Latinis perficitur, non sunt Judæorum azyma: neque enim vi Mosaicæ legis, sed ad indicandam factam per Christum Eucharistiæ institutionem, & non ut Judæorum cæremonia, sed ut Ritus à Christo Domino usurpatus, adhibentur.

Præterea Canones supra relati omnem cum Judæis familiaritatem, & communionem prohibent, ut ex Trullano canone liquet: prohibent ergo Judæorum azyma accipere, atque comedere, non solum, ut sunt Hebrææ gentis cæremonia, sed etiam ut ab iis dantur in amicitiæ contestationem. At azyma, quæ à Christianis fiunt, nec accipere, nec comedere vetant. Quis enim dicat nefas esse *Christiano placentam sibi parare; offulis diem frangere, jentare crustulis*? ut inquit Papadopoli resp. 14. sect. v. Quis damnabit Apostolum dicentem, *epulemur non in fermento veteri, nec in fermento malitiæ, sed in azymis sinceritatis, & veritatis*; quæ verba ad literam usum azymorum, citra Judaicam superstitionem commendant? Ergo azymorum usus nonnisi ut Judaica cæremonia est, interdicitur.

Quares quænam sit mystica significatio azymi, & fermentati, ut in missæ sacrificio adhibetur?

Resp. Plura sunt, quæ Ecclesia per Azymorum usum fidelium memoriæ offert. 1. Christi exemplum, qui in azymo consecravit: 2. Azymi indicant tum corporis, tum animæ puritatem, quæ ad digne suscipiendum Christi Corpus desideratur, juxta Apostoli verba 1. ad Cor. 5. supra relata, *Epulemur &c.* 3. Azymis, quibus nil est corruptionis admixtum, eximiam repræsentat carnis Christi, quæ offertur, sanctitatem: eum azyma ex grano, hoc est ipsius farina, aqua, & igne fiant, granum Christi Corpus, aqua Animam, & ignis verbum divinum denotat, quod humanitatem ex anima, & corpore coalescentem assumpsit. Cardinalis Humbertus causam quoque affert, ob quam Latina Ecclesia azyma fermentato pani antepositum fuerit, quia in sacris litteris azyma numquam in malam partem sumuntur, imo commendatur potius tum à Paulo loco supra citato, tum alibi; secus vero fermentatum; Christus enim ait, *cavete à fermento* Pharisæorum, & Paulus: *expurgate vetus fermentum &c.*

Nec deest in fermentato, quod Orientalis usurpat Ecclesia, significatio, quæ ad Dei cultum fovendum augendumque conferat. 1. Fermenti usu significatur, illius qui celebret mentem ad Cœlum attolli oportere, ut spiritualia, & cœlestia contempletur: 2. Incarnatio sive unio hypostatica verbi cum humanitate, quod verbum hac unitione ita sese naturæ immiscerat humanæ, quemadmodum farinæ fermentum, quod totam acrimonia sua pervadit: 3. Fermentari usu Græci sese detestari profitentur Ebionæos, Nazaræos, alioque Hæreticos, qui primis Ecclesiæ sæculis in Oriente præsertim fuere, ac legalia una cum Evangelio servanda esse contendebant. Atque hinc factum esse arbitror, ut Orientalis Ecclesia ab antiquis temporibus fermentatum azymis præposuerit.

Quares utrum Latinis fermentatum, & Græcis azymum indifferenter consecrare liceat?

Lutherani, & Calviniani, cum Ecclesiæ præcipiendi, sive ferendi leges auctoritatem adimant, liberum cuique esse docent, azymo ac fermentato uti, ac fermentatum azymo præferunt, quod antiquitus usurpatum arbitrentur; vera autem hujus prælationis causa est, quia Latina ac Romana Ecclesia, cujus judicio damnati sunt, azymum adhibet, ac præcipit unicuique Ecclesiæ suum morem esse sequendum.

Horum errorem funditus evertimus, iis argumentis, quibus in Ecclesia inesse ferendarum legum potestatem demonstravimus. Hinc ergo Ecclesiæ præceptum unicè proferemus. In Florentinæ Synodi definitione hæc habentur: *Sacerdotes in altari ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ consuetudinem*. Igitur adest Ecclesiæ præceptum, quo Latini in azymo, Græci vero in fermentato consecrare jubentur. Nec ulla est hac de re inter Catholicos controversia, sed cum Latinus spectari possit prout versatur in Orientalium partibus, & Græcus ut moram facit in Latinorum locis, & ubi non sint proprii Ritus Ecclesiæ.

Quæ-

Quæri ulterius solet, num Sacerdos Latinus in locis Græcorum, ac Græcus in Latinorum Urbe possit Eucharistiam juxta loci Ritum consecrare?

Responsio ex iis, quæ de obligatione manendi in semel suscepto ritu disputavimus, facile patet. Nam si Latinus etiam in Oriente, qua ratione potest, tenetur proprium ritum servare; & si Græcus in Latinorum locis eandem obligationem retinet, quin ritum inconsulta Apostolica Sede mutare possit, palam est, Græcum in Latinorum locis, ac Latinum in locis Græcorum teneri ad proprium Ritum servandum, dum Eucharistiam perficit; Neque enim, ut ibi ostendimus, à loco pendet lex illa Ecclesiæ, quæ proprium cuique Ritum servare jubet. Sed circa obligationem servandi proprium ritum in celebratione Eucharistiæ, peculiares quoque adsunt Ecclesiæ leges. Præter ea, quæ ex Florentina Synodo attulimus, adest Pii V. Const. incip. *Romani Pontificis* 13. Kal. Sept. 1566., in qua hæc leguntur verba: *Quibuscumvis Presbyteris tam Græcis, quam Latinis in virtute sanctæ obedientiæ inhibemus, ne deinceps Presbyteri Græci, præsertim uxorati, Latino more, & Latini Græco ritu, hujusmodi licentiarum, aut facultatum, aut quovis alio prætextu Missas, & alia divina officia celebrare, aut celebrari facere præsumant.* Et BENEDICTUS XIV. Const. *Etsi Pastoralis*, §. VI. n. 10., Prædecessorum, ac Florentinæ Synodi legem inculcans, *districtius*, inquit, *inhibemus, etiam sub pœnis perpetuæ suspensionis à divinis, ne Presbyteri Græci Latino more, & Latini Græco ritu, sub quovis licentiarum, & facultatum Missas, & alia divina officia, Græci Latino more, & Latini Græco ritu celebrandi, ab Apostolica Sede, vel ejus Legatis, ac etiam majori Pœnitentiario pro tempore existente obtentarum prætextu, Missas, & alia divina officia celebrare, vel celebrari facere præsumant.* Deinde prohibet ne Latinus Parochus Pyxidem in Ciborio cum Particulis sub specie fermentati pro communione Græcorum, aut Parochus Græcus sub specie azymi pro communione Latinorum *in quemcumque Ecclesiæ suæ Altari retineat*, jubetque *ut unusquisque Sacerdos nonnisi in suo sive Græco, sive Latino ritu Eucharistiam Fidelibus porrigat.* Præterea ne Laici Latini communionem sub specie fermentati à Presbyteris Græcis recipiant omnino interdicit; Græcis tamen Laicis permittit, *ut ubi propriam Parochiam non habent, possint, si velint, in Ecclesia Latina Eucharistiam sub specie azymi à Sacerdotibus Latinis sumere.* Hæc pro Græcis in Italia degentibus statuta sunt.

Atque hinc patet, *Primo* errare Ledesmam à Verricello citatum, qui censet teneri Latinum per Græcorum regionem transeuntem Græco more celebrare, ac Græcum Latino ritu in Locis Latinorum. Nam antedictæ Constitutiones sunt pro Græcis, qui sub Latinis Episcopis degunt, atque adeo in Latinorum locis. Secundo errare Suaresium, Vasquesium, aliosque, apud Verricellum Tit. VIII. quæst. 188. qui asserunt Sacerdotem Græcum, qui perpetuum inter Latinos Domicilium stabilierit, teneri ad celebrandum Latino ritu. Nam Ecclesia præcipit, proprium ritum sine Apostolicæ Sedis dispensatione mutare non posse, jubetque etiam eos, qui in Italia sub Latinis Episcopis fixum domicilium habent, proprio more Missas, aliaque divina officia celebrare debere. Tertio, errare quoque Verricellum ipsum, dum loco citato ait, posse Latinum Græco more, Græcum vero Latino ritu celebrare in locis, in quibus proprii Ritus Ecclesiæ non adsint, quod possint sese loci consuetudini accommodare. Nam Ecclesia præcipit cuique proprium ritum ubique servare, ut diximus cap. IV., ac districtius jubet, Sacerdotem quemque juxta propriæ Ecclesiæ consuetudinem ubique terrarum Missas celebrare debere. Neque Augustini consilium, quod habetur Epist. 128. ad Januar. quoque mores eorum quibuscum vivimus sequi monemur, ad rem facit; Nam si quisque morem sequi posset Ecclesiæ in quam deveniat, posset pro libitu ritum semel susceptum deserere, illumque amplecti, quem Ecclesia teneat, in quam venit: Id vero Apostolicæ Sedis auctoritate prohibitum est. Deinde Augustini regula ad consuetudines legesque illas spectat, quæ à loco pendeant, quibus subjici debet quicumque in loco, ubi vigeant, versetur; At obligatio manendi in suscepto ritu, illumque servandi qua ratione possit, & celebrandi Missas, & officia juxta propriæ Ecclesiæ morem personas afficit, quæ suscipiendo Baptisma, vel Ordines, ex Ecclesiæ lege adstricti sunt ad perseverandum in suscepto ritu, ac more propriæ Ecclesiæ celebrandum. Vide cap. IV. quæ diximus de obligatione, quam quisque habet manendi in semel suscepto ritu.

Ex iis optime concludit Verricellus, non licere Sacerdoti Latino uti fermentato in Ecclesia Græca, nec Græco in Ecclesia Latina.

ázymo, etsi Populus diu deberet Sacrificio privari, & proximus absque Viatico decedere. Quia utilitas communis privatorum commodis præferenda est; ad communem verò utilitatem pertinet Ecclesiæ servare præscriptos ritus: &, quia præceptum sumendæ Eucharistiæ in articulo mortis, & audiendi sacri in diebus festis, non obligat nisi dum sacrum celebrari possit, servatis legibus, ac ritibus ab Ecclesia stabilitis. Igitur, ut Sacerdos non jejunus celebrare nequit pro communicando moribundo, vel ut populus audiat sacrum die festi; ita Sacerdos Latinus nequit in fermentato consecrare, contra Ecclesiæ præceptum, ut populus sacrum audiat, vel ut morti proximus Eucharistiam sumat.

In parando fermentato pane ad altaris sacrificium destinato magna est Orientalium cura, & diligentia: De Græcis scribens Christophorus Angelus homo ritus Græcanici peritus libello quem Græce vulgavit de præsenti Ecclesiæ suæ statu, *panem*, inquit, *accipit Sacerdos, quem vir, vel mulier aliqua, modo purus idem, mundaque eadem fuerit, die antecedente paravit. . . antequam vero panis ille excoquatur, signaculum illi prius ligno aliquo cui littera hæ insculptæ, Jesus Christus vincit, imprimunt*: Nec minor est apud Ruthenos diligentia, ut testatur Guagninus. Æthyopes etiam mirabili quadam arte, & cura panem hunc præparant, teste Francisco Alvarez peregrinationum Æthyopiæ cap. 12. Jacobitæ denique, & Nestoriani non secus ac Græci, Syrique Melchitæ magno studio oblationis fermentatos panes parare solent; fabulantur verò Nestoriani vetus fermentum, quo ad panem hunc præparandum utuntur, se ex majorum traditione ab Apostolis accepisse. Ad figuram quod spectat, Græci ut plurimum non rotundant, sed in quatuor ramos ad modum crucis extendunt, inquit Allatius; Orientales reliqui peculiari solent ac mystica hunc panem figura donare.

Plerique solent oleum cum sale fermentato pani admiscere; qua quidem mixtione, si oleum panis naturam non mutet, inepta materia non fit. Consuetudo hæc apud Nestorianos, & Jacobitas ex eo orta videtur, quod oleo uti cæperint, ut facilius massæ sigillum imprimerent, eamque coctam felicius è frixorio extraherent; sed progressu temporis ab imperita gente fortasse etiam ut ritus sacer hæc olei admixtio habita est. Extat hac de re decretum cong. particularis de P. F., quod sequitur: *Relata instantia Adeodati Archiepiscopi Damasci, & ejusdem nationis Jacobitarum pro facultate celebrandi Missam Ritu Chaldaico cum Missali Maronitarum, & una ex Liturgiis, qua in eodem Missali fuerunt à Sede Apostolica approbata, introductoque in Congregationem prædicto Archiepiscopo, & mediante interprete de pluribus circa materiam Sanctissimæ Eucharistiæ interrogato, Congregatio censuit, si Sanctissimo placuerit, facultatem petitam esse Oratori concedendam, injuncto illi præcepto, ne oleum adhibeat, cum durior fieri possit massa, in eaque sine oleo, ut Græci faciunt, formam, seu sigillum cum crucibus, & punctis duodecim Apostolorum, & 72. discipulorum significantibus imprimi, & in Clibano coqui loco frixorii, in quo Jacobita suas solent hostias oleo litas coquere. Præterea Congr. jussit, ut dictus Archiepiscopus præsentibus Magistro Sac. Palatii, & Secretario Ingolo cum massa fermentata & oleo more suæ nationis, hostiam conficeret, ut posset experimento comprehendi, an oleum dictam massam ingrediatur, quod sequenti die idem Archiepiscopus fecit. Nam delata massa fermentata, oleo sinistram manum unxit, ut posset ab ea libere separari, & formam ligneam similiter unxit, in qua erant prædicta cruces & puncta pro sigillo imprimendo, ex quibus actionibus idem Magister Sac. Palatii manifeste cognovit, oleum non ingredi massam, & à Jacobitis adhiberi ob solas duas rationes, ut scilicet imprimi possit sigillum, & massa in frixorio coqui; censuit tamen idem Magister standum esse in decretis, ut sine oleo massa durior effecta, fiat ab Archiepiscopo hostia, nam sigillum facile imprimi poterit, si massa modica aspergatur farina, & deinde in Clibano coquatur.* Sac. C. de P. F. 22. Juni 1633.

Altera materiæ Eucharistiæ pars est vinum de vite, sive album, sive rubrum, sive alterius coloris si est apta materia, cum non color, sed substantia liquoris ex uvis vitis expressi à Christo Domino stabilita sit hujus Sacramenti materia. Quod quidem notandum duxi, ut quisque intelligat Moscovitas in manifesto versari errore, si credant, ut Auctores nonnulli referunt, solum vinum rubrum, aptam esse Eucharistiæ materiam. De vino duo discutienda offert dubia Orientalis Ecclesia, alterum scilicet consuetudo, quæ in Æthiopia, & apud Syros nonnullos viget, de abhibendo, ob vini penuriam, liquorem ex uvis passis expresso, alterum verò Armeniorum error, qui censent nefas esse vino modicum aquæ miscere; quibus &

ter-

tertium addemus, de aqua fervente, quam Græci peracta jam consecratione in calicem mittunt.

Quæres 1. Utrum liquor ex uvis passis, & zebibo expressus licite, ac valide in Eucharistia perficienda usurpetur.

Nota 1. Fagundez præcept. 3. lib. 2. cap. 3. ita scribit. *Scio in Æthyopia ex defectu vini assumere Catholicos, & Patres nostræ Societatis uvas non ita passas, & eas aqua super infundere, quousque lenteſcant, & postea exprimunt, ex quibus fit vinum, in quo consecrant, satis generosum, & primus Author hujus rei fuit sanctissimus Vir Andreas de Oviedo Patriarcha ejusdem Æthyopiæ.*

Nota 2. Anno 1703. die 14. Februarii propositum fuit dubium à P. Josepho de Hierusalem Ordin. Minor. Strict. Observ. ac Missionibus Æthyopiæ Præfecto, an licet Missionariis celebrare cum vino ex *zebibo*, vel uvis passis expresso, ut in Regionibus illis fieri solet? *Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum mandavit exquiri prius per R. P. D. Assessorem à dicto P. Josepho quo præcise modo conficiatur vinum ex uvis passis, vel zebibo, in Æthyopia, & postea iterum formari, & proponi idem quæsitum cum dicta expressione vel declaratione ante DD. Consultores, & successive in Congregatione coram Sanctitate sua habenda.* Responsum deinde fuit à supra dicto P. vinum hujusmodi in hunc fieri modum: sumuntur exemp. gr. 4. lib. Zebibi, franguntur, atque in apto vase tunduntur, ac deinde totidem frigidæ aquæ libræ in idem vas infunduntur, eaque in infusione servantur per sex, octo, vel ad summum decem horas; extrahitur postea zebibi vel uvæ passæ materia, eaque ab exteriori aqua purgata, aut panno stringitur, vel torculari premitur. Liquor inde expressus vinum est, quo sine ulteriori diligentia, utuntur, dum celebrant. Hac præmissa explicatione fuit iterum propositum dubium, *ac lectis quoque relationibus, & rationibus Patris Joannis Damasceni Consultoris, nec non variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum* dixit, *licere, dummodo liquor extrahendus à zebibo vel uvis passis ex colore, odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum.* S. C. S. O. 22. Julii 1706.

Resp. Iis præmissis ubi vinum desit, ut revera deest in Regionibus illis, in quibus hoc utuntur liquore, valide, ac licite usurpatur, si tamen ex colore, odore, atque sapore censeri possit verum vinum. Nam liquor ex uvis de vite extractus esset, atque iis qualitatibus deprehenderetur uvas illas passas, vel zebibum ex decoctione non mutavisse uvæ naturam. Quamobrem probare non possunt Vericelli responsionem, qui negative respondendum censet, *quia zebibum est adeo decoctum ab igne, ut non possit ex eo confici simpliciter vinum, sed vinum secundum quid, cum addito, nempe vinum cottum, seu sapa:* nam zebibum uva est; ignis vero, vel solis calore exsiccata si post infusionem in aqua, liquorem exprimat, qui colorem, odorem, saporemque servet vini, non video, cur verum vinum censeri nequeat, quod accidentario tantum ab alio differat.

Quæres 2. An loco vini in utraque purificatione ubi magna sit vini penuria licite adhiberi possit tantum aqua?

Resp. Sac. Cong. S. Offic. 14. Julii 1707. ad hujusmodi quæsitum proposito ab Episcopo Quebecensi, respondit, *circa maximam vini penuriam servandas esse pro viribus Rubricas Missalis Romani, præsertim in purificatione, seu prima ablutione.* Dum verò tanta sit vini penuria, ut nisi Sacerdotes aqua tantum uterentur in purificatione coacti essent pluries ad non celebrandum, adhibere posse solam aquam, declaravit Congreg. de P. F. in responsione ad dubia proposita à Missionariis Sinensibus die 23. Januarii 1665.

Vino parum aquæ miscet, tum Occidentis, tum Orientis Ecclesia. In Occidente id omittunt Lutherani, Calvinianique, quod consuetudo sit non à Christo, sed ab hominibus orta, quodque præceptum, quod orthodoxa inculcat Ecclesia, Evangelicæ puritati, ac libertati adversetur. In Oriente vero aquæ mixtionem rejiciunt Armeni. Ii in Conciliabulo supra citato Monophysitas illos imitati sunt, quos Brunus appellatos fuisse censet Julianitas, & Gajanitas; quia, ut Analtalius Sinaita renunciatus Antiochiæ Patriarcha anno 561. scribit, *vinum merum sine aqua offerunt, ut exinde deprehendantur confiteri Christum nudâ, & simpliciter deitate constare.* Facile autem est demonstrare Ecclesiam ad Christi imitationem Apostolorum ætate statuisse, ut vino parum aquæ misceretur, idque habitum semper fuisse, ut Ecclesiæ præceptum. Christum Dominum vino parum aquæ miscuisse ex eo liquet, quòd dum Pascha celebraret

more

more Judæorum Eucharistiam instituerit; ut etiam Armeni, ac alii Hæretici fatentur; At Judæi calicem paschalem aqua temperare solebant, ut constat ex Misna jod benedictione 7. ex Rabi Maimonide, aliisque, & ex vulgari eorumdem antiquo more Proverbiorum cap. 9. & Apocalypseos cap. 18. deinde Christum Dominum aqua calicem temperasse, testatus est Irenæus circa medium 2. sæculi lib. 4. adv. hæres. cap. 57. inquiens, *Accipiens Dominus panem, suum esse corpus confitebatur, & temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit*; lib. autem v. cap. cap. 2. *temperamentum calicis mixtum calicem vocat*, inquit Massuettus: & Cyprianus Epist. 63. ad Cæcilium tertio sæculo scripsit, *invenimus calicem mixtum fuisse, quem Dominus obtulit*, hoc est in calice vino aquam fuisse mixtam, ut ipse ibidem explicat. Ergo primis sæculis Ecclesia credebat, Christum aqua vinum temperasse. Morem autem hunc fuisse imitatam, testatur Justinus Apologia 2., *deinde*, inquiens, *ei, qui Fratribus præest, offertur panis, & poculum aquæ, & vini*, testatur quoque Auctor Constitutionum Apostolicarum lib. 8. cap. 12., de Christo dicens, *similiter calicem miscuit ex vino, & aqua sanctificavit &c.* Et ut mittam alios PP. omnes, antiquæ Liturgiæ Jacobi, Chrysostomi &c. hujus mixtionis ritum præscribunt; illumque servandum præcepere Concilia, Carthaginense III. ann. 397. celebratum, Trullanum supra citatum; Florentinum, & Tridentinum, quod sess. 22. cap. 7., ait, *monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypsi B. Joannis Populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.* Cum res ita se habeat, palam est, Ecclesiam consuevisse semper & ubique vino modicum aquæ miscere, idque non pro re indifferenti, sed præcepta habuisse.

Græci præter frigidam aquam, quam ante consecrationem solent vino miscere, ante Eucharistiæ sumptionem ferventem aquam infundunt in calicem, *ut scilicet sanguis, & aqua, quæ fluxerunt à Sancto latere Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi tempore salutaris passionis ejus, vivifica esse constet, veluti ex vivifico deificato corpore vivifica*; ait Balsamon in Resp. ad quæsita Marci Patriarchæ Alexandrini. Mixtio hæc damnari non potest; tum quod antiqua sit, ac à Sanctis Patribus commendata: Nam præscribitur in Liturgiis Basilii, & Chrysostomi, ac laudata à Nisseno orat. cateches. cap. 37. à Theodoreto dialogo primo inscripto, *Immutabilis*, à Damasceno lib. IV. cap. 14. atque aliis Patribus: Tum etiam quia, Const. *Etsi Pastoralis* §. VI. n. 2. Græco-Italis *permittitur, facta jam consecratione, antequam Sacerdos communicet, juxta ritum in Liturgia præscriptum, aquam fervente, seu tepidam in sacrum calicem infundere.* Quamquam id Græcis permissum est; tamen errore non carent Photiani, qui Latinos, ac Orientales mixtionem hanc omittentes erroris accusant; Nam ritum omittendo, particulari Ecclesiæ præscriptum non negant, nec improbant id, quod Ecclesia per illum ritum significare contendit, ut illi perperam arbitrantur.

§. II.

De Eucharistiæ forma.

HUjus Sacramenti forma sunt verba illa, quorum virtute, dum à Sacerdote proferuntur, panis in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi Domini transmutantur: Hæc autem, inquit Florentina Synodus, *sunt verba Salvatoris, quibus hoc Sacramentum conficitur. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum.* Verba Christi, quæ à Sacerdote in ipsius persona loquente, pronunciantur, sunt, *hoc est Corpus meum, hic est Calix Sanguinis mei.* Per hæc verba Eucharistiam perfici declarat Missalis Romani rubrica; tenuit semper Latina, ac etiam Orientalis Ecclesia; docuere Patres, ac Theologi, qui Patres sunt subsequuti. At hoc non obstante nonnulli recentiores eruditi Galli in eam opinionem abiere, quæ asserit, præter dicta verba, ad Eucharistiæ consecrationem, necessariam quoque esse invocationem Spiritus Sancti, sive preces, quibus Deum rogamus, ut oblata dona in Corpus, & Sanguinem Christi transmutentur. Quæ preces in Romano Missali Christi verbis præmittuntur, atque incipiunt, *quam oblationem tu Deus &c.*, in Orientalium vero Liturgiis verba dominica subsequuntur, ac ea verborum formula continentur, qua Sacerdos Deum invocat, ut mittat Spiritum Sanctum, qui descendens supra dona, panem

nem Corpus, vinumque Sanguinem faciat Christi Domini. Ex Græcis vero Nicolaus Chabasilas, & schismatici, qui eum sequuntur, autumant, Christi verba historicè tantum recitari, ac totam consecrandi vim in precibus, sive Spiritus Sancti invocatione residere. Ut alii plures, ita & hic Cabasilianus error Jacobitis plerisque, ac nonnullis Nestorianis probatus fuit. Controversiam hanc fusim in alio opere tractabo, hic vero paucis expediam; ac primum demonstrabo Christi verba ad Eucharistiæ consecrationem pertingere, atque errore gravissimo non carere, qui historicè tantum recitanda esse arbitrentur; deinde ostendam Spiritus Sancti invocationem nullo modo ad consecrationis formulam pertinere.

Atque ut à priori controversiæ capite exordiar, primum in medium profero factam ab Ecclesia in Florentina ac Tridentina Synodo definitionem. In Florentina Synodo præter verba, quæ supra ex Armenorum decreto retulimus, in decreto ab Eugenio IV. edito pro Jacobitarum unione, expresse dicitur, consecrationem fieri per Christi verba, *hoc est Corpus meum &c.* Et postquam disputatum fuit de Cabasiliana opinione, Archiepiscopus Nicænus suo, & aliorum Patrum Ecclesiam Orientalem repræsentantium nomine, coram Pontifice, ac tota Synodo, dixit, *volumus adhærere sententiis Sanctorum Patrum, & rationibus, spretis humanis inventis*, hoc est, Cabasiliana opinione. Et Julianus Cardinalis Sanctæ Sabinæ referens Patribus, quæ stabillita fuerant circa hanc formulam à sex deputatis post disputationem inter Græcos & Latinos habitam, dixit: *Græci confessi sunt, auditis nostris rationibus, quod semper tenuerunt, quod solis verbis Dominicis Eucharistia conficitur, & quod putabunt* anathema, *qui aliud crederent. Fuit institutum ut hoc poneretur in definitione. Dixerunt, quod hoc non erat necessarium, imo si hoc poneretur, Ecclesia ipsorum reciperet igneminiam, ac si haltenus tenuisset aliud. Unde addiderunt, cum fuerimus semper concordes in hoc, definitio non debet fieri nisi de dubiis & sumus parati confiteri, quod tenemus sicuti vos, quod in verbis solis Dominicis Eucharistia conficitur.* Quæ cum ita sint, quis non videt definitam in Concilio sententiam, expressam fuisse in decretis pro Armenis, & Jacobitis? Tridentina Synodus sess. 13. cap. 1. declarat, *Christi verba habere propriam & apertissimam significationem*, &. cap. 3. *Corpus Christi esse sub speciebus panis & vini ex vi verborum*, scilicet Christi verborum virtute, dum in persona ipsius à Sacerdote proferuntur. Idem definitum fuit in Concilio ab Armenis celebrato ann. 1342. ut refert Martene tom. 7. collect. Anast. Et in Concilio Palamitico à Græcis coacto, cujus acta refusa fuere Rassis in Moldavia ann. 1698. in quo Cabasilianus error proscribitur.

Præterea Patres omnes id tradidere. Proferam Græcos tantum. Justinus Martyr Apol. 1. quæ tamen in vulgaribus editionibus secunda dicitur, ait *per preces verbi ejus* (hoc est Christi) *ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, & alimoniam . . . . incarnati illius Jesu carnem esse edocti sumus*: Irenæus lib. 5. cap. 2. *quando ergo & Calix mixtus percipit verbum Dei fit Eucharistia*; verbum autem Dei est, prolatum à Christo verbum, *hoc est &c.* Nissenus or. Catech. cap. 37. *statim panis per verbum transmutatur in Corpus, ut dictum est à verbo, hoc est Corpus meum.* Chrysostomus orat. de prodit. Judæ, *hoc meum est Corpus, inquit Sacerdos: hoc verbo propositæ transmutantur, seu consecrantur*: Epiphanius in Ancorato, *voluit Christus per gratiam dicere, hoc est Corpus meum, & nemo non habet fidem sermoni.* Ita loquuntur etiam Damascenus, ac Scriptores omnes tum Græci, tum Syri, qui de verbis consecrationis scripserunt, antequam excogitata esset Cabasiliana opinio.

Denique Liturgiæ ipsæ Orientalium rem clariorem faciunt. Orientales, dum Christi verba proferuntur, caput demittere, ac venerari solent, atque eos, qui rem magis cognoscunt, secum ipsos Christum præsentem fieri profiteri, ut ex viris fide dignis clar. Maphæus refert: Liturgiæ omnes præscribunt, ut verba illa alta recitentur voce, populusque respondeat *Amen*; fausta autem hæc acclamatio *Amen* instituta est, ut per eam Populus fateatur, ita rem se habere, sicut Sacerdos pronunciat, ac panem, non amplius panem, sed verum esse Christi Corpus. Ita Cornelius Papa in Epist. alias citata ad Fabium Antiochenum, Cyrillus Catech. 23. Hieronym. Ep. ad Pamachium, & Ambrosius, qui subdit, etiam in Latina Ecclesia fideles ætate sua ea acclamatione indicare consuevisse consecrationem jam fuisse peractam. Sed quid hæc acclamatio ex institutione significet, ex Æthiopica Liturgia intelligimus. In ea enim Populus ter *Amen* acclamare jubetur post Christi verborum prolationem, ac tertiæ acclama-

tioni

tioni subnectere : *Credimus & certi sumus, laudamus te Domine Deus noster, hoc est verè, & ita credimus Corpus tuum :* eidemque similis præscribitur acclamatio postquam Sacerdos dixerit, *Hic est Calix &c.*

Atque hinc non solum conficitur, verba Christi ad Eucharistiæ formam pertinere, sed etiam invocationem & preces à ratione formæ esse omnino excludendas. Primum, quia si verba Christi ad Eucharistiæ formam spectant, à Sacerdote Christi nomine sunt proferenda, alioquin haud vere diceret, *hoc est Corpus meum* ; si Christi nomine id profert, ac verum dicit, necesse est, verba illa efficere quod significant, ac per ea panem in Christi Corpus converti, secus sermo verus non esset. Deinde invocationes & preces, quæ fiunt in aliis Sacramentis, hoc est, Baptismi, Ordinis &c. ab Ecclesia institutæ sunt, quæ ut Deum gratiæ largitorem esse fateatur, orat & supplicat, ut gratiam illam conferat, quam dum Sacramentum instituit, secreto collaturum esse spopondit. Igitur preces illæ, quibus in sacra Liturgia Deum rogamus, ut oblata dona in Christi Corpus & Sanguinem transmutet, nonnisi ab Ecclesia institutæ sunt, cujus auctoritate disciplina stabilita est, quæ sit in administratione & confectione Sacramentorum adhibenda ; quod quidem ex eo comprobari potest, quia de precibus & invocatione Spiritus Sancti, quæ fiunt in sacris liturgiis, ne verbum unum in scripturis occurrit, nec ab uno ex veteribus Patribus memoriæ proditum est : fuisse à Christo Domino Sacramentorum formulæ auctore institutas. Demum quæ supra ex Patribus, & Orientalium Liturgiis, ac disciplina attulimus satis superque demonstrant, ante invocationem Spiritus Sancti, quæ in dictis Liturgiis, post Evangelica & Christi verba fit, confecrationem jam esse peractam, eamque solis Christi verbis confici.

Nota 1. Quamquam Eucharistia, & Sacramenta reliqua per verba, quibus forma continetur ; perficiuntur : tamen Ecclesia semper consuevit, tum alia Sacramenta, tum præsertim Eucharistiam cum precibus, ac sine precibus numquam perficere. Inter hæc preces in quolibet fermè Sacramento hæ occurrunt, quibus Deum rogamus, ut effectum & gratiam largiatur, quam per Sacramentum conferre ex revelatione jam novimus, quæ sive ante, sive post Sacramenti confessionem proferantur, semper ad momentum illud referri debent, in quo Sacramentum perficitur. Qui per preces decurrat, quas vel ipsa Orientalis Ecclesia præscribit in collatione Baptismatis, & Ordinis, rem illico exploratam habebit. Quamobrem mirum non erit, si Ecclesia, quæ à Christo accepit, fieri oportere Eucharistiam in ipsius commemorationem, quæque tam sublime Sacramentum numquam sine precibus, conficere consuevit, quibus Deum rogaret, ut ineffabili influxu suo oblata dona transmutaret ; tum ante, tum etiam post recitationem Evangelicæ historiæ, & Christi verborum, preces hujusmodi recitandas præscripserit. Scit enim Ecclesia, Deo futura æque ac præsentia cognita esse, ac perinde esse apud Deum, dum ad ostendendam ipsius liberalitatem, gratiam petimus, quam ex ipsius promissione scimus certo esse daturum, sive ante, sive post collationem gratiæ ipsum precemur. Quæ cum ita se habeant, facile patet ad argumentum ex Orientalium Liturgiis petitum responsio. Scilicet in iis rogatur Deus post consecrationem, ut mittat Spiritum Sanctum, qui panem Corpus, & vinum Christi Domini sanguinem efficiat, sed preces ad instans referuntur, in quo Sacerdos nomine Christi verba pronunciat, *hoc est Corpus &c.* non secus ac preces, quibus post Baptismatis, vel Ordinis collationem rogamus Deum, ut gratiam Baptismi, & Ordinis conferat, ad momentum referri debent, in quo Sacramentum confertur ; & preces pro mortuis quibus oramus, ne defunctorum animas absorbeat Tartarus, ad instans ipsius ex hoc mundo transitus referuntur. Patet etiam quid dicendum sit de Patribus, qui verbo Dei, sive Christi verbis, & precibus Eucharistiam fieri docent ; nam Ecclesia, & verbis Christi tanquam forma, & precibus ab ipsa stabilitis semper Eucharistiam perfecit, ac sine precibus numquam. Deinde ipsa Christi verba, ut à Sacerdote proferuntur ea animi submissione, qua Deum interius exoret, ut Sacramentum perficiat, precis vel invocationis nomine donari possunt.

Nota 2. In Liturgia Basilii post Christi verba, sed ante invocationem Spiritus Sancti oblata dona appellari *Antytipa* Corporis & Sanguinis Christi, hoc est, figura Corporis & Sanguinis Christi, unde Cabasiliani deducunt non esse per Christi verba in Corpus & Sanguinem Christi transmutata. At certo constat à Patribus species panis & vini post consecrationem appellari *antytipa Corporis & Sanguinis Christi*, quod species

illæ

illæ ſint ſymbola Corporis Chriſti non abſentis, ſed præſentis, & ſub iiſdem latentis; & quod figura ſint Corporis Chriſti, ut fuit in Cruce. Ita Cyrillus Catech. 5. Nazianzenus orat. 11. Macarius, aliique ab Arcudio & Allatio relati. Deinde in Baſiliana Liturgia dum Sacra dona *antytipa* vocantur, ad tempus illud referuntur, in quo ante Chriſti verborum prolationem oblata fuere. Ita enim latine reddita ſunt à græcæ linguæ peritis Baſilii verba: *Et nos qui propoſuimus antytipa Corporis, & ſanguinis tui*, hoc eſt, qui obtulimus panem & vinum, quæ figura ſunt Corporis & Sanguinis tui.

Nota 3. Orientales nonnulli ſcriptores præſertim Syri cauſam quoque afferunt, ob quam invocatio Spiritus Sancti in Orientalium Liturgiis poſt Euchariſtiæ inſtitutionis hiſtoriam, & Chriſti verba collata fit, licet per eam poſtuletur, ut id fiat, quod divina virtute per Chriſti verba fieri debet: cenſent enim ibi eſſe poſita, ut in ſacra Liturgia divinas perſonas invocando ordo habeatur, quem invicem ſervant. Hinc primum Æterni Patris ut Creatoris, & rerum omnium Conſervatoris; deinde Æterni Filii, qui homo factus Euchariſtiam inſtituit, cujuſque verbis à Sacerdote ejus gerente perſonam prolatis; Euchariſtia conſecratur; ac poſtremo loco Spiritus Sancti mentio, & invocatio occurrit, cui ſecreta actio, in qua prolatione Chriſti verborum tranſmutantur oblata, & Sacramenti effectus tribuuntur.

Nota 4. Quamquam erroris notam vitare nequeunt, qui Chriſti verba nullomodo ad Euchariſtiæ conſecrationem pertinere arbitrantur, & ſine ipſis quoque Euchariſtiam fieri poſſe docent; tamen noſtrum non eſt damnare opinionem illorum, qui præter illa verba, etiam invocationem neceſſariam eſſe cenſent, ut Sacramentum fiat. Nam horum opinionem, quam Brunus, Toutæus, ac nonnulli alii Catholici tuentur, Eccleſia nondum proſcripſit.

§. III.

De Euchariſtia, ejuſque Miniſtro, & ſubjecto.

EUchariſtia Sacramentum eſt Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini. Hoc eſt, panis & vinum per verba à Sacerdote Chriſti perſonam agente prolata, in Chriſti Corpus & Sanguinem tranſmutantur, nihilque remanet ſubſtantiæ panis, & vini. Quæ noſtris ſenſibus panem & vinum exhibent, à Lateranenſi, Florentina, & Tridentina Synodo appellantur ſpecies panis & vini; à Conſtantienſi Synodo, ac Theologorum pleriſque accidentia panis & vini; à Patribus apparentiæ, umbræ, figuræ, & velamina panis & vini; imo Theodoretus, & Gelaſius panis naturam appellavere, quod inſtar principii ſint, ex quo motus oriuntur, qui in noſtris ſenſibus fiunt. Hæ appellationes ſunt Latinis, Orientalibuſque communes. Quid vero ſint ſpecies & apparentiæ, ſive accidentia hujuſmodi, quæſtio eſt, quæ ad Philoſophos potius, quam ad Theologos ſpectat. Nobis ſat eſt indicare, Deo, qui omnipotenti virtute ſua per verba Chriſti panem in Corpus, & vinum in Sanguinem tranſmutat, non deeſſe modum vel conſecrandi ſpecies panis & vini, aut eorumdem accidentia, vel efficiendi in nobis alio modo ſenſationem panis & vini.

Quum fides Orthodoxa doceat, ſub hujuſmodi ſpeciebus divinum eſſe Chriſti Corpus & Sanguinem, manifeſtum eſt, Sacramentum iſtud maximam à nobis exigere venerationem. Atque adeò decenter eſſe aſſervandum, cuſtodiendum, deferendum ad infirmos, ac ſuſcipiendum. Hinc Apoſtolica Sedes etiam Orientalibus inculcat, quæ ad iſtius Sacramenti venerationem ſpectant Conciliorum decreta: Et cum acceperit, vigere nonnullos apud Græcos abuſus, præcepit, 1., ut Sacerdotes frequenter ad pœnitentiæ Sacramentum accedant, cum præſertim divinum ſacrificium ſint peracturi; nec communicandos eſſe pueros rationis uſu pollentes, ac altari ſervientes, niſi præmiſſa Sacramentali confeſſione: 2. tollendum eſſe abuſum tundendi, vel exſiccandi ſpecies Euchariſticas, ut Sacramentum aſſervetur: 3. Euchariſtiam, quæ aſſervatur pro infirmis, octo, vel ſaltem ſingulis quindecim diebus eſſe renovandam: 4. Non aſſervandam toto anno, & quæ aſſervata fuerit, ſumendam: 5. Ne Monachi iter agentes Euchariſtiam ſecum ferant, neve eam vitandi periculi cauſa in privatis Domibus aſſervent. 6. Ut unuſquiſque Sacerdos in aureo, vel argenteo ſolum, aut ſaltem ſtanneo Calice ſacrificet, habens Thronos, ſeu corporale de lino, candidum, & nitidum, & Altare mundis veſtimentis opertum, vel decenti paratu ornatum: idem dicito de ſacris Sacerdotis veſtibus: 7. Ne mulieres Altari ſervire

vire permittantur, Conſt. *Etſi Paſtoralis*. Ut ii, quos dixi, abuſus tollendi omnino ſunt, ex Apoſtolicæ Sedis decreto; ita mores, ſive conſuetudines aliæ, ſi quæ ſint in Orientali Eccleſia, quæ cum debita Euchariſtiæ ſive Corporis, & Sanguinis Domini veneratione minimè cohæreant, ſunt omnino removendæ: ut v. g. mos, qui in Iberia ſive Mengrellia viget tundendi Euchariſtiam, eamque oleo Baptiſmatis miſcendi, quo deinceps à Patrino totum Baptizati Corpus ungitur, & iis ſimiles, illis Eccleſiæ legibus, quibus prohibentur conſuetudines debitæ Sacramentis venerationi contrariæ, ac præcipitur Sancta ſanctè, ac decenter tractanda eſſe, cenſeri debent proſcripti. Cavendum vero Miſſionariis, aliiſque ſacris Miniſtris omnino erit, ne temere mores damnent, qui ſint Latinis contrarii, quique apud Latinos pro indecentibus haberentur. Cujus quidem rei nonnulla afferemus exempla.

Primo, Græci, Rutheni, Æthyopes, aliique Orientales ſacrum facturi ſacra dona parant, eaque Græci præſertim & Rutheni, in minori Altari, quod iis Prothesis dicitur, præparant; ex hoc, Græci dum hymnus Cherubicus canitur, alii vero juxta propriæ Eccleſiæ ritum ſtatuto tempore, ad Altare majus deferunt accenſis cereis, cum thuribulo, ac veneratione magna totius populi, qui pronus oblata adorare videtur. Non defuere ex noſtris, qui hanc cæremoniam ſuperſtitionis, ac idololatriæ inſimulaverint; quod crederent gentem illam veluti Sacramentum oblatum panem, vinumque venerari. At injuria: nam ii fatentur, non alium ſe cultum exhibere, quam eum, qui debetur materiæ Deo oblatæ, pro ſacrificio præparatæ, ſanctæ menſæ addictæ, à Sacerdote benedictæ, & quæ neceſſario converti debeat in Chriſti Corpus, remanentibus ipſius ſpeciebus: monentque dandum ei non eſſe latriæ cultum. Hæc autem cæremonia eſt uſu comprobata, & cultum relativum tantum præſefert, qui donis debetur, quæ antytipa ſunt Corporis, & Sanguinis Chriſti. Nil ergo in hoc reprehendi poteſt; ſed Gens rudis eſt inſtruenda, ne dona illa, ut Chriſti Corpus, & Sanguinem veneretur.

Secundo, Græci, ut auctor eſt Gabriel Philadelphienſis, ex traditione majorum particulas in ſacro diſco reponunt, eaſque non conſecrant, ſed conſecratam hoſtiam tangere curant; atque offerunt in honorem B. M. V. S. Joann. Bapt. &c. Hac etiam de cauſa ſuperſtitionis damnati fuere à Latinorum nonnullis. Injuria tamen: Etenim has nec conſecrari credunt, nec ut Dominicum Corpus diſtribuunt, ſed quod Deo fuerint in ſanctorum honorem oblatæ, quodque ſacram terigerint Euchariſtiam, per participationem quandam ſanctitatem accipere, ac devoto animi affectu ſuſcipiendas eſſe, docent: Neque id adeo facile privatus ante Eccleſiæ judicium damnare poteſt, cum nullam præ ſe ſuperſtitionem ferat.

Tertiò, Latina Eccleſia, ac Orientales pleræque venerationis cauſa prohibent, ne Euchariſtia cooperto capite celebretur. At cum in Sinenſi, eique finitimis regnis *detecto capite manere, vel operari non ſit reverentia, ſed irreverentia; & ſcandalum generet, non devotionem*, Romani Pontifices permiſere Miſſionariis, cooperto decenti pileo capite celebrare, ac Neophytis Euchariſtiam recipere, quoadusque Gens illa ita edocta fuerit, ut ritus Romanæ Eccleſiæ non abhorreat. Ex Breve Clem. X. 23. Decembris 1673. & aliis. Quamobrem non adeo facile damnandi erunt, ſi qui ſint in Oriente Patriarchæ, vel alii, qui operto capite ſacram Euchariſtiam celebrent, vel diſtribuant. Nam in iis deeſſe poteſt irreverentia, cum ſit res indifferens. Hinc Aſſem. infert, injuria à Joſepho II. damnatos eſſe Patriarchas Neſtorianorum, quod cooperto capite Euchariſtiam, vel celebrent, vel recipiant, vel adminiſtrent. Nam ſcribit Balſamon, lib. 7. juris Orient. *Alexandrinum Patriarcham rem divinam facere mitra caput obvolutum*, alios vero Orientales aperto capite. Et Monachi omnes S. Antonii Abbatis, ſive Copti, ſive Abyſſini, ſive *Syri Maronita cucullam monaſticam in Liturgiæ celebratione, & in ipſa Euchariſtiæ conſecratione, vel perceptione retinent*; idque ex præſcripto S. Pachomii Abbatis, Regula 91. eamque regulam refert Cl. Aſſem. diſſ. de Syr. Neſt. p. 309. tom. 3. part. 2. Bibl. Orient. Itaque, ubi viget uſus celebrandi, ac recipiendi Euchariſtiam detecto capite, ex Eccleſiæ præcepto id eſt ſervandum, à quo præcepto ſola Apoſtolica Sedes diſpenſare valet; ubi vero contraria vigeat ex majorum traditione conſuetudo, nihil eſt, niſi ex Apoſtolicæ Sedis decreto, immutandum.

Tertiò, Thomas à Jeſu lib. 7. de Converſione omnium Gentium cap. 2. inter errores, quorum Neſtorianos accuſat, hunc refert, *Clerici omnes apud Chaldæos, & etiam illi Lai-*

ci, qui alios devotione excedunt, sacram Dominici Corporis communionem in manibus propriis recipientes, sub utraque specie communicantur; cæteri vero laici Corpus Domini, sanguini intinctum assumunt. At in iis nil est, quod reprehendere possit: non morem sacram Eucharistiam recipiendi manibus: nam consuetudo hæc in Ecclesia antiqua est, atque in aliis quoque Ecclesiis diu viguit. Dionysius Alexandrinus in Epistola ad Xystum Papam apud Eusebium lib. 7. hist. Eccl. cap. 9. ait, *qui ad sacram mensam adstiterit, & manus ad suscipiendum sacrum cibum porrexerit.* Basil. in Epist. ad Cæsariam Patriciam *in Ecclesia* inquit, *Sacerdos parti tulam tradit, detinet autem eam cum omni libertate is, qui suscipit, ac ita ori admovet manu propria*: Cyrillus Catech. 5. Damascenus lib. 4. de fide Orth. cap. 14. alique Græci Scriptores tradidere, communem fuisse Ecclesiæ Græcæ morem tradendi Dominicum Corpus in communicantium manibus usque ad octavum sæculum, à quo tempore adhiberi cœpit cochlear, quo communicantibus vivificum alimentum elargiuntur. Apud Nestorianos vero antiquus usus viget porrigendi in manus Eucharistiam, & Calicem ori admovendi: *rarus vero, & à recentioribus quibusdam Presbyteris, Missionariorum hortatu, usurpatus mos est, communionem Corporis in os communicantium tradendi*, inquit Assem. loco cit. Quamobrem injuria hac de causa damnantur.

Ac multo minus damnari debent ob communionem sub utraque specie, quæ Latinæ quoque Ecclesiæ per plura sæcula communis fuit, quæque in universo Oriente viguit. Imo & iis, qui in Italia sunt, Græcis, in illis locis, in quibus ejusmodi ritus introductus est, & ad præsentem usque diem servatur ac viget, permittitur: *ita tamen, ut sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi firmiter credant, ac propterea, quoad fructum attinet, nulla gratia ad salutem necessaria eos fraudari, qui unam speciem solam accipiunt: ubi vero præfatus ritus consuetudine hactenus receptus non est, Episcopis, quorum jurisdictioni* Græci subjiciuntur, *cura sit, ne imposterum admittatur*, inquit BENEDICTUS XIV. Const. *Etsi Pastoralis.*

Nota. Circa Communionem sub utraque specie cavendum est, ne Orientales errent, aut credendo sub una tantum specie integrum Christum non suscipi, aut damnando Latinæ Ecclesiæ morem, aut tenendo divinum adesse præceptum de communicando sub utraque specie.

Quartò, Orientales etiam Pueris ante rationis usum, imo statim post Baptisma distribuunt. Consuetudo hæc, ut supra notavi, viguit olim, & Latina Ecclesia, atque Apostolica Sedes in iisdem Orientalibus, iis exceptis, qui sub Latinis Episcopis degunt, permittit, ac tolerat. Cavendum vero quam maxime est, ne in puerorum communione quidquam occurrat, quo Sacramento injuria fiat, eaque hæresis è nonnullorum Orientalium mentibus eliminanda est, qua credunt, sine Eucharistiæ susceptione baptizatos pueros æternam assequi non posse beatitudinem.

Quintò, quum in Tridentina Synodo sess. 13. cap. 8. statutum sit, *ut Laici à Sacerdotibus communionem accipiant, Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicent*, id servari debet in utraque Eccl sia, ubi hæc consuetudo jam vigeat; sicubi vero antiquo more à Diaconis, jubente Episcopo vel Presbytero, aut Eucharistia, vel Calix fidelibus tribui soleat, ut ab Orientalibus nonnullis fieri solere fertur, ii damnandi non sunt, cum hæc consuetudo ab antiquis Patribus trahat originem.

§. IV.

De Sacra Liturgia, sive Missa.

HAbes ex Auctore, quid Missæ nomine veniat, & ex iis, quæ nos de Orientalium rituum varietate disputavimus, facile intelliges, idem esse apud Orientales Liturgiam, ac penes Latinos Missam. Plura ibi de Orientalium circa Missam disciplina exposuimus; sed hìc in gratiam præsertim Missionariorum nonnulla addimus, quæ scitu necessaria videntur, quæque per varia quæsita exponemus.

Quæres 1. Utrum Sacerdos carens Missali lingua sui ritus exarato, alterius linguæ Missali uti possit, proprio tamen ritu servato?

Resp. 1. Id neutiquam licere; obligatione enim illa, qua quisque propriæ Ecclesiæ ritum sequi tenetur, adstringimur etiam ad servandam in sacris faciendis linguam, quæ propria sit ritus, quem tenemus. Hinc Sacra Congregatio de P. F. die 30. Aprilis 1631. petentibus Missionarii Georgiæ facultatem celebrandi Missam ritu Latino in idiomate Georgiano vel Armeno, respondit,

i. lam

illam pro nunc concedendam non esse, nisi esset medium ad convertendos Georgianos potentissimum. Ex quo manifestum fit, sine Apostolicæ Sedis dispensatione nefas esse aliena lingua sacrum celebrare; prudenter vero se gerere Missionarios, si facultatem hanc petant, dum ex ea plurimum prodesse posse sperent animarum saluti, vel Hæreticorum conversioni. Quamobrem, *Petentibus Fratribus Carmelitis discalceatis, ut Sacerdotibus sui Ordinis, qui in Regno Persia existunt, & in futurum existent, liceat Missam in lingua Arabica celebrare: Sanctissimus in Christo Pater & Dominus Noster divina Providentia Urbanus Papa VIII. auditis Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Congregationis de P. F. sententiis, ad consolationem populorum, qui in eo Regno Catholicam Fidem nuper susceperunt, Sacerdotibus prædictis licentiam petitam concessit cum infrascriptis conditionibus, videlicet: ut Ritus Latinus in celebratione Missarum retineatur, ut Missale Romanum in lingua Arabica litterali translatum in Urbe prius approbetur, & denique ut semel tantum singulis diebus in unaquaque illius Regni Ecclesia, in prædicta lingua celebrare liceat, non obstantibus &c.* S. C. de P. F. die 17. Aprilis 1624.

Resp. 1. Contra Carolum Franciscum à Breno ne quidem necessitate urgente, scilicet ne infirmus sine viatico decedat, aut populus die festo Missa careat, licere vulgari aut alieno idiomate sacrum facere. Ecclesia enim vulgaris linguæ usum in sacris faciendis prohibet, ac unumquemque proprio ritu sacra celebrare jubet. Publicum autem Ecclesiæ bonum exigit, ut ipsius leges, quibus præsertim modus sacrificandi præscribitur, à sacris Ministris religiose serventur. At privati commodum est; vel sacrum viaticum suscipere, aut sacrum die festo audire, ut 2. §. ex Verricello diximus; ubi addidimus etiam, præceptum audiendi Sacri, aut recipiendi Viatici non obligare Fideles, nisi dum Sacrificium juxta præscriptos ab Ecclesia ritus perfici possit. Ecquis dicat, posse publicam Ecclesiæ legem contemni, quæ scilicet ad publicum ministerium spectet, ut privati eorum obligationi satisfacere possint?

Quæres 2. Utrum Missionariis liceat in Hæreticorum & Schismaticorum Ecclesiis celebrare?

Resp. 1. *Negative, quia datur Missionariis usus altaris portatilis, & facultas benedicendi paramenta, ideò non est necesse ut ipsi in profanis Ecclesiis celebrent vel Schismaticorum vestibus utantur*; ita censuerunt Theologi cujusdam particularis Congregationis habitæ Romæ 7. Maji 1631. super dubiis Missionariorum Cappuccinorum Orientis in Palatio Em. Pamphilii. Vide append. *de com. in divinis cum Hæreticis.*

Resp. 2. in Ecclesiis Catholicorum ab Hæreticis occupatis, id licere constat ex decreto Cong. sup. Inq. die 13. Junii 1634., quo *affirmativè* responsum fuit ad dubium, quod sequitur, *An in Ecclesiis Catholicorum Rethiæ ab Hæreticis occupatis, Missionarii possint suæ exercitia continuare?* Ac certis conditionibus licet etiam cum dispensatione in aliis Hæreticorum Ecclesiis, ut liquet ex sequenti decreto: *Sanctissimus Dominus Noster D. Clemens divina Providentia Papa XI. in particulari audientia mihi Commissario S. Officii data dixit, quod ad facilius promovendum Schismaticorum, & Infidelium conversionem, illosque alliciendos ad Fidem Catholicam ampletendam sacrarum Caremoniarum intuitu, benigne indulsit Patri Præfecto, seu Vicepræfecto Missionariorum pro tempore in Ethyopia existentibus, ut pro eorum arbitrio, & conscientia dispensare possint cum iisdem Missionariis, eisque facultatem concedere, celebrandi Sacrosanctum Missæ Sacrificium Catholico Romano Ritu super Altari in Templis Hæreticorum, seu Schismaticorum in Ethyopia; ita ut eadem Altaria non inserviant, nisi pro nudis tabulis, & more Catholicorum disponantur cum sacrato Lapide, Mappis, Sanctissimi Missæ Sacrificii Ritu prædicto; nunquam tamen generaliter, sed in casibus particularibus, in quibus alia loca commodiora non suppetant, aut urgens sit necessitas ad facilius dictam conversionem promovendam, & insuper ad Catholicorum consolationem, aliisque justis, & urgentissimis de causis, indicandis ab eisdem Patri Præfecto, seu Vicepræfecto Missionariorum, super quibus eorum conscientiam oneravit.* Die 12. Aprilis 1704.

Quæres 3. An Missionariis, quibus concessus est altaris portatilis usus, licitum sit in privatis domibus celebrare?

Resp. Ex decreto Sac. Cong. de P. F. super rebus Sinarum, & Indiarum Orientalium die 14. Decembris 1668., non licere celebrare in domo infirmi, si Viaticum saltem occulte ad infirmum deferri possit; licere vero, si nec publice, nec occultè deferri valeat, vel in domo infirmi, vel saltem in vicinioti Domo sacrum peragere, *si loci decens sit, ne infirmus Viatico privetur.*

Dum autem Ecclesia careant, vel in propria domo, oratorio sive capella, licere iis sentio in privatorum domibus sacrum peragere, dum locus decens sit & cum eorum facultas limitata non sit, sive respectu particularis loci sublata; quod ex facultatibus, quas habent, metiri debent.

Quæres 4. An vigore solius facultatis celebrandi Missam quocumque loco decenti, Missionariis concessæ, possit licitè sacrosanctum Missæ Sacrificium ab ipsis celebrari, sicut à quibusdam ipsorum, singulis diebus dominicis, & Festis celebratur super Mare in navibus prope littus appulsis, absque præsentia alterius Sacerdotis, qui Calicem post Consecrationem firmum custodiat ad penitus evitandum effusionis periculum, ut Doctores opinantes requirunt?

Resp. Nullo modo licere Cappuccinis, nec Minoribus Observantiæ, neque quibuscumque aliis celebrare, vel mandare, vel permittere celebrari Missam in navibus, quia omninò sit prohibitum. S. C. particularis de P. F. die 29. Januarii 1667.

Nota. Orientales, ut diximus cap. 3. p. 477. aut quam consuetudinem servant, hoc est, unicum in Ecclesia Altare habent, unicumque in eo sacrum in die celebrant. Ex iis, quæ ibi diximus, exploratum est ab hac consuetudine, sive ab orta inde obligatione non nisi ex Romani Pontificis dispensatione liberari posse; quam dispensationem, uti ibi ostendimus, Græco Melchitæ ex parte obtinuerunt, ampliorem vero Græco Itali.

Orientales omnes Altaria consecrata, vel saltem superimpositum habent sacratum lapidem, cujus defectu Græci uti solent *Antimensio*. Super *Antimensio* nefas est Latinis, ac alterius quoque ritus gentibus, qui hunc morem non habeant, sine dispensatione Sedis Apostolicæ celebrare. Nulli autem vetitum esse arbitror super sacrato Orientalium Altaria celebrare, dummodo tamen lex servetur de uno super unico Altari celebrando sacro, ac etiam si fieri possit, juxta celebrantis ritus ornetur, ut in Conſit. pro Italo Græcis exprimitur. At ficubi paramentorum mutatio scandalo esse possit, vel habeatur pro Orientalis ritus contemptu, non dubito, quin valide celebretur à Latino quoque in Altari Orientalium more parato.

Habent etiam Orientales circa tempus celebrandi peculiarem disciplinam. Maronitæ jejunii tempore in quadragesima missam ad tres horas post meridiem celebrare solent, moremque ipsorum imitari permisit Missionariis Cappuccinis ibidem degentibus Sacr. Cong. 22. Aprilis 1682. Nestoriani feria v. in Cœna Domini post solis occasum celebrant, & Sabbatis, ac Dominicis quadragesimalibus post horas vespertinas. Modò universæ Ecclesiæ legem de præmittendo sacræ communioni jejunio servent, reprehendi nequeunt, sicut nec Armeni, & si qui sint alii Orientales, qui celebrent in sabbato sancto, vel aliis diebus post solis occasum, cum antiquam consuetudinem sequantur. Sicut quisque rite sequitur propriam circa horam celebrandi consuetudinem, quæ probata sit, ita contra consuetudinem, ac Ecclesiæ legem celebrationis tempus immutando ac pervertendo, Sacerdotes peccant. Neque circa hoc dispensare potest, nisi Summus Pontifex, qui justis de causis facultatem concessit Missionariis Sinensibus celebrandi tribus ante auroram horis contra Latinæ Ecclesiæ disciplinam, 23. Novembis 1665. Scilicet, ut Fideles, quos Magistratus Gentiles Religionem exercere prohibebant, possent confiteri, Eucharistiam sumere, ac deinceps antequam dies elucesceret ad proprias domos tuto redire.

Quæres 5. An licet Sacerdoti Catholico eleemosynam à Schismaticis, vel Hæreticis accipere pro Missa juxta eorum intentionem celebranda?

Resp. Non licere. Primum, quia nefas est cum iis in divinis communicare, ut alibi à nobis est demonstratum, & ut decernitur à Concilio Lateranensi V. sess. 11. §. *Statuimus insuper*. Sacerdos vero cum iis communicat, pro quibus Missæ sacrificium applicat, quos sacrificii participes esse vult, atque ii, qui eleemosynam dant sacrificium sibi communicari cupiunt, eo modo, quo fieret, si sacrum faciendum committerent Sacerdotibus propriæ sectæ, cum quibus communicare contendunt. Deinde Sacerdos dum juxta offerentis eleemosynam voluntatem sacrificium celebrat, ut publicus Ecclesiæ Minister se gerit, ac Ecclesiæ nomine pro iis orat, qui eleemosynam sint elargiti, ejusque illis suffragia impertitur: Ecclesia vero hunc suffragiorum communionem Schismaticis, Hæreticis, & excommunicatis omnino prohibet, cap. *A nobis*. de sentent. excommunic.

Quæres 6. An Presbyteri Orientales conjugati dum celebraturi sint, abstinere debeant ab uxoribus & quamdiu?

Resp. Esse omnino abstinendum non solum,

nocte

nocte antecedente sacri celebrationem; sed insuper aliquot dies juxta cujusque Ecclesiæ Canones & disciplinam, cujus transgressionum quam gravi culpa caret. Circa dictum numerum quisque propriæ Ecclesiæ ritum servare tenetur. Quod spectat ad Armenos, en dubium Sacræ Congregat. propositum à Carmelitis Discalceatis Missionarius in Persia, ejusque responsio. *An Presbyteris Armenis conjugatis moderandum sit tempus abstinentiæ ab uxoribus; quadraginta scilicet dierum ante, & totidem post Missæ celebrationem ab eorum Ritu præfixum & determinatum? Resp. nihil esse innovandum, & Episcopus curet pro sui Pastoralis Officii munere, ut Presbyteri conjugati catholici Armeni ritum suum observent.* C. S. Off. die 14. Maji 1705. Pro Græco-Italis Clemens VIII. ac deinceps BENEDICTUS XIV. Ecclesiæ Græcæ Canones inculcando, habent. *Presbyter Græcus conjugatus antequam ad sacrum sacrificium, seu sanctam Missam celebrandam accedat, vel per hebdomadam, vel per triduum ab uxore curet abstinere.* Si spectentur canones Ecclesiæ Orientalis nihil in iis frequentius inculcatur, quàm continentia iis, qui Eucharistiam susipere, vel sacra tractare debeant, ac etiam quadragesimalis jejunii tempore; sed quot dies ab uxore abstinere debeat Presbyter, qui sit celebraturus, in iis expressum non legimus. Balsamon vero refert *à sanctissimo Patriarcha Luca de hoc interrogato Synodaliter fuisse pronunciatum, tribus ante diebus à corporali congressu abstinere debere conjuges, qui sunt divinorum Sacramentorum futuri participes. Quin & sponsos, qui ipso nuptiarum die, post sanctam communionem congrediuntur, pœna subjecit.* Vide expos. can. 4. Concil. Carthag. juxta ordinem, quem habent can. in collectione Eccl. Orient. Ex hoc perspicuum fit, juxta Orientalis Ecclesiæ disciplinam, Presbyterum ad minus tribus diebus ante celebrationem à conjugali congressu abstinere debere, ut licite celebret, quam abstinentiam illius Ecclesiæ canones etiam in Laicis olim exigebant. Hinc Balsamon ipse notat in expositione alterius canonis, compati non posse uxoris usum cum quotidiana Sacri celebratione secundùm Orientalis Ecclesiæ canones.

TRACTATUS DE POENITENTIÆ SACRAMENTO.

POEnitentia sumitur vel pro virtute, vel pro Sacramento. Sumpta pro virtute, est virtus inclinans peccatorem ad dolorem ac detestationem de peccato commisso, quatenus est offensa Dei, & ad efficax propositum vitandi peccatum, & satisfaciendi justitiæ divinæ. Est aliqua justitiæ commutativæ species: nam qui per suum peccatum injuriam Deo intulit, debet eam per satisfactionem compensare, si non ad æqualitatem, cujus est incapax, saltem quantum potest, & Deus exigit. Actus virtutis Pœnitentiæ sunt contritio & satisfactio, de quibus infra.

Pœnitentia sumpta pro Sacramento, ut hìc sumitur, est Sacramentum à Christo institutum ad peccata post Baptismum commissa remittenda per actus pœnitentis, & absolutionem Sacerdotis. Esse necessariam necessitate medii in re vel in voto, constat ex Joann. 20. *Quorum remiseritis peccata &c.* & ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. ibi: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentia lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.*

CAPUT PRIMUM.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

DUplex est, remota & proxima. Materia remota, & circa quam destruendam versatur, sunt omnia peccata post Baptismum admissa. Materia proxima, & ex qua componitur, sunt actus pœnitentis, nempe contritio perfecta vel imperfecta, confessio, & satisfactio; quæ partes materiales dicuntur, ex Concil. Trident. sess. 14. can. 4. *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit.* Differt tamen satisfactio actualis ab aliis, quòd sit tantum pars integralis. Nam datur absolutio, & hoc Sacramentum conficitur, & confert

gratiam justificantem ante satisfactionem impletam : at nulla res potest esse sine tota sua essentia . Contritio verò , & confessio sunt partes essentiales . Satisfaciendi tamen propositum necessariò requiritur in contritione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Contritione .

Quæst. I. *Quid est Contritio , & quotuplex?*

Resp. 1. Contritio genericè sumpta est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Conc. Trid. sess. 14. c. 4. Ut autem valeat ad remissionem mortalium, sive intra , sive extra Sacramentum necessario debet esse interna, supernaturalis, universalis, efficax, & appretiativè summa.

Resp. 2. Dividitur in perfectam , & imperfectam . Contritio perfecta est ea , quæ concipitur ex actu , seu motivo charitatis perfectæ , unde est dolor ac detestatio de peccato commisso , cum proposito non peccandi de cætero, propter Deum super omnia dilectum propter se, hoc est , propter infinitam amabilitatem suam. Imperfecta, quæ attritio dicitur, est ea, quæ ex alio motivo supernaturali , quàm charitatis concipitur, ut ex peccati turpitudine , vel ex gehennæ & pœnarum metu . Concil. Trident. *supra*. Quare differunt specie , cum habeant diversa motiva . Differunt etiam ex parte effectus , nam perfecta Deo reconciliat extra Sacramentum cum ejus voto , non imperfecta: quoad cætera conveniunt.

Quæst. II. *An contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum, per modum scilicet dispositionis ultimæ , licet non sine voto Sacramenti?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam , &c. Vita vivet .* 2. Ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. *Docet, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare prius , quam hoc Sacramentum actu suscipiatur ; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni , sine Sacramenti voto quod in illa includitur , non esse adscribendam.* 3. Quia S. Pius V. & Gregorius XIII. damnavit hanc Baji propositionem. *Per contritionem etiam cum charitate perfecta , & cum voto percipiendi Sacramentum , non remittitur crimen extra casum necessitatis aut martyrii , sine actuali susceptione Sacramenti.*

Imo quilibet actus charitatis perfectæ, quem contritio perfecta includit , & qui dicitur contritio virtualis, absolute sufficit extra Sacramentum ad justificationem, sine dolore & proposito formali, ut constat 1. Ex Script. Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo*, Joann. 14. *Qui diligit me , diligetur à Patre meo ; & ego diligam eum , &c.*

2. Ex Patribus id passim asserentibus.

3. Quia damnatæ sunt hæ Baji propositiones . 32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis , non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* 70. *Homo existens in peccato mortali, potest habere veram charitatem .*

4. Quia perfecta Dei Dilectio est perfecta conversio ad Deum. Tamen actus charitatis perfectæ non reconciliat hominem Deo sine voto contritionis & Sacramenti , quod in illo virtualiter & implicite includitur , nec sine obligatione eliciendi postea contritionem formalem de iisdem mortalibus jam remissis, & eadem confitendi.

Quæst. III. *An Contritio est necessaria?*

Resp. 1. Contritio formalis , vel virtualis sufficiens ad remissionem peccati mortalis est necessaria necessitate medii ad salutem . *Prob.* 1. Ex Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis , omnes similiter peribitis* , Et , Actor. 3. *Pœnitemini & convertimini , ut deleantur peccata vestra .* 2. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. & cap. 4. Ratio est, quia sine illa , etiam inculpate omissa , obtineri nequit remissio peccati mortalis , nec proinde salus. Contritio autem sufficiens ad remissionem mortalium est contritio perfecta , vel attritio ex amore Dei inchoato , seu imperfecto cum Sacramento , ut infra dicam.

Dixi , *vel virtualis*. Quia actus charitatis perfectæ sufficit ad justificationem, etiam sine dolore formali , & esse potest in eo qui non cogitat de peccatis ; estque pœnitentia virtualis, quia efficaciter ad contritionem movet eum , qui de peccatis cogitat, & habet vim reconciliandi cum Deo extra Sacramenta .

Resp. 2. Contritio formalis est etiam necessaria necessitate præcepti. Nam 1. extat præceptum speciale divinum eliciendi contritionem formalem : ut constat ex Matth. 4. & act. 2. *Pœnitentiam agite .* 2. Omnia media ad salutem necessaria, directe & ratione sui à Deo præcipiuntur : sed contritio formalis est medium à Deo constitutum,

tum, ut necessarium ad reconciliationem cum eo; ut docet Conc. Trid. sess. 14. c. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* 3. Ratione sui præcepta est lege cujusdam justitiæ ad Deum, ex qua tenemur, quantum in nobis est, resarcire injuriam Deo illatam, modo ex natura rei convenienti, & à Deo instituto, qualis est dolor & propositum efficax. Hinc peccator, qui elicuit actum charitatis perfectæ, tenetur adhuc contritionem formalem elicere; & omnino contritionis præceptæ est speciale peccatum contra virtutem Pœnitentiæ.

Observa. Contritio, quæ necessaria est necessitate tum medii, tum præcepti, debet reconciliare peccatorem cum Deo: ac proinde est Contritio perfecta extra Sacramentum, & saltem attritio conjuncta cum amore Dei imperfecto seu amore spei, & Sacramento. Nam contritio non exigitur nisi ad placandum Deum, ad divinam injuriam, quantum fieri potest, compensandam, & ad reconciliandum hominem cum Deo.

Quæst. IV. *Quandonam præceptum contritionis obligat?*

Resp. Tenemur jure divino & naturali ad non differendam saltem notabiliter contritionem sufficientem ad justificationem post mortale admissum, ita ut notabilis ejus dilatio sit novum peccatum mortale. *Prob.* 1. Ex Eccli. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Item Christus, Matth. 24. & 25. Marc. 13. Luc. 12. jubet nos semper vigilare & paratos esse ad mortem. Sed hoc præceptum violat qui notabili tempore manet in statu peccati; nam non vigilat, nec paratus est. 2. Ex Patribus, qui passim longam Pœnitentiæ dilationem graviter increpant. 3. Notabilis dilatio contritionis, quæ à Deo statuta est ad satisfaciendum ejus offensæ, ejusque amicitiam recipiendam, est graviter injuriosa Deo: nam est violatio juris divini exigentis reparationem injuriæ, Deo illatæ sine notabili mora. Idem quippe jus obligans ad compensationem injuriæ simul obligat ad illam non differendam saltem notabiliter, ut patet in injuriis humanis. Præterea tempore notabili non curare de reconciliatione cum Deo ineunda, & permanere voluntarie in inimicitia Dei, dum ab eo sollicitaris ad redeundum in gratiam, est secundum æstimationem prudentum virtualiter amicitiam divinam contemnere. 4. Gravis est inordinatio voluntarie notabili tempore sejungi, & habitualiter averti à fine ultimo, ut rem magis ex morali quodam judicio, quam ex subtili disquisitione expendi facile patebit. 5. Per talem dilationem peccator exponit se periculo labendi in novum peccatum: nam ex communi Patrum & Doctorum doctrina, homo non potest diu in peccato mortali versari, quin iterum in novum mortale incidat. *Peccatum quod Pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit*, ait S. Gregorius, l. 23. mor. c. 9. Hinc illud Eccli. 3. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Et verò (ut ait Delugo) hæc est voluntatis natura, ut quisque operetur juxta id, quod amat & intendit, nec diu eligere possit media difficilia ad finem alium, quem minus amat.

Quare notabilis dilatio contritionis est peccatum mortale contra virtutem Pœnitentiæ, & contra charitatem, vetantem contemptum quemlibet divinæ amicitiæ. Quænam autem dilatio notabilis censeatur, ut sufficiat ad mortale, ex morali judicio æstimandum est, opportunitate, periculis, tentationibus, & aliis circumstantiis spectatis.

Cæterum secundùm omnes contritionis præceptum obligat per se in quovis probabili periculo mortis: quia cum post mortem observari nequeat, homo se committeret periculo illud non observandi. Per accidens verò obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult ministrare, vel suscipere, quia ex virtute religionis tenetur sancta sanctè tractare, & proinde sibi comparare statum gratiæ. Item quando necessaria judicatur ad superandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Resp. 2. Quisque tenetur lege naturali divina elicere contritionem perfectam in articulo mortis. Ita communius. Quia recta ratio dictat in negotio salutis æternæ, eo tempore, quo exacto, defectus fit irreparabilis, adhibendam esse viam tutiorem, & omnem securitatem moraliter possibilem, qualis est omni adulto contritio perfecta. Nam nemo certo scit se immunem esse ab omni mortali, nec se liberandum esse per contritionem imperfectam cum Sacramento; quia potest tibi deesse baptismus, sine quo nemo est capax alterius Sacramenti; posset Confessarius non esse rite ordinatus, caruisse intentione necessaria, &c. Nec satis est elicere amorem Dei perfectum, dum occurrunt animo peccata; nam tunc ex præcepto elici debet contritio formalis, ut dixi.

Quæst. V. *An ad remissionem venialium, etiam in justo, requiratur aliqua pœnitentia seu displicentia, ac retractatio vel formalis, vel saltem virtualis?*

Resp. Affirm. Ita communiter cum S. Thom. 3. part. quæst. 86. art. 1. *Prob.* 1. ex Scriptura quæ asserit indistinctè & generaliter contritionem esse necessariam ad remissionem peccatorum. 2. ex S. Augustin. epist. 48. *Nec quemquam putes à quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire.* Et serm. 1. in Psalm. 58 *Iniquitas omnis parva magnave sit, punietur necesse est aut ab ipso homine pœnitente, aut à Deo vindicante: nam & quem pœnitet, punit seipsum . . . . Non potest impunitum relinqui peccatum.* 3. Sapientiæ & justitiæ divinæ planè convenit, ut omnis Dei offensa propria voluntate admissa, sine retractatione ac displicentia saltem virtuali non remittatur. Ergo rectè creditur Deus, qui connaturalem rerum exigentiam ac convenientiam semper servat, statuisse, ut peccata etiam venialia non condonarentur sine aliqua eorum Pœnitentia saltem virtuali; quæ consistit in actu supernaturali virtutis alicujus, vi cujus displiceret illud peccatum, si memoriæ occurreret.

Quæst. VI. *Quinam contritio requiritur & sufficit ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ?*

Resp. 1. Ad valorem & effectum Sacramenti requiritur contritio formalis, interna, supernaturalis, universalis respectu mortalium, efficax, & appretiativè summa. Itaque debet esse, 1. Formalis, qualis generatim descripta est, nempe quæ sit animi dolor ac detestatio formalis de peccatis commissis, cum proposito non peccandi de cætero, ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. Nam contritio est pars necessaria Sacramenti, ex can. 4. Item saltem in praxi requiritur, præter dolorem, etiam propositum formale & expressum; nam non est certum sufficere virtuale: imo Concil. Florentinum explicando contritionem requisitam, expresse commemorat dolorem & propositum, & illa tanquam duo requirit. Et à Concilio Tridentino contritio definitur, *Animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* At definitur per partes essentiales, alioquin dolor & detestatio non essent etiam partes essentiales: nam Conc. non requirit simpliciter propositum, & particula *cum* significat conjunctionem &c. Hinc non sufficit perfecta dilectio, quia non est contritio formalis, sed solum virtualis.

2. Interna, ex Joel. 1. *Scindite corda vestra*: nam est animi dolor; alioquin non esset contritio, sed merum simulacrum contritionis, quo Deus, qui intuetur cor, decipi non potest. At non necesse est, ut contritio sit sensibilis: nam ex Concil. Trid. est animi dolor. Animus autem mentem & voluntatem, non appetitum sensitivum significat. Sæpe tamen sensibilis est, quia sæpe ex ea oritur motus appetitus sensitivi.

3. Supernaturalis, hoc est, facta ex motivo supernaturali per auxilium gratiæ. Ex Concil. Trident. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Et verò dispositio debet esse proportionata formæ, & ejusdem ordinis cum illa: forma autem, nempe gratia sanctificans, est supernaturalis; ergo contritio, quæ est dispositio ad illam, debet quoque esse supernaturalis. Quare peccator humilibus ac crebris precibus contritionis gratiam à Deo per Christi merita petat his verbis, Jerem. 31. *Converte me & convertar: quia tu Dominus Deus meus.*

4. Universalis, ita ut dolor se extendat ad omnia mortalia admissa, & adsit propositum omnia omnino mortalia in posterum vitandi, propter motivum omnibus etiam oblitis commune, ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, vita vivet.* Nam unum mortale non potest remitti sine omnibus aliis, cùm per quodlibet avertamur à Deo. & nullum remittatur sine infusione gratiæ sanctificantis, quæ est incompossibilis cum omni mortali. Ergo ut contritio valeat ad remissionem mortalium, debet valere ad remissionem omnium. Non potest autem valere ad remissionem omnium mortalium, nisi virtualiter saltem & implicitè ad omnia se extendat, per rationem omnibus communem, ut patet. Hinc Conc. gener. Later. I. ca. 22. ait: *Fal. ae pœnitentiam esse constat, cum stratis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non de cedatur ab alio. Unde scriptum est, (Qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus) scilicet quantum ad vitam æternam; sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum manet, æterna vita januam non intrabit &c.*

5. Effi-

5. Efficax & absoluta, ita ut excludat omnem affectum ad quodvis mortale, & contineat propositum firmum servandi omnia mandata, & adhibendi omnia media ad fugam peccati, & mandatorum observationem necessaria, cujusmodi sunt destructio causarum peccati, fuga occasionis proximæ, cupiditatum ac sensuum mortificatio, oratio crebra, &c. Nam Concil. Trident. sess. 12. cap. 4. requirit propositum non peccandi de cætero, hoc est, numquam peccandi, ideoque semper servandi omnia mandata saltem graviter obligantia. Præterea vera Pœnitentia, seu contritio est vera conversio cordis ad Deum, quæ non potest esse sine odio efficaci peccati, & amore efficaci justitiæ, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. *Declarat S. Synodus hanc contritionem* (necessariam quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum) *non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud*, Ezech. 18. *Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis; & facite vobis cor novum & spiritum novum*. Certè contritio, quæ cor novum & spiritum novum facere debet, est maxime efficax.

Ad efficaciam contritionis pertinet etiam voluntas faciendi quidquid Deus requirit ad destructionem peccati, nempe confitendi, satisfaciendi &c.

6. Appretiative summa, ita ut homo oderit ac detestetur peccatum supra omnia alia mala, sitque paratus omni bono carere, & quodvis malum pati, potius quam peccare mortaliter, & Dei amicitiam rebus omnibus præferat. Nam contritio necessaria ad justificationem, est conversio ad Deum ex toto corde, totalitate appretiationis, juxta illud, Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*. Et, Deuter. 4. *Cum quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ*. Enim vero sicut Deus est summum bonum, ideoque supra omnia diligendus: ita peccatum, quod est Dei offensa, & ejus amicitia ac possessione privat hominem, est summum malum, ideoque summe detestandum ac vitandum.

7. Ut sit cum spe veniæ conjuncta. *Vide* Concil. Trident.

Porrò contritio debet esse talis reipsa & non solum opinione. Nam, ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. & can. 4. est pars Sacramenti Pœnitentiæ. Sed pars Sacramenti realis & veri, debet esse vera & realis, & non tantum existimata; nostra enim existimatio nihil ponit in re. Cùm ergo res esse nequeat sine omnibus suis partibus essentialibus veris, nec etiam Pœnitentiæ Sacramentum potest esse sine aliqua contritione vera, qualis à Deo requiritur.

Resp. 2. Ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam requiritur insuper, ut talis contritio includat aliquem Dei amorem, non tamen qui extra Sacramentum justificet. *Prob.* 1. Ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 6. ubi agens de dispositionibus ad justificationem in Baptismo requisitis, sic ait: *Illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet*. Quanto magis talis amor requiritur in Sacramento Pœnitentiæ, quæ ex Concil. Trident. est laboriosus Baptismus? 2. Authoritate Cleri Gallicani, ann. 1700. ita docentis. *Et quidem de dilectione Dei sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus, hæc duo imprimis ex S. Synodo Tridentina, monenda, & docenda esse duximus: Primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam, quæ sit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter fidei & spei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem. Neque vero satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ ac servandi mandata divina propositum, si pœnitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat; nec sit saltem animo ita præparato, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, sese excitet ac provocet*. 3. Quia ex Script. Patribus, & Conc. Trident. ad justificationem omnem adulti requiritur vera conversio ad Deum; vera autem conversio ad Deum includit aliquem Dei amorem. 4. Homo per peccatum mortale avertitur à Deo & convertitur ad creaturam, ponendo in ea suam beatitudinem seu suum finem ultimum. Ergo ut se ad Deum vere convertat, & peccati remissionem obtineat, debet non solum averti à creatura, sed etiam converti ad Deum, ipsum super omnia amando, saltem ut suum

ſummum bonum, & ſuam beatitudinem. Præterea homo non poteſt eſſe ita diſpoſitus, ut nullum bonum apperat & amet, in quo ultimo conquieſcat & ſuam beatitudinem ponat. Ergo ſi jam non amat, nec expetit bonum creatum, in quo ultimo conquieſcat & beatitudinem ſuam ponat, ut exigit vera converſio ſecundum omnes, neceſſe eſt ut in Deo tanquam fine ultimo ſuam beatitudinem ponat, ideoque Deum ut ſuum ſummum bonum ſuper omnia amet. 5. Diſpoſitio ad reconciliationem in Sacramento requiſita, debet eſſe medium huic obtinendæ accommodatum, quod non præſupponat neceſſario effectum Sacramenti. Sed talis eſt attritio cum aliquo Dei amore appretiative ſumpto, qui non ſit charitas perfecta, cum hæc ſola reconciliet extra Sacramentum. 6. Ubi agitur de valore Sacramenti, non licet ſequi opinionem probabilem tantum, relicta tutiore. At ſententia aſſerens neceſſitatem amoris Dei non per ſe juſtificativi, eſt ſaltem tutior, ut patet; & negans non eſt certa, ut conſtat tum ex dictis, tum quia Alexander VII. æque vetuit utramque cenſura notari; impugnaturque à multis. Ergo in praxi non licet opinionem negantem ſequi.

Porrò amor ille ſpei, ſeu concupiſcentiæ neceſſitate quadam naturali conjunctus eſt cum aliquo benevolentiæ effectu & amore erga Deum propter ſe, quamvis non appretiative ſumpto ex motivo charitatis: nam Deus amari ſuper omnia non poteſt ut ſummum noſtrum bonum, ſeu ut nobis ſumme bonus, quin etiam aliquatenus ametur propter ſe, ſeu ut eſt in ſe bonus, licet non ſuper omnia ex hoc motivo, ſed præciſe ex motivo ſpei, ſeu concupiſcentiæ.

(+) *Nota*. Circa controverſiam de Attritione, vel Contritione Confeſſioni præmittenda, lege cap. 13. libri VII. laudati Operis de Synodo Diœceſana, ubi hujuſce quæſtionis hiſtoria luculenter deſcribitur, eaque præmiſſa, concluditur. *Cum itaque verſemur in quæſtione, ab Eccleſia hactenus non definita, jure ac merito Alexander VII. die 5. Maji 1667. ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, Sedi Apoſtolicæ reſervatæ, præcepit*: Cunctis, & ſingulis Fidelibus . . . . ut ſi deinceps de materia Attritionis ſcribent, vel libros, aut ſcripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo Pœnitentes, aut Scholares, exactoſque erudient, non audeant alicujus Theologicæ cenſuræ, alteriuſve injuriæ, aut contumeliæ nota, taxare alterutram ſententiam, ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei, in præfata Attritione, ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholaſticos communior videtur, ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſſitatem, donec à S. Sede fuerit aliquid hac in re definitum. *Caveant proinde Epiſcopi, ne in ſuis Synodis, aut in inſtructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque annexunt, aliquid decernant, aut de Attritionis mere ſervilis ad Sacramentum Pœnitentiæ ſufficientia, aut de amoris ſaltem initialis neceſſitate. Adhuc quippe ſub Judice lis eſt: adhuc impune pro una, & altera ſententia dimicatur. Paucis ante annis Cardinalis Gottus* Theolog. tom. 3. in 1. part. D. Thomæ, quæſt. 4. de Contritione, dub. 4. §. 1. *ſententiam propugnavit non requirentem in Pœnitente amorem Dei, ne initialem quidem, ad juſtificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ aſſequendam: Hac ipſa in Urbe, opera, & cura P. Caroli Jacobi Romilli, Ordin. Min. Convent. Generalis Magiſtri, typis recuſum eſt opus Claudii Fraſſen inſcriptum*: Scotus Academicus; *cujus Auctor* tom. 10. pag. 563. *ſtrenue defendit Attritionem ex ſolo metu pœnarum, & gehennæ, atque ex amore concupiſcentiæ, ſeu affectu ſpei, conceptam, modò ſupernaturalis ſit, omnemque excludat voluntatem peccandi, eſſe ſufficientem diſpoſitionem, ad Sacramenti Pœnitentiæ fructum in ſe derivandum. Contra verò Cardinalis Denhoff Epiſcopus Ceſenatenſis*, in ſua inſtructione Paſtorali, de Pœnitent. Sacram. pag. 13. *aliqualem amorem in Attritione requirit, ut ſit ſufficiens Sacramenti Pœnitentiæ materia: Franciſcus Maria Campioni anno 1698. doctam elucubravit diſſertationem Theologico Scholaſticam, in qua totis viribus conatus eſt demonſtrare neceſſitatem aliqualis amoris Dei, ſaltem imperfecti, & initialis, ad impetrandam gratiam in Sacramentis, quæ dicuntur* Mortuorum: *& laudatus Petrus Lambertus le Drou, Epiſcopus Porphyrienſis, Apoſtolici Sacrarii Præfectus, cum per Urbem evulgatam vidiſſet diſſertationem à Bartholomæo Rivio, ejuſdem ſui Auguſtiniani Inſtituti Theologo, exaratam, in qua Auctor decertat pro ſufficientia Attritionis, omnis Charitatis expertis, ad validè, & cum fructu recipiendum Sacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ, eidem ſtatim contradictorem ſe præbuit, aliiſque editis diſſertationibus, ſan. mem. Clementi XI. nuncupatis, nullum non adhibuit argumentum, quod aptum putaverit ad prædictam opinionem re-*

fel-

fellendam; contendens, Attritionem mere servilem, ne à Sacramento quidem vires sortiri quibus valeat hominem proxime disponere ad Dei gratiam, vel primo obtinendam, vel amissam recuperandam. Hinc rectè intulit Berti Theolog. tom. 7. lib. 34. cap. 5. *nihil hactenus à Sede Apostolica de hac quæstione decisum, sed libertatem cuique datam, ex præfatis opinionibus eam eligendi, & docendi, quam maluerit.*

Sed non ideo prohibentur Episcopi Confessarios monere, ut Pœnitentes ad veram, & perfectam Contritionem hortentur, & excitent: id siquidem faciendum suadent, etiam præcipui Auctores, qui pro sufficientia doloris, ex solo metu gehennæ, steterunt, uti Suarez, Gamachæus, Comitolus, quorum testimonia supra retulimus. Et quod magis est, ita fieri præcipit Rituale Romanum, jussu Pauli V. editum, Confessario injungens, ut audita Pœnitentis Sacramentali Confessione ejusque peccatis diligenter expensis, Opportunas correptiones, ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibeat, & ad dolorem, & Contritionem efficacibus verbis adducere conetur; *cui consonat Rituale Argentinense, editum à Cardinali de Rohoan.* tit. de Pœnit. §. 1. *ubi hæc habentur:* Cæterum Pœnitentes suos admonere non cessent Confessarii, ne se putent securos in Sacramenti Pœnitentiæ perceptione, si præter Fidei & Spei actus, non incipiant diligere Deum, tamquam omnis justitiæ fontem, ut loquitur sacrosancta Tridentina Synodus.

Resp. 3. Contritio necessario debet elici ante absolutionem: alioquin absolutio, quæ forma est, non applicaretur materiæ essentiali, quæ sunt contritio & confessio; & sic Sacramentum nullum esset, & absolutio inanis: nam sine pœnitentia non remittuntur peccata. Imò monendi sunt pœnitentes, ut contritionem confessioni semper præmittant: tum quia alioquin periculum esset, ne ante absolutionem non eliceretur: tum quia secundùm aliquos confessio manare debet ex contritione, ut sit accusatio dolorosa, aliàs futura mera peccatorum historica narratio; & ut reddat contritionem sensibilem. Unde monent pœnitentem, qui sine contritione confessus fuisset, debere post contritionem elicitam dicere: Ego me accuso de peccatis declaratis; vel confessario quærenti, an non se iterum accuset de peccatis illis, respondere: Ita. Nam ubi agitur de Sacramentorum valore, tenemur sequi partem tutiorem, quamvis esset minus probabilis. Ob hanc rationem in praxi elici debet contritio ex intentione confessionis, vel absolutionis; & qui nihil cogitans de confessione contritionem elicuit, debet aliam denuò elicere. Quia est tutius; & probabile est id requiri, ut aliqui docent: tum quia pars debet referri ad compartem, & illi moraliter uniri, ut totum cum illa constituat: tum quia contritio sine relatione ad Sacramentum non esset actio Sacramentalis. Et quamvis fortè contrarium, quod docet Delugo, esset probabilius, tamen non est omnino certum.

Nota. In praxi requiritur nova contritio: quoties datur nova absolutio: quia oppositum non est omnino certum, & nova forma exigit novam materiam proximam. Quare si quis statim post absolutionem recordans mortale, illud addat, debet ante novam absolutionem renovare contritionem.

Resp. 4. Attritio concepta ex metu gehennæ includens amorem Dei appretiativè summum, etsi non perfectum, cum spe veniæ, sufficit absolutè ad justificationem in Sacramento impetrandam, si habeat alias conditiones supra requisitas.

Prob. Quia non requiritur conditio charitate perfecta, quæ semper justificat extra Sacramentum: nam si requireretur, Sacramentum Pœnitentiæ in re susceptum, nunquam peccatores reconciliaret; imo nec reconciliare posset, sed semper reconciliatos exigeret; cum contritio perfecta semper reconciliet. At absurdum est, quod Sacramentum in re *pro fidelibus Deo reconciliandis à Christo institutum*, qualis est Pœnitentia, ex Concil. Tridentin. sess. 14. can. 1. nunquam reconciliare possit, sed semper exigat & supponat jam reconciliatos. Nam absurdum est, instituere medium ad aliquem finem obtinendum, quod semper necessariò præsupponat jam consecutionem finis. Præterea Sacramentum Pœnitentiæ non esset Sacramentum nisi vivorum.

Cæterum quoad praxim: pœnitentes semper adducendi sunt ad eliciendam contritionem perfectam: tum quia est actus Deo gratior & pœnitenti utilior, & qui supplebit defectus, qui possent esse ex parte ministri, vel sui, ut si non esset vere baptizatus: tum quia actus charitatis sæpissimè in vita ex præcepto eliciendus est.

Quæst. VII. *An est mortale confiteri sola venialia sine contritione formali & efficaci saltem de aliquo?*

Resp. Affirm. *Ita communiter.* Quia tunc reddi-

redditur forma nulla, & Sacramentum nullum ac ſine effectu, defectu materiæ eſſentialis. Contritio enim vera & efficax eſt pars materialis & eſſentialis Sacramenti. Eſt autem grave ſacrilegium, reddere voluntariè Sacramentum nullum, & ſine effectu; & gravis irreverentiæ, facere ut verba Chriſti ab eo inſtituta, & ejus nomine debitè prolata, qualia ſunt verba formæ, applicentur fruſtra, & quaſi irriſoriè. Non eſt tamen mortale, non habere contritionem de omnibus venialibus, quæ in confeſſione dicuntur, modò habeatur de aliquo; quia id non eſt neceſſe ad valorem & effectum Sacramenti, cum unum veniale poſſit remitti ſine alio, & gratia ſanctificans poſſit ſubſiſtere cum venialibus. Nec tunc gravis irreverentia infertur Sacramento, cum aliunde ponatur materia valida: quamvis ſit aliqua irreverentia & mendacium, confiteri aliquod veniale, de quo non doleas: nam ut ait Suarez, confitens peccatum, hoc ipſo exercitè dicit, ſe dolere de eo, & velle ab eo abſolvi.

ARTICULUS II.

De Confeſſione.

NOTA. Confeſſio Sacramentalis eſt propriorum peccatorum accuſatio, facta Sacerdoti legitimo judici, ad eorum remiſſionem virtute clavium Eccleſiæ obtinendam. Ejus dotes ſexdecim recenſentur his verſibus.

Sit ſimplex, humilis Confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda & diſcreta, lubens, verecunda,
Integra, ſecreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Quæſt. I. *An jure divino præcepta ſit confeſſio Sacramentalis omnium & ſingulorum mortalium poſt baptiſmum commiſſorum?*

Reſp. Affirm. Fide conſtat, 1. Ex Joann. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quibus verbis Chriſtus confert Apoſtolis, & eorum in Sacerdotio ſucceſſoribus judiciariam poteſtatem remittendi peccata, & illa retinendi, exercendam rectè & prudenter. At hæc poteſtas non poteſt rectè & prudenter exerceri, niſi audita prius cauſa per confectionem; nec poſſent peccata retineri abſolutè, ſi fideles non tenerentur comparere in eorum judicio. Unde præceptum divinum confeſſionis includitur in ipſa Sacramenti inſtitutione. 2. Ex perpetua traditione. 3. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. *Univerſa Eccleſia ſemper intellexit inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere &c.* Imo confeſſio illa eſt neceſſaria neceſſitate medii in re vel in voto, quatenus eſt pars Sacramenti ſic neceſſarii.

Quæſt. II. *Quandonam hoc præceptum obligat?*

Reſp. Obligat per ſe, 1. In quovis mortis periculo, ut gravi morbo, difficili partu, navigatione periculoſa, inſtante conflictu &c. Concil. Mediolan. V. ſub S. Carolo. Nam alioquin homo ſe committeret periculo nunquam ſervandi tale præceptum. Præterea in mortis periculo adhiberi debent media omnia ad ſalutem neceſſaria, qualis eſt confeſſio poſt lapſum in mortalem culpam. 2. Etiam ſæpe per vitam extra mortis periculum, tum quia peccator per ſe & independenter à mortis periculo, tenetur ad Pœnitentiam ſecundum leges à Deo inſtitutas, tum quia Sacramentum Pœnitentiæ à Deo inſtitutum eſt non ſolum ad remittendum peccata commiſſa, ſed etiam ad præcavenda & impedienda futura. Ergo Chriſtus voluit, ut peccatores illud ſæpius in vita reciperent. Præterea qui præcipit aliquid, nec determinat tempus, vult illud non differri nimis diu, nec expectari tempus extremum.

Obligat verò per accidens, ſeu ratione alterius præcepti. 1. Quoties Euchariſtia ſumenda eſt. 2. Quando eſt medium neceſſarium moraliter ad ſuperandam tentationem aliquam, vel ad vitanda nova peccata.

Sed an obligat ſtatim poſt mortale admiſſum, data videlicet prima opportunitate?

Reſp. Plurimi negant, quia Eccleſia, quæ determinavit præceptum divinum confitendi, obligat tantum ad confeſſionem annuam; & alias obligando tantum ad ſemel per annum confitendum, dediſſet occaſionem tranſgrediendi præceptum divinum. Quare volunt, poſſe expectari tempus communionis paſchalis. *Differre confeſſionem uſque ad hoc tempus* (Paſchæ) *per ſe loquendo licitum eſt: ſed per accidens poteſt fieri illicitum, puta ſi immineat aliquis articulus, in quo confeſſio requiratur*, ait S. Thom. quod lib. 1. art. 11. & Sylvius id confirmat: quia, inquit, Catechumeni non tenentur ad ſtatim ſuſci-

suscipiendum baptismum. Imò Ecclesia olim vetuit, ne unquam adulti extra casum necessitatis urgentis baptizarentur, nisi in vigilia Paschæ, vel Pentecostes.

Alii cum S. Bonaventura in 4. dist. 17. quæst. 2. docent, hoc præceptum obligare, quando opportunè potest impleri, moraliter loquendo, & major opportunitas temporis, loci, & Sacerdotis ad confitendum expectari prudenter non potest. 1. Quia præcepta affirmativa, quæ per se sæpè obligant in vita, obligant saltem pro temporibus ex prudenti judicio determinandis. At obligatio præcepti confitendi determinatur prudenter ad tempus, quo opportunè impleri potest, & major opportunitas expectari nequit. 2. Pœnitentiæ Sacramentum est remedium ad peccata tollenda & præcavenda à Christo institutum ac præceptum. Prudentia autem dictat remedia, quæ aliquando necessaria sunt, adhibenda esse tum, cum adhiberi opportunius nequeunt. Dicunt autem Ecclesiam non intendisse determinare adæquatè omne tempus, quo præceptum divinum obligat per se, nec dare licentiam differendi, sed solum prohibere negligentiam & dilationem ultra annum, & ideo addidisse in suo præcepto, *saltem* semel in anno: sicut etiam cum prohibet, ne quis ultra annum in excommunicatione maneat, non dat licentiam in illa toto anno permanendi.

Quæst. III. *An ex præcepto divino teneamur confiteri mortalium numerum, species, & circumstantias?*

Nota. Circumstantia moralis est affectio, seu conditio actus humani, ad ejus bonitatem, vel malitiam conducens. Circumstantiæ septem recensentur hoc versu:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Aliæ mutant speciem, hoc est, dant actui novam speciem peccati: ut si percutiatur Clericus, circumstantia personæ addit injustitiæ peccato malitiam sacrilegii, ob oppositionem cum religione. Huc etiam pertinent circumstantiæ, quæ efficiunt peccatum mortale, quod alioquin fieret veniale, ut circumstantia patris in contumelia, quæ in alium illata censeretur levis culpa; item quantitas materiæ. Nam mortale & veniale sunt diversæ speciei Theologicæ, etiamsi sint ejusdem speciei moralis, ut grave & leve furtum. Aliæ verò non mutant speciem, sed peccatum intra eandem speciem notabiliter aggravant, vel minuunt, ut major, vel minor quantitas moralis, duratio, intentio &c. Aliæ demum multiplicant peccatum intra eandem speciem, ut numerus personarum, quas læseris &c.

Porro circumstantia mutat speciem, cum propter illam actus habeat disconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diversam, vel oppositionem cum diversis specie præceptis, aut virtutibus, vel modum oppositionis cum eadem virtute notabiliter diversum.

Resp. Pœnitens jure divino tenetur confiteri distinctè omnia & singula mortalia, quoad numerum, species, & circumstantias peccati speciem mutantes, prout sunt in conscientia. Fide consilar. ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant . . . . anathema sit.*

Dixi *species*. Nam ex loco cit. omnia & singula mortalia exprimi debent. Tò *omnia* indicat species, & tò *singula* numerum. Item circumstantiæ speciem mutantes declarandæ sunt; ergo à fortiori ipsæ species, propter quas illæ declarari debent. Ratio est, quia peccatum aperiendum est ob malitiam; ergo distinctæ specie malitiæ, etiam distinctè declarari debent.

Nota. Qui non potest determinare præcisè numerum suorum peccatorum, tenetur exprimere eorum numerum cum aliqua latitudine verisimiliore, dicendo, v. gr. Commisi hoc peccatum decies, plus, minus. Quod si propter lapsuum multitudinem nequidem possit sic numerum exprimere, interrogandus est ex quo tempore talem consuetudinem habuerit, & quoties circiter per diem, vel hebdomadam, vel mensem consueverit talem culpam admittere; ut sic, quantum fieri potest, numerus peccatorum confessario innotescat: an non etiam aliquo tempore frequentius, alio rarius illa commiserit. Qui vero aliquandiu in aliqua mala voluntate, v. gr. hominem occidendi remansit, tenetur exprimere quantum moraliter fieri potest, numerum actuum intra illud tempus iteratorum; nec satisfacit dicendo, habitualiter perseveravi per mensem in voluntate occidendi, fornicandi. Quare confessor ab eo quærere debet, an

an, & quoties singulis diebus, hebdomadis, malam illam voluntatem iterarit, & quæsierit modum illam exequendi.

Resp. 2. Numerus personarum, quæ sunt objectum peccati, & quantitas materiæ, debent in confessione exprimi. Quia sunt aliquid se tenens ex parte objecti peccati, & ad illud pertinens, & constituens actum in suo esse individuali: ideoque aperiri debet, ut cognoscatur substantia actus individua: nec peccatum potest sufficienter exprimi, non expresso toto objecto. Imo numerus personarum multiplicat numerum peccatorum. Hinc declarandus est numerus personarum, quas uno actu oderis, uno actu læseris, aut occideris, vel quibus uno facto, aut dicto scandalum præbueris, vel de quibus, aut coram quibus uno sermone detraxeris &c.

Resp. 3. Pœnitens tenetur etiam declarare circumstantias, quæ intra eamdem speciem aggravant notabiliter peccatum, seu malitiam moralem illi addunt, Suarez, Sanchez, & alii communius. *Prob.* 1. Ex cap. *Consideret*, de pœnitent. dist. 1. & ex Catechismo Romano, & ex S. Carolo, in Instruct. Confess. 2. Ex praxi Ecclesiæ, quæ aliquando reservat peccata propter circumstantiam aggravantem, ut constat ex multis Pœnitentialibus Ritualibus tum antiquis, tum recentioribus. Non reservantur autem, nisi ea, quæ sunt de necessitate confessionis. 3. Quia rationes, quas affert Concil. Trident. sess. 14. c. 5. pro obligatione confitendi circumstantias speciem mutantes, nimirum *quod sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innotescant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & pœnam quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere*; valent etiam pro circumstantiis aggravantibus, unde Concil. Trident. implicite & virtualiter docet, illas aperiri debere. Nam sine his neque peccatum integre exponitur, nec innotescit Sacerdoti, cum supprimatur malitia moralis, quam illæ addunt, & per quam peccatum sit virtualiter ac æquivalenter duplex numero, vel triplex. Neque etiam Sacerdos potest sine illis rectè censere de peccatorum gravitate, nec pœnam proportionatam imponere; cum non cognoscat gravitatem malitiæ moralem, quam peccatum habet ex circumstantia, ob quam est multo majori pœna dignum, & quæ notabiliter variat judicium Confessoris. Igitur rectitudo & æquitas judicii illius à Christo requisita, circumstantiæ aggravantis confessionem exigit. 4. Ex Concil. Trident. can. 7. omnia & singula mortalia etiam intra eamdem speciem declaranda sunt. At circumstantiæ moraliter aggravantes sunt multa peccata virtualiter & æquivalenter, sive actus cum sua circumstantia moraliter aggravante est multiplex virtualiter peccatum intra eamdem speciem: nam circumstantiam moraliter aggravans, addit actui gradum malitiæ moralis. In moribus autem multiplicitas virtualis & physica perinde se habent.

Ratio autem horum à priori est voluntas Christi instituentis hoc peccatorum remedium per modum judicii primario reconciliativi, ac sanativi, & secundario punitivi, cujus rectum exercitium ejusmodi confessionem exigit.

Dices. Si hoc ita esset, Concil. Trident. id definisset expresse. *Resp.* Neg. Quia Concilium voluit solum damnare expresse errores hæreticorum; contra quos ejus doctrina est accurata. Sed in illorum damnatione multa docuit, ex quibus colligitur quid sit sentiendum circa quæstiones inter Catholicos controversas, licet eas expresse definire noluerit.

Nota. Pœnitens debet etiam declarare circumstantias necessarias ad cognoscendum suum statum, suam dispositionem & necessitatem spiritualem, ut si sit implicatus consuetudine peccandi, vel in occasione peccati versetur. Nam hæc cognitio necessaria est Confessario, medico ejus spirituali, ut remedia apta suggerat.

Resp. 4. Pœnitens tenetur etiam declarare circumstantias notabiliter minuentes gravitatem peccati, sive efficiant ne peccatum sit mortale, sive ne mortale habeat novam malitiam mortalem: quia alioquin Confessor deciperetur in re gravi, & non posset recte judicare de gravitate peccati, & pœnæ imponendæ.

Nota. Peccata debent sic aperiri, ut confessor ea intelligat: nam ex Concil. Trident. Deus jubet peccata declarari eo modo, quo Sacerdos possit de iis recte judicare, & satisfactionem convenientem, ac remedia opportuna præscribere. Et sic præcipitur confessio, quæ à Sacerdote distincte intelligatur, aliàs inanis esset. Quare si intelligat Confessorem ob distractionem, vel surditatem, vel quamlibet aliam causam, non percepisse aliqua peccata prout illa nosti, tenetur illa repetere. Quod si nescias, qua-

quænam sint illa, debés confessionem totam repetere, cum de singulis prudenter possis dubitare.

Quæst. IV. *An actus externus exprimi debeat?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex communi sensu Doctorum, & praxi fidelium. 2. Actus externus facit moraliter cum actu interno unum actum completum, & unum peccatum totale, & reipsa prohibetur per legem. Christus autem voluit explicari totum peccatum, completum in genere moris. 3. Sine confessione actus externi, non satis declaratur actus interni efficacia, intentio, extensio, duratio, nec proinde tota ejus gravitas innotescit. 4. Nisi declaretur actus externus, Sacerdos non potest, ut par est, fungi officio suo. Nam non satis cognosceret statum pœnitentis, quæ remedia danda, quæ satisfactiones, vel obligationes imponendæ essent: actus enim externus obnoxius est censuris, irregularitati, & variis obligationibus, quibus immunis est actus mere internus. 5. Actus externus scandalum parit, non internus. 6. Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Qui habuit copulam cum soluta satisfacit confessionis præcepto, dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.*

Quæst. V. *An exprimi debeat effectus malus, qui ex actu externo secutus est?*

Resp. Affirm. Quia talis effectus sequitur ex actu externo libere posito, & meritò imputatur ad culpam ei, qui causam libere posuit, & in qua fuit prævisus, vel prævideri potuit. Præterea pertinet quodammodo ad objectum peccati, estque liber & malus à libertate & malitia voluntatis, à qua procedit. Adde quod ejus declaratio sæpe necessaria est, ut Confessor cognoscat statum pœnitentis, & an contraxerit aliquam censuram, vel irregularitatem, vel obligationem restituendi, &c. Hinc qui propinavit alteri venenum, ex quo mors secuta est, tenetur declarare mortem inde secutam esse.

Quæst. VI. *An pœnitens aliquando tenetur detegere in confessione complicem?*

Nota. Constat id non licere, si pœnitens possit aliter peccatum suum sufficienter exprimere; vel sine gravi incommodo possit adire confessarium, cui complex sit ignotus; vel peccatum alias sit rite confessus: & tunc faciat confessionem generalem, quia in his casibus sine justa causa proximum infamaret, quod nunquam licet. Quare confessor tenetur prohibere pœnitentem, quem animadvertit ad id paratum esse, & arguere, cum revelat peccatum alterius sine justa causa. Item pœnitens debet per aliquod tempus, si commode potest, differre confessionem, ut habeat alium confessarium, cui complex sit ignotus, nisi urgeat præceptum confitendi, vel communicandi. Non tamen tenetur differre per longum tempus, præsertim si sit in peccato mortali, vel si omissio cum aliqua nota foret; vel interruptio communionis ei gravis esset, quæ dilatio ex prudenti judicio definienda est.

Resp. Pœnitens tenetur manifestare complicem, seu socium criminis, dum aliter non potest peccati proprii speciem, vel gravitatem moralem aperire, nec potest differre commodè confessionem, nec adire confessarium, cui complex ignotus sit. Ita S. Bernard. de forma honestæ vitæ, SS. Thom. Bonavent. & Antonin. Suarez, Vasquez, & alii. Quia 1. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. Christus integram peccatorum confessionem secundum suas species, & totam suam gravitatem moralem universaliter præcipit. Ergo ad eam tenetur pœnitens, non obstante infamia sive propria, sive alterius, quæ per se apud eundem confessorem sequitur ex confessione necessaria: nam qui vult aliquid, illud vult etiam non obstante incommodo, quod per se ex eo sequitur, vel ei conjunctum est. Et vero pœnitens ad integritatem illam tenetur cum propria infamia alterius, cum ejus peccati declaratio necessaria est ad integrè proprium confitendum; nam ex natura rei plus requiritur ad obligandum aliquem ut seipsum infamet, quam ad obligandum ut alterius crimen aperiat; aliquando enim possum patefacere crimen alienum ad vitandum aliquod malum meum temporale injustum, licet ideo non obliger ad crimen meum detegendum.

Ratio, propter quam ex Concil. Trident. cit. Christus præcipit integram peccatorum confessionem, scilicet ut Sacerdos possit prudenter judicare, punire, curare &c. non minus probat integritatem confessionis fieri debere cum notitia complicis ad hos fines necessaria, quam cum propria infamia pœnitentis. Præterea inter Christianos complex suo facto tacitè renunciat juri, quod habet ad servandam famam, sciens necessitatem confitendi peccata.

Hinc pœnitens, qui cum unica sorore

sua

ſua nota confeſſario commiſit inceſtum, tenetur confiteri inceſtum in tali gradu.

In eadem hypotheſi pœnitens tenetur detegere perſonam, quæ fuit objectum peccati, licet inculpabiliter, ex quo tamen in illam redundat aliqua infamia apud confeſſarium, ut ſi quis ſorori, quamvis omnino invitæ & reluctanti, ſtuprum intuliſſet. Nam hic eadem ratio valet; præceptum enim integritatis confeſſionis obligat pœnitentem ad detegendum defectum aliquem occultum proprium infamem, licet inculpabilem, ſi id neceſſarium ſit ad exprimendum ſufficienter ſuum peccatum, ut ſi occultò illegitimus ſit, & ſine diſpenſatione ſuſceperit Ordines.

Obſerva. Licet etiam patefacere complicem, quando hoc neceſſe eſt, ut media idonea ſuggerantur pœnitenti, quibus à proxima occaſione peccati liberetur, vel ut pœnitens doceatur, qua ratione ſatisfacere poſſit obligationi juſtitiæ, aut charitatis, qua tenetur avertere grave malum imminens communitati, vel complici, vel alicui tertio. Quia tunc ſubeſt rationabilis cauſa detegendi; & quia alteri aperire peccatum occultum proximi extra confeſſionem notum, non eſt malum, niſi dum ſit ſine juſta ac rationabili cauſa, vel ex intentione illum infamandi.

(✣) *Nota.* De Sacramento Pœnitentiæ, quod eſt ad Complices in peccatis, duæ occurrunt SS. D. N. BENEDICTI XIV. Conſtitutiones. Prior, quæ incipit *Suprema omnium Eccleſiarum*, extat in Vol. 1. Bullarii pag. 535. Altera cujus initium eſt, *Ubi primum*, habetur Volum. 2. pag. 54. Utramque expoſuit, & commentariis illuſtravit V. Cl. Ludovicus Antonius Muratori. Ex quo & regulas Confeſſariis præſcriptas, & non nulla, quæ clare Pontificias conſtitutiones declarant, excerpſimus, atque Authori, qui hac in re ob nimiam brevitatem eſt obſcurus, addidimus.

I. Inquirere nomen Pœnitentis non licet, neque ejus habitationem, aliaſve ejus qualitates, & circumſtantias, quæ perſonam illius detegant ſine ulla rationabili cauſa. Recte reſpondit quædam mulier de ſuo nomine interrogata: nomen meum peccatum non eſt. Ob hujuſmodi curioſitatem procul dubio peccaret Sacerdos.

II. Non licet pœnitentibus nomen Complicis revelare; ejus enim eſt peccata ſua, non aliena, accuſare. Peccato non caret, eoque interdum gravi, qui famæ Proximi ſine ulla neceſſitate detrahit. Num tu æquo animo ferres, ſi quis infamiam tuam alteri proderet? Tu ergo præſta erga alios id, quod ab aliis erga te præſtitum cupis.

III. Si quis ſponte, ex ſimplicitate tamen, & ignorantia, complicis nomen in confeſſione dederit, uti rudibus è vulgo hominibus interdum evenit, non peccat. Monendus tamen eſt, ut in poſterum abſtineat.

IV. Quicumque juſto aliquo titulo ſponte Complicem in confeſſione revelat, nullum incurrit peccatum. Juſtus exempli cauſa titulus eſt, ut petatur conſilium ad diſrumpendam pravam aliquam conſuetudinem, ad conſulendum famæ propriæ, cui minatur inſultum Complex, ſi à peccando deſiſtatur, atque aliæ hujuſmodi cauſæ. Potior eſt enim tutela conſcientiæ & famæ noſtræ, quam alterius.

V. Nomen Complicis ſibi ſive per ignorantiam, ſive juſto titulo revelatum, ſub ſigillo confeſſionis Sacerdos retinere debet.

VI. Inter Theologos anceps diſputatio eſt, an oblata ſponte à pœnitente licentia revelandi Complicis, ea uti Confeſſarius poſſit ad correctionem ejuſdem Complicis, atque ad alia officia in utilitatem illius, aut Pœnitentis derivanda. Et quidem tot hic diverſi caſus occurrere poſſunt, in quibus tam prudenter, quam imprudenter ejuſmodi licentia uti Confeſſarius poteſt, ut certa ſtatui hic regula nequeat. Sed infra hac de re ſermo recurret.

VII. Ad integritatem confeſſionis licite poteſt, ac debet Sacerdos pœnitentem interrogare de Complice, quam videlicet occurrere poſſit circumſtantia aggravans, & ſpeciem peccati mutans. Neque enim exempli cauſa ſufficit confiteri commiſſum carnale peccatum, ſed ſimul aperiendum eſt, an adulterium, aut ſacrilegium, aut inceſtus interceſſerit.

VIII. Confeſſarius in hoc caſu interrogans, ſi nomen quoque, aut domum, aut alia ſigna exquireret à pœnitente, per quæ ſiat perſona Complicis revelaretur, graviter peccaret. Suo enim debito ſatis pœnitens fecit, aperiendo circumſtantiam peccati, & dum cætera rite concurrant, abſolvendus eſt. Ulterior Confeſſarii interrogatio ad peccaminoſam curioſitatem eſt referenda, neque ad eam reſpondere pœnitens tenetur; imo ex complurium Theologorum ſententia peccaret, ſi revelaret, ob præceptum non infamandi proximum.

IX. Ubi ex neceſſitate integritatis confeſ-

fessionis pœnitens animadvertit, fieri non posse, quin Confessarius Complicem cognituras sit, puta si res fuit cum sorore, aut uxore fratris; tunc ex sententia quorumdam gravium Theologorum obligatur ad quærendum, & adeundum alium Confessarium; cui ignotus sit Complex. Verum graves alii Theologi sentiunt, consilium hoc esse, non verò præceptum.

X. Accidere interdum potest, ut adigendus sit pœnitens ad revelandum Complicem, quum namque agitur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem Reipublicæ vergere possunt, sicuti accideret, si Principis vita periclitaretur, si aqua mortifera Populo propinaretur, aut ex farina, cui gypsum mixtum foret, panis publicus conficeretur. Ut impediatur, si fieri potest, hoc malum, obligatur pœnitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum pœnitentem remedia conquirat. Nisi revelare velit pœnitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus justitiæ, quam charitatis; tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quod privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor; nam fere semper suppressis Complicum nominibus, consilium præbere potest Sacerdos.

XI. Graviter peccat Confessarius, qui aut blandis artibus, aut minis haurire, aut extorquere à pœnitentibus nomina Complicum absque justa necessitate velit. Gravius etiam delinquit, si ob negatam revelationem absolvere pœnitentem recuset. Non enim licet infamiam proximi ex legibus Detractionis investigare; neque ad eam prodendam obligatione ulla constringitur pœnitens; imo, si præcisa necessitate revelaret, ex multorum sententia reum se peccati faceret.

XII. Neque gravis peccati reatum effugeret Sacerdos, si revelationem Complicis exigeret, ut per operam suam correptio, & correctio illius præstaretur. Nam Confessarii munus tantummodo est curare vulnera pœnitentis, non verò aliena; exquirere peccata pœnitentis, non aliena. Neque is tenetur ad eos corripiendos, qui crimina sua sibi revelare nolunt; imo cavere debet à corripiendo ob scandala, quæ inde facile consequerentur.

Quod attinet ad primam Constitutionem; In primis, *inquit*, animadvertendum est, quod hic damnatur omnis Confessariorum curiositas, quæ necessaria, aut utilis non sit pœnitentibus. Hoc est, eis interdicitur quacunque arte exquirere nomen & habitationem Complicis, & præcipue puniendus dicitur, qui minis, & negata absolutione notitiam hanc exculpere conatur. Itaque perversa, & pernicioſa decernitur Confessariorum illorum praxis, *qui à Pœnitentibus, socii hujusmodi, seu Complicis nomen exquirunt, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigunt, atque compellunt; imo etiam Complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari.* Quibus verbis praxis eorum proscribitur, qui nullum justum titulum habentes Complicum nomina scrutantur, & indebitæ curiositatis reos se statuunt. Neque enim Sapientissimus Pontifex damnationem ad eos casus extendit, in quibus aut integritas confessionis, aut publica necessitas, aut pœnitentis ipsius conscientia exigit, ut pœnitens Complicem revelet. Quod quum accidit, ipsum pœnitentem hortari, interdum etiam adigere potest ad revelandum, omisso tamen nomine, & loco habitationis, si fieri potest. At quandoquidem nonnulli causam hanc interrogandi de Complice præferebant, videlicet ut ipsum postea corriperent, atque in ejus utilitatem hujusmodi revelatione uterentur: casum hunc præcipue disertis verbis se damnare Pontifex profitetur, ita ut in posterum, quamvis etiam non palliata, sed in bonum finem excogitata ea causa adhiberetur, nulli Confessario liceat inquirere nomina Complicum. Sunt verba Decreti: *Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandæ Complici correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitant.* Quod sane decretum, quàm justum sit, & Disciplinæ Ecclesiasticæ conforme, nemo non intelligat. Ecquando enim sine necessitate infamiam alterius occultam prodere fas est? Imo aut incaute, aut malitioſe detectam resarcire, si per nos commode licet, jubemur. Deinde quum Sacerdotes teneantur monere pœnitentes, ut sua quidem, non vero aliena crimina confiteantur: quid est quod ipsi postea sibi potestatem usurpent extorquendi à pœnitentibus aliorum peccata? At hoc, inquiunt, recta intentione exquirimus,

atque ut Complicem quoque ad meliorem frugem deducamus. Sed nulla tibi est obligatio corripiendi, nisi quos confessio reos in sacro Tribunali statuit. Contra tibi obligatio est servandi sub sigillo, quæ tibi in confessione revelantur, sive pœnitentis sint, sive aliorum. Præterea indebitis hisce interrogationibus pœnitentes à Sacramento deterres, dum eos prodere cogis id, quod ipsi à detegendo abhorrent, neque ulla obligatione detegendi tenentur. Gravioris etiam peccati reum te facis, quotiescumque ob negatam Complicis revelationem pœnitenti absolutionem negas. Dum suo munere functus fuerit pœnitens, & peccata sua detestatus, eadem plene fuerit confessus cum proposito non peccandi, neque agitur de recidivis, de occasione proxima, aut de pœnitentibus diu in cæno gravium peccatorum volutatis, id juris ad absolutionem pœnitens acquisivit, ut sine gravi injuria, & contemptu, atque abusu Sacramenti Confessarius denegare eamdem non possit. Ad hæc quisquis ex notitia Complicis in confessione habita, quamquam licentia pœnitentis confisus, Complicem corrigendum suscipit, scandalis non paucis obnoxius est. Indignatur enim quicumque secreta sua crimina detecta videt, suæque famæ vulnus illatum apud Confessarium. In querelas igitur is facile erumpat, & sigillum Sacramentale fractum suspicetur, & Sacerdotem veluti proditorem tanti Sacramenti exclamet: quæ certe in perniciem Religionis vergere possunt. At quanto graviores tragœdias excitabit Complex ubi resciverit, non sponte factam, sed extortam fuisse in confessione revelationem sui nominis, atque licentiam revelatione illa utendi? Nam sine hac licentia fracti sigilli reus foret Sacerdos. Igitur intolerandæ imprudentiæ, & zeli sine scientia facinus hic habes. Deinde tametsi sine dolo malo, & in bonum tantummodo finem Complicis nomen Confessarius detegendum curaret, fieri non posset, quin hominum malitia id tentatum arbitraretur in pravum aliquem finem, ex quo non levis invidia, atque odium adversus ipsum Sacramentum conciperetur. Et sane quum inter tot probos Ecclesiæ Ministros vix fieri possit, quin aliquis interdum à concupiscentia in transversum agatur, & in venenum convertere possit, quæ Christus Dominus in medicinam nostram instituit; satis ejusmodi periculum foret, ut omnino præcluderetur in posterum aditus ejusmodi interrogationibus, minime ad Sacramentum necessariis, & tam facile scandala, & perniciem animarum parituris. Propterea sapientissime Summus Pontifex in Decretali addidit: *Nec fieri potuit, quin ea de causa & obloquiones, & scandala, & non Ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius ministerii odium, & animarum ingens perturbatio in populo fideli exorta sint.*

In alterius verò Constitut. comment. iterum, *ait*, configitur quæcumque perversa Confessariorum curiositas, ac præcipue negantium absolutionem renuentibus revelare Complicem; eosque à Sacra Inquisitione puniendos S. Sedes decernit: *Dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus sit ac vestitus, qua sit agentem Confessarium de adhæsione ad praedictam reprobatam praxim, tanquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.* Si ejusmodi circumstantiæ desint, deferendus non erit ille ad Inquisitionis Tribunal. Non desunt sane Confessarii simpl citate laborantes, qui melius conscientiæ pœnitentis se prospicere posse aliquando putent, si nomen Complicis audiant. Fieri potest, ut nulla malitiæ suspicio in ipsos cadat: quod non difficile prospici potest. Quum exempli causa de furtis, de fraudibus, de periclitante alicujus honore agitur: tunc bonus Confessarius (imprudenter fortasse) exquirat Complicis nomen, consilium, ut sibi videtur, opportunum datutus. Hic tamen illius error ad cognitionem Inquisitorum non pertinet. Idem infra aliis discretis verbis inculcat Pontifex inquiens: *Quod Confessarii de Complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque, ni sibi detegatur, denegantis actum contingat ejusmodi esse, ut quamvis imprudens, & malus, simplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, ideò iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate, vel de mala adhæsione ad praxim in supr dicto nostro Brevi reprobatam, tamquam illicitam, eumdem Confessarium suspectum reddant: tunc ejusmodi delictum, neque denuntiationis oneri, neque Sancti Officii praedicti cognitioni subjectum erit; sed de illo cognescere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere ad locorum ordinarios in sua cujuscumque diœcesi omnino spectabit.* Rectissime hæc; nam ea,

quæ

quæ errorem, aut suspicionem erroris contra Dogmata Fidei, aut opiniones scandalosas, & pernicioſas, à Sede Apostolica damnatas, minime continent, ab Inquisitionis jurisdictione semota sunt. Æquissimus vero Pontifex nihil voluit imminutum de ordinaria jurisdictione Episcoporum, quam tamen læsam ab Inquisitore Generali iidem, ut supra vidimus, expostulabant.

Itaque si qui cognoverunt, quemquam è Confessariis deliquisse modis in Pontificio Brevi expressis, obligantur ad illum denuntiandum Sancto Officio intra terminum triginta dierum, tunc solum quum circumstantiæ occurrunt, quæ indicent, aut justæ suspicioni locum præbeant, Confessarium credere licitam hujusmodi interrogationem, quæ intrinsece illicita sit, nisi fortè legitima aliqua causa interrogandi, de qua supra egimus, intercedat. Ad hoc etiam, ut denuntiatio facienda sit Sancto Officio, exigit Pontifex, ut Confessarius Sacramentalem absolutionem pœnitenti denegarit. Exceptionem alteram nunc accipe. *Verumtamen*, subdit Pontifex, *ab hujusmodi onere justis de causis eximi volumus, & eximimus personam ipsam Pœnitentem dumtaxat in causa propria, ideſt in casu, quo suum peccatum confitens, à Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen Complicis in eodem peccato; tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denuntiandi liberamus. Sed quando aliunde, quàm ex propria, ut dictum est, confessione, noverit, Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denuntiandis modis deliquisse; tunc eum, & ipse denuntiare ex ista aliunde habita notitia teneatur.*

Quæst. VII. *An peccata dubia debeant aperiri in confessione?*

Resp. Affirm. Si dubium sit cum fundamento, sive dubites an mortaliter peccaveris, sive an confessus fueris peccatum, quod certo scis esse mortale. Ita Suarez, Sanchez, Delugo, Valent. &c. Et videtur communis sententia. *Prob.* 1. Ex sensu & praxi fidelium, cujus initium dignosci nequit: quare ab ipsis Apostolis à Christo; vel Spiritu Sancto edoctis manavit. 2. Ex ipsa natura Sacramenti per modum Tribunalis instituti, in quo cum Christus constituerit Sacerdotes tanquam Vicarios Dei pro remissione peccatorum obtinenda, voluit ut ea omnia peccata ad eos deferrentur, pro quibus præcepta erat contritio perfecta, qualia sunt non solum mortalia certa, sed etiam dubia. 3. Non confitendo illa, exponis te periculo non confitendi omnia mortalia, contra præceptum divinum. 4. Possessio stat pro lege confitendi; à qua Concil. Trident. sola venialia excipit. 5. Ex Concil. Trident. peccata, quæ sunt in conscientia debent declarari: at dubia, ut dubia, sunt in conscientia, & remitti debent saltem ut dubia, & proinde cognosci ut talia. Confirmatur ex S. Thom. quæst. 6. supplementi art. 4. ad 3. ubi ait; *Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente. Quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitabat esse peccatum mortale, peccat mortaliter, discrimini se committens. Et similiter periculo se committit, qui de hoc, quod dubitat esse mortale, negligit confiteri: non tamen debet asserere illud mortale esse, sed dubitative loqui, & judicium Sacerdotis expectare, cujus est discernere lepram & lepram.*

Porro lex confessionis non est odiosa, sed favorabilis, cum sit à Christo instituta ad salutem animarum, & ad peccata commissa delenda, ac futura præcavenda.

Hinc 1. Qui certo judicat se peccasse mortaliter, sed dubitat an peccatum illud confessus fuerit, tenetur illud confiteri: quia non potest prudenter judicare se certæ obligationi confitendi integre satisfeciſſe.

Hinc 2. Qui scit se commisisse peccatum aliquod, sed dubitat sit ne mortale an veniale, tenetur hoc peccatum confiteri. Nam non potest prudenter judicare, se non peccasse mortaliter, ac proinde omittens confessionem illius peccati, exponeret se periculo non faciendi confessionem integram.

Hinc 3. Qui post diligens examen dubitat an aliquod peccatum, quod scit esse mortale, admiserit, tenetur illud confiteri. Nam is non potest judicare prudenter, se non admisisse tale peccatum; ac proinde si illud non confiteatur, exponit se imprudenter periculo non faciendi confessionem integram. Item is non vult sufficienter, & quantum est in se, satisfacere obligationi confitendi omnia mortalia.

Observa. 1. Peccata dubia declaranda sunt ut dubia, sicut certa ut certa. Qui mortale ut dubium confessus est, si postea certo norit illud à se commissum esse, tenetur iterum illud confiteri ut certum; quia ex institutione Christi pœnitens tenetur omnia mortalia confiteri prout sunt in ejus

conscientia, & eo modo, quo Sacerdos recte censere possit de eorum gravitate, & pœna convenienti imponenda. E contra qui peccatum ut dubium confessus est, quod postea cognoscit se non commisisse, non tenetur in sequenti confessione id aperire: quia carentia peccati non est materia confessionis. 3. Qui non habet peccata nisi dubia, tenetur confiteri peccatum aliquod certum, saltem veniale, licet antea remissa sum, ne exponatur Sacramentum periculo nullitatis.

Quæst. VIII. *An peccata mortalia ex oblivione, vel ob justam aliam causam omissa, debeant declarari in sequenti confessione?*

Resp. Affirm. Quia 1. ita est generalis fidelium persuasio, & praxis. 2. Ex Concil. Trident. sess. 14. can. 7. necessarium est jure divino, confiteri omnia & singula mortalia post baptismum commissa, quorum memoria habeatur. 3. Ex S. Thom. in 4. dist. 21. quæst. 2. art. 2. ad 1. quodlibet mortale debet subjici sententiæ Sacerdotis, ut pro eo imponat satisfactionem convenientem. 4. Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessionem exprimere.*

Item qui tantum confuse, & generice mortalia peccata confessus est, eo quod distinctum eorum numerum & speciem non recordaretur, tenetur postea in sequenti confessione, si recordetur, eorum numerum distinctum & speciem confiteri. Quia est præceptum divinum confitendi distincte omnia & singula mortalia quoad numerum & speciem, quod is nondum observavit.

Quæst. IX. *An qui aliquam circumstantiam in confessione aperiendam oblitus est, teneatur postea confiteri iterum peccatum, ad quod illa circumstantia pertinet?*

Resp. Affirm. Si tota malitia hujus circumstantiæ nequeat exprimi sine declaratione peccati; quia tunc hujus declaratio per se necessaria est ad circumstantiam aperiendam.

Quæst. X. *Quanam integritas ad valorem & effectum Sacramenti requiratur?*

Resp. Duplex distinguitur confessionis integritas, materialis, & formalis. Confessio materialiter integra, est accusatio omnium mortalium commissorum quoad numerum, species, & circumstantias declarandas. Confessio formaliter integra est accusatio eorum duntaxat mortalium, quæ pœnitens potest & debet declarare in iis circumstantiis, in quibus versatur.

Resp. 1. Per se loquendo integritas confessionis ad valorem Sacramenti requisita exigit, ut quantum moraliter fieri potest, declarentur. 1. Omnia peccata mortalia tam occulta & interna, quam externa & publica, etiamsi alioquin essent nota Confessario; neque enim notitia Confessarii, sed confessio pœnitentis est pars Sacramenti. 2. Eorum numerus. 3. Omnes species morales. 4. Omnes circumstantiæ, tum quæ speciem mutant, tum quæ solum addunt malitiam moralem ejusdem speciei. 5. Ipsi actus externi, & effectus mali ac damna inde secuta. 6. Peccatum complicis, & persona quæ fuit objectum peccati, dum aliter proprium peccatum sufficienter exponi nequit. 7. Omnia mortalia dubia. *Prob.* Quia, ut probavi, horum omnium declaratio præcepta est à Christo, qui instituit Sacramentum Pœnitentiæ per modum judicii reconciliativi & punitivi, in quo videlicet non solum reus absolvatur, sed etiam convenienter puniatur, & contra relapsum præmuniatur. Talis autem judicii rectitudo & æquitas exigit cognitionem adæquatam causæ, quantum moraliter haberi potest.

Hinc qui sine justa causa aliquod mortale, vel circumstantiam necessariam scienter celat; facit confessionem nullam & sacrilegam, ex Concil. Trident. cap. 5. ibi: *Qui scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Quare non solum illud mortale sacrilegium, sed etiam omnia alia mortalia, quæ confessus est, tenetur iterum sigillatim confiteri: nam ex præcepto Christi omnia peccata subjici debent validæ absolutioni.

Resp. 2. Integritas materialis non requiritur absolute, quia sæpe est impossibilis cognitio omnium omnino mortalium, etiam post diligens examen. Ac ex Conc. Trident. cap. 5. *ipsum est, confessionem, quæ præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam conscientiarum appellare.*

Resp. 3. Absolute sufficit integritas formalis. Quia confessio formaliter tantum integra, est ea, in qua ex gravi justa causa, vel oblivione inculpabili omittuntur aliqua peccata. At talis confessio sufficit; nam, secundum Doctores omnes variæ sunt causæ excusantes a confessione omnium mortalium, quæ generatim ad impotentiam physicam & moralem revocantur: quia

Cha-

Christus noluit, ut Sacramentum Pœnitentiæ institutum in gratiam Fidelium lapsorum, & ut medium ad justificationem necessarium, foret illis non solum absolutè, sed etiam moraliter impossibile, ob damnum aliquod valde grave confessioni extrinsecum.

Hinc à confessione integra materialiter excusantur. 1. Qui ex oblivione inculpabili, vel ignorantia invincibili aliquod mortale omittunt. 2. Muti, si per gestus, scripturam, vel alia signa nequeant omnia declarare. 3. Qui versantur in periculo moriendi ante absolutionem, nisi mox detur; tunc enim auditis aliquot, absolvendi sunt. 4. Cum in naufragii periculo imminenti, vel instante pugna, nequeunt omnes integrè confiteri; tunc sufficit confessio confusa, quia omnes simul significant se peccasse, dolere de peccatis, & velle absolvi. Imo tunc poterunt simul absolvi, si necesse sit, per hanc formulam: *Ego vos absolvo ab omnibus censuris & peccatis*. Si tamen unusquisque potest saltem aliquod peccatum in particulari confiteri privatim, ad id tenetur. 5. Ii, quorum idioma non nisi ex parte intelligi potest à confessario, si nequeant alteri confiteri, sitque necessitas confitendi, vel juxta aliquos urgeat præceptum annuæ confessionis. 6. Sacerdos, dum peccatum suum confiteri nequit absque fractione sigilli confessionis. 7. Quicumque confiteri nequit aliquod peccatum sine gravi damno confessionis extrinseco, temporali; vel spirituali, sive proprio, sive etiam alieno: nam lex charitatis obligat ad diligendum proximum sicut nos ipsos, & proinde ad vitandum ejus damnum; ut si prudenter timeas, ne confessarius, qui solus haberi potest, frangat sigillum, vel ex tua confessione sumat occasionem peccandi, vel graviter nocendi proximo. Sed tunc requiritur justa causa confitendi hìc & nunc tali confessario, ut præceptum confitendi, vel necessitas celebrandi ad vitandum grave scandalum, aut infamiam; alioquin adeundus est alius confessor, vel differenda confessio, si commodè differri queat. Item si infirmi vires periclitentur in accuratiori peccatorum declaratione, vel si integra confessio laborantis morbo valdè contagioso à longe audiri nequit, nec prope sine periculo maximo mortis confessoris, tunc audito uno, aut altero peccato potest absolvi. At magnus populi concursus, die Indulgentiæ, vel festivitatis magnæ ut Paschatis, per se præcisè non excusat ab integritate confessionis: quia tunc non adest sufficiens necessitas dimidiandæ confessionis; & maximi inde abusus ac magna incommoda orirentur. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis, v. gr. potest contingere in die alicujus magnæ festivitatis, aut indulgentiæ.*

Porrò semper remanet obligatio confitendi peccata omissa, sublato impedimento.

Dixi, *Confessioni extrinseco*: Nam incommodum confessioni velut intrinsecum, seu natum sequi ex ipsa confessione, ut confusio pœnitentis, vel jactura bonæ opinionis apud confessarium, non excusat: aliàs nullum esset præceptum confessionis, nec per se obligaret.

Resp. 4. Ad valorem Sacramenti requiritur confessionis integritas respectu ejusdem Sacerdotis & ejusdem absolutionis: ita ut omnia mortalia, quæ sunt in conscientia, necessario declaranda sint eidem Sacerdoti, & in ordine ad eamdem absolutionem. Est de fide, & constat. *Prob.* 1. Ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nunc cernitur, & cujus initium cum ignoretur, nec ostendi possit, ab ipsius Christi præcepto repetendum est. Ex Concil. Lateran. IV. c. *omnis*. 3. Ex Concil. Florent. in Decreto, docentibus omnia peccata eidem Sacerdoti declaranda esse; & in hoc jus divinum duntaxat explicant. 4. Ex Concil. Trident. sess. 14. c. 5. declarante confessionem, in qua pœnitens aliquod peccatum Sacerdoti reticet, esse nullam: *qui scienter*, inquit, *aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt*. Non dicit Sacerdotes. Ratio est voluntas Christi, qui omnia peccata subjecit judiciali sententiæ Sacerdotis. Sententiæ autem æquitas ac rectitudo exigit cognitionem adæquatam causæ, in quam fertur. Unde cum sententia absolutionis feratur in omnia peccata mortalia (nam unum sine alio remitti nequit) prærequirit, quantum fieri potest, cognitionem omnium mortalium.

Quæst. XI. *An pœnitens teneatur diligens examen præmittere confessioni?*

Resp. Affirm. *Prob.* 1. Ex Concil. Trident. sess. 14. c. 5. dicente, præcipi confessionem omnium mortalium, *Quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent . . . & à pœnitentibus exigi, ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientia*

sui sinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum mortaliter offendisse meminerit. 2. Qui præcipit actum, simul præcipit etiam media ad illum necessaria. At diligens examen est necessarium ad confitenda omnia peccata. Ea autem diligentia adhiberi debet, *quam in rebus gravissimis ponere solemus*, ait Catechism. Roman. & quæ moraliter sufficiat ad cognoscenda peccata commissa, consideratis capacitate, & memoria pœnitentis, diuturnitate temporis ab ultima valida confessione transacti, multitudine & qualitate negotiorum, obligationum, occasionum, & consuetudine peccandi, aliisque circumstantiis. Quare non æquale in omnibus requiritur examen, sed in aliis brevius, in aliis longius.

Quæst. XII. *Quandonam iterari debeat Confessio?*

Resp. Quoties fuit nulla, sive culpabiliter, sive inculpabiliter; sive ex parte pœnitentis defectu doloris, vel propositi sufficientis, & integritatis formalis, vel ob notabilem negligentiam in excutienda conscientia, nisi confessor eam suppleverit: sive ex parte confessarii defectu potestatis aut intensionis requisitæ. Quia in his casibus Sacramentum fuit nullum, & sic peccata non fuerunt per illud remissa. Omnia autem peccata mortalia debent subjici potestati clavium, & remitti per Sacramentum Pœnitentiæ, ideòque per confessionem, & contritionem debitam, & absolutionem validam. Idem dic, si dubium sit, an confessio irrita fuerit: nam præcepto certo non satisfit per dubiam executionem, & in dubio pars tutior eligi debet.

Sed an is, qui fecit confessionem aliquam invalidam, tenetur cum illa omnes subsequentes iterare?

Resp. Tenetur, si ea fecit cum conscientia confessionis invalidæ, quia revera sunt omnes invalidæ, ob defectum essentialem. At si post unam confessionem invalidam, postea fecit alias cum debita dispositione, & bona fide procedens, præcedentis defectus nullam habens memoriam; non tenetur, inquit Sylvius, has repetere, sed solum illam, vel illas, quas fecit cum conscientia defectus: quia illæ aliæ fuerunt validæ, cum habuerint omnia necessaria ad bonam confessionem.

Quæst. XIII. *An sit mortale mentiri in confessione?*

Resp. 1. Mortale sacrilegium est omne mendacium in materia confessionis necessaria, ut si pœnitens falso neget, se commisisse mortale nondum legitime confessum, vel circumstantiam necessariam; vel si neget aliquid aliud grave, quod interrogatus à confessario tenetur aperire, qualis est peccandi consuetudo, dispositio præsens &c. Nam tunc in re gravi ad Sacramentum, vel ejus rectam administrationem pertinente, decipit judicem suum, & medicum à Christo institutum, ut secundum cognitionem per confessionem partam, & pœnas peccatis proportionatas imponat, & remedia opportuna præscribat. Idem dic, si contra conscientiam falso asserat se commisisse mortale: quia judicem suum in re gravi ad judicium Sacramentale pertinente & necessaria decipit, & per illam additionem in re gravi ejus judicium pervertit. Secus, si verum putat.

Item mortaliter peccat, qui in confessione generali falsò asserit, se jam peccata aliqua mortalia confessum fuisse. Quia in re gravi & necessaria decipit Confessarium, qui putat mortalia illa jam declarata & remissa fuisse, nec jam esse materiam necessariam Sacramenti; unde non potest prudenter pœnam convenientem pro illis statuere: nam non eadem pœna pro peccatis mortalibus nondum sacramentaliter remissis, quæ pro peccatis sic jam remissis imponi debet.

Resp. 2. Mendacium in materia non necessaria, hoc est, quæ non sit sub mortali declaranda, ut sunt peccata venialia, vel mortalia jam legitime confessa & remissa, quorum cognitio non est necessaria ad recte administrandum Sacramentum, est ex communi sententia solum veniale. Quia tunc non decipitur graviter judex in ordine ad debitum judicium, cum materia non sit necessaria, nec spectet ad substantiam judicii necessarii. Est tamen veniale gravius ob irreverentiam Sacramenti. Esset autem mortale, si aliunde non daretur materia valida Sacramenti; nam tunc irrita redderetur absolutio.

Quæst. XIV. *An peccata venialia sunt materia sufficiens confessionis, licèt non necessaria?*

Resp. Affirm. Ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. *Venialia quamquam recte & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.* Nam Christus dedit sacerdotibus potestatem remittendi ge-

neratim omnia peccata, quæ remitti possunt Joann. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Porrò extra casum necessitatis non sunt confitenda venialia tantum in genere, sed debet aliquod addi in specie, v. gr. aliquod mendacium, tum quia est contra praxim fidelium, tum quia accusatio & judicium per se loquendo fieri debent circa materiam in specie determinatam. Ita Suarez, & alii communius.

Quæst. XV. *An quivis peccata jam remissa per absolutionem, sunt semper materia sufficiens novæ confessionis?*

Resp. Affirm. *Communis & certa sententia est*, inquit Suarez. *Prob.* 1. Ex extravag. Benedicti XI. de privileg. Ubi ait, eadem peccata iteratò confiteri salubre esse. 2. Quia peccata jam remissa possunt esse materia contritionis & confessionis, atque possunt adhuc remitti remissione priorem confirmante per novam gratiam; & Christus remittendi potestatem non restrinxit ad unum actum remissionis, propter majorem utilitatem animarum. 3. Ex piorum ac doctorum hominum usu Ecclesiæ noto, nec reprehenso, quæ probatio valet: nam hunc adhibet Concil. Trident. supr. cit. ad probandum valorem confessionis venialium.

Nota. Confessor dubitans, an ea, quæ pœnitens confitetur, sint peccata etiam venialia, non potest eum absolvere. Quia non licet applicare formam materiæ dubiæ, alioquin exponeretur Sacramentum periculo nullitatis; sola autem peccata sunt materia remota pœnitentiæ. Quare ut detur materia certa, curare debet, ut pœnitens confiteatur peccatum certum jam alias remissum, & illud in contritione includat.

Quæst. XVI. *An confessio necessaria fieri debeat voce?*

Resp. 1. Id non est de essentia Sacramenti, sed confessio potest valide fieri nutibus, gestibus, vel scripto, si desit facultas loquendi. Constat. 1. Ex praxi Ecclesiæ, quæ mutos, & moribundos vocis usu destitutos, per nutus vel alia signa confitentes absolvit. Ex Rituali Romano docente, moribundum vocis usu destitutum absolvendum esse. 2. Quia Christus solum præcepit confessionem, qua peccata declarentur Sacerdoti ut judici; quod sufficienter fieri potest per nutus, vel scripturam.

Resp. 2. Non licet absque necessitate aliter quam voce confiteri. Constat, 1. Ex communi Theologorum consensu. 2. Ex consuetudine Ecclesiæ vim legis obtinente, & obligante graviter, utpote de re spectante ad convenientem modum perficiendi Sacramentum; nam verba sunt aliis signis longe aptiora ad significandum, & ex S. Augustino tenent in significando principatum. 3. Ex Concil. Florentino, requirente confessionem oris; & ex Benedicto XI. in Extravag. *inter cunctas*, de privileg. ibi. *Nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris confessio exigitur*. Et verò alia signa non sunt inducta, nisi in supplementum verborum vocalium. *Ex institutione Ecclesiæ tenetur homo, qui potest, ut verbo confiteatur; non solum propter hoc, ut ore confitens magis erubescat, & qui ore peccavit, ore purgetur; sed etiam quia semper in omnibus Sacramentis accipitur id, cujus est communior usus. Unde & in manifestatione peccatorum convenit uti verbis, quibus homines communius & expressius suos conceptus significare consueverunt*. Ita S. Thomas, quodlibet. 1. quæst. 6. art. 1.

Resp. 3. Qui voce non potest, tenetur aliis signis, etiam scripto confiteri, etiam extra mortis periculum. Quia præceptum confitendi obligat saltem, cum sine gravi damno confessioni extrinseco observari potest. Sed hic modus confitendi nullum damnum, saltem grave, affert. Neque scriptura est per se instrumentum publicationi obnoxium, & potest statim comburi, vel lacerari.

Quæst. XVII. *An excusetur à confessione, qui confiteri nequit nisi per interpretem?*

Nota. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. neque est necessarium jure divino, ut confessio publice fiat, sed valet confessio secreta & auricularis: neque à Christo prohibitus est modus publice confitendi. Unde ex communi sententia valet confessio, sive secretò, sive publicè fiat; nam ad valorem Sacramenti solum requiritur accusatio peccatorum facta Sacerdoti ut judici: hæc autem potest esse hoc modo.

Resp. Multi docent, neminem ex vi præcepti confessionis obligari ad confitendum per interpretem, licet recte possit, eo quod Christus nos non obligarit ad declaranda peccata, nisi soli Sacerdoti absolutionis ministro; nec ex Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 5. Christus præcepit, ut peccata declararentur publice, id est, coram aliis. Præterea Concil. Lateran. IV. præcipit solum, ut pœnitens omnia sua solus peccata confiteatur Sacerdoti.

Tamen S. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4.

quæſt. 3. poſtquam dixit: *In eo, qui uſum linguæ non habet, ſicut mutus, vel qui eſt alterius linguæ, ſufficit quod per ſcriptum, aut nutum, aut interpretem confiteatur, quia non exigitur ab homine plus quam poſſit*: ait generatim; *Quando non poſſumus uno modo, debemus ſecundum quod poſſumus confiteri*. Certe ad id tenemur ſaltem ex præcepto charitatis propriæ, ſi alioquin diu abſtinendum eſſet a confeſſione. Quia tunc periculoſum eſt diu permanendi in peccato, cum difficile ſit, nec ita frequens, habere contritionem perfectam; hæcque obligatio maxime urget in periculo mortis, ubi tenemur omnia media tutiora adhibere ad ſalutem conſequendam. Non pauci autem dicunt, ſufficere tunc confiteri per interpretem aliquod dumtaxat peccatum, accuſando ſe de cæteris in generali: nam integra peccatorum confeſſio præcepta eſt, dum moraliter fieri poteſt ſoli Sacerdoti. Sed Delugo docet, præceptum divinum obligare ad confitendum in articulo mortis omnia mortalia per interpretem, eo quod manifeſtatio peccati apud duos ſigillo obſtrictos non ſit detrimentum ita grave, ut propter illud præceptum divinum confitendi omnia mortalia prorſus omittatur, & non tantum differatur. Neque talis confeſſio poteſt cenſeri publica, ſicut neque eſt publica confeſſio, qua idem peccatum reſervatum manifeſtatur ſuperiori & inferiori. Additque ob eandem rationem nos teneri in articulo mortis confiteri omnia mortalia, etiamſi ſciremus Sacerdotem aliquid revelaturum alteri, ſi nullum aliud malum timeatur, niſi mera notitia peccati manens in uno alio, qui tali notitia in nullius præjudicium poſſit uti. Et hoc puto ſervandum in praxi.

Quæſt. XVIII. *An confeſſio ſacerdoti præſenti neceſſario fieri debeat?*

Reſp. Affirm. *Prob.* 1. Ex uſu totius Eccleſiæ. 2. Ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 2. Chriſtus eos, qui ſe poſt baptiſmum crimine aliquo contaminarunt, *ante hoc Tribunal* (Sacramenti Pœnitentiæ) *tanquam reos ſiſti voluit*. Ergo ex inſtitutione Chriſti ad validam abſolutionem requiritur, ut pœnitens coram ſacerdote judice ſiſtatur, & perſonaliter compareat. 3. Ex decreto Clementis VIII. dato ann. 1602. quo hanc propoſitionem, ſcilicet *licere per litteras, ſeu internuntium confeſſarium abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere*, ad minus uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit, ac prohibuit. Quod intelligendum eſt non ſolum conjunctim, nempe quoad confeſſionem & abſolutionem ſimul, ſed etiam diviſim, nempe quoad alterutram, ut poſtea declaravit ipſe Clemens, & Paulus V. 4. Quia debita hujus Sacramenti adminiſtratio per ſe loquendo id exigit. Nam ut Sacerdos pœnitentem abſolvat per ſe loquendo, debet habere moralem certitudinem de integritate confeſſionis, & debita diſpoſitione ac contritione pœnitentis. Hanc autem certitudinem habere moraliter non poteſt, niſi pœnitentem confitentem audiat. Dico, per ſe loquendo, quia per accidens, nempe in articulo mortis, confeſſio facta ſacerdoti abſenti eſt licita & valida, quando aliter fieri non poteſt. Nam ſacerdos poteſt & debet abſolvere moribundum ſenſibus deſtitutum, qui ipſo abſente abſolutionem petiit.

Quæſt. XIX. *Quanam obſervanda ſunt circa præceptum Eccleſiaſticum confeſſionis?*

Reſp. Sequentia. 1. Hoc præceptum obligat omnes fideles adultos ad confitendum ſaltem ſemel in anno, ex Concil. general. Lateran. IV. cap. 21. ibi: *Omnis utriuſque ſexus fidelis poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti*. Idque ſub mortali, ut patet tum ex gravitate materiæ, tum ex pœna adjuncta: *Alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura*. Nomine proprii ſacerdotis intelligitur quidem Parochus, ſed ſine excluſione Epiſcoporum, & ſacerdotum ab iis delegatorum. Nam Epiſcopi eandem & longè majorem juriſdictionem habent in parochianos, ſuntque paſtores ipſorum parochianorum: quare hic canon intelligitur ſalvo jure Epiſcoporum.

2. Præcipitur confeſſio valida, ſacramentalis, & apta ad reconciliationem cum Deo, ideoque per abſolutionem validam terminata. Nam ex Concil. Trident. cap. 5. Eccleſia id præcepit, ut præceptum divinum confeſſionis ſaltem ſemel in anno impleretur; ac proinde non aliam confeſſionem præcipit, quam Deus, at Deus præcipit confeſſionem validam, ac dolorоſam, quam ſequatur abſolutio. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propoſitionem: *Qui facit confeſſionem voluntarii nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*.

3. Qui toto anno confeſſionem omiſit, tenetur confiteri prima die anni ſequentis,

& po-

si potest, aut prima data opportunitate, & continuè, donec impleverit: alioquin peccat deinceps, & toties quidem, quoties potest commodè confiteri, & omittit. Nam Ecclesia absolutè præcipit confessionem annuam primariò propter se, prohibetque ejus dilationem ultra annum: ita ut annus designetur non ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem jure divino impositam, & ut terminus, ultra quem non differatur confessio, & ultra quem remaneat obligatio; ut patet ex his verbis Concil. Trid. *Saltem semel in anno:* lex enim Ecclesiæ lata fuit, ut fideles non nimium differrent observationem præcepti divini. Ergo qui elapso anno statim non confitetur, violat præceptum, & continuo tenetur confiteri; perinde ac qui non solvit censum annuum, solvere continuè tenetur, transacto anno.

Item ex vi hujus præcepti tenentur fideles anticipare confessionem in quavis parte anni, si prævideant, fore ut, omissa illa occasione, nequeant postea toto illo anno confiteri, v. g. ex longa navigatione, vel peregrinatione per terras infidelium. Quia hoc præceptum non terminatur ad finem anni, sed obligat ad confitendum saltem semel in anno: quæ obligatio currit toto anno, ideoque in illo complenda. At si homo positus in illa occasione non confiteatur statim, non implebit præceptum in anno, seu obligationem annuam.

4. Quamvis hoc præcepto certum anni tempus confitendi non statuatur, tamen consuetudo invaluit confitendi intra Quadragesimam, vel quindenam paschalem, approbata à Concil. Trident. Quare juxta multos annus pro servando hoc præcepto computatur ab una quindena Paschali ad aliam; & ita fert fidelium praxis; & reipsa solum eo tempore pastores confessionem à fidelibus exigere solent.

3. Pœna interdicti à Concil. Later. statuta in omittente annuam confessionem, vel paschalem communionem, est solum sententiæ ferendæ, uti verba indicant. Quare ad eam imponendam requititur authoritas Ordinarii, cum parochi careant jurisdictione in foro externo.

Sed an teneantur hoc præcepto, qui solius culpæ venialis sibi conscii sunt?

Resp. Multi negant, quia 1. Concil. Lateran. & Trident. præcipiunt confessionem omnium peccatorum, ergo non loquuntur de venialibus. 2. Ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. Ecclesia solum statuit, ut divinum præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus observaretur; at præceptum divinum non obligat ad confitendum venialia, ex eod. cap.

Affirmant Richard. Alensis, S. Bonaventura, Sylvest. Fagnan. & aliqui recentiores: quia alioquin minæ interdicti per canonem intentatæ inutiles forent, nam fideles causarentur se sibi non esse conscios mortalium: unde ut præceptum divinum ab omnibus religiosè servaretur, Ecclesia præcepit, ut omnes & singuli, licet sibi solorum venialium conscii, semel in anno confiterentur.

S. Thomas hanc opinionem ita amplectitur, ut oppositam non rejiciat: nam, in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. ad 3. Sic ait: *Dicendum, quod ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habet alia, quæ confiteatur. Vel potest dici secundùm quosdam, quod ex decretali prædicta non obligantur nisi illi, qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quia debet omnia peccata confiteri; quod de venialibus intelligi non potest . . . ex hoc etiam ille, qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium; sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implendum, ut se Sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.*

ARTICULUS III.

De Satisfactione.

Quæst. I. AN, *& qualem satisfactionem imponere teneatur Confessarius?*

Nota 1. Satisfactio hic sumitur pro voluntaria sui ipsius punitione, ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam. Duplex est, nempe sacramentalis, de qua hic agitur; & non Sacramentalis, quæ fit non solum piis ac laboriosis operibus sponte susceptis, sed etiam malis ac ærumnis hujus vitæ à Deo inflictis, & patienter toleratis, ut docet Concil. Trid. sess. 14. cap. 9.

Nota 2. Satisfactio Sacramentalis est pœnitentia, seu actio una, vel multiplex, bona & pœnalis, à sacerdote judice legitimo imposita, ad puniendam ac reparandam injuriam Deo illatam, vel etiam ad præcavendam futuram. Cum autem homini carnali & ad malum propenso opus quodlibet bonum sit pœnale, utpote ejus naturæ corruptæ contrarium: ideò omnis actus virtutis etiam

etiam merè internus, in satisfactionem imponi potest. Satisfactio Sacramentalis alia est vindicativa, quæ datur præcisè ad præterita peccata vindicanda; & alia medicinalis, quæ datur præcipuè ad præcavenda futura in posterum. Sæpè autem eadem actio utrumque præstare potest.

Porrò cum satisfactio à confessario imposita, sit pars integralis Sacramenti, & in ea operetur vi clavium, *amplius valet ad expiandum peccatum, quam si proprio arbitrio, homo faceret idem opus.* S. Thom. quodlib. 3. q. 13. ob uberiorem meritorum Christi applicationem. Item plus, aut minus pœnæ temporalis ex opere operato remittit, prout gravior, vel levior est, & majore, vel minore devotione peragitur.

Resp. 1. Confessarius tenetur satisfactionem imponere pœnitenti valenti illam exequi. Constat, 1. Ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. & ex Traditione ac perpetua praxi Ecclesiæ. 2. Quia satisfactio est pars integralis Sacramenti, ex Conc. Trid. can. 4. At minister quantum potest tenetur procurare integritatem Sacramenti. Ut judex æquitatem servare debet: unde cum judicet inter Deum & hominem, sicut debet absolvere hominem rectè dispositum, ita curare debet, ut homo satisfaciat Deo; & ut medicus tenetur curare vulnera pœnitentis. Quare gravis est obligatio satisfactionem aliquam imponendi pro mortali; imò etiam juxta multos pro solis venialibus, aut mortalibus jam alias confessis; quia gravis videtur irreverentia, Sacramentum voluntariè privare sua integritate, seu parte integrali.

Dixi *valenti &c.* Nam absolutio sine impositione pœnitentiæ danda est moribundo, qui inter confitendum sensuum usu & cognitione privatur, ut constat ex praxi Ecclesiæ.

Resp. 2. Confessarius tenetur imponere satisfactiones convenientes & salutares, tum vindicativas, tum medicinales, proportionatas numero ac gravitati peccatorum, & pœnitentis facultati ac dispositioni. Constat ex Patribus & multis Conciliis, & præsertim ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. ibi: *debent Sacerdotes quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere; ne si fortè peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.* Ratio est, quia confessarius à Christo institutus est, tum ut judex non solum solvens, sed etiam ligans seu vindicans, servata æquitate, ut ibi docet Conc. Trid. ac proinde debet servare æquitatem in pœnis præscribendis: tum ut medicus, qui pœnitentis morbos ac vulnera curet, & morborum causas tollat, ut constat ex Patribus, Conciliis variis, ac præsertim ex Concil. gener. Later. IV. c. *Omnis*, ubi ait: *Sacerdos sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens peccatoris circumstantias, & peccati, quibus prudenter intelligat, quale illi debeat præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.* Hinc patet, hanc obligationem esse ex genere suo gravem, cum ad integritatem Sacramenti, officium confessarii, & pœnitentis emendationem ac profectum, ac divinæ offensæ reparationem pertineat.

Observa 1. Salutares & convenientes satisfactiones, quas justitia divina exigit, generatim sunt, ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. illæ, quæ *magnopere à peccato revocant, & quasi frano quodam coercent, cautioresque ac vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt . . . . & quibus, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes efficimur, certissimam inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur.*

2. Satisfactiones medicinales convenientes sunt eæ, quæ peccatorum causas ac radices resecant, malos habitus tollunt, pravas cupiditates coercent, occasiones peccandi removent, vitia curant, & pœnitentis emendationem ac profectum pariunt. Tales sunt actus virtutum interni, & externi vitiis pœnitentis oppositi: contraria enim contrariis curantur. Quare Rituale Roman. ait: *Contrarias peccatis pœnitentias injungat, velut avaris eleemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia, &c.*

Item

Item crebra oratio, sed præsertim matutina & serotina quotidiana; examen quotidianum conscientiæ, auditio quotidiana Missæ, meditationes, præsertim passionis Christi, & extremorum; lectiones librorum spiritualium, auditio concionum; frequens confessio, cura singularis vitium capitale emendandi; fuga otii, occasionum peccandi, voluptatum, & delectationum inutilium; utilis collocatio temporis suo statui congruens, & ordo actionum cujusque diei suis obligationibus accommodatus; sensuum & cupiditatum mortificatio; crebri actus fidei, spei, charitatis, contritionis, & aliarum virtutum, vitiis & pravis cupiditatibus contrarium, cogitatio præsentiæ Dei, omnia ubique & semper inspicientis, devotio singularis erga B. Virginem, quæ consistat tum in ejus invocatione, tum in imitatione mirabilium ejus virtutum; confessio generalis annua, secessus per aliquot dies ad vacandum exercitiis spiritualibus secundum rationem à S. Ignatio traditam &c. Mensura autem satisfactionum medicinalium est necessitas & infirmitas pœnitentis; nec unquam imminui debent, cum satisfactiones illæ sint remedia ad peccatorum fugam, pœnitentis emendationem ac profectum necessaria: unde in his integritatem & severitatem adhibere debet confessarius, ait Suarez. Quare confessarius naturam & causam, seu radicem ac motivum peccatorum pœnitentis prius investiget & inquirat, ut remedia eorum emendationi apta apponat.

3. Satisfactiones vindicativæ seu pœnales, ut sint salutares & convenientes, debent esse proportionatæ non solum multitudini & gravitati peccatorum, sed etiam facultati, conditioni & dispositionibus pœnitentis; ita ut in iis imponendis habeatur ratio ejus infirmitatis, valetudinis, laboris, status, officiorum, paupertatis, & prout prudentia & charitas suggerent. Neque enim salutares sunt pœnitentiæ tam graves ac diuturnæ, ut spectata pœnitentis fragilitate, periculum sit, ne eas omittat; nam tunc in ejus exitium verterentur: in hoc autem Sacramento magis intenditur emendatio & salus pœnitentis, quam satisfactio pro pœna. Si ergo expediat ad bonum spirituale pœnitentis, potest imponi leviot pœna, quam mereatur, idque tandem cedit in majorem Dei gloriam, qui vult præcipuè curationem pœnitentis. Quare S. Antonin. 3. part. tit. 16. c. 21. ait: *Debet confessarius dare talem pœnitentiam, quam credat verisimiliter illum implere, ne ipsam violando, deterius ei contingat.* Et S. Carolus, in instruct. confess. monet, non debere imponi tam gravem ac diuturnam satisfactionem, ut pœnitens ei obsequi recuset, aut acceptatam integrè non impleat, nec ordinariè injungenda esse jejunia iis, qui vitæ subsidia labore manuum parant. Confessarius igitur pœnitentem interroget, *an possit pœnitentiam sibi injunctam peragere: alioquin eam pro sua prudentia immutet, aut minuat*, ait Rituale Parisiense. Tunc autem monendus est, leviorem pœnitentiam imponi quàm mereantur ejus peccata, ut ipse moveatur vel ad majorem petendam, vel ad alias ultro sumendas, cum melius dispositus erit.

Porrò mensuram pœnæ ex judicio Ecclesiæ peccatis debitæ indicant canones pœnitentiales, quos proinde scire debet sacerdos. Nam licèt pœnæ per illos statutæ, spectata facultate & infirmitate pœnitentis, minuendæ sint, tamen sæpè pœnitentibus proponendæ sunt, quo magis criminum gravitatem cognoscant, indeque fiant ad pœnitentiam acceptandam promptiores. Ita S. Carolus, in instruct. confess.

4. Satisfactio ante absolutionem imponenda est, tum ut exploretur debita pœnitentis dispositio, & voluntas faciendi fructus dignos pœnitentiæ: tum quia ordo judicii & justitiæ vindicativæ postulat, ut prius pœnitens satisfactionem spondeat & acceptet, quam absolvatur. Si tamen fortè sacerdos absolutionem prætermisisset, tenetur eam postea injungere.

Sed an confessarius debet habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, dum imponit satisfactionem?

Respondet Sylvius, satis esse sic audire, & intelligere omnia, quando dicuntur, ut in satisfactione injungenda sufficienter meminerit status pœnitentis, ad eam competenter injungendam. Et verò sæpè impossibile est, saltem moraliter, ut confessarius distinctè singula tunc meminerit.

Quæst. II. *Quinam opera in pœnitentiam imponenda sunt?*

Resp. Ex Patribus, ex Concil. Florent. & Trident. sess. 6. c. 14. tria sunt præcipua, ad quæ cætera revocantur, nempe jejunia, eleemosynæ, orationes: nam hæc sunt satisfactiones pœnales simul & medicinales. Per jejunium intelligitur omnis corporis afflictatio, & voluptatum sensuum etiam licitarum privatio, nam species ibi ponitur pro genere; per eleemosynam omne opus miseri-

misericordiæ tum spiritualis, tum corporalis; per orationem omnis actus religionis, & pietatis in Deum, ut Dei laudes, piæ meditationes ac lectiones, auditio Missæ & concionum, susceptio Sacramentorum, examen conscientiæ, oblatio actionum suarum Deo facta ad ejus gloriam, actus fidei, spei, charitatis, contritionis &c.

Quæst. III. *An imponi possunt opera aliunde præcepta?*

Resp. Non possunt sola licitè imponi, si pœnitens possit alia præstare. *Prob.* Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. *Satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* At opera jam aliunde præcepta nequeunt esse ad vindictam & castigationem peccatorum præteritorum: nam etiamsi nulla peccata commisisset pœnitens, teneretur illa præstare, nec illis iterum impositis puniri censetur. Idcirco restitutio injuriæ, & damni compensatio, fuga occasionis peccandi non sunt satisfactiones vindicativæ.

Porrò confessarius censendus est imposuisse opus non aliunde præceptum, nisi aliud exprimat, vel ex circumstantia colligi queat; nam hæc est rationabilis ejus intentio. Quare si simpliciter imponat jejunium, pœnitens non satisfacit jejunando uno die, in quo ex præcepto Ecclesiæ, vel ex voto tenetur.

Quæst. IV. *An imponi debet pœnitentia publica?*

Resp. 1. *Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponant*, ait Rituale Rom. Nam esset improportionata, & contra usum Ecclesiæ, & quodammodo infamativa pœnitentis.

Resp. 2. Imponenda est pœnitentia publica pro peccatis publicis. Ita Conc. Trident. sess. 24. cap. 8. *Apostolus monet, publicè peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse non dubitandum: huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publica hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* Nec tunc (inquit S. Thom.) confessarius, sed pœnitens ipse satisfactionem implendo, manifestat suum peccatum, jam alias notum, & inducitur tantum ad id, quod ex se facere debet ad scandalum tollendum.

Sine tamen Episcopi consilio & authoritate imponi non debet pœnitentia publica cum certa solemnitate peragenda, ut standi ad fores Ecclesiæ cum cereo accenso &c. Sed quivis confessarius potest & debet injungere satisfactiones, quæ sine solemnitate peragantur coram iis, qui scandalum passi sunt, dum aliter tolli nequit, & jubere ut retractent sermones contra fidem, bonos mores, religionem, vel calumnias coram iis, qui audierunt &c. Nam scandalum necessario tolli debet.

Quæst. V. *An confessarius potest in pœnitentiam medicinalem imponere pœnitenti aliquid, ex quo oriatur suspicio vel etiam notitia peccati pœnitentis?*

Resp. Suarez, disp. 33. sect. 7. si medium illud sit necessarium ad vitandum relapsum, posse sacerdotem illud præcipere pœnitenti, v. gr. ut dimittat tale officium, vel hanc domum, aut aliquid simile; & ipsum pœnitentem teneri obedire; quod si noluerit, dimittendum sine absolutione. Quo in casu nulla est sigilli fractio; quia si aliquid fit, totum est ex consensu & voluntate pœnitentis. Neque est gravamen aut onus contra sigillum, quod ille consensus per præceptum vel per comminationem negandi absolutionem extorqueatur; quia supposita vera necessitate, illud præceptum non tam imponitur à confessario, quàm declaratur pœnitenti obligatio, quam in se ipso habet; & ideo comminatio illa justa est, imò & necessaria, quia non potest aliter confessarius debito modo fungi suo munere. Ita Suarez. Neque tunc est revelatio confessionis; sed ipsemet pœnitens, ut suæ obligationi satisfaciat, seipsum voluntariè prodit.

Quæst. VI. *An possit injungi satisfactio applicanda aliis, v. gr. defunctis?*

Resp. Affirm. Quia tunc non applicatur aliis satisfactio secundum valorem, quem habet ex opere operato, sed secundum eum quem habet ex opere operantis. Præterea actus ipse charitatis, quo quis applicat aliis satisfactionem sui operis, habet vim satisfactivam: hanc enim habet omne opus meritorium.

Quæst. VII. *An pœnitens teneatur acceptare & implere pœnitentiam rationabilem injunctam?*

Resp. Affirm. 1. Quia Sacerdos habet potestatem judicialem non solum solvendi, sed etiam ligandi seu obligandi per impositionem pœni-

pœnitentiæ, ex Concil. Trident. cap. 8. cit. Imò habet obligationem imponendi convenientem satisfactionem, ut ostendi. At talis potestas & obligatio non potest esse in Sacerdote sine obligatione in reo talem satisfactionem injunctam acceptandi & exequendi: hæc enim sunt correlativa, & alioqui Sacerdotis potestas vindicativa esset inefficax. 2. Ex Conc. Later. cap. *Omnis*, ibi: *Omnia sua peccata confiteatur fideliter, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.* 3. Quilibet subditus tenetur obedire judici & superiori justam sententiam ferenti. At Sacerdos, cui pœnitens per confessionem se subjecit, imponit pœnitentiam, ut superior & judex; & tunc fungitur vice Christi, ejusque nomine ac authoritate ligat, sicut absolvit. 4. Ex Conc. Trident. sess. 14. canon. 4. Satisfactio est pars Sacramenti, nempe integralis, & à Deo requiritur ad plenam ac perfectam peccatorum remissionem. Pœnitens autem tenetur servare integritatem Sacramenti, præsertim cum ad illud concurrat. Quare hæc obligatio ex genere suo gravis est, cum ejus materia pertineat ad religionem & justitiam divinam.

Nec excusatur pœnitens, eo quod velit alium adire: nam non licet pœnitenti sine justa causa Sacramentum inchoatum relinquere, & effugere Sacerdotis justum judicium, cui se jam subjecit. Pœnitens quidem ante confessionem poterat alteri confiteri, sed facta confessione tali Sacerdoti, hic jam fungitur vice Christi, ejusque authoritate ligat: *Nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent*, ait Conc. Trident. sess. 14. cap. 8.

Hinc mortaliter peccat, qui pœnitentiam pro mortali impositam, vel notabilem ejus partem culpabiliter omittit: nam qui tenetur aliquid præstare, ad id obligatur per se sub mortali, si res gravis sit. Quod si sit levis, & imposita pro solis venialibus, vel mortalibus jam alias confessis, secundum multos est dumtaxat veniale illa omittere, secluso contemptu & scandalo: quia completio integralis partis per materiam levem non obligat nisi leviter pro ratione materiæ. Aliqui tamen putant esse mortale: quia gravis irreverentia Sacramento infertur, illud privando tota sua integritate & complemento non accidentali. Et quamvis hæc materia secundùm se sit levis, tamen gravis censetur respectu Sacramenti, cum sit ejus tota pars integralis. Delugo fatetur, esse mortale omittere satisfactionem pro solis venialibus impositam, si hæc gravis sit, verbi gratia, jejunium, quia obligatio eam implendi oritur à potestate judicis, & res præcepta est gravis, & capax præcepti gravis.

Imò si Confessarius leviorem pœnitentiam imposuisset, pœnitens tenetur supplere: nam lege divina tenemur satisfacere Deo in hac vita etiam pro pœna temporali peccatis quoad culpam remissis debita, ut constat, 1. Ex Joel, 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, in fletu, & in planctu.* Per jejunium intelligitur omne opus pœnale. Item, ex Matth. 3. *Pœnitentiam agite.* Et, Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Quæ duo ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 14. non solum contritionem & vitæ emendationem significant, sed etiam, *satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, aliaque pia spiritualis vitæ exercitia, pro pœna temporali, quæ non tota semper, ut in Baptismo, dimittitur.* 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit S. Hieronymus, in cap. 2 Jerem. *Peccata gravia gravioribus tormentis indigent.* 1. Ex præcepto naturali & divino virtutis pœnitentiæ tenemur, quantum possumus, Deo planè satisfacere in hac vita pro injuriis ipsi illatis. Nam ipsa ratio dictat, Deo non minus, quàm hominibus plenè satisfaciendum esse, quàm primum fieri potest moraliter. Hæcque obligatio gravis est pro mortalibus.

Porrò ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 9. satisfacimus Deo non solum piis ac laboriosis operibus à Sacerdote injunctis, vel sponte susceptis, sed etiam malis ac ærumnis hujus vitæ patienter propter Deum toleratis.

Dixi *rationabilem*. Nam si clavis erret, ut ajunt, hoc est, si imponatur satisfactio irrationabilis ob nimiam gravitatem & diuturnitatem, potest pœnitens illam recusare, & alium confessarium adire.

Quæst. VIII. *Quandonam pœnitens tenetur implere pœnitentiam?*

Resp. Tenetur tempore à confessario præscripto: nam circumstantia temporis in præcepto includitur. Dilatio tamen satisfactionis ad paucos dies, etsi sine necessitate, potest esse tantum venialis, nisi ad finem injunctæ pœnitentiæ magni referat, illam impletam esse tempore præfinito, v. gr. ad superandas tentationes urgentes. Quod si confessarius nullum tempus determinavit, tenetur pœnitens satisfactionem implere, quam primum commode potest; itaut peccet mortaliter, si illam ex gravi negli-

gentia

gentia diu differat. Non integritas Sacramenti, & ratio debiti, juſtæ ſatisfactionis ac medicinæ, & rationabilis intentio confeſſarii executionem celerem exigunt.

Qui autem pœnitentiam quocumque modo diſtulit, tenetur eam poſtea quam primum poteſt perſolvere. Nam dilatio ſolutionis debiti ultra terminum non liberat debitorem onere illud ſolvendi, & intentio confeſſarii eſt, ut ſatisfactio abſolutè fiat; tempus vero præfinitur ſolum ad non differendam ſolutionem.

Quæſt. IX. *Quomodo, & in quo ſtatu impleri debet ſatisfactio?*

Reſp. 1. Satisfactio impleri debet ex motivo pio ac ſupernaturali, & ſine affectu ad mortale. Quia ſatisfactio Sacramentalis eſt pars integralis Sacramenti, & actus virtutis pœnitentiæ præceptus ad compenſationem quamdam injuriæ divinæ: ergo debet eſſe actio moraliter bona, ſupernaturalis, elicita ſaltem ex motivo placandi Deum, ejuſque injuriam compenſandi. Quæ voluntas eſt incompoſſibilis cum affectu ad mortale.

Reſp. 2. Qui pœnitentiam in peccato mortali exequitur, peccat ſaltem venialiter. Quia Sacramenti partem indignè ſuſcipit; & ponit obicem effectui, nempe remiſſioni pœnæ temporalis, quæ eſt effectus ſecundarius, pendens à primario, nempe gratia ſanctificante. Tamen ex communiori ſententia talis non tenetur poſtea ſatisfactionem repetere, eo quod ſubſtantiam præcepti impleverit; & quia in Eccleſia veteri ſæpe exigebatur ſaltem magna ex parte executio ſatisfactionis ante abſolutionem, ac proinde ante remiſſionem peccatorum ſaltem ordinariè: nam perfecta contritio talis eſt infrequens. Imo juxta multos, ſicut pœnitentiæ ante abſolutionem implendæ juſſu confeſſarii, reatum pœnæ temporalis tollunt, cum peccatum poſtea per abſolutionem remiſſum fuerit; ita pœnæ poſt abſolutionem peragendæ, etiamſi in peccato poſtea ſuperveniente impletæ fuerint, tamen ſublato per juſtificationem obice ſuum effectum aſſequentur.

Quæſt. X. *An pœnitentia à confeſſore impoſita poteſt in aliam mutari?*

Reſp. 1. Non poteſt à pœnitente propria authoritate mutari, etiam in aliud opus melius: tum quia nulla ſatisfactio poteſt eſſe Sacramentalis, niſi imponatur à miniſtro Sacramenti: tum quia reus non poteſt mutare ſententiam judicis, nec ſubditus opus præſcriptum à ſuperiore. Item ab alio Sacerdote mutari nequit, ſi fuerit conveniens nec nimis acerba: cum impoſita ſit, clave non errante, per actum poteſtatis ligandi.

Reſp. 1. Ob juſtam cauſam mutari poteſt in aliam convenientem, 1. Ab ipſo confeſſario, qui illam impoſuit: nam hoc ſæpe poteſt expedire ad bonum animarum, ad quod hoc judicium ordinatur; & tunc non erit neceſſe repetere priorem confeſſionem, ſi tempus, à quo facta eſt, ſit adeo breve, ut moraliter cenſeatur idem judicium; & Sacerdos adhuc recordetur ſtatum pœnitentis: ſed hoc fieri debet in alia confeſſione, quia eſt actus judicialis, & uſus clavium, qui non niſi in Sacramento exercetur. Quod ſi confeſſarius non recordetur amplius peccatorum, pro quibus priorem pœnitentiam impoſuit, requiritur nova eorum confeſſio: quia impoſitio alterius pœnitentiæ eſt actus juriſdictionis, qui fit à judice ut Judex eſt: ergo debet procedere cum notitia cauſæ.

2. Id etiam poteſt quivis alius confeſſarius, ſi ſatisfactiones impoſitæ ſint irrationabiles, & contra prudentiæ regulas, & minimè convenientes. Quia Sacerdos non habet poteſtatem tales injungendi, nec proinde ad eas obligandi pœnitentem: ideoque mutari poſſunt ab alio, qui in eodem tribunali idem poteſt ac prior judex, cui ſuccedit. Sed tunc neceſſe eſt, ut apud ipſum fiat nova confeſſio peccatorum, pro quibus impoſita eſt pœnitentia: quia pœnitentiæ commutatio eſt impoſitio pœnitentiæ loco prioris, ideoque actus judicii Sacramentalis; alioqui pœnitentia mutata non eſſet Sacramentalis. At ex Concil. Trid. ſeſs. 14. cap. 5. tale judicium non poteſt niſi cauſa diſtinctè cognita, & in ſacro tribunali rectè exerceri: neque enim Sacerdos habet poteſtatem ligandi, ſeu imponendi ſatisfactionem Sacramentalem, niſi prout exercet judicium & poteſtatem clavium, præcedente legitima accuſatione ſibi facta. Hinc confeſſarius pœnitentiam ab alio impoſitam commutare nequit ſine nova peccatorum abſolutione: nam non poteſt exercere judicium Sacramentale, quin totum Sacramentum conficiat: unde etiam ex parte pœnitentis requiritur nova contritio. Cæterum ne prius Sacramentum ſua integritate privetur, relinquendum eſt aliquid ex priore pœnitentia præſtandum.

Quæſt. XI. *An pœnitentia poteſt per alium perſolvi?*

Reſp. Neg. Quia 1. Satisfactio imponitur pœnitenti per ipſum, non per alium perſolvenda.

venda. Nam ipsemet reus debet pœnam debitam subire; & cum culpa sit personalis, personalis quoque debetur pro ea satisfactio. 2. Ex Concil. Trident. materia & partes Sacramenti sunt tres actus pœnitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio: ergo satisfactio, quæ est pars materialis Sacramenti, debet esse actus ipsius pœnitentis, non alterius; sicut nec contritio, vel confessio alterius potest esse materia in hoc Sacramento. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem; *Pœnitens propria authoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimplent.*

Quæst. XII. *An necesse est ex præcepto, seu institutione Christi, ut satisfactio ante absolutionem semper impleatur?*

Resp. Neg. *Prob.* 2. Ex usu nunc in Ecclesia à pluribus sæculis recepto, Ecclesia autem præsens, non minus quàm antiqua à Spiritu Sancto regitur; nec unquam errare potest in rebus ad fidem, mores, disciplinam generalem, & administrationem Sacramentorum pertinentibus, juxta illud, Matthæi 28. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Ex usu antiquæ Ecclesiæ, in qua pœnitentes ante pœnitentiam impletam absolvebantur, ut quando imminebat persecutio, aut aliud mortis periculum. 3. Ex Sixto IV. qui, ut falsam & erroneam damnavit hanc Petri de Osma propositionem: *Non peracta pœnitentia confitentes absolvi non debere.* Et ex Alexandro VIII. qui tres has propositiones damnavit. 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni, induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei id quodammodo dictante.* 17. *Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.* 18. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.* Ratio est, quia satisfactio est tantum pars integralis, & complementum Sacramenti Pœnitentiæ. Pars autem integralis non debet necessario præmitti essentiali ejusdem rei; & sine illa stat tota essentia compositi, ut patet in physicis, sic dentes non nascuntur infantibus, nisi aliquot post ortum mensibus, à fortiori in rebus moralibus.

Sed num aliquando potest confessor obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam sive ex parte, sive ex toto ante absolutionem?

Resp. Affirm. Nam nec Christus, nec Ecclesia id prohibuerunt, quando prudentia dictat id expedire. Imò ad id obligari debet pœnitens, quando est periculum, ne absolutione accepta pœnitentiam omittat; vel si hoc necessarium sit, aut valde expediat curationi pœnitentis, vel si Sacerdos nequeat aliter judicare de dispositione pœnitentis. Ita Suarez, & Delugo, qui disp. 14. sect. 10. sic ait: *Ex communi doctrina Teologorum potest aliquando obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam ante absolutionem, per modum medicinæ, quando judicat id necessarium, vel utile pœnitenti, ex eo quod soleat facilè promittere pœnitentias, vel ut confessarius certus sit de pœnitentia impleta, vel ob alios fines.*

APPENDIX.

Referuntur præcipui Canones Pœnitentiales secundùm ordinem Decalogi, ex variis Conciliis, & libris pœnitentiariis collecti in Instruct. Sancti Caroli.

Circa I. Decalogi Præceptum.

Qui à fide desciverit, pœnitentiam agat annis decem.

Qui auguriis & divinationibus servierit, quique cantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annis septem.

Respiciens furta in astrolabio, pœnitens erit annis duobus.

Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos.

Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annis quinque.

Circa II. Præceptum.

Quicumque sciens perjuraverit, 40. dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & nunquam sit sine pœnitentia; & numquam in testimonium recipiatur, & post hæc communionem percipiat.

Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam agat annos decem.

Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publicè blasphemaverit, pro foribus Ecclesiæ diebus Dominicis septem, in manifesto, dum missarum solemnia aguntur, stet; ultimoque ex illis die, sine pallio & calceamentis, ligatus corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane & aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo tunc ingres-

gressurus. Singulis item illis septem diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest: alioquin alia pœnitentia afficiatur. Recusans Ecclesia ingressu interdicatur, in obitu Ecclesiastica careat sepultura.

Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Circa III. Præceptum.

Qui opus aliquod servile die dominico, festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

Si quis jejunia à sancta Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem.

In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in pascha non communicet, ac præterea à carne abstineat.

Circa IV. Præceptum.

Qui parentibus maledixerit, 40. dies pœnitens sit in pane & aqua.

Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

Qui percusserit, annos septem.

Si quis contra Episcopum, Pastorem, & Patrem suum insurexerit, in Monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget.

Si quis Episcopi, aut ministrorum ejus, vel Parochi sui præcepta contempserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane & aqua.

Circa V. Præceptum.

Qui presbyterum occiderit, pœniteat 12. annis.

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit; tero vitæ suæ tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu: abstineat à carne & vino, dum vixerit: jejunet secunda, & quarta, & sexta feria.

Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, & in obitu communionem recipiet.

Qui homicidii author fuit, ob consilium quod dedit, pœnitentiam aget 40. dies in pane & aqua, cum septem sequentibus annis.

Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; si nolens, quadragesimas tres.

Qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane & aqua, oleribus ac leguminibus: abstinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea quadragesimas in anno observabit.

Qui sceleris occultandi causa filium necarit, pœnitentiam aget annos decem.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres.

Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget uno anno per legitimas ferias.

Si quis illum proximo dederit nec nocuerit: tridui pœnitentiam aget in pane & aqua.

Circa VI. Præceptum.

Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, pœnitentiam aget 20. dies.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit 40. dies.

Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget.

Qui incæstum fecerit (non ita enormem) *pœnitens erit 12. annis.*

Qui monialem violaverit, pœnitens sit annis decem.

Si qua mulier cerussa, aliove pigmento, se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres.

Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel qua sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere duodecim annis. Et si crimen sit manifestum, debet deponi, & peregrinando 12. annis pœniteat, & postea Monasterium intret tota vita sua moraturus ibidem.

Pro adulterio septennii & decennii pœnitentia imponitur. Pro osculo, seu amplexu impudico triginta dierum pœnitentia statuitur.

Circa VII. Præceptum.

Si quis furtum de re minori fecerit, pœnitentiam aget annum unum.

Qui furatus est aliquid de Ecclesia supellectili, aut thesauro, vel pecuniam Ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiæ sacras, pœnitens erit annos septem.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, & pœnitentiam aget dies 20. in pane & aqua.

Qui

Qui usuras accepit, rapinam fecit, pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

Circa VIII. Præceptum.

Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

Falsarius in pane & aqua pœnitentiam agat, quandiu vivit.

Si quis de proximo detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane & aqua.

Circa IX. & X. Præceptum.

Rem alienam nefariè concupiscens, avarusque, pœnitens erit tribus annis.

Si quis concupiscit fornicari, si Episcopus, pœnitens erit annos septem; si presbyter, quinque: si Diaconus vel monachus, tres; si clericus aut laicus, annos duos.

(✠) *Nota.* 1. De origine & usu canonum pœnitentialium BENEDICTUS XIV. lib. 3. de Synodo Diœcesana cap. 62. hæc docet: Tanta diligentia Majores nostri disquirebant, quæ unicuique peccato esset imponenda pœnitentia, ut si enorme aliquod audiretur perpetratum crimen, quod, vel ratione adjectæ circumstantiæ quamdam peculiarem, & graviorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo pœnitentiæ genere esset illud expiandum; reque mature discussa, ac tandem deliberata, singuli parœciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant: hujus vetustissimæ Ecclesiæ praxis locupletissimus testis est S. Cyprianus multis in epistolis, præcipue *epist.* 14. 18. 53. & 62. eamque pluribus monumentis comprobat doctissimus Morinus *de Pœnit. lib.* 4. *cap.* 17. & *lib.* 6. *cap.* 14. & 15. Tanti præterea momenti negotium æstimabatur, ut peccatores dignam, suoque reatui æquam subirent pœnitentiam, ut interdum etiam Romani Pontifices, ea de re exquireretur sententia; & quandoque ad eumdem ipse reus remitteretur dijudicandus, qua, & quanta pœnitentia, à Deo, atque ab Ecclesia reconciliationem consequi mereretur. Theodobertus Francorum Rex Vigilium Papam interrogavit, qua pœnitentia plectendus esset, qui fratris sui uxorem duxerat; cui interrogationi Vigilius satisfecit epistola ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, quam habemus *tom.* 1. *Concil. Galliæ pag.* 246. In Concilio Lemovicensi anni 1031. (*collect. Harduin. tom.* 6. *p.* 1. *col.* 891.) decretum est: *Si Episcopus Parochianum suum cum testibus, vel litteris, Apostolicis, ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multories pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam exponendam, hic talis licenter à Papa remedium sumere potest*, ibidemque circa finem, factum narratur cujusdam Militis Vasconis, qui, jubente Vasconum Duce Sancio, seniorem suum occiderat, sed postea pœnitentia ductus Episcopum adiit, à quo hoc accepit responsum: *Nescio tibi consilium ferre pœnitentiæ, sed vade quantocius ad Papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: si te ille abjecerit, nec à me, nec ab aliquo invenies pœnitentiam.*

2. Quam autem, aut Episcopi, aut Pontifices Maximi certo criminis semel imponendam statuerant, pœnitentia, in codicem referebatur, qui *Liber Pœnitentialis* est nuncupatus, ut deinceps regula esset, ad quam inferiores Sacerdotes se conformarent: & ne quisquam ab ea recederet, Episcopus in sua Synodo, atque in diœcesis visitatione, id potissimum investigabat, an quilibet Presbyter librum haberet Pœnitentialem, suæ diœcesis proprium, & an secundum quod ibi præscriptum erat, pro modo culpæ, pœnitentiam injungeret. Discimus id ex Burchardo, apud quem *lib.* 1. *post cap.* 94. inter ea, quæ Episcopi in Diœcesanis Synodis quærere debent, hoc *interrogat.* 58. continetur: *Est aliquis, qui modum pœnitentiæ sibi injunctum non custodierit?* Atque ex Reginone, suam canonum collectionem à modo exordiente visitandi Ecclesia, ubi *cap.* 98. hæc singulis Presbyteris ab Episcopo, aut Archidiacono facienda proponitur interrogatio: *Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel à Theodoro Episcopo, vel à Ven. Presbytero Beda editum, ut secundum quod ibi scriptum est, interroget Confitentes, ut Confessio modum pœnitentiæ imponat.*

3. Multi ex hisce libris Pœnitentialibus ab Episcopis exarati perierunt: Atque utinam ille extaret, quem accuratissime conscripserat Cyprianus, ut ipsemet *epist.* 52. *ad Antonianum* testatur: inde enim exactissimæ priscorum Patrum, in puniendis peccatis diligentiæ luculentum haberemus testimonium; sed licèt plures ex illis desiderentur, plures tamen, sapientissimo Dei consilio, ad

nos pervenerunt, ut ex illis discamus, quinam fuerit in Ecclesia Catholica veræ pœnitentiæ spiritus. Antonius Augustinus ad suam juris canonici epitomem antiquam attexuit Pœnitentiale Romanum, in novem titulos distributum, in quibus varia recensentur criminum genera, atque ex Conciliis, Summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, pœnitentiæ describuntur, pro singulis imponendæ, & fortasse hic liber ille idem est, quem Nicolaus I. se misisse scribit ad Bulgaros, in responsione ad eorum quæsita *cap. 75.* : *Judicium pœnitentia, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus, scriptis secum utique deferent; aut certe Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, cum oportuerit, exhibebit* (*tom. 5. collect. Hard. col. 378.*) Post Gratiani Decretum, in editione Romana habentur canones pœnitentiales, desumpti ex Summa Astensi, eosdemque canones, à mendis purgatos, qui Librariorum incuria, in eos irrepserant, laudatus Antonius Augustinus adjecit libris Pœnitentialibus, Romano, Bedæ, & Rabani, opportunis, & eruditis notis à se exornatis. Alios antiquos libros Pœnitentiales in lucem protulit Morinus *in append. ad tract. de Pœnitent.*: Alios evulgavit Martene *tom. 2. de antiquis Ecclesiæ ritibus*. Liber de remedio peccatorum Venerab. Bedæ, & Capitulare Theodulfi Archiepiscopi Aurelianensis, publici juris fecit Baluzius *tom. 7. miscellaneor. pag. 11.* Muratorius binos Pœnitentiales ex Italicis deprompsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice Ms. Capituli Canonicorum Veronensium, alterum ex codicibus Mss. monasterii Bobiensis, atque ambos edidit *tom. 5. antiquit. Ital. med. ævi, dissertat. 68.* S. Carolus Borromæus non solum vulgatos canones Pœnitentiales, sed innumeros alios, ex antiquis Conciliis, aliisque libris Pœnitentialibus in unum collegit, per decem distribuit Decalogi præcepta, eorumque lectionem summopere Sacerdotibus commendavit; Eamdemque vero S. Caroli collectionem, ad Sacerdotum Pœnitentiæ Sacramentum administrantium institutionem, denuo typis Romanis imprimi jussit Gaspar Cardinalis Carpineus, tempore Pontificatus Innocentii XII., cujus erat in Urbe Vicarius.

4. Jam vero si Episcopus in sua Synodo antiquos canones Pœnitentiales renovaret, iisque Constitutionibus annecteret, animo inducendi Confessarios ad pœnitentias imponendas, quæ pro unoquoque crimine sunt in illis præscriptæ, non solum rigidissimæ Ethices sectatorem se ostenderet, sed rem plane impossibilem attentaret: Etenim hac nostra lutulenta ætate, qua Fideles à pristino morum nitore, & sanctitate defecerunt, tot interdum gravissimis culpis onerati, ad Sacramentale forum quidam accedunt, ut si iisdem, secundum antiquos canones Pœnitentiales, foret injungenda pœnitentia, hæc ad tot annos esset protrahenda, qui integrum eorumdem vitæ cursum non exæquaret modo, sed excederet, quod *in citat. dissert.* bene ponderavit Muratorius.

5. At si Episcopus suis Synodalibus Constitutionibus canones inserat Pœnitentiales, vel eorumdem studium, & cognitionem Sacerdotibus suadeat, aut etiam præcipiat, non ut illos, jam à multis sæculis obsoletos, ad usum revocet; sed dumtaxat, ut eorumdem notitia Confessariis prodesse queat, ad aliqualem proportionem servandam inter diversas peccatorum species, & pœnitentiam, pro singulis imponendam; Ac præterea, ut iidem Confessarii inde argumentum desumant ad aperiendum Pœnitentibus admissorum scelerum gravitatem, quæ tam longa, tam aspera, tamque formidanda vindicta, etiam in hac vita, ab Ecclesia coercebantur; si inquam, hoc tantum consilio, id ab Episcopo fiat, statim Constitutiones Synodales inclamare, turbas ciere, Clerum, & populum adversum eas concitare, quod aliquando factum scimus, res plane intolerabilis esset, atque à nullo cordato viro ferenda. Enimvero quam reprehensionem meretur Episcopus, qui plurimum & sanctitate, & doctrina præstantium Præsulum vestigia premit? Quid à S. Carolo hac in re gestum fuerit, jam audivimus; Quid alii fecerint Antistites, mox subnectemus.

6. In famigeratis Constitutionibus Matthæi Giberti, Episcopi Veronensis, Ecclesiasticæ disciplinæ, ante Tridentinam Synodum, Instauratoris solertissimi, *cap. 18. titul. 6.*, statuitur: *Confessarii canones Pœnitentiales quasi quasdam regulas edisceant ..., ut sciant illos postea sapienter, & discrete moderari, secundum peccati circumstantias, & Contritionis qualitatem*; Joannes Franciscus Bonhomius Vercellarum Episcopus, qui floruit post Tridentinum, in suis generalibus decretis Ecclesiasticæ reformationis *pagin. 213.*, loquens de Confessario, ait: *Canonesque item Pœnitentiales memoria teneat, ut singulis criminibus convenuam satis-*

satisfactionem injungere valeat, simulque ipsis Pœnitentibus, ut promptius, ac libentius, quod jussi erunt, ipsi præstent; diligenter exponat, quam benigne hodie Ecclesia sancta gravissimas antiquorum canonum pœnas in mitiores commutandas esse censuerit; Hoc ipsum à Catechismo Romano ad titulum *de Pœnit.* hisce verbis insinuatur: *Ut Pœnitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, opera pretium erit eis interdum significare, qua pœna quibusdam delictis, ex veterum canonum præscripto, qui Pœnitentiales vocantur, constituta sint.* In Concilio Provinciali Florentino, habito anno 1518., atque à Leone X. confirmato, *pag.* 120. *& seqq.* integri referuntur antiqui canones Pœnitentiales, quibus hæc præfiguntur verba: *Hi sunt Pœnitentiales canones, quos hic in fine subnectendos duximus ad sublevandam simplicium Clericorum imperitiam, ut cum viderint, certam à jure pœnitentiam imponi, ipsi melius arbitrium suum informare possint, quomodo attentis confessione, fletu, lacrymis, & dolore, & dispositione, & facultate Confitentium, pœnitentias salubriter moderari possint; nam qualitas temporum nostrorum, in quibus non solum merita, sed & corpora defecerunt, non patitur rigorem antiquorum canonum permanere, sed necesse est illum à discreto Sacerdotis judicio temperari.* In Synodo Amerina habita anno 1595. ab Episcopo Antonio Maria Gratiano *cap.* 146. legitur: *Pœnitentialium canonum jure impositas singulis sceleribus pœnas, pœnitentiasque nosse Confessoribus perutile fuerit, cum id ex iis ipsi melius, certiusque statuere valeant, qua cuique peccato definienda pœnitentia sit, tum, ut Pœnitentes ipsi à Confessoribus de prisci moris severitate edocti, quanto nunc benignius cum illis sancta mater Ecclesia agat, intelligentes, hanc saltem ei graziam referant, ut à peccatorum consuetudine, ob id diligentius abstineant*; In Synodo Pragensi celebrata anno 1605., & jussu Cardinalis Episcopi de Harrac, recusi anno 1650. *tit. de Pœnit.* dicitur: *Confessarii canones Pœnitentiales memoriæ mandent, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungant*; In Synodo Osnabrugensi anni 1628. cap. 17. habetur: *Requiritur in Sacerdote scientia canonum Pœnitentialium.* Similes Episcoporum Italiæ Synodales Constitutiones recensentur à Gonetto *tom.* 4. *Theolog. moral. tract.* 6. *cap.* 7., videlicet Cosmæ de Torres, Episcopi Perusini; Cardinalis Jacobi Sabelli, Archiepiscopi Beneventani; Cardinalis Joannis Baptistæ Leonii, Episcopi Ferrariensis: Venerab. Servi Dei Cardinalis Pauli de Aretio, Episcopi Placentini; Cardinalis Bonifacii Cajetani, Archiepiscopi Tarentini; Cardinalis Cybo, sacri Collegii Decani, Episcopi Veliterni; Cardinalis Jacobi Boncompagni, Archiepiscopi Bononiensis Decessoris nostri.

7. Quæ autem hucusque dicta sunt de Pœnitentialium canonum utilitate pluribus argumentis confirmat Cardinalis de Aguirre *ad can.* 11. *&* 12. Concilii Toletani III. *tom.* 2. *collect. maxim. Concilior. Hispan.* eaque nituntur etiam auctoritate D. Thomæ, qui *quodlib.* 3. *quæst.* 13. *art.* 1., docet quidem, non esse nunc pœnitentiam præscribendam, ad exactam normam antiquorum canonum, sed simul expedire ait, ut Confessarius pœnitenti significet, quanta pœnitentia, pro singulis ab ipso perpetratis flagitiis expiandis, esset olim ab Ecclesia definita: *Videtur satis conveniens, quod Sacerdos non oneret Pœnitentem gravi pondere satisfactionis: quia sicut parvus ignis à multis lignis superpositis de facile extinguitur, ita posset contingere, quod parvus affectus Contritionis in Pœnitente nuper excitatus, propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante. Unde melius est, quod Sacerdos Pœnitenti indicet, quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis injungenda, & injungat sibi nihilominus aliquid, quod Pœnitens tolerabiliter ferat, ex cujus impletione assuescat, ut majora impleat, qua etiam Sacerdos sibi injungere non attentasset; & hæc, qua præter injunctionem facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ, ex illa generali injunctione, qua Sacerdos dicit: Quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum.*)

CAPUT II.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ, seu Absolutione.

I. CIrca modum absolvendi sic habet Rituale Romanum authoritate Pauli V. editum: *Cum pœnitentem absolvere voluerit, injuncta ei prius & ab eo accepta pœnitentia salutari, primò dicit.*

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.

Deinde dextera versùs pœnitentem elevata dicit:

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem

nem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Jesus Christus te absolvat: & ego authoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde, Ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Passio Domini nostri Jesu Christi, merita Beatæ Mariæ Virginis, omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.

Monet omittendam esse vocem, *suspensionis*, si pœnitens sit laicus, & addit in confessionibus frequentioribus & brevioribus, omitti posse *Misereatur &c.* & satis esse dicere, *Dominus noster Jesus Christus &c.* ut supra usque ad illud *Passio Domini &c.* Urgente vero gravi aliqua necessitate in periculo mortis, breviter dici posse, *Ego te absolvo ab omnibus censuris & peccatis, in nomine Patris &c.*

II. Forma absolutionis consistit in his verbis: *Ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Quare preces & verba, quæ hanc formam antecedunt & subsequuntur, non sunt de illius essentia, ut constat ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. Item quamvis omnia verba ista ex præcepto exprimi debeant, tamen aliqua non sunt de essentia formæ, ut ista *Ego, tuis, Amen*. Sed circa alia dissentiunt Theologi, nam alii ad totam essentiam assignant hæc duo, *Absolvo te*, quæ saltem secundum omnes requiruntur: quia necessaria sunt ad significandum effectum primarium Sacramenti, nempe absolutionem. Absolutio autem est sententia judicialis, quæ necessario ad reum dirigitur; & hic pronomen *te* exprimi debet. Alii insuper exigunt voces, *à peccatis*. Imò aliqui, pauci illi quidem, addunt etiam. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, sed falso principio nixi, nempe quia putant formam Sacramenti esse deprecativam.

III. Absolutio data sub conditione de præsenti, vel de præterito, valet, si illa sit præsens, vel impleta: quia tunc Sacramentum, & effectus non suspenditur. Sed sic collata sine necessitate, graviter est illicita, est enim contra reverentiam Sacramenti, & usum Ecclesiæ. Item illicitè apponitur conditio, quæ necessario præsupponi debet, ut si dicas: *Ego te absolvo, si habeas veram contritionem*, vel *voluntatem restituendi, si habeo potestatem absolvendi, &c.* Quia conditio, quæ semper necessaria est, & ex natura Sacramenti præsupponi debet, inutiliter ac otiose, ideoque contra reverentiam Sacramento debitam, apponitur. Si autem dubitetur, utrum pœnitens adhuc vivat, vel an Sacerdos verba absolutionis protulerit, secundum multos danda est absolutio sub hac conditione: *Si tu es capax*, vel *si non es absolutus, Ego te absolvo, &c.* ut fit in Baptismo.

Absolutio autem data sub conditione de futuro, est nulla. Quia tunc intentio absolvendi, & absolutio non existit absolute, sed suspenditur, ac proinde nihil efficit: nam non est in potestate Sacerdotis suspendere Sacramentum & ejus effectum, cum Sacramenta producant id, quod significant, & significant gratiam præsentem dari. Hinc non valet absolutio sic data; *Si restituveris, si pœnitentiam impleveris, Absolvo te.*

IV. Invalida est absolutio data absenti; ut constat, 1. Ex praxi Ecclesiæ, in qua numquam moribundis absentibus datur, etsi sine ea morituris. 2. Ex forma absolutionis, quæ subjectum per ly *te*, designat præsens, idcòque falsa esset, si foret absens, & quæ forma necessariò verbis vocalibus constat: nemo autem ad absentem utitur verbis vocalibus.

V. Mortale est, absolvere aliquem à peccatis, antequam sit absolutus ab excommunicatione contracta: nam Ecclesia graviter prohibet, ne excommunicatus ullum Sacramentum recipiat. Quare is non est vetè absolutus ob carentiam contritionis, & sacrilegium mortale, quod admittit recipiendo Sacramentum contra prohibitionem Ecclesiæ.

VI. Ad repetendam absolutionem requiritur nova confessio: nam super eadem confessione non potest absque sacrilegio reperti absolutio: quia caderet super materiam nullam, ideoque irrita esset. Potest tamen repeti super diversa confessione etiam eorumdem peccatorum: quia confessio est materia proxima; peccata autem remota: unde absolutio cadet super novam materiam proximam.

CA-

CAPUT III.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS PRIMUS.

De potestate requisita in Ministro Pœnitentiæ.

Quæst. I. *An requiritur jurisdictio ad absolvendum?*

Nota. Jurisdictio generatim est potestas regendi, seu ferendi sententiam in subditos. Duplex est, nempe in foro interno & externo. Jurisdictio in foro interno seu pœnitentiæ, de qua hìc agitur, est potestas absolvendi, ligandi, & obligandi subditos confessos in tribunali pœnitentiæ sacramentalis. Jurisdictio in foro externo est potestas ferendi leges ac censuras, imponendi pœnas Ecclesiasticas etiam publicas, vel ab iis dispensandi, ac liberandi, & regendi subditos per hæc omnia, & quoad politiam externam. Utraque jurisdictio subdividitur in ordinariam & delegatam. Jurisdictio in foro interno ordinaria est ea, quæ alicui competit ratione officii habentis annexam curam animarum, qualem habet Papa in omnes fideles, Episcopi in suos diœcesanos, parochi in suos parochianos, superiores religioforum in suos subditos.

Delegata est ea, quæ committitur sacerdoti ab eo, qui habet ordinariam. Et acquiritur per expressam, vel tacitam concessionem: nam delegatio est unus ex actibus jurisdictionis ordinariæ. Ad consensum autem tacitum requiritur scientia ejus quod agitur: unde non est tacita concessio sine notitia prælati.

Nota. Jurisdictio delegata non expirat per delegantis mortem, aut dimissionem, si sine ulla temporis limitatione ab illo data fuit, nec revocata ab eo, vel illius successore aut superiore. Nam delegatio est gratia facta confessario, cui statim acquiritur: at gratia facta non expirat per mortem concedentis; nam gratia, seu beneficium superioris debet esse mansurum. *Reg. jur. 16. in 6.*

Nota 3. Qui habet potestatem delegatam, non potest eam subdelegare, nisi hoc ei specialiter concessum sit: quo casu, non suo, sed delegantis nomine censetur subdelegare. Quia delegatus eam solam potestatem habet, quæ ei conceditur: at conceditur ei solum quoad suam personam potestas exercendi jurisdictionem, non item alteri committendi, nisi aliud exprimatur; nam hæ duæ facultates diversæ sunt & distinctæ.

Resp. Ad absolvendum, præter potestatem sacerdotalem requiritur jurisdictio. Constat ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. *Quoniam igitur natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Ratio est, quia absolutio est sententia judiciaria, ad cujus valorem requiritur jurisdictio in eo, qui judicat, & subjectio in eo, qui judicatur.

Quæst. II. *An aliquando Ecclesia suppleat defectum jurisdictionis in sacerdote?*

Resp. Affirm. modò hæc duo simul adsint. 1. Titulus coloratus, hoc est, titulus habens speciem veri tituli, cùm tamen reipsa nullus sit; qualis est collatio beneficii parochialis, sed invalida propter occultum aliquem defectum, v. g. propter occultam simoniam. Error communis, itaut communitet ac publice quis existimetur verum habere titulum & jurisdictionem: si enim ex errore unius aut alterius tantum putaretur sacerdos habere jurisdictionem, quam non habet, invalida esset absolutio: quia tunc non est sufficiens ratio, ob quam Ecclesia censeatur conferre jurisdictionem; cum hoc non sit necessarium ob bonum commune, quod non exigit, ut Ecclesia prospiciat quibusvis casibus privatæ singulorum ignorantiæ.

Ecclesia autem supplet illum occultum defectum, concedendo extraordinarie sacerdoti jurisdictionem transeunter pro singulis actibus: eo quod bonum commune id exigat ad impedienda multa gravia damna ac scandala, quæ ex invaliditate actuum oriuntur. Argumento ex *L. Barbarius*, §. *de offic. prætor.* Talis tamen minister peccat graviter, quia usurpat jurisdictionem, quam scit se antecedentet non habere, & hoc est ei graviter prohibitum.

Quæst. III. *An præter potestatem ordinis & jurisdictionis requiritur approbatio in confessario tam regulari, quàm sæculari non habente beneficium, cui animarum cura sit annexa?*

Resp. Affirm. Nam ita statuit Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. *Quamvis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant; determit tamen S. Synodus nullum etiam regularem posse confessiones facultatum,*

etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegio & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus.

Circa quod decretum observanda sunt sequentia.

1. Approbatio est consensus & facultas Episcopi, ut confessarii munus exerceat is, quem ad id idoneum judicat. Sensus autem decreti Concil. Trident. est, quòd sine illa approbatione nullus possit non solum licitè, sed etiam validè audire confessiones, ut expressè declaravit Sacr. Congregatio Cardinalium, & constat ex sensu ac praxi Ecclesiæ, atque ex scopo Concilii, & ex his ejus verbis: *Nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari.* Nam *Tò posse* simpliciter & absolutè ibi dictum, intelligitur tum validè, tum licitè: & qui non reputatur idoneus simpliciter ad administrandum Sacramentum, is sanè non potest illud validè administrare. Porrò Ecclesia id potuit statuere: quia cùm jurisdictio ad valorem absolutionis necessaria tribuatur ab Ecclesia, potuit illa hanc conditionem apponere, ut necessariam ad jurisdictionem accipiendam, & validè exercendam: ita ut sine approbatione sacerdos non curatus sit incapax jurisdictionis recipiendæ vel exercendæ, adeoque absolvendi validè.

2. Hoc habet vim etiam in Gallia: nam hoc statutum in Gallia receptum & promulgatum fuit, ut constat ex multis Concilis particularibus, & ex Comitiis generalibus Cleri Gallicani ann. 1625. 1635. 1645. Præterea hæc propositio: *Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut sæcularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii authoritate privilegia regularium restringi possunt, cùm id in Gallia receptum non sit, præterquàm in decisionibus fidei:* ab Alexandro VII. anno 1659. damnata fuit ut falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, Concil. Trident. & Sedi Apostolicæ injuriosa. Idem declaravit Clemens X. Constit. *Superna.*

3. Non sufficit approbatio petita, & injustè denegata: quia Concil. Trident. requirit, ut obtineatur, & injusta recusatio approbationis non est approbatio. Nec jam amplius valent privilegia in contrarium allegata, cùm Concil. Tridentin. & Summi Pontifices derogaverint privilegiis quibuscumque huic decreto contrariis. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Satisfacit præcepto confessionis annuæ, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.* Et istam. *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

4. Decretum Concil. Tridentini restringitur ad Confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, non religiosorum. Quare ad audiendas confessiones religiosorum non requiritur Episcopi approbatio; sed illi possunt confiteri iisdem, quibus ante Concil. Tridenr. per sua statuta, vel jus commune poterant; cùm Concil. circa illos nihil innovet. Nunc tamen ad audiendas confessiones Monialium, etiam Regularibus subjectarum, requiritur Episcopi diœcesani approbatio, ex Const. Gregor. XV. *Inscrutabili*, & Constit. 7. Clementis X.

Porrò Religiosi unius ordinis non possunt audire confessiones religiosorum alterius ordinis sine facultate superiorum ipsius pœnitentis; quia Papa concessione sua generali jurisdictionis in omnes fideles non intendit derogare statutis religionum, ex quibus varii religiosi non possunt confiteri, nisi confessariis à suis superioribus designatis. Quare religiosi à domo sua absentes intelligant ex superioribus suis, vel ex statutis religionis suæ, vel ex recepta consuetudine, quibusnam confiteri possint. Quòd si circa hoc nec superior, nec religio aliquid statuerit, censetur permittere, ut confiteantur cuilibet sacerdoti approbato, si non habeant socium sui ordinis sacerdotem.

5. Requiritur approbatio Episcopi loci, in quo audiuntur confessiones, ita ut approbatus in una diœcesi, non possit in alia audire confessiones sine approbatione Episcopi diœcesani. Constat ex Ecclesiæ praxi, quæ est optima legum interpres; ex numero plurali, quo utitur Concil. Trident. ut significet in diversis diœcesibus diversas requiri Episcoporum approbationes, ex Clemente X. constitut. *Superna*, & ex Alexandro VII. qui oppositum damnavit anno 1659. Enim verò approbatio est actus jurisdictionis: at actus authoritatis, & jurisdictionis non excedit sphæram authoritatis, nec proinde limites diœcesis.

6. Hoc decretum non spectat habentes beneficium, annexam habens curam animarum:

rum : nam censentur approbari hoc ipso, quòd tale beneficium eis confertur. Sed parochus resignato suo beneficio jam neminem validè absolvere potest sine approbatione : quia jam non habet parochiale beneficium.

Quæst. IV. *An sufficit jurisdictio, vel approbatio sub ratihabitione futura, vel præsumpta, seu interpretativa, cum nempe judicatur concedenda si peteretur?*

Resp. Neg. Quia ex Concil. Trident. ad valorem absolutionis requiritur jurisdictio & approbatio actu & absolutè existens, & jam obtenta, ad quam requiritur consensus actualis signo aliquo externo declaratus. Et verò jurisdictio & approbatio requiruntur ad substantiam ac valorem absolutionis : at nulla res existit, nisi actu existant omnia, quæ ad ejus substantiam pertinent. Neque hìc valet ista regula juris, in *6. Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari*. Nam hæc regula solùm habet locum in actibus, quorum valor in futurum suspendi potest : at valor absolutionis præsentis suspendi nequit ; valor enim sacramentorum pendere nequit ab actione de futuro.

Quæst. V. *An sufficit jurisdictio & approbatio probabilis tantùm?*

Resp. Non sufficit ad licitè absolvendum, sed requiritur certa. Quia extra casum necessitatis non licet administrare sacramentum cum opinione tantùm probabili eorum, quæ ad ejus valorem requiruntur : alioquin sacramentum periculo nullitatis sine necessitate exponeretur, quod est grave sacrilegium. Imò neque sufficit ad validè absolvendum, si jurisdictio, vel approbatio reipsa non existat : nam tunc deest aliquid ad valorem absolutionis requisitum. Nec tunc Ecclesia supplet hunc defectum, sed solùm dum titulus est coloratus, & error communis.

Quæst. VI. *An confessor regularis approbatus in una diœcesi, potest absolvere in ea subditos alterius diœcesis, pro qua non est approbatus?*

Resp. Potest, etiam à casibus ibi reservatis, sed non reservatis in diœcesi, in qua est approbatus, nisi eos noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim migrasse. Ita declaravit Clemens X. constitut. *Superna*, his verbis. *Posse autem regularem confessorem in ea diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse*. Idem dicunt de Sacerdote sæculari approbato ob tacitum Episcoporum consensum communi consuetudine confirmatum.

Hinc mercatores, litigantes, milites, peregrinantes, &c. possunt absolvi à confessariis loci, ubi confitentur : nam hi jure communi, vel ex consuetudine tacitè à superioribus approbata, sunt veluti subditi Episcopi loci, in quo versantur, quantùm ad sacramenta, excepto Ordine. Quòd si casus non sit reservatus in diœcesi pœnitentis, sed solùm in diœcesi confessarii, hic non potest illum absolvere : nam per reservationem ei sublata est potestas absolvendi à tali peccato. Præterea reus debet judicari secundùm leges & consuetudines loci, in quo judicatur. Idque totum constat etiam ex recepta consuetudine.

Quæst. VII. *An parochus potest subditos audire, & absolvere in aliqua diœcesi, in qua non est approbatus?*

Resp. Ex communi sententia, potest etiam licitè, modò id fiat absque scandalo. Quia habet ordinariam in proprium subditum jurisdictionem, ab approbatione non pendentem : jurisdictio autem in foro pœnitentiæ, cùm sit voluntaria, non contentiosa, nec requirat strepitum fori, exerceri potest extra proprium territorium.

Quæst. VIII. *An sæcularis vel regularis approbatus generaliter in una diœcesi, potest validè absolvere in alia diœcesi subditum diœcesis, in qua est approbatus?*

Resp. Neg. Ita Clemens X. constit. *Superna*, ubi decernit, *Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia diœcesi eas absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus episcopi, à quo ipsi religiosi jam fuerant approbati*. Nam jurisdictio delegata pendet in sui exercitio ab approbatione Episcopi loci, in quo audiuntur confessiones.

Quæst. IX. *An parochus extra parochiam suam potest valide absolvere subditos alterius parochiæ, cum facultate proprii talium parochi?*

Resp. Non potest sine licentia Episcopi expressa, vel tacita. Nam parochus unius parœciæ non fit parochus subditorum alterius parœciæ per delegationem proprii illorum parochi ; & parochorum jurisdictio pendet ab episcopo, qui potest iis auferre potestatem delegandi eos, quos judicat mi-

nus aptos audiendis quorumlibet confessionibus. Licentia autem expressa est, cum scripto, vel verbis conceditur: tacita vero, cum episcopus non contradicit consuetudini, quam scit vigere circa auditionem ejusmodi confessionum.

Quæst. X. *An generaliter approbatus ad audiendas confessiones sæcularium, censetur approbatus pro audiendis confessionibus monialium, sive Ordinario, sive Regularibus subjectarum, si non fuerint nominatim exceptæ?*

Resp. Neg. Nam ita fert usus, & ita declaravit Clemens X. constit. *Superna*, his verbis *& generaliter approbatos ab episcopo ad audiendas personarum sæcularium confessiones nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali episcopi approbatione; atque approbatos pro audiendis confessionibus monialium unius monasterii, minimè audire posse confessiones monialium alterius monasterii. Itidem confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione in vim approbationis hujusmodi illarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.*

Quæst. XI. *An regulares egent approbatione Ordinarii ad audiendas confessiones suorum famulorum sæcularium?*

Resp. Clemens X. constit. cit. declaravit: *in monasteriis ac etiam collegiis, ubi juxta instituta regularia vivitur, posse tam prælatos regulares, quàm confessores regularium eorumdem monasteriorum seu collegiorum, audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt.*

Quæst. XII. *An Episcopus possit validè limitare approbationem quoad tempus, locum & personas?*

Resp. Affirm. Constat, 1. Ex praxi quotidiana. 2. Alexander VII. ann. 1659. in causa Andegavensis Episcopi, & Regularium, ut falsam & erroneam damnavit hanc propositionem: *Non possunt Episcopi limitare seu restringere approbationes, quas regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare.* 3. Quia habens approbationem etsi injustè restrictam ad tempus, locum, vel personas, revera caret approbatione pro alio tempore, loco, & pro aliis personis; unde non potest valide absolvere in tali loco, tempore, & tales personas, pro quibus non est approbatus. At sine approbatione actu existente invalida est absolutio.

Quando autem ad tempus limitatum data fuit approbatio, cessat statim per se exacto termino: nam approbatio durare nequit ultra tempus præscriptum ab eo, à cujus voluntate pendet. Hinc nova opus est.

Nota. Clerus Gallicanus ann. 1700. damnavit hanc propositionem: *In ministro pœnitentiæ requiritur etiam approbatio ordinarii, quæ potest limitari, sed non revocari sine causa.*

Quæst. XIII. *An sacerdos non approbatus possit absolvere à venialibus?*

Resp. Non potest saltem licitè, ex decreto Innocentii XI. edito anno 1679. *Non permittant* (Episcopi) *ut venialium confessio fiat simpliciter Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si confessarii etiam regulares, aut quicumque alii secus egerint, sciant, Deo Opt. Max. rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum & Ordinariorum justam & rigorosam animadversionem in contra facientes, etiam regulares, etiam Societatis Jesu.* Imò neque etiam validè posse videtur, quia Sacerdos vi ordinationis non habet jurisdictionem, neque subditos etiam solorum venialium reos. Nemo autem potest absolvere à peccatis sine jurisdictione ordinaria, vel delegata, ex Concil. Trident. sess. 14 cap. 7. cum absolutio sit actus judicialis, qui non potest exerceri, nisi in subditos; & jurisdictio delegata valide exerceri nequit sine approbatione.

(✣) *Nota.* In fine hujus articuli indicandæ essent duæ Constit. quarum altera, quæ tom. 1. Bullarii est ordine 20. edita fuit Kalendis Junii 1741., altera vero, quæ in eodem vol. est 120. data fuit 6. Idus Februarii 1745. quibus Confessarii absolvere prohibentur socios proprii criminis in iis, quæ sunt contra sextum Decalogi præceptum. At quod hujusmodi quæstio in Authore desideretur, & luculenter tractata sit in cap 14. lib. VII. de Synodo Diœcesana, integram transcripsimus, atque huic articulo adjecimus.

Ut jam, post dispositionem requisitam in pœnitente, aliquid de Confessarii jurisdictione, quod ad propositum pertinet, dicamus, unum animadversione dignum censemus. Quamvis sacramentum Pœnitentiæ sit à Christo Domino institutum per modum judicii, & nemo esse queat Judex in causa propria; nihilominus

cum

communiter existimant Theologi, duce D. Thoma, sola spectata natura Sacramenti, posse Confessarium sui criminis socium, à secum perpetrato peccato, cujuscumque speciei illud sit, in foro Sacramentali absolvere. Siquidem tunc, non de propria, sed aliena culpa judicium profert; neque, secluſa legum prohibitione, repugnat, ut quis Judicis personam assumens, de commisso ab altero delicto sententiam dicat, licèt ejusdem delicti ipse, tanquam privatus, particeps fuerit. Ita D. Thomas in supplem. part. 3. quæst. 20. art. 1. ad 1. Ad primum ergo dicendum, quod in tali casu nec Sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato; sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia; si tamen absolveret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quod non debet esse in eodem crimine, intelligendum est, secundum congruitatem, non secundum necessitatem Sacramenti. *An verò non solum valide, sed etiam licite id fiat, non consentiunt Auctores. Aliquam certe labem in ea confessione D. Thomam agnovisse, ex citatis ejusdem verbis palam est; & S. Petrus Damiani* opusc. 7. c. 7. *adeo vehementer in eamdem confessionem invehitur, ut certe videatur, illam non solum illicitam reputare, sed tanquam irritam rejicere; Ait enim:* Legis præceptum est, ut cum quis lepra perfunditur, Sacerdotibus ostendatur; tunc autem non Sacerdotibus, sed leproso potius ostenditur, cum immundus immundo peractam communem nequitiam confitetur. Sed cum confessio utique manifestatio sit; quid, obsecro, manifestat, qui audienti cognitum narrat? Aut quo pacto confessio illa dicenda est, cui nihil à confitente manifestatur, nisi quod jampridem ab audiente cognoscitur? Et qui sociali vinculo peractæ iniquitatis adstringitur, qua lege, quo jure, alterum poterit ligare, vel solvere? Frustra enim alium quis solvere nititur, qui & ipse vinculis irretitur. *His, ex Theologis Moralibus assentitur Stephanus Fagundez* in secundum præceptum Ecclesiæ lib. 4. c. 3. num. 35. *ubi gravis culpa reum facit Sacerdotem, excipientem confessionem suæ concubinæ. At ex adverso Silvester* in Summ. p. 1. V. Confessio 1. num. 17. *Joannes Sanchez* tom. 16. in opere, cui titulus *Heteroclita spiritualia*, p. 128. *La Croix* tom. 2. p. 227. *aliique affirmant, confessionem factam Complici, tam ex parte pœnitentis, quàm ex parte Confessarii, culpa vacare, modo uterque à perpetrato crimine abhorreat, & longe absit periculum novi consensus in illud.*

2. *Et tamen in multis Synodis decretum est, nedum illicitam, sed inanem pariter, nullam, atque irritam fore absolutionem, datam à Sacerdote socio sui criminis, adversus sextum Decalogi præceptum: ita quippe statutum legimus in Synodo Leodiensi ann.* 1662. pag. 74. *in Veliterna sub Cardinali Cybo anno* 1698. pag. 36. *in Synodo Fulginatensi, sub Episcopo Baptistello anno* 1722. pag. 76. *in Bononiensi, sub Cardinali Jacobo Boncompagno* lib. 2. cap. 6. *in Anconitana sub Cardinali Massejo anno* 1738. pag. 11. *atque in Synodo Lucana, quam refert Roncaglia* in sua morali Theologia tom. 2. tract. 19. cap. 3. *Numquid igitur prædicti Episcopi peccarunt contra regulam, quam hucusque inculcavimus, & elucidavimus, nihil in Synodo decernendi, de rebus dubiis, atque inter Theologos controversis, materiam præcipue Sacramentorum respicientibus?*

3. *Nihil illos peccasse ex eorumdem statutis deprehendimus: illi siquidem non deciderunt quæstionem, an Confessarius, generali caterequin jurisdictione instructus, valide, & licite pœnitentem absolvat à crimine secum perpetrato; sed eumdem privarunt jurisdictione seu facultate absolvendi sui socium, seu complicem in peccato impudicitiæ. Quam verò sapienter & sanctè id præstiterint, ex iis fas est judicare, quæ Doctores de hac re agentes mature ponderarunt. Atque, ut ea prætermittamus, quæ à S. Petro Damiani, & D. Thoma nuper audivimus, Basilius Pontius* de matrim. lib. 7. cap. 38. num. 3. *illata mentione confessionis, de qua agimus, gravia mala describit, atque exaggerat, quæ ex ea proveniunt, præcipue cum Confessarius, in Sacramentali foro, feminam audit, cum qua non semel tantum, & diu amea peccavit, sed in turpi contubernio perseverat. Verjuys* tom. 9. artic. 5. *affirmat, longa experientia compertum, ejusmodi confessiones plerumque sacrilegas esse, noviſque peccatis fœdatas; Theophilus Rainaudus, quamvis* cit. loc. *eamdem confessionem in se licitam dixerit, periculosam tamen fatetur; & Natalis Alexander* Theolog. dogmat. & moral. tom. 4. cap. 5. art. 9. reg. 67. *hæc ad rem adnotavit:* Vix contingit, ut peccatores, qui apud ipsos hujusmodi crimen deponunt, sinceram illius pœnitentiam agant; Vix contingit, ut criminosi illi

Sacer-

Sacerdotes salutaria dent consilia, & convenientem satisfactionis modum præscribant, & si peccata sint impudicitiæ, periculum est, ne nova cum pœnitenti, tum Sacerdoti in ipsa confessione, peccati nascatur occasio. *Quare S. Carolus Borromæus, ne sordidis hisce maculis illud fœdaretur Sacramentum, quo Christi sanguine perfundimur, ut à peccatorum lepra mundemur, in sua Synodo Diœcesana* XI. (Act. Eccl. Mediol. part. 2. pag. 409.) *Confessariis generatim, atque universim facultatem interdixit, sui cujuscumque criminis socium, seu quoquomodo participem, absolvendi:* Confessario (*inquit*) qui cujuscumque criminis, etiam minimi socius, participesve ullo modo fuit, munere interdictum sit confessionis eorum audiendæ, quos illius socios habuerit . . . Nec verò absolutio, si quam impertierit, ullius roboris sit, sed irrita plane, ac rescissa, nullaque omnino, tanquam ab eo impertita, qui jurisdictionis, & facultatis expers est. Et vero si quis Confessarius culpæ socius, particepsve aliquid contra ausus fuerit, excommunicationis sententiam statim subeat: cujus vinculo irretitus, ab alio Sacerdote, nisi à nobis, absolvi non possit.

4. *Quamquam autem hæc sanctissimi Præsulis statuta, etiam generatim, uti sonant, sint summopere commendanda, & quilibet Antistitum sanctè queat eorumdem vestigiis insistere, negari tamen haud potest, majorem quamdam, & graviorem inhonestatem in eo adesse, ut Sacerdos illius personæ confessionem excipiat, cum qua impuditicia scelus admisit, ac proinde statim ac Nos ad Petri Cathedram evecti, totius Dominici gregis curam suscepimus, universali lege ediximus, ne ullus Confessarius*, extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi, ipso jure, quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, *ut legi potest in nostris Apostolicis litteris datis Kalendis Junii* 1741. *quæ extant in nostrarum Constitutionum* volum. 1. Constit. 20. *Ut porro conscientiarum tranquillitati consuleremus, aliis similibus litteris datis die* 8. *Februarii* 1745. *quæ habentur* in eodem volum. Constitut. 120. *declaravimus, ad rem, de qua agimus, perinde esse, nullum adesse Sacerdotem, præter illum, cum quo pœnitens inhoneste peccavit, aut cum tantum adesse, quem idem pœnitens, constitutus in mortis articulo eligere nequit, sine periculo se ipsum infamandi, aliisque malam sui suspicionem ingerendi; atque ideo, in eo rerum statu, non prohiberi, diximus, Sacerdotem, sua impuditicia complicem absolvere; eumdem tamen simul monuimus, ne prædicta infamia, aut scandali pericula sibi confingat, quæ revera absint; quinimmo voluimus, ut ea, cum potest, antevertat, & removeat, secus enim pœnas non effugiet, in nostra prima Constitutione, inobedientibus inflictas.*

Quænam verò sint hujusmodi pœnæ, vide Constit. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ, ad calcem hujus Tractatus appositam.*

ARTICULUS II.

De casibus reservatis.

CAsuum seu peccatorum reservatio, est subtractio potestatis absolvendi à certis peccatis, salva potestate absolvendi ab aliis. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. Et can. 11. constat à Papa pro tota Ecclesia, & ab Episcopis pro sua Diœcesi reservari posse peccata, à quibus alii non possint valide absolvere sine potestate ab illis delegata. Ratio est, quia ad validè absolvendum requiritur jurisdictio, quæ cùm sit penes dispositionem Ecclesiæ, potest ab ea restringi, negari, & subtrahi.

Quæst. I. *Quænam requiruntur, ut peccatum censeatur reservatum?*

Resp. Ex praxi Ecclesiæ tria requiruntur. 1. Ut sit mortale, nam venialia non reservantur, cùm non sint materia confessionis. 2. Ut sit externum: nam licèt peccata meræ interna possint absolutè reservari, cùm ad ea remittenda requiratur jurisdictio, quæ potest à Prælatis Ecclesiæ restringi & denegari; tamen reipsa sola externa communiter reservantur: quia hæc reservatio ordinariè sufficit ad bonum regimen animarum. Ut autem peccatum externum censeatur reservatum, non sufficit quòd habeat mortalem malitiam ex actu interno; sed insuper requiritur, ut ipsa actio externa habeat malitiæ gravitatem. Nam reservatio præcipuè cadit in actum externum malum, ac proinde requirit actum externum mortaliter malum ex objecto. Et sicut sola voluntas interna non reservatur; ita nec quando non

procedit in actum externum habentem ex se gravem malitiam. Hinc si furtum in loco sacro esset reservatum, & aliquis aliquid leve haud sufficiens ad mortale surripuisset, ex voluntate aliquid notabile surripiendi, si occurrisset, tale furtum etsi mortale, reservatum non esset. 3. Ut peccatum sit consummatum, nisi aliud in statuto exprimatur. Quia reservatio, cùm sit quid odiosum seu onerosum, est strictæ interpretationis. Hinc reservata fornicatione, vel homicidio, non reservatur voluntas interna fornicandi, etiam adhibito externo conatu, nisi fuerit copula carnalis, nec percussio gravis ex animo occidendi, nisi sequatur mors. Dixi, *nisi aliud exprimatur*. Nam aliquando reservantur etiam actus non consummati, sic sola provocatio ad duellum, & ejusdem acceptatio expresse reservantur, etiamsi non sequatur conflictus.

Sunt qui docent, peccata impuberum non esse reservata; nisi exprimantur: quia in ipsis non reperitur necessitas Episcopalis correctionis. Hoc tamen pendet ab Episcoporum arbitrio: quare eorum intentio ab ipsis exquirenda est: nam cùm impuberes possint esse subjecti censuris, quidni & reservationi? Porrò contrahitur reservatio etiam invincibiliter ignorata; nam non est propriè pœna, nec contumaciam requirit, ut censura.

Quæst. II. *An peccata dubia censentur reservata?*

Resp. Negant plurimi, in dubio facti. Quia reservatio cùm sit odiosa, debet restringi ad casus certos, non extendi ad dubios. Ideoque reservata ebrietate, intelligi debet ebrietas certa, quæ sola est ebrietas simpliciter & absolutè. Hinc qui admisit peccatum ex suo genere reservatum, sed dubitat, an cum advertentia vel consensu sufficienti ad mortale, non incurrit in reservationem.

At in dubio juris, cùm nempè dubitatur, an peccatum mortale pœnitentis sit reservatum, confessarius non potest ab eo absolvere, nisi superior expresserit, se nolle in tali dubio reservare. Nam hoc ipso quòd constat peccatum esse materiam reservationis, sed dubitatur an superior illud reservavit, tunc dubium est de potestate ab eo absolvendi: non licet autem absolvere cum potestate dubia. Adde quod Clemens VIII. prohibuerit omnibus confessariis etiam privilegiatis in Italia degentibus, *ne quis eorum sub prætextu privilegiorum, ab ullo ex casibus clarè vel dubiè in Bulla* In Cœna Domini *legi solita contentis, vel aliàs quomodocumque Sedi Apostolicæ reservatis vel reservandis absolvat*.

Quæst. III. *Quinam absolvere possunt à reservatis?*

Resp. 1. Ipse reservans, vel ejus successor, aut superior in hoc foro erga eosdem subditos, & quivis alius, qui ab illis hanc facultatem obtinuit. Nam reservans reservando retinuit pro se jurisdictionem, & successor habet eandem cum illo potestatem: superior verò potest id omne, quod potest inferior.

Resp. 2. Ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 6. Episcopi possunt suos subditos in foro conscientiæ absolvere ab omnibus peccatis Papæ reservatis, occultis, nec ad forum contentiosum deductis. Possunt etiam ab aliis, quando subditi propter legitimum impedimentum non possunt Papam adire, ex cap. 6. de *sentent. excommun.* ne videlicet ex dilatione absolutionis periculum immineat animarum.

Resp. 3. Quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, & excommunicatus saltem toleratus, potest quoslibet in articulo mortis absolvere à quibusvis peccatis & censuris, in defectum Sacerdotis approbati. Constat ex praxi Ecclesiæ, & ex Rituali Romano, quod sic habet: *Si periculum mortis immineat, approbatusque desit confessarius, quilibet Sacerdos potest à quibuscumque censuris & peccatis absolvere*. Nam tunc Ecclesia hanc potestatem omnibus Sacerdotibus, etiam excommunicatis, saltem toleratis censetur concedere, & revera concedit, ne pereant animæ defectu absolutionis validæ, tunc præsertim adeò necessariæ.

Dixi in defectum, &c. Nam si facilè haberi possit Sacerdos approbatus, alter non poterit absolvere, ut docet S. Carolus in Instruct. confess. quia hæc potestas concessa est ob necessitatem moribundi; nec est periculum, dum facilè absolvi potest à Sacerdote approbato, & habente jurisdictionem expeditam. Quare Rituale Romanum præter periculum mortis ad hoc requirit defectum Sacerdotis approbati.

Porrò omnes Sacerdotes approbati tunc æquè possunt de omnibus mortalibus absolvere, & sic per se loquendo quoad valorem absolutionis nullus est inter illos ordo servandus; quia in articulo mortis nulla est reservatio, ut docet Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. his verbis: *Piè admodum, ne hæc ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custodi-*

ſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis, atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt.

Circa hoc obſervanda ſunt ſequentia:

1. Multi docent, poſſe tunc moribundum abſolvi à Sacerdote excommunicato non tolerato, & hæretico, in defectum alterius: quia Concil. Trident. dicit *omnes Sacerdotes poſſe*. Sed hoc negant alii cum Fagnano, qui, in cap. *Non eſt vobis*, de ſponſal. teſtatur S. Congregationem Cardinalium Concil. Trident. interpretum, inter quos caput fuit Card. Moronus, qui paulò ante fuerat Legatus Apoſtolicus in Concilio, cujus proinde mentem probè norat, declaraſſe verba Concilii reſtringi ad Sacerdotes in unitate Eccleſiæ viventes, & habiles ac capaces juriſdictionis exercendæ, quales non ſunt excommunicati non tolerati, & hæretici ac ſchiſmatici notorii. Et verò, inquit, in Eccleſia Dei non fuit ſemper incuſoditum, ut præciſi ab unitate Eccleſiæ poſſint abſolvere in caſu neceſſitatis; cùm imò potiùs certum ſit, ex communi ſententia eorum, qui ante Concilium ſcripſerunt, non potuiſſe. Toletus docet, hæreticos & ſchiſmaticos, ſupple notorios, id non poſſe ſecundùm communem ſententiam, quia Eccleſia noluit eis dare juriſdictionem ob periculum perverſionis fidelium, ſed putat alios poſſe.

2. Per articulum mortis hìc intelligitur grave ac mortale mortis periculum. Nam iſta ex uſu Eccleſiæ in hac materia pro eodem uſurpantur, ut conſtat ex Ritual. Roman. Quia pia mater Eccleſia non cenſetur velle quemquam exponi periculo probabili damnationis. Et in articulo ſtricto mortis, quando jam vita deſperata eſt, ſæpè, imò ferè ſemper fieri nequit confeſſio.

3. Abſolutus à peccatis reſervatis non tenetur poſtea, ſi convaluerit, adire ſuperiorem, vel ejus delegatum. Quia, cùm in illo articulo nulla ſit reſervatio, quivis Sacerdos habet tunc poteſtatem à quibuſlibet peccatis etiam alioquin reſervatis abſolvendi directè, & ſine onere illa confitendi ſuperiori. Secùs de cenſuris.

Quæſt. IV. *An regulares privilegiati habentes poteſtatem abſolvendi à caſibus Papæ reſervatis, poſſunt ideò abſolvere à caſibus Epiſcopo reſervatis, ſine facultate Epiſcopi?*

Reſp. Neg. Ita expreſsè declaravit Clemens X. Conſtit. *Superna*. Et Alexander VII. oppoſitum damnavit.

Quæſt. V. *An Sacerdos approbatus careat poteſtate abſolvendi à reſervatis, poteſt aliquando directè abſolvere à non reſervatis, & indirectè à reſervatis?*

Reſp. Circa hoc duplex eſt ſententia. Prima, quæ eſt communis, docet id poſſe in duobus caſibus. 1. Si pœnitens inculpatè oblitus eſt aliquod reſervatum, vel ſi bona fide illud confiteatur Sacerdoti non advertenti eſſe reſervatum. Quia alioquin ſi illud in perpetuum obliviſceretur, vel ſemper uteretur eodem confeſſario, nunquam acceptarus eſſet abſolutionem extra articulum mortis; & ſic poſſet perite occaſione reſervationis, cùm multi moriantur ſine abſolutione accepta in articulo mortis. Unde meritò cenſetur Eccleſia tunc dare poteſtatem abſolvendi directè à non reſervatis, & indirectè à reſervatis, cum onere poſtea reſervata confitendi Sacerdoti habenti poteſtatem in illa. Quam ſententiam S. Carolus tenendam proponit in ſua diœceſi, in qua proinde dat hanc poteſtatem. Volunt autem, alios Epiſcopos cenſeri eandem poteſtatem concedere hoc ipſo quòd non contradicunt ſententiæ communi id aſſerenti, quam ignorare nequeunt. 2. Si Sacerdos habens reſervata, nequeat omittere celebrationem Sacri ſine gravi ſcandalo, nec adſit Confeſſor habens poteſtatem in reſervata. Quia cùm quilibet ſibi peccati mortalis conſcius teneatur confeſſionem præmittere communioni, credibile non eſt, Eccleſiam ſic inſtituiſſe reſervationem, ut tunc à peccatis abſolvi nequeat, directè quidem à non reſervatis, & indirectè à reſervatis, malleque cum cum incerta contritione non confeſſum celebrare, quàm confeſſionem communioni præmittere. Tunc autem docent, neceſſariam eſſe confeſſionem peccatorum omnium etiam reſervatorum: quia ſcilicet ſine illa ſtatus pœnitentis nequit ſufficienter innoteſcere confeſſario, ut ſatisfactionem debitam imponat, & opportuna remedia ſuggerat. Item remanere obligationem peccata reſervata iterum confitendi alteri confeſſario habenti poteſtatem in illa.

Secunda ſententia negat, in ullo caſu extra mortis periculum poſſe. Quia peccata non reſervata remitti nequeunt ſine reſervato: nam unum mortale ſine alio remitti non poteſt. At in nullo caſu extra mortis articulum peccatum reſervatum poteſt per confeſſarium carentem poteſtate in reſervata remitti etiam indirectè. Quia 1. Concil. Tridentin. ſeſſ. 14. cap. 7. ait, Sacerdotes

extra

extra articulum mortis nihil posse in casibus reservatis. 2. Si Confessor carens potestate in reservata posset in aliquo casu extra articulum mortis indirectè ab illis absolvere, potest à fortiori in articulo mortis; & ita absque ratione Concil. Tridentinum declarat, nullam esse reservationem in articulo mortis, ne quis occasione illius pereat: manente enim reservatione etiam pro articulo mortis, poterit adhuc pœnitens absolvi ab omnibus peccatis à quovis Sacerdote, directè quidem à non reservatis, & indirectè à reservatis, atque ita reservatio nulli poterit esse occasio pereundi. Unde ulteriùs satius erit, reservationem manere, quàm tolli pro articulo mortis; sic enim meliùs prospicitur vigori disciplinæ sine periculo salutis animarum. 3. Cum adest peccatum reservatum, tota causa ad superiorem judicem devolvitur: ergo nihil in ea potest inferior.

Jam verò fatentur, pœnitentem, qui reservatum aliquod peccatum in perpetuum oblitus est, numquam accepturum absolutionem peccatorum à Sacerdote carente potestate in reservata; posse tamen in articulo mortis à quocumque absolvi; quia tunc cessat omnis reservatio. Non ideo tamen timendum esse ejus salutis, quia si bona fide faciat quod in se est cum auxilio gratiæ, benignitas divina ei prospiciet, aut procurando ei confessarium habentem potestatem in reservata, aut ei impertiendo gratiam contritionis, & charitatis perfectæ. Dicunt autem, Sacerdotem, qui in necessitate celebrandi nequit confiteri, nisi carenti potestate circa reservata, censeri, non habere copiam Confessoris; ideoque teneri tunc elicere solùm contritionem perfectam, & postea confiteri habenti potestatem absolvendi à reservatis.

Porrò consentiunt omnes, inferiorem non posse licitè, sine necessitate cogente, absolvere à non reservatis, remittendo pœnitentem ad superiorem pro reservatis. Quia integritas est de jure divino, & non debet prætermitti sine cogente necessitate.

Quæst. VI. *An si quis confessus habenti potestatem circa reservata, omiserit ex oblivione inculpabili peccatum aliquod reservatum, hoc ipso sublata sit reservatio peccati illius, ita ut possit postea directè ab eo absolvi, per quemvis confessarium approbatum?*

Resp. Cùm non sit certum, tunc reservationem tolli, in praxi debet pœnitens peccatum reservatum oblivione omissum confiteri habenti potestatem in reservata, ut ab eo directè seu secundùm se absolvatur. Idque videtur exigere finis reservationis, qui est, ut conveniens medicina, & satisfactio à superiore vel ejus delegato pro tali peccato imponatur. Excipe si tempore Jubilæi omnia præstitisset, quæ illud ad consequendum præscribuntur: nam tunc Papa Jubilæi gratia tollit omnem reservationem respectu illorum, qui volunt illud lucrari, & verè contriti ac validè confessi sunt.

Quæst. VII. *An si quis reservata cum aliis integrè confessus habenti potestatem in illa, ab eo absolvatur, licèt invalidè quoad remissionem peccatorum ob suam indispositionem, tamen liberatur à reservatione, ita ut absolvi possit à quovis approbato?*

Resp. Neg. etiamsi confiteatur superiori ordinario. Quia superior intra Sacramentum non intendit absolvere à reservatis, nisi per absolutionem Sacramentalem, quæ cùm sit nulla, nihil efficit. Quòd si confiteatur habenti potestatem tantùm delegatam, adhuc certius est, tunc non tolli reservationem. Quia delegatus non potest reservationem tollere, nisi intra Sacramentum, ac proinde per solam absolutionem Sacramentalem validam; non enim potest illam tollere dando pœnitenti facultatem confitendi reservata Sacerdoti carenti potestate circa illa, quia hoc faciendo subdelegaret: at delegatus nequit subdelegare.

Quæst. VIII. *An superior potest audire sola reservata, & absolvere ab illis pœnitentem, eum remittendo ad alium, ut absolvatur à non reservatis?*

Resp. Neg. Quia confessio omnium mortalium, quæ pœnitens potest hic & nunc confiteri, est præcepta jure divino ad absolutionem, ex Concil. Trident. sess. 14. c. 5. Ergo non est in potestate superioris, ut dimidietur. Quòd si ei non vacat omnia audire, potest auditis solis reservatis remittere pœnitentem ad inferiorem de omnibus ab eo absolvendum, & taxare, si velit, pro iis pœnitentiam, & præscribere remedia adhibenda. Quo casu non absolvit propriè, sed tollit reservationem. Valeret talis absolutus à solis reservatis, si pœnitens sit rectè dispositus & in bona fide. Quia tunc adsunt materia & forma Sacramenti, & aliunde defectus integritatis confessionis non est culpabilis ex parte pœnitentis, ut suppono. Ergo tunc nihil deest ad veritatem & effectum Sacramenti.

(+) *Nota.* Recensentur casus Romano Pon-

Pontifici reſervati, quorum index in Authore deſideratur.

Caſus 20. Reſervati in Bulla Cœnæ Domini.

1. Hæretici cujuſcumque ſectæ, eorumque receptores, fautores, defenſores, eorumdem libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, ſcienter legentes, retinentes, imprimentes, defendentes: & ſchiſmatici.

2. Appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Romani Pontificis, ad futurum Concilium, eorumque fautores.

3. Piratæ, curſarii, ac latrunculi maritimi diſcurrentes mare Romani Pontificis, præcipue à Monte Argentario uſque ad Terracinam, ac eorum fautores, receptatores, & defenſores.

4. Naufragorum Chriſtianorum cujuſcumque generis bona, etiam in littoribus inventa, ſurripientes.

5. Imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes, præterquam in caſibus à jure, ſeu ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſſis.

6. Falſificantes litteras Apoſtolicas, aut falsò fabricantes.

7. Deferentes arma, aut alia uſui bellico idonea ad Turcas, & alios Chriſtiani nominis inimicos, vel hæreticos, per Sanctæ Sedis ſententiam expreſsè, & nominatim declaratos, vel ad Chriſtianæ Reipubl. aut Catholicæ Religionis ſtatum pertinentia in ejuſdem damnum illis annunciantes.

8. Impedientes eos, qui victualia, & alia neceſſaria Romam convehunt.

9. Ad Sedem Apoſtolicam venientes, vel ab ea recedentes, ſua vel aliorum opera lædentes, vel ſine juriſdictione vexantes in Curia Romana commorantes.

10 Rompetas, & peregrinos, etiam in Urbe morantes, vel recedentes, lædentes, & in his dantes auxilium, conſilium, vel favorem.

11. Interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sedisque Apoſtolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eos à ſuis Diœceſibus, Territoriis, Terris, ſeu Dominiis ejicientes, necnon ea mandantes, vel rata habentes, ſeu præſtantes in eis auxilium, conſilium, vel favorem.

12. Occidentes, quovis modo percutientes, aut bonis ſpoliantes, per ſe, vel per alios, eos, qui pro negotiis ſuis ad Romanam Curiam recurrunt, aut eorumdem Advocatos, Procuratores, Agentes, Auditores, vel Judices ſuper dictis cauſis deputatos.

13. Appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum, ad laicam poteſtatem.

14. Executionem litterarum Apoſtolicarum, aut aliarum expeditionum impedientes, & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes.

15. Judices ſæculares, qui Eccleſiaſticas perſonas trahunt ad ſua tribunalia, quique Eccleſiaſticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

16. Impedientes Prælatos, ne ſua juriſdictione utantur, quique illorum, & Delegatorum judicia eludentes, ad Curiam ſæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, atque in his præſtantes auxilium.

17. Uſurpantes juriſdictiones, fructus, redditus, & proventus ad Sedem Apoſtolicam, & quaſcumque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes, vel ea ſequeſtrantes.

18. Imponentes decimas, & alia onera perſonis Eccleſiaſticis, Eccleſiis, Monaſteriis, aut eorum fructibus.

19. Judices, & quilibet miniſtri, aut executores ſæculares, quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus, contra perſonas Eccleſiaſticas.

20. Occupantes, invadentes, aut detinentes bona, aut terras Eccleſiæ Romanæ immediatè, vel mediatè ſubjecta, & illius juriſdictionem uſurpantes.

Hi caſus ſunt deſumpti ex ipſa Bulla Cœnæ, ut *in Bullario tom. 4. & 6.*

Alii ſex caſus extra Urbem, & intra Italiam Summo Pontifici reſervati.

1. Violatio immunitatis Eccleſiaſticæ circa confugientes ad Eccleſias.

2. Violatio clauſuræ Monialium ad malum finem.

3. Injectio manus violentæ in Clericum.

4. Provocatio, & pugna in duello.

5. Simonia realis ſcienter contracta.

6. Confidentia beneficialis.

His accendunt caſus à SS. D. N. BENEDICTO XIV. Romano Pontifici reſervati, quos nos ex ipſius Conſtitut. propriis in locis indicavimus.)

Ab-

ARTICULUS III.

De Obligationibus Confessarii.

EJus dotes comprehenduntur his versibus:

Sit probus, & fortis confessor, sitque peritus,

Discretus, patiens, mitis, pius, atque fidelis.

De quibus consule libros de officiis confessarii, & præsertim S. Carolum, de instruct. confessarii, Loart. Pornarium &c.

Quæst. I. *Quænam scientia requiritur in confessario?*

Nota. Agitur hìc de scientia requisita ex parte confessarii ad licitam absolutionem. Ad validam autem requiritur secundùm omnes, teste Suarez, ut sciat absolutionem proferre, & cognoscere regulariter mortalem actum, saltem sub communi ratione peccati mortalis aut venialis, secundum generalem eorum rationem ac distinctionem. Quia sine tali scientia homo non potest humano modo exercere hoc judicium. Sed addit Suarez, ignorantiam horum rarissimam esse, & fere impossibilem in eo, qui ratione utitur, & in Ecclesia versatur, vultque confessiones audire.

Resp. 1. Generatim, cum triplex sit confessoris munus, judicis, medici, & doctoris animarum, tenetur sub mortali scire ea, quæ ad hæc munera rectè obeunda requiruntur. Nam qui tenetur graviter ad finem, tenetur etiam graviter ad media necessaria. Confessor autem tenetur graviter munus suum, utpotè gravissimum, & in quo agitur de offensa Dei vindicanda, de reconciliandis Deo peccatoribus, de justificatione, ac salute hominum procuranda, de curandis animæ morbis, & vitiis emendandis, rectè exequi. Ergo tenetur etiam sub gravi scientiam ad id necessariam habere. *Imprimis* (inquit Rituale Roman.) *meminerit confessarius, se judicis, pariter & medici personam sustinere, ac divinæ justitiæ simul & misericordiæ ministrum à Deo constitutum esse, ut tanquam arbiter inter Deum & homines, honori divino, & animarum saluti consulat.*

Quare juxta omnes mortaliter peccat, qui sine debita scientia munus audiendi confessiones, etiam ex sola charitate, vel obedientia suscipit. Nam jure divino naturali quisque tenetur habere scientiam, muneris, quod suscipit exercendum, præsertim erga alios.

Præterea talis se exponit periculo evidenti malè fungendi tanto munere, cum injuria Sacramenti, & damno proximi, ac detrimento animarum. *Si quis autem ignorat, ignorabitur*, 1. Corinth. 14. Neque enim obedientia, aut Episcopi approbatio, etsi bona fide per examen facta, excusat: quia non dat scientiam ex natura rei debitam, nec supplet ejus defectum. Neque ignorantia eum excusare potest: quia nemo debet suscipere & exercere officium, cujus nequit omnia munia rectè obire: aliàs se exponit periculo errandi, & malè obeundi cum damno aliorum. *Væ vobis, duces cæci*, Matthæi 23. *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate; quoniam ars est artium regimen animarum*, ait S. Gregor. pastoral. cur. part. 1. cap. 1.

Hinc etiam qui ignarum confessarium scienter eligit, peccat mortaliter, cum cooperetur ejus peccato, & malæ administrationi Sacramenti; ideoque ejus confessio est invalida. *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt*, Matth. 5.

Resp. 2. Confessor, ut apud omnes, & ex dictis constat, tenetur scire, 1. Ea omnia, quæ ad valorem, substantiam, integritatem & effectum hujus Sacramenti, ejusque licitam administrationem, tam ex parte sui, quàm ex parte pœnitentis requiruntur. 2. Præcepta Dei & Ecclesiæ, obligationes communes, & proprias statuum, varias peccatorum species, multiplicationem numericam, circumstantias, quæ mutant speciem, vel notabiliter aggravant, & principia discernendi inter mortalia & venialia: imò quænam sint peccata mortalia, & venialia in singulis præceptis, saltem communi & ordinario modo. Item quinam sunt actus invalidi, & solum illiciti: *Oportet enim ut sciat cognoscere quidquid debet judicari: judiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet judicare, discernat*, c. 1. dist. 6. *de pœnitent.* Alioquin non posset esse debita judicii æquitas. 3. Casus reservatos, censuras & excommunicationes, quæ vigent, impedimenta matrimonii, conditiones contractuum, causas restitutionis, radices, & occasiones peccatorum, remedia peccatis vitandis, & vitiis emendandis apta, & satisfactiones salutares ac convenientes. 4. *Nulli Sacerdotum liceat canones ignorare, nec quic-*

quicquam facere, quod Patrum possit regulis obviare, ait Cœlestin. Papa, cap. *Nulli*, distinct. 38. Non tamen tenetur tam perfectam istorum omnium notitiam habere, ut possit semper ex tempore, & per se ipsum omnes occurrentes dubitationes solvere; sed sufficit; ut id possit in communiter accidentibus, & sciat communia, & de difficilioribus sciat saltem dubitare; intelligatque principia decisionum generalia, & legendo, aut peritiores consulendo investigare possit, quid facto opus sit. Neque etiam tenetur de singulis peccatis, quæ declarantur, positivè judicare esse mortalia vel non; hoc enim in multis difficile est, & controversum: sed sufficit ut singula audiat, prout gesta sunt, & de illis judicet secundum principia communia certa, & remedium idoneum apponat, ne iterentur peccata, quæ dubitat esse mortalia. Uno verbo, confessor debet habere scientiam Theologiæ Moralis, saltem mediocrem & competentem.

Porrò major scientia requiritur pro uno loco, quàm pro alio, pro Urbe mercatoria, aulica, &c. quàm pro pago; major pro audiendis viris, judicibus, hominibus forensibus, aliisque habentibus casus magis implicatos, quàm pro feminis, pueris, &c. Hinc Confessarii, qui quoslibet pœnitentes audire sunt parati, majore, quàm alii, scientia pollere debent.

Ex dictis rectè colligit Filliucius, peccare mortaliter non solùm Confessarium, qui prædicta scientia caret, sed etiam superiorem, qui ei tribuit facultatem Confessiones audiendi, atque etiam ipsum pœnitentem, qui scienter eligit Confessorem ignorantem respectu ipsius, cùm consentiant & cooperentur peccato Confessarii, ideoque talem pœnitentem esse indispositum, & teneri Confessiones iterare. Confessio tamen bona fide facta Sacerdoti ignaro, est valida; quia ex parte pœnitentis intervenit integra confessio, & debita dispositio, & ex parte Sacerdotis intervenit aliqua cognitio & perceptio illius, quæ licet non sit accurata, tamen sufficit, ut cognoscat illam esse sufficientem materiam hujus Sacramenti. Ita Suarez.

Quæst. II. *An & quomodo teneatur Confessor pœnitentem examinare?*

Resp. Tenetur examinare de specie, numero, circumstantiis peccatorum, eorumque causis, habitu & occasionibus proximis, quoties rationabiliter præsumit ista non sufficienter declarari, vel de hoc dubitat. Item debet interrogare, an sciat res fidei, præcepta Dei & Ecclesiæ, & status sui obligationes, quoties dubitat, an pœnitens ista calleat; demùm scrutari dispositiones & conscientiam pœnitentis, *quasi medicus vulnus, & judex causas*, ait S. Thom. in 4. distinct. 19. *Prob.* 1. Ex Concil. Lateranens. general. IV. cap. 21. *Sacerdos autem sit discretus & cautus; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati.* 2. Ut minister Sacramenti tenetur curare, ut integritas materiæ Sacramenti à Christo requisita ponatur, quantum moraliter potest; & ut judex ac medicus, tenetur sibi comparare cognitionem necessariam ad ferendum rectum ac integrum judicium de peccatis, & statu pœnitentis, ad illum cum Deo reconciliandum, ad imponendam satisfactionem peccatis, & ejus facultati congruentem, & ad præscribenda remedia cutationi ac emendationi pœnitentis apta. Et verò judex non potest licite proferre sententiam, nisi prius plene cognoscat totum statum causæ, & personæ, quam debet absolvere. Hæc autem inquisitio debet esse discreta & moderata, ne sit vana, curiosa, periculosa, reddatque Sacramentum nimis grave & odiosum. Pro quo

Observa 1. Non omnes eodem modo interrogandi sunt, sed modo cuique accommodato. Sic cæteris paribus magis examinandi sunt minus periti, quam periti ac timorati; item qui raro confitentur, quam qui frequentius.

2. Sæpe necesse est, interrogare pœnitentes de statu, officio, tempore ultimæ confessionis, & omissione obligationum iis propriarum, de consuetudine, occasione, & causis ac motivis peccatorum, de impletione pœnitentiæ injunctæ. Non sunt autem interrogandi, nisi de peccatis, quæ potuerunt verisimiliter ab illis committi: ideo prius intelligat confessor ætatem, sexum, conditionem, statum, munus pœnitentis, & prudenter ac moderatè eum interroget de peccatis, quæ à personis talis ætatis, sexus, conditionis, status, professionis admitti solent. De nomine non percontetur, nec inutilia quærat umquam, nec sibi narrari patiatur.

3. Debet curare, ut pœnitens in confessione generali exprimat, quænam mortalia necdum confessus sit: nam aliàs nec posset discernere materiam necessariam ab alia, nec imponere, ut tenetur, satisfactionem pro-

proportionatam ac debitam pro illis, pro quibus nondum imposita est; sed daret justo leviorem, falsè putans jam pro illis debitam injunctam fuisse.

4. Cautio magna adhiberi debet in inquisitione de peccatis luxuriæ, ne scandalizetur pœnitens: & mala, quæ ignorat, doceatur cum periculo ea deinde patrandi. Quare quærendum est generaliter, num menti irrepserit turpis aliqua cogitatio, num opere vel voluntate aliquid contra castitatem admiserit, num circa aliquid conscientia ipsum exstimulet? Si affirmet, ulteriùs interrogetur, à generalibus gradatim descendendo ad particularia: secus, si neget.

5. Confessarius confitentem non objurget, nisi finita confessione; neque interpellet, nisi opus fuerit aliquid melius intelligere. Ita Rituale Roman. addens: *Audita confessione, perpendens peccatorum magnitudinem ac multitudinem, pro eorum gravitate ac pœnitentis conditione, opportunas correptiones ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibebit, & ad dolorem & contritionem efficacibus verbis adducere conabitur, atque ad vitam emendandam, ac melius instituendam inducet, remediaque peccatorum tradet. Postremo salutarem & convenientem satisfactionem, quantum spiritus & prudentia suggesserit, injungat, habita ratione status, conditionis, sexus, & ætatis, & item dispositionis pœnitentium; videatque ne pro peccatis gravibus levissimas pœnitentias imponat &c.*

Quare confessarius debet habere in promptu varia motiva ex Scriptura præsertim, & Patribus deprompta, ad excitandum in pœnitentibus peccatorum dolorem, ac odium efficax, vitæ christianæ propositum, & amorem Dei, secundum pœnitentium dispositiones, proposita peccati fœditate, gravitate pœnarum æternarum, & præsertim Dei bonitate, magnitudine, ac amabilitate infinita &c. Et pœnitentes ad perfectam contritionem eliciendam verbis efficacibus adducat.

Sed an pœnitens confessario interroganti teneatur aperire pravam consuetudinem, malos habitus, cupiditates, tentationes, occasiones peccari, dispositiones, obligationes proprias, statum, conditionem, munus?

Resp. Affirm. Ita communiter, Quia confessarius, cùm sit judex & medicus, habet jus cognoscendi, & inquirendi ea omnia, quorum notitia necessaria est ad rectè judicandum de peccatis, statu, morbis, necessitate, ac dispositione pœnitentis, & ad præscribenda remedia ejus emendationi ac curationi apta, qualis est prædictorum & similium notitia. Ac proinde pœnitens tenetur ad ista sincerè & clarè respondere; nullum enim esset jus in confessario interrogandi, si non esset in pœnitente obligatio ad interrogata respondendi. Et verò confessarius est judex proferens sententiam non solum circa illa peccata, quæ audit, sed etiam circa personam, quam dum sacramentaliter absolvit, judicat, illam debere reconciliari cum Deo, & quantum ex se est, reconciliat: ad hoc autem oportet, ut cognoscat plenè totum statum conscientiæ pœnitentis, ad videndum, an sit aliquid, quod obstet ejusmodi reconciliationi. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem. *Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.*

Quæst. III. *An confessarius tenetur admonere pœnitentem de ejus erroribus, & eum docere?*

Resp. 1. Si error seu ignorantia sit vincibilis & culpabilis, tenetur confessarius eum docere id, quod culpabiliter ignorat. Quia quamdiu talis ignorantia perseverat, pœnitens est indispositus; cum ipsa sit peccatum, & causa peccati. Confessor autem ut doctor tenetur erudire pœnitentem, & ut medicus tollere causam & occasionem peccandi, veritatem docendo. Idque etiamsi tunc non speretur fructus; quia ea admonitio proderit, ut pœnitens edoctus cognoscat malum statum, in quo est, & fortè aliquando resipiscet, & exstimulabit conscientia. Item tenetur corrigere errorem, qui est pœnitenti perniciosus, & causa peccandi, putà si putet esse illicitum, quod ei reipsa licitum est.

Resp. 2. Si error, vel ignorantia sit inculpabilis ac invincibilis, docendus est pœnitens. Si ex eo sequatur aliquod grave malum vel scandalum publicum, etiamsi inde timeatur malum pœnitentis: nam malum privatum permitti debet, ut vitetur publicum. 2. Si error vergat in damnum injustum proximi. Quod si pœnitens restituere, aut abstinere à contractu aut opere injusto nolit, non debet absolvi: quia est indispositus; cum nolit obligationem sibi notam exequi, vel nolit intelligere, ut bene agat. 3. Si pœnitens dubitet de suo errore, vel interroget Confessarium: nam tunc taciturnitas esset tacita erroris approba-

tio, & confirmaret pœnitentem in errorem. 4. Si ex errore sequatur malum occultum inculpate ignotum, ut si putat matrimonium suum esse validum, & tale publicè habeatur, quod tamen invalidum est ob impedimentum occultum, notum ipsi Confessario; modò monitio profutura videatur, nec ex ea scandalum timeatur. Quia Confessor est Dei minister, & judex, doctor, ac medicus pœnitentis. Ergo tenetur curare, ut leges serventur, instruere pœnitentem, & impedire peccatum etiam materiale, dum nullum majus malum timetur: nam error per se quoddam malum est, & plerumque alia mala invehit. Si tamen probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum, & damnum innocentibus, putà liberis; differenda est monitio, donec hoc periculum sit sublatum, & petenda dispensatio, ex cap. 6. *de consanguinit. & affinitat.* ubi Innocentius III. consultus de matrimonio invalido contracto, respondet: *Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere.* Nam cum Dei offensio per ignorantiam invincibilem vitetur, illud materiale malum rectè permittitur ad impedienda graviora mala.

Quæst. IV. *An confessor possit se conformare sententiæ pœnitentis minus probabili, & minus tutæ contra propriam probabiliorem & tutiorem?*

Resp. Neg. Quia confessarius in tribunali pœnitentiæ est superior, doctor & Judex; pœnitens verò inferior & reus. Ac proinde confessarius debet judicare secundum propriam sententiam prudentem, & conscientiam, non ad arbitrium rei, quem tunc docere debet. Præterea non licet sequi opinionem minus probabilem & minus tutam. Quare pœnitens voleus eam in praxi sequi, est indispositus. Potest tamen absolvi pœnitens eruditus, volens sequi opinionem suam, quam bona fide post diligentem veritatis inquisitionem putat esse multo probabiliorem, si confessarius sciat multis aliis talem videri, nec sit evidens esse minus probabilem. Quia pœnitenti licet agere secundum conscientiam prudenter formatam; ideoque tunc censetur bene dispositus.

Quæst. V. *An & quibus Confessor teneatur denegare, vel differre absolutionem?*

Resp. 1. Tenetur denegare iis omnibus, quos cognoscit carere contritione, ac dispositione debita; alioquin grave sacrilegium admitteret: nam ex communi sententia faceret Sacramentum nullum, dando absolutionem invalidam & inutilem defectu materiæ debitæ. Et secundum Scotistas, faceret Sacramentum inutile: utpote destitutum effectu suo, ob defectum dispositionis necessariò requisitæ ad illum. Quare Rituale Roman. ait: *Videat diligenter Sacerdos, quando, & quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio: ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces: quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia & inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, & vitam in melius emendare nolunt, aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publicè satisfaciant, & scandalum tollant &c.* Igitur secundum hoc principium certum & doctrinam Patrum, Canonum, & S. Caroli, in instruct. Confessar. absolutio denegari debet.

1. Iis, qui nolunt rem alienam restituere, debita solvere, vel honorem aut famam læsam, aut quodlibet aliud damnum illatum resarcire, cùm possunt, aut dare operam, ut facultatem illa præstandi, si non habeant, comparent.

2. Qui non curant tollere habitum peccandi, ut si non adhibeant remedia necessaria à Confessario aliàs præscripta, vel aliunde cognita. Nam carent proposito efficaci emendationis, quod exigit destructionem causarum peccati: nulla autem propior est habitu.

3. Qui uti renuunt remediis, quæ à Confessario judicantur necessaria ad emendationem, vel impositas pœnas meritas, & eorum facultati accommodatas persolvere nolunt.

4. Qui retinent voluntatem, duellum, data occasione, offerendi vel acceptandi, aut aliud peccatum mortale admittendi.

5. Qui inimicitias & odia deponere, injuriam acceptam condonare, vel reconciliari nolunt, offensorem sincerè propter Deum non amant, nec parati sunt pro illo orare, ei benevolentiæ signa communia exhibere, & in necessitate subvenire. *Falsa sit pœnitentia, si odium in corde gestetur, aut si offensor cuilibet non satisfaciat, aut si offendenti offensas non indulgeat*, ait Concil. general. Lateranens. II. can. 22.

6. Qui nolunt corrigere luxum, & sumptus superfluos in cibo, potu, vestitu, ornatu,

natu, conviviis, famulatu, &c. qui ad mortale pertingant : ut si propter illos contrahantur debita, quæ solvi nequeant; si stipendia famulorum, aut operariorum, vel alia debita non solvantur; si eleemosynæ debitæ omittantur, &c. vel si inde scandalum oriatur.

7. Qui occasionem proximam peccandi deserere nolunt. Unde Innocentius XI. damnavit hanc propositionem : *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimò directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit*. Hinc S. Carolus, in instruct. cit. monet, non esse absolvendos eos, qui vitam in otio agunt, vel malorum consortium, aut cauponam frequentant, vel choreas (vulgo, *Ballo*) adeunt, nisi habeant firmum propositum ab his deinceps abstinendi. Idem dic de comœdiis amatoriis, & aliis spectaculis periculosis.

8. Ii, qui occasionem peccandi aliis præbent, nisi efficaciter desistere statuerint, quales sunt, qui componunt, imprimunt, dant, vel venundat libros amatorios, vel contra fidem, aut bonos mores; qui domum aleatoribus præbent; qui comœdias periculosas exhibent; item fœminæ, quæ pectus nudum gestant : nec excusantur ob consuetudinem : nam (ut ait S. Antoninus) *Valdè turpis & impudicus est talis usus; & ideo non servandus. Non sequaris turbam ad faciendum malum*, Exod. 23. &c. Item qui comœdias periculosas exhibent, *de Theatriis placuit, eos, quamdiu agunt, à communione separari*, ait Concil. Arelatense II. ann. 452. can. 20. Ergo tandiu absolvi non debent &c.

9. Qui nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, artibus, commerciis, aut contractibus illicitis, aut à quovis alio opere malo. Ratio horum omnium, quia ejusmodi homines carent proposito efficaci servandi omnia mandata, & vitandi peccatum mortale, ejusque occasiones proximas, ideoque contritione.

10. Qui ignorant res necessarias ad salutem necessitate medii, ut mysteria SS. Trinitatis & Incarnationis, beatitudinem æternam justis perseverantibus repetendam, pœnas æternas peccatoribus paratas. Nam sine horum fide explicita nemo adultus justificari potest. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem : *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei; etiamsi per ignorantiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini*. Hinc nequeunt validè absolvi, nisi priùs ista didicerint. Idem dic de actu contritionis, cùm sit de necessitate Sacramenti.

Qui autem ignorant ea, quæ sunt solùm necessaria necessitate præcepti, ut aliqua alia fidei dogmata, vel mandata aliqua Dei aut Ecclesiæ, vel obligationes sui status, ac conditionis proprias, debent hæc doceri ante absolutionem, si pauca horum ignorent, quæ brevi tempore discere queant : sin minùs differenda est absolutio, donec ea omnia didicerint, si jam moniti neglexerunt discere; quia sunt in habitu negligentiæ culpabilis, cùm teneantur graviter ista scire, & tamdiu actu peccant, quamdiu ea non ediscunt, cùm possunt. Nec Confessarius potest prudenter credere, eos hanc obligationem postea impleturos, coquòd id promittant, cùm jam fidem datam fefellerint. Quòd si nondum fuerint moniti, poterunt, si nihil aliud impediat, absolvi, præmissa instructione de his saltem rebus, quæ sunt de necessitate medii & Sacramenti; & impositâ obligatione alias quamprimùm ediscendi. Ita S. Carolus, in instruct. Confessar. addens neque absolvi debere Patres & Matres familias, & qui liberos suos aut domesticos horum notitia imbuere per se vel per alios non curant; vel non invigilant, ut iidem Dei & Ecclesiæ præcepta observent, aut (quod pejus est) eorum observationem impediunt; vel retinent domesticos, qui, sunt aliis scandalo, nec se emendant. Si tamen spondeant, ista se præstituros, & nondum de iis moniti fuerint, poterunt absolvi : secùs, si jam moniti omiserunt, donec emendationem operibus probaverint.

Resp. 2. Extra articulum mortis, Confessarius tenetur generatim differre absolutionem iis, quorum dubia ei apparet contritio ac dispositio debita, & quos non potest prudenter judicare, habere debitum dolorem, ac propositum efficax ac universale non peccandi, donec adsint sufficientia conversionis veræ, ac contritionis debitæ signa. Nam alioquin sine necessitate & temerè exponeret Sacramentum periculo nullitatis, & privationis effectus, applicando formam materiæ dubiæ, nec moraliter certæ, & subjecto dubiè disposito; & sic committeret grave sacrilegium. Nam vera contritio ex communi sententia, est materia proxima, & per se essentialis Sacramenti; & ex Scotistis est saltem dispositio necessaria ad ejus

effectum. *Confessor* (inquit Suarez, disputat. 32. sect. 2.) *tenetur justitiam & Religionem in ejus administratione servare; quia & judicium & actionem sacram exercet. Cui muneri ut satisfaciat, unum ex præcipuis est, ut dispositionem conscientiæ pœnitentis sufficienter agnoscat. Est enim præcipuum hujus materiæ fundamentum, non posse Confessorem, licitè pœnitentem absolvere, nisi ille sit bene dispositus ad absolutionem suscipiendam. Primo, quia non potest ipse absolvere, nisi quem Christus etiam absolvit, gerit enim vices Christi, & quæ ipse solvit in terris, debent soluta manere & in cœlis: alias clavis errabit, & minister illa abutetur, & peccabit. Secundò, quia tenentur ministri Sacramentorum non dare illa indignis. Tertiò, quia est judex, & tenetur justum judicium facere. Ex quo fit, priusquam absolvat, necesse esse, ut prudenter judicet, pœnitentem esse dispositum: quia aliàs se exponeret periculo errandi, & sine sufficienti cognitione operaretur.* Præterea Confessarius debet esse dispensator fidelis ac prudens applicationis meritorum Christi, & Sacramentum gratiæ collativum prudenter & sanctè administrare. Ergo citra necessitatem seu articulum mortis, non ei licet administrare hoc Sacramentum cum materia, vel dispositione, quæ prudenter judicari nequeat vera, ac sufficiens ad valorem, & effectum Sacramenti. Contritio autem dubia, aut quæ non est probabilius vera, quàm falsa, non potest prudenter judicari vera ac sufficiens. Et quamvis pœnitenti credi debeat in iis, de quibus se accusat, cùm Confessarius nequeat ejus peccata, nisi ex ipso cognoscere; non sufficit tamen testimonium pœnitentis, asserentis se esse contritum, dum aliunde adest ratio dubitandi de veritate ejus contritionis, & debitæ dispositionis; nam ipse & seipsum, & Confessarium decipere potest, ut notat S. Gregorius pastoral. cur. part. 1. c. 9. ibi: *Sæpe sibi, de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat; de mundi autem gloria non amare, quod amat.* Et in 1. Reg. cap. 6. ait: *In fructu, non in foliis, aut ramis pœnitentia cognoscenda est. Quasi arbor bona voluntas bona: Confessionis ergo verba, quid sunt aliud nisi folia?* Quare S. Carolus, in instruct. Confessar. quas Clerus Gallicanus præcipit, ut ab omnibus Sacerdotibus accuratè serventur, ait, *Absolutio, donec emendatio perspiciatur, differre debet his, qui licèt se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen non separandos Confessarius probabiliter judicabit.*

Resp. 3. Extra periculum mortis, juxta principia tradita, & doctrinam S. Caroli, in instruct. Confessar. tenetur Confessarius speciatim differre absolutionem, præsertim

I. Implicatis consuetudine peccandi mortaliter, qui nondum efficaciter conati sunt eam emendare, licèt emendationem promittant; donec vitiosum habitum sic vicerint, ut periculum proximum seu probabile peccandi sublatum sit. Quia 1. vera conversio consuetudinarii est valde rara ac perdifficilis, nec brevi tempore fieri solet, ut constat ex Patribus, & experientia: ergo priùs operibus probari debet, ut possit prudenter credi. Prava consuetudo est occasio proxima peccandi, & eo pejor quòd interna est. 3. Dilatio absolutionis est medium moraliter necessarium ad pravi habitus emendationem, cùm experientia constet, eum sine dilatione illa communiter non emendari. Confessarius autem, ut medicus spiritualis, tenetur adhibere remedia ad pœnitentis emendationem apta & moraliter necessaria. 4. Gratia Sacramentalis exponeretur morali periculo proximæ destructionis, cum graviori damno pœnitentis: nam dum durat malus habitus, homo est in periculo proximo statim & sæpe peccandi, cùm habitus ille propensionem maximam, & necessitatem moralem peccandi pariat. Confessarius autem, ut minister Sacramenti, citra necessitatem non debet conferre gratiam, quam prudenter judicat brevi amittendam, nisi eam differat; & ut medicus, debet curare, ut sanitas, quam effert, non tam citò amittatur, sed sit moraliter saltem stabilis: impr denter enim ageret medicus, qui statim daret remedium, quod prudenter judicaret allaturum sanitatem, brevi cum majore damno amittendum, si statim detur, cùm moraliter stabilem afferre, & morbum curare possit, si differatur. *Quod facile sanatur, non multùm timetur: ex difficultate autem sanationum erit diligentior custodia receptæ sanitatis*, ait S. Augustin. in Psalm. 6. Hinc Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.*

II. Recidivis, seu iis, qui post plures

Con-

Confessiones pluries relapsi sunt in eadem peccata. Tum quia qui pluries fidem datam fefellerunt, non possunt nisi ex operibus prudenter judicari, habere verum, & efficax propositum: tum quia recidivorum pœnitentiæ semper à Patribus existimatæ sunt saltem valdè suspectæ, & dubiæ. Quare S. Isidorus, in cap. 11. *de pœnit.* dist. 3. ait: *irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet.* At (ut docet Delugo disput. 14. sect. 10.) *certum est, quando dilatio necessaria est ad explorandum firmum propositum pœnitentis, de quo non satis constat, debere differri absolutionem.* Præterea recidivi sine absolutionis dilatione emendari non solent, adeòque dilatio est remedium ipsis moraliter necessarium. *Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi*, ait Bellarmin. serm. 8. de Adventu. Rituale Tullense excipit eos, qui relapsi sunt rarò, & solùm ex vi tentationis, vel occasionis urgentis non quæsitæ nec prævisæ.

III. Iis, qui aliena retinent, vel injuriam in fama, honore, vel aliis bonis intulere, donec satisfecerint si possunt, quamvis promittant, se statim satisfacturos, si jam semel admoniti id omiserunt. Ita S. Carolus, in instruct. Confessar. & Concil. Mediolanens. I. Item iis, qui commercia illicita, vel artes prohibitas, aut occasionem peccandi voluntariam non dimisere, donec deseruerint: & generatim iis, qui obligationem aliquam gravem, & urgentem non impleverunt ex negligentia, donec impleverint, si jam semel aut bis moniti fuerint, vel id promiserint. Quia propositum, quod nunc faciunt, non potest prudenter judicari magis efficax esse, quàm priùs factum. Et aliàs relinquerentur in probabili periculo peccandi ut antea; cujus probabilitatem facit fidei priùs datæ violatio, & difficultas ista præstandi. Imò si res restituenda gravissimi sit momenti, non debet ordinariè absolvi pœnitens, donec restituerit, si potest, quamvis antea monitus non fuerit: nam alioquin relinqueretur in gravi periculo non restituendi, ob difficultatem talis restitutionis, & propensionem magnam differendi.

IV. Qui inveteratas inimicitias exercent cum proximo, donec se ei reconciliaverint; vel etiamsi inveteratæ non sint, contra fidem datam nondum redierunt cum eo in gratiam, nec publica dederunt signa reconciliationis, ad tollendum publicæ inimicitiæ scandalum; vel qui primi proximum offenderunt, & nolunt primi eum adire, & ei satisfacere, ut tenentur.

V. Qui publicum scandalum dederunt, donec illud sustulerint, ut docet Rituale Roman. Quare is, cujus peccata publica fuerint, non est absolvendus, antequam publicè appareat emendatus: aliàs absolutio esset scandalosa.

VI. Adolescentibus, qui vitam otiosam agunt, vel studia notabiliter negligere solent, donec emendati appareant. Idem dic de omnibus, qui munus suum graviter negligere consueverunt.

VII. Qui in examinanda conscientia graviter negligentes fuerint, donec meliùs examinarint, & se ad contritionem meliùs excitarint. S. Carolus. Nam talis negligentia indicat defectum debitæ contritionis, ad quam obtinendam indigent tempore aliquo, precibus, & aliis mediis. Si tamen diligentiam bona fide adhibuerint, sed non sufficientem, charitas postulat, ut Confessarius interrogando, hunc defectum suppleat, & pœnitentem adjuvet, ac disponat ad veram contritionem, præsertim si sint rustici & rudes, qui imprimis adjuvandi sunt: nam de iis præsumitur, licèt millies se examinent, non fore magis paratos, quàm si ab ipso Confessario breviter examinentur.

VIII. Versantibus in peccati occasione proxima, ut infra dicam.

Nota 1. Pœnitens non debet ordinariè remitti ultra 15. dies. Nam æger non debet à medico diu derelinqui, sed sæpiùs adjuvari; & aliàs periculum esset, ne pœnitens animo cadat, ac desperet. Quòd si post tale tempus nondum sufficienter dispositus inveniatur, adhuc remittetur cum solatio, hortatione, & suggestione mediorum magis efficacium, donec talis judicetur.

Nota 2. Consuetudinariis & recidivis præscribenda sunt remedia suæ emendationi apta: qualia sunt oratio quotidiana, matutina ac serotina, crebra opera misericordiæ, auditio Missæ, opera virtutum vitiis ac propensionibus pravis contrariarum, sui demissio ac diffidentia, fiducia in Deum, frequens confessio apud eumdem confessarium pium & prudentem, meditatio motivorum vitandi peccatum, lectio piorum librorum, celeris repulsio pravæ cogitationis, aut motionis; aliqua punitio quoties tale peccatum committitur, ut jejunium, largitio eleemosynæ, aliqua oratio, &c. examen con-

conſcientiæ quotidianum, & præſertim particulare, hoc modo: Mane eliciatur propoſitum vitandi tale peccatum, & Deo offeratur cum petitione gratiæ. Quoties commiſſum fuerit illud peccatum, ſtatim eliciatur contritio cum aliqua punitione; & ſaltem ſero examinetur conſcientia de illo. Quod ſi fuerit commiſſum, eliciatur contritio, fiatque aliqua ſatisfactio, ſin minus Deo gratiæ agantur.

Quæſt. IV. *Quomodo confeſſarius ſe gerere debet erga eos, qui verſantur in occaſione proxima peccati?*

Nota 1. Occaſio peccati eſt id omne, quod ad peccatum allicit, ſive ex natura ſua, ſive ex parte pœnitentis fragilis. Dividitur in proximam & remotam. Proxima eſt ea, quæ affert morale, ſeu probabile periculum peccandi, ſive eſt ea, in qua quis veriſimiliter eſt peccaturus. Remota, quæ non affert tale periculum. Remotam non tenemur fugere, alioquin deberemus omnes de mundo exire, ex 1. Corinth. 5. *Quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium*, Sap. 14.

Nota 2. Occaſio proxima peccati duplex eſt, nempe per ſe, & per accidens. Occaſio proxima per ſe eſt ea, quæ per ſe ſic eſt apta inducere homines in peccatum mortale, ut ſpectata communi hominum fragilitate ac corruptione, multi in ea veriſimiliter peccaturi ſint; aut quia in ea multi ſæpe peccant: cujuſmodi ſunt, cum ea perſona habitare, cum qua ſoleas peccare; familiaritas inter adoleſcentes & puellas, aſpectus minus pudici &c. Occaſio proxima per accidens eſt, quæ non habet vim inducendi communiter homines in peccatum, ſed tantum aliquos ratione ſpecialis illorum fragilitatis & diſpoſitionis, ita ut prudenter timeatur, ne in ea peccent.

Nota 3. Utraque occaſio proxima peccati ſubdividitur in voluntariam, & involuntariam. Voluntaria eſt ea, quæ deſeri poteſt etiam ſine graviſſimo incommodo. Involuntaria ſeu neceſſaria eſt ea, quæ vel phyſicè, vel moraliter deſeri non poteſt. Et ſic alia eſt involuntaria ſeu neceſſaria phyſicè, quæ nullo modo pendet à voluntate, ut deſeratur: ut ſi quis in carcere aut triremi vinctus ſit cum flagitioſo; & alia involuntaria, ſeu neceſſaria moraliter; quæ deſeri nequit, ſine peccato, vel damno temporali graviſſimo; ut militia reſpectu militis in ea frequenter peccantis, cui abeundi facultas recuſatur; non enim poteſt deſerere militiam invito duce, cui ex juſtitia obſtrictus eſt; vel munus ſeu officium, quod quidem ſine peccato dimitti poteſt, ſed non ſine damno graviſſimo, v. gr. jactura ſui ſtatus, vel bonorum, vel famæ.

Reſp. 1. Confeſſarius non poteſt licitè nec validè abſolvere pœnitentem, qui non vult ſtatim removere, & fugere occaſionem proximam, etiam per accidens, ſi poſſit licitè & ſine gravi ſuo damno. Ita omnes cum S. Carolo. Quia talis caret propoſito efficaci non amplius peccandi, & ſervandi mandata omnia: nam hoc propoſitum includit voluntatem deſtruendi & fugiendi cauſas ac pericula peccati. Imò talis actu peccat mortaliter: nam ſecundùm omnes quiſque tenetur ſub mortali removere & vitare occaſionem proximam, ſeu probabile periculum peccandi mortaliter, cum poteſt. Quia 1. Eccli. 3. *Qui amat periculum in illo peribit.* Sed qui non removet, nec fugit probabile periculum peccandi, cum poteſt, illud amat, ſeu eligit. 2. Qui non removet, nec fugit probabile periculum peccandi, cum poteſt moraliter, is vult ſaltem virtualiter, implicitè & interpretativè ipſum peccatum. 3. Præceptum prohibens peccatum, ſimul vetat velle id, quod proximè ac moraliter conjunctum eſt cum peccato, & id ex quo veriſimiliter judicatur ſecuturum peccatum; nam præceptum debet eſſe efficax per ſe. Ergo qui non vitat, cum poteſt, probabile periculum peccari, peccat contra præceptum prohibens illud peccatum. Quare, ut ait *Delugo*, in moralibus ſe exponere periculo peccandi, & peccare, ſunt idem. 4. Dei amicitiam, & animæ ſalutem contemnit, qui ejus perdendæ periculum probabile non vitat cum poteſt, ſed voluntariè ſubit. 5. Innocentius XI. damnavit has propoſitiones: 62. *Proxima occaſio peccati non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.* 63. *Licitum eſt quærere directè cauſam proximam peccandi pro bono ſpirituali vel temporali noſtro vel proximi.* Et Alexander VII. damnavit iſtam: *Non eſt obligandus concubinarius ad rejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad delectamentum concubinarii, vulgo regalo, dum deficiente illo, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ ipſa tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* 6. Ex S. Gregor. homil. 24. in Evangel. *Qua ad peccatum impellunt, ad hæc neceſſe eſt, ut poſt converſionem animus non recurrat.*

Por-

Porrò ut quis teneatur vitare occasionem peccandi, non necesse est, ut in ea frequenter peccaverit; sed sufficit ut verisimiliter in ea sit peccaturus. Nam peccat, qui se probabili seu verisimili periculo peccandi exponit. Unde S. Carolus, in instruct. Confessar. occasiones vitandas dicit *esse ea facta, quæ etiamsi per se licent, tamen probabiliter timetur, ne is qui confitetur, in eadem ipsa, quæ olim admisit, peccata relapsurus sit, si in iis remaneat.* Et Tolet. l. 3. c. 18. ait: *Probabiles occasiones peccandi sunt omnino extirpandæ.* Enimverò ut effectus malus censeatur indirectè & interpretativè voluntarius in causa, necesse non est, ut ex ea frequenter sequatur; sed satis est, quod cognoscatur, vel cognosci possit, & debeat, secuturus verisimiliter, ut constat ex cap. ultim. *de injur.* ubi Gregorius IX. docet, imputari damnum ei, qui fecit aliquid, ex quo probabiliter illud sequi posse, scire potuit ac debuit. *Nec ignorantia*, inquit, *te excusat, si scire debuisti ex facto tuo, injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam.*

Resp. 2. Si pœnitens promittit se quamprimum relicturum talem occasionem, ei differri debet absolutio extra periculum mortis, donec eam deseruerit, si jam monitus non dimiserit, vel si diu in ea permanserit & peccaverit, vel si occasio illa urgens sit, & multum ad peccatum alliciat; nisi confessarius prudenter judicet, se posse fidem adhibere pœnitenti. Nam pœnitentis infirmitas & instabilitas adjuvanda est absolutionis dilatione, qua sæpe pœnitentes magis moventur, quam aliis motivis; & alias relinqueretur in periculo eam non deserendi. Ita S. Carolus, in instruct. Confessar. ibi: *Pœnitentem in aliquo ex his occasionibus aut similibus, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam, v. gr. alerct, non debet sine dubio confessarius absolvere, nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis verò occasionibus, quales sunt aleæ vacatio, aspectus minus pudici, colloquia &c. non absolvatur, nisi eas dimittere pœnitens polliceatur. Quod si jam alias id pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio tamdiu differatur, donec emendationem agnoverit.* Deinde sic monet confessarium: *Oportet eum severiorem esse, rigidioremque circa eas actiones & exercitia, quæ reipsa inutilia sunt, dant tamen propensionem ad malum, & sæpe ac facilè pertrahunt ad diversa peccata. Hujusmodi sunt choreis interesse, cum blasphemis versari sæpius, aut rixæ deditis, propinas frequentare, indulgere otio, & id genus alia, quæ consuetudinem afferunt peccandi mortaliter. Nam absolutionem non debet impertiri, quin his omnibus renuntiet pœnitens, spondeatque ab iis abstinere diligenter. Si tamen confessarius prudenter judicet, se posse fidem adhibere pœnitenti promittenti eorum fugam, semel iterumque poterit absolutionem indulgere, ea tamen semper lege, ut si in iis diutius immoretur, tam postea differat, donec certis & evidentibus indiciis constet, illum ab his occasionibus esse segregatum.*

Resp. 3. Si pœnitens versetur in occasione proxima, quam non potest omnino, aut saltem sine peccato dimittere, quamvis appareat contritus, ei ordinariè differenda est absolutio, donec sublatum sit periculum proximum, seu probabile in ea peccandi, atque ita occasio ex proxima facta sit remota. Nam sine absolutionis dilatione pœnitentes in tali occasione à relapsu efficaciter averti non solent; & aliàs exponerentur periculo amittendi brevi gratiam Sacramentalem. Interea autem præscribenda sunt media contra relapsum idonea, quæ tollant proximitatem occasionis, seu periculi peccandi, vel detrahendo objecto vim proximam alliciendi ad peccatum, vel apponendo impedimentum casualitatis ejus. Ut si famulus, v. gr. qui non potest ab hero facultatem abeundi obtinere, peccaret sæpe cum ancilla; debet ei præscribi, ut quantum fieri potest, nunquam solus cum illa versetur, colloquatur, nec in eam oculos figat, nulla ei amicitiæ signa det; ut se bonis cogitationibus armet, oret &c.

Resp. 4. Si pœnitens versetur in occasione proxima etiam per accidens, quæ deseri nequeat sine gravissimo damno temporali; ei ordinariè differenda est absolutio, præscriptis mediis contra relapsum aptis, donec emendatus appareat, & occasio illa desierit esse respectu illius periculum proximum peccandi, si remediis adhibitis putetur non peccaturus. Prius itaque tentanda est emendatio absolutionis dilatione, qua pœnitentes efficaciter moveri solent ad præscripta remedia diligenter adhibenda. Ita S. Carolus in instruct. Confess. addens: *Si verò absolutionem differre non possit, quin pœnitentem exponat gravi infamiæ periculo; tum si contrarium certis quibusdam notis videat, aut ita mente affectum, ut ad omnia remedia paratus sit, quæ ad illius emendationem necessaria judicaverit prudens Sacerdos: tunc*

aptiora præscribet & utiliora: puta, ut solus cum sola numquam conveniat: imponet & preces, & corporis macerationem aliquam, & in primis frequentem confessionis usum, similiaque exercitia, quæ si in se recipiat, tunc debebit eum confessarius absolvere.

Quod si mediis ad emendationem adhibitis, adhuc peccet, ut antea, tunc per negationem absolutionis cogendus erit pœnitens ad deserendam illam occasionem cum quantocumque damno temporali. Ita S. Carolus, ibid. Nam tunc ipse pœnitens tenetur sub mortali, eam dimittere, etiam cum bonorum, famæ, & status jactura, juxta illud Christi præceptum nunc urgens: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te &c.* Ideſt, res chariſſimæ & utiliſſimæ dimittendæ ſunt, ad vitandam occaſionem proximam peccati. Et verò peccatorem tam fragilem, & remedia adverſus relapſum præſcripta ſæpius fruſtra expertum, velle adhuc permanere in tali occaſione, eſt moraliter illum velle peccare: etenim vult aliquid cum peccato moraliter conjunctum, etſi ſolum reſpectivè ad ſe ipſum, cenſetur velle ipſum peccatum. Unde Concil. general. Lateranenſ. II. can. 22. *Falſa etiam ſit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet.* Igitur tunc dimitti debet officium, munus, ars, mercatura &c. ſi perſeveret eſſe occaſio peccandi.

Quæſt. VII. *An Confeſſarius teneatur abſolvere eum, quem prudenter judicat eſſe contritum, & rectè diſpoſitum?*

Reſp. Tenetur, niſi aliunde ſit juſta cauſa differendi abſolutionem. Nam niſi adſit aliunde talis cauſa, pœnitens verè contritus & integrè confeſſus habet jus ad abſolutionem. Idque exigit ratio judicii juſti reconciliativi, & æquitas, ac pactum implicitum inter confeſſorem & pœnitentem; debet enim judex audita cauſa judicare, & abſolvere reum abſolutione dignum, niſi adſit juſta cauſa differendi. Præterea ſine juſta cauſa exponeretur pœnitens periculo remanendi in ſtatu peccati mortalis, cum incertum ſit, an elicuerit perfectam contritionem; & ſic ſubitet periculum jacturæ operum meritoriorum.

Dixi, *Niſi ſit aliunde juſta cauſa &c.*

Nam ſi confeſſarius ex ſpeciali pœnitentis infirmitate, & circumſtantiis occaſionum, quas vitare nequit, vel aliunde prudenter timeat, ne brevi relabatur, vel ne non ſatisfaciat alicui obligationi urgenti, niſi dilatione abſolutionis efficaciùs à relapſis avertatur, exciteturque ad citius ſatisfaciendum ſuis obligationibus, poteſt & debet differre abſolutionem. Confeſſarius quippe, ut miniſter Sacramenti, debet non ſolum validè illud adminiſtrare, ſed etiam providere, ut gratia per illud collata conſervetur, nec ſtatim amittatur; & ut medicus tenetur adhibere media ad ſanitatem ſtabilem procurandam ac conſervandam apta. Nec pœnitens eſt tunc rationabiliter invitus, cum id cedat in ejus bonum, & abſolutio ei ſtatim non expediat. Ita *Delugo*, diſp. 14. ſect. 10. ubi docet, veram & communem ſententiam eſſe, quod poſſit eſſe cauſa rationabilis aliquando differendi abſolutionem abſque conſenſu pœnitentis; licet ipſe aliunde credatur probabiliter eſſe nunc diſpoſitum: nam *licèt*, inquit, *pœnitens legitimè diſpoſitus, confeſſione facta, habeat jus ad abſolutionem, non tamen habet jus ut ad hoc ſtatim proferatur ſententia: poteſt enim judex arbitrari quomodo & quando debeat utilius proferri ſententia ..... Ergo quando meritò timet, pœnitentem nunc abſolutum facilè relapſurum ſtatim in eadem crimina, niſi ipſa difficultate & dilatione abſolutionis melius agnoſcat gravitatem peccati, & neceſſitatem emendationis, poterit differre abſolutionem, ut pœnitens admonitus non maneat in tanto periculo reincidentiæ, quantum aliàs ſubiret ... Ratio à priori eſt, quia confeſſarius eſt non ſolum judex, ſed etiam medicus. Unde ſicut in pœnitentia imponenda ita exercet officium judicis punientis, ut debeat ſimul exercere officium medici curantis, atque adeo procurare, quòd impoſitio pœnitentiæ ſit in utilitatem, & medicinam pœnitentis, quo reddatur magis cautus, & fortis contra tentationes: ſic in proferenda abſolutione, licèt principaliter exerceat munus judicis abſolventis pœnitentem diſpoſitum, debet tamen ſimul procurare ut medicus, in ipſa abſolutione curationem pœnitentis, eo videlicet modo abſolvendo, qui magis cedat in utilitatem & remedium ægroti: ad utrumque enim habet jus confeſſarius, nec poteſt prohiberi à pœnitente, ne in ipſa abſolutione utrumque exerceat.* Et addit, ſententiæ huic communi adſtipulari experientiam multorum pœnitentium, qui hoc remedio brevi tempore ſolent curari.

Non

Non tamen diu differri debet absolutio contrito. Nam hoc esset contra finem Sacramenti, quippe quod institutum est non solum ad remissionem peccatorum commissorum, sed etiam ad futurorum vitationem per gratias actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti dantur in hunc finem.

Quæst. VIII. *Quomodo confessarius debet se gerere erga moribundos?*

Resp. 1. Si moribundus usu rationis & sensuum præditus sit, debet Sacerdos curare, ut integrè, quantum potest moraliter, confiteatur, & verè conteratur; ut eliciat actus fidei, spei & charitatis perfectæ, qui tunc obligant; ut satisfaciat suis omnibus obligationibus, præsertim justitiæ & charitatis erga proximum &c. & ad hæc omnia excitare atque adjuvare. Item debet dare illi pœnitentiam, quam tunc implere facilè possit, ut actus patientiæ, & indicere aliam peccatis proportionatam, quam implere teneatur si convaluerit, ut docet Rituale Romanum.

Resp. 2. Quivis moribundus, qui, absente Sacerdote, absolutionem petiit, vel signa doloris aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote omni sensuum usu destituitur, debet absolvi. Constat, 1. ex praxi Ecclesiæ. 2. Ex Concilio Carthaginens. IV. canon. 16. & Arausc. I. canon. 12. & ex Rituali Romano authoritate Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ proposito, tamquam continente *sinceros Ecclesiæ Catholicæ ritus*, quod sic habet: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* 3. Quia voluntas confitendi exterius significata, est confessio, seu accusatio sui generica & sensibilis, quæ in extrema necessitate sufficit. Nam qui significat, se velle confiteri, vel petit confessarium, hoc ipso exterius confitetur se esse peccatorem, & velle absolvi, ideoque etiam præsumitur esse contritus. Signum autem doloris, quod in periculo mortis editur, censeri debet ad Sacramentalem absolutionem directum, cùm in tali statu fideles optimum animæ suæ remedium exoptare soleant; ideoque etiam voluntatem confitendi implicitè significat. Ratio est voluntas Christi, qui noluit hoc Sacramentum ad salutem necessarium, sæpè impossibile esse tum, cum est maximè necessarium, scilicet in articulo mortis.

Sed pro praxi, Sacerdos à tali moribundo conetur elicere aliquod peccatum in specie, & signum doloris. Quod si id fieri nequit, curet ut in moribundi præsentia aliquis testetur, eum dedisse signa doloris, vel desiderii confitendi. Quod si neque hoc fieri possit, tenetur illum absolvere, si ab aliquo ante adventum suum audierit, eum dedisse signum doloris, aut petiisse confessorem; nam dum non agitur de damno tertii, creditur uni testi. Nec obstant Concilia & Rituale Roman. utentia numero pluralia, quia intelligi debent in sensu distributivo, non collectivo: sic cum dicunt, animam defuncti posse juvari aliorum fidelium suffragiis, sensus est distributivus, quod singulorum suffragiis possit juvari.

Idem dic, si testis hoc tantum scierit relatione alterius. Nam notitia mediata, notitia est, & sufficit ad alios effectus, in quibus major certitudo requiritur, v. g. in Baptismo. Item quamvis signa illa moribundi dubia sint, ut si visus sit tundere pectus, oculos ad cœlum tollere, aliquam imaginem devotè respicere, absolvendus est; nam ista censeri debent relata ad absolutionem Sacramentalem; cum quilibet in articulo mortis censeatur, optimum animæ suæ remedium optare. Præterea in extrema necessitate proximi tenemur ei subvenire meliori modo, quo fieri potest. Et cum Sacramentum sit ad salutem hominum institutum, satius est illud exponere periculo nullitatis, quàm hominem periculo æternæ damnationis; nec hoc est contra ejus reverentiam, sed secundùm ejus finem, si prout potest, conferatur in extremo periculo salutis.

Resp. 3. Magna controversia est, an absolvi possit moribundus omni sensuum, & rationis usu destitutus, qui nulla signa externa doloris, vel desiderii confitendi dedit coram aliquo.

Plurimi docent, eum non posse validè absolvi, nec proinde etiam licitè, quamvis constet, ipsum christianè vixisse. Quia 1. S. Leo, Concilia Carthag. & Arausc. citat. & Rituale Roman. dum statuunt moribundum absolvendum esse, expresse addunt hanc conditionem: Si aliqua signa pœnitentiæ dederit. Ergo eo ipso significant, non esse absolvendum, deficiente tali signo. 2. Nullum est Sacramentum Pœnitentiæ sine confessione Sacramentali; cum hæc confessio sit ejus pars essentialis: sed in hac hypothesi nulla est confessio Sacramentalis: Ergo,

Pro-

Probant min. Confessio Sacramentalis est sensibilis accusatio peccati admissi, ordinata ad absolutionem Sacerdotis. Nam hoc Sacramentum est judicium sensibile, quod proinde includere debet accusationem externam ac sensibilem, quæ reddat sensibilem dolorem internum; & materia Sacramenti debet esse sensibilis, cùm Sacramentum sit quoddam totum sensibile. At in hac hypothesi deest accusatio sensibilis, & ordinata ad absolutionem: neque enim vita prius christianè transacta, est moribundo hìc & nunc accusatio sui ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Requiritur autem ex parte pœnitentis post peccatum commissum aliqua voluntas sensibiliter manifestata, qua se accuset, vel certè imploret officium judicis; alioqui proferretur sententia sine ullo processu. Dico, *Post peccatum*. Nam ridiculum esset, quod quis hodie se vellet accusare de peccato cras committendo, ut cras ab eo absolvatur vi hujus accusationis.

Alii verò non pauci, & tota Facultas Lovanienſis, teste Havermano, contendunt, talem moribundum absolvi posse sub conditione, ideòque debere, modò christianè vixerit, vel post peccatum pœnitentiæ agendæ tempus habuerit: si enim in ipso actu criminis, v. gr. in ebrietate, vel duello sensuum usu privetur, facilè concedunt, non esse absolvendum, cum constet esse indispositum. *Probant*, 1. ex S. Augustino, l. 1. de adulter. conjug. cap. 28. ubi ait. *Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, cum salvos corpore in his permanentes non admittamus ad Baptismum; tamen si desperati, & intrà se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum ceteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterina carnis illecebra usque ad baptismum statuerant detineri? ... Qua autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finienda vita periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesia.* Sed priores respondent, S. Doctorem supponere moribundum petiisse priùs pœnitentiam, sicut catechumenos baptismum, unde eum vocat pœnitentem; & catechumenos dedisse aliquod doloris signum, v. g. nutu, percussione pectoris &c. Alioqui frustra dixisset: *Si intra se pœnitentes jacuerint*; nam si nullum pœnitentiæ signum præbuerint: unde intrà se pœnitentes esse noscemus? 2. *Probant* ex Sacerdotali Romano Venetiis, anno 1560. excuso, ubi dicitur, talem moribundum esse absolvendum, *si bene vivebant, & frequentabant confessionem & communionem*. Item ex statutis synodalibus Ecclesiæ Lemovicensis, & ex memoriali confessorum, edito Bononiæ jussu Archiepiscopi Bononiensis, qui postea factus Summus Pontifex Gregorius XV. opinionem non mutavit, sed etiam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit. *Probant* 3. Quia quoties est materia dubia, vel probabiliter præsumpta in moribundo sensibus destituto, hic potest absolvi saltem sub conditione: nam tunc nulla irrogatur irreverentia Sacramento ob necessitatem proximi. At in tali moribundo reperitur talis materia, nempe contritio & confessio generica ac confusa, probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia. Nam vita christianè acta, est signum externum probabile, vel saltem dubium doloris, & voluntatis confitendi saltem paulò ante privationem usus sensuum elicitæ, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate; cum enim fidelis quisque ideò christianè vivat, ut piè ac christianè moriatur, implicitè saltem vitam suam christianam dirigit ad suscipienda in mortis articulo Sacramenta. Item vita christianè transacta est ratio præsumendi, istum moribundum revera dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem v. g. pectus tutudisse, oculos in cœlum sustulisse, Deum orasse, &c. imò etiamnum internam contritionem ac voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus, quibus potest, signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui, aut certè contrarium non constat. Unde inferunt, tunc haberi signum externum contritionis, & voluntatis confitendi saltem probabiliter præsumptum aut dubium, ideòque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Jam verò si talis potest absolvi, eum absolvere tenetur Sacerdos. Nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo, quo potest, afferendo saltem opem dubiam, quæ melior est nulla, si certam afferre nequit.

Ad id quod objicitur, nempe duo Concilia supra citata, & Rituale Romanum exigere signum aliquod pœnitentiæ, respondent, ea loqui de eo, quod certum erat, & haberi debet quantum fieri potest. Præterea

ita

in hoc casu præsumitur signum externum pœnitentiæ.

Circa hoc Rituale Tullense hæc ait; Donec Ecclesia de hac difficultate decideric, poterunt confessarii sequi in praxi id, quod favorabilius est saluti ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper christianè vixerint.

Quæst. IX. *Ad quid tenetur Confessarius propter defectum in Sacramento admissum?*

Resp. Si invalidè absolvit pœnitentem à censuris, vel peccatis reservatis, tenetur saltem, si commodè potest, illum monere, ut sibi quærat remedium ab alio; vel obtenta à superiore facultate illum absolvendi, pœnitentem præsentem post iteratam contritionem absolvere. Si vero pœnitentem induxit in aliquem errorem, ex quo sequitur violatio præcepti alicujus, dicendo non extare tale præceptum, tenetur monere pœnitentem: alioquin esset causa, cur is præceptum violaret; & quisque tenetur tollere causam mali, quam posuit etiam inculpatè. Item si ex omissione monitionis, & silentio confessarii, moveatur pœnitens ad credendum licitum id, quod est illicitum, tenetur confessarius postea eum monere: quia quisque tenetur curare, ne alii ex sua actione, vel etiam ex sua omissione scandalum accipiant, & ne moveantur ad violandum etiam materialiter præcepta. *Delugo.* Et quia reparari debet omissio periculosa rei ex officio debitæ. Non potest autem confessarius pœnitentem monere extra tribunal pœnitentiæ sine ejus facultate expressa.

Quæst. X. *Ad quid tenetur confessarius propter defectum circa restitutionem?*

Resp. 1. Si sine tua culpa deobligasti pœnitentem à restitutione, ad quam tenebatur, vel obligasti, ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem dedocere. Nam quisque tenetur ex justitia impedire, ne sua actione etiam inculpabili pariat alteri damnum: alioquin cognito errore, tenetur de damno; proximus enim jus habet, ne damnum à quoquam quovis modo patiatur.

Resp. 2. Si ex malitia, vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia considerandi, dixisti pœnitenti, eum non teneri ad restitutionem, ad quam reipsa tenetur, teneris errorem dedocere. Quod si non dedoces, vel si pœnitens interea factus est impotens ad restituendum, qui alioquin restituisset, teneris ipse restituere illi tertio. Nam violasti jus, quod ille habebat, ne impedires restitutionem ei debitam, & consilio tuo es causa efficax ejus damni. Si verò pœnitens possit adhuc restituere, sufficit, quod eum moneas de ejus obligatione: nam tua monitione sufficienter tollis causam damni inferendi, quam posueras: unde si pœnitens non restituat ex malitia, id tibi imputari nequit, cum jam non sis causa damni.

Resp. 3. Si ex ignorantia, vel negligentia culpabili omisisti solum admonere pœnitentem de obligatione restituendi, teneris eum postea admonere. Sed juxta multos non teneris ipse restituere, si pœnitens fit interea factus impotens ad restituendum; imò etiamsi non moneas eum de restitutione facienda, saltem nisi ex officio habeas curam animarum. Quia confessarius præcisè ut confessarius, non tenetur ex justitia impedire damnum ejus, cui debetur restitutio; ac proinde omittendo monitionem non peccat contra jus creditoris, sed tantum contra bonum spirituale pœnitentis: confessarius enim nullam justitiæ obligationem, nec officium habet in ordine ad creditorem, sed tantum in ordine ad pœnitentem: nec tenetur ex officio procurare bonum temporale aliorum, sed solum spirituale bonum pœnitentis; nec est hujus caput politicum, sicut prælatus respectu suorum subditorum. Omittens autem, aut tacens non tenetur de damno non impedito, nisi ei, cujus damnum tenetur ex justitia impedire. Itaque hac in re non est par ratio confessarii, & judicis prophani: nam hic tenetur ex officio, bonum aliorum spectante, servare jus omnium, tamquam persona publica constituta ad procurandum bonum temporale, & jus aliorum; confessarius autem obligatur soli pœnitenti in foro pœnitentiæ; quia hoc forum ac judicium privatum est, & institutum in bonum pœnitentis.

Dixi, saltem nisi ex officio habeas curam animarum, ut sunt Episcopi & Parochi, quos teneri tunc ad restitutionem valde probabile esse, censet Lessius; quia cum isti sint superiores, ex officio tenentur regere subditos, & pro modo suæ gubernationis impedire, ne aliis damnum inferant, ac proinde tenentur curare, si commodè possint, ut restitutionem faciant. Ejusdem enim rationis est damnum inferre, & illatum nolle resarcire.

Resp. 4. Si pœnitentem culpabiliter, hoc est, ex malitia, vel ex ignorantia vincibili, vel gravi negligentia considerandi, obligasti

gasti ad restitutionem, ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem retractare. Quod si jam restituit, teneris damnum illud ipsi resarcire. Nam illius fuisti causa efficax & injusta tuo falso consilio, ex cap. ultim. *de injur.* Item teneris pœnitenti de damno, si tua omissione culpabili fuisti causa, cur ipse restitueret id, ad quod non tenebatur: nam tale damnum oritur ex omissione monitionis ei debitæ ex officio erga eum, ideoque ex justitia debita.

Quæst. XI. *An sacerdotes non habentes curam animarum teneantur audire confessiones, si sint idonei & approbati?*

Resp. 1. Tenentur ex charitate sub mortali, etiam cum periculo vitæ, audire confessiones cujuslibet existentis in extrema necessitate salutis, qui scilicet salvari nequeat sine opera confessoris. Nam quisque tenetur ex charitate salutem æternam proximi præferre vitæ suæ corporali; tenetur enim vitæ suæ corporali præferre salutem propriam: ergo salutem proximi, quem sicut seipsum diligere tenetur.

Resp. 2. Tenentur etiam ex charitate sub gravi necessitate spirituali existentium, ut in mortali, audire confessiones hominum in periculo mortis, si alius desit, & id possit saltem sine gravi damno & vitæ periculo. Nam charitas obligat ad succurrendum proximo in gravi necessitate, cum id fieri potest, saltem sine gravi incommodo & damno. Imò *Suarez*, hic, disput. 32. sess. 1. docet, quemlibet Sacerdotem teneri ex charitate audire confessiones etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, si vita spiritualis, seu salus proximi periclitetur, & non sit alius qui subveniat: nam licet in rigore possit proximus per contritionem perfectam salvari, tamen magno morali periculo exponitur, quando sine alio medio relinquitur.

Certè secundùm communem sententiam, in necessitate gravi spirituali communitatis, ut si peste grassante ob carentiam Sacerdotis morerentur communiter absque confessione, Sacerdos privatus tenetur sub mortali etiam cum periculo vitæ, audire confessiones, si alii non subveniant. Quia gravis necessitas spiritualis communitatis, licet non extrema, est per se gravissimum malum, cui meritò succurri debet cum jactura vitæ privati, & quia vix fieri potest, ut talis necessitas non sit conjuncta cum necessitate extrema aliorum. *Delugo.*

Resp. 3. Extra necessitatem gravem tenentur, quando facilè possunt; & utilitas proximi magna id exigit. Ex 1. Petr. 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Nam sine culpa non possunt ex negligentia inutilem reddere potestatem absolvendi, in utilitatem proximi acceptam.

CAPUT II.

De Sigillo Confessionis.

SIgillum illud est religiosa obligatio servandi in quovis casu secretum circa ea, quæ ex confessione Sacramentali cognita sunt.

Quæst. I. *Quæ & quanta est obligatio Sigilli Confessionis?*

Resp. 1. Secretum confessionis obligat, 1. Jure naturali, quo generatim tenemur, non revelare secretum commissum, & promissum etiam implicitè, præsertim cum damno aut infamia alterius. In confessione autem intercedit tacita pactio inter confessorem & pœnitentem: nam hic peccata sua declarat sub conditione tacita secreti, quod confessarius tacitè spondet hoc ipso, quod audit confessionem. 2. Lege divina speciali positiva, imò & naturali, supposita institutione confessionis Sacramentalis, quam ex natura rei consequitur, ne scilicet revelatione secreti confessio reddatur onerosa & odiosa, & sic ab illa homines avertantur. 3. Lege Ecclesiastica, vetante revelationem sigilli sub gravissimis pœnis, lata in Concil. general. Lateranen. IV. cap. 21. ibi: *Caveat omninò, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ cautè requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.*

Hinc in violatione sigilli reperitur malitia injustitiæ erga pœnitentem, & sacrilegii ob irreverentiam in sacramentum; quæ malitia sacrilegii semper est ex se mortalis, nec potest esse venialis ex levitate materiæ: ita ut sit mortale, vel unum veniale in particulari revelare: Nam minima infractio sigilli graviter injuriosa est sacramento, cum illud reddat odiosum, & avertat à con-

confessione; & revelatio venialis culpæ à confessione venialium deterret.

Resp. 2. Hæc obligatio tanta est, ut nullo prorsus casu, vel ad tormenta quælibet, & mortem vitandam liceat secretum confessionis revelare, sine expresso consensu pœnitentis, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quia Christus dum hoc sacramentum instituit, & pœnitentes obligavit ad confitendum omnia mortalia, simul obligavit confessarium ad confessionis secretum numquam violandum quavis de causa. Nam si liceret aliquo casu detegere cognita ex confessione, confessio fieret odiosa & ab ea homines averterentur: quod est maximum malum commune, gravius damno vitæ, cum confessio sit medium salutis non solum utilissimum, sed etiam necessarium. Semper enim pœnitens timeret, ne occurreret ille casus, vel ne confessarius eam necessitatem apprehenderet, & revelaret ejus peccatum, præsertim cum multi hac licentia ex imprudentia facilè abuti possint. Hinc, cap. *de pœnit.* dist. 6. dicitur, nefas esse aliquid revelare etiam pro aliquo scandalo vitando. Quare obligatio servandi secretum confessionis longè major est & arctior, quàm obligatio secreti naturalis, quod aliquando aperiri debet, dum ejus revelatio necessaria est ad impediendum malum innocentis, vel reipublicæ.

Dixi, 1. *Sine consensu pœnitentis*. Nam eo sponte dato, licet justa da causa uti notitia in confessione acquisita. Quia cum obligatio sigilli sit in favorem pœnitentis, potest is juri suo cedere, & dare facultatem revelandi aliquid in confessione declaratum; potestque per alium facere, quod potest per se ipsum. Et aliquando ad id tenetur, v. g. ad avertendum damnum reip. vel tertii; ac proinde si eam deneget, non debet absolvi, cum sit indispositus.

Dixi, 2. *Expresso*. Nam non sufficit consensus præsumptus, vel interpretativus, ut cum confessarius judicat, pœnitentem facultatem concessurum, si peteretur. Quia si non requireretur expressus consensus, confessio redderetur valde odiosa & onerosa: sæpe enim multi confessarii ex imprudentia putarent, ejusmodi revelationem esse gratam pœnitenti, cum tamen valde displiceret; sicque meritò timerent pœnitentes, ne aliquo casu ex simili præsumptione peccata sua proderentur. Unde graviter peccat confessarius contra sigillum, si plura peccata, aut pluribus aperiat, quam pœnitens expressè consensit; vel si facultatem illam injuriâ aut fraude ab eo extorquet, falsò ei persuadendo, illum teneri hanc concedere, aut quid simile. Item non sufficit, quod teneatur concedere, si reipsa non concedat; nam nihilominus redderetur confessio odiosa.

Quæst. II. *Quænam sigilli secreto continentur?*

Resp. Ea omnia, quæ per Confessionem deteguntur, scilicet omnia peccata tum mortalia tum venialia, tam interna & occulta, quàm externa & publica, eorumque circumstantiæ: item tentationes, vitia, cupiditates, indispositio, imperfectiones, defectus naturales etiam inculpabiles, scrupulositas, & ignorantia pœnitentis; defectus naturalium, peccatum complicis, materia ac objectum peccati; persona quæ est objectum, causa, circumstantia, vel occasio peccati, aut alter; item quæcumque à pœnitente dicta sunt ad pleniorem peccatorum, conscientiæ ac dispositionis suæ manifestationem, sive reipsa, sive ex falsa ejus opinione ad eam manifestationem pertineant, vel utilia sint, etiamsi ad alios spectent; & alia quælibet, quæ pœnitens non vult, ut detegantur. Ratio est, quia revelatio quorumvis istorum redderet Confessionem odiosam, cùm molestiam, vel infamiam, vel dedecus inferre nata sit pœnitenti, præsertim cum multi nesciant discernere, quæ sunt ac debeant dici, aut omitti in Confessione. Imò juxta Conink, & alios, pœnitentis defectus, quos Confessarius ex ipso modo confitendi colligere potest, cadunt sub sigillum, ita ut illud violet, si dicat, pœnitentem esse scrupulosum, impertinentiis, & næniis tempus conterere, esse morosum, & his similia. Nam hoc aptum est reddere Confessionem odiosam; ideòque in praxi vitandum.

Quæst. III. *Quomodo violatur sigillum Confessionis?*

Resp. Dupliciter. 1. Directè, revelando expresse aliquid ex sola Confessione cognitum, 2. Indirectè, aliquid dicendo aut faciendo, ex quo quis cognoscere vel suspicari possit, peccatum vel defectum pœnitentis aut aliorum, aut quævis per Confessionem cognita, ex quibus pœnitenti, aut aliis pudor, molestia, dedecus, damnum, vel quodlibet gravamen sequi posset; etiamsi audiens id aliundè sciat. Quæ omnia reddunt Confessionem odiosam.

Hinc secretum Confessionis violat. 1. Qui dicit de aliquo etiam mortuo, quòd commiserit aliquod mortale, vel plura venialia,

lia, vel tale veniale in particulari, v. gr. mendacium. Non tamen qui dicit præcisè, Petrum sibi confessum esse aliquod veniale indeterminatè; nam hoc ex ipso actu Confessionis patet: qui enim confitetur, hoc ipso attestatur, se aliquod saltem veniale admisisse. Sed ne hoc quidem dicendum est ob periculum scandali. Dixi, *Etiam mortuo*. Nam revelatio cognitorum ex Confessione, etiam post mortem pœnitentis redderet Confessionem valde onerosam, ac odiosam; cùm homines sint valde solliciti, ne etiam post mortem infamentur.

2. Qui unum præ aliis, quos audivit, laudans dicit, eum sola venialia admisisse: nam inde alii facile in suspicionem culpæ mortalis adducuntur.

3. Qui dicto vel facto peccatum pœnitentis aliis etsi jam aliunde scientibus manifestat.

4. Qui dixit aliquod grave peccatum committi in tali Monasterio, vel Capitulo. Nam hoc parit infamiam communitati, redditque Confessionem odiosam. Item qui dicit in loco illo, præsertim angusto, ubi Confessiones audivit, esse multos fures, adulteros, luxuriosos, aut injustos &c. vel in tali loco talia, & talia committi solere, & præsertim si hoc aliunde non constet, nec sit publicum. Nam hoc infamiam loci, seu communitatis parit, quæ in singulos redundat.

5. Qui auditis paucorum Confessionibus, dicit, se tale peccatum audivisse, non nominata persona. Jam enim singuli ex illa relatione, aliquid suspicionis contra se patiuntur; vel qui peccata per Confessionem cognita ita narrant, ut audientes possint aliquo modo conjicere vel suspicari, quinam ea commiserint.

6. Qui dicit se non absolvisse talem, remisisse ad tale tempus, vel ei dedisse talem pœnitentiam, ex qua colligatur peccatum mortale saltem in genere; vel qui de Titio fure notorio dicit, eum sua furta contritione magna sibi confessum esse.

7. Duo Confessarii, qui inter se colloquuntur de peccatis pœnitentis, etiamsi is utrique eadem peccata confessus fuerit.

8. Qui alta voce, vel alio modo à circumstantibus intelligibili, arguit pœnitentem: nam hoc ipso indicat gravitatem materiæ, quam audit.

9. Utendo notitia per Confessionem parta sine licentia, & cum gravamine pœnitentis, vel cum ejus licentia, sed extorta, nec sponte data. Potrò potest violari sigillum non solùm verbis, sed etiam factis, & aliis signis, ut constat ex Conc. Later. citato.

Nota 1. Quamvis non violet sigillum, qui præcisè refert peccata in Confessione audita, personam & locum nullo modo designando, sic, ut audientes ne leviter quidem suspicari possint, quinam ea commiserint: tamen rectè monent non esse dicendum. *Hæc peccata audivi in Confessione*. Quia audientes, præsertim Laici, facilè scandalizantur, suspicantes violari sigillum; & quandoque periculum est, ne ex imprudentia lædatur sigillum, & deveniatur in suspicionem personæ. Imò hoc prohibitum esse à Concil. Lateran. cap. *Omnis*, nisi in necessitate petendi consilii, docet Fagnanus. Quia Concilium solùm permittit de peccato audito, absque ulla expressione personæ, & cautè consulere sub hac conditione, *Si prudentiori consilio indiguerit*: ergo extra hanc indigentiam id non licet.

Nota 2. Quamvis liceat Confessario loqui de rebus, quas aliunde novit, quia nihil cadit sub sigillum, nisi quod cognitum est ex Sacramentali Confessione, & ut ex ea cognitum sive immediatè, sive mediatè; violat tamen sigillum, si aliquid ampliùs vel certiùs affirmet, quàm extra Confessionem novit.

Nota 3. In consilio captando omittendæ sunt circumstantiæ loci, temporis, & aliæ inutiles, ne facilè innotescat pœnitens. Quòd si sine periculo revelationis consilium peti nequeat, tunc non licet petere sine venia expressa pœnitentis.

Quæst. IV. *An licet Confessario loqui cum ipso pœnitente de auditis in Confessione?*

Resp. Non licet extra Confessionem absque ejus expressa licentia, quam pœnitens tenetur dare, cùm id necesse est ad supplendum aliquem defectum, vel errorem dedocendum. Ita S. Carolus in instruct. Confessar. Quia aliàs hoc molestam, & odiosam redderet Confessionem: nam pudorem injicit, & exprobrationem quamdam continere solet. At id omne, quod Confessionem odiosam ac molestam reddere potest, est graviter à Christo prohibitum.

Hanc licentiam censeri dari à pœnitente docet Delugo, quando ipse interrogat, vel loquitur cum Confessario de aliquo, quod dixit in Confessione. Imò si statim post impositam satisfactionem, ac datam absolutionem Confessarius judicet aliquid addendum circa dicta in Confessione, potest id facere, quamdiu pœnitens est in Confessionario. Quia id spectat ad complementum judicii Sacramentalis, quod adhuc censetur durare, & cujus actus sunt absolvere, puni-

re,

re, consulere, monere, corrigere, ligare, & similia; & quia moraliter non censetur extra Confessionem, quod in continenti dicitur in Confessionario. Item potest sequentibus Confessionibus pœnitentem admonere de defectu aliquo in prioribus admisso, de negligentia se emendandi, de frequentia relapsuum &c., & uti notitia per priores Confessiones parta ad specialia monita, ac fortiora remedia suggerenda. Quia loquitur in eodem foro Sacramentali, in quo Sacerdos ad bene curandum pœnitentem debet considerare etiam peccata præterita, quæ indicant passionem vehementem, vel consuetudinem, vel aliquid aliud consideratione dignum, ad melius cognoscendum statum pœnitentis: idque pertinet ad officium judicis, ac medici, quod tunc exercet. Et tunc agit, ut Dei Vicarius, ac proinde potest uti notitia, quam ut talis habet.

Quòd si pœnitens extra tribunal facultatem loquendi de re necessaria ad Confessionem pertinente deneget Confessario, juxta multos non licet eum monere. Nam tunc Confessarius revera loqueretur extra Confessionem, cùm judicium jam moraliter finitum sit. At est regula generalis, quòd Confessarius de Confessione sine licentia pœnitentis loqui non potest extra Confessionem. Et verò si sigillum non obligaret ad loquendum cum pœnitente in eo casu, non esset necessitas petendi licentiam: nam licentia pœnitentis non requiritur, nisi propter sigillum, quam tamen necessitatem petitionis nemo negat. Quare licentia negata tacere debet Confessarius, & jam satisfecit suo muneri.

Quæst. V. *An licet extra Confessionem uti notitia per Confessionem acquisita?*

Resp. 1. Licet uti cum licentia expressa pœnitentis sponte ab ipso in ipsius vel alterius utilitatem data. Quia ratio sigilli est, ne Confessio reddatur odiosa: at tunc non potest inde Confessio reddi odiosa, cum quisque sciat, suam sibi relinqui libertatem concedendi, vel negandi licentiam, & eam pro arbitrio limitandi. Et tunc pœnitens ponit conditionem, qua posita, præceptum divinum non obligat: nam solùm erat præceptum non revelandi; nec utendi notitia illa sine licentia expressa pœnitentis. Tenetur autem pœnitens permittere usum istius notitiæ, quoties necessarius est ad bonum commune, ad tollendam occasionem peccati, ad avertendum grave damnum spirituale vel temporale alicujus privati, & alia, quæ justitia vel charitas exigit: alioqui absolutione indignus est.

Resp. 2. Nunquam licet sine expressa licentia uti tali notitia, cum quavis directa aut indirecta revelatione cognitorum in Confessione, & ex qua oriri possit suspicio usus talis notitiæ. Quia quælibet revelatio etiam indirecta sine expressa venia pœnitentis est violatio secreti Confessionis, & reddit Confessionem odiosam, & onerosam.

Resp. 3. Neque licet sine expressa licentia, uti tali notitia, cum qualicumque pœnitentis gravamine etiam temporali, etsi aliunde non injusto, & secluso quacumque revelatione; quamvis multò majus gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. *Prob.* 1. Ex decreto à Sacr. Congregatione generalis Inquisitionis authoritate Innocentii XI. edito, & Romæ affixo, anno 1682. quo prohibetur hæc propositio, & ejus praxis: *Scientia ex Confessione acquisita uti licet, modò fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione priùs meritò contemnatur. Addita deinde explicatione sive limitatione, quòd sit intelligenda de usu scientiæ ex Confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, secluso quacumque revelatione, atque in casu, quo multò gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. Hanc dictam propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, etiam cum dicta explicatione sive limitatione, præsenti decreto prohibent &c.* 2. Clemens VIII., & Urban. VIII. prohibuerunt Regularibus, ne hac notitia utantur ad exteriorem gubernationem. 3. Quia ille omnis usus notitiæ per Confessionem partæ illicitus est: qui si cognosceretur à pœnitente esse licitus, redderet illi Confessionem odiosam: nam talis usus à Sacramento avertit, & Christus vetuit ne unquam redderetur odiosum. At si pœnitens sciret, licere Confessario, ipsis non advertentibus, uti notitia Confessionis ad aliquid ipsis grave ac molestum, redderetur illis Confessio odiosa, & semper id timerent. Et verò si non licet uti notitia cum gravamine aliquo pœnitentis, advertentis talem usum, nec etiam licet, quamvis id non advertat: si enim antecedenter pœnitens sciret, posse Confessorem uti occultè illa notitia contra pœnitentem, hic avocaretur non minùs, sed potiùs magis, à Confessione peccati, quàm si sciret, eum posse tale quid facere, advertente ipso pœnitente. Nam magis lædunt illa, quorum causas scimus, quibus faciliùs possumus adhibere

hibere remedium per cauſam contrariam, ut notat Delugo.

Nec obſtat, quòd tum nulla eſſet revelatio Confeſſionis. Quia ſigillum obligat Confeſſorem non ſolùm ad non revelandum peccatum pœnitentis, ſed etiam ad virandum id omne extra Confeſſionem, quod eam redderet odioſam, & difficilem pœnitentibus; & ad continendam taliter notitiam illam, ut numquam poſſit adhiberi contra ipſum pœnitentem expreſsè non conſentientem. Sic peccat contra ſigillum, qui cum pœnitente loquitur de peccato ejus, licèt nihil prorſus revelet. Ratio enim, & obligatio ſigilli eſt, ne confeſſio difficilior, gravior ac moleſtior reddatur, & ſic odioſa fiat, & homines ab ea detorreantur. Unde ſcientia ex Confeſſione parta perinde ſe habet, ac ſi non eſſet, in ordine ad omnem uſum, qui Confeſſionem difficiliorem, ſeu moleſtiorem redderet.

Hinc non licet Confeſſario pœnitentem ſecretò punire, male habere &c. Item Rituale Tullenſe monet, ne Parochus deneget teſtimonium bonæ vitæ, & probitatis ei, cujus vita exterius eſt rectè inſtituta, ſed quem ex Confeſſione ſcit eſſe improbum; vel benedictionem nuptialem iis, quos ex ſola Confeſſione ſcit contraxiſſe impedimentum dirimens ob crimen; ne moneat parentes, ut diligenter invigilent filiæ, cujus libidinem ex ſola Confeſſione novit; ne amoveat Vicarium, ludimagiſtrum &c. à ſuo munere ob crimina ex ſola Confeſſione nota.

Reſp. 4. Ex communi ſententia, licitus eſt uſus notitiæ ex Confeſſione acquiſitæ, qui ſit ſine ullo pœnitentis gravamine, & ſine qualcumque revelatione tum directa, tum indirecta cognitorum in Confeſſione, nec poteſt reddere Confeſſionem difficiliorem, & odioſam. Quia Chriſtus illum ſolum uſum prohibuit, qui redderet Confeſſionem magis onroſam ac difficilem pœnitenti, & ab illa fideles averteret, cùm obligatio ſigilli à Chriſto impoſita ſit, ne Confeſſio redderetur magis gravis ac moleſta pœnitentibus, quàm per ſe ſit.

Hinc licet Confeſsario ſæpius orare pro pœnitente, conſulere libros, imò & doctores ſuper peccatis in Confeſſione auditis, emendare ſuam negligentiam, vel nimiam ſevetitatem, quam ex Confeſſione intelligit aliis nocere &c. modò non detur occaſio ſuſpicandi pœnitenti, vel aliis. Item licet fugere locum, ubi inſidias ſibi parari, & abſtinere à ſacrificio in quo necandum ſe veneno didicit ex Confeſſione; modò præter pœnitentem nemo advertere poſſit, id fieri ex uſu notitiæ per Confeſſionem partæ. Quia hoc non poteſt ullum gravamen afferre pœnitenti, nec reddere Sacramentum odioſum, nec revelare Confeſſionem. Secùs, ſi alter inde colligat, pœnitentem iſta declaraſſe, ac ideo ei ſuccenſeat, & noceat.

Reſp. 5. Confeſſarius cum licentia expreſſa pœnitentis debet uti notitia peccati complicis vel alterius, ex ſola Confeſſione parta, quando neceſſe eſt ad impediendum grave damnum ſpirituale, vel etiam temporale injuſtum pœnitentis, vel ipſius complicis, vel aliorum, ita ut nequeat impediri, niſi Confeſſarius moneat prudenter ipſum reum, vel ſuperiorem tamquam patrem. Nam tunc nec violatur ſigillum, nec fit injuria complici, & tenemur ex charitate impedire malum proximi, cùm ſine peccato, & gravi incommodo poſſumus. Sed tunc Confeſſarius hortatur pœnitentem, ut extra Confeſſionem alienum peccatum ei aperiat, ut tantò liberiùs peccati notitia uti poſſit, & dicere correpto ſe illud extra ſacramentum accepiſſe, ne illud ei odioſum fiat.

Porrò ne confeſſarius facilè pœnitenti alios accuſanti, præſertim fœminæ, credat, nec onus monendi in ſe ſuſcipiat ſine neceſſitate. Nam ſæpe vel ex malitia, vel ex errore innocentes accuſantur.

Quæſt. VI. *Quid reſpondere debet confeſſarius, dum interrogatur de cognitis in confeſſione?*

Reſp. 1. Confeſſarius de his interrogatus etiam à judice, debet ſecundum aliquos dicere, quæſtionem eſſe injuſtam & ſacrilegam, ad quam nefas ſit reſpondere. Sed quia id plerumque non ſufficit ad tollendam omnem ſuſpicionem, alii docent, cum debere ſimpliciter affirmare, etiam cum juramento, ſi opus ſit, ſe neſcire pœnitentem tale ſcelus commiſiſſe. Nec tunc utitur æquivocatione, aut reſtrictione, nec mentitur, quia reſpondet in ſenſu interrogationis, inquit Delugo: interrogatio enim eſt, aut debet eſſe, an ſciat peccatum ea ſcientia, quæ humani convictus legibus ſubjiciatur, & deſervire poſſit ad illud dicendum, de qua ſcientia interrogant homines, & de illa intelligi poteſt reſponſio. *Homo* (inquit S. Thom. in 4. diſt. 21. quæſt. 3. art. 1. ad 3.) *non adducitur in teſtimonium, niſi ut homo; & ideo abſque læſione conſcientiæ poteſt jurare, ſe neſcire, quod ſcit tantum ut Deus*: id eſt, ut Dei vices ſpecialiter agens,

agens. Et S. Antonin. 3. part. tit. 17. cap. 22. ait : *Si non potest alio modo declinare iniquum judicium, potest respondere : Nihil inde scio, quia subintelligitur, ut homo ; & nihil scio etiam per confessionem, quod intelligitur tibi revelandum.* Alii dicunt, istam responsionem, *Nescio*, in talibus circumstantiis apud prudentes nihil aliud significare, quàm me nihil scire, quod subjiciatur humani convictus legibus. Nam notitia rerum ex confessione sacramentali hausta, non est scientia naturalis ordinis, quam quis habeat ut homo, & quæ pertineat ad usum humani convictus ac societatis, quæ inter homines per mutuum sermonem fovetur ; quare humanæ societatis legibus nullatenus subjicitur. Malitia autem propria mendacii in eo potissimum posita est, quòd per illud peccetur contra leges humanæ, seu rationalis societatis.

Si autem judex quærat, num confessionem Petri audieris: respondere debes te audivisse. At si quærat, num tale peccatum confessus fuerit, respondere debes, secundum aliquos, istam interrogationem esse injustam, impiam, & responso indignam : secundum alios, te nihil tale audivisse, scilicet auditione eorum, quæ licet revelare, velut hominem.

Resp. 2. Confessatiùs interrogatus an pœnitentes absolverit, respondere debet, se officio suo functum esse, non autem absolvisse : alioqui enim id affirmans de uno & non de altero, indicaret denegatam absolutionem ; & sic indirectè revelaret pœnitentis indispositionem, aut peccatum reservatum : Quare eadem debet esse responsio pro omnibus pœnitentibus, quos absolvit, & quos non absolvit. Hinc dum danda sunt testimonia confessionis auditæ, debet Confessarius testari solum se audivisse confessionem talis.

Porrò etsi regulariter ita respondendum sit, non potest tamen damnari confessarius, qui dicit, se aliquem absolvisse, quando nullum est periculum pro aliis, quia hoc nullo modo est contra sigillum, nec potest reddere confessionem odiosam. Quòd si Sacerdos vocetur in jus à pœnitente, ut rationem reddat denegatæ absolutionis, testari debet, se nullum in hac exigenda ratione superiorem agnoscere præter Deum.

Quæst. VII. *Ex qua confessione contrahitur obligatio sigilli?*

Resp. Contrahitur ex omni & sola confessione sacramentali. Confessio autem censetur sacramentalis in ordine ad inducendam obligationem sigilli, quæ ex intentione se accusandi secundum institutionem Christi, in ordine ad absolutionem aliquando obtinendam sit ei, qui bona fide creditur judex legitimus, etiamsi non sequatur vera absolutio, quavis de causa. Hoc enim necessarium est ad securitatem Sacramenti.

Hinc sigillum obligat, 1. Etiamsi confessio facta sit Laico, vel Sacerdoti non approbato, quem pœnitens bona fide putat esse Sacerdotem & legitimum judicem. Nam defectus hujus obligationis cederet in detrimentum confessionis validæ, quæ inde minus secura redderetur, propter periculum, ne quis malitiosè fingat se Sacerdotem approbatum, aut se esse putet, cum non sit. 2. Etiamsi Sacerdos non habeat intentionem conficiendi Sacramentum & absolvendi. Alioqui pœnitentes possent facilè decipi, & metus hujus deceptionis multos deterreret à confessione, obsetque securitati Sacramenti. 3. Etiamsi pœnitens confiteatur sine contritione & voluntate recipiendi absolutionem, sed tamen cum intentione se Sacerdoti tamquam Dei ministro subjiciendi, & accusandi, vel ut ab eo aliquo modo adjuvetur, & dirigatur in ordine ad id, quod deesse judicat, ut possit absolutionem aliquando obtinere. Nam ex communi sententia, talis confessio quoad effectum inducendi sigillum, est Sacramentalis, licet non sufficit ad valorem Sacramenti.

E contra non contrahitur obligatio sigilli ex confessione, quæ fit solum ex intentione irridendi, decipiendi, vel inducendi confessarium in peccatum ; aut si extra tribunal quis dicat, se, id quod narraturus est, committere sigillo confessionis. Quia obligatio sigilli est annexa soli confessioni institutæ à Christo, vel ei, cujus revelatio in confessionis à Christo institutæ detrimentum cederet.

Hinc oritur solum obligatio secreti naturalis ex eo quod aliquis committens secretum Sacerdoti, dicat se illud ei committere sub secreto confessionis, & Sacerdos sic admittat. Ita S. Thom. in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. ad 2. Nam secretum confessionis religiosum, soli confessioni proprium est. Addit Sylvius, hanc admissionem non carere irreverentia Sacramenti, cum nullum arcanum possit secreto confessionis æquiparari.

Quæst. VIII. *Quinam contrahunt obligationem sigilli?*

Resp. Ii omnes, qui immediatè vel mediatè,

diatè, licitè vel illicitè, habent ex confessione sacramentali notitiam rei cadentis sub sigillum. Nam ii omnes tenentur secreta servare ea, quorum revelatio redderet confessionem onerosam ac odiosam, & ab ea homines deterreret. At si homines scirent, aliquos tales posse aliqua ex confessione cognita revelare, aversarentur confessionem, & ab ea averterentur. Præterea *cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo*, reg. jur. 39. in 6. & res cum onere suo transit ad quoscumque pervenit. Igitur securitas ac reverentia Sacramento debita exigit, ut quævis notitia per confessionem solam quovis modo parta numquam possit communicari sine expressa licentia pœnitentis, ne sacramentum reddatur difficilius & odiosum.

Hinc obligatione sigilli tenentur, 1. Ipse confessarius etiam fictus, sed per errorem legitimus existimatus: nam confessio tunc ex intentione pœnitentis est sacramentalis. 2. Ii omnes, qui peccatum pœnitentis, dum confiteretur, audierunt, sive culpabiliter, propius accedendo animo audiendi (quod est mortale ob injuriam gravem illatam Sacramento & pœnitenti,) sivè inculpatè & præter voluntatem. Superior, à quo extra sacramentum petitur facultas absolvendi à casu reservato. Interpres, ut organum medium, per quod facta est confessio. 5. Qui per examen disponit alium ad confessionem, & qui consulitur, an & quomodo hoc vel illud teneatur confiteri, quamvis alteri fiat confessio. 6. Is qui consulitur à confessario, etiam cum licentia pœnitentis: alioqui valde odiosum & grave esset pœnitentibus concedere facultatem consulendi alium, (ut sæpe necessarium est ad bonum pœnitentis, & rectam Sacramenti administrationem,) si ille alius non obligaretur sigillo. Item is, cui confessarius pœnitentem manifestavit ex consensu pœnitentis. 7. Ii omnes, qui aliquid didicerunt etiam mediatè ab ipso confessario, aut quovis alio ad sigillum obligato. 8. Qui peccata pœnitentis in charta descripta legit, dum pœnitens ex scripto confitetur: is enim se habet, ut ille qui furtim audit confitentem. Qui autem ante, vel post, & extra confessionem chartam peccata continentem reperit, peccat graviter si legat, & secundum multos obligatur sigillo: quia peccata in charta scripta ordinantur ad confessionem sacramentalem ritè perficiendam; idque ut favorabillus Sacramento tenendum est.

Quæst. IX. *An pœnitens etiam obligatur sigillo respectu confessarii?*

Resp. Neg. Quia obligatio sigilli est solum in favorem pœnitentis, ut securè ac confidenter peccata sua & conscientiam aperiat, sicut tenetur secundum institutionem Christi: non autem in favorem confessarii, qui non tenetur ex institutione Christi peccata sua pœnitenti aperire; & sic non eget obligatione sigilli circa ea, quæ debet dicere pœnitenti.

Pœnitens tamen habet obligationem secreti naturalis circa ea, quæ revelare nequit sine injusto damno confessarii, aut contra rationabilem ejus voluntatem; *propter quod peccant*, inquit Gerson. in Regul. moral. regul. 134. *si non excusat eos ignorantia, illi, qui pœnitentias suas, & ea, quæ Sacerdos eis dixit, passim dicunt, & qui etiam super hoc inquirunt, queniam talia per indiscretum causant aliquando irrisionem Sacerdotis, aut confessi culpam*. At si confessarius aliquid dixerit, vel fecerit, quod vergat in damnum commune, vel privatum, ut si hæresim doceat, si sollicitet ad turpia, vel si existat aliud grave periculum ruinæ spiritualis, sive confessarii sive alterius; pœnitens tenetur ex lege charitatis ista denuntiare Prælato, si aliter malum certo impedire nequit. Imò Gregorius XV. Bulla 34. præcipit pœnitentibus, ut denuntient Inquisitoribus, vel locorum Ordinariis confessarios, qui personas quascumque *ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu sacramentalis confessionis, sive antea, vel post immediate, seu occasione, vel prætextu confessionis hujusmodi, etiam ipsa confessione non secuta, sive extra occasionem confessionis in confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones sacramentales audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint*. Mandatque omnibus confessariis, ut pœnitentes, quos noverint, fuisse ab aliis modis supra dicto sollicitatos, de obligatione eos denuntiandi. Unde ad hoc tenentur omnes, ubi hoc decretum viget; imò & alii, si aliàs isti nefarii confessarii prævideantur non emendandi; nam tunc lex charitatis erga illos & alios seducendos obligat ad tale crimen impediendum hac denuntiatione, si non adsit alia via efficax.

A P-

APPENDIX.

De Sollicitatione.

IN Tractatu de Pœnitentia nihil Auth. habet de pœnis, quibus Confessarii subjiciuntur, qui pœnitentes ad inhonesta, & turpia sollicitaverint, deque obligatione pœnitentium, qua tenentur Confessarios sollicitantes denunciare Inquisitoribus, vel Ordinariis, sive eorumdem Vicariis. Quamobrem, cum editæ hac de re à Romanis Pontificibus Constitutiones, à SS. D. N. BENEDICTO XIV. confirmatæ, & ampliatæ sint, Const. quæ incipit, *Sacramentum Pœnitentiæ*, vol. 1. Bullar. pag. 50. cumque hæc Constitutio regula esse debeat Confessariis in hujusmodi materia, integram referemus. Quo autem clarior res sit, & ut faciliùs Sacerdotes, quæ sunt ibi constituta, memoriæ mandare, iisque uti valeant, ad dignoscendum, quibus in casibus confessarii sollicitationis sint rei, ac pœnitentes ad denunciandum obligentur; Notas eidem Constitutioni subjiciemus, particulas singulas distinctè exponemus, atque ad particulares casus applicabimus.

CONSTITUTIO.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam, post naufragium deperditæ gratiæ, tabulam Sancti Patres aptè nuncuparunt, Nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam superna dispositione vocati, omne studium, & Pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perversè utentium malitiam, naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; & quod in salutem, & curationem Animarum, à Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili sceleſtorum quorumdam Sacerdotum improbitate, in earum perniciem, atque interitum vertatur.

§. 1. *Dudum quidem à fel. record. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die xxx. Augusti MDCXXII. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos, ad turpia, & inhonesta solicitantes; & deinceps successivis temporibus, ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem, plura. subinde à Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die xi. mensis Februarii Anni Domini MDCLXI. prodiderunt Decreta, & à rec. mem. Alexandro Papa VII. pariter Prædecessore Nostro in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis die xxiv. Septembr. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt; Nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exactè observari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem Sanctæ Ecclesiæ Dei retinendum, interest, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefariè abutentes, Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se à Christo Domino Præsides, & Judices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent: Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostra, præfatas litteras hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apostolica Auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; Atque etiam, quatenus opus sit, denuò committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & Locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & Locorum universi Orbis Christiani, in suis respectivè Diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes tam Sæculares, quàm Regulares quomodolibet exemptos ac Sedi Apostolicæ immediatè subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis Privilegio, & Indulto munitos, qui aliquem Pœnitentem, quacumque personam illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante vel immediatè post confessionem,*

vel occasione, aut pretextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in Confessionali, sivè in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta, & turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint; Et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, severè animadvertant, per condignas pœnas, juxtà memoratam Gregorii Prædecessoris Nostri Constitutionem, quam hìc de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: Dantes etiam, si opus sit, & rursus contendentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat, ob probationum defectum, impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam, procedendi cum Testibus etiam singularibus, dummodò præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

§. 2. *Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari, suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, sedulo monere, juxta occurrentium casuum circumstantias, de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive Locorum Ordinariis prædictis, Personam, quæ sollicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium, & Pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitationi Pœnitens consenserit, sive consensum minimè præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit, aut sollicitatio à Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne Pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.*

§. 3. *Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falsò sollicitationis insimulant: Ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quacumque persona, qua execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes Confessarios impiè calumniando, vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat, à quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam à Nobis, Nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuò careat.*

§. 4. *Demum magnopere cupientes à Sacerdotali Judicio, & Sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longè submovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam, Dæmonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis barathrum nefariè submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac Nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum à pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus, & singulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis Privilegio, & Indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & mentione digno suffultis, Auctoritate Apostolica, & Nostræ potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quacumque alio Sacerdote, qui confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi Præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam; adeò quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omninò sit, tamquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad validè absolvendum necessaria privatus existit,*

quam

quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus; Et nihilominus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, à qua absolvendi potestatem Nobis solis, Nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat.

§. 5. *Declarantes etiam, & decernentes, quòd nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujuslibet. Indulti, confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu, nullus Confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere, jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate à Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut aliàs quomodolibet concessis, etiam iterativis vicibus approbatis, & innovatis; Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.*

§. 6. *Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes Locorum Ordinarii, tam præsentes, quàm futuri pro tempore existentes, in approbatione Confessariorum, tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quàm præsentem hanc Nostram, ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, Judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei; Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire Summi, atque æterni Sacerdotis, qui Sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Sedulò igitur studeant diligenterque caveant, ne quærentibus, & pulsantibus, eorum culpa Cœlum claudatur; ne deperditæ Oves ad Ovile Dominicum redire properantes, eorum manibus ferarum dentibus dilanianda tradantur; ne prodigi Filii egentes, & saucii, ad cœlestem Patrem revertentes, nefaria eorum improbitate, gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.*

§. 7. *Ut autem præsentes Litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.*

§. 8. *Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Junii, Pontificatus Nostri Anno I.*

NOTÆ.

1. In hac Constit. num. 1. approbantur, & confirmantur, cum aliorum Romanorum Pontificum *litteræ*, tum etiam, *& singula decreta ad aliarum interpretationem, & declarationem emanata.*

2. Confessarios, pœnitentes ad inhonesta sollicitantes Inquisitoribus Hæreticæ pravitatis, tanquam hæreseos suspectos denunciandos esse, statuere Paulus IV. 16. Aprilis 1661. Pius IV. 6. Aprilis 1564. Clem VIII. 3. Decembris 1592. , & Paulus V. 1608. Horum vero Pontificum Constitut. quæ pro Regnis dumtaxat Hispaniæ, Portugalliæ, &

Algarbiorum editæ fuerunt, Gregorius XV. ea, quæ incipit: *universi Dominici Gregis*, ad fideles omnes extendit, atque ampliavit; quippe constituit, denunciare quoque oportere Sacerdotes, qui, sive in Confessionali, sive in loco ad Confessiones audiendas destinato Confessionem simulantes, ad inhonesta sollicitaverint, sive inhonestos sermones habuerint, vel turpia tractaverint; præcipitque, ut Confessarii, pœnitentes de denunciando ita delinquentes Sacerdotes obligatione, monerent.

3. Supremæ Inquisitionis decreta quod attinet, P. Laurentius Cozza in dubiis selectis circa sollicitationem, refert, quæ sequuntur. Pag. 19. *Paulum V. sub die 29. Novembris 1612. declarasse, quòd etiam ex vi Constitutionis Pii IV. comprehenderentur sollicitantes masculos: & ita rescripsisse Cardinalem Mellinum ann. 1613. sub die 18. Februarii ad Petrum Castillo Inquisitorem Generalem Lusitaniæ.* Pag. 40. in Cong. Generali Supremæ Inquisitionis die 11. Februarii 1661. declaratam fuisse improbabilem, opinionem, quæ asserit, denunciandum non esse confessarium, qui cartam ad venerem provocantem mulieri domi legendam tradiderit. Pag. 62. In eadem Congregatione improbatam fuisse opinionem, quæ ab onere denunciandi pœnitentem eximit, *si cum Confessario convenerit in simulatione Confessionis, ut liberius de rebus inhonestis tractarent.* Pag. 65. ex decreto ejusdem Cong. 25. Julii 1624. mulierem, quæ sollicitanti Sacerdoti consenserit, non teneri in denunciatione ad consensum suum aperiendum; teneri tamen ad denunciandum, etiamsi ipsa prius sollicitaverit, & ad consensum ipsa traxerit Confessarium. Pag. 32. die 21. Februarii 1661. improbatam fuisse opinionem illorum, qui contendebant, non esse denunciandos Sacerdotes, qui propter alterius sollicitationem abjuraverint. Pag. 174. decisum fuisse 17. Novembris 1624. *Confessarios sollicitantes non esse cogendos ad denunciandos seipsos.* Iis addimus sequens Pauli V. decretum 10 Julii 1624. *In Generali Congr. S. R. Inq. habita in Palatio Apostolico coram SS. D. N. D. Paulo divina providentia Papa V. &c. facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali, extra occasionem* Confessionis, de rebus inhonestis; *SS. decrevit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio*; & aliud coram Alexandro VII. 8. Julii 1660. quo decernitur, *teneri* pœnitentem ad denunciandum, *etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmissa fuerit.* Die 22. Januarii 1727. Sac. Cong. S. Offic. respondens dubiis propositis à P. Carolo Josepho Spediæ Præfecto Missionum in America, decrevit, mulieres sollicitatas non teneri ad denunciationem, si Ministri Inquisitionis, & Vicarii Episcopi in longinquis Regionibus degentes, sine gravi incommodo adiri nequeant. Die 11. Maji 1707. eadem Sac. Cong. ait, Puella sollicitata, in simplicitate constituta, & absque notitia inhonestatis, tenetur denunciare Confessarium sollicitantem, postquam compos effecta fuerit, & notitiam præteritæ sollicitationis acquisierit.

Denique Fer. 5. die 5. Augusti 1745. = In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram SS. D. N. D. BENEDICTO Divina Providentia Papa XIV. & Eminentissimis ac Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D. N. sollicitè animadvertens, quàm grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosanctæ Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad Animarum reparationem à Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quòd in posterum Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut pretextu, ad turpia Sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad Sortilegia, præter pœnas à Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter San. Mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflicta perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc ut de illo, sicuti & de præditis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis diei 15. Decembris 1633. semel saltem in Anno, idest Feria sexta post Octavam Assumptionis B. M. Virginis in publica Mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commoni-

monitionis coram Suprema Congregatione juratum Teſtimonium exhibeant.

4. Conſtitutiones hæ contra Sollicitantes in Confeſſione editæ *in ſingulas Nationes univerſim vires ſuas extendunt, ac Latinos atque, ac Græcos ſua amplitudine comprehendunt*; Conſt. *Etſi Paſtoralis*.

5. Hæ ſunt propoſitiones ab Alexandro VII. 24. Septembris 1665. damnatæ. 1: *Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit pœnitenti cartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, ac proinde non eſt denunciandus.* 2. *Modus evadendæ obligationis denunciandi ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi.*

6. Atque hæc ſunt, ex quibus certæ, tutæque regulæ ſunt deducendæ, quibus indicatur, qui denunciandi ſint, quas ob cauſas, quando, & qua ratione denunciare oporteat. Eſto itaque:

Prima Regula. *Denunciandi ſunt omnes & ſinguli Sacerdotes ſive abſolvendi juriſdictione, & authoritate polleant, ſive careant.*

Hujuſmodi regula expreſſe legitur num. 1. & 2. Conſtitutionis. Quamobrem dubitari ampliùs non poteſt, quin ſimplex Sacerdos, is ſcilicet, qui ad validè abſolvendum juriſdictione careat, denunciandus ſit, ſi confeſſionem ſimulando, vel prætextu, aut occaſione confeſſionis, modo infra explicando, ſollicitaverit, vel inhoneſta atque turpia tractaverit. Sed, quum nihil, ſive in hac, ſive in aliorum Pontificum Conſtitutionibus, vel ſupremæ Inquiſitionis Decretis, ſtatuatur, de denunciandis vel Clericis, vel Laicis, qui ſollicitandi cauſa confeſſionem ſimulaverint, vel confeſſionis prætextu ſollicitaverint, non videtur probanda, quæ Gipſio tribuitur opinio, qui ut refert Cozza pag. 153. Clericos etiam Laicoſque denunciandos eſſe contendebat, harumce legum virtute. Nam ſi juxta reg. 15. juris, *odia reſtringi, & favores convenit ampliari*, atque juxta reg. 49. *In pœnis benigniorem eſt interpretatio facienda*, manifeſtum eſt, pœnis ſubjiciendos non eſſe, qui in lege non deſignantur, ſed excludi videntur. In iis ergo Conſtitutionibus, cum ſoli Sacerdotes nominentur, ac denunciationis pœnis ſubdantur, Clerici, Laicique præſumuntur excluſi. At ſi ii Miſſam celebrarent, & ſacramentalem confeſſionem audirent, ob alias Conſt. Inquiſitorum judicio, ac pœnis graviſſimis ſupponuntur, atque hanc ob rem denunciandi eſſent, ut debitas pœnas ſubirent.

Secunda. *Qui aliquem pœnitentem, quacumque perſona illa ſit, ſive pro ſe ipſo, ſive pro alia perſona ſollicitaverint.*

Habes hic clare definitum. Primo, denunciandum eſſe Confeſſarium ſive ſollicitaverit feminam ſive maſculum, ut liquet, tum ex ſupra relato ſupremæ Inquiſitionis Decret. tum etiam ex Conſt. verbis, nam *ſi* aliquem pœnitentem, quæcumque Perſona ſit, innuit vel maſculum, vel feminam. Deinde denunciandum quoque eſſe, qui non pro ſe, ſed pro alia perſona pœnitentem incitaverit, ſeu ad turpia provocaverit, ut in Conſt. num. 2. expreſſum eſt.

Tertia. *In actu ſacramentalis Confeſſionis, vel ante, vel immediate poſt.*

Qui eo temporis ſpatio ad turpia provocet, quod inter confeſſionis initium, & abſolutionem intercedit, is ſollicitare dicitur in actu confeſſionis. At quid ſit ſollicitare vel immediate ante, aut immediate poſt confeſſionem, non convenit inter Authores, ut videre eſt apud Cozzam dub. 21. pag. 95. Communior autem opinio, quæ, meo judicio, vera eſt, atque fini legis omnino conſentanea, aſſerit, vocabulum iſtud *immediatè*, non pro phyſico, ſed pro morali ſignificato eſſe uſurpandum, ſcilicet, non pro momento, quod nullo interjecto medio, vel præcedit, vel ſubſequitur confeſſionem; ſed pro brevi illo temporis ſpatio, in quo, ſi quidpiam fiat, attentis circumſtantiis, ſecundum communem loquendi modum, ac prudentum judicium, ſive immediate ante, vel immediate poſt confeſſionem, factum dicatur. Quare, qui mulierem petentem confeſſionem, ſive ad confeſſionem paratam, & quam paulo poſt ad confeſſionem acceſſuram noverit, ad inhoneſta incitaret, is immediate ante confeſſionem ſollicitare diceretur, licèt breve temporis intervallum inter provocantem actionem, confeſſionemque intercederet. Atque eandem ob cauſam, immediate poſt confeſſionem ſollicitare diceretur, qui vel illicò poſt abſolutionem, vel in Eccleſia, cum primum è confeſſionali egreditur, mulierem ad turpia provocaret, ſive cartam ei traderet ad venerem incitantem, domi legendam. Imò communior opinio eſt, hac quoque lege comprehendi, qui pœnitentem deinceps ſequatur, eamque, vel in itinere aut domi ſollicitet. Is enim ſecundum prudentum judicium ſtatim poſt confeſſionem ſollicitaſſe diceretur:

quia cum primum potuit, præconceptum in confessione de sollicitando desiderium, executioni demandavit. Sed indicati casus clarius comprehenduntur regula, quam subjicimus.

Quarta. *Vel occasione, aut prætextu confessionis.*

Occasio, & prætextus duo hìc exprimunt, quæ sunt invicem distincta, atque omnino diversa. Nam confessionis occasione sollicitare, est ex confessione provocandi motivum sumere: prætextu vero confessionis sollicitat, qui confessionem prætexit, sive fingit, ac simulat, ut liberius vel inhonesta tractet, vel ad venerem incitet. Occasione confessionis tribus modis Confessarius sollicitare posse videtur. Primo, Dum ex expressa aut tacita confessionis petitione sollicitandi motivum sumit. Tum enim medicinam petenti, venenum, atque panem expectanti, scorpiorem porrigit, juxta Const. allegatas; atque veneratione, demissione animi, confidentia, aliisque pœnitentis affectibus erga Sacramentum ac Christi Ministrum abutitur, quo facilius ad inhonesta incitet. Adeoque denunciandus est. Secundo, ex confessione ipsa, hoc est, dum intelligendo, quæ cum aliis egit, vel facere optavit, aut ad venerem proclivitatem &c. occasionem nanciscitur, vel verbis, vel signis ad inhonesta provocandi. Tertio demum, quum notitia utitur, quam ex confessione habuit, ad incitandum, & facilius movendum ad assensum. Ab hac enim notitia motum ad sollicitandum, manifestum est, ex ipsa confessione incitandi occasionem desumere. Sed ut pœnitens hanc ob causam denunciare teneatur; habet necesse est, certa indicia, quibus prudenter judicare possit, ex hujusmodi scientia sollicitandi motivum accepisse: nam si indicia hujusmodi desint, præsumi potest aliis ex causis motum fuisse ad sollicitandum. Suppetunt vero pœnitenti hujusmodi indicia, si Confessarius brevi post Confessionem tempore, pœnitentem sollicitet, veluti personam, quæ facile acquiescere soleat, vel natura sua ad hujusmodi actus prōpensa sit, & si aut generalibus verbis, aut nutibus in sollicitando utatur, quibus indicare videatur, se scire, vel quid cum aliis egerit, vel quam alias ad hæc propensa fuerit, aut quidpiam iis simile, quod ex confessione noverit.

Quinta. *Vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali.*

Hac regula ii designantur, qui denunciandi sint ratione loci, in quo ad inhonesta aliquem provocent. Scilicet ii, qui in loco destinato ad sacri Pœnitentiæ ministerii exercitium, & ad absolvendos fideles à peccatis, etiam extra quamcumque confessionis occasionem, & simulationem, ad turpia sollicitant, vel inhonesta tractant. Constat id, primum, ex Decreto Supremæ Inquisit. sub Paulo V. quod una cum aliis à Sanctissimo D. N. BENEDICTO XIV. approbatum, & confirmatum fuit; deinde ex eo, quod finis legis videatur hujusmodi pœnis Sacerdotes subjicere, quia in loco, ex quo fideles solutionem à culpis, ac animæ salutem quærunt, novis culpis ligare, atque in perditionem, & mortem æternam ducere studeat.

Sexta. *Sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem Confessionem.*

Tria locorum genera distinguuntur, in quibus confessiones audiri solent. *Primus* inquit Felix Potest. tom. 2. p. 3. cap. 19. *est confessionale ordinarium, quod confici solet ex ligno, habens laminam ferream cum parvis foraminibus, quodque in Ecclesia collocatur.* Atque hujusmodi est, quod in superiori regula indicatur. *Secundus est locus quicumque ab illo distinctus, ubi confessiones audiuntur: tales sunt in domibus Religiosis Cellula quædam in primo claustro, aut in Sacristia*, atque hujusmodi confessionis locum designari, ait verbis illis, *sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato.* At si in hujusmodi cellulis confessionale, ut supra dictum est, constructum adsit, quod *formam habeat tribunalis ordinarii sacramentalis judicii*, tunc ad locum prioris generis pertinebit; ac sollicitans, sola loci circumstantia inspecta, denunciandus erit. Tertius locus est, quem Confessarius ad confessionem audiendam, pro suo arbitrio eligit. *Ita potest esse in Ecclesia, in foro, in domo, in agro, ubique:* atque hunc solum designant illa verba, *ad confessiones audiendas electo.*

Qui in prioris generis loco sollicitant, sunt juxta quintam regulam denunciandi; qui verò in locis secundi, & tertii generis, quæ loca destinata, aut electa dicuntur ad confessionem, sollicitaverint, tum tantum sunt denunciandi, cum vel confessiones audiunt, aut audire simulant. Hinc Confessarius è confessionali provocans mulierem, vel ante sedentem, vel transeuntem, vel rem aliquam indifferentem secum tractantem, aut cum ea inhonestos ibi sermones habens, denun-

denunciandus esset; non vero, si extra occasionem confessionis, vel ejusdem simulationis, in loco secundi, & tertii generis, eadem, vel similia ageret.

Septima. *Ad inhonesta, & turpia, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, tunc aut postea legendam tentaverint.*

Quamquam omnia peccata inhonesta sint turpia, quod in unoquoque finis honestus desideretur, ac turpitudo illa insit, quæ deformitate ad regulam morum continetur; tamen juxta communem loquendi modum, cum inhonesta, & turpia dicimus, venereos actus indicamus. Atque hoc sensu inhonesta, & turpia in Pontificiis Constitutionibus usurpantur, ut cum Theologi omnes fatentur, tum etiam constat ex eo, quod hujusmodi peccata legibus pœnisque illis statuendis motivum dederint, atque demum ex ipsa Inquisitionis praxi. Igitur harumce legum virtute, denunciandi non sunt, ad furtum, vel alia facinora, pœnitentes provocantes. At ob Sacramenti abusum, atque hæreseos suspicionem, ii quoque, legibus in hæreseos suspectos latis, Inquisitorum judicio subjiciuntur; quamobrem authores bene multi denunciandos esse tuentur, licèt non denunciantes pœnas in hac Constit. stabilitas non subeant.

Aliis Constitutionum particulis indicatur, denunciandos esse; qui provocant, incitant, sive alliciunt, verbis, aut signis &c. quæ, vel ex se, aut ex loci consuetudine, sive ad venereum conciliandum amorem, sive ad venereos actus, inducant. *Signa sunt*, inquit Felix Potest. cap. 4. *oscula, tactus impudici etiam sui ipsius Confessarii, tactus manus pœnitentis sine causa, missio oculi manibus, studiosa compressio pedis, aut oculi, & similia signa amatoria, quibus amantes uti soleant ad invitandum, aut alliciendum aliquam personam ad sui amorem. Quod est verum, etiamsi sollicitatio fiat per signa venialiter inhonesta, nempe leviter indicativa amoris lascivi, quia licet tales actus sint ex se leves, ex circumstantia tamen Sacramenti, cum qua sunt conjuncti, sunt graves, & mortales.*

Octava. *Aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint.*

Quemadmodum superioribus verbis eos denunciandos esse præcipitur, qui, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, aut immediate post, sive in Confessionali extra occasionem Confessionis, vel alio in loco Confessionem simulando, sollicitare, & provocare tentaverint; ita, hac regula, denunciandos esse præscribitur, qui in iisdem circumstantiis, cum Pœnitentibus, sive cum iis, quibuscum Confessionem simulaverint, illicitos, & inhonestos sermones aut tractatus habuerint. Ex quo appareret, non solum eos denunciare oportere, qui illicitis, inhonestisque sermonibus, ac tractatibus ad turpia sollicitaverint, seu provocare tentaverint; sed etiam illos, qui vel turpia verba proferant, vel illicitos, aut castitati contrarios sermones habeant, sive de rebus tractent, quæ, vel turpes sint, aut pudori, honestatique adversentur, licèt hujusmodi verbis aut tractatibus, nec sollicitare seu provocare contendant, nec ex parte pœnitentis sollicitatio, & provocatio sequatur ulla. Rem ita ostendit Potest. cit. tom. 3. cap. 11. *sub his verbis comprehenduntur etiam sermones inhonesti sine provocatione; nam hæc clausula est distincta à priori,* sollicitare, vel provocare tentaverint: *& additur disjunctiva*, aut, *quod non esset verum, imo clausula hæc esset superflua, si solum comprehenderet sermones inhonestos cum provocatione.*

Nona. *Denunciare oportet, etiamsi sollicitatio inter Confessarium, & Pœnitentem mutua fuerit.*

Quum mutua sollicitatio sit, sive à pœnitente incipiat, sive à Confessario, ut est manifestum; ex hac regula clare deducitur, falsam, & improbatam omnino esse ab Apostolica Sede illorum opinionem, qui denunciandum non esse tuentur, Confessarium, sollicitanti fœminæ consentientem.

Decima. *Sive sollicitationi Pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit.*

Horum verborum sensus, atque regulæ hujusmodi usus ex supra dictis abunde patet. Hic verò in memoriam revocandum est supremæ Inquisit. decretum nota 2. indicatum, quo decernitur, pœnitentem teneri ad denunciandum, non verò ad aperiendum præstitum sollicitationi consensum; ac decretum aliud ejusdem Congregationis sub die 27. Januarii 1613. *ubi decretum fuisse volunt nonnulli*, inquit Cozza p. 91. *quod Confessarius, qui mulierem pœnitentem ante ejus pedes signo crucis munitam, sollicitat, dicens ei, nolle ei suam confessionem audire pro tunc, ut commodius sollicitet, sit denunciandus.*

Undecima. *Vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.*

Non

Non solùm hìc illorum proscribitur opinio, qui contendunt post triennium denunciandi obligationem cessare, sed innuitur etiam tandiù in pœnitente denunciandi onus manere, quoad usque satisfecerit; Imo & eos quoque denunciare debere, qui, vel ob ignorationem legis de denunciandis sollicitantibus, vel, quod non illico ob simplicitatem, sollicitantis verba, aut nutus intellexerint, nonnisi post longum tempus agnoscunt, aut teneri ad denunciandum, vel sollicitatos fuisse.

Duodecima. *Aut sollicitatio à Confessario non pro ipsomet, sed pro alia persona peracta fuerit.*

Regula ex iis, quæ suprà sunt explicata, clara est. Addimus autem hæc alia verba, quæ in Gregoriana Constitutione habentur: *qui ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis perpetranda sollicitaverint*, ut confessarii intelligant, denunciandos esse sollicitantes cum pro se ipsis, tum pro aliis personis, tum etiam per alias personas.

Iis præmissis, monentur Confessarii, ut; *caveant diligenter, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, Sacramentalem Confessionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducerent, delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.*

Ex iis manifestum est, omnes pœnitentes gravi præcepto obligatos esse ad denunciandos sollicitantes Confessarios, nec sine gravi culpa id omittere posse. Agitur enim de re gravi, cujusmodi est Sacramenti abusus, ac de crimine, quod præ se suspicionem fert hæreseos.

Neque solum pœnitens, sed ii quoque, qui vel sollicitantem Confessarium casu viderunt, vel audierunt, vel immediate aut ab ipso sollicitante Confessario, sive ex sollicitato pœnitente sollicitationis scientiam habuerunt. Id universim Theologi ostendunt ex eo, quod hujusmodi Confessarii sint hæreseos suspecti, quodque testes quoque de immediato auditu, per Inquisitionis edicta suspectos de hæresi denunciare præcipiantur.

Quæstio dumtaxat est, num denunciare teneatur, qui idem ex levibus, ac suspectis personis audierit? Tutior vero, & communior opinio est, hos quoque denunciare debere. Quia, in causis ad sanctum Officium spectantibus admittuntur etiam testes inhabiles, excommunicati, perjuri, infames &c. nec Privati est, sed Inquisitoris investigare, & decernere, num persona, ex qua audita fuit facta à Confessario sollicitatio, fide sit digna. Cujus quidem rei ratio est, quòd hæreseos, aut hæreseos suspicionis crimen ita Christianæ reipublicæ pernicioſum sit, ut ad illud extirpandum omnia adhibere oporteat media, atque adeo cujuscumque generis testes. Ad cohibendum verò hæc in re Calumniatores, Sanctiss. D. N. BENEDICTUS XIV. in superiori Constitut. num. 3. pœnas in calumniatores, sive falsos delatores constituit, ut ibi legere est.

Igitur omnes pœnitentes, vel ex pœnitentibus audientes sollicitantem confessarium denunciare tenentur. Idque etiam si delictum occultum sit, ac sollicitans vir bonæ famæ, ex decreto Alexandri VII. die 24. Septembr. 1665. & etiamsi sciat sub sigillo naturali, jurejurando quoque confirmato; quia hoc ad privatum bonum, denunciatio verò hujus criminis ad publicum reipublicæ Christianæ bonum spectat; ac publicum bonum privato anteponendum est, neque juramentum de re mala tenet, ut ex Bord. argumentatur Felix Potest. cap. 12.

Persona sollicitata tenetur per seipsam denunciare, quia hæc obligatio est personalis, & si per alium denunciaret, denunciatio esset ex auditu alterius. Qui per Epistolam denunciant, nisi subscribant proprium nomen & cognomen, non satisfaciunt, ac sunt deinceps ab Inquisitore vocandi, ut iterum judicio deponant.

Si Mulieres nobiles sint, aut Puellæ, quæ denunciare debeant, ac vereantur ad Inquisitionis Tribunal accedere, monere debent per Internuncium Inquisitorem, ut domum Notarium mittat ad suscipiendum denunciationem. Aptior vero internuncius est Confessarius, cui Inquisitor de sollicitatione jam monitus committere potest; ut recipiat in scriptis juramento firmatam denunciationem, ex decreto Inquisit. Roman. jussu Urbani VIII. 27. Septemb. 1624. qui quidem modus servari maximè debet in recipienda monialis denunciatione, ne res aliis monialibus manifestetur. Reliqua patent ex ipsa Constitut. in qua pœnæ quoque in delinquentes statutæ leguntur.

Nota, Qui in partibus Schismaticorum, Hæreticorum, & Mahumedanorum degunt, licèt subjecti sint Constitutionibus contra sollicitantes, tamen in iis locorum circumstantiis, in quibus nulla spes adsit punitionis denunciati, atque mulieres sine periculo,

lo, & infamia denunciare nequeant, denunciatos vero facile pœnam declinare posse credatur, recurrendo, vel ad Episcopos Schismaticos, vel ad Laicos Judices infideles, ex decreto Sacræ Congreg. S. O. die 21. Februar. 1630. attentis supradictis causis absolvendi sunt, & liberandi ab hujusmodi onere denunciandi; moneri tamen debent, *ut cessantibus supranarratis periculis, & impedimentis, teneantur denunciare.*

APPENDIX.

De Indulgentiis.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est Indulgentia?*

Resp. 1. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis peccatis quoad culpam remissis debitæ, facta extra sacramenta & sacrificium per applicationem satisfactionum Christi & Sanctorum. Fide constat, ex Conc. Trident. sess. 25. Indulgentiarum usum fidelibus maximè salutarem esse, easque concedendi potestatem in Ecclesia extare.

Resp. 2. Indulgentia alia est totalis seu plenaria, qua tota pœna temporalis remittitur; & alia partialis seu non plenaria, qua pars tantum pœnæ remittitur. Hæc dicitur aliquando Indulgentia unius anni, vel plurium, vel 40. dierum; per quam scilicet tantum de pœnis remittitur, quantum remitteret pœnitentia austera unius anni, vel plurium, aut 40. dierum, secundum antiquos Canones facta.

Quæst. II. *Quinam habent potestatem concedendi Indulgentias?*

Resp. Papa potest jure divino indulgentias qualescumque in tota Ecclesia concedere; cum supremus sit Vicarius Christi, & supremum caput visibile Ecclesiæ. Supremo autem Principi competit potestas dispensandi thesaurum communem sine limitatione. Episcopi verò in sua diœcesi, & Archiepiscopi in tota sua provincia possunt jure communi concedere tantum indulgentias unius anni in dedicatione Ecclesiæ; & in anniversario dedicationis, vel alia ex causa dierum dumtaxat 40. ex Concil. general. Lateran. IV. cap. 62. Cardinales etiam non Episcopi dicuntur concedere indulgentias 100. dierum, ex concessione Papæ, saltem tacita.

Nota. Hæc potestas est jurisdictionis, non ordinis. Hinc 1. potest competere, & delegari clerico non sacerdoti. 2. Indulgentiæ non possunt concedi, nisi subditis, cap. 4. *de pœnitent. & remiss.* ubi ratio datur, quia sicuti à judice non suo ligari nemo potest, ita neque absolvi. Possunt tamen exempti lucrari indulgentias episcopales, cum in ea re favorabili possint se subjicere jurisdictioni ordinarii, ne quod in gratiam concessum est privilegium, in eorumdem dispendium cedat, ex regul. 61. jur. in 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.*

Quæst. III. *Quænam requiruntur ad lucrandum Indulgentiam.*

Resp. Sequentia. I. Status gratiæ, saltem cùm ultimum opus completur. Quia tunc applicatur indulgentia, quæ illum exigit; nam inimico Dei, quamdiu in peccato existit, nulla fit remissio, etiam quoad pœnam temporalem. Inimicus enim Dei, & reus pœnæ æternæ non est subjectum aptum, cui remittatur aliqua pœna; & nulla est promissio nisi pro justo. Unde indulgentia numquam conceditur, nisi contritis & confessis, aut verè pœnitentibus. Imò aliqui putant necesse esse, ut omnia opera in bulla injuncta perficiantur in statu gratiæ. Sed alii communius docent sufficere, quod bene fiant animo verè pœnitenti & sine affectu ad mortale. Quia Pontifex in concessione non exigit, ut omnia opera præscripta fiant in statu gratiæ, & sine illo possunt esse utilia ad finem indulgentiæ. Requiritur tamen status gratiæ eo instanti, quo ultimum ex operibus per bullam injunctis perficitur. Nam requiritur status gratiæ eo instanti, quo indulgentia applicatur. At indulgentia applicatur eo instanti, quo ultima conditio ponitur, seu instanti consummationis operum. Ergo eo instanti requiritur status gratiæ.

II. Omnia opera injuncta impleri debent integre, in loco, & tempore, & ordine præscriptis, & propter finem præscriptum. Quia indulgentia non conceditur, nisi sub hac conditione: qua proinde non impleta, simpliciter nihil obtinetur. Et Indulgentia solum operatur secundum intentionem concedentis, expressam per verba concessionis. Hinc qui opus aliquod injunctum, vel partem ejus notabilem omittit, quamvis ex ignorantia aut oblivione invincibili, vel impotentia, nihil consequitur: quia simpliciter non implet conditionem, cui adstricta est indulgentia.

III. Ad consequendam indulgentiam plenariam

riam omnium peccatorum, etiam venialium, requiritur detestatio omnium illorum, & depositio affectus ad quodlibet. Nam pœna peccato debita non remittitur sine culpa: nullum autem peccatum etiam veniale remittitur quoad culpam, sine detestatione seu displicentia saltem virtuali, & depositione affectus ad illud. Quàm pauci ergo indulgentiam plenariam integre consequuntur.

Præter supradicta, Cajetanus, Navarrus, Reginaldus & alii docent, ad indulgentiam integre consequendam requiri propositum, & sollicitudinem satisfaciendi Deo per satisfactiones congruas, & peccatis, ac facultati pœnitentis proportionatas; ita ut proportione hujus sollicitudinis tamquam dispositionis ad indulgentiæ effectum necessariæ, percipiatur major vel minor indulgentiæ fructus. *Probant:* Quia 1. Extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, à quo præcepto Ecclesia dispensare nequit. Et Concil. Tridentin. sess. 6. cap. 14. docet, generaliter pœnitentiam christiani lapsi, necessariò præter contritionem & confessionem, continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, &c. At, inquiunt, valde enervaretur, & fere tolleretur satisfactio illa congrua, si indulgentia plenaria plurimorum peccatorum obtineretur præcisè per opera aliqua pauca non valde gravia, ut per visitationem Ecclesiæ, triduum jejunii, aliquam eleemosynam, & confessionem ac communionem. 2. Thesaurus indulgentiarum à Christo concessus est, non ad tollenda opera satisfactoria, cum ea præceperit; aut ad fovendam negligentiam ac torporem fidelium; sed ad supplendam eorum impotentiam ac infirmitatem, alias, inquiunt, indulgentia redundaret non in ædificationem, sed in destructionem, fovendo negligentiam ac torporem in satisfaciendo pro peccatis, & minueret horrorem peccati. 3. Ex Gregorio VII. qui Lincolniensi Episcopo indulgentiam petenti concessit ea lege, ut pro viribus satisfaceret. *Absolutionem præterea peccatorum tuorum*, inquit, *sicuti rogasti, authoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inhærendo, commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris.* Ut appareat, inquit Baronius hæc referens ad ann. 1073. *Sedis Apostolicæ indulgentiam illis communicari, qui quantum supperunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescentibus.* De his qui ita sentiunt, sic loquitur S. Antoninus, 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 3. *Nec credunt, quod propter has indulgentias generales minus teneantur agere pœnitentiam in hac vita; & horum dictum satis videtur concordare æquitati, ut notat Innocentius.*

Quæst. IV. *Quænam notanda sunt circa opera præscribi solita?*

Resp. Sequentia. 1. Dum in Bulla conceditur indulgentia *contritis & confessis*, ad eam lucrandam secundum multos confessio non est necessaria habenti sola venialia: quia putant eam designari tantum ut medium ad gratiam & remissionem culpæ. Sed alii multi dissentiunt, quia tunc confessio requiritur tamquam unum ex operibus præscriptis. Quare tutius est confiteri, idque consentaneum est praxi fidelium, præsertim tempore Jubilæi.

2. Oratio fieri debet per aliquod tempus in loco, tempore, & ex intentione designantis. Locus est ordinariè, ubi est indulgentia. Tempus est inter utrasque vesperas. Intentio est pax inter principes christianos, conversio infidelium, extirpatio hæresum, exaltatio S. Matris Ecclesiæ, bonum spirituale Papæ; nisi alia addantur. Secundùm multos debet esse vocalis, nec valet, si fiat cum distractione voluntaria: nam talis oratio non est religiosa, nec apta ad impetrandum id, quod Papa intendit.

3. Modus servandi: jejunium est ille, quem singulæ provinciæ servant tali tempore in aliis jejuniis.

4. Eleemosyna, si non determinetur per bullam, fieri debet juxta regulas prudentiæ, & dictamen internum: ita ut non detur quid minimum, spectata facultate dantis, nam minima non sunt in consideratione.

5. Non satisfit per communionem sacrilegam: nam communio præscribitur, ut opus bonum, vivum & operativum gratiæ.

Quæst. V. *Quænam requiruntur ut Indulgentiæ prosint Defunctis?*

Resp. Necesse est. 1. Ut pro illis in bulla specialiter concedantur. Nam indulgentiæ non prosunt pluribus, nec aliis, quantum prima concessio; & tantum valent, quantum sonant. Nomine autem fidelium simpliciter in bullis intelliguntur soli viventes, ut patet ex usu; quare quoties indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expresse additur: *Fidelibus vivis & defunctis.* 2. Ut fidelis vivens omnia opera injuncta ritè per-

perficiat ex intentione lucrandi indulgentiam pro mortuo, ſitque in ſtatu gratiæ, ſaltem cum ultimum opus impletur, atque indulgentiam applicet defuncto.

APPENDIX.

De Orientalis Eccleſiæ circa Pœnitentiam diſciplina.

ORientalis Eccleſia orthodoxam fidem ſervavit, tum circa pœnitentiæ virtutem, tum circa Sacramentum. Tres eſſe pœnitentiæ partes, inter quas non ſolum cordis contritio, & oris confeſſio, ſed etiam operis ſatisfactio recenſetur, fatentur Gregorius Hieromonachus in Synopſi *Interrogatione de partibus pœnitentiæ, & quid ſit ſatisfactio*; Gabriel Philadelphienſis de Sacramento Pœnitentiæ, ubi agit *de ejus partibus, & ſatisfactione*; Symeon Theſſalonicenſis in Opere *de ſeptem Eccleſiæ Sacramentis*; Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus in primo ad Lutheranos reſponſo; & Confeſſio orthodoxa à quatuor Græcis Patriarchis adverſus Lutheranos edita *part.* 1. *interrogatione* 103. Et cum ii, tum alii Græci etiam Schiſmatici fatentur omnia peccata mortalia ſpeciatim Patri ſpirituali eſſe confitenda.

Chaldæos quoque, ac Syros Neſtorianos cenſuiſſe ſemper pœnitentiam Sacramentum eſſe, eamque peccatorum præ ſe confeſſionem ferre, debitamque ſatisfactionem, facile patet. Nam Ebedjeſus Sobenſis in *libro Margaritæ part.* 4. *cap.* 1. inter Sacramenta recenſet remiſſionem peccatorum: Joſephus Indus *navigatione novi Orbis* cap. 134. apud Neſtorianos in uſu fuiſſe teſtatur *Confeſſionem auricularem; confitentur*, inquiens, *ut Nos*. Jeſujabus Adjabenus Patriarcha Ordinem pœnitentiæ compoſuit, eodem Sobenſi teſte, illumque commentariis illuſtravit. Timotheus II. Patriarcha in lib. *de Sacramentis* cap. 7. ſect. 6. ut legere eſt apud Aſſem. tom. 3. Biblioth. Orient. part. 2. pag. 287. Res vero clarior fit ex eo, quod dum quidam Patriarcha Neſtorianus, quem Aſſemannus ait, fuiſſe Symeonem Barmamam, auferre vellet peccatorum Confeſſionem, contentio magna, atque cædes orta ſit. *Erat quidem apud nos*, inquiunt Sulaka, & Joſephus II. *conſuetudo, ut revelaremus peccata noſtra inter nos: ſed ſurrexit violentus Tirannus, & abolevit eam; orta eſt cædes, & contentio, & ceſſare fecit illam*. Galanus verò de Sacramento pœnit. ſect. 1. ſcribit, decreviſſe Neſtorianos, *ne quiſpiam deinceps alteri, quam ſoli Deo peccata ſua confiteretur: propterea quod ex revelatione cujuſdam Confeſſionis, cujus ſecretum Spahanenſis neſcio quis aperuerat, multa inter ipſos Syros diſſenſiones, & homicidia veniſſent*. Confeſſionem in primis reſtituere ſtuduit laudatus Sulaka, ejuſque in Patriarchatu ſucceſſor Abdjeſus: deinde Miſſionarii Apoſtolici tam in Chaldæa & Perſide, quam in Indiis. Epiſcopi enim Doctoreſque, qui in Chaldæa à Patriarcha Babylonico in Indias deſtinabantur, inter cæteros Neſtorianorum errores, hunc etiam, Confeſſionis ſcilicet auricularis horrorem, Populis illis inſtillabant, ut ſcribit Antonius de Gouvea in actis Alexii Menezii Archiepiſcopi Goenſis lib. 1. cap. 13. idemque Menezius teſtatur in Synodo Diamperienſi ſeſſ. 6. can. 1. Ita Aſſem. loco citato.

Syri quoque Jacobitæ, Cophti, & Æthiopes Sacramentum pœnitentiæ à primis temporibus agnoverunt omnes, ac etiam nunc eorum plerique ſervant. Licet enim in Ægypto circa 12. ſæculum tres Patriarchæ pœnitentiæ Sacramentum abrogare conſtituerint; tamen ſemper ſuos habuit etiam ibi defenſores. Nam adverſus illam novitatem reſtitiſſe, ait Renaudotius, Marcum filium Elconbari, qui ſe ſe Marco oppoſuit filio Zaraæ; & poſtea Abnaſſalos fratres duos, & alios non paucos: Atque eodem tempore Antiochenus Jacobitarum Patriarcha Michaël neceſſitatem Confeſſionis Sacramentalis, & Canonis, ſeu pœnitentiæ canonicæ multis argumentis ſtabilivit *in tractatu de præparatione ad Communionem*. Hanc autem mutationem ita factam fuiſſe ſcribit laudatus Renaudotius in commentario *ad liturgiam Cophtitam S. Baſilii*; Dum Sacerdos poſtquam Patriarchæ, Epiſcopis, Sacerdotibus, & Clero thus dediſſet, Laicos circuitu per Eccleſiam facto incenſaret, ſolebant Cophtitæ ejus precibus commendare ſe, ſimulque confiteri ſe peccatores, & confeſſionem quamdam verbis generalibus pronunciare, illi non abſimilem, quam in Miſſa recitat Eccleſia Latina; Cum interea Sacerdos orationem diceret, quæ ad remiſſionem peccatorum pertinere videbatur; exiſtimaverunt, eam non fruſtra pronunciari, ut ſimiles abſolutiones valere judicatæ ſint ad abolenda peccata, quæ per fragilitatem humanam, à piis etiam quotidie committuntur: atque hinc ſuperſtitio cœpit, quam

quam ita subsequuta est pœnitentiæ subversio. Sæculo undecimo, & sequenti ad sacrorum mysteriorum communionem admitti cæperunt gravissimorum criminum rei, qui ea Sacerdotibus confiteri, & *Canonem*, seu pœnitentiam subire negligebant, cum si disciplinam Ecclesiasticam erga eos exercuissent, timerent, ne calumniam ipsis aliquam obdurati peccatores apud Mahumedanos impingerent, aut fidem abnegarent. Sed alii longius progressi, ut inter alios Joannes filius Abugaleb Patriarchà Cophtitarum, & Marcus filius Zaræ, confessionem, ut supra dixi, pœnitus substulerunt; atque illo Alexandrinorum Sedem occupante, Michael Damiatensis opusculum insulsissimum edidit, quod tamen ex parte servatum est in collectione canonum Alexandrina, laudaturque ab Abulbricat, & Auctore scientiæ Ecclesiasticæ. Summa illius doctrinæ hæc fuit: Christus vetuit, ne magistros nobis constituamus super terram, cum unus sit ipse magister noster, neque Marcus Alexandrinæ Ecclesiæ fundator, simile quidquam instituit: ex quo ineptus ille doctor firmissimum argumentum habere existimavit ad evertendam pœnitentialem omnem disciplinam. *Itaque ex pessima illa institutione multi existimare cæperunt, sufficere ad expianda peccata, ut, cum Sacerdos thuribulum circumferret, inclamareturque à populo* Kyrie eleison, *adjicerentur hæc verba post illud*, Domine miserere, *quod Arabicè quoque dicitur multoties*, Suscipe Domine hoc incensum, quod offertur tibi à Sacerdote tuo pro peccatis nostris. *Tunc unusquisque animo revolvens peccata sua, ea secretè coram Deo confitebatur, atque ita illa sibi remitti stulte existimabat. Neque illic constitit superstitio: sed tandem fuerunt, qui posito coram se thuribulo domi, absque Sacerdotis ministerio, thus injicientes & fumo peccata sua immurmurantes illa sibi plene remissa crederent: quod ab Æthiopibus factum testatur Abuselab, & à Nestorianis Malabarensibus Historia Alexii Menesii Goensis Archiepiscopi. Illam brevem formulam agnoscendi se peccatores coram Deo, Confessionem vocarunt.*

Quæ hactenus exposita sunt, perspicuum faciunt, Sacramentum pœnitentiæ agnitum fuisse, ac servatum à primis sæculis in universa Orientali Ecclesia, eosque, qui illud rejecere, habitos fuisse à reliquis tamquam Novatores, sive Hæreticos. Supereſt ergo ut videamus, quænam sit in hujusmodi Sacramenti administratione eorumdem disciplina.

§. I.

De iis, quæ ad materiam spectant.

POEnitentia in publicam dividi solet, & privatam. Publica pœnitentia est, quæ Episcopo, vel Presbytero pœnitentiario ad canonum normam decernente, publicè à confessis peccatoribus fit: privata verò, quæ à Confessario pœnitentis fidei, & conscientiæ privatim ac secreto peragenda committitur. Cùm de Orientalibus dicturi simus, actiones, quibus publica pœnitentia continebatur, ex Gabriele Philadelphiensi Græco Auctore describere placuit. Is c. 10. de Sacrament. Pœnit. loca varia, in quibus peccatores pœnitentiam agerent, per actiones designans, ait, *Hæc sunt Fletus, Auditio, Substratio, Consistentia, & Participatio.*

Fletus, inquit, *locus est extra portam Oratorii, in quo stant flentes, & peccatorum suorum à fidelibus intervenientibus, & exeuntibus veniam postulant.*

Auditionis locus est intra portam Templi, videlicet in Narthece, in quo stant Audientes, & hymnorum sanctarumque scripturarum lectionem, & doctrinam audiunt.

Substrationis locus est intra Templum, in quo stant, qui substernuntur, qui cum Catechumenis exeunt è Templo, cum illud: quicumque Catechumeni discedite: *à Diacono promulgatur.*

Consistentiæ locus est, in quo ii, qui pœnitentiam egerunt, idoneumque Canonem executi sunt, consistunt, & fidelibus comprecantur.

Participationis locus, in quo stant, qui fructus pœnitentiæ dignos fecerunt, & divinæ participant communioni cum reliquis, qui eadigni sunt.

Hæ sunt diversæ stationes, diversique pœnitentium gradus, in quibus pluribus etiam annis stare jubebantur, qui publicæ pœnitentiæ subjicerentur. Non solum autem publica, sed etiam privata, si gravia essent crimina, Episcopo vel Presbytero Pœnitentiario, juxta præscriptum Canonum decernente, publica pœnitentia expiabantur. Ex arbitrio verò & voluntate Episcoporum pendebat, ut pœnitens per omnes, aut pauciores transiret pœnitentiæ gradus: Et Sacri Canones præcipiebant, ut Episcopi, sive Presbyteri pœnitentiarii, hac œconomia uterentur, ne ex pœnitentiæ gradu, in quo peccatores stare jubebantur, occulta illa

illa crimina manifestarentur, quæ pœnitentibus infamiæ, & maxime damno esse possent. Hujusmodi usus adhuc octavo exeunte sæculo purus & integer perseverabat in Ecclesia Latina, ut constat ex Caroli Magni, & Ludovici Pii capitularibus, præsertim lib. 5. cap. 136. Post medium sæculum nonum regnante Carolo Calvo tertius pœnitentiæ gradus antiquari cæpit, ut patet ex variis Summorum Pontificum Epistolis, & Conciliorum decretis, in quibus, ubi de publica pœnitentia agitur, fletus, auditio, & consistentia commemorantur. Imo & quartus ex tunc nonnihil relaxatus, concessa solemnibus saltem diebus pœnitentibus communione. Sequentibus verò sæculis sensim publica pœnitentia in Latina Ecclesia antiquum rigorem amisit, ac penitus sublata fuit.

In Orientali vero Ecclesia longe antea publicæ pœnitentiæ disciplina immutata ac sublata fuerat. Nectarius enim Constantinopolitanus Episcopus renunciatus anno 381. quem Episcopatum ad annum usque 397. tenuit, publicam pœnitentiam in Constantinopolitana Ecclesia è medio sustulit, ejusque morem deinceps imitatæ sunt aliæ Orientis Ecclesiæ. Quæ autem ab antiqua consuetudine detraxit, sive in ea abrogavit, ad sex summa capita revocari possunt, inquit Morinus lib. 6. pœnit. cap. 22. 1. Presbyterum confessionibus & pœnitentiis publicis præfectum sustulit. 2. Morem antiquum publicè enunciandi quædam crimina, quæ Presbyter ille monuerat, abrogavit. 3. Quotidianas manuum impositiones, & orationes super pœnitentes ab Apostolorum ætate fieri solitas, in quibus universum fere substrationis mysterium consistebat, interdixit. 4. Pœnitentiarum, sive pœnarum in confessione secreta impositarum executionem pœnitentium fidei commisit, ut eas quisque in seipsum pro contritionis zelo, & ardore, nemine conscio, aut judice exequeretur. 5. Hinc accusationes criminum à proximis commissorum apud Episcopum ex præcepto religionis factæ, & judicium pœnitentiæ de iis licet occultis publicè redditum, obsoleverunt. Unde præterea obsolevit, seipsum de occultis criminibus accusandi festinatio & acceleratio, ne Reus præventus & convictus multo severiori pœna plecteretur. Denique pœnitentiæ publicæ de criminibus occultis penitus abolitæ sunt.

Post hanc disciplinæ variationem hæc fuit, ac viget etiam apud plerasque Orientales Ecclesias disciplina. Primum diligentissima, & minutissima peccatorum omnium secreta confessio. Hæc autem confessio ut Allatius & Goarius scribunt, ita à Græcis fit, ut non genuflectant, sed sedeant cum reverentia, & capite operto peccata confitentes. Nec quemque movere debet hæc praxis, quæ viguit olim apud Latinos, ut antiquus Romanus Ordo, Alcuinus, aliique Rituales libri non pauci, Martene teste, describunt; quæque viget etiam apud Æthiopes, ut ex Joannis Boteri ad Antonium Cardinalem Carrafam epistola liquet. 2. diligens & accurata Sacerdotis interrogatio de his omnibus pœnitenti facta, ut præscribunt Pœnitentiales libri Joannis Jejunatoris Patriarchæ Constantinopolitani, qui Gregorii I. Pontificis coæraneus erat, & Joannis Monachi, quem ajunt S. Basilii discipulum, eo tamen tempore multo posteriorís, atque Libelli Simeonis Archiepiscopi Thessalonicensis, & Gabrielis Philadelphiæ Metropolitæ, de Sacramento pœnitentiæ scripti. 3. Pœnitentiarum & pœnarum unicuique peccato secreta impositio, vel secundum Canones, vel saltem juxta approbatos Pœnitentiales libros, qui de Canonum severitate non admodum remittebant. 4. Absolutionis post confessionem, aut etiam pœnitentiæ impositionem concessio, sed Communionis Eucharisticæ, pro ratione criminum & pœnitentium ad agendam pœnitentiam fervore & zelo, in longum breviusve tempus dilatio. Observat etiam idem Morinus, duo ex antiquo rigore, publica pœnitentia sublata, in Oriente remansisse, scilicet, humilitatem, cum qua pœnitens quacumque dignitate fulgeret ad Sacerdotem accedere tenebatur; & morem, quo pœnitentes ob nonnulla crimina, ac ob inquinamenta etiam nonnulla naturalia in foro tantum conscientiæ obligabantur à Templo secedere, atque in Narthece subsistere, dum Missæ Sacrificium celebraretur, licèt aliis concederetur interesse officiis.

Pœnitentiam juxta Canones imponi solere à plerisque Orientalibus præsertim Græcis facile est demonstrare. Primum constat, Gregorii Magni ætate Joannem Jejunatorem Pœnitentialem librum edidisse, quem refert Morinus in fine Operis de Pœnitentia. Is pœnitentiæ canonicæ rigorem mitigavit, quamobrem nimiæ accusatus ac reprehensus fuit indulgentiæ à Concilio Constantinopolitano circa finem undecimi sæculi celebrato; ab Harmenopolo qui eodem sæculo aut paulo post scripsit: & Leo Allatius lib. 3. de

de Conſ. Eccleſ. Oriental. cum Occidental. cap. 9. *pœna*, inquit, *pœnitentibus impoſita, nitiores multo nunc ſunt, quam erant antea. A Joanne enim Neſtenta antiquus ille pœnarum riger remiſſus eſt, licet id alii inter eos non probent.* Pœnitentiam juxta Canones imponendam eſſe docent Nicephorus Chartophylax epiſt. 3. quæ eſt de ligandi ſolvendique poteſtate: Simeon Theſſalonicenſis, qui inquit, *videant ne præter Canones dijudicent, ne quis præter Canones agens*: Germanus Amathuntis Epiſcopus in literis, quibus Sacerdoti dat confeſſionem audiendi auctoritatem, ubi ait, Sacerdotem *juxta opera, in quibus peccaverunt, Canonem pœnitentibus imponere debere*: Gabriel Philadelphienſis Græcus recentiſſimus ſatisfactionem, cap. 8. libri de Sacramentis vocat, *adimplectionem, & perfectionem Canonis, quem Pater Spiritualis dedit peccatori ſecundum ſpiritualem ſacrorum canonum pœnam*. Neophytus Rodinus Cyprius in libro, quem de confeſſione lingua Græca vulgari edidit, ait, *ſatisfactio eſt, ut faciat aliquis id quod ſufficit, hoc eſt, illum canonem, quem ei dederit Pater Spiritualis &c.* Hieremias Patriarcha Conſtantinopolit. in primo reſponſo ad Tubingenſes Lutheranos ad c. 11. teſtatur, pœnam ſeu medicinam peccatis dandam juxta canones: denique, miſſis Allatii, & Arcudii teſtimoniis, ita Goarius pag. 697. Græcorum diſciplinam deſcribit: *Patres Spirituales ſedentes, pœnitentes pro Exomologeſi audiunt. Si leves & venia dignas pœnitentis culpas deprehenderint, nullam adhibent ſolutionem, ſed de pio, devotoque quodam opere exercendo monitum amicè remittunt; ſi lethifera crimina detegunt, illa in nomocanone juxta ſe poſito examinant, cenſurarumque diſtrictioni, prout legunt, cuncta ſubjiciunt, & tandem pœnitenti bene precantur, his atque aliis orationibus, aut in remedium præteriti delicti, vel in cautelam futuri compoſitis. Peccata tandem cuncta ad canonum rigorem examinata, pœnis in eis perlectis caſtigant, & emendant. Propterea que pœnitentiam impoſitam, ut canonibus præſcriptam, ſolent ipſi πανία vocitare.* Et infra, *publica pœnitentia nulli licèt amplius imponatur, aliqui tamen confeſſione expiatos à ſacra communione per annum vel plures quandoque arcent. Hi non ita plene reconciliati privationem Euchariſtiæ panis Eulogici communionis vices ſupplentis ſumptione ſolantur; & ſanguinis domini ſumendi loco, aquam in Theophaniis benedictam, diacono eam porrigente, communionis diebus, Paſchatis ſcilicet, Apoſtolorum Petri, & Pauli, Aſſumptionis, & Chriſti Natalitiorum, ſumma cum religione hauriunt, & tandem oratione ſuper eis recitata ex integro Eccleſiæ reconciliantur.* Pœnitentiæ Canonicæ Dionyſius, Barſalibi, Michael Antiochenus Patriarcha, aliique Syri, atque etiam Cophtici Scriptores meminere, eandemque inculcaverunt.

Ubi diſciplina hæc variata ſit, ac mos obtinuerit, ut pro Sacerdotum arbitrio pœnitentiæ Latinorum more imponantur, certum eſt, non teneri Confeſſarios ad normam illorum canonum pœnitentias præſcribere; ſed ubi vigeat adhuc canonum obſervantia, nefas eſſe cenſeo Confeſſarii, aliam pœnitentiam injungere præter eam, quam canones, ſive Pœnitentiales libri præſcribant, niſi ii eandem Confeſſariorum arbitrio imponendam pœnitentiam committant. Nam abſolvendi facultatem ſive juriſdictionem, quam ex Eccleſia, & ab Epiſcopis habent, ita exercere tenentur, ut Eccleſiæ lege obligati ſint ad indicandam pœnitentibus, quos abſolvunt, pœnam ab eadem Eccleſia determinatis criminibus deſignatam; & ut in Eccleſia Latina iis, qui ex occulto delicto in pœnam incidunt irregularitatis vel ſuſpenſionis ab Eccleſia præſcriptam, Confeſſarius declarare debet pœnam, in quam incidunt; Ita in Eccleſiis, in quibus pœnæ canonicæ in uſu ſunt, Confeſſarius abſolvendo pœnitentes pœnas his declarare debet, quas canones ſtatuant pro peccatis, quæ confeſſi ſint, ſubire oportere. En verba Hieremiæ Patriarchæ Reſp. 1. ad Lutheranos cap. 21. *quod attinet ad poteſtatem dimittendi peccata, ea non abſolute data eſt, ſed ea conditione, ut peccati pœnitens obediat, & conſentiat illi, qui animæ ſuæ curam gerit, & veram pœnitentiam demonſtret.*

Operum pœnitentialium præcepta in tres generales ſpecies dividunt. In ea, quæ communionis Euchariſticæ privationem ſpectant, & ad iſtam privationem referuntur unius, vel plurium annorum mulctæ; unicum enim canonum pœnitentialium ſtudium, idque vehementiſſimum in id incumbere videtur, ne cui indigno Euchariſtia præbeatur; & ideo poſt abſolutionem communionem diutiſſime differunt: deinde in ea, quæ jejuniorum & ciborum abſtinentiam; ubi explicant, quibus diebus abſtinendum ſit, quibus remiſſius agendum, quibus non abſtinendum: denique in ea, quæ preces & orationes ſingulis diebus recitandas, Epiſco-

Icoporum est pœnitentias canonicas augere, vel minuere, qui solent etiam *diplomata quædam concedere à pœnis, & canonibus non plenè adimpletis Pœnitentes eximentia, quæ chartæ condonativæ indulgentiarum vices apud Græcos obtinent*, inquit Goarius pag. 680.

Hactenus de pœnitentia generatim egimus, & quoad Laicos homines: in Clericorum verò pœnitentia tria sunt speciatim observanda. 1. Sacerdotem Clerici confessionem auditurum ab eo promissionem exigere ab officio cessaturum si crimina confiteatur, quæ canones depositione, aut suspensione condemnant. 2. Clericum propter crimen sic secreto in Confessionis auricularis tribunali depositum, aut suspensum, communione Eucharistica non privari, pœna priore juxta canones crimini sufficiente. 3. Quoniam Clerici conjugati, etiam presbyteri ordinari solent, si resciverint uxores suas adulterio pollutas, eas dimittere tenentur, aut si iis commisceantur, ab officio Ecclesiastico cessare. Quæ ex iis emergunt dubia, infra proponemus. Hæc ad pœnitentiæ materiam spectant, nunc dicendum.

§. II.

De Forma.

LAtina Ecclesia pro Sacramenti pœnitentiæ forma habet hæc verba: *Ego te absolvo ab omnibus peccatis*: eandem usurpandam proposuit Eugenius IV. Armenis in decreto, quod pro eorumdem institutione in Florentina Synodo edidit, voluitque Clemens VIII. ut Græci in Italia Insulisque adjacentibus degentes, eadem uterentur, dum necessitate cogente, Latinos absolverent: hanc vero, vel ei valde similem Græcorum plerique, dum pœnitentem statim ac confessus est absolvunt, usurpant: Græci Calabri, Apuli & Siculi, in orationibus, quas pœnitentes absolvendo proferunt, habent. *Ego vero condono tibi omnia peccata tua; In nomine Patris &c.* vel, *insuper ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis quæcumque coram Deo, & mea indignitate confessus es: In nomine Patris &c.* Acceptaverunt quoque illas *Orientales nonnulli, & ut in usum actas memini quondam mihi ab ipsis ostensas; transcriptas verò & quasi laudatas & receptas à quibusdam cum plerisque sui ritus orationibus recenter ad me misit, multa mihi necessitudine conjunctus Georgius Coresius Eccle-*

Antoine Theol. Moral. Pars Alt.

sia Constantinop. Theologus, inquit Goarius pag. 540. edit. Venetæ.

Ruthenos hanc adhibere consueviſſe formulam refert Arcudius lib. IV. cap. 3. *divina gratia S. Spiritus per me peccatorem, & minimum servum tuum habet condonata quæcumque peccasti*; in Rituali verò Metropolitæ Chiovienſis post deprecationem, Sacerdotem verba hæc pronunciare narrat: *Ego quoque Pater tuus Spiritualis potestate mihi à Deo, & à superioribus meis concessa, te absolvo ab omnibus peccatis tuis*. Nunciatum verò est à Monachis nonnullis Ruthenis, hac nostra ætate Ruthenos fere omnes indicativam Latinorum formulam adhibere. Eadem forma universim utuntur Armeni teste Galano, & Syri Maronitæ, Chaldæi, aliique Orientales. Ex quo patet, totam fere Orientalem Ecclesiam præscripram in decreto pro Armenis à Concilio Florentino edito absolutionis formam usurpare.

Quamquam hæc forma Romanæ Ecclesiæ maximè probatur, & laudato pro Armenis decreto præscripta est, tamen non adeo facile irritum, vel dubium declarandum est Pœnitentiæ Sacramentum formula deprecativa à Græcis nonnullis, & ab aliis paucis Orientalibus usurpata. Hujusmodi formæ ita exprimuntur à Gabriele Philadelphiensi de Sacrament. Pœnit. cap. 8. *Gratia sanctissimi Spiritus per humilitatem meam habet te condonatum, & absolutum*: In officio eorum, qui peccata confitentur a Goario latinè redditò, Pœnitentiarium Pœnitentem circa varia peccata interrogare præscribitur, ac deinde subditur. *Postquam minutim interrogaveris de singulis, assume indicem, & quale sit peccatum inquire, & cum hoc libro confer, ut quale sit peccatum dignoscas, & ista deinde subjunge*. Duæ deinceps recensentur Orationes, in quarum prima Sacerdos ait, *quæcumque tenuissima humilitati meæ narrasti, & quæcumque minus ex ignorantia, vel oblivione, qualecumque sic, exprimere non valuisti: condonet tibi Deus in præsenti, & in futuro*: in altera vero: *Ipse Deus, per me peccatorem in præsenti, & in futuro sæculo tibi parcat*. Aliæ verò formæ habent, *absolvat te Deus &c. vel condonet, dimittat, remittat tibi Deus quæcumque peccasti*. Iis autem formis facile patet, ratum fieri Pœnitentiæ Sacramentum. Primum, quia licet Græci aliique Orientales iis uterentur etiam Concilii Florentini tempore, ut ex eorumdem libris liquet; tamen Græcis, quos Patres ita absolvere notant, nihil dixere,

eosque nihil de hac Sacramenti formula monitos abire permiserunt; quod argumentum est, nihil ab iis desiderandum, aut castigandum judicasse. Deinde Clemens VIII. & Benedictus XIV. præcepere quidem Græcis sub Latinis Episcopis degentibus, ut dum Latinos in casu necessitatis absolvunt, indicativa Latinorum formula utantur; sed nec deprecativam usurpare vetarunt, dum Græcos absolvunt, nec indicativam adhibere jusserunt. Id vero numquam præteriissent, si ratum non habuissent, vel censuissent suspectum Sacramentum formula deprecantibus verbis expressa administratum: denique in antea indicatis formulis absolventis Sacerdotis actio satis exprimitur: Id enim exprimi, dum Sacerdos ait; *Deus*, vel *gratia* Sancti Spiritus dimittat, vel condonet tibi per me &c. nemo negabit. Quamvis hæc formula, inquit Goarius, *deprecativa prima fronte appareat, absoluta nihilominus his dictionibus δι' ἐμοῦ* per me *redditur, auctoritatem à Deo acceptam, quam prius Minister memorabat, reo pœnitenti applicat, & indulgentiæ divinæ instrumentum, & causam subordinatam se prædicat.* Si vero Sacerdos non dicat *per me*, id subauditur: nam si dum Sacerdos Græcus baptizans, ait, Baptizatur talis, subauditur *à me*, cur non subaudiemus Sacerdotis actionem, dum potestatem sese prius à Deo accepisse, ait, ut revera dicit in quacumque oratione supra Pœnitentem pronunciata, ac deinde subdit *absolvat te Deus?* Quis est, qui non subintelligat *per me?* Ministerium enim ipsum, quod tum Sacerdos exercet, satis superque denotat, cum ita sese exprimere, Deus per me Ministrum suum absolvat te ab omnibus peccatis. Igitur formulæ deprecativæ exprimunt Sacerdotis actionem, atque eam ita indicant, ut humilem submissumque eorumdem animum designent, quo Deum rogant, ut Sacramentum, quod ipse instituit, quodque nonnisi divina ipsius promissione, & virtute fit, perficiat. Atque hac de causa ab Irenæo, Justino, aliisque Patribus Sacramentorum formulæ passim preces, orationes, invocationesque appellantur.

Nota. 1. Etsi deprecativa forma satis est ad perficiendum Sacramentum Pœnitentiæ; tamen dum Græci aliique Orientales Latinorum Confessionem excipiunt, eosque absolvunt, ex Clementis VIII. & Benedicti XIV. Constitutionibus, tenentur formam in Florentina Synodo præscriptam adhibere; ac laude digni habentur omnes Orientales, qui præter preces, quas juxta proprium ritum proferunt, eandem quoque formam pronuncient.

Nota 2. Refert Galanus loco supra citato Armenios nonnullos, dum pœnitentes confitentur, ad singula peccata dicere, *Deus dimittit*, ac pro formula habere verba hæc: *Deus remittit peccata tua*, ubi advertit; & quidem optimè, tolerari non posse morem pronunciandi formulam ad singula peccata, cum ea Sacramentum fiat, quod integram Confessionem pro materia habet. Ad formam vero quod spectat, non dubito, quin ea verè perficiatur Sacramentum, subaudiatur *per me*, ac absolventis Sacerdotis actio designetur; teneri vero arbitror Armenios ad eam usurpandam, quam iisdem Florentina Synodus proposuit, & inculcavit.

§. III.

De Ministro Pœnitentiæ.

HUjus Sacramenti Minister etiam juxta Orientalis Ecclesiæ canones est Episcopus, vel Presbyter, cui Episcopus absolvendi facultatem fecerit, hoc est, cui animarum curam commiserit, atque adeo subditos designaverit, in quos jurisdictionem absolvendo à peccatis exerceat. Atque in iisdem canonibus statutum est, præsertim 46. Carthaginensi, & 14. Neocæsariensi, posse Sacerdotem quemque, absente Episcopo, vel alio ab Episcopo probato Presbytero, in mortis periculo constitutum absolvere. Reprehensione vero digni sunt Græci, teste Goario, quod *rares, eosque è Monasteriis maxime selectos πνευματικοὺς Patres Spirituales ad hoc onus admissos, litterisque ἀπολυτικοῖς instructos exponant, quia Laicos Sacerdotes, quamvis errones, non ita confidenter conveniunt, prout subindicat Balsamonis responsum* 19. Huic errori occurrere voluisse videntur Clemens VIII. & Benedictus XIV. qui in Constit. *Etsi Pastoralis*, quod Clemens statuerat, per hæc verba inculcavit: *Sacerdotes quoque conjugati; aliique, quibus Parochiarum cura, vel Ecclesiarum Parochialium regimen per Episcopos suos committitur, licitè, & liberè possint Parochianorum suorum Confessiones audire, ipsisque pœnitentiam injungere pro peccatis; quia cui licet, vel conceditur, quod est majus, competit quoque, nec negari convenit, quod est minus.*

Ad

Ad confessariorum dotes, quod spectat, eædem sunt, quæ in Orientalibus ac in Latinis desiderantur, scilicet probitas morum, sufficiens scientia, prudentia &c. quæ ab Auctore nostro recensentur. Hic verò notamus, ab Apostolica Sede statutum esse, ne ulli *per Sacerdotes vel Confessarios, pro satisfactione pœnitentiæ, unctio aliqua solummodo injungatur*: Atque tollendum esse abusum, ubi sit, *ut vir atque uxor simul, & eodem tempore eidem Presbytero confiteantur*. Nec ferri potest abusus, qui apud Photianos plerosque viget, de exigendo tamquam necessario Confessarii testimonio, dum aliquis ad sacros ordines sit promovendus; non enim potest Confessarius de iis quæ in Confessione novit quidpiam testari, ut universa, tum Orientis, tum Occidentis Ecclesia semper docuit. Vide hac de re Papadopoli *respons.* VI. *sect.* VIII. in qua num. v. ostendit: 1. *Jure Græca Gentis Sacerdotem à Confessionibus ad testimonium neque pro filio spirituali, neque contra eundem recipi*: 2. *secretum sacræ Exomologesis violari nullam ob causam posse*: 3. *Testimonium hujusmodi exitiosum ac stultum esse*. His præmissis, ac statuto etiam, Orientales ad Sacramentalem Confessionem semel saltem in anno faciendam obligari ex Ecclesiæ præcepto, nonnullas circa hanc materiam quæstiones examinandas suscipio.

Quæst. I. *Utrum in Diœcesi, ubi permixti sunt Latini cum Græcis, vel Græci cum aliis diversi Ritus, possit Latinus Græco, & Græcus vicissim Latino, aut alterius Ritus Sacerdoti, confiteri?*

Resp. 1. In casu necessitatis posse Presbyterum quemque, hominem etiam diversi Ritus absolvere. Imo sentiunt Viri docti, inquit Melchior Canus, licitum esse etiam ab hæretico recipere pœnitentiam in articulo mortis, ut Petrus Paludanus 4. *distinct.* 25. *quæst.* 1. Sylvester in verbo *Confessor* 1. §. & Joannes Major *distinct.* 17. & Glossa *Extrav. de sponsalibus cap. non vobis*. Primum, quia probabilissimum est, quemlibet Sacerdotem in mortis articulo habere auctoritatem absolvendi jure divino. Deinde, quod si jure divino quilibet Sacerdos hanc potestatem non habeat, Ecclesia, cujus providentiæ commissum est consulere animarum saluti, cum pia mater sit, non est credenda filiis suis in articulo mortis defesse, adeoque eos cujuslibet Sacerdotis potestati subjicere, nec ulli voluisse in hoc necessitatis casu absolvendi facultatem adimere. Igitur dubitari non potest quin quisque, necessitate urgente, possit cujusvis Ritus Presbyteris peccata sua confiteri. Græci autem, aliique Orientales, si qui sint, qui deprecativa forma absolvant, Apostolicæ Sedis præcepto, tenentur, præter preces, quas juxta proprium Ritum adhibent, etiam formam absolutionis à Florentina Synodo præscriptam, & à Latina Ecclesia usurpatam, adhibere. En verba Constitutionis. *Etsi Pastoralis* §. v. de Sacrament. Pœnitent. num. 5. *In casu necessitatis Presbyteri Græci Catholici possunt Latinos absolvere; utantur tamen forma absolutionis in Concilio Generali Florentino præscripta, postea verò si voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma hujusmodi absolutionis dicere tantum consueverunt*.

Resp. Missionariis Latinis quisque licitè confitetur, cujuscumque sit ritus, cum ii ab Apostolica Sede auctoritatem habeant in locis Missionum, atque in Episcopotum adjutorium, & levamen mittantur; neque Episcopi prohibere possunt subditos, ne ad eosdem accedant. Hinc Sacr. Congreg. de P. F. 5. Decembris 1645. *mandavis, moneri Patriarcham Maronitarum, eum non potuisse, nec debuisse, in præjudicium jurisdictionis Apostolicæ Sedis ferre excommunicationem in Maronitas, qui Sacramenta recipere voluerunt à Missionariis ejusdem Sanctæ Sedis: & propterea teneri eam revocare, & de causis, ob quas Maronitæ non debeant à Missionariis recipere Sacramenta, Sacram Congregationem certiorem facere, quâ si opus fuerit, indemnitati Presbyterorum providebit*.

Licet Missionarii possint horum Confessiones excipere, non possunt tamen eos à casibus Episcopo reservatis absolvere, nisi obtenta ab eodem Episcopo facultate, ut pluries à Sacr. Congreg. decretum est.

Resp. 3. Episcopus Latinus, si in sua Diœcesi habeat Sacerdotes Græcos, vel alterius ritus orientalis, potest eos probare, ac destinare ad Confessiones etiam Latinorum audiendas: Liquet id ex supra citata Constitut. numer. 6. in quo habetur: *Extra verò casum necessitatis, si quos ex Presbyteris Albanensibus peritos, & ad Confessiones omnium audiendas idoneos Ordinarius Latinus judicaverit, ut non solum Græcos, sed etiam Latinos ad se accedentes possint absolvere, id eorumdem Ordinariorum prudentiæ, & arbitrio relinquitur*. Et numer. 11. *Presbyteri Seculares Græci ex Albania, vel aliis Orientis partibus advenientes,*

res, abjuratis schismate, & erroribus, atque in fide Catholica benè instructi, in Parochialibus, seu Curatis Ecclesiis Græcorum instituti possunt. Sicut Latini Episcopi Græcos in suis Diœcesibus degentes Sacerdotes possunt ad Confessiones audiendas Latinorum destinare, ita Græci, aliique orientales Latinos Presbyteros, si qui sint in eorum Diœcesi: atque ex hoc patet, falli omnino à Breno, qui *lib. 3. cap. 2. quæst. 20.* censet, præceptum de servando proprio ritu violare Latinum, si Græco Presbytero confiteatur à Diœcesano Catholico Episcopo ad confessiones omnium audiendas approbato: nam si Græcus ritum non mutat, dum Latino Sacerdoti peccata sua confitetur, cur Latinus ritum mutabit? Deinde si Græci, ut supra statui, dum Latinos absolvunt, utuntur, ac uti debent forma à Florentina Synodo præscripta, ubi est rituum diversitas? Ergo commentitia est ritus variatio.

Resp. 4. Si in Diœcesi alicujus Episcopi plures sint homines diversi Ritus, licitè confitentur Presbyteris ab Episcopo ad Confessiones audiendas approbatis, etiamsi pœnitentes diversum à Confessario Ritum servent. Id liquet, primum ex consuetudine veteri usu comprobata, quæ, tùm Romæ, tùm in aliis locis viget; ubi Græci, Rutheni, Armeni, Syrii, & si qui alii occurrunt diversi à Latino Ritu, Presbyteris Latinis ab Episcopo approbatis confitentur. Deinde, quod hæc eadem consuetudo vigeat etiam apud Maronitas, quos tamen Supremæ Inquisitionis Decreto definitum est, *non esse inquietandos*, ut ex solutione dubii, quod sequitur, manifestum est: *An Sacerdotes Maronitæ approbati ab eorum Ordinariis ad audiendas Confessiones possint indifferenter audire Confessiones omnium Personarum cujuscumque Nationis, & Ritus Orientalis, quæ reperiuntur in illis partibus? Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum dixerunt, Maronitas non esse inquietandos.* Si C. S. O. die 5. Decembris 1715. Accedit etiam Decretum Congregat. de Propagand. Fide Ann 1630. quo referente Cardinali Bandino statutum fuit, *non debere Latinos Episcopos prohibere subditos suos, ne Confessiones faciant cum Sacerdotibus Ruthenis unitis ab Ordinariis locorum approbatis: nec è contra Episcopos Ruthenos unitos subditos suos simili prohibitione ligare, ne Confessarios Latinos approbatos ad expiranda peccata sua adeant: nam cum Rutheni uniti sint verè Catholici, ubi Ritus diversitas non repugnat, discordias, & dissidia inter eos excitantes, vel nutrientes introducere inconveniens, & damnosum est.* Denique quia in administratione Sacramenti Pœnitentiæ, dum Orientales ante dictam formulam usurpent, nulla est rituum diversitas, ac Ecclesia pia mater libertati favet Pœnitentium, quo facilius eos ad peccatorum per Confessionem expiationem alliciat. Difficultas major est circa Orientales, quorum plures sunt in eadem Civitate Episcopi, qui in solos homines proprii ritus jurisdictionem habent, exempl. grat. Aleppi Græcus Græcis, Syrus Syriacis, Maronita Maronitis, & Armenius Antistes Armeniis præest. In iis si Episcopus facultatem Presbyteris limitatam concedat ad audiendas Confessiones hominis proprii ritus, certum est non posse Confessarium absolvere diversi ritus homines: sicut approbatus ab Episcopo Latino ad audiendas Confessiones Græcorum, vel Latinorum tantum, aut solum virorum, non potest eos, ad quos concessa facultas non se extendit, absolvere. At si limitata non sit facultas, & si lex non adsit particularis, vel consuetudo, quæ vim legis obtineat, qua pro conservanda inter homines diversi ritus pace, obligentur omnes proprii ritus Confessarium adire, non video, cur quisque non possit Sacerdoti à proprio Episcopo approbato confiteri. Cum enim circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ nulla sit rituum diversitas, subditi illorum Episcoporum se habent, ut subditi Episcoporum, qui in diversis locis jurisdictionem exercent; subditi verò unius Episcopi licitè accedunt ad Sacerdotes alterius Episcopi subditos, & in alia Diœcesi degentes, atque ritè ab iis absolutionem accipiunt.

Quæst. II. *Utrum, & quomodo Confessio fieri possit, & debeat per interpretem?*

Resp. 1. Explorata res est, extra casum necessitatis, & solum ob præceptum de quotanni confessione, neminem teneri ad confitendum per interpretem; cùm soli Sacerdoti peccata nostra aperire teneamur: *omnia sua solus peccata confitentur proprio Sacerdoti*, inquit Innoc. in cap. *omnis utriusque sexus, titul. de pœnitentiis*, videlicet insinuans, quod si solus confiteri nequit, confiteri non teneatur. Posse verò pœnitentem, si velit, per interpretem confiteri nemo negat. Imo in articulo mortis non auderem omittere confessionem, si habeatur inter-

interpretem, ait Canus *in Relectionibus de pœnitent. part.* 4. Hæc responsio Sacrarum Urbis Congregationum decretis consentanea est. In Congregatione particulari de P. F. decretum fuit: *quamvis docente Concilio Tridentino, nullo sit divino præcepto mandatum, nec satis consultò lege aliqua humana præcipi possit, ut delicta præsertim secreta publica confessione aperiantur, tamen visum est Patribus deputatis eidem Sacræ Synodo inhærentibus, eos, qui volent sponte per interpretem confiteri, non debere per Vicarium Apostolicum Constantinopolitanum prohiberi, cum sufficiat præcavere abusus, & scandala, & curare, ut interpretes admoneantur de obligatione, quam habent servandi naturalis secreti.* Et proposito anno 1633. sequenti dubio: *Qua ratione se gerere debent Missionarii cum pœnitentibus, quorum idioma ignorant? Sacr. Congreg. die* 10. *Februarii* 1668. *respondit, Missionarii hortentur pœnitentes ignaros idiomatis Missionariorum ad adhibendum interpretem, per quem confiteantur omnia peccata: quod si hoc nolint, saltem confiteantur aliqua per interpretem, & reliqua per nutus & signa quantum possunt: quod si nulla velint per interpretem confiteri, confiteantur per signa & nutus omni meliori modo, sicut fit cum mutis: sed Missionarii curent addiscere ex unaquaque lingua ibi usuali illa pauca verba, quæ sunt necessaria ad explicanda præcipua peccata contra Decalogum, & contra quinque præcepta Ecclesiæ.*

Nota. Cum ignorans Confessarii idioma renuat confiteri per interpretem, petat verò à Missionariis peccatorum absolutionem ob confessionem nutibus & signis dumtaxat factam vel faciendam, absolvi licite potest, ut Theologi docent, & ut ex solutione patet dubii quod sequitur: *Utrum in Regionibus longinquis Catholicus multis annis inconfessus, & signis dumtaxat ob defectum idiomatis petens absolutionem peccatorum, possit absolvi absque ope interpretis? Eminentiss. approbarunt vota PP. Theologorum, videlicet; non esse opus interprete in casu proposito, sicut etiam posse & debere absolutionem peccatorum impertiri exhibenti signa, quæ potest, dummodo sufficiant ad exprimendum aliquod peccatum in specie. In casu verò, quo quis conatur, quantum potest exhibere signa peccatorum in specie, nequeat autem omnino intelligi, absolvi posse per solam manifestationem peccatorum in genere.* Sac. Congregat. Sup. Inquisit. 28. Februarii 1633.

Quæst. III. *Utrum Græci Confessarii possint ac debeant pœnitentibus juxta canones pœnitentiam injungere, & an eam pœnitentiam teneantur pœnitentes acceptare, aut acceptatam exequi?*

Quæstio hæc à Verricello de solo presbytero Græco proponitur, qui fornicationis, vel adulterii crimen confessus sit, cuique à Confessario pro pœnitentia injungatur, ut perpetuo à Sacro Altari abstineat. Censet vir doctus hoc in causa esse, ut Græci ac etiam Mengrellenses Presbyteri numquam fere confiteantur; atque ut impedimentum hujusmodi amoveat, facilemque iis reddat ad pœnitentiæ Sacramentum accessum, statuit Confessarios hanc non posse Presbyteris pœnitentiam injungere, Presbyterosque pœnitentes posse eamdem recusare, & etiam acceptatam non exequi. Nos verò rem hanc, quæ magni momenti est, paullo diligentius expendere atque explicare decrevimus.

Censet itaque, Græcorum canones, quibus ob fornicationem, & alia crimina Sacerdotes à sacris abstinere jubentur, non de infligenda in secreta confessione pœnitentia, sed de pœna illa esse intelligendos, quæ ab Ecclesiastico judice decernenda sit, dum crimen ad externum ipsius forum delatum sit. Primum, quia canones illi depositionis pœnam constituunt, quæ à solo Judice in foro externo decernente imponi potest: deinde, quod lapsos deponendos, non verò excommunicandos esse decernant; quod argumentum est, de eo tribunali verba fieri, quod excommunicationis sententiam ferre possit, quæ in solo exteriori foro ferri potest. Præterea, quia, ut ex can. 3. S. Basilii liquet, in constituenda, ac decernenda pœnitentibus pœnitentia, recepta consuetudo servanda est: consuetudo vero nunc viget in universa Ecclesia, ut in confessione secreta peccatorum, arbitrio Confessarii pœnæ decernantur; quæ consuetudo decretis Concilii Florentini, ac Tridentini, ac jure canonico comprobata est. Demum, quia absurdissimum est, Sacerdotem ex. gr. fornicarium abstinendo ab Altari, sese hujus criminis reum prodere.

At hæc tanti momenti non sunt, ut moveant me ad Verricellianæ opinioni subscribendum. Principio verò in memoriam sunt revocanda, quæ de Græcorum administrandæ pœnitentiæ disciplina §. 1. declaravi. Ex iis facile pateret, Græcos sublata publica pœnitentia: ita pœnitentiæ Sacramentum

administrare consueviſſe, ac eorum plerosque solere adhuc, ut Sacerdotes juxta canones pro determinatis criminibus pœnitentias decernere jubeantur; hac unice eis concessa potestate, ut pœnæ, quæ in genuflexionibus, jejuniis, & orationibus consistunt, pro pœnitentium majori, vel minori dispositione temperare, vel augere valeant. Nam facultas concedendi ante præscriptum à canonibus tempus Eucharisticam communionem, solis Episcopis reservata est, qui solent litteras condonativas concedere, ut ibi ex Goario adnotavi.

Deinde, fac ab Ecclesia ita concessam esse Presbyteris absolvendi facultatem, ut iis pro peccatorum qualitate indicaverit tempus, quo post receptam absolutionem pœnitentes abstinere debeant ab Eucharistica communione, ut melius cognita peccatorum gravitate, pœnitentia debita ritè ad eam disponantur: atque etiam præcepisse, ut Confessarii pœnitentibus declararent, se ob commissa crimina in pœnam illam incurrisse, qua obligantur statuto tempore à communione abstinere; quis neget Confessarios posse, ac debere ita pœnam decernere? Hæc enim est veluti censura Ecclesiæ auctoritate præscripta, atque à Confessario ex ipsius Ecclesiæ præcepto pœnitentibus declaranda. Ubi esset in pœnitente rejiciendæ canonicæ pœnæ à Confessario declaratæ, & inculcatæ libertas? Confessarius enim non arbitrio suo id decerneret, sed censuram indicaret, quam Ecclesia pro certis criminibus etiam occultis, stabilivit, eaque designaret, quibus eadem Ecclesia probari, & disponi voluit homines post nonnulla crimina ad Eucharisticam communionem. Atque hæc est disciplina, quæ in nonnullis Græcæ gentis Ecclesiis viget, in quibus ea lege facultas absolvendi Presbyteris conceditur, *ut juxta opera, in quibus homines peccaverunt, canonem ipsis imponant*, ut legere est in litteris, quibus Presbytero hæc facultas conceditur à Germano Amathuntis Episcopo, quas refert Morinus in fine Operis de pœnitentia pag. 136. & ut liquet etiam, ex Hieremiæ Patriarchæ ad Lutheranos responso; ubi ait, facultas absolvendi *non absolutè concessa est, sed ea conditione, ut peccati pœnitens obediat, & consentiat illi, qui animæ suæ curam gerit, & veram pœnitentiam demonstret*; atque hæc quoad pœnitentiam canonicam generatim.

Venio nunc ad eam, quam Clerici Presbyterique subire coguntur; de qua Vertricellus unicè disserit. In ordine circa eos, qui peccata confitentur, observando, à Joanne Patriarcha Jejunatore nuncupato conscripto, de quo §. 1. diximus, quod à suis nimiæ sit indulgentiæ accusatus, hæc habentur: *Sacerdotes, & Episcopi, & Diaconi, qui in gradu sunt, ad Confessionem suscipiendi non sunt, nisi secundum Deum securitatem eorum Confessoribus fecerint, quod si alicujus criminis rei sunt, quod eos à sacris ordinibus exercendis prohibeat, non amplius sacris ministrare audebunt. Ejusmodi enim non datur pœnitentia, qualiscumque ea sit, sive tibi, sive populo, nequidem omninò à communione abstinentia; sed à sacro ministerio cessatio. Nihil autem abdicat Sacerdotem Sacerdotii functione, nisi alteri mulieri præterquam suæ misceatur.* Hæc erat Græcæ Ecclesiæ disciplina initio septimi sæculi, quæ deinceps viguit, ac viget etiam nunc in Ecclesiis nonnullis, licèt canonum rigor sit Episcoporum indulgentia aliqua ex parte temperatus. Archiepiscopus enim Trapezuntinus vir prope septuagenarius interrogatus à Morino dum Parisiis versaretur, *de praxi hodierna in Clericum vel Monachum in carnis vitium lapsum*, respondit: *si crimen publicum est, aut publicè probatum, licet semel tantum perpetratum fuerit, Clericus ille deponitur. Si accusatus, sed non convictus, se se super res sacras jurejurando purgat, & innocentiam suam confirmat, publicaque tum communione fruitur. Si crimen occultum Confessione secreta Sacerdoti aperit, semel bisve condonatur. Tertia vice ut à sacro Ministerio cesset severe injungit spiritualis Pater, nec aliter, quam si cessaturum promiserit, absolutionem concedit.* Igitur Canonica pœnitentia erga Presbyteros Clericosque, quæ à sacris cessare jubeat, viguit semper, ac etiam nunc viget penes plerosque Græcos: ergo si consuetudo in decernenda pœnitentia servanda sit, ut ex S. Basilio Vertricellus probat, Presbyteri eam subeant pœnam necesse est, quam juxta canones decernere solent; neque enim jure Ecclesiastico Latinorum, & à Conciliis pro Latinis editis decretis, consuetudo hæc dici potest abrogata; quippe nec bonis moribus, & fidei, nec Clericorum honestati adversatur, quo unice sensu Græcorum mores improbantur.

Hæc cum ita se habeant, eo propositæ responsionis demonstratio: Græci habent jus canonicum, quod collectione canonum, qua ipsi utuntur, continetur, & cui tanquam Ecclesiæ legi subjiciuntur: ergo in

pœnas

pœnas peccando incidunt, quas hujuſmodi jus præſcribit, & quas ſubire oportere ab antiquis temporibus ad hanc uſque ætatem eorumdem Eccleſiæ docuit. At canones præſcribunt, eos presbyteros, vel Diaconos, qui vel propriæ miſceantur uxori, poſtquam norint hanc cum alio peccaſſe, idque ob ſimilitudinariam etiam, in quam tum incidunt, bigamiam; vel propriam uxorem habentes cum alia peccant, ut ex ordine Joannis Jejunatoris liquet, perpetuo à ſacris ceſsare debere; nec eorum confeſſionem poſſe Patrem Spiritualem excipere, niſi ſpondeant paratos ſe eſſe ad obtemperandum Canonibus, ſi in peccata ceciderint, ob quæ à Sacris ceſsatio decreta ſit. Ergo Græci Presbyteri, ubi hæc conſuetudo vigeat, non poſſunt hujuſmodi pœnitentias rejicere; pœnæ enim ſunt, in quas illico, poſtquam peccaverunt, inciderunt; non ſecus ac Clericus vel presbyter Latinus ſecreto etiam occidendo in irregularitatem incidit, qua à ſacro Miniſterio ceſsare obligatur: ergo ut Latinus Confeſsarius hanc indicere deberet presbytero Latino, nec eum poſſet abſolvere niſi ſponderet à ſacro abſtinere, quoad uſque ab illa ſit cenſura legitima auctoritate ſolutus; ita Græci &c. Et ut Latini ob occultum iſtud crimen abſolutionem petere ſolent, ac ſpiritualis pœnæ commutationem ab Apoſtolica Sede, ne per pœnam, quam publice ſubeant, ſeſe homicidii reos prodant, ita Græci, dum timeretur ex pœna ſecreto à confeſsario juxta canones inflicta, occulti criminis manifeſtatio, deberent ad proprios Epiſcopos recurrere, quibus Canones hanc poteſtatem facere videntur, vel ut tutius agerent, aut ad Apoſtolicam Sedem, vel ad eos, quibus ab Apoſtolica Sede facultas ab hujuſmodi cenſuris abſolvendi conceſsa ſit. Hujuſmodi autem ad Apoſtolicam Sedem recurſus neceſsarius videtur, quod Canones, ut apud Jejunatorem legere eſt, ſtatuant numquam presbyteris ita peccantibus fieri debere ſacrificandi poteſtatem, quibus verbis Epiſcopis abſolvendi facultatem ademptam quodammodo videtur.

Nota. Quæ hactenus dixi, locum unice habent in iis Eccleſiis, in quibus canonica pœnitentia vigeat, ac contraria conſuetudine antea dicti Canones abrogati non ſint. Aboliti autem ſunt in iis locis, in quibus Latinorum more Pœnitentiæ Sacramentum adminiſtretur; vel conſuetudine jam comprobata, ſint pœnæ ſupradictæ, & quæ in Fornicarios Clericos decernuntur in foro interno, immutatæ. De iis verò criminibus, ob quæ Clerici uxorati in Bigamiam incidere videntur ſimilitudinariam, dicam infra. Hìc enim ea unicè explicanda ſuſcepi, quæ obligationem oſtendunt, quam pœnitentes habent acceptandæ canonicæ juxta propriæ Eccleſiæ morem pœnitentiæ à Patre Spirituali demonſtratæ.

TRACTATUS
DE EXTREMA-UNCTIONE.

EXtrema-Unctio eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum ad conferendum ægroto de vita periclitanti gratiam ad reſiſtendum tentationibus, ferendum patienter dolores, & peccati reliquias abſtergendas, atque etiam ad corporis ſanitatem, ſi expediat, reſtituendam, per Unctionem Olei benedicti, & orationem ſacerdotis.

Quæſt. I. *Quænam eſt materia & forma hujus Sacramenti?*

Reſp. 1. Materia remota eſt oleum olivarum ab Epiſcopo benedictum. Concil. Trident. ſeſs. 14. cap. 1. Renovari debet ſingulis annis, veteri exuſto. Quod ſi periculum ſit, ne intra annum deficiat, nequé poſſit haberi aliud benedictum, benedicto admiſceatur non benedictum in minori quantitate. *Ita Rituale Romanum*. Materia verò proxima eſt Unctio. Hæc ex uſu Eccleſiæ & præcepto Ritualium, debet fieri in forma crucis: quod tamen non eſt eſsentiale, ſicut neque ut fiat immediatè pollice ſacerdotis; nam peſtis tempore unctio fieri poteſt bacillo.

(✠) *Nota*. Vide SS. D. N. Tractatum de Synodo Diœceſana, in quo plura de Extrema-Unctione ſcitu digna explicantur, quorum nonnulla brevius indicamus. Lib. VII. cap. 16. num. 3. de materia, ait, *Materia hujus Sacramenti eſt oleum ſimplex, ſaltem ex Eccleſiæ præcepto. Validitati tamen non obſtat aliquid balſami admixtum, quod antiquitus factum quidam opinantur.* Et num. 4. *Oleum debet eſſe ab Epiſcopo benedictum. Dubitatur verò, num ex Chriſti inſtitutione, an ex præcepto Eccleſiæ? De commiſſione Romani Pontificis poteſt à ſimplici Sacerdote præparari, ut ſit apud Orientales.*)

Reſp. 2. Forma eſt hæc deprecativa; *Per iſtam ſanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam*

misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti. Amen. Et sic de aliis sensibus. Ex Concil. Florentin. & Tridentin. & Ritual. Roman. Sunt qui putant hæc sola verba, *Per istam Unctionem indulgeat tibi Deus*, esse essentialia; eo quod effectus sacramenti sufficienter exprimant, quamvis cætera ex præcepto sint addenda.

(✝) *Nota.* Cap. 17. De Synodo citata Pontifex, ait, *Formam hujus Sacramenti non esse, certis verbis à Christo præscriptam, ac deprecativa uti Latinos, & Græcos; sed in controversia esse, num sufficiat indicativa, & absoluta, quare cum nihil de ea definitum habeamus ab Ecclesia, non licere, concludit, in Synodo, vel Synodali institutione, ejusmodi quæstionem commemorare, sed dumtaxat injungendum esse Parochis, ut formam adhibeant, in Rituali præscriptam, qua certe sine gravi flagitio, non potest privata auctoritate immutari.*

Quæst. II. *An essentiales sunt Unctiones quinque sensuum?*

Nota 1. Multi cum S. Thoma affirmant, & in Ecclesia Latina servantur: ac proinde in praxi adhiberi debent, quantum fieri potest; præsertim cum constet, ea requiri ex præcepto. Non pauci tamen contendunt, ad valorem Sacramenti sufficere unicam in quacumque corporis parte; & Rituale Mechlinienſe à facultate Lovanienſi approbatum præscribit: *In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficere inungi sensus organum magis ad unctionem expositum, aut detectum, dicendo: Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & gressum.* Rituale vero Parisiense sic habet: *Si non possit super infirmum fieri, nisi unica unctio, ungatur oculus, vel aliud sensuum organum, & cæteris precibus prætermissis dicatur: Per istam sacri olei Unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus.* Sed ut ut sit, certum est id non licere extra necessitatem.

Porrò non est absolutè necessarium, ut utrumque organum ejusdem sensus specificè sumpti, v. gr. uterque oculus ungatur (quamvis ob receptam consuetudinem id fieri debeat:), quia Unctio dicitur applicata alicui sensui, puta visui, cum facta fuerit in parte corpori, in qua sensus ille residet.

Pro praxi observa. 1. Ex præcepto saltem quinque corporis partes inungi debent, quæ sunt sensuum organa, nempe oculi, aures, os, & manus, quibus secundùm usum communem & Rituale Romanum, adduntur pedes; licet pedum unctio non sit essentialis; unde in quibusdam locis omittitur. *Renum* verò *unctio in mulieribus, honestatis gratia semper omittitur, atque etiam in viris, quando infirmus commodè moveri non potest. Sed sive in mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro renibus ungi non debet.* Ita Rituale Romanum.

2. Si quis careat aliqua parte corporis ex iis, quæ inungi debent, *pars loco illi proxima inungatur eadem verborum forma.* Rituale Romanum. Ut si manibus careret, ungenda esset pars brachii proxima. Quod si omnino careret sensu aliquo, puta visu, debet tamen inungi secundùm sensum illum, cum forma ei respondente; quia potuit appetere actus malos, qui per sensum illum perficiuntur.

3. *Dum oculos, aures, & alia corporis membra, quæ paria sunt, sacerdos ungit, caveat ne altero ipsorum inungendo, sacramenti formam prius absolvat, quàm ambo hujusmodi paria membra perunxerit.* Ritual. Roman.

4. *Si dum inungitur infirmus decedat, Presbyter ultra non procedat. Quod si dubitet an vivat adhuc, unctionem prosequatur sub conditione pronunciando formam dicens: Si vivis, per istam sanctam unctionem &c.* Ritual. Roman.

5. *In pestiferis uti licebit virga oblongâ, oleo uncta, qua deinde comburatur, aut servanda purgetur*, ait Manuale Camerac.

(✝) *Nota.* Quum de unctionibus, plura scitu digna, & necessaria habeantur, quæ in Authore nostro desunt, integrum c. 18. refetimus: *Sed quoniam in decreto Eugenii, pro institutione Armenorum, in hujusce Sacramenti administratione septem unctiones fieri jubentur, videlicet.*: In oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel loquutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem; *earumque singulis respondere debeat forma, tunc à Ministro pronuncianda, hoc est*: Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti, *cum inunguntur oculi*; quidquid per auditum deliquisti, *cum inunguntur aures, & sic deinceps, quemadmo-*

admodum fuse exponitur in Rituali Romano, hinc alia gravis suboritur controversia; utrum omnes praedictæ unctiones, & forma prolationes sint de Sacramenti substantia, de qua controversia multa habentur in citata dissertatione, de suprema Unctione *Benedicti de Gaetanis* cap. 8.

2. *Ultro Doctores omnes fatentur cum Suarez* tom. 4 in 3. part. disp. 40. sect. 2. n. 6. *duas postremas unctiones, pedum scilicet, & renum, necessarias non esse, ad validam Sacramenti confectionem: tum quia non sunt in usu apud omnes Ecclesias: tum quia illa renum, honestatis, pudoris causa, semper omittitur in feminis, & interdum etiam in viris, qui propter labefactatas corporis vires, morbique languores, dimoveri nequeunt, sine gravi incommodo, quod adnotatur à Rituali Romano, atque à Cardinali Sanctorio* in suo Rituali *pag.* 325. *Haud difficulter quoque iidem admittunt, ceteras quinque sensuum unctiones, necessarias esse necessitate præcepti, sed dissentiunt, & disputant, num etiam necessaria sint, necessitate Sacramenti. Antiquiores Scholastici existimarunt, omnes pertinere ad substantiam, & integritatem Sacramenti, quod ex singulis, tanquam ex sui partibus essentialibus constitui, atque integrari, sunt opinati. Ita* in 4. dist. 23. *docuerunt S. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Sotus, quibus subscripsere Bellarminus* in extrem. Unct. lib. unic. cap. 10. *Gregorius de Valentia* tom. 4. disp. 4. quæst. 2. punct. 2. §. Secundo asserimus. *Gonetus* tom. 5. pag. 466. *aliique plurimi, præcipue ex Theologis moralibus, citatur etiam pro hac sententia S. Thomas. Sed Auctor Supplem.* 3. part. quæst. 32. art. 6. *exponens Angelici Præceptoris mentem, dubitanter loquitur, inquiens:* Illa unctio ab omnibus observatur, quæ fit ad quinque sensus, quasi de necessitate Sacramenti, *& dubitanter quoque loquitur Suarez* cit. disput. 40. sect. 3. num. 16. *quamvis sequenti* disput. 41. sect. 2. in fin. *videatur in sententiam propendere, tunc temporis fere communiter à Scholasticis receptam.*

3. *Alii ex adverso validum censent extremæ Unctionis sacramentum, si vel una tantum inungatur corporis pars, unica prolata, mox referenda, forma universalis, omnes sensus complectente; ita Silvius* in supplem. q. 32. art. 6. quæst. 2. *Nicolaus Serarius* tract. de extrem. unction. cap. 7. *Becanus* in Summ. Theolog. de Sacram. in specie cap. 27. q. 7. *Estius* in 4. dist. 23. §. 15. *Natalis Alexander* Theolog. dogmat. & moral. tom. 5. lib. 2. cap. 5. regul. 6. *Juvenin.* cit. dissert. 7. q. 3. cap. 2. *Tournely* cit. quæst. 2. art. 1. in fin. *Vanroy* in sua Theolog. moral. part. 4. tom. 2. de Sacram. tract. de extrem. Unct. quæst. 3. *Piette* quæst. Theolog. part. 6. quæst. 3. vers. Dico septimo, *aliique recentiores passim. Huic opinioni validissimum fundamentum præbet, diversa in unctionum numero disciplina, quam in diversis Ecclesiis, sua ætate viguisse affirmat Albertus Magnus* in 4. dist. 23. art. 16. *inquiens:* Diversarum Ecclesiarum, & Ordinum, diversus est usus, quia in quibusdam Ecclesiis unguntur loca plura, in quibusdam pauciora. *Atque, exordiendo ab Ecclesia Orientali, licet Græci, teste Arcudio* concord. lib. 5. cap. 7. *nunc inungant frontem, mentum, ambas genas, pectus, manus, & pedes: attamen ineunte sæculo* IX. *tres tantum unctiones, ab iisdem fieri consuevisse, asserit Theodulphus Aurelianus Episcopus*, Capitular. 2. apud Baluzium tom. 7. miscellan. *in Ecclesia vero Occidentali, invenimus quidem in S. Gregorii Sacramentario, edito à Menardo, præscriptas unctiones quinque sensuum; at in codice Abbatis Rotaldi, illis additas legimus, unctionem colli, pectoris, & scapularum; in veteri Pontificali Prudentii, Episcopi Tricassini, imperatam insuper reperimus* unctionem umbelici, seu loci, ubi plus dolor imminet; *antiquus codex Turonensis unctionem fieri mandat* in genibus quoque, & in cruribus, suris, pedibus, ac plantis, & pene in omnibus membris, seu in loco, ubi plus dolor imminet; *quæ omnia videri possunt apud Morinum* in append. ad tract. de Pœnit. *& Martene* de antiq. Eccles. ritib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. art. 8. num. 8. *Tanta autem in unctionum numero difformitas, non fuisse singularum Ecclesiarum arbitrio permissa, si certum earumdem numerum Sacramenti validitas exposceret.*

4. *Majus adhuc argumentum huic eidem opinioni suppeditant recentiora peculiarium Ecclesiarum Ritualia, unicam unctionem fieri permittentia, si omnes perfici nequeant: Siquidem Pastorale Mechlinienſe, cujus non levis est auctoritas, tum quia ab Academia Lovaniensi, anno* 1588. *approbatum, tum quia ab Octavio Frangipanio, Episcopo Tricariensi, per Germaniam, ac Belgium Nuntio Apostolico, ad Diœceſis quoque Colonienſis usum, protractam, hac de extrema Unctione statuit:* In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensus organum magis ad unctionem expositum, ac detectum, dicendo: Per istam sanc-

ſanctam unctionem, & piiſſimam ſuam miſericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum: *In antiquo codice Remigii Rhemenſis à Sambovio laudato, legitur ritus* abbreviatus *conferendi hujus Sacramenti, ubi unius pariter unctionis fit mentio. In Rituali Pariſienſi, prolato à Tournely* cit. art. 1. *dicitur*; Si non poſſit ſuper infirmum fieri, niſi unica unctio, ungatur oculus, vel aliud ſenſuum organum, & cæteris precibus prætermiſſis, dicatur; Per iſtam ſacri Olei unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti per ſenſus; *eamdemque praxim approbant Cameracenſis, Atrebatenſis, aliarumque Eccleſiarum Manualia, apud citatum Natalem Alexandrum.*

5. *Sed quoniam neque de hac quæſtione, quæ ſane graviſſima eſt, ulla hactenus ab Apoſtolica Sede prodiit ſententia: non debet Epiſcopus in ſua Synodo, aliquid de illa decernere, ſed dumtaxat Parochos monebit, ut cum prudenter timent, ægrotum deceſſurum, priuſquam omnes abſolvantur quinque ſenſuum unctiones, unicum ſenſum inungant, formam univerſalem pronuntiando, quam ab allegatis Ritualibus audivimus. Quinimmo in prædicto eventu conſultius eſſe, ut caput, è quo omnium ſenſuum nervi deſcendunt, ſub eadem forma univerſali, inungatur, non immerito advertit Conincks* de Sacram. diſp. 10. dub. 3. num. 2. *Ne vero Parochi hac libertate abutantur, expedit, ut Epiſcopus ſimul ſerio eoſdem admoneat, à gravis culpæ reatu non excuſari, qui extra caſum veræ neceſſitatis, vel unam ex quinque ſenſuum unctionibus prætermittit.*)

Quæſt. III. *Quis poteſt & debet miniſtrare hoc ſacramentum?*

Reſp. 1. Fide conſtat, ſolum Sacerdotem eſſe illius miniſtrum, ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. can. 4. Valide autem conferri poteſt à quolibet ſacerdote. Quia in tali miniſterio juriſdictio non eſt eſſentialis ſacramento, nec illius principium, ſed eſt ſolum conditio neceſſaria, ut licite fiat. At licite miniſtratur à ſolo paſtore proprio, vel alio de ejus licentia: nam adminiſtratio ſacramenti eſt officium paſtoris, quod uſurpare propria authoritate in materia gravi gravis culpa eſt; cum id ei injuriosum ſit, & repugnet recto regimini ac debito ordini. In caſu tamen neceſſitatis, quo aliquis infirmus ſine hoc ſacramento morituros eſſet, quilibet ſacerdos poteſt & debet ex charitate illud miniſtrare; nam tunc Eccleſia hanc facultatem concedere cenſetur. Neque in Clement. 1. *de privileg.* ubi excommunicantur religioſi, qui ſine licentia parochi illud ſæcularibus conferunt, hic caſus neceſſitatis comprehenditur: alioqui eſſet in deſtructionem.

(✝) *Nota*. In citato lib. VII. de Synodo cap. 19. plura de hujus Sacramenti Miniſtro tractantur, ac ſtatuitur: Primo, adminiſtrationem ſolis eſſe commiſſam Sacerdotibus; atque unum ſufficere, ex definitione Alexandri III. *in cap. Quæſivit de verb. ſignif.* Secundo, quamquam unus ſufficiat, tamen plures olim in Eccleſia Latina adhibitos fuiſſe, conſtare ex pluribus antiquis Ritualibus, ac neminem ambigere, quin etiam nunc ratum ſit, ſi à pluribus Sacerdotibus ſimul adminiſtretur, modò ſinguli diverſos inungant infirmi ſenſus, ac quilibet congruentem unctioni formam pronunciet. Tertio, etiam ſpectata hodierna Eccleſiæ diſciplina, nedum licitum, ſed valde laudabile eſſe, ut uni Sacramentum adminiſtranti, alii plures aſſiſtant Sacerdotes, ob rationem, quam adducit S. Thomas *cap. 75. lib 4. contra Gent.* ubi ait, *Quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, competit huic Sacramento, ut multi Sacerdotes interſint; & ut oratio totius Eccleſiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet.* Quarto, refertur Græcorum conſuetudo, qui ſeptem afferunt Sacerdotes, ac ſi ſeptem præſto non ſint, tres, quæ quidem conſuetudo ab Eccleſia non improbatur, dummodo Græci nobiſcum credant, ſufficere unum Sacerdotem ad valide conferendum, ut videre eſt in ejuſdem SS. D. N. Conſtitutione, quæ in vol. 1. Bullarii eſt num. 571 ubi habetur: *Nec refert, utrum eadem Extrema Unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi ejuſmodi viget conſuetudo, dummodo credant, & aſſerant, illud Sacramentum, ſervata debita materia & forma, valide, & licite confici ab uno Presbytero. Idem Sacerdos materiam adhibere, formamque pronunciare reſpective debet, ac præterea qui ungit, idem dicat formam reſpondentem, nec alius ungat, & alius formam pronunciet.*

Reſp. 2. Parochus, item Superior Regularium tenetur ex juſtitia ſub mortali Extremam-unctionem adminiſtrare per ſe vel per alium ſubditis ſuis. Quia tenetur ex officio fidelibus ſuæ curæ commiſſis ordinaria media ſalutis à Chriſto inſtituta, & in communi

muni usu Ecclesiæ posita subministrare. Idque etiam cum vitæ periculo, si subditus pœnitentiam non receperit, nec possit recipere; quia fieri potest, ut Extrema-Unctio ei tunc ad salutem necessaria sit, si nimirum habeat tantùm attritionem cum imperfecto Dei amore. *Qui autem peste affectus non est confessus, nec potest confiteri, pastor teneatur illi Extremam unctionem, etiam cum periculo vitæ dare*, ait Synodus Namurcensis, ann. 1649. tit. 14. cap. 10.

Quæst. IV. *Quinam sunt effectus hujus Sacramenti?*

Resp. Ex Jac. 5. & Conc. Trident. sess. 14. cap. 2. multiplex est. Primus ac præcipuus est gratia sanctificans, ut connotans gratias actuales ad alleviandum seu confortandum animam contra morbi molestias, & tentationes diaboli.

Secundus est absterſio reliquiarum peccati, quæ sunt non solùm pœnæ peccatis debitæ: sed etiam anxietates, infirmitates, torpor seu languor ad bonum, angor, & timor, quæ ex peccatis commissis contrahuntur. Plus autem aut minus abstergit pro dispositione recipientis.

Tertius est peccatorum tum mortalium, tum venialium remissio. Nam si quæ supersint remittenda, remittit etiam quoad culpam: venialia quidem primario & per se, mortalia verò secundariò & per accidens in certis casibus. *Prob.* 1. Ex Jac. 5. *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* 2. Ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. *Res etenim hæc gratia est Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, si qua sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit.* Ubi delicta distinguuntur à reliquiis peccati, & supponuntur non semper adesse in infirmo. 3. Ex forma ipsa, *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti*, quæ importat remissionem peccatorum, etiam quoad culpam.

Non tamen ideo Extrema unctio est Sacramentum mortuorum, nisi secundariò, secundùm quid, & cum addito restringente ad certos casus, in quibus solis remittit mortalia, nempe quando vel peccata non fuerint remissa per Sacramentum Pœnitentiæ propter occultum aliquem defectum; vel post Confessionem commissa sunt, sed memoria exciderunt; vel homo propter privationem usus rationis, & sensuum, factus est incapax Confessionis, nec antea habuit contritionem perfectam, sed tantùm attritionem cum Dei amore imperfecto. Enimverò ex institutione Christi ad remissionem mortalium Pœnitentiæ Sacramentum præmitti debet Extremæ-unctioni, si possit; quòd si non possit, elicienda est contritio perfecta: Sed quia hæc difficilis est, & non rarò abest, utriusque defectum supplet Extrema-unctio: modò adsit attritio cum aliquo Dei amore, qualis requiritur in Sacramento Pœnitentiæ. Ex quo patet, quanti sit momenti Extremam-unctionem recipere, cum illius ope salvari possit, qui alioquì fuisset damnatus, ut docet S. Carolus, in instruct. de hoc Sacramento.

4. Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, confert. Concil. Trident. loco cit. quod etiam intellige secundùm divinam providentiam, secundùm quam non semper expedit turbari naturalem rerum ordinem, & causarum naturalium exigentiam frustrari. Quare hunc effectum impediunt, qui hoc Sacramentum non percipiunt, nisi cùm morbus ita invaluit, ut jam sine miraculo sanari nequeat.

Quæst. V. *Quænam ad recipiendum validè, & cum fructu hoc Sacramentum requiruntur?*

Resp. Sufficit in homine justo generalis illa voluntas recipiendi, qua unusquisque pœnitens, & bene dispositus vult frui omnibus remediis ad salutem suam necessariis vel utilibus à Christo institutis, quamdiu scilicet non est retractata. Constat ex Rituali Rom. & praxi Ecclesiæ illud conferentis improviso aliquo morbo oppressis, & sensuum ac rationis usu destitutis. Hanc autem voluntatem habere omnes Christiani præsumuntur. Ut tamen omnium venialium remissionem obtineat, requiritur saltem depositio affectus ad illa. Sed quia nemo scit an sit in statu gratiæ, & multa peccata occulta ex ignorantia aut inadvertentia culpabili committuntur, elicienda est ab omnibus contritio quam potest perfectissima.

Adde quòd ab homine rationis compote recipi debet magna cum fide, fiducia, humiliitate, conformitate cum voluntate divina, & reverentia.

Homo vero sibi mortalis culpæ conscius, præter voluntatem recipiendi Sacramentum, saltem illam generalem, & habitualem, præmittere debet Confessionem, si potest: vel si non potest, contritionem perfectam. *In quo illud in primis ex generali Ecclesiæ consuetudine observandum est, ut si tempus, & infirmi conditio permittat, ante Extremam unctionem, Pœnitentia, & Eucharistia Sacramenta infirmis præbeantur*, ait Ritual. Roman.

(+) No-

(✣) *Nota*. Vide hac de re cap. 23. de Synodo &c. in quo de ordine agitur, quo Extrema Unctio infirmis sit administranda, & de reiteratione administrationis ejusdem Sacramenti. Et ad ordinem, quod spectat, apud veteres, *inquit*, aliquando consuetudinem fuisse, ut post pœnitentiam, & reconciliationem infirmorum, Extrema prius Unctio, & deinde Sacra Communio exhiberetur, ut ex antiquis Ritualibus constat; postea tamen ex generali consuetudine, quæ, & hodie universim in Latina, & occidentali Ecclesia viget, factum esse, ut prius Sacra Communio, postmodum vero Extremæ-Unctionis Sacramentum infirmis exhibeatur. Addit vero, nonnulla Ritualia permittere, ut Extrema Unctio ante Viaticum conferatur, si ægrotus, ex pio desiderio se melius ad Eucharistiam præparandi, ita secum fieri expostulet, *Sed quamquam hanc permissionem*, inquit, *non improbemus . . . . nihilo minus in locis, in quibus hæc non obsolevit, vigetque disciplina à Concilii Tridentini Catechismo præscripta, non facile permitteremus ab hac recedi solum ad indulgendum privatæ, & peculiari infirmi devotioni, sed potius Parochis injungeremus, ut extremam Unctionem petentibus, ante Viaticum, sumerent, cautius, & utilius fore, Ecclesiæ Romanæ ritui, ac usui, à majori parte Ecclesiæ Catholicæ jam recepto, se accommodare.*

Quod spectat ad reiterationem, decernit, pluries in diversis infirmitatibus ab eodem, rite susceptis, ac administrari debere; in eadem vero infirmitate, non esse reiterandum, nisi forte infirmitate remissa, iterum deinceps ingravescat, ac novum vitæ periculum accedat; imò Parochos monet, ne nimium scrupulose in hoc se gerant; sed si dubitent, an revera morbi status sit mutatus, seu num idem, vel diversum sit vitæ periculum, in quo ægrotus versetur, ut ad Sacramenti iterationem propendant, eo quod hæc iteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, & per eam novum spirituale subsidium, & levamen infirmo obveniat.)

Quæst. VI. *Quibusnam potest, & debet conferri Extrema Unctio?*

Resp. Iis solis, qui versantur in mortis periculo orto ex aliqua corporis infirmitate. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis &c.* Ex Concil. Florent. & Trident. sess. 14. cap. 3. Item iis solis, qui habuerunt aliquando usum rationis, ita ut dari non possit, nec debeat infantibus, & nec perpetuò amentibus, ut constat ex praxi Ecclesiæ. Quia in istis locum habere non potest forma hujus Sacramenti: *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti*; cùm fuerint incapaces peccati personalis. Et quia cùm hoc Sacramentum sit consummativum pœnitentiæ, supponit eum cui confertur, esse capacem pœnitentiæ, tentationum, & peccatorum actualium: in remedium enim horum institutum est. Hinc Rituale Rom. ait: *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi, qui cùm ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur, & iis, qui præsenio deficiunt, & in diem videntur moriturí, etiam sine alia infirmitate* (cùm hæc sit gravis infirmitas) . . . *impœnitentibus verò, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, & excommunicatis, & nondum baptizatis pœnitùs denegetur. Non ministretur etiam prælium inituris, aut navigationem, aut peregrinationem, aut alia pericula subituris, aut reis ultimo supplicio mox afficiendis, aut pueris rationis usum non habentibus.* At dari debet vulneratis lethaliter, aut iis, qui potarunt venenum: nam hi habent intra se causam proximam mortis, & sunt infirmi revera, undecumque infirmitas orta sit.

Observa 1. Non est expectandum, donec infirmus sit morti proximus; sed dari debet Extrema-Unctio dum adhuc ratione utitur, ut majore cum reverentia, & utilitate recipiatur: unde Catechism. Roman. dicit, Parochos peccare mortaliter, dum eam differunt, donec infirmus privetur usu sensuum, & rationis, quamvis supposita dilatione teneantur dare infirmis usu rationis destitutis.

2. Debet dari infirmis petere non valentibus ob privationem usus sensuum vel rationis. Quia sufficit habitualis voluntas generalis recipiendi media salutis à Christo instituta, quam habent Christiani, dum alia Sacramenta suscipiunt, vel actus amoris aut spei eliciunt; nam talis voluntas est voluntas implicita recipiendi hoc Sacramentum; & tunc præsumendi sunt contriti, vel saltem attriti, nisi oppositum constet.

3. Extrema Unctio, cum non imprimat characterem, iterari potest, & debet in diversis morbis periculosis, non tamen in eodem, nisi infirmus convaluerit, & postea in novum periculum mortis relabatur. Concil. Triden. cap. cit. & Rituale Romanum.

(✣) *Nota*. De subjecto Extremæ-Unctionis tria capita habentur in cit. lib. VII. de Synodo; in primo, quod ordine est 20. statuitur, solos infirmos esse hujus Sacramenti capaces; *Quod quidem licèt ita*, &

expres-

expresse non sit à Conciliis definitum, ex eorumdem tamen definitionibus legitimè infertur: quoniam, Eugenius IV. definiens, nisi infirmis, de quorum morte timetur, dari non debere, *sanos profecto excluſit. Et idem, quod Eugenius, ſibi voluit Tridentinum, cum dixit, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam.* Quamobrem, jure atque merito gravis erroris insimulari, concludit, Græcos, ſi sanos sacro ungendo oleo, hujusmodi Sacramentum conficere contendunt; ac monet Epiſcopos, ut severè interdicant, ne Græci, ſi qui sint in eorum Diœceſibus, eam Unctionem loco satisfactionis per Confeſſarios imponendæ, pœnitentibus injungant, quod Conſt. 57. §. 1. vetitum sit, hujusmodi verbis: *Nulli per Sacerdotes, vel Confeſſarios pro ſatisfactione pœnitentiæ Unctio aliqua ſodummodo injungatur; infirmis vero, juxta verbum Jacobi Apoſtoli, Unctio exhibeatur Extrema.* In duobus sequentibus capit. ea confirmat, & fuſius probat, quæ sunt à noſtro Authore explicata; monet vero Epiſcopos, ut ex nonnullorum ruditum hominum mente errorem evellere ſtudeant, quo credunt, actum esse de vita illius, qui sit Sancto Oleo inunctus, ac ſolum ei ſupereſſe ſepulchrum; quod inter ceteros, quos Sacra Unctio producit effectus, conferat etiam corporis valetudinem, ſi hæc conferat ad animæ ſalutem.)

Quæſt. VII. *An eſt obligatio recipiendi hoc Sacramentum?*

Reſp. Conſtat esse grave peccatum, ſi omittatur cum ſcandalo aliorum, vel ex contemptu. *Nec verò tanti Sacramenti contemptus abſque ingenti ſcelere, & ipſius Spiritus ſancti injuria esse poſſet.* Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 3. Sed controverſia eſt de præcepto, præſertim divino, illud recipiendi. Hoc multi negant: at non pauci cum Toleto affirmant, & probant. 1. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Eccleſiæ &c.* Quæ vox videtur præceptum ſonare, & Conc. Trident. ſeſs. 14. cap. 3. ex iis verbis infert, hanc unctionem mandatum Dei, & promiſſionem gratiæ habere: 2. Ex Concil. Cabilon. II. cap. 48. *Secundùm beati Apoſtoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum conſonant, infirmi, oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent.* Vox *debent* non exprimit merum conſilium. Et ex Concil. Colonienſ. anno 1536. *Eſt autem Unctio impendenda cum expoſitione mandati Apoſtolici.* 3. Ex praxi Eccleſiæ, quæ ſumma ſollicitudine ſemper curavit, & curat, ut ab omnibus infirmis ſuſcipiatur. Item ex fidelium conſuetudine, & ſenſu: nam magnum ſcandalum paterentur, ſi viderent aliquem hoc Sacramentum recuſare; quod certe non fieret, ſi nullam obligationem illius recipiendi agnoſcerent. 4. Quia eſt contra curam debitam ſalutis propriæ omittere ſine juſta cauſa medium per ſe certum, & ordinarium, & *præſidium firmiſſimum* (ut ait Concil. Tridentin.) à Chriſto inſtitutum ad roborandum contra diaboli tentationes, quæ graviores sunt ſub finem vitæ, ut idem docet, & ad liberandam animam ab æternæ damnationis periculo, in quo tunc maximè verſatur.

APPENDIX.

De Orientalis Eccleſiæ circa Extremam Unctionem diſciplina.

UTraque Eccleſia extremam Unctionem, ſive, ut Græci vocant, ſacrum oleum, vel oleum infirmorum, ut Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, habuit ſemper, ac venerata eſt. Et ſicut apud Latinos tanquam hæretici damnati sunt, qui unctionem hanc è Sacramentorum numero exploſerunt; ita apud Orientales Armeniorum nonnulli, qui Vartani ſuſceperunt errores, ac alii plerique ex Syris Neſtorianis tamquam Novatores habiti sunt, quod contra traditionem Majorum inter Sacramenta oleum infirmorum non recenſuerint. Horum errores à Theologis noſtris perſpicue refutantur. Nos vero hìc ea tantum exponemus, quæ ad diſciplinam Orientalis Eccleſiæ pertinent, ac primo agemus de materia. 2. de forma. 3. de Miniſtro. 4. Tandem de hujus Sacramenti ſubjecto.

§. I.

De Materia.

SIcut in aliis, ita & in hoc Sacramento Theologi duplicem materiam diſtinguunt, ſcilicet, remotam, & proximam. Remota materia eſt oleum: Proxima verò unctio. Tridentina Synodus materiam, formam, ac miniſtrum hujus Sacramenti ex Jacobi Epiſtolæ verbis deduxit, quæ habentur cap. v. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in-*

ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Quibus verbis, inquit Synodus, *ut ex Apoſtolica traditione per manus accepta, Eccleſia didicit, docet materiam, formam, proprium Miniſtrum, & effectum hujus Sacramenti: intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum; nam unctio aptiſſime Sancti ſpiritus gratiam, qua inviſibiliter anima agrotantis inungitur, repræſentat; formam deinde eſſe illa verba: Per iſtam &c.* Quod Tridentina Synodus decrevit de materia hujus Sacramenti in oleo ab Epiſcopo benedicto conſtituta, antea in Florentina Synodo ab Eugenio IV. in Armenorum inſtructione, & ab Innocentio I. in ſæpe citata ad Decennium Eugubinum Epiſtola circa v. ſæculi initium definitum fuiſſe legimus. Monet verò BENEDICTUS XIV. in tractatu de *Synodo Diœceſana lib.* VII. *cap.* 16. non obeſſe hujus Sacramenti valori factam huic oleo parum balſami admixtionem, *modo admixtio tanta non ſit, ut deſtruat exteriorem olei ſpeciem, itaut non amplius oleum, ſed potius unguentum, aut alterius generis mixtum artificiale cenſeatur*. Quamobrem injuria Galanus Armenos ob parum balſami admixtionem erroris arguit; excuſarem verò vitum de Orthodoxa Religione optimè meritum, ſi nil aliud vellet, niſi ſatius eſſet purum juxta antiquum Eccleſiæ morem, ac Sacramenti inſtitutionem, adhibendum eſſe oleum. Gravis verò eſt Syrorum Neſtorianorum error, qui ſublato hoc, quod antiquitus cum univerſa Eccleſia recipiebant, Sacramento, *loco olei olivæ, quod pro infirmis olim benedicebant, quum pro iis orare, manuſque ſupra eos imponere decreviſſent, nunc maſſam quandam componunt ex oleo, & aqua, & pulvere, ſeu reliquiis alicujus Sancti; quam vocant* Hanana, ſeu Taibuta, *ideſt Gratiam talis Sancti: eamque in cernu ſeu vaſe quodam cenſirvant in Eccleſia pro infirmis uſurpandam. Synodus Diamperien. ſeſſ.* 8. *can.* 17. *loco hujus olei, aquam benedictam in Eccleſiis Malabaricis retinendam præſcribit*. Ita Aſſem.

Quamquam oleum hujuſmodi ab Epiſcopo debeat eſſe benedictum, tamen nec irritum dicendum eſt Sacramentum à Græcis Presbyteris cum oleo ab ipſis benedicto collatum, neque ea de cauſa reprehendi debent: Tum quod de Epiſcopi licentia, & conniventia, & tolerantia Sedis Apoſtolicæ id fieri poſſit, ut celebriores Theologi docent: Tum quod conſuetudo hæc à mille & amplius annis in Græca Eccleſia obtineat, ut ex eorumdem Ritualibus probant. Arcudius, & Goarius; Vigueritque etiam apud Armenos, ut ex Epiſtola liquet Joannis XXII. ad Oſinium eorumdem Regem: Tum demum quia à Clemente VIII. & BENEDICTO XIV. Conſt. *Et ſi Paſtoralis* pro Græcis, qui Epiſcopis Latinis ſubſunt, decretum eſt: *Non ſunt cogendi Presbyteri Graci olea ſancta præter Chriſma ab Epiſcopis Latinis Diœceſanis accipere, cum hujuſmodi olea ab eis in ipſa oleorum, & Sacramenti exhibitione, ex veteri ritu conficiantur, & benedicantur*.

Unctio, quæ hujus Sacramenti proxima materia eſt, ex ſæpe laudato Eugenii decreto fieri oportet, in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, vel loquutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem, ita ut eorum ſingulis reſpondere debeat forma, tunc à Miniſtro pronuncianda. Scilicet. *Per iſtam Sanctam unctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum deliquiſti &c.*

Unctio pedum, & renum ad hujus Sacramenti eſſentiam non pertinet, ut omnes Theologi fatentur, & docet BENEDICTUS XIV. in citato tractatu de Synodo Diœceſana. Imò licet nonnulli contendere videantur, quinque ſenſuum unctiones ad hoc Sacramentum eſſe neceſſarias, tamen Summus Pontifex in opere citato unicam unctionem ſufficere ſub generali forma adhibitam, hoc eſt, *quidquid per ſenſus deliquiſti &c.* ex eo oſtendit, quia in quamplurimis Ritualibus unius dumtaxat unctionis fit mentio, cui forma ipſa reſpondet; atque ita in Ritualibus nonnullis extremam Unctionem peſte laborantibus adminiſtrandam eſſe præſcribitur. Licet ab Eccleſia nihil hac de re definitum ſit, tamen nullo modo dubitari poſſe videtur, quin vere hoc Sacramentum perficiatur unica hac unctione; ſi forma illa adhibeatur, ac ſi rite ſerventur reliqua.

At ſine neceſſitate tot unctiones in hujus Sacramenti adminiſtratione ſunt adhibendæ, quot probata Ritualia præſcribunt, ob præceptum, de quo pluries diximus. Atque hinc patet, Græcos alioſque Orientales tot unctionibus hujuſmodi Sacramentum adminiſtrare debere, quot recepta ab eorum Eccleſiis Euchologia præcipiunt; Nec à Latinis improbari poſſe, aut reprehendi, quod numerum modumque unctionum non ſervent, quem Latinus ritus deſignat. *Quas vero*

vero partes Græci ungant, ait Goarius, *nusquam Euchologium aperit: frontem tamen, mentum, genas, & manus, hac Sacra unctione liniri, iisque tactis, sensus omnes liniri, asserit Arcudius, cui adstipulatur Symeon Thessalonicensis, inquiens*, ungit Sacerdos in Crucis modum ægri frontem, ob contentas in ea cogitationes: faciem quoque inungit ob sensuum organa, & postremo manus: à pravis cogitationibus & operibus eum expians, sanctoque oleo muniens illum, & perfecte justificans. *De pectore tunc exeunt prava cogitationes, & infanda cupidines, & de pedibus ad iniquitatem attingendam velocibus, mentionem non egit Thessalonicensis Antistes, illorum tamen Unctionem hoc tempore non omitti affirmat Arcudius lib. 5. cap. 7.*

§. II.

De forma.

QUæ nunc in Ecclesia Latina sit adhibenda forma, jam supra ex Synodis Florentina, & Tridentina indicavi. Ea est deprecativa. Græca etiam Ecclesia deprecativam adhibet, ut ajunt Gabriel Philadelphiensis in suo de Sacramentis opere, Arcudius, *lib. 5. cap. 5.* & Neophytus Rhodiginus *in Synopsi vernacula*, & ut liquet ex hac, quam eorum Euchologium *in officio olei Sancti* præscribit: *Pater Sancte, animorum & corporum medice, qui filium tuum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem misisti: sana quoque servum tuum N. à detinente corporis infirmitate, & vivifica illum per Christi tui gratiam, intercessionibus &c.* Hæc oratio dicitur ab unoquoque Sacerdotum, postquam Evangelium dixerit & orationem, cum videlicet infirmum oleo perungit. Oratio hæc præcipuos Sacramenti effectus explicat, peccatorum videlicet remissionem, & infirmitatis levamen; estque conjuncta cum unctione, quæ materia proxima est, quæque licet appositi olei unctionem apertè non exprimat, abundè tamen in antea recitatis precibus est patefacta, quarum præsens unctio consecutio est & corollarium, ut ait Goarius. Armenii Vartani erroribus imbuti, ut initio monui, Sacramentum hoc contra majorum traditionem respuunt; locoque unctionis infirmorum, inepta superstitione defunctorum Sacerdotum corpora ungunt, ut ii cum pravis spiritibus aereis decertare valeant. Hæc verò, ungendo proferunt verba. *Benedicitur, ungitur, sanctificatur manus, frons, vertex hujus Sacerdotis, per signum istius Sanctæ Crucis, per hoc Evangelium, & Sanctum Chrisma, in nomine Patris &c.* Si animadvertamus inter alios hujus Sacramenti effectus nonnullos credidisse, eum quoque reperiri, quo homo munitur, ut more militis unctus, præparatus ad certamen, aereas possit superare potestates, ut in Ambrosiana hujus Sacramenti formula legi refert Goarius, vel *ut si fortè hinc unctus discesserit ad illas mansiones facilè conscendere possit, aereis immundis spiritibus ad eum accedere non valentibus*, sicut ait Philadelphiensis, facile erit intelligere, superstitionem ante dictam Armenorum Hæreticorum ex hujus doctrinæ abusu originem trahere. Notat Galanus, supra indicata verba haberi non posse pro hujus Sacramenti forma, cujus effectus non manus, vel verticis, sed hominis, & animæ sanctificatio est; tolerari verò posse si dicant: *Benedicatur &c. hic servus Dei per hanc Sanctam Unctionem.*

Nota. Nihil hujus Sacramenti substantiæ detrahitur, si per formam, modo absoluto, non deprecativo prolatam, conferatur, dummodo per eam significetur, unctionem fieri in nomine Domini; cum plures formæ occurrant modo absoluto prolatæ in probatis Ritualibus Latinorum, quas numquam Apostolica Sedes improbavit, ut videre est in laudato *lib.* VII. *de Synodo Dioecesana cap.* XVI.

§. III.

De Ministro.

GRæci, aliique Orientales, qui Græcorum mores imitantur, in hujus Sacramenti administratione septem adhibent Sacerdotes, & si septem non adsint, saltem tres. Septenarii Sacerdotum numeri plures affert Thessalonicensis rationes, qui in ternario quoque Sacerdotum numero, quem sufficere putat, dum modica sit eorum copia, mysteria detegit. Non reprehendimus Græcos, quod tres, vel septem Sacerdotes adhibeant; tanti enim Sacramenti reverentia, & antiquorum morum imitatio plures Sacerdotes expetere videtur; imo & olim apud Latinos quoque adfuisse constat, tum ex S. Gregorii Sacramentario, tum ex antiquis aliis ab Hugone Menardo editis Ordinibus; tum dedique ex Gregorii III. cap. 9. ubi, *tum ma-*

magna reverentia, inquit, *deferatur oleum ad infirmos, & eos ungant Sacerdotes cum magno honore, & orationum celebritate, quæ ad hoc sunt ordinatæ*. At reprehensione maxima digni sunt, si superstitiose credant, septenarium, vel ternarium numerum mystica significatione, quam habet, suscipienti Sacramentum magis prodesse, quam si plures, vel pauciores adhibeantur; & si cum Simeone Thessalonicensi impie assererent, Sacramentum hoc ab uno solum Sacerdote, absque aliorum ope, & societate non posse conferri. Nam dum unus hoc Sacramentum administret Sacerdos, is ut Ecclesiæ Minister se gerit, ideoque totius Ecclesiæ virtute, cujus Ministerium exercet, Sacramentum perficit. Ita norunt Græci omnes Orthodoxi, & qui inter Photinos doctiores habiti sunt. En definitio Ruthenorum Synodi anno 1720. Zamoscii celebratæ, & à BENEDICTO XIII. anno 1724. confirmata, in qua suscepta ex antiqua Græcæ Ecclesiæ traditione fides ita declaratur: *Si septem aut tres haberi commodè non possint Sacerdotes, ab uno conferatur, qui totius Ecclesiæ personam gerens, ejusque virtute hoc Sacramentum perficiens infirmo conferat, atque ministret*. A BENEDICTO vero XIV. Const. *Etsi Pastoralis*, circa hujusmodi Sacramentum hæc pro Græcis statuta leguntur § v. num 2. *infirmis juxta verbum Jacobi unctio exhibeatur extrema*: num. 3. *nec refert, utrum eadem extrema unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi hujusmodi viget consuetudo; dummodo credant, & asserant, illud Sacramentum, servata debita forma, ab uno Presbytero, valide, & licite confici*. Et n. 4. *Idem Sacerdos materiam adhibere, formamque pronunciare respective debet; ac propterea qui ungit, idem dicat formam respondentem, nec alius ungat, & alius formam pronunciet*.

Nota 1. Quamquam per unum Sacerdotem validè ac licitè Sacramentum illud perficitur; tamen rem laude dignam, atque debitæ huic Sacramento reverentiæ maxime consentaneam faciunt, qui plures Sacerdotes adhibeant, aut si Sacerdotes desint, clericos sive etiam laicos religione & pietate præstantes, qui pro ungendo orent infirmo; id enim est juxta Jacobi monitum, & consuetudinem antiquam, quæ etiam nunc in plerisque Ecclesiis viget.

Nota 2. Est in more positum apud plerosque Græcos, ut plures, imò septem qui hoc administrent Sacramentum Sacerdotes, infirmum successive ungant sacro Oleo, formamque pronuncient. Repetitio hæc unctionis, ac formulæ à singulis Sacerdotibus septies facta, visa est Arcudio Sacramenti absque necessitate ulla iteratio, atque unus ex nævis, quibus passim Græcorum ritus obscurantur. Negat verò Goarius consuetudinem hanc abusum dici posse. Imo contendit, id esse Jacobi monito consentaneum, qui concessit, hortatusque est, plures advocandos esse Sacerdotes, ut *orent* pro infirmo, *ungentes eum oleo*; atque inculcatum olim Latinis à Gregorio III. qui loco supra citato, ait, *cum reverentia deferatur oleum ad infirmos, & eos ungant Sacerdotes*. Neque asseri posse putat, iterari tunc Sacramentum, tùm quia licèt hoc Sacramentum unica perfici possit unctione, cum forma eidem respondente, tamen plurimarum partium unctiones, repetitis etiam verborum formulis, eum invicem servant ordinem, ut ad unum perficiendum Sacramentum referantur. Eccur ergo unctiones repetitæ à pluribus Sacerdotibus tam congruum aptumque non possunt invicem habere ordinem, ut nonnisi unius totius partes, membraque, moràli quadam conjunctione inter se coaptatæ computentur? Tum etiam quia possunt plures Sacerdotes eo animo omnes infirmum ungere, formulamque pronunciare, ut omnes simul velint unicum tantum Sacramentum perficere, quo casu unicum dumtaxat Sacramentum esse; non secùs ac unicum Eucharistiæ Sacramentum perficitur, dum plures Sacerdotes simul consecrationis verba proferant. Accedit etiam, morem hunc indicari, ac probari quo ammodo in supra citata Ruthenorum Synodo à Benedicto XIII. approbata, per hæc verba: *Quamquam in Græca Ecclesia receptum fuerit, prout aliquando etiam in Latina, ut septem Sacerdotes, hisque deficientibus, tres saltem advocarentur, ad ministrandum hoc Sacramentum, hique omnes materiam administrarent, & formam proferrent, sciant autem Ecclesiæ Pastores, plures ea de causa adhiberi solitos Sacerdotes, tum ob reverentiam ejusdem, & gratiæ copiam, quam confert, tum ut plurium Sacerdotum preces effectum Sacramenti coadjuvent*. Nolo contra Goarii opinionem Græcos reprehendere, abusúsque in hujus Sacramenti administratione insimulare. Cavendum verò est, ne hujusmodi consuetudo occasionem præbeat existimandi contra Ecclesiæ definitionem, plures esse necessarios Presbyteros ad Sacramentum illud conficiendum;

aut

aut damnandi eos, qui per unicum Sacerdotem conferant, juxta Ecclesiæ suæ morem, ac si minus rectè administrarent.

§. IV.

De Extremæ Unctionis subjecto.

SUbjectum hujus Sacramenti homo est, pro cujus salute à Deo institutum fuit. At non quicumque homo, sed qui Christianus sit, qui sit infirmus, ac etiam peccati capax; quamobrem pueri ante usum rationis, & qui numquam rationis usum exercuerunt, amentes, quod per visum, auditum &c. non potuerint peccare, hujus Sacramenti incapaces habentur. Græci præter infirmos, etiam sanos & bene valentes ungere solent in remissionem peccatorum, quod liquet ex eorumdem Euchologio, asserunt que Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus: *in censura adversus Augustanam Lutheranorum Confessionem lib. 1. cap. 7.* Leò Allatius *de consensu Eccl. Occid. & Orient. lib. 9. cap. 16.* & Arcudius *lib. 5. cap. 4.* Quinimò ipsemet Episcopus, postquam feria v. majoris hebdomadæ, Infirmorum Oleum solemni ritu consecravit, non jubet illud asservari, ad ægrotos suo tempore deferendum, sed totum statim insumit, omnes inungendo adstantes, ut Goarius ait, in suis ad Euchologium notis. Narrat etiam Joannes Nathanael Presbyter, ac Magnus Oeconomus Cretensis in responsione ad quæsita sibi facta à Viviano Episcopo Anagnino circa mores Græcorum, Græcos Sacerdotes, loco satisfactionis, in Sacramentali Confessione Pœnitentibus imponendæ, solitos fuisse in nonnullis locis, haud exigua tamen accepta mercede, eosdem Sancto Oleo inungere, ut tali pacto à peccatorum reliquiis, pœnisque pro iis subeundis, absolverentur, quem abusum post Nathanaelem improbavit etiam Arcudius *lib. 5. cap. 4.* Arcudius in ea fuit sententia, ut Græci Presbyteri hac unctione verum Sacramentum perficere contendant, cujus capaces esse non solum infirmos, sed etiam sanos ac vegetos corpore homines, plures docere ait eorumdem Auctores. Sed quod mirum est, etiam apud Latinos illa Græcorum opinio suos est nacta Patronos. Nam Juveninus *de Sacrament. differt. 7. quæst. 7. cap. 3.* & Saintebeuve *de Sacram. Extr. Unct. disp. 7. art. 1.* Et Cyrillus Jurisconsultus Neapolitanus in sua *institutione Canonica*, ex illa Græcorum consuetudine quæ licet antiqua sit, numquam tamen ab Ecclesia, ne quidem in Florentina Synodo, ubi Græcorum errores abususque examinati fuere, improbata fuit, concludunt, sanos quoque ac bene valentes homines hujus esse Sacramenti capaces. At errant viri cæteroquin docti: Jacobus enim infirmos ungendos præscripsit; *infirmatur quis in vobis &c.* Quæ verba ita Theologi unanimi consensu sunt interpretati, ut inde plane confici existimarint, solum infirmum esse capax hujus Sacramenti subjectum; unanimis vero Theologorum consensus efficax est ad dogma Catholicum constabiliendum argumentum. Accedit etiam, quod in Florentinæ Synodi decreto statuatur: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet*; & à Tridentino Concilio *sess. 14. cap. 3. declaratur etiam, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis vero præsertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur.*

Goarius vero, ut Græcos ab errore vindicet, quod compertum habeat, esse à communi Ecclesiæ fide alienum, asserere, sanos beneque valentes homines aptum esse hujus Sacramenti subjectum, ait, Græcos non adhibere sanis hominibus unctionem hanc, tanquam Sacramentum, sed veluti cæremoniam, ac Sacramentalem quandam benedictionem. Goarii opinionem probare visus est Benedictus XIV. *De Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 20.* per hæc verba, quibus Adversariorum diluit sophisma: *A silentio Concilii Florentini rectius deducimus, sapientissimis illis Patribus fuisse persuasum, Sanctam Unctionem à Græcis Sacerdotibus non adhiberi hominibus bene valentibus, tanquam Sacramentum, sed veluti meram cæremoniam, & Sacramentalem quamdam benedictionem. Græci enim, qui de singulis suis ritibus coacti sunt rationem reddere, gravem utique reprehensionem non evasissent, si comperti fuissent, hac in re, à communi, & constanti Ecclesiæ Latinæ traditione, & praxi aberrare.* Quamobrem jure meritoque, ait, Græcorum morem, juxta Arcudii explicationem, gravis fuisse erroris insimulatum, atque damnatum à Raynaudo, Gonzalez, aliisque. *Quocirca, subdit, Episcopi Latini, in quorum potissimum commodum hanc materiam polixius tractavimus, Diœcesibus præsidentes, quas Fideles incolunt ritus Græci, diligenter invigilent, ne iidem in eo versentur erro-*

errore, ut credant, per unctionem, de qua loquimur, Sacramentum conferri; & severè interdicant, ne ea unctio loco satisfactionis per Confessarios imponenda, Pœnitentibus injungatur; id illis vetitum est etiam Const. sup. cit.

Nota. Quamquam Goarius probare videatur, tolerari posse in Græcis hujusmodi unctionem, quæ præ se meram ferat cæremoniam; tamen non adeo facile ab omni posse abusu vindicari crediderim. Primum, quod ferri nullo modo posse videatur, ut institutum à Christo Domino Sacramentum pro arbitraria cæremonia adhibeatur. Quodque difficile non sit hujusce abusus originem detegere. Ex Innocentii I. ad Decentium epistola, nonnulli Scriptores deducunt, in more fuisse positum etiam apud Latinos, ut ad medendos corporis languores, unctio aliqua à Sacerdotibus fieret Sacro Oleo, quæ Sacramentalis non esset, & à Jacobo indicata, sed mere cæremonialis, eique, de qua Marcus cap. 6. dixerit, respondens. Verisimile est hanc etiam apud Græcos in usu fuisse, qui progressu temporis loco precum, quas ex arbitrio fortasse Sacerdotes recitabant, Extremæ Unctionis formulam adhibere cæperunt. Deinde sæpe à nobis citatus Hieremias Patriarcha, aliique Græci Scriptores unctionem hanc verum esse Sacramentum docent: nec desunt Presbyteri apud eos, qui dum hanc adhibeant, sese Sacramentum administrare velle, asserunt, atque eorum plerique, qui unguntur, Sacramentum se suscipere credunt. Hæc vero, vel ipso Goario teste, manifestè præseferunt abusum. Denique Nathanael supracitatus frequentes hujusmodi unctiones, ex Presbyterorum avaritia desumere videtur, qui solent ab ungendis pecuniam accipere. Hujusmodi abusus cæremoniam suspectam faciunt, quæ sanè, si ab iis separari non possit, videtur potius tollenda. At si abusus hujusmodi tollantur, tolerari potest, quoadusque Ecclesiæ judicio certa de ea sententia feratur. Neque certo constat, à PP. Florentinæ Synodi hac de re Græcos fuisse interrogatos, ut inde confici possit, ab eis fuisse approbatam cæremoniam, quam loquimur. In supra vero citatis tractatus de Synodo Diœcesana verbis, Summus Pontifex supponit cum Adversariis, quos refellit, hanc fuisse in Synodo controversiam expensam; statuit, præmisso examine non potuisse, nisi ut meram cæremoniam permitti.

Armeni, ut testatur Galanus feria v. majoris hebdomadæ, non oleum Græcorum more, sed butyrum, post lotionem pedum consecrare, sive benedicere solent, per hæc verba: *Sanctifica Domine hoc butyrum, ut medicamentum omnium ægritudinum, & sanitatem afferat animabus, corporibusque illorum quibus applicatur in memoriam illius unctionis, quæ in Christi pedibus à Magdalena facta fuit*: Atque hoc deinde ungere solent omnes. Unctio hæc eo fine adhibita, ut in memoriam revocetur ea, qua Magdalena pedes unxit Jesu, remissionemque peccatorum obtinuit, non videtur improbanda. Nec refert, quod Galanus opponit, unctionem hanc alias Ecclesias non usurpare: nam particularis Ecclesiæ Ritus, qui fidei, & morum honestati contrarii non sint, in Orientalibus Ecclesiis ab Apostolica Sede tolerantur, ut pluries dictum est. Idque præsertim dum aliquam Christi Domini actionem in memoriam revocent. Jure verò reprehenditur oratio illa, quam in hujusmodi usurpant Unctione, quaque asseritur universam Ecclesiam ab Apollolis accepisse unguenti hujusmodi benedictionem, *ut veniens Spiritus Sanctus sanctificet illud in remedium omnium ægritudinum &c.* Nam falsum est, ut discurrenti per antiquorum Patrum traditionem liquet, universam Ecclesiam hanc accepisse ab Apostolis consuetudinem, ad butyri benedicendi rationem: ex qua falsa præsumptione, qua putant ex Apostolis ortum ducere hujusmodi preces, vana in iis fides atque spes consurgit, qua putant, vim huic unguento inditam esse, qua ægritudines omnes curari possint.

TRACTATUS DE ORDINE.

ORdo sumitur dupliciter. 1. Pro speciali quadam potestate stabili exercendi aliquod officium relatè ad conficiendam Eucharistiam, certo ritu sacro solemni collata. Et hoc sensu est quid permanens. 2. Pro ipsa Ordinatione seu ritu sacro, quo potestas illa confertur. Et hoc sensu est quid transiens, & Sacramentum; diffiniturque, Sacramentum novæ legis, quo stabiliter confertur potestas ad consecrandam Eucharistiam, & ad alia Ecclesiastica ministeria, ad eam aliquo modo spectantia, ritè obeunda.

Quæst. I. *Quot sunt Ordines?*

Resp.

Resp. Septem, scilicet Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, Ostiariatus. Ex Conc. Florent. & Trident. sess. 23. cap. 2. Tres priores dicuntur majores, & sacri, tum ob votum solemne castitatis annexum, tum quia propiùs pertinent ad Eucharistiam. Primus Ordo seu Sacerdotium subdividitur in duos Ordines tamquam in duas species, nempe in Sacerdotium majus, seu Episcopatum, & Sacerdotium minus, seu Presbyteratum.

Prima Tonsura non est strictè Ordo, sed prima dispositio ad Ordines: nam per eam non traditur potestas ad ullum ministerium pertinens ad Missæ sacrificium; sed solùm confertur aliqua dignitas, qua homo constituitur in statu Clericali, sitque capax recipiendi beneficia Ecclesiastica, & Ordines. Unde cùm, cap. 12. *de ætate præfic.* dicitur per eam conferri Ordinem Clericalem, Ordo ibi sumitur latè pro statu Clericali, seu nota per quam quis ex statu Laicorum evehitur ad statum clericalem.

Quæst. II. *Sunt ne singuli Ordines Sacramentum?*

Resp. Est de fide quod Ordo generatim sumptus, sive Ordinatio aliqua, sit verè & propriè Sacramentum. Ex Concil. Trident. sess. 23. can. 3. Secundum omnes Catholicos Presbyteratus est verum Sacramentum. Idem non sentiunt plerique de Episcopatu, ut distincto à Presbyteratu. Certum etiam multis videtur, Diaconatum esse verum Sacramentum. Idem multi paucis exceptis, docent de Subdiaconatu. Sed non pauci id negant de Minoribus.

(✣) *Nota.* Vide cap. 24. de Synodo Diœcesana, in quo fusim hæc controversia tractatur, & monentur Episcopi, non posse indubitanter sacrilegii damnari, qui cum conscientia peccati lætalis, Ordines, Diaconatu inferiores suscipere non reformidant, ne tali pacto, controversiam ignorare, aut illam videantur decidere.

Quæst. III. *Quænam est materia & forma Ordinum?*

Resp. Certum est, illorum formam esse verba prolata ab Episcopo illorum ministro, dum materiam essentialem applicat. Sed Theologi dissentiunt circa essentiam materiæ Presbyteratus, & Diaconatus. In praxi diligenter observanda sunt ea omnia, quæ in Pontificali Romano præscribuntur: tum quia id tutius est ad valorem; tum quia ritus integer necessarius est saltem ex præcepto. Hinc si quid fortè omissum fuerit, illud cautè supplendum est, ex cap. 1. & ult. *de sacram. non iterandis.*

(✣) *Nota.* Eodem lib. VII. cap. 25. plura hac de re explicantur, & *n.* 1. 12. & 13. legitur, Sacr. Congregationem Concilii aliquando respondisse, iterandam sub conditione Ordinationem Præsbyteri, in qua ordinandus non accessit ad porrectionem Calicis cum vino, & Patenæ cum hostia.

Quæst. IV. *An ad validam ordinationem requiritur contactus physicus instrumentorum?*

Resp. Quamvis multi putent, sufficere contactum moralem patenæ, quo quis calicem tangens censetur, & patenam superpositam tangere; tamen quia hoc non est omnino certum, in praxi curandum est, ut semper immediatè ac physicè tangantur & calix, & patena cum hostia. Item dic de aliis: nam circa Sacramentorum valorem tenemur sequi in praxi partem tutiorem, relicta incerta, licèt probabiliore.

Quæst. V. *Quisnam est Minister Ordinis?*

Resp. Solus Episcopus est minister ordinarius omnium Ordinum ex Concil. Florent. & Trident. sess. 23. cap. 4. & can. 7. Ex commissione tamen Papæ simplex sacerdos conferre potest, 1. Tonsuram & minores Ordines, ex Concil. Tridentin. cap. 10. id apertè supponente, & ex praxi recepta. Nam Cardinales in propriis Ecclesiis, & Abbates eos de facto conferunt. 2. Subdiaconatum, ut fatentur omnes, & de facto hoc privilegium Abbatibus pluribus concessum est. De Diaconatu negant multi.

Episcopatum verò & Sacerdotium numquam conferri nisi ab Episcopo constat ex Traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ, in qua numquam ab alio collata sunt.

Quæst. VI. *Quosnam Episcopus potest licitè ordinare?*

Resp. Solos suos subditos, vel habentes dimissorias, vel speciale ad id privilegium, ex Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 8. ubi ordinans subditum alienum sine consensu & testimonio proprii Ordinarii de probitate & moribus ordinandi, suspenditur ad annum à collatione Ordinum: ordinatus verò ab executione Ordinis suscepti, quamdiu videbitur proprio Ordinario. Item non licet Episcopo ordinare etiam suos in Diœcesi alterius sine hujus consensu.

Porrò ex triplici capite quis censetur subditus alicujus Episcopi, ut possit ab eo ordinari, 1. Ratione originis, quia nempe in ejus Diœcesi natus est: *Dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimi-*

rum itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cujusvis alterius temporalis moræ, seu permanentiæ ejus patris in illo loco; quo casu nullatenus ejusmodi fortuita nativitas, sed vera tantum & naturalis patris origo erit attendenda. Ita Innocentius XII. Constit. *Speculatores*. 2. Ratione domicilii, qui in ejus diœcesi habitat animo ibi perpetuò manendi. 3. Ratione beneficii, quod in ejus Diœcesi possidet, ex cap. 3. *de tempor. ordin.* in 6. In Gallia tamen haberi solet ratio solius originis.

Nota. Omnis & solus mas baptizatus potest validè ordinari, non tamen invitus.

(✣) *Nota*. Ex cap. 26. citati libri. De Synodo, Episcopus Ordines collaturus, laudabiliter sub censuris præcipit, ne quis canonico impedimento irretitus, aut sine legitimo patrimonio ad Sacros Ordines accedat. Sed improbatur Episcopi protestatio, se non habendi intentionem ordinandi irregulares, censuris innodatos, legitimo patrimonio, aut beneficio &c. carentes, *num.* 1. Si quis aliquo ex iis impedimentis detentus, ordinetur sub tali protestatione, cui alligata fuerit Episcopi intentio, erit iterum absolute ordinandus: si dubia sit Episcopi intentio, Ordinatio sub conditione erit iteranda.)

Quæst. VII. *An servanda sunt interstitia?*

Resp. Concil. Trident. sess. 23. cap. 11. statuit, ut Minores Ordines per temporum interstitia conferantur, *nisi aliud Episcopo expedire magis viderotur*. Inter ultimum autem Ordinem minorem usque ad sacros Ordines annus interjiciatur: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud expostcat*, ibid. A Subdiaconatu ad Diaconatum, & ab hoc ad sacerdotium similiter annus interjici debet, ex cap. 13. & 14. Circa quæ interstitia Episcopus dispensare potest ob Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem. Sed non potest sine dispensatione Papæ duos Majores Ordines una die conferre, ex cap. 13. cit. & cap. *Litteras* de tempor. Ordin.

Potrò Minores Ordines conferri possunt Dominicis, & aliis festivis diebus. Sacri verò solum Quatuor temporibus, aut Sabbato Sancto, vel Sabbato de Passione, cap. 3. *de tempor. Ordin.* Tonsura autem clericalis quocumque die & hora.

(✣) *Nota*. Lib. VII. cap. 63. num. 5. refert, Sacram Congregationem Concilii respondisse, Ordines minores, & Subdiaconatum eodem die non esse conferendos.)

Quæst. VIII. *Quænam requiruntur, ut quis licitè ordinetur?*

Resp. Sequentia 1. Confirmatio, & Tonsura, quæ ex Concil. Tridentin. sess. 13. cap. 4. non debet conferri nisi iis, qui fidei rudimenta callent, & sciunt legere ac scribere, & de quibus probabilis conjectura sit, eos clericatum elegisse ut Deo fidelem cultum præstent.

2. Certa ætas. Pro Minoribus nulla à jure definitur; sed Concil. Trident. statuit solum, ut non conferantur, nisi iis, qui saltem linguam latinam calleant, cap. 11. Pro Subdiaconatu requiruntur anni 22. pro Diaconatu 23. pro Presbyteratu 25. Ex Concil. Trident. cap. 12. sufficit ex usu recepto, ut hi anni sint inchoati. Pro Episcopatu requiruntur anni 30. completi, cap. 7. *de elect.* In Gallia sufficit annus 27. inchoatus, ex Concordat.

3. Immunitas ab omni censura & irregularitate.

4. Status gratiæ, morum probitas, bona fama, vocatio divina, intentio gloriæ Dei promovendæ, serviendo Ecclesiæ.

5. Certa scientia. Concil. Tridentin. requirit, ut suscepturi Subdiaconatum & Diaconatum sint litteris, & eis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi, ut suscepturi Sacerdotium possint populum docere necessaria ad salutem, & sciant necessaria ad sacramenta rite administranda, sess. 33. cap. 13. & 14. Item ex Patribus & Conciliis debent Scripturas sacras & Canones edisscere & sciro.

6. Sæcularis non potest licite ordinari, nisi titulum substentationis habeat ex beneficio, vel patrimonio, vel pensione sufficienti ad victum honestum; ita ut si quis fingat titulum, aut pactum ineat de restituendo, vel non exigendo eo, quod datur illi in titulum, peccet mortaliter, & suspensus sit, ex Conc. Trident. sess. 21. cap. 2. ubi antiquorum canonum pœnas super his innovat; & ex Urbano VIII. Constit. *Secretis*. Idque, teste Fagnano declaravit S. Congr. Cardinalium. Nec obstat cap. *Cum secundum* de præbend. Nam ibi agitur solum de iis, qui nullo requisito titulo ordinati sunt, non autem de eis, qui titulum finxerunt, quibus fraus patrocinari non debet. Nec ordinato licet sine licentia Episcopi resignare, aut alienare titulum, ad quem promotus est, nisi aliunde habeat unde commodè vivat, ex Concil. Trident. cap. 1. cit. Quod si quem Episcopus absque titulo ordinaret, tenetur ei necessaria ad sustentationem suppeditare, cap. 4. & 16. *de præbend.*

Nota.

Nota. Qui ordinatur per saltum, hoc est qui susceptit Ordinem superiorem inferiore prius non recepto, peccat mortaliter, & manet suspensus ab usu Ordinis sic susceptí, cap. un. *de Clerico per saltum promoto*. Si tamen non ministraverit, potest Episcopus ex legitima causa cum eo dispensare. Conc. Trident. sess. 23. cap. 14.

APPENDIX.

De universa Orientalis Ecclesia circa Ordinem disciplina.

UNiversa Orientis Ecclesia circa Ordinem, ac Ecclesiasticam Hierarchiam cum Romana Ecclesia Orthodoxam fidem conservat. Sed circa disciplinam Orientales Ecclesiæ, tum à Latina, tum invicem dissident, atque earum nonnullæ post separationem à Romana, & Apostolica Ecclesia, abusus plerosque, contra antiquæ Ecclesiæ morem, ac veterum Patrum traditionem habent, & fovent. Ut paucis, quæ magis præcipua sunt, complectamur, tractationem hanc in quatuor §§. distribuemus. In primo agemus de Ordinum numero, juxta cujusque Ecclesiæ Orientalis morem: In altero, de Ordinis materia, & forma: In tertio de ordinandorum ætate, aliisque, quæ ad ritè suscipiendos Ordines desiderantur, ubi etiam de obligatione Clericorum: In quartò verò, de Ministro ordinario hujus Sacramenti.

§. I.

De numero Ordinum, quos Orientales admittunt.

ECclesia semper præter Sacerdotium alios Ordines habuit majores, minoresve, per quos veluti per gradus quosdam homines in Sacerdotium tenderent. In Latina Ecclesia minores sunt, Ostiariatus, Exorcistatus, Lectoratus, & Acolythatus; majores verò præter Sacerdotium Diaconatus, & Subdiaconatus: Qui Ordinum numerus non novus, sed antiquus est, atque à primis deductus Ecclesiæ temporibus. Totidem enim Ordines numeravit Cornelius Papa tertio Ecclesiæ sæculo in Epistola ad Fabium Antiochenum, ut legere est apud Eusebium *lib. 1. hist. Eccles. cap. 33.* ac Concilium Carthaginense II. De hoc verò ordinum numero, ita loquuntur, ut non recenter excogitatum, sed ex majorum traditione ab Ecclesia acceptum designent. Ex Orientalibus cum Latinis consentiunt Armeni, qui, teste Galano, Ordinationis ritum, postquam à Græcis separati sunt, ex Sacramentario, quod Gregorio Magno tribuitur, accepere. Hinc minores Ordines habent, conferuntque Latinorum more, eamdemque ac isti habent administrandi Subdiaconatus, Diaconatusque rationem; licet in Presbyteratu conferendo solam manuum impositionem pro materia habeant. Qua de re injuria reprehendi videntur à Galano: Nam in Gregorii Sacramentario sola manuum impositio veluti Presbyteratus materia designatur; habetur enim, *Presbyter cùm ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput ejus teneant*: atque oratio illa, quæ, Episcopo manus imponente, recitanda præscribitur, ea dicitur, qua Presbyter consecratur; Accedit etiam, numquam Ecclesiam, collatam hoc modo ab Armenis, aliisque Orientalibus, ordinationem habuisse irritam, aut suspectam, ut infra dicemus.

Orientales reliqui, licet omnes in Clerum homines cooptare soleant Tonsura, eosque ita ad ordines disponere Latinorum more: tamen circa ordinum numerum à Latinis dissident. Incipiam à Græcis: Gregorius Hieromachus in Synopsi de Sacramento Ordinis, *septem*, ait, *erant antiqui Ordines*, quos ita recenset Gabriel Philadelphiensis cap. 3. quod est, *de quantitate & numero Ordinis. Septem sunt Ordines Sacerdotii. 1. est Janitorum, & Acolythorum: 2. Exorcistarum. 3. Lectoris: 4. Subdiaconorum. 5. Sacrorum Diaconorum: 6. Sacerdotum: 7. Principum Sacerdotum Episcoporum.* Confessio denique Orientalis Ecclesiæ contra Lutheranos responso III. habet: *Sacerdotium complectitur omnes gradus: oportet nihilominus, ut dentur per ordinem. Hoc est Lector, Cantor, Lampadarius, Subdiaconus, Diaconus, de quibus latius tractant ritualia Pontificum, quæ dicuntur* Τακτικα. Censet Emmanuel Schelstrate in nota ad hunc locum, Græcos olim habuisse etiam Ostiarios & Exorcistas; sed si Ordinem secernamus à quibusdam officiis Ecclesiasticis nulla Sacri characteris nota conspicuis, facile comperiemus, Græcos præter Lectoratum, & Subdiaconatum, quem inter minores Ordines recensent, alios non habuisse Ordines. In Ecclesia enim per plura sæcula, præter Clericos

sacros Ordinis charactere insignitos, qui à Græcis semper per manuum impositionem initiari consueverunt, quique in gradu constituti dicebantur, fuere alii ministri, qui sine ulla ordinatione officiis nonnullis Ecclesiasticis deputabantur, quæ Christianorum quisque, Episcopo mandante, exercere poterat; quosque inter Clericos, sive potius homines divino servitio addictos Patres recensent: Sic Ignatius *in epist. ad Antiochenos*, recensens eos, qui Ecclesiæ essent addicti, numerat, *Lectores, Cantores, Janitores, Laboratores, Exorcistas, & Confessores*: Et Epiphanius *in fidei expositione*, post Episcopum, ait, esse *Presbyterum, Diaconum, Subdiaconum, & Lectorem; post hos vero venire Exorcistas, linguarum Interpretes in Sacris Lectionibus, & Concionibus, quos Laborantes sequuntur, qui mortuorum corpora curant*. Colligitur hæc distinctio ex Epistola S. Basilii *ad Amphilochium, canone* 51. ubi habetur, *quod adversus Clericos statutum est, canones indesinite ediderunt, unum in iis, qui lapsi sunt, supplicium decerni jubentes, à ministeriis scilicet motionem, sive sint in gradu, sive etiam in ministerio, quod non impositis manibus datur, perseverent*. Id etiam non obscurè indicavit Epiphanius distinguens à Lectoribus Exorcistas, Interpretes, aliosque; Liquet præterea ex eo, quod Exorcistæ, quos Latina Ecclesia pro initiatis Clericis habet, non ordinarentur in Orientali Ecclesia: *Exorcista*, inquit Auctor Const. Apost. *lib.* 8. *cap.* 26. *Non ordinatur: hoc enim est spontanea concessio divina erga homines benevolentia & gratia*: Et quod Græca Ecclesia à mille & amplius annis, præter Lectoratum, & Hypodiaconatum alios inferiores sive minores Ordines non agnoverit, quin novitatis ab aliquo insimulatam fuisse sciamus. Hos tantum Ordines recensent Euchologia à mille & amplius annis exarata: Et Joannes VIII. Romanus Pontifex, ubi pacem iniit cum Photio hæc scripsit ad Imperatorem: *Volumus autem secundum Canones, ut talis promoveatur per singulos gradus Ecclesiasticos probatus, ut sit primum Lector, deinde Acolythus* (Acolythum Subdiaconum vocat) *postea Diaconus, tum Presbyter, post hæc Episcopus*. Damascenus denique in Dialogo contra Manichæos, ait, *primus gradus Lectoris est, deinde Subdiaconi, tum Diaconi, postea Presbyteri, ac tandem Episcopi*: atque iis similia longè antea PP. Concilii Sardicensis asseruerant *canone* 10.

Atque hinc facile patet, nunquam in Græca Ecclesia alios fuisse minores ordines præter Lectoratum, & Subdiaconatum, quibus Clerici sacro charactere insigniti essent; sed habuisse ac etiam nunc nonnullas Ecclesias habere homines Ecclesiæ servitio addictos, & ad Ecclesiastica quædam officia sine Ordinis collatione à Pontificibus deputatos; ut de Exorcistis loquitur Auctor Const. Apostolicarum loco supra citato, & Euchologia nonnulla asserunt de *Cantoribus, Oeconomis, Templi Custodibus, Diaconis secundis* & aliis, quos Pontifices officiis deputare, sive in Ecclesiasticum ordinem instituere solent, per hæc verba: *Gratia Sancti Spiritus te instituit in Oeconomum, in Templi Custodem, in Diaconum secundum &c.* Quæ verba iis respondere videntur, quibus Exorcistæ antiquitus initiabantur, ut ex supra citatis ex Auctore Constit. verbis liquet.

Nota. Christophorus Campanas Canonarcha Chius apud Papadopoli *resp.* 1. *pag.* 3. ait, *Janitorum, Deputatorum seu Ceroferariorum, & Camisiatorum, aliorumque sacra dignitates, quas non Ordines, sed Officia vocat Symeon Thessalonicensis, mihi videntur Ordines esse, non sane distincti, quemadmodum penes Latinos, sed immixti, adnexique Lectori ordinationi*. Sed ex iis, quæ sunt supra explicata, palam fit, officia illa nec Ordines esse, nec Lectoris ordinatione conferri, cum distincta ab ordinatione cæremonia ad eadem homines deputari debeant. Accedit etiam, quod Summus Pontifex Benedictus XIV. Constit. *Etsi Pastoralis*, ut infra referemus, apertè negat, Lectoratus Ordinem alios tres minores Latinorum Ordines complecti; asserit vero, Subdiaconatum Græcorum more collatum Acolythatum, & Ostiariatum involvere.

Quod spectat ad alios Orientales, parum ii à Græcis dissident. Tonsuram Lectoratui præmittunt, ut Græci, ita Cophti, Syri Nestoriani, & Maronitæ, qui Ordines suos hinc incipiunt; Syri vero Jacobitæ Cantoratui, quem cum Maronitis veluti gradum habent ad Lectoratum, Tonsuram neutiquam præmittunt; etsi in compendio ordinationum per Morinum edito pag. 479. ordinandi Diaconi caput in Crucis modum tonderi ab Episcopo præcipitur.

Apud Cophtos, ut ex eorumdem Pontificali à Kirkerio latinè verso, & à Morino edito colligitur, hæ sunt ordinationes: 1. *Anagnosta* sivè *Lectoris*. 2. *Subdiaconi*. 3. *Diaconi*. 4. *Presbyteri*. 5. *Hegumeni* seu Archipresbyteri, qui à Kirkerio redditur *Prælatus*

sive

sive is, qui curam habet subditorum, dictus Abigumenos animarum. 6. Archidiaconi. In eo vero, quod nuper ad Sacr. Congr. de Propag. Fide transmissum, & ab eadem in Vaticanam Bibliothecam illatum est, extant præterea ordinationes *Episcopi, & Metropolitani*: quo ritu, & Patriarcham Alexandrinum consecrari posse, ac solere adnotatur. Ita Assem. tom. 3. part. 2. pag. 789.

Syri Nestoriani hos conferunt peculiari consecratione, vel benedictione Ordines. 1. *Lectoris*. 2. *Hypodiaconi*. 3. *Diaconi*. 4. *Archidiaconi*. 5. *Presbyteri*. 6. *Chorepiscopi*, & *Periodeuta seu Visitatoris*. 7. *Episcopi*. 8. *Metropolitani*: 9. *Patriarchæ*. Sed Episcopi, & Metropolitani, si pauca excipias, una eademque ordinatio est. At Timotheus 11. Patriarcha, rejectis Periodeuta & Chorepiscopo, eorum loco cantorem, & Exorcistam posuit.

Maronitæ has habent ordinationes: 1. *Cantoris* seu Psaltæ: 2. *Lectoris*: 3. *Subdiaconi*: 4. *Diaconi*: 5. *Archidiaconi*: 6. *Presbyteri*: 7. *Periodeuta seu Visitatoris*: 8. *Archipresbyteri, quem Churi* vocant: 9. *Chorepiscopi*: 10. *Episcopi, & Metropolitani*: 11. *Patriarchæ*. Syri vero Jacobitæ uno eodemque ritu ordinant *Episcopum Metropolitam, & Patriarcham*: item uno eodemque ritu consecrant *Chorepiscopum, Periodeutam, Hegumenum, Abbatissam, & Diaconissam*; cæteras *Cantoris, Lectoris, Subdiaconi, Diaconi, Archidiaconi, & Presbyteri* ordinationes communes habent cum Syris Maronitis. Assem. loco citato.

Nota 1. Ut nonnullis Euchologiis Græcorum, præter Ordines, quos supra diximus, recensentur *Cantores, Ceroferarii, Deputati, Archidiaconi*, & alii, qui sine vera ordinatione ad officia quædam deputantur; ita de iis dicendum est, quæ ex Cophtis, Syrisque retulimus. Nam Archidiaconi, Archipresbyri, Chorepiscopi, Visitatores, non sacro charactere insigniti, sed deputatione quadam ad certa officia destinantur. Idem de Cantore dici posse videtur, quem ante Lectoratum Maronitæ, Syriquè Jacobitæ, & Græcorum nonnulli instituunt.

Nota 2. Renaudotius *tom. 2. Liturg. Orient. diss. de Patriarcha Alexandrino* pag. 412. ait, Nestorianos, Syrosque Jacobitas à graviissimo iteratæ ordinationis crimine excusari non posse, qui Patriarchas, vel Metropolitas, qui antea Episcopi consecrati essent, ita promovent, consecrantque, ut Episcoporum manuum impositionem suscipiant, iisdemque precibus ordinentur, quibus Episcopi consecrari solent. Non ita Maronitæ, nec Cophti; sed ii, inquit, in aliud incidunt contra canones, ac universæ Ecclesiæ disciplinam, vitium: Nam dum Patriarcham, sive Episcopum consecrant, si Monachum assumant, qui nullum antea suscepcrit Ordinem, minorum Ordinum nullam rationem habent, sed à Diacono ordinationem incipiunt, hac servata interstitiorum ratione, ut primo die Diaconum, altero Presbyterum, tertio *Komas*, hoc est, Hegumenum sive Archipresbyterum ordinent; expectaturque deinceps Dominicus dies, ut Episcoporum manuum impositione Patriarcha consecretur. Semper vero Ecclesia universa vetuit Sacros Ordines conferre, quin minores antea fuerint collati, ordinationesque secus factas, quas per saltum vocant, tanquam illicitas habuit, ac reprobavit.

Nota 3. Quod non sint reprehendendi Orientales, quod solum Diaconatum, & Presbyteratum inter sacros majoresque Ordines habeant; nam etiam in Latina Ecclesia Diaconatu inferiores Ordines per plura sæcula omnes inter minores habiti sunt. Subdiaconatum enim inter sacros Ordines primum recensuit, vel Urbanus II. in Concilio Beneventano anni 1091. ubi permisit, ut interdum, *sed rarissimè, opportunitate exigente, & non sine Romani Pontificis, vel Metropolitani licentia*, Subdiaconus eligi posset in Episcopum, quem ex solo cœtu eorum, qui sunt in sacris constituti, assumendum veteres canones sanciverant, vel, ut alii cum Tomassino malunt, Innocentius III. Nam, ut alios mittam, Urbanus laudatus in Can. 1. antedicti Concilii ait, *nullus deinceps in Episcopum eligatur, nisi qui in Sacris Ordinibus constitutus religiosè vivens inventus est. Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum, ac Presbyteratum, hos siquidem solos primitiva legitur Ecclesia habuisse, super his solum præceptum habemus Apostoli &c.* Neque iis vitio verti potest, si Diaconatu inferiores Ordines inter Sacramenta non habeant à Christo Domino instituta, sed inter gradus ab Ecclesia stabilitos, in quibus Ordinis Sacramento initiandi probarentur quodammodo, & ad digne Sacerdotium suscipiendum disponerentur: hæc enim opinio est, quam doctissimi inter Latinos Theologi tuentur, quæque non solum ab Ecclesia non improbatur; sed etiam probari videtur à Benedicto XIV. *de Synod. Diœc. lib. 7. cap. 24.* Nos vero supra, dum Ordines ab officiis distinximus, ac

diximus Ordines præ se characterem ferre, communiorem opinionem sequuti sumus, quæ iis Græcis Patribus consentanea haberi potest, qui distinguentes inter officia, & gradus sive Ordines, Sacerdotii gradus constituere Lectoratum, Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum.

Nota. Quod ab Apostolica Sede in Const. *Etsi Pastoralis* pro Græcis hac de re decretum fuit, ad alios quoque Orientales pertinet, qui proprium, non secus, ac Græci servare tenentur ritum. Hæc ibi leguntur §. 7. n. 6. *Episcopi Græci in ordinibus conferendis ritum proprium Græcum in Euchologio descriptum servent, in quo etsi nonnulli de minoribus Ordinibus prætermissi videantur, eos tamen vel nunquam habuisse, vel eorum exercitium aliis Ordinibus esse adnexum iidem Græci affirmant.* Et num. 7. *Inde tamen dubitationes quandoque oriri solent, quinam nimirum Ordines supplendi sint ab eo, qui primum ritu Græco aliquibus Ordinibus fuit initiatus, deinde ritu Latino ad reliquos est promovendus? Quas controversias ut de medio penitus tollamus, certamque tradamus regulam imposterum servandam, ita decernimus; Qui ritu Græco Clericus, & Lector tantum fuit initiatus, atque ex benignitate Sedis Apostolicæ obtinuit, ut majores Ordines Latinis cæremoniis sibi conferantur, is antequam Subdiaconus ordinetur, tres minores Ordines omissos debet ritu Latino suscipere. Si verò, præter Lectoris Ordinem, ad Subdiaconatum etiam Græco ritu ascendit, & ex dispensatione itidem Apostolica facultas sibi facta sit, cæteros Ordines ritu Latino suscipiendi, antequam inter Diaconos cooptetur, ex minoribus Exorcistatum tantummodo supplere cogitur; cum per Subdiaconatum Græco ritu collatum, Acolythatum, & Ostiariatum recepisse censeatur. Idem dicendum de eo, qui una cum reliquis inferioribus Ordinibus, Diaconatum, aut etiam Presbyteratum Græce suscepit, & Latino postea ritu ad sacrum Presbyteratus respectivè Ordinem, aut Episcopatum promovendus sit, ex Apostolica concessione: nimirum Exorcistatus Ordinem in ipso, antequam Presbyter ordinetur, aut Episcopus consecretur, esse supplendum.*

§. II.

De Materia, & forma.

DE materia, & forma hujus Sacramenti non levis controversia est inter Theologos. Nos rem paucis expediemus, eaque unicè explicabimus, quæ ad tuto riteque hujusmodi Sacramentum recipiendum desiderantur. Eugenius IV. in sæpe citato decreto pro Armenorum instructione, hæc habet: *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & Patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus vero per Calicis vacui, cum Patena vacua traditionem: & similiter de aliis, per rerum, ad ministeria sua pertinentium, assignationem. Forma Sacerdotis talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris &c. & sic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur.*

Scholasticorum plerique Eugenii decretum præ oculis habentes rati sunt, nullum irritumque esse Ordinis Sacramentum, si ea materia & forma non administretur, quæ in dicto decreto indicantur. Nostrum non est hanc nunc controversiam expendere, sed satis est indicare, Ecclesiam Romanam ratam habere ordinationem Orientalium sine illa instrumentorum porrectione, collatam per solam Episcopi manuum impositionem, perque preces huic manuum impositioni respondentes: sive quod Eugenius de materia tantum, & forma integrante atque accessoria loquutus sit, quam optavit ab Armenis superaddi manuum impositioni jamdiu ab illis adhibitæ, ut Ecclesiæ Latinæ moribus se prorsus accommodarent, ac rituum uniformitate, firmius eidem adhærerent, quod bene ponderant Menardus, Becanus, & Morinus, ut ait Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* VII. *cap.* 25. sive etiam, ut alii malunt, quod in Latina Ecclesia forma & materia, de quibus Eugenius loquitur, Ecclesiæ auctoritate eidem à Christo Domino concessa, ut necessariæ determinatæ sint ad hujus Sacramenti valorem. *Quum de forma loquimur*, inquit Morinus cap. 6. §. 2. pag. 3. exercit. 5. *ut quum loquuti sumus de materia, his verbis* Instrumentorum porrectionem non esse materiam, *addidimus de industria*, perpetuam: *si enim quis contenderet, ea instrumenta postquam ab Ecclesia communiter usurpata sunt veram cum precibus, quæ cum priore manuum impositione concipiuntur, materiam & formam constituere, atque etiamsi velit, cum verbis, quæ cum posteriore*

manuum

manuum impositione recitantur ; nec id inficiarem , nec affererem . Quamobrem enim non poterit Ecclesia Sacramento Ordinis , ut sæpe fecit Sacramento Matrimonii , novas pro materia & forma conditiones apponere , quarum prævaricatio Sacramentum reddat irritum & nullum , quam Christus nullam materiam aut formam hujus Sacramenti non secus ac Matrimonii in specie definiverit ? Sane supra vidimus Ordinationes sæpe irritas & inanes antiquitus declaratas , eo quod regula à Canonibus , pro ordinationis materia præscripta , observata non fuissent . Atque hinc patet , jure meritoque sacram Congregationem Concilii aliquando respondisse , sub conditione iterandam ordinationem Latini Presbyteri , in qua ordinandus , qui manuum impositionem receperat , non accessit ad porrectionem Calicis cum Vino , & Patenæ cum Hostia , ut notat BENEDICTUS XIV. cap. supra citato : Ac etiam rectè docere Carolum Franciscum à Breno *lib. 3. cap. 3. quæst. 3. §. dicendum primo* ; Missionarium consultum à Latino , qui à Græco Episcopo Sacerdotium susceperat , respondere oportere : petendam esse ab Episcopo Latino iterationem Presbyteratus , saltem sub conditione .

Sed quamquam ad Latinos quod spectat , res ita se habet ; tamen certum est , Apostolicam Sedem ratas habuisse semper , ac etiam nunc habere Græcorum aliorumque Orientalium Ordinationes , quæ sola manuum impositione , precibusque eidem respondentibus , modo mox indicando , conferuntur . De iis enim Ordinationibus , non solum nihil dubitatum fuit in Conciliis Lugdunensi , & Florentino , quibus Græci cum Latinis adfuere , sed nihil præterea dubitavit Clemens VIII. qui Russorum Episcopos , Presbyteros , & Diaconos , ad Catholicam unitatem admisit , cum Ordinibus , quibus , secundum ritum Græcorum , insigniti fuerant , in suo Schismate : Imo Apostolica Sedes præcipit , Episcopos Græcos in Ordinibus conferendis ritum proprium Græcum in Euchologio descriptum servare , ut supra ex Constitutione *Et si Pastoralis* , retulimus . Sed videamus , quid ipsi in singulis Ordinibus pro materia , & forma habeant .

Clerici institutio apud Græcos , terna Crucis consignatione , capillorum tonsione , & Sanctæ Trinitatis invocatione perficitur , eaque Tonsura continetur . Lectoratus materia apud Græcos , in manus impositione super ordinando ab Episcopo facta , constituenda videtur : quæ manus impositio , de qua sermo occurrit lib. 7. cap. 22. Constit. Apostol. & can. 14. septimæ Synodi , hodie ea Episcopi actione , qua ordinandum Lectorem Cruce manu expressa obsignare solet , continetur , ut ex Balsamone , Thessalonicensi , aliisque Goarius ostendit . Forma verò sunt verba illa , quæ tunc Episcopus pronunciat , *Domine Deus Omnipotens elige servum tuum hunc , & eum sanctifica &c.* Atque hinc patet , traditionem Codicis Apostolici , quæ post hanc orationem ab Episcopo Lectori fit , pro materia haberi non posse , cum tunc ordinatio peracta jam sit , cumque hæc porrectio nonnisi ad indicandum fiat munus , quod ob susceptam ordinationem exercere debet . Manus impositionem , cum precibus Græcorum similibus eidem respondentibus pro hujusce Ordinis materia , & forma , habent etiam Syri Nestoriani , Jacobitæ , Maronitæ , & Cophti , ut ex eorumdem libris ostendit Assemannus *tom. 3. part. 2. pag. 800. & seq.*

Ex iis , quæ à Græcis , Cophtis , & Syris in ordinatione Subdiaconi observantur , facile patet , consecratoriam illius formam consistere in illa precatione , quæ paucis mutatis apud omnes eadem est , cujus quidem initium apud Græcos est , *Domine Deus noster* : apud Syros Maronitas , & Jacobitas , *Deus æterne qui reges unxisti* : apud Cophtos , *Domine Deus omnipotens* : Ibi enim manus ordinando imponitur , quæ pro materia habetur , eaque impositio , sive capiti , sive temporibus ejus fit , ac simul imploratur Deus , *ut dignum faciat illum gradu Subdiaconatus , concedatque ei donum Spiritus Sancti , ut contrectet vasa ministerii Ecclesiæ , amet decorem domus Dei , adstet januis templi , accendat lampades , sitque veluti oliva uberes justitiæ fructus referens in Sancta Ecclesia* . In ritu verò Nestorianorum , inquit Asseman loco citat. pag. 408. nec ita expressa est ordinationis forma , nec manus ordinando imponitur , dum ea recitatur , sed postquam pronunciata fuerit , signare dicitur Episcopus super ordinati caput , hoc est , Crucis signum manu formare ; contra communem Ecclesiæ Orientalis morem in Constitutionibus Apostolicis fundatum , quibus ita sancitur : *Subdiaconum ordinaturus Episcopus , manus super illum imponens* ; & in omnibus Euchologiis præscriptum , in quibus manus impositio sive capiti juxta Græcos , sive temporibus juxta Syros , & Cophtos , in ordinatione Subdiaconi præcipitur . Sed cum impositio manus , quæ Subdia-

diacono fit, ut Goario aliisque videtur, qui Subdiaconatum non à Christo, sed ab Ecclesia institutum esse contendunt, sit mera cæremonia, non verò sacra, vera, & Ordinis effectiva manus impositio ex divina institutione; cumque Concilium Carthaginense IV. & Gregorii Magni Sacramentarium, ac vetus ordo Romanus, Subdiacono manus impositionem denegent; benedictionem tamen sine manus licet attactu quocumque, concedant; non adeo facile dubitandum est de Subdiaconi ordinatione modo supra indicato à Nestorianis facta; præsertim cum in ea precatione, quam Pontifex Nestorianus recitat, lædi non videatur Ordinationis substantia: dicitur enim. *Eligè eos electione sanctâ secundum multitudinem gratiæ tuæ, eosque in misericordia tua redde dignos, qui defectus suppleant in Ecclesia tua sanctâ, & da eis Domine benignitate tuâ, ut sine maculâ cum puro corde, & conscientia bona tibi ministrent*, quibus verbis quidquid ad Subdiaconos pertinet includitur: Subdiaconus enim nihil aliud est, quam Ecclesiæ Minister Diacono inferior; & defectus in Ecclesia supplere, est omnia, quæ supra sunt enumerata officia, in Ecclesia obire.

Diaconi materia apud Orientales Græcos, Syros sive Nestorianos, sive Jacobitas, sive Maronitas, & Cophtos Episcopi manus impositione tota continetur; forma verò in verbis illis sita est, quæ apud Græcos incipiunt, *Domine Deus noster*, apud Cophtos, *Domine Deus Omnipotens*, apud Nestorianos, *Deus noster bone*; apud Maronitas verò & Jacobitas, *Deus qui Ecclesiam tuam ædificas*, ut fusè ostendit Morinus exercit. 2. cap. 3. & 4. & ut aliæ preces ad formam non spectant. Ita traditio *Flabelli*; seu *veli Calicis*, apud Græcos, *Flabelli*, & *Thuribuli* apud Syros Jacobitas, & *libri Apostolorum* apud Nestorianos, atque iis similia, quæ post manuum impositionem, ac forma jam pronunciata fiunt, ad substantiam hujus Ordinis non pertinent.

Presbyteratus materia apud Orientales omnes, ne Armenis quidem exceptis, ut §. 1. adnotavi, est manuum impositio. Huic respondens forma, apud Græcos Oratio est, quæ incipit, *Deus in virtute magnus*: apud Nestorianos, *Domine Deus fortis Omnipotens*: apud Cophtos, *Domine Deus Omnipotens, qui omnia creasti*: apud Syros Jacobitas, & Maronitas est ea, cujus initium est, *Deus magne, & admirabilis*. Aliæ orationes non ad formam referuntur, sed ad imploran-

dam à Deo Gratiam, & Sacramenti effectum: & quæ deinceps Presbytero tradi solent, indicant susceptæ Ordinis usum, atque ad materiam non pertinent.

§. III.

De Ordinandorum ætate, de aliis, quæ ad rite suscipiendos Ordines desiderantur; deque obligatione Ordinibus adnexa.

VArii Ordines, qui sunt veluti gradus, per quos homines ad Sacerdotium adscendunt, & in quibus probari debeant, num hoc digni sint Ordine, atque ita exerceri, ut digni fiant, semper determinatæ ætate ab Ecclesia conferri consueverunt. Latinæ vero in Tridentino Concilio statuit, ut qui prima Tonsura initiandi sint, rationis usu polleant; qui in septennio ætatis anno præsumitur; & licet pro minoribus Ordinibus definitum tempus non designaverit; tamen à septimo ad decimum quartum annum conferri solent, concurrentibus in ordinandis qualitatibus à Concilio prædicto desideratis. Subdiaconi ætatem voluit esse annum 22. Diaconi 23. Presbyteri 25. & Episcopi 30. Apud Græcos ut habet canon IV. Synodi Quinisextæ ad Lectoratum desiderantur octodecim anni, ad Subdiaconatum verò requiruntur anni 20. ad Diaconatum 25. ad Presbyteratum denique anni triginta. Sed Græcis & Albanensibus, qui in Italia, eique adjacentibus Insulis sub Latinis Episcopis degunt, ab Apostolica Sede Concilii Tridentini decretum inculcatum est Constit. *Etsi Pastoralis*, ubi hæc habentur: *quod tamen de ætate Ordinandorum à Sacrosancto Trident. Concilio præscriptum est, omnino servari volumus. Nullus proinde ex prædictis Græcis seu Albanensibus ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum suæ ætatis annum absque Apostolica dispensatione promoveatur.*

Quamquam omnes canones Ecclesiæ orientalis à Patribus editi Subdiaconi, Diaconi, Presbyterique ætatem, qua ratione de Græcis diximus, præscribunt; tamen apud Syros Nestorianos, Cophtosque à multis annis nulla in ordinandis ætatis ratio haberi solet. Nestoriani enim Diaconos septennes, vel octennes ordinant; Presbyteros verò 17. 18. & 20. annorum, qui non solum antiquis canonibus, sed etiam suorum

hæc

hāc de re majorum ſtatutis repugnant. Nam Sobenſis ab Aſſemanno relatus in Epitome canonum part. 6. cap. 4. de ætate Lectorum, Hypodiaconorum, Diaconorum, & Presbyterorum hæc decernit: *Qui ætate pueri ſunt, etſi ſcientiam habeant, & ſcripturas legere didicerint, non eſt dextera manus illis imponenda, dum pueri ſunt, ſed Lectores tantummodo fiant. Quum vero ad adoleſcentiam pervenerint, Hypodiaconi ordinentur. Diaconi verò, qui adoleſcentiam ſuperant, & juvenum ætatem attingunt, veluti qui ad annum decimum octavum & ultra pervenerunt, manus impoſitionem ſuſcipiant. Presbyteri verò, qui ad virilem ætatem pervenerunt, & prudentiam naturæ convenientem ſunt aſſequuti, ii autem ſunt, qui quintum ſupra vigeſimum annum ætatis & ultra attigerunt: iſti Presbyteratus Ordinem ſuſcipiant. At vero juxta antiquum mandatum ante annum trigeſimum Presbyter non ordinatur.*

De Cophtis hæc habentur Conſtitut. *Eo quamvis tempore. Præmaturam hujuſmodi ordinationem apud Cophtos veteri uſu, & diſciplina invaluiſſe teſtatur P. Thomas à Jeſu* de Converſ. Gent. lib. 7. pag. 361. Conferuntur, *inquit*, Ordines, excepto Presbyteratu, etiam immediatè poſt Baptiſmum Parvulis, ſimulque dantur Tonſura, & quatuor gradus, & Diaconatus, & Subdiaconatus; nec hiſce conferendis interſtitia, vel tempora particularia determinata ſunt. Ubi ſacros Ordines recipiunt, caſtitatem, & abſtinentiam pollicentur, jejunare videlicet diebus mercurii & veneris, & tempore Adventus, & Quadrageſimæ &c. Inſuper etiam Quadrageſimis Apoſtolorum Petri & Pauli, & Aſſumptionis. Quando autem Infantulis, aut pueris ſacri Ordines conferuntur, pro eis ſpondent, & hæc vota obſervant ipſorum parentes, donec decimum ſextum ætatis annum, aut circiter exegerint. Additur præterea, vigentem hanc conſuetudinem aſſerere Franciſcum à Breno, & Patrem Bervart Societatis Jeſu Miſſionarium; deinceps teſtati ſunt Miſſionarii in reſponſionibus ad eundem Pontificem, qui eorum hac ſuper re relationem exquiſierat.

Collatam hoc modo in infantili ætate Ordinationem, *concordi*, ait idem Pontifex, *Theologorum, & Canoniſtarum ſuffragio definitum eſſe*, validam, *ſed* illicitam *cenſeri*, *dummodo nullo laboret ſubſtantiali defectu materiæ, formæ, & intentionis in Epiſcopo ordinante; non attenta contraria ſententia, quæ rarò habet aſſeclas, & quæ ſupremis Tribunalibus, & Congregationibus Urbis nunquam arriſit.* Dubia, quæ ex hoc oriuntur, reſolventur infra.

Etiam apud Græcos circa Ordinandorum ætatem contra Canonum ſtatuta, ac conſtantem Majorum uſum, poſt medium elapſi ſæculi abuſus irrepſit, ob pravam Margunii doctrinam, qui in notis ad Nomocanonem docuit, nullam in Ordinationibus habendam eſſe ætatis rationem, ac vanam eſſe omnem de ætate quæſtionem, ex quo apud nonnullos abuſus invaluit, ut Presbyteri, Diaconi, & Hypodiaconi longe ante ætatem à canonibus præſcriptam ordinentur.

1. Itaque ad licitè ſuſcipiendos Ordines præter Confirmationem, & Tonſuram, ſerviendi Eccleſiæ voluntatem, ac ſtatum gratiæ, & aliis, de quibus Auctor diſſerit; ætas requiritur Eccleſiæ lege præſcripta, vel juxta Eccleſiæ Orientalis canones, ubi ſunt in uſu; vel ſecundum Tridentini decretum, hac in parte etiam Græcis in Italia degentibus ad Apoſtolica Sede inculcatum. Ab hujuſmodi lege ſoli Romani Pontifices, vel ii, qui ab iſtis, diſpenſandi facultatem habuerint, diſpenſare poſſunt.

2. Requiritur ſufficiens ſcientia; ea ſcilicet, quæ ad exercitium Ordinis ſuſcipiendi eſt neceſſaria; dedecet enim, ut ad officium Ordinemque promoveantur, qui illius adminiſtrandi ſint incapaces. Hinc Eccleſiæ lege ſtatutum eſt, ut Ordinandi prius examinentur. Conſtitut. *Etſi Paſtoralis num.* 19. Græcorum Præſulum conſcientia oneratur, *ut dignos dumtaxat, & quos litteris, & iis, quæ ad Ordines exercendos pertinent, bene inſtructos eſſe noverint, ad ſacra miniſteria aſſumant.* & num. 4. habentur, *promovendi ad Sacerdotium, & Presbyteri, qui præficiendi fuerint Eccleſiarum regimini, examinentur antea diligenter, ſi præcipuè de Horis Canonicis, & Miſſarum officiis ſecundum diſtinctionem temporum exequendis ſint ſufficienter inſtructi, ut ad hæc nonniſi digni admittantur.* Hujuſmodi examen jure ad Epiſcopos ſpectat, qui Eccleſiis præſunt; poſſunt verò etiam Presbyteros examinatores conſtituere, ac debent etiam, dum eorum hac in re conſilium prudenter credant eſſe neceſſarium: *Etſi* enim *non erit neceſſitatis*, inquit Papadopoli reſp. 1. ſect. 10. *æquitatis certe, atque modeſtiæ erit, ſi ſapientes, peritoſque Eccleſiæ Sacerdotes Epiſcopus ad tantum opus ac neceſſariam inquiſitionem admittat.*

3. Etiam apud Orientales immunitas deſideratur ab omni cenſura, & irregularitate,

Ii enim nisi ex Apostolicæ Sedis dispensatione ordinari non possunt; ordinatique ab Ordinis exercitio suspensi manent. Quod Latinis irregularitas, Græcis dicitur ἀκοινονία, & ut irregularitas Latinorum jure non solum usum, sed etiam Ordinum susceptionem impedit, ita jure Græcorum, atque Orientalis Ecclesiæ. Hæc etiam jure spectato Orientali, vel ex defectu oritur, vel ex delicto: Ex defectu irregulares habentur Græcæ Ecclesiæ Canonibus. 1. qui ætatem præscriptam non habent. 2. qui necessaria destituuntur scientia. 3. Qui ex legitimo non sint matrimonio. 4. Servi. 5. Bigami; sive Bigamia sit vera, ut in eo qui duas successive duxit uxores; sive interpretativa, quæ in eo est, qui duxit unicam, sed viduam, aut quomodocumque ab altero viciatam; aut cum quis virginem quidem duxit, sed post matrimonium adulterata est, si post adulterium maritus eam, vel semel cognoverit; si verò non cognovit post ejus adulterium, nulla irregularitas habetur: Sicut non fit irregularis vir conjugatus si adulteretur, vel si eam duxerit, quam antea defloraverit. 5. Qui publicis ratiociniis obligati sunt, hoc est, Calculatores, Hypothecis publicis, Thesaurisque præpositi; addicti curiæ jurejurando, stipendiove, uti Judices, Advocati, Fiscales, & qui in matriculas militum relati sunt. Hi enim, donec his negotiis, obligationibus civilibus implicantur, rejiciuntur, recipiendi tunc, cum aut relictis officiis rationem administrationis reddidere, aut missione quacumque sive honesta, sive causaria, sive etiam turpi, cingulum militiæ resolvente, milites esse desiere. Ita Papadopoli. 6. Qui vitium habeant corporis: en verba Theodori Prodromi in can. 76. Apostolorum: *Animo & Corpore sanum, eum, qui neque cæcus, neque claudus, neque abscissis naribus, neque surdus est, denique non vitiatum, & maculatum, vel semiputridum corpore Canon, cæteroqui dignum, jubet Ordinibus admoveri.* Addit Alexius Aristenus: *neque gibbosum, neque insanabili laborantem morbo, vel adspectu horridum, aut ridiculum conditione corporis ad sacra fas provehi.* 7. Amentes, animi morbo laborantes 8. Neophyti. 9. Infames. *Infamem verò & inhonestum dicimus*, inquit citatus Prodromus interpretatione ad Trullanam Synodum, *quandoque male audientem penes sanctiores, & venerabiliores, quandoque eum, qui facto vel constitutione legis ad infamiam adigitur. Atque hæc Legulejis usitata; At canonibus infamis est, quisquis in crimine sordescit. Quare Lex quidem infamiam dividit: Canon verò divisam per legem circumplexus unam agnoscit infamiam, quæ ex delicto est, quæque infamias à lege constitutas penitus penituſque complectitur.* Utraque infamia Papadopoli teste etiam apud Græcos hominem ab Ordinibus arcet. 3. Lenitatis defectus etiam jure Orientali excludit ab Ordine. Irregularitatem hanc parit apud nos homicidium voluntarium, aut membri mutilatio, si sine facientis culpa sit, qualem facit Judex, Apparitor, Carnifex, dum suo justo funguntur officio; & accusatores, & testes in causa criminis, si mors aut mutilatio sequatur; & Milites in bello justo vulnerantes, & occidentes: Hæc locum habere in jure Orientali patet, ex Chliareno Patriarcha *Jur. Græc. lib. 3. sentent. Synod. l. 2. tit. de homicid. Latron.* ajente: *Clerici enim quomodocumque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel Latronum, vel aliquorum aliorum*; & ex Prodromo *ad canon. 66. Apost.* dicente, *& Judices ad mortem damnantes rejiciuntur à Clero, & Sacerdotio: nam hi homicidæ censentur, sin minus opere, certe jussu & sententia.* Atque hinc liquet, eandem circa irregularitatem ex defectu esse Orientalis ac Latinæ Ecclesiæ doctrinam, ut abunde Papadopoli demonstravit.

Ex delicto irregulares sunt. 1. in hæresim, vel Apostasiam à fide incidentes. 2. voluntarie occidentes, vel mutilantes hominem membro, quod distinctum, & completum in corpore officium habeat, ut sunt manus, & pes &c. ac etiam mandantes. 3. indebite Ordines suscipientes, vel exercentes, ut qui censura irretiti Ordines suscipiunt, vel exercent; Hinc Constitutione, quæ est pro Italo Græcis, irregulares declarantur, qui Ordinem exercuerint, quem sine proprii Episcopi Dimissoriis, vel à Schismatico Episcopo susceperint, quod suspensi à jure, Ordinem exerceant. 4. Jure Græcorum ab Ordine repelluntur Incesti, bestialitatis, ac sodomiæ rei, & Simoniaci, ac Fœneratores. Notat verò Papadopoli, quod horum rei ab Ordinibus abstinentur post legitimam criminum probationem, quocumque modo crimen delatum sit: cum occultum crimen hominem ab Ordinibus rejicere nequeat, idque contra Margunium. Id verum est in foro exteriori, sed si canones eos, qui in hujusmodi crimina inciderint, irregularitatem subire decernant,

non

non video cur Confessarius hos secreto monere non debeat proprio delicto sese incapaces Ordinis constituisse, atque etiam hortari, ut si ex contritione eorumdem eos Ordinibus dignos credat, dispensationem petant. Si verò crimen sit juxta Orientalis Ecclesiæ Canones, quod non nisi ad forum externum deductum ex Ordinibus rejiciat, veram puto hac in parte Papadopoli sententiam. 5. Eunuchi, quibus non sponte cæsa virilitas, jus Græcorum ab Ordine non repellit, Canon. 1. Nicænæ Synodi; quibus verò volentibus, & consentientibus facta sit virilitas, ii irregulares habentur; ex eodem Canone. 6. ad licitam Ordinis susceptionem servanda est præscripta ab Ecclesia interstitiorum lex. Quod spectat ad Græcos Concilium Constantinopolitanum ultimum, quod est VIII. Oecumenicum, sic statuit: *Canon est, qui dicit, non oportere quemquam ex Neophyto, sive sit Neophytus in fide Christiana, sive in Ordine Clericorum, Episcopum renunciari, ne, ut ait Apostolus, inflatus incidat in judicium, & laqueum diaboli. Huic ergo convenienter dicimus, neminem ex Ordine Senatorio, & Laico gradu recens eo, dumtaxat animo, & consilio in Clericum, vel monachum attonsum, ut Episcopi, vel Patriarchæ dignitatem assequatur, honoris gradum oportere conscendere, etiamsi in unoquoque gradu divini Sacerdotii longiori tempore versatus probetur. Neque enim ætatis causa, sed ambitionis attonsus est. Quod si quis nulla suspicione ambitionis, vel honoris spe tactus, sed recta honestaque Christi disciplina inductus in Clericum, vel Monachum attonsus est, perque omnes gradus Ecclesiasticos definitis temporibus vitam agendo inculpatam transisse reperiatur, ad Episcopatus honorem evehatur ita, ut in Lectoris munere annum, in Subdiaconi duos, in Diaconi tres, in Sacerdotis quatuor annos expleat. Piè verò, diuque in Clero versatis, vel Monachorum Ordine, tempus ab Episcopis, qui per tempora fuerint, contrahi potest. Si quis præter hanc sanctionem ad supremum Episcopatus honorem provectus fuerit, rejiciatur.* Hinc stantium Græcis, ait Papadopoli, non vero Balsamoni, qui trium mensium intervallum inter suscipiendos Ordines statuit, nec Alexio Aristenio, qui annum integrum moræ unicuique Ordini præfixit, licet id cum Tridentino Decreto conveniat.

De interstitiorum lege citata Constitut. hæc leguntur. *Cum ex Ecclesiæ disciplina à Græcis olim recepta promoti ad aliquem Ordinem Sacrum, si per aliquod temporis intervallum in eo non fuerint versati, ad altiorem gradum ascendere non possint, quo nimirum Ordinandorum fides, morumque probitas eo temporis spatio cognosci valeat; qua lege Græci, seu Albanenses in Italia, & Insulis adjacentibus commorantes dubio procul tenentur: Nihilominus cum prædicti Græci seu Albanenses Ordinarios suos, quibus subjiciuntur, habeant Latinos, à quibus tanquam alieni ritus sacris Ordinibus initiari prohibentur; ac proinde cum Romam, vel in Calabriam, ubi sunt Episcopi à Sancta Sede Apostolica ad Ordinationes ritu Græco exercendas deputati, repetitis vicibus, non sine quamplurimis incommodis, & expensis, ad Sacros Ordines juxta temporum intervalla suscipiendos sese conferre deberent, nos eosdem Græcos, seu Albanenses gratiis, & favoribus prosequi, eorumque incommodis consulere volentes, de Apostolica plenitudine potestatis, præfatis Episcopis Græcis Romæ & in Calabria pro tempore degentibus licentiam, & facultatem impertimur, ut Græcos, seu Albanenses hujusmodi ex longinquis regionibus accedentes, qui minoribus, sive majoribus Ordinibus initiari cupiunt, ad omnes Ordines promoveri valeant tribus diebus festivis, non autem continuis, sed aliquo temporis intervallo Antistitis ordinantis arbitrio separatis, non servata interstitiorum lege, nec requisita ad hoc ab iis, qui initiantur, suorum respectivè Ordinariorum Latinorum licentia,* sive *dispensatione.* Declarat verò ab hac interstitiorum lege non solvere, sive dispensare, qui domicilium habeant, vel commorentur in eadem Provincia, in qua Græci ritus Episcopi sacras soleant Ordinationes exercere, exceptis tamen Alumnis, & Convictoribus ritus Græci, qui in Collegiis Urbis, Calabriæ, & Siciliæ degunt, quos concedit tribus diebus festivis ordinari posse *arbitrio sanctæ Romanæ Eccl-siæ Cardinalis Administratoris, vel Protectoris, sive Episcopi Præsidentis, seu Rectoris utriusque Collegii Italo-Albanensium pro tempore existentium, si eorumdem Collegiorum necessitas, & utilitas exigat.* Denique dispensat cum iis, qui hactenus, hac non servata lege bona fide ordinati sint, ut in susceptis Ordinibus ministrare, ac ad majores ascendere valeant servatis servandis.

5. Clericus sæcularis ritus Græci, qui in Italia degat, *quamvis alias sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros Ordines promoveri prohibetur, nisi prius legitimè constite-*

ſſiterit, eam Eccleſiaſticum beneficium, vel Patrimonium, quod ſibi ad vitam honeſtam ſufficiat, pacifice poſſidere: ac proinde deficiente titulo beneficii, per legitima documenta Ordinarium certiorem reddere præcipitur de ſufficienti Patrimonio, ut valeat ſacris Ordinibus initiari: Loco autem dicti Patrimonii, nec Clericus uxoris ſuæ dotem aſſignare præſumat; nec Ordinarius eam acceptare valeat. Conſtitut. ſup. citat.

Summus Pontifex in Italo-Græcis, ſi Beneficium deſit, Patrimonium proponit, ut ſufficiens ad Ordines ſuſcipiendos titulus, juxta Tridentini decretum, quo ſtatuitur, ne quis abſque Titulo Patrimonii, ubi Titulus Beneficii deſit, ſacris initietur. Sed cum de aliis Græcis, Orientalibuſque reliquis agitur, penes quos antiqua illa diſciplina viget, ut nonniſi ſemel in die ab unico Sacerdote in una Eccleſia celebretur, ceſſat, inquit Papadopoli *Reſpond. 2. ſect. 5. §. 10.* hæc de Patrimonio quæſtio, dum penes hos nemo ſine Titulo Beneficii poſſit ad ſacros Ordines provehi. Ita Ariſtenus *ad canon. 6. Concil. Chalced.* Macharius Hieromachus *in 2. coll. can. c. 12.* Prodromus *de interpret. ad ſept. Synod.* & alii Juris Græcorum Interpretes, inter quos Hieremias *de ritibus Eccleſ. ad Germ.* Ep. 3. hæc habet: *Oportet autem deſiderantem ad ſacra provehi primum quidem interrogare, an velit in Eccleſia, cui per Titulum addictus eſt, permanere, & numquam diſcedere ſine commenda titiis Epiſcopi litteris: & ſi juratus promiſerit, initietur. Nam ſine Titulo neminem licet initiare, ne quando error fiat, Eccleſiamque dedecoret.* Rationem hanc affert, quia cum ſemel dumtaxat in Eccleſia Græca quolibet die Sacrificium celebretur, quilibet Sacerdos, aut Miniſter Eccleſiam habet oportet, in qua vel ipſe ſolus ſacris inſerviat, vel viciſſim cum aliis eidem addictis Eccleſiæ Sacerdotibus Numini faciat, facientibuſque miniſtret.

Hactenus de iis, quæ ad rite ſuſcipiendos Ordines deſiderantur. Tractandum ſupereſt de obligatione, quam ſubeunt: ex iis, quæ ſunt ab Auctore expoſita tractatu de obligationibus, facile patet, quænam ſint etiam Orientalium Clericorum obligationes: ubi lex, vel conſuetudo vigeat, veſtibus propriis uti debent, à culpa vero excuſari poſſe videntur Syri illi Neſtoriani, qui ob motam in Eccleſiaſticos perſecutionem in Perſide uſum omiſere diſtinctarum veſtium, ac à multo tempore adhibere non ſolent: nam hæc veſtium diſtinctio perplura ſæcula nequidem apud Latinos omnes obtinuit, ut viri docti obſervarunt: debent illud Eccleſiæ ſervitium præſtare, quod ſit Ordini adnexum: in ſacris conſtituti more ſuo canonicas horas recitare debent, nec poſſunt poſt ſacros Ordines conjugia celebrare. Hic duo examinanda ſuperſunt, primum circa obligationem eorum, qui in infantili ordinati ſint ætate apud Cophtos, & Syro Neſtorianos; alterum circa eorum Clericorum conjugium, qui poſt ſacros Ordines iniere Matrimonium, vel ad ſecundas, & tertias quoque nuptias contra Canonum ſtatuta tranſierunt, ut ex abuſu fieri à Cophtis, Syriſque Neſtorianis res eſt omnino explorata.

Quod ſpectat ad primum, ſacræ Congregationis decretum adeſt, quod Conſtitut. confirmavit ſua BENEDICTUS XIV. *Diaconi in ætate puerili ordinati, licet ante decimum ſextum ætatis annum miniſtraverint in Ordine ſuſcepto, & in ſtatu celibi, tamen non cenſentur ante nuptias Ordinationem ratam habuiſſe, eo quod nihili faciendi ſint actus illi, quos in ætate puerili, & ante ſextumdecimum ætatis annum exercuerint.* Conſtitut. cujus initium *Anno vertente*, confirmantur decretum, ac deinceps ſubditur. *Ut verò quæ decreta ſunt, planius intelligantur, opus eſt aliquantum digredi; hac enim ratione procedendo via munietur, ut ad propoſitum finem veniamus.*

Nemo eſt, qui ignoret, *duobus modis religioſam profeſſionem fieri, vel, ut melius dicamus, duplicem eſſe profeſſionem religioſam; unam expreſſam, alteram verò tacitam: Expreſſa fit, cum debitis ſervatis ſolemnitatibus, tria vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ conceptis verbis emittuntur, quæ in Conſtitutionibus Ordinis, in quo quis ſe velle vivere profitetur, præſcripta ſunt; Tacita autem in eo poſita eſt, cum quis eo exercet, & operatur, ex quibus arguitur, ad vivendum in aliqua religione ſe obligare voluiſſe, etſi ſolemniter, & expreſſe eam profeſſus non fuerit.*

Tacita profeſſio à ſacro Tridentino Concilio juxta communiorem ſententiam ſublata non eſt, ut latè teſtantur Navarrus, Azorius, Sanchez, Fagnanus. Sed cum in eodem Concilio decretum fuerit, nullas ac irritas eſſe profeſſiones, quæ in quacumque Religione fiunt antequam integer annus probationis expletus fuerit, hinc rectè deducitur, etiamſi à Concilio tacita profeſſio ſublata non ſit, eam tamen locum non habere, ſi aliud, ex quibus

illa.

illa inducitur ; peracti non fuerint post annum decimum sextum ætatis profitentis , & postquam annus probationis completus est ; ita ut à Concilio Tridentino magna ex parte temperata sit dispositio Epist. decretalis: Is, qui de Regularibus in 6. *& Clementina secunda sub eodem titulo* de Regularibus.

Ad instar Conciliaris dispositionis à nobis constitutum est , ut Diaconi Cophti in infantili ætate ordinati , ubi ad annum decimumsextum ætatis suæ pervenerint , à Præfecto Missionum interrogentur , num velint , necne , perseverare in Ordine suscepto , & obligationes omnes Ordini adnexas implere , ut indè statui possit , quid in futurum in reliqua eorum vita ab ipsis servandum sit . Itaque quemadmodum stabilita per Concilium ætate anni decimisexti ad professionem Regularem emittendam , tacita locum non habet , etiamsi antè prædictam ætatem actus illi expleantur , ex quibus secundum Canonicas dispositiones tacita professio inducitur ; sed omnes illi nullo in numero , & pro nihilo habentur ad tacitam Professionem Regularem inducendam , nisi expleti fuerint post annum ætatis decimum sextum , & postquam anno probationis evoluto expressa professio emissa non est : ita constituto à Nobis anno decimosexto , qua , ut dictum est , Præfectus Missionum Diaconos in puerili ætate Ordinatos interrogare debet , velint ne , an secus , perseverare in Ordine suscepto , & obligationibus Ordini conjunctis satisfacere , ex Ordinis exercitio ante annum decimumsextum , eorum ætatis peracto nulla tacita ratihabitio argui debet : cum ad summum hujusmodi actus taciturn ratihabitionem importare possint , si gesti fuerint post annum 16. eo casu , quo Præfectus Missionum anno 16. eorum ætatis ipsos interrogare , quemadmodum ab illo fieri debere , sæpe monitum est , neglexerit .

Ad alterum caput quod spectat , hæc pro Italo-Græcis statuta sunt §. VII. numer. 16. & 17. sæpe citat. Constitut. *Etsi expetendum quam maxime esset , ut Græci , qui sunt in sacris Ordinibus constituti ; castitatem , non secus ac Latini servarent : nihilominus , ut eorum Clerici , Subdiaconi , Diaconi , & Presbyteri uxores in eorum ministerio retineant , dummodo ante sacros Ordines Virgines , non Viduas , nec corruptas duxerint , Romana non prohibet Ecclesia . Eos autem , qui Viduam , vel corruptam duxerunt , vel ad secunda vota , prima uxore mortua , convolarunt , ad Subdiaconatum , Diaconatum , & Presbyteratum promoveri omnino prohibemus . Præterea si quis Subdiaconus , vel Presbyter , post sacram Ordinationem , uxore mortua , aliam duxerit , vel si uxorem non habebat , ducere præsumpserit , nedum excommunicationis latæ sententiæ pœna , aliisque , nostro , & Successorum nostrorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis , severissimè punietur ; verùm etiam statim ab Ordine erit deponendus , & ab illegitima uxore separandus . Matrimonium enim post recensitos Ordines contractum , nullum irritumque declaramus .* Hæc quoad Græcos, & Albanenses in Italia , eique adjacentibus Insulis degentes.

Ad Cophtos , alioſque Orientales quod spectat , en Summi Pontificis verba ex altera pro Cophtorum instructione edita Constitutione deprompta : *Præmissa in præcedenti instructione Ecclesia Orientalis consuetudine retinendi cum Ordine sacro uxorem , qua tamen ante Ordinis susceptionem accepta sit , atque indicata etiam controversia , an matrimonium ab Orientalibus initium post Ordinem sacrum irritum sit , an potius dumtaxat illicitum , transitus factus est ad aliam quæstionem ; an rectum probeque factum , ac utile videretur , an potius scandalo esse posset , aliquem dispensare , qui uxorem post Ordinem sacrum duxerit , ut eam retinere , ac simul sacro Ordine perfungi , & sacra munia exercere possit , quia hujusmodi dispensationes interdum à Sede Apostolica concessa fuerunt . Cum autem , quæ ad quæstionem definiendam necessaria videbantur , non satis nota , ac perspecta essent , placuit rem differre , & interim exquirere , quæ opus erant , ut plenius de re tota instrueremur . Cum autem ad nostram cognitionem , quæ expectabamus , relata sint , auditis Congregatorum suffragiis in ea fuimus sententia , ut nemini faculeas dispensandi concederetur , sed Sedi Apostolicæ reservaretur , ut , cum casus contigerit , & dispensatio postuletur , mature expendantur , quæ necesse est considerare , ut , vel concedatur , vel denegetur dispensatio , cum de re gravissima , ac magni momenti agatur . Decretum autem conditum est in hæc verba:* Recurrant ad Apostolicam Sedem in casibus particularibus , in quibus , si ob graves causas dispensatio super matrimonio inito post Ordines sacros concedenda videbitur , tunc nullum verbum fiat de renovatione consensus . *Haud ignotum est , quanta difficultas occurrat , quoties super matrimonio ex impedimento dirimenti nullo dispensatio conceditur , solita conditione , ut inter conjuges consensus renovetur : tum accidere possit , & nonnumquam contigerit , ut mulier haud contenta viro , vel vir uxorem*

fasti-

faſtidiens, ut ſe in libertatem vindicet, eorum alter, vel uterque novum conſenſum præbere renuat. In decreto mox relato haud mens noſtra fuit, renovationem conſenſus excludere, cum matrimonium extra dubitationem nullum eſt; ſed, cum gravis illa controverſia, ut dictum eſt, adhuc vigeat, an matrimonium in Eccleſia Orientali poſt Ordinem ſacrum contractum, perinde nullum ſit, ac in Eccleſia Occidentali, an potius ſit ſolummodo illicitum: Et cum hujuſmodi controverſia (exceptis Italo-Græcis, quorum matrimonia poſt Ordinem ſacrum inita, ſtatutum eſt, nulla, & irrita eſſe, ut in noſtra Conſtitutione, quæ incipit: Etſi Paſtoralis §. 7. num. 28. *quæ quinquageſima ſeptima in ordine Bullarii noſtri tom. 1.) quoad cæteros Orientales Græcos nullo adhuc Decreto Apoſtolico definita fuerit, licet Tribunalia hujus Almæ Urbis opinioni eorum adhæreant, qui hæc Matrimonia nulla exiſtimant; nihilominus ſatius viſum eſt, ut adveniente caſu concedendi diſpenſationem, conditio renovationis conſenſus non exprimatur. Decretum autem, de quo agitur, nunc etiam à Nobis ſolemniter confirmatur.*

Nota. Quod attinet ad Clericorum privilegia, Orientalis Eccleſiæ Clerici iiſdem gaudent, quæ Latini habent. Hinc Sacr. Congregat. de P. F. 4. Februar. 1676. referente Eminentiſſimo Nerlio, declaravit, *Percutientes Clericos Ruthenos unitos incurrere in excommunicationem, cum Clerici prædicti eiſdem omnibus privilegiis canonis, & fori, immunitatis, & libertatis gaudeant, quibus Clerici Latini potiuntur.*

§. IV.

De Miniſtro.

DE Miniſtro Ordinis eadem eſt Orientalium, ac Latinorum ſententia. Nobis verò nonnulla notanda erunt, quæ vel ob rituum veritatem, vel ob Schiſmata, & abuſus, qui in Oriente ſunt, peculiari indigent examine. Rem verò exordiar ab iis, qui in Italia degunt Græcis ſub Latinis Epiſcopis. De iis itaque in ſæpe citata Conſtitut. habetur: Primò: ad tollendam omnino in Ordine conferendo rituum commixtionem, ſub pœna perpetuæ ſuſpenſionis à divinis prohibetur, *ne Latinus quicumque Epiſcopus etiam ſubjectos ſuæ juriſdictioni Græcos, neque Græcus quilibet Antiſtes Latinos quovis prætextu, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, ad primam Tonſuram, vel ullum Ordinem ſive majorem, ſive minorem promovere præſumat; alioquin tam Ordinans, quam Ordinatus, perpetuam, ut præfertur, ſuſpenſionem ſe ſubituros intelligant.* 2. Prohibetur, Latinos ex Latinis progenitos, ac Latino ritu educatos, juxta ritum Græcum ſub ſpe retinendi uxores, ad ſacros Ordines promoveri, etiam in locis, ubi Græcus ritus ſervatur. 3. diſpenſatur cum Italo Græcis, qui ad hanc diem à Latino Epiſcopo ſunt Ordinati, cum animo tamen in Græco ritu permanendi, ut poſſint in eodem ritu permanere, & ad majores etiam Ordines à Græco Epiſcopo cum dimiſſoriis tamen Latini Ordinarii, græce promoveri, cum clauſula ne id impoſterum inconſulta Sede Apoſtolica attentetur. 4. decernitur, Italo Græcos cum diſpenſatione Apoſtolica, ad aliquos Ordines ob defectum Græcorum Præſulum promotos, poſte ſine alia diſpenſatione cum dimiſſoriis Ordinarii ad majores Ordines græcè à Græco Antiſtite promoveri: Ordinatos verò à Latino Epiſcopo ſine hac diſpenſatione, debere in Latino ritu manere, nec poſſe amplius Latinum Epiſcopum eum ad Græcum Antiſtitem mittere cum dimiſſoriis, ut Ordines reliquos Græco more recipiat ſine diſpenſatione Apoſtolica; maximè ſi poſt ſuſceptos à Latino Antiſtite Ordines, latine vixerit; cum Latinus ritus ſemel aſſumptus ſine Apoſtolicæ Sedis diſpenſatione deſeri nequeat. 5. non eſſe ordinandos Græcos ſine dimiſſoriis Latini Diœceſani ad Tonſuram, vel aliquem Ordinem, atque ita ordinatos manere ſuſpenſos, fierique ſi miniſtraverint irregulares, ſicut Latini, à quibus cenſuris ſola Apoſtolica Sedes diſpenſare poteſt. 6. *non eſſe admittendos Epiſcopos Schiſmaticos ſive pro Ordinibus, ſive pro aliis Sacramentis conferendis, ſed impediendos, quoad S. Apoſtolica Sedes deſuper conſulatur, & reſponſum habeatur; quod vero communionem S. Romanæ Eccleſiæ habere conſtiterit, ei Pontificalia exercendis facultatem Ordinaries Latinos in ſuis Diœceſibus libere concedere poſſe.* 7. Ordinatos à Schiſmaticis, etſi ritè, dum ſervetur debita forma, recipere quidem Ordinem, ſed non exequutionem: Hos verò correctos, & emendatos, reconciliandos eſſe cum pœnitentiis ſalutaribus, *dummodo errores, ſi quos amplexi fuerint, ſin minus Schiſma abjurent in judicio, vel publicè, vel ſecretò pro qualitate facti.* 8. *ſed in Ordinibus per eos alias rite ſuſceptis miniſtrare* permittendos non eſſe, *niſi cum ipſis ſuper irregularitate,*

hujuſ-

hujusmodi occasione contracta, auctoritate Sedis Apostolicæ fuerit dispensatum.

Atque hinc quoad Orientales reliquos patet, 1. hominem unius ritus non posse licite ab alterius ritus Episcopo ordinari, ordinatumque suspensum manere, ac ita ministrantem fieri irregularem. 2. idem dicendum, si sine proprii Episcopi dimissoriis ordinetur. 3. requiri dispensationem ab Apostolica Sede, ut quis ritè, ab alieni ritus Episcopo ordinetur. 4. Ordinatos ab Hæreticis, & Schismaticis servata debita materiâ, & forma, valide esse Ordinatos, sed manere ab Ordinum exercitio suspensos; nec posse dum in Orthodoxæ Ecclesiæ communionem recipiantur Ordines exercere, nisi antea ab irregularitate absolvantur. 5. demum, Apostatas, & in hæresim lapsos, dum ad Ecclesiam redeant, non esse iterum ordinandos: quippe ex hæresi, vel Apostasia non amittitur ordo, qui præ se indelebilem fert characterem. Quamobrem in errore maximo sunt Syri Nestoriani, qui Diaconos, Presbyterosque Apostatas iterum ordinant, juxta canonem centesimum decimum Synodi habitæ à Josue Barnan Patriarcha an. 820. quo statuitur, Diaconis, & Presbyteris, qui Christum abnegaverint, iterum ab Episcopo manus imponendas esse, si ex tota virtute sua pœnitentiam exhibuerint.

Nota. Ex dubiis propositis Sac. Congr. à P. Josepho de Hierusalem Ord. Min. Strict. Ob. Præf. Missionum in Ethiopia, constat, Archiepiscopum illius Nationis non solere Ordines conferre, nisi dum octo aut decem mille ordinandi sint ex diversis partibus congregati: eos verò ita ordinare solere. Dispositis per Ecclesiam ordinandis, Archiepiscopus per eam celeriter discurrendo, manus imponendo singulis Presbyteris dicit, *accipe Spiritum Sanctum*: Diaconis vero non manus, sed Crucem Patriarchalem super caput imponit. Ad hæc Sup. Inqu. Consultores 10. Aprilis 1704. ita responderunt; *Ordinatio Presbyteri cum manuum impositione, & formæ prolatione, prout in dubio est, valida: sed Diaconi ordinatio cum simplici Crucis Patriarchalis impositione omnino invalida est: quo vero ad praxim admittendi Presbyteros, & Diaconos ad exercitium suorum Ordinum postquam Catholicam Fidem susceperint, sequentia observanda sunt.*

Si Sacerdos absolute dicat, se ordinatum fuisse cum manuum impositione, ac verborum prolatione, & nihil aliud obstet, poterit Missionarius, postquam cum illo super irregularitate dispensaverit, eumque ab excommunicatione absolverit, eumdem ad exercitium suorum ordinum admittere juxta Ritum approbatum, & expurgatum, in quo fuit ordinatus.

Si vero idem Sacerdos ingenue fateatur, se non recordari de materia, & forma suæ Ordinationis, vel de una, aut altera dubitare, non potest admitti ad exercitium suorum Ordinum, donec sub conditione fuerit reordinatus.

Tandem si absolute asserat, vel manuum impositionem, vel formæ prolationem, sive utramque omissam fuisse, reordinandus erit absolutè, antequam ad exercitium suorum Ordinum admittatur: quia vero quilibet Sacerdos etiam valide ad Sacerdotium ordinatus, fuit invalide ad Diaconatum promotus; idcirco ut possit suos Ordines exercere, debet, si Sanctissimo placuerit, facultatem dispensandi Missionariis impertiri, cum illo tanquam per saltum ordinato, ac jam suspenso propter subsequens suorum Ordinum exercitium super irregularitate dispensari donec, & quousque per Episcopum Catholicum ad Diaconatus Ordinem promoveatur. Si hæc facultas Missionariis concessa non sit, in hujusmodi casibus tenentur recurrere ad Apostolicam Sedem.

TRACTATUS DE MATRIMONIO.

CAPUT PRIMUM.

De sponsalibus, quæ sunt præparatio ad illud.

Quæst. I. *Quid sunt sponsalia?*

Resp. Sponsalia sunt promissio mutua & legitima Matrimonii, *l. 1. §. de sponsal.*

Quæst. II. *Quanam requiruntur ut sponsalia sint valida?*

Resp. Sequentia. Verus consensus datus cum animo se obligandi, & per verba, vel alia signa externa declaratus, & acceptatus. Nam hæc ad veram promissionem obligantem requiruntur.

2. Deliberatio sufficiens ad mortale: nam Sponsalia obligant sub mortali ad contrahendum Matrimonium.

3. Mutua promissio, ut constat ex definitione: Quia hic contractus est onerosus, & una

& una pars non censetur velle se obligare, nisi altera vicissim repromittat: unde promissio unius includit hanc conditionem, *Si tu repromiseris*; & ideo dicuntur sponsalia, & *l.* 1. §. *de sponsal.* repromissio, hoc est reciproca promissio. Hinc si Titius Matrimonium promittat Bertæ, & hæc promissionem acceptet, sed non repromittat, non sunt sponsalia.

4. Habilitas utriusque ad contrahendum Matrimonium validè & licitè: nam promissio de re impossibili, vel illicita, nulla est. Hinc habentis votum simplex castitatis perpetuæ, vel ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordinis sacri, invalida sunt sponsalia, licet jurata, cap. 6. *Quæ clerici &c.* Idem dic de sponsalibus personæ catholicæ cum hæretica sine dispensatione factis: nam sunt promissio rei illicitæ.

5. Jure canonico septennium completum, cap. 4. & 5. *de desponsat. impuber.* Tamen juxta multos, valent si malitia suppleat ætatem, id est, si ante septennium aperte constet, sponsos habere sufficientem usum rationis ad talem contractum. Controvertitur, an inita ex metu gravi injuste incusso à parte contrahente valeant. Sed constat, ea posse à metum passo rescindi: quia habet jus ut restituatur in priorem suam libertatem.

Sed quid si sponsalia contracta sint ab impeditis, v. gr. consanguineis, sub conditione, si Papa dispenset?

Resp. Non valent, si sciverint Papam non solere dispensare in tali impedimento: quia tunc conditio censetur impossibilis: Quod si dispensare soleat, sed absit justa causa dispensationis, debere dissolvi; cum tunc illicitum sit dispensationem petere & dare. Si vero Papa soleat in tali casu dispensare, & adsit justa causa, juxta multos valent sponsalia, & posita dispensatione fiunt absoluta: quia sunt sub conditione possibili, honesta, & relata ad tempus, quo personæ erunt habiles.

Nota. Sponsalia filiorum familias inconsultis parentibus contracta, sunt illicita, utpote contra præceptum honorandi parentes. Imo servari non debent, si inde grave scandalum timeatur. Idem dicunt aliqui, si parentes justa de causa contradicant, cum Matrimonia invitis rationabiliter parentibus sint illicita; secus, si postea consentiant.

Quæst. III. *Quomodo contrahantur sponsalia?*

Resp. Multipliciter. 1. Expresse, dicendo, *Accipiam te in conjugem. Promitto tibi Matrimonium*: vel tacite, ut si parentes promittant pro liberis præsentibus, nec contradicentibus post pubertatem, cap. unico *de desponsat. impub. in 6.* Nam hæc liberorum taciturnitas censetur tacitus consensus. 2. Inter præsentes, vel inter absentes per procuratorem, ut litteras &c. 3. Absolute, vel conditionate. Sed conditionate contracta non pariunt obligationem, nec impedimentum, nisi conditione impleta, cujus eventum expectare tenentur promittentes, ex cap. un. *de sponsal. in 6.* at hæc posita fiunt absoluta. 4. Publicè, vel clandestine: nam ad illa jure communi non requiritur præsentia parochi & testium, ut teste Fagnano declaravit Sac. Congregatio Cardin. quia Concil. Trident. nihil statuit, nec immutavit circa sponsalia, quæ ante illud clandestine contracta valebant, cum ante illud ipsa Matrimonia clandestina essent valida, ideoque & sponsalia, quæ sunt quid accessorium & præparatio ad Matrimonium. A jure autem veteri non est discedendum, nisi per novum exprimatur, ex l. 32. cod. *de appellat.* Jure tamen particulari multarum diœceseon, præsertim Galliæ & Belgii, sponsalia celebrari debent coràm parocho & testibus. In quibus diœcesibus, si coram parocho non fuerint contracta, sunt nihilominus rata & obligatoria, inducuntque impedimentum publicæ honestatis, juxta Rituale Cameracense & Synod. Mechlinienſem, cum à Concil. Tridentin. sint relicta intacta, atque relicta in terminis & dispositione juris communis.

Quæst. IV. *Quos effectus habent Sponsalia?*

Resp. Tres 1. Est gravis obligatio contrahendi Matrimonii tempore præfinito; aut si nullum tempus pet sponsos vel per consuetudinem constitutum sit, parte una opportunè id exigente, nisi altera justam habeat causam differendi. Nam omnis contractus onerosus obligat ex justitia, ideoque sub mortali in re gravi. *Hi qui de Matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent*, ait Innocentius III. cap. 2. *de sponsal.* Hinc qui culpabiliter resilit à sponsalibus, perdit suas arrhas, & tenetur reddere alteri parti suas, imò & ei restituere impensas factas, & damna, seu quanti ejus intererat talem contractum impleri: quia in hoc injuriam fecit.

2. Est jus inchoatum ad rem in corpora mutua, quo fit ut quamvis usus sit sponsis illicitus, tamen si sponsus fornicetur cum

alia,

alia, vel sponsa cum alio, peccet contra castitatem simul & justitiam. Nam abusus rei ex justitia alteri debitæ est contra justitiam. Ergo cum corpus sponsorum sit ipsis sponsis ex justitia debitum, licet nondum traditum, abusus ejus alteri concessus est contra justitiam. Quæ injustitia, utpote in re gravi, mortalis est, ideoque explicanda in confessione. Sed in sponsa longe gravior est, cum ipsa per fornicationem longe vilior, ac deterior fiat.

3. Est impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

Quæst. V. *Quibus ex causis dissolvuntur Sponsalia?*

Resp. Dissolvuntur, 1. Mutuo sponsi & sponsæ consensu, cap. 2. *de sponsal.* sicut alii contractus. Nam singuli possunt credere juri suo; & *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, cap. 1. *de reg. jur.* Idque etsi fuerint juramento firmata: quia in omni juramento promissorio subintelligitur conditio: *Nisi promissarius remittat.* Modo tamen ambo sint puberes; nam impuberes ante pubertatem resilire non possunt, cap. 7. *de sponsal. impuber.* Quod statutum est, ne ob inconstantiam ac levitatem sæpius nova contrahant sponsalia, & rursus dissolvant. Sed impubes, cum pervenerit ad pubertatem, potest pro libito illa dissolvere; nisi intervenerit copula, cap. 10. *de sponsal.*

2. Per Matrimonium valide contractum cum alia persona, quamvis fuerint jurata, ex cap. 22. & 31. *de sponsal.* Quia res tradita per contractum indissolubilem, non potest amplius tradi priori promissario. Sed pars, quæ sic contraxit, altera rationabiliter invita, peccat mortaliter violando contra justitiam fidem datam: unde, in cit. cap. dicitur, quod ei est de violatione fidei pœnitentia injungenda. Nec secundum multos sponsalia postea reviviscunt, cum per illud Matrimonium extincta sint. Obligatio autem semel extincta non reviviscit, ex lib. 98. *de solut.* Non tamen dissolvuntur per secunda sponsalia etiam jurata: quia hæc nulla sunt, cum sint promissio de re illicita præstanda.

3. Per superveniens impedimentum matrimonii dirimens, v. gr. affinitatem inter sponsos contractam, ex unius fornicatione cum persona consanguinea alterius in primo & secundo gradu, cap. *de eo qui cognovit, &c.* Nam tunc res promissa fit illicita, & jure impossibilis.

4. Per discessum unius in regionem longinquam sine consensu alterius, cap. 5. *de sponsi.* nam censetur juri suo cedere.

5. Secundum multos, per notabilem moram culpabilem sponsi vel sponsæ in contrahendo Matrimonio intra tempus constitutum. Quia qui est in tali mora, censetur alteri obligationem remittere; quamvis ipse ex parte sua adhuc teneatur, si alter velit Matrimonium inire: nam culpa non liberat eum ab obligatione contracta: aliàs commodum ex culpa reportaret.

6. Per fornicationem sponsi, vel sponsæ cum tertia persona post sponsalia etsi jurata, cap. 25. *de jurejur.* Quia in sponsalibus intelligitur hæc conditio, *Nisi contra legem sponsalium feceris.* Et quia fornicans frangit fidem, & suspectus alteri redditur de fide in futurum servanda. Præterea tunc est notabilis mutatio. Item dicunt multi, si sponsa permiserit se ab alio impudice tangi: quia per hoc fit notabiliter vilior, & ingerit metum, ne fidem marito non servet. Quod etiam extenditur ad sponsum, si exercuerit actus turpes circa aliam valde frequentes. Sola tamen pars innocens libera est, nec privatur jure suo ob alterius culpam. Sponsus vero, qui cognito suo jure resiliendi cognovit carnaliter sponsam, tenetur illam ducere: nam per hoc censetur suo juri renuntiasse; & sponsalia renovasse.

7. Per professionem unius in religione approbata, aut per susceptionem Ordinis sacri: nam utraque Matrimonii incapacitatem parit. Tamen secundum multos non licet sponso sacros Ordines suscipere, quia frangeret fidem alteri datam in materia gravi justitiæ. At licet ingredi religionem: quia vel ex natura rei, vel saltem ex dispositione Ecclesiæ hæc conditio in sponsalibus includitur, *Nisi voluero ingredi religionem.* Cum autem una pars ingreditur religionem, altera juxta multos potest ante ejus professionem resilire: quia ingrediens religionem hoc ipso censetur renuntiare sponsalibus, vel saltem dare alteri causam justam resiliendi, ob incommodum, quod pati deberet, expectando per annum ut ei nubat. Sed si egrediatur, tenetur Matrimonium contrahere cum parte id exigente: nam quamvis jura ingressum religionis sponsis permittant, nusquam tamen eos liberant simpliciter ab obligatione sponsalium; & quamvis ingrediens cedat juri suo, manens in sæculo non cedit. Imò ex communi sententia votum religionis post sponsalia etiam jurata factum obligat ad ingressum religionis,

& ſic ipſa ſponſalia diſſolvit, quia directe tendit ad altiorem perfectionis ſtatum, quem impedire non debent ſponſalia de futuro. Enimvero Matrimonium nondum conſummatum non impedit vim & obligationem hujus voti etſi poſt illud emiſſi.

8. Ob quamlibet mutationem notabilem in altero ſupervenientem ſponſalibus, quæ ſi prius extitiſſet, à ſponſalibus merito abſterruiſſet, & ob quam conſenſus datus non cenſeatur ſecundum prudens judicium extendi ad talem caſum, ut ſi ſuperveniat notabilis deformitas, aut infirmitas, morbus contagioſus, mutilatio, ex cap. 25. *de jurejur.* Item infamia, graves inimicitiæ inter utramque familiam, vel inter ipſos ſponſos ortæ, paupertates, ſponſæ corruptio etſi per vim, defectus dotis promiſſæ, magna mutatio morum in pejus, hæreſis ob periculum ſubverſionis in ſe vel in prole &c. Quia hæc eſt intentio virtualis ſpondentium, qui non cenſentur voluiſſe ſe obligare ad ſtandum promiſſis in his caſibus, & ſuperveniente notabili mutatione, qua præviſa judicio prudentum promiſſio non eſſet facta. Promiſſio autem non obligat ultra intentionem promittentis, niſi ratione deceptionis aut alterius injuſtitiæ.

Porro diverſa eſt ratio in ſponſalibus ac in aliis contractibus. Nam ipſa majorem libertatem poſtulant, cum ad mutuum amorem, & ad contrahendum vinculum indiſſolubile Matrimonii ordinentur. Idque etiam ſi jurata eſſent: quia juramentum intelligitur, rebus in eodem ſtatu permanentibus, & includit omnes conditiones contractus, cui adjicitur.

Idem dic, ſi quid iſtorum vel ſimile antea latens detegatur poſt ſponſalia: ut ſi quæ putabatur legitima, vel nobilis, vel dives, vel virgo, talis non ſit, ex l 5. *de ſponſal.* ubi reſiliens ex ſponſalibus ob cauſam præcedentem ignoratam, non amittit ſuas arrhas, quas amitteret, ſi injuſte reſiliret. Ratio eſt, quia reſpectu ignorantis res ſunt notabiliter mutatæ ſpectata priore ejus voluntate, cum denuo inveniat defectum notabilem prius ignoratum: & in jure res cum primum innoteſcit, idem præſtat ac ſi tum fieret, ex cap. 4. *de excepe.* Secus eſſet; ſi aliquid iſtorum ante ſponſalia non latuerit, cum eo non obſtante ſciens ac volens promiſerit, excepta hæreſi. Non poſſunt tamen diſſolvi ſponſalia ob hæreditatem alterutri obvenientem: quia alter per hoc non eſt factus deterioris conditionis.

9. Si ex Matrimonio mali exitus timeantur ex cap. 17. *de ſponſal.* vel grave ſcandalum, perturbatio &c. Nam tunc executio eſt illicita. Nec fuit intentio ſpondentium ſe in tali caſu obligare.

Porro pœna in ſponſalibus primo reſilienti appoſita non obligat juſte reſilientem: quia pœna juſta ſupponit culpam, & innocenti injuſtè infligeretur. At obligat in conſcientia injuſte reſilientem, quia infert injuriam propter quam debet ex pacto pœnam promiſſam ſubire.

Sed an ſponſalia diſſolvuntur per ſubſequens votum ſimplex perpetuæ caſtitatis in ſæculo ſervandi?

Reſp. Alii aſſerunt, quia putant ſponſalia fieri ſub hac tacita conditione, *Niſi me Deus ad ſanctioris vitæ rationem vocaverit.* Alii cum S. Antonino negant, tum quia id neque ex natura rei, neque ullo jure probari poteſt; nec fiunt ſub conditione prædicta, ſed ſolum niſi ſtatus religioſus eligatur. Nam nullo jure nec traditione oſtenditur, ineſſe ſponſalibus hanc tacitam conditionem: tum quia ex c. 5. *Qui Clerici &c.* feminæ, quæ Matrimonium promiſit, pœnitentia imponitur de fide mentita, quamvis poſt ſponſalia votum caſtitatis emiſerit: tum quia Deus non acceptat promiſſionem rei prius promiſſæ & debitæ alteri, tamquam factam in damnum & contra jus illius. Si obligatio dandi domum promiſſam Petro diviti, non ſolvitur per votum dandi illam hoſpitali. Igitur, inquiunt, qui poſt ſponſalia vovit caſtitatem, nec poteſt ab altera parte obtinere remiſſionem ſponſalium, tenetur Matrimonium inire; & debitum petenti reddere; ſed ei petere non licet, quia valet votum in his omnibus, quæ injurioſa non ſunt: unde ſponſalibus, vel Matrimonio diſſolutis tenetur ſervare continentiam.

Porro ex communi ſententia votum ſimplex caſtitatis vel religionis ſponſalia præcedens, facit illa irrita, ex cap. 6. *Qui cleric. vel voventes.* Quia tunc ſunt promiſſio rei illicitæ faciendæ, nempe ineundi Matrimonium, & executio eſt peccatum.

Nota. Ad diſſolvenda ſponſalia requiritur authoritas judicis eccleſiaſtici in his caſibus. 1. Si moraliter non conſtet de ſufficientia vel veritate cauſæ diſſolvendi: aliàs enim diſſolvens ſe committeret probabili injuſtitiæ periculo; imò eſt injuſtitia, in dubio privare alterum jure per illa acquiſito. 2. Si ſponſalia ſint publica, cauſa autem diſſolvendi occulta, ex cap. 7 *de ſponſal.* nam debitus ordo, & evitatio ſcandali id exigunt.

(✣) Ne-

(+) *Nota*. Huic loco addendam censui necessariam doctrinam, qua in lib. VII. cap. 29. cit. tract. de Synodo explicatur, qua ratione se gerere debeant Parochi, cum iis, qui doctrinam Christianam ignorant, & matrimonium contrahere contendunt. *In Synodo Bononiensi, habita anno 1634. dicitur, non posse viros, & feminas à Matrimoniis contrahendis, hoc nomine prohiberi, quod doctrinam Christianam ignorent, quamvis deceat, ut Parochus ejusmodi prohibitionem illis comminetur, quo facilius eosdem inducat, ad Fidei rudimenta addiscenda. Idem sentit Romaguera, in notis ad Constitutiones Synodales Gerundenses* lib. 4. tit. 1. cap. 2. *ubi cum in hanc offenderit Synodalem sanctionem*: Renovantes Constitutionem, in ultima Synodo editam, circa doctrinam Christianam, statuimus, & ordinamus, quod de cetero ad sponsalia, per verba de præsenti, non admittantur, qui doctrinam Christianam nescierint, & confirmati non fuerint, *loco eam illustrandi, uti alias solet, tacite impugnat, docens, fas non esse Episcopo, quemquam à Matrimonio arcere, hanc solam ob causam, quod doctrinam Christianam ignoret, sed dumtaxat posse blandis verbis, atque adhortationibus, eum inducere ad Matrimonium differendum, donec Christianis imbuatur institutis; nec dissimilia sunt, qua in hanc rem adduxit Marcellus Severoli* in suo voto, impresso part. 14. rec. dec. 535. num. 52. & 53.

2. *Fulcitur hæc opinio quorumdam Theologorum auctoritate, qui cum ignorantiam doctrinæ Christianæ non invenerint, in vulgatis versiculis, in quibus enumerantur impedimenta, Matrimonium impedientia, asserere proinde non dubitarunt, neminem posse, ob illam solam, à Matrimonio celebrando cohiberi: ita docuit Thomas Sanchez* lib. 3. de Matrim. disp. 15. num. 9. *inquiens*: Nescio tamen, qua ratione possit (*Episcopus*) ob hanc ignorantiam arcere aliquos à Matrimonio contrahendo, cum ipsius non sit impedimenta Matrimonii statuere, nec hoc impedimentum ab Ecclesia statutum sit, *& sequitur Diana* in edit. coord. tract. 6. tom. 2. resol. 95.

3. *Verum huic doctrinæ & Rituale Romanum, & S. Carolus Borromæus, & quamplurima Episcopales Synodi, ac Summorum Pontificum edicta adversantur, etenim Rituale Romanum* tit. de Matrim. *de iis loquens, qui Matrimonio sunt jungendi, ait*: Uterque sciat rudimenta Fidei, cum ea deinde filios suos docere debeant: *S. Carolus* in Concilio Provinciali Mediolanensi V. part. 3. (Act. Eccl. Mediol. part. 1. pag. 286.) *hæc statuit*. Parochus, quos Sponsos, experiundo viderit doctrinæ Christianæ rudimenta plane ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quam ea item ratione cognovit didicisse, quæ eo de genere illos plane scire oportet: *Qua verba advertens Franciscus Amatus Pouget* instit. Catholic. tom. 2. (part. 3. sect. 1. cap. 8. §. 5. num. 6.) *inquit*: Non accedendum prius ad connubii legem, quam teneantur præcipua religionis mysteria, Christianæque vitæ ratio, & conjugatorum officia probe noscantur: *In Archiepiscopali Bononiensi Cardinalis Gabrielis Palcotti* part. 3. pag. 157. *cavetur, ne Parochus ad tertiam deveniat Matrimonii denuntiationem, nisi certo noverit, Sponsos principalia Fidei nostræ mysteria didicisse, & saltem* Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolicum, & Præcepta Decalogi memoriæ mandasse: *Idem edixere innumeri Synodi, collecta à Genetto* Theolog. moral. tom. 5. tract. 9. cap. 2. quæst. 17. *quibus addimus Synodum Farfensem, habitam anno 1685. à Cardinali Barberino: Cesenatensem, habitam anno 1693. à Cardinali Denhoff: Neapolitanam, habitam anno 1694. à Cardinali Cantelmo: Ariminensem, habitam anno 1724 à Cardinali de Via: Neapolitanam, habitam anno 1726. à Cardinali Pignatello: Sabinensem habitam anno 1736. à Cardinali Albano, omnes* ad titulum de matrimonio: *ac demum in Congregatione, habita coram san: mem: Innoc. XII. anno 1697. decretum est, non esse à Parochis Matrimonium in Ecclesia proclamandum, nisi antea Sponsos repererint in Christianæ religionis rudimentis sufficienter instructos; quod quidem decretum confirmatum fuit à fel. rec. Clemente XI.* in suo Bullario pag. 326. *Idem edixit Cardinalis de Rohan* in suo Rituali Argentiensi, ad tit. de Matrimonio pag. 254. *ubi Parochos diligenter investigare jussit*, an Matrimonio jungendi teneant rudimenta Fidei. *At denique Nos ipsi in nostra encyclica epistola, ad universos Episcopos (qua est 42.* in nostro Bullario §. 11.) *hæc scripsimus*: Verum, cum Matrimonio jungendi non sint, si Parochus, ut debet, prius interrogando, deprehenderit, marem, seu feminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix tantæ, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet Episcopus, qui Pastores animarum admoneat officii sui, & huic si desint, negligentiæ repetant pœnas.

4. *Quamobrem cùm doctrina tradita in citata Synodo Bononiensi anni 1634. à communi Ecclesiæ sensu, & praxi discordet, est omnino reformanda, & corrigenda, sicuti reapse correcta fuit in alia Synodo Diœcesana Bononiensi, celebrata à Cardinali Boncompagno anno 1699.* lib. 2. c. 9. *atque iterum à Nobis* Notif. 9. & Notif. 46. *ubi ad Matrimonium contrahendum, neminem admitti præcepimus, Christianis institutis nondum satis edoctum.*

5. *Neque in contrarium facit, quod ajebat Sanchez, nimirum non posse Episcopum, nova impedimenta, Matrimonium impedientia statuere: huic enim difficultati in primis reponimus, ab Episcopo, repellente à Matrimonio contrahendo ignorantes Christianæ Religionis necessaria rudimenta, nullum de novo poni impedimentum, sed illud explicari, & inculcari, quo iidem jam detinentur: Enimvero cum Matrimonium inter Fideles, unum sit ex septem novæ Legis Sacramentis, à Christo Domino institutis, atque è numero eorum, quæ dicuntur* vivorum, *nemo, sine gravi sacrilegio, illud celebrare potest, in statu peccati mortalis, quod optime perpendit Didacus Covaruvias* super 4. Decr. part. 2. de Matrim. cap. 6. in princ. *inquiens*: Existens in mortali crimine, non potest, absque novo peccato, Matrimonium contrahere: tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum: *nec Parochus licite eidem Matrimonio assistit; Quamvis enim juxta communiorem, magisque receptam sententiam non sit Sacramenti Matrimonii Minister: ut* in præcedenti capite *diximus, nihilominus in multis comparatur Ministro, nec licite sua præsentia, & authoritate firmare potest contractum, quem scit, à Contrahentibus sacrilege iniri, quemadmodum prosequitur Cardinalis Laurea* in 4. sent. tom. 3. disp. 22. art. 22. num. 549. *& pluribus Franciscus Maria Muscettola, Archiepiscopus Rossanensis* in sua de Sponsalibus, & Matrimoniis, *quæ extat, post secundam impressionem* observat. bon. mem. Zauli ad statuta Faventina, *iterumque edita est Neapoli anno 1742. Qui autem Fidei rudimenta ignorat, quæ ex gravi præcepto scire tenetur, quamdiu illa non addiscit, cum possit, versatur in statu peccati mortalis, ac propterea jure, ac merito à Matrimonio contrahendo arcetur. Deinde idem Sanchez* cit. disp. 15. num. 3. & lib. 7. disp. 6. num. 6. *Basilius Pentius* de Matrim. lib. 6. cap. 7. *Gaspar Hurtado* disp. 25. difficul. 1. n. 1. *& Perez* de Matrim. disp. 23. sect. 1. n. 1. *non solum in Episcopo, sed etiam in Parocho facultatem agnoscunt, impediendi ad tempus Matrimonium, ex aliqua rationabili causa, puta ad sedandum scandalum, vel ad detegendam alicujus objecti impedimenti veritatem, nec tamen indè confici autumant, verum, & proprium impedimentum, eorum authoritate, Matrimonio apponi; Siquidem illa prohibitio temporaria est, atque, ablato scandalo, & detecta falsitate objecti obstaculi, sine ulla dispensatione, cessat, & extinguitur. Idem autem contingit in re nostra; Episcopus enim ignorantibus Christianæ religionis instituta, & præcepta, Matrimonium interdicit, solum ad tempus, donec scilicet illa addiscant: quod si hæc prohibitio diuturna sit, & perseveret, id per accidens est, atque unice oritur ex culpa eorum qui illis erudiri, aut recusant, aut negligunt.*

6. *Unum tamen advertendum addimus, quod recte consideravit Giribaldus* de Sacram. Matrim. tract. 10. cap. 3. dub. 13. num. 111. *nimirum quandoque evenire, ut quis præcipua Fidei nostræ mysteria, & sciat, & credat; cetera pariter, quæ necessitate præcepti sunt addiscenda, aliquo saltem rudi modo, perceperit, sed quia hebetis est ingenii & exilis memoriæ, post omnem adhibitam diligentiam, illa memoriæ retinere, & recitare non valeat: in hoc autem rerum statu, non debet perpetuo arceri à Matrimonio, quod est institutum in officium naturæ, & propterea nemini, sine propria culpa, est denegandum, sed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ semel oravit didicit, ne ab ejus mente penitus elabantur. Inter celeberrimas Constitutiones Gibertinas, editas à Joanne Matthæo Giberto, Episcopo Veronensi, quas alibi commendavimus* tom. 5. c. 23. *legitur*: Cum autem quilibet Christianus Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, & Præcepta Dei, atque Ecclesiæ scire debeat, retinendo saltem sensum; & Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere sibi imposito, prout tenentur, fungentibus, nullus se in veritate excusare poterit, quod à quo necessaria ad salutem addiscere possit, non habeat. Ideo præmissa nescientes, ut magis confundantur &c. in faciem Ecclesiæ ad Matrimonium contrahendum non admittantur, *ubi Cardinalis Augustinus Valerius* in notis *ad rem* subdit. Advertè non esse arcendos &c. qui ut necessaria ad salutem perdiscant, faciunt quod in se est, sicut qui scholas doctrinæ Christianæ frequentant; quia non ob incuriam, aut negligentiam, sed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem, ea non addiscunt.)

CA-

CAPUT II.

De natura & proprietatibus Matrimonii.

Quæst. I. *Quid est Matrimonium?*

Resp. Matrimonium dupliciter accipitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum rectè definitur: Contractus legitimus, quo vir & femina sibi mutuo tradunt, & acceptant potestatem corporum in ordine ad actum generationis, & se obligant ad se mutuo juvandum & perpetuo cohabitandum. Matrimonium verò pro vinculo acceptum, communiter definitur: Maris & feminæ conjunctio maritalis, ac legitima, individuam vitæ consuetudinem retinens, ex cap. 11. *de præsumpt.* Sumptum autem pro Sacramento est contractus modo dictus gratiæ significativus & collativus.

Matrimonium pro vinculo sumptum dividitur in legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum est illud, quod legitimo consensu inter personas non impeditas contractum est: quale etiam nunc est inter non baptizatos. Unde ut tale non est Sacramentum, aut saltem præscindit à ratione Sacramenti.

Ratum dicitur, quod est & legitimum & Sacramentum, sed necdum copula carnali consummatum: tale est inter solos baptizatos.

Consummatum est illud, quod accedente copula carnali extrinsece completur.

Quæst. II. *Quænam est materia, & forma, & minister hujus Sacramenti?*

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Aliqui docent, materiam esse consensum contrahentium exterius expressum: formam verò, verba quæ profert sacerdos, qui proinde ejus minister est.

Alii longe communius contendunt, ipsos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque esse ejus ministros: sed in assignanda illa materia & forma inter se dissident. Secundum multos materia est mutua corporum traditio: forma verò mutua corporum acceptatio, facta signo sensibili consensum internum exprimente. Secundum alios, materia est consensus internus contrahentium, forma sunt signa externa consensum illum exprimentia. Demum secundum alios materia sunt corpora habilia, forma est mutuus conjugum consensus.

Quæst. III. *An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii?*

Resp. Requiritur verus consensus internus, mutuus, de præsenti, per verba, & alia signa sensibilia expressus, plene deliberatus, in se liber, & immunis à metu gravi injusto, ex Concil. Florentino. Itaque

1. Requiritur verus consensus internus & mutuus: nam *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum*, cap. 25. *de sponsal.* Consistit enim in contractu legitimo, qui est essentialiter duorum consensus. Hinc si consensus sit ex alterutra parte fictus, nullum est Matrimonium, cap. 26. *de sponsal.* Qui tamen fictè consensit, peccavit graviter, tum contra reverentiam Sacramenti, falsò & sine intentione adhibendo ejus signa: tum contra justitiam, quia in contractu oneroso, si unus bona fide ponat partem suam, habet jus ut etiam alter adjiciat suam, & sic ponatur æqualitas. Unde tenetur injuriam resarcire, & damna compensare, imò & tollere deceptionem, verè consentiendo & contrahendo; nisi aliqua causa gravis obstet, qualis est magna conditionis inæqualitas, vel si gravia mala, capitales inimicitiæ, dissidia, scandalum grave ex tali Matrimonio merito timeantur: quo casu sufficiet pecuniaria compensatio. Excipiuntur etiam hi casus, nempe si tanta fuerit evidentia fictionis, ut mulier censeatur voluntarie decepta fuisse, quia volenti non fit injuria: vel si mulier decepta ipsum etiam deceperit, simulando se esse virginem, cum non esset.

2. Consensus debet esse de præsenti, ex cap. 31. *de sponsal.* Quia per sola verba de præsenti, fit traditio, in qua consistit Matrimonium, quo traditur mutua corporum potestas: nam per verba de futuro fit solum promissio. Ideoque debet esse mutuo acceptatus, ex cap. 3. *de sponsal. duorum:* nam traditio non est completa, nec dat jus sine acceptatione. Porro iisdem omnino verbis, quibus conjuges proprium consensum exprimunt, significant etiam se acceptare obligationem, & consensum ab altero expressum; nam hæc verba, *accipio te in meum, vel in meam*, aut æquivalentia utrumque significant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius conjugis: nec possunt unum sine altero velle & exprimere, cum enim sit contractus, constans essentialiter ex utriusque obligatione, non potest vir, v. gr. dicere. *Volo esse tuus vir*, quin eo ipso dicat virtualiter, & implicite: *Volo te habere in uxorem*, & consequenter volo te habere mihi obligatam, sine qua obligatione

non esset uxor ; nec vir ejus maritus. Item non potest vir velle accipere mulierem in legitimam uxorem, quin simul velit esse ejus maritus, ideoque se ei ut uxori obligare : cum nequeat habere illam uxorem, nisi ipse velit esse ejus maritus, & se ei obligare. Idem est de uxore.

3. Debet esse plenè deliberatus, hoc est, factus cum advertentia de re sufficienti ad mortale. Nemo enim potest obligationem gravem sibi liberam contrahere, nisi plenè consentiat. Item debet esse in se liber ; nam omnis contractus humanus exigit esse in se liber, & non in causa tantum. Unde non valet, si datus sit in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævisus : nec debet esse extortus ex metu gravi injusto, nam consensus sic extortus invalidat Matrimonium, ut dicetur infra.

4. Utriusque consensus debet esse simul moraliter : ita ut unius partis consensus per severet moraliter, nec revocatus sit, dum exprimitur consensus alterius : alioquin non esset mutuus duorum in idem consensus. Sufficit tamen si consensui unius physicè præterito non revocato, accedat consensus alterius, licet interpositio intervallo ; nam id omni contractui sufficit, & alias non posset iniri Matrimonium per litteras, vel procuratorem.

5. Ille consensus debet signo aliquo externo exprimi : quia est contractus humanus, ideoque non nisi modo sensibili perficiendus ; & quia mutua requiritur consensus acceptatio. At non potest acceptari nisi cognoscatur, nec cognosci nisi per aliquod signum externum declaretur. Quamvis autem ad ejus valorem sufficiat quodvis signum sufficienter eum manifestans, ex Catech. Rom. & ex Conc. Florent. quod non requirit verba absolutè, sed cum addito *regulariter* ; tamen verbis proprie dictis exprimi debet, dum potest ; quia verba vocalia melius, ac alacrius, quam alia signa, consensum exprimunt ; proinde usurpari debent in contractu tanti momenti, dum possunt.

Quæst. IV. *An ad Matrimonii valorem requiritur, ut intendatur copula?*

Resp. Neg. Sed sufficit quod intendatur saltem implicite & confusè translatio dominii corporum in ordine ad actum conjugalem, seu jus ad copulam. Quia 1. Matrimonium nihil est aliud essentialiter, quam mutua traditio & acceptatio potestatis corporum, in ordine ad copulam, dando & recipiendo jus ad copulam. Unde copula supponit jam Matrimonium constitutum. Item essentia Matrimonii consistit in conjunctione animorum per mutuam traditionem potestatis corporum ad finem Matrimonii saltem confusè cognitum. 2. B. Virgo & S. Joseph ex communi sensu Ecclesiæ, verum contraxerunt Matrimonium, licet non intenderint copulam, imo se per votum obligarint ad se abstinendum ab ea. 3. Valide initur Matrimonium cum voluntate ingrediendi religionem ante illius consummationem.

Quæst. V. *An sufficit consensus conditionatus ?*

Resp. Valet Matrimonium, si conditio sit de præsenti, & extet ; vel de præterito, & extiterit : quia, posita conditione, consensus transit in absolutum, cum sit aut fuerit id, ad quod ut præsens aut præteritum consensus alligatus est : Secus, si conditio non subsistat, nam tunc abest consensus : quippe contrahentes ab initio consentire nolunt, nisi stato tempore impleatur conditio. Si autem conditio honesta & possibilis sit de futuro contingenti, non perficitur Matrimonium, donec impleatur conditio, ex cap. 5. *de condit.* quia non perficitur nisi consensu, quo contrahentes sibi mutuo tradunt actu potestatem suorum corporum, in ordine ad actum generationis : at non tradunt nisi consensu absoluto, aut in absolutum transeunte, ut patet ex aliis contractibus : nam voluntas non vult tradere nisi posita conditione. Itaque valor matrimonii suspenditur usque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & cum non impedire, si conditio non sit turpis.

Hinc qui sub conditione de futuro unam duxit, si ante impletam conditionem aliam absolutè ducat, valebit hoc ultimum Matrimonium, licet sit illicitum. Si autem duxerit duas sub tali conditione ; valebit cum illa, cum qua conditio prius implebitur. Si verò conditio non impleatur, nullus est contractus cap. 3. *de condit.*

Potiò quamvis secundum multos, adveniente conditione Matrimonium perficiatur sine novo consensu, modò prior consensus non fuerit revocatus, quia cæteri contractus conditionati posita conditione fiunt absoluti : tamen in praxi curandum est, ut sic contrahentes impleta conditione consensum renoveant, & quidem coram parocho & testibus, ne forte ab alterutra parte revocatus fuerit ; & quia multi alii novum consensum absolutè exigunt. Item contrahentes debent coram Parocho & testibus affir-

affirmare conditionem esse impletam, nisi hi ejus impletioni interfuerint, quia Concil. Trident. exigit, ut intelligant Matrimonium verè contractum esse.

Resp. 2. Si conditio appositа repugnet naturæ, indissolubilitati, vel fini Matrimonii, aut ejus bono ac fidei, irritum est Matrimonium, ex cap. ult. *de condit.* ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam ditiorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas; matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu.* Ratio est, quia nihil potest sine sua substantia subsistere: at substantia Matrimonii ex institutione divina consistit in consensu & obligatione ad perpetuam societatem, & ad Prolem non impediendam; sed suscipiendam & educandam.

Si conditio non adversetur substantiæ & fini Matrimonii, non illud irritat in foro externo, licet sit turpis; ut si quis dicat: Contraho tecum ea conditione, ut victum furto quæras; vel etiam sit absolute impossibilis ex cap. cit. ibi: *Licet aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Quæ constitutio, ex Delugo, valet etiam in foro interno, quando aliunde non constat de carentia consensus. Quamvis enim Ecclesia non possit supplere consensum matrimonii, si desit, (cum nulla potestas humana possit dare potestatem tui corporis ad usum conjugii sine tuo consensu) tamen cum præsumantur contrahentes (nisi aliud constet) voluisse contrahere Matrimonium secundum leges, & sensum, quo verba in jure intelliguntur, recte censentur implicite voluisse, non obstante conditione impossibili aut turpi, contractum valere. Cæterum in foro conscientiæ standum est dicto contrahentis, an habuerit vere intentionem contrahendi, non obstante tali conditione: quam si non habuerit, nullum est Matrimonium ob defectum consensus; nam consensus sub conditione non est actu nisi posita conditione: si ergo conditio non potest poni, nunquam erit consensus.

Quæst. VI. *An ad valorem matrimonii requiritur consensus parentum?*

Resp. Neg. Ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. ubi *eos anathemate damnat, qui falso affirmant, matrimonia à filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse.* Sed addit ea semper fuisse ab Ecclesia prohibita. Sunt etiam contra præceptum divinum honorandi parentes, nisi ipsi suum consensum rogati, sine justa causa denegent, itaut non sint rationabiliter inviti. Ratio autem, cur ejusmodi Matrimonium sit validum, est, quia omnis homo sufficienti ratione & legitima ætate præditus, plenum atque integrum habet dominium in corpus suum, independenter à parentibus.

Porro in Gallia matrimonia sine consensu parentum contracta, non censentur invalide contracta, nisi quod aliquos effectus civiles, ut declaravit Ludovicus XIII. & habetur in actis Cleri Gallicani, tom. 3. Imò valent etiam quoad illos, si filiifamilias excedant annos 30. & filiæ 25. modo scriptis requisierint consensum parentum, ex edicto Henrici II.

(✣) *Nota.* Addidimus huic quæstioni, quæ hac de re luculenter exposita sunt in lib. VII. de Synodo Diœcesana cap. 17. ubi *num.* 2. indicantur civiles leges, quibus irrita declarantur inita à servis, & filiisfamilias sine consensu parentum, vel dominorum matrimonia. *Num.* 3. canones recensentur, quibus Ecclesia ratas quondam habuit hujusmodi civiles leges. *Num.* 4. sequenti modo res exponitur. *Verum postea consultius visum est Ecclesiæ, præfatas civiles leges pluribus seculis à se, aut approbatas, aut toleratas corrigere, & abrogare, statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas à solo penderet Contrahentium consensu, nequaquam autem à nutu eorum, sub quorum dominio, vel potestate Contrahentes existunt, quod generatim sancitum legimus* in cap. Cum locum, de sponsal. & matrim. in cap. Licet: & in cap. Tua. de sponsa duorum; *speciatim vero de servis, rescripsit Adrianus Papa ad Archiepiscopum Salisburgensem* in cap. Dignum de conjugio servorum: Nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi, & si dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt, propter hoc, Ecclesiastico judicio dissolvenda; *ac tandem de filiisfamilias, post alias sanctiones indicatas ab Juenin* cit. differr. 10. quæst 5. cap. 3. art. 1. *definivit Tridentinum* sess. 24. cap. 1. de reform. matrim. *ubi anathemate percutit*, qui falso affirmant, matrimonia à filiisfamilias, sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.

5. *Quamobrem non licet hodie eisdem civiles leges, jamdiu ab Ecclesia rescissas, exercere, earum-*

earumque obtentu, firmitatem adimere, aut servorum, aut filiorum familias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Boehmerus jur. Eccles. Protestantium lib. 4. tit. 9. §. 6. *nempe in Pomerania, Vvestphalia, & Boemia, ubi adhuc remanent vestigia antiquæ servitutis, & etiam hodie reperiuntur* homines proprii, *hoc est existentes sub dominorum proprietate, istorum connubia, non aliter esse valida, quàm ex dominorum consensu, aut est accipiendum de servorum conjugiis, quoad effectus civiles, aut non est admittendum à Catholicis, illis in regionibus degentibus, qui sanctioribus Ecclesiæ legibus reguntur. Intra fines pariter parnarum civilium concluditur edictum, à Christianissimo Rege Henrico II. in Comitiis Blesensibus anni 1579.* art. 40. *promulgatum, atque à Ludovico XIII. ann. 1629. & 1639. renovatum, quo nulla, & invalida declarantur matrimonia à filiis familias contracta, sine consensu parentum, illud siquidem verbum* invalida, non esse aliter explicandum, quam per solam relationem ad contractum civilem, *ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano responderunt Regii Commissarii, uti habetur* tom. 3. rerum, & decretorum Cleri Francici; *testaturque Loverus, in Parisiensi Senatu Consiliarius* tit. 6. litt. M, *scribens:* Nullitas matrimonii provenies ex defectu conditionum, quas requirit articulus 40. Blesensis Constitutionis, nullatenus attingit ipsum Sacramentum, quod nihilominus in isto matrimonio existit: non agitur de Sacramento matrimonii, aut ejus essentialibus cæremoniis, sed de validitate conventionum matrimonialium, de accessoriis matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem, quæ conditiones non dependent ex Theologicis decisionibus, sed ex edictis in Parlamento verificatis: *Idem ostendit Isaacus Habertus Episcopus Vabronsis* in libro de justitia connubialis edicti *à Ludovico XIII. conditis, ubi hæc habet:* Non multum laborandum est, de conciliandis Regiis edictis cum Ecclesiæ sententia: nullo siquidem edicto, matrimonia filiorumfamilias invalida, ac nulla esse, absque consensu parentum, tutorumve, constitutum est, etsi hic error multis imposuerit. Prohibita quidem sunt, sed invalida, & nulla esse, haudquaquam definitum. Unde etiam Decessorum suorum vestigiis insistens Rex Christianissimus Ludovicus, ea iterum prohibuit, ac austerius interdixit: invalida tamen, ac nulla esse, contra Tridentinæ Synodi decretum, ac Theologorum unanimem in Regno suo sententiam, minime sanxit. *Idem tradit Cabassutius* in theor. & prax. jur. Canon. lib. 3. cap. 26. n. 6. & 7. *ubi Brodeum carpit, quod Regium edictum, ad ipsam etiam Sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbasius in libro, quem inscripsit* Tractatus pacificus &c. pag. 504. *Idem Natalis Alexander* Theolog. dogmat. & moral. tom. 6. lib. 2. de Sacram. Matrim. cap. 3. art. 3. prop. 1. *Quocirca nescimus, qua ratione Juenin* cit. differt. 10. cap. 3. art. 2. *meruerit, suum calculum adjicere tot Doctorum Gallicanorum sententiæ, Regis etiam declaratione firmatæ, & decidere noluerit, an revera in Gallia matrimonia inita à filiis familias, sine consensu parentum, sint valida quoad substantiam, etsi civilibus effectibus destituti, nemo dubitet. Neque extra institutum vagati sumus, dum hæc prolixius enarravimus: Siquidem verebamur, ne Episcopi, prædicti Juenin, aliorumque, contra communem sapientiorum Gallii Doctorum sensum, idem scriptitantium, authoritate decepti, non audeant in suis Synodis declarare, matrimonia à filiisfamilias, invitis ac insciis parentibus contracta, etsi illicita, valida tamen esse, ac proinde integrum non esse Contrahentibus, quamdiu eorum alter superstes est, alias nuptias inire; quam profecto Synodalem declarationem, ad consulendum animarum saluti, non solum utilem, sed maxime necessariam, reputamus.*)

Quæst. VII. *An Matrimonium valide contrahitur per procuratorem, & inter absentes?*

Resp. Affirm. Quia 1. Ecclesia sic contrahi permittit, ut patet ex praxi præsertim inter Principes. 2. Alii contractus valide fieri possunt inter absentes per procuratorem, vel per litteras: ergo & Matrimonium; nam Christus evehendo contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil immutavit de natura contractus. 3. Sic valide contrahebatur ante Conc. Trident. ut patet ex cap. ult. *de procurat. in 6.* ubi Bonifac. VIII. id expresse declarat. Conc. autem Trident. non irritavit, nisi matrimonia clandestina: at ea, quæ per procuratores fiunt coram parocho & testibus, non sunt clandestina.

Sed ex eod. cap. ult. *de procurat. in 6.* ad tale matrimonium tria requiruntur. 1. Ut procurator ad hoc habeat mandatum speciale. 2. Ut procurator alium sibi non substituat, nisi hoc ei sit specialiter commissum. 3. Ut procurator antequam contraxerit, non fuerit à domino revocatus: alioqui matrimonium nullum est; etiamsi tam ipse, quàm

pars.

pars quācum contrahit, revocationem ignoret: quia tunc deeſt conſenſus illius, cujus nomine procurator contrahit: qui conſenſus ſuppleri non poteſt à jure in matrimonio, ſicut poteſt ſuppleri in aliis contractibus: nam alii contractus per procuratores facti valent etiam revocato mandantis conſenſu, modo revocatio neque procuratori, neque parti innotuerit, l. 15. §. *Mandati*. Poſt Concil. Tridentin. autem requiritur etiam præſentia parochi & duorum teſtium.

Dices. Si hoc ita ſit, quare ergo ſponſi poſtea præſentes in facie Eccleſiæ conjunguntur? *Reſp.* Hoc fit, non quòd Matrimonium reputetur invalidum, ſed vel ad ſupplendas ſolemnitates omiſſas, vel ad confirmandum contractum, vel ad majorem ſecuritatem, ne fortè alteruter conſenſum, antequam procurator contraxerit, revocaverit.

Item valet Matrimonium per litteras contractum, modo coram parocho & teſtibus legantur litteræ ſignificantes utriuſque conſenſum de præſenti, de quarum veritate ſatis illis conſtet, nam contractus ſic facti valent. Hic tamen contrahendi modus non eſt uſurpandus ſine gravi neceſſitate, quæ rariſſimè poteſt contingere. Qui autem ſic contraxerunt, poſtea coram poſiti contractum ratum habeant, ne fortè conſenſus ab alterutro fuerit revocatus.

Quæſt. VIII. *An Matrimonium eſt indiſſolubile quoad vinculum, ſeu translationem dominii?*

Reſp. 1. Quodvis Matrimonium abſolute contractum, eſt & ſemper fuit, ſine ſpeciali licentia Dei, inſolubile, ex cap. un. *de voto in 6.* & ex Concil. Tridentin. ſeſſ. 24 idque tum jure divino naturali; nam ſolubilitas vinculi repugnat finibus Matrimonii, qui ſunt prolis conveniens generatio, ejuſdem recta educatio, & arctiſſima inter conjuges animorum conjunctio: Et licet non ſit conſummatum, ordinatur tamen ex ſe, ut conſummetur, & proles procreetur. Tum jure divino poſitivo, ex Matth. 19. ubi Chriſtus Matrimonium ad ſuam primævam inſtitutionem revocans, ſic ait: *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & feminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

Deus tamen quodlibet Matrimonium, etſi conſummatum, poteſt etiam quoad vinculum diſſolvere tamquam ſupremus creaturarum omnium & jurium illarum dominus, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & ſua providentia impediendo incommoda inde ſequi nata.

Reſp. 2. Matrimonium conſummatum baptizatorum nullo caſu diſſolvi poteſt ab hominibus. *Prob.* 1. ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, & Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur*, & Cor. 7. *Iis qui Matrimonio junctis ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat &c.* 2. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ id nunquam permiſit. 3. Ex Concil. Florent. decreto de Sacrament. *Quamvis ex cauſa fornicationis liceat thori ſeparationem facere, non tamen aliud Matrimonium, contrahere faſeſt; cum Matrimonii vinculum legitimè contracti perpetuum ſit.* Et ex Conc. Trident. ſeſſ. 24. can. 5. & 7. Ratio eſt, quia hoc Matrimonium eſt ſignum perfectum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia per Incarnationem, ex cap. 5. *de bigam.* quæ conjunctio eſt indiſſolubilis; Verbum enim nunquam humanitatem aſſumptam amittet.

Porrò abſoluta illa inſolubilitas eſt ex præcepto Chriſti additio juri naturali.

Non obſtat illud, Matth. 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*. Nam ſenſus eſt: Quicumque dimiſerit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem abſolutè ac in perpetuum, niſi ob ejus fornicationem, mœchatur, hoc eſt, reus eſt mœchiæ alienæ, ſeu *facit eam mœchari*, ut habetur Matth. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex cauſa, mœchatur, mœchia ſcilicet propria. Unde Chriſtus duo ibi docet, nempe & propter ſolum adulterium dimiſſionem abſolutè & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri poſſe per ſe & vi contractus Matrimonii; & facta tali dimiſſione non poſſe novum iniri Matrimonium vivente conjuge. Nam Chriſtus ipſe ea quæ hìc obſcurè dixerat, ad vitandas interrogantium calumnias, alibi diſcipulis clarè exponit, nempe, Matth. 5. *Qui dimiſerit uxorem ſuam excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari*, & Marc. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor* &c.

Nihilominus Chriſtus ſatisfecit Interrogationi factæ de dimiſſione quoad vinculum.

Nam

Nam cum dimissio quoad vinculum includat potestatem dimittendi unam, & ducendi alteram, Christus has duas dimissiones sejungens priorem concessit, posteriore negata; prioremque dimissionem absolutam ac perpetuam, & vi contractus Matrimonii factam, quoad thorum scilicet & habitationem, restrinxit ad solam fornicationem, seu adulterium.

Resp. 3. Matrimonium infidelium non dissolvitur hoc ipso quod unus conjugum ad fidem convertitur, altero remanente in infidelitate, cum fuerit validum, etiamsi contractum sit in gradu ab Ecclesia prohibito; quia infideles non subjiciuntur legibus Ecclesiæ. At ex Dei dispensatione in favorem religionis Christianæ concessa, conjux fidelis habet jus dissolvendi illud etsi consummatum, & contrahendi aliud, si infidelis nolit ei cohabitare, vel si velit quidem cohabitare, sed non sine Creatoris injuria, Christum blasphemando, religionem christianam contemnendo, vel si non patitur fidelem christianè vivere, aut ad infidelitatem aliudve peccatum inducat. Patet ex cap. *Quanto, de divort.* & ex 1. Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Dissolvitur autem per aliud Matrimonium conversi ad fidem. Quod si conversus non ineat aliud Matrimonium, non potest infidelis aliud contrahere: quia dissolubilitas est solum concessa in gratiam fidei.

Imò multi docent, Matrimonium infidelis ad fidem conversi dissolvi posse, si alter converti nolit, quamvis velit cohabitare pacificè, ex cap. *Judsi*, & can. *Spe* 28. quæst. 1. Si vero utrique infidelis conjugatus baptizetur, eorum Matrimonium fit ratum per baptismum; nam hoc ipso quod tales communi consensu baptizantur, dant signum externum, quod consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile; & si consummetur post baptismum, fit absolute indissolubile.

(+) *Nota.* Vide cap. 4. lib. VI. ejusdem Tractatus de Synodo, in quo SS. D. N. clarius hujusmodi controversiam exponit *n.* 3. *Quod plus negotii*, inquit, *faceſſit Episcopis, est matrimonium ab Hebræis in Infidelitate contractum, & consummatum, de quo disputatur, an & quando, per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem, dirimatur. Certum est Infidelium conjugium, ex privilegio in Fidei favorem, à Christo Domino concesso, & per Apostolum Paulum* 1. ad Corinth. cap. 7. *promulgato, dissolvi, cum conjugum alter Christianam Fidem amplectitur, renuente altero, in sua Infidelitate obdurato, cohabitare cum converso, aut cohabitare quidem volente, sed non sine contumelia Creatoris, hoc est non sine periculo subversionis conjugis Fidelis, vel non sine execratione sanctissimi nominis Christi, & Christianæ religionis despicientia; ex hoc vero fit, integrum non esse conjugi converso, transire ad alia vota, prius quam Infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum eo cohabitare, aut animum sibi esse ostenderit, cum illo quidem cohabitandi, sed non sine Creatoris contumelia, uti colligitur ex celeberrima Decretali Innocentii III.* in cap. Quanto de divortiis, *notantque Sanchez* de matrim. lib. 7. disp. 74. num. 12. *Salmaticenses* tract. 9. de matrim. cap. 4. num. 48. *Cardinalis de Lauræa* de matrim. disput. 16. num. 198. *Clericatus* de Sacram. matrim. dec. 21. num. 24. *At quandoque evenit, conjugem Infidelem in longinquas abiisse regiones, aut ita latitare, ut interpellari nequeat, & tunc dubitatur, an interpellatione omissa, fas sit converso alias inire nuptias. Affirmant plerique, quibus adstipulantur Sanchez* cit. loc. num. 14. *Genuensis* in prax. Cur. Archiep. Neapolit. cap. 27. num. 20. *Riccius* in prax. part. 1. resol. 241. *alii ex adverso, inter quos Pontius* lib. 7. de matrim. cap. 48. num. 22, *in eo rerum statu, necessariam putant dispensationem Summi Pontificis, cujus est declarare, in quibusnam circumstantiis desit obligare præceptum Divinum, quo prædicta interpellatio, ante rescissionem matrimonii, videtur injuncta, atque huic posteriori sententiæ, in quadam causa Florentina discussa* 17. *Januarii* 1722. *adhæsit sacra Congregatio Concilii, cujus judicio Nos omnia subjecimus rationum momenta, quæ à dissidentibus inter se Doctoribus, in utramque partem offeruntur, uti legere est* tom. 2. Thesaur. Resolut. pag. 117 & seqq. *Nec Sedes Apostolica difficilem se præbet eam petentibus dispensationem, quam urgens causa suadeat concedendam: etenim, sicuti in præfata causa Florentina animadvertimus: Gregor. XIII. locorum Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Missionariis Societatis Jesu, in Angola, Æthiopia, & Brasilia degentibus, potestatem fecit dispensandi cum quolibet conjuge, qui Christianæ religioni nomen dedit, ut novum possit matrimonium inire, omissa interpellatione alterius conjugis Infidelis, in quem constat legitime interpellari non posse, & Nos ipsi, ad Petri Cathedram evecti, facul-*

facultatem conceſſimus Apoſtolico Nuntio, Venetiis commoranti, ut in ſimili rerum eventu poſſit ab ejuſdem interpellationis onere relevare conjuges converſos, exiſtentes in loco pio Cathecumenorum, ejuſdem Civitatis Venetiarum, quod habetur in noſtra Conſt. 3. noſtri Bullarii tom. 1.

4. *Sed alia hinc oritur controverſia, de temporis momento, quo reſcindatur fœdus connubii, de quo eſt ſermo: plerique Doctores ſentiunt, interpellato conjuge Infideli, eoque, aut expreſsè abnuente legitime cohabitare cum Fideli, aut intra terminum ſibi in interpellatione præfixum, nihil reſpondente, diſſolutum ſtatim cenſeri vinculum conjugii, quo erant ambo conſtricti: alii arbitrantur, tunc primum dirimi, cum conjux converſus alteras nuptias contrahit; ab iſtius autem controverſiæ deciſione, alterius pendet enodatio difficultatis, de qua non ſemel contigit, in Eccleſiaſticis Foris diſputari. Fingite, Titium Hebræum Chriſtianam Fidem amplexi; poſtquam fuit Baptiſmate ablutus uxorem ſuam Naviam quam in Judaiſmo pertinacem reliquit, interpellet, an velit ſecum cohabitare, ſine Creatoris contumelia; Navia aut expreſſe renuat, aut intra præfinitum ſibi temporis intervallum, nihil reſpondeat: aliud deinde matrimonium cum Hebræo viro contrahat Navia, Titius autem Chriſtianus cœlibem ſtatum eligat. Fingite rurſus, poſt aliquot annos, Naviam, cum ſuo ſecundo viro, ad Chriſtianam Fidem converti, colente adhuc Titio cælibatum; gravis ſtatim excitatur quæſtio, an Navia redire debeat ad Titium ſuum primum virum; an potius permanere cum ſecundo? Hujus autem quæſtionis deciſio ab alia pendet, quam antea proponebamus: Etenim ſi matrimonium Titii cum Navia reſciſſum fuit, ſtatim ac Navia interpellata renuit cum Titio legitime cohabitare, uti opinantur Doctores primæ ſententiæ, valide profecto potuit eadem Navia alteri ſe copulare viro, cum quo propterea perſeverare debet, etiam cum ambo Chriſtianorum Sacris ſunt initiati; at ſi matrimonium, in Infidelitate contractum, tunc non ſolum diſſolvitur, quando conjux converſus aliud conjugium init, uti exiſtimant Doctores ſecundæ ſententiæ, cum Titius, in caſu, aliam non duxerit uxorem, illegitimum certe fuit novum matrimonium à Navia, nondum à priori vinculo ſoluta, contractum, atque idcirco cum Chriſtianam Fidem amplectitur, tenetur ad primum virum redire. Verum cum res contigerit Florentiæ anno 1626. & de ea diſceptaretur in ſacra Congregatione Concilii, Nos pro noſtro, quod tunc gerebamus, Secretarii munere, diſſertationem elucubravimus, qua luculenter oſtendimus, ex enuntiatis ſententiis, poſteriorem eſſe, tam inter antiquos, quàm inter recentiores Theologos, & Canoniſtas, fere communiter receptam, ex quo concluſimus, virum Hebræum, de quo res erat, quique cum ſecunda uxore, quam, juxta premonſtratum caſum, duxerat, Baptiſmum petebat, poſt illud ſuſceptum teneri redire ad primam, jampridem Chriſtianam factam, & adhuc perſeverantem innuptam; & ſacra Congregatio ne latum quidem unguem à noſtra ſententia receſſit, eoque libentius eam eſt amplexata, quod, Nobis pariter ſuggerentibus, compererit, ita, conſentientibus Theologis, in conſilium adhibitis, fuiſſe ab eadem definitum anno 1679. & 1680. in ſimili caſu, qui Florentiæ quoque evenerat; quæ omnia legenda ſunt* in Theſaur. Reſol. tom. 3. pag. 346. & 352. ac ſeqq.

5. *Alter ejuſdem cauſæ articulus, ſacræ Congregationis diſcuſſioni tunc quoque propoſitus, indeciſus remanſit: quærebatur itidem, an ſaltem jus eſſet Summo Pontifici, primum matrimonium, in Infidelitate contractum, & conſummatum, ſuprema ſua auctoritate relaxandi, veniamque concedendi conjugi, tardius ad Fidem converſo, ut, in præditis rerum circumſtantiis, poſſet cum ſecunda uxore permanere. Opportuna etiam de hac, longe utique graviori, quæſtione, fuit à Nobis exarata diſſertatio, quæ extat* tom. 4. Theſaur. Reſol. pag. 30. & ſeqq. *in qua plures allegavimus Doctores, hanc poteſtatem Pontifici aſſerentes, ſimulque contendentes, eam reipſa exercuiſſe Sanctum Pium V. & Gregor. XIII. ſicut cit. diſſertatione fuſe habetur, ſed ſacra Congregatio ſatius duxit à ſententia ferenda ſe abſtinere, quoniam, etiam data Pontifici poteſtate reſcindendi prius vinculum conjugii, in Infidelitate contracti, nihilominus, quod Nos ſacra Congregationi inſinuare non prætermiſimus, merito dubitabatur, num ea adeſſent graviſſimæ cauſæ, quæ neceſſariæ ſunt, ut per Apoſtolicam diſpenſationem dirimatur.*

6. *Itaque Epiſcopus Diœceſi præſidens, in qua, ob admixtionem Chriſtianorum cum Hebræis, interdum caſus occurrant, de quibus diſſeruimus, utiliter de iiſdem ſermonem inſtituet in ſua Synodo, ſalubriter in ea formam inſeret interpellationis à conjuge converſo, alteri faciendæ in ſua perſiſtenti perfidia, quam formulam integram refert Clericatus* cit. loc. *prudenter denique ſuis Parochis doctrinam*

tradet,

trades, à Sacr. Congregatione Concilii approbatam, secundum quam dijudicare debeant, an, & quando, per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem, alter in Infidelitate relictus libertatem nanciscatur à vinculo matrimonii, quo erat obstrictus. Irrepserat intolerabilis abusus, quod maritus Hebræus ad Fidem conversus libellum repudii juxta ritum Judaicum ad uxorem transmittebat in sua Infidelitate perfistentem, cujus ope libelli uxor Hebræa ad alia vota transibat. Adversus autem hunc abusum edita est à Nobis Constit. qua incipit; Apostolici ministerii, *edita die 16. Septembris 1747. in secundum tomum nostri Bullarii inserenda. Futiliter autem hæc pertractarentur in Synodo diœcesis, à qua Hebræi coguntur perpetuo exulare, nec proinde unquam in ea casus eveniunt, de quibus hactenus.*

Resp. 4. Matrimonium baptizatorum ratum, sed non consummatum, dissolvitur in duobus casibus. 1. Per professionem solemnem in religione approbata: ex cap. *Verum*, & cap. *Ex publico de convers. conjug.* & ex Concil. Trident. sess. 24. can. 6. Quia hæc conditio (Nisi religionem profitear ante consummationem) jure saltém ecclesiastico apposita est contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere nequit. Dum autem unus conjugum religionem ingressus est, alter non potest cum altero contrahere, nisi post professionem prioris, cùm per hanc solam dissolvatur Matrimonium.

Nota. Conjugibus ante consummationem conceduntur duo menses ad deliberandum de religione suscipienda, ex cap. *Ex publico* cit. intra quod tempus conjux cogitans de religione non tenetur consummare, nec potest sine injuria ad id cogi. Sed hoc exacto tenetur reddere debitum, si exigatur ab altero. Tamen quamdiu Matrimonium non est consummatum, tamdiu liberum est conjugibus religionem ingredi; & uno professo potest alter ad alias nuptias transire, ex cap. *Verum*. cit. Secus, si Matrimonium consummetur, etiam per vim & primo mense.

2. Ex Canonistis & Theologis plurimis dissolvitur per authoritatem Papæ, qui tanquam supremus Vicarius Dei potest, ob causam valde gravem, solvere tale Matrimonium.

Prob. 1. Ex facto plurium Pontificum, qui in hoc dispensarunt, ut Martini V. & Eugenii IV. teste S. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 21. §. 3. Pii II. & Pii IV. teste Navarro. Greg. XIII. teste Præposito, & Clementis VIII. & Urbani VIII. teste Conrado, &c. 2. Quia cum possit Papa dispensare in professione religiosa, per quam dirimitur Matrimonium ratum, cur non posset in Matrimonio ipso rato? Nam professio religionis est fortius vinculum, quam sit vinculum Matrimonii rati; cùm professio religionis hoc vinculum dissolvat, juxta illud juris axioma: *Si vinco vincentem te, à fortiori vincam te.* 3. Talis potestas expedit bono Ecclesiæ & saluti animarum. At Christus dedit suo Vicario omnem potestatem, quæ bono Ecclesiæ & saluti animarum expediret.

Nec obstat illud Christi, *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Matth. 19. Quia hæc verba spectant Matrimonium consummatum, quo solo conjuges fiunt una caro, ut docet Alexander III. cap. *Ex publico*. Unde Matrimonium est quidem insolubile, sed ab ipsis contrahentibus, & potestate merè humana, qualis non est hæc potestas Papæ, qui non dissolvit illud ut homo, sed ut Vicarius Christi, & ejus dispensator. Cum autem matrimonium ratum sit dumtaxat signum unionis Christi cum Ecclesia per charitatem, quæ in multis justis dissolvitur; non debet esse ita insolubile sicut consummatum, quod est signum unionis Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, quæ numquam dissolvetur, cap. *Debitum*, de bigam.

Nec inde sequitur, Matrimonium consummatum posse etiam dissolvi authoritate Papæ: nam hoc est omnino indissolubile ob perfectam significationem unionis Christi cum Ecclesia per assumptionem humanitatis. Et hoc Matrimonium à rato differt integraliter, sicut perfectum ab imperfecto seu minus perfecto in ratione signi. Nam Matrimonium ratum caret integrali perfectione, quæ complet consummatum in sua perfecta significatione unionis Christi cum Ecclesia per assumptam carnem: quam quidem perfectionem habet Matrimonium consummatum.

Nec obstat quòd Matrimonium ratum sit Sacramentum. Nam licet sit Sacramentum, pendet tamen à contractu humano tamquam fundamento, super quo contractu potestatem habet Ecclesia; quamvis Ecclesia nil possit circa Sacramenta, à contractu humano independentia.

Quæst. IX. *Num & quando licitum est di-*

ver-

vortium, *seu separatio conjugum*, *quoad thorum dumtaxat & habitationem*, *manente vinculo conjugali?*

Resp. Ob varias causas licite fieri potest, ex Concil. Trident. sess. 24. can. 8. & ex jure canonico, tit. *de divortiis*.

1. Quidem licitè fit in perpetuum ob alterius conjugis fornicationem, per quam intelligitur non solum adulterium, sed etiam omnis illicitus concubitus cum alio supposito, ut incestus, sodomia, bestialitas; his enim criminibus frangitur fides conjugalis, ex Matth. 5. & cap. 5. & 8. *de divort.* Imo tenetur divortium facere, nisi uxor resipiscat, ex Prov. 8. *Qui tenet adulteram, stultus est, & impius*, & ex cap. 3. *de adult.* Nam alioqui fieret particeps ejus peccatorum, tegumentum ei præbendo; & *ne peccato ejus consentire videatur; dum correctionem debitam non apponit*, ait S. Thom. Aliud est de uxore, nisi ipsa certo sciat virum adulterium ex divortio emendandum; quia uxor cùm non sit superior, non tenetur illum punire, nec censetur ejus adulterio connivere.

Porro est æquale jus divortii in utroque conjuge ob adulterium. Nam quoad thorum, fidem ac debitum conjugale, pares sunt vir & uxor, ex 1. Cor. 7. Et nemo tenetur debitum promissum præstare ei, qui pactum primus violavit.

Divortium tamen non est licitum in his casibus. 1. Si adulterium condonatum sit etiam tacitè, exercendo actum conjugalem, postquam cognitum est: nam ex cap. *Si illic* 23. quæst. 4. injuria condonata non potest postea puniri. Si vir ipse uxorem prostituerit, ex cap. 6. *de eo qui cognovit &c.* aut si fornicandi causam dederit, v. g. denegando ei injustè debitum; nam par non est, ut qui causam crimini injustè dedit, ex eo commodum percipiat. 3. Si adulterium non fuit culpabile, ut si uxor bona fide alteri nupserit, putans virum suum esse mortuum: nam privatio debiti est pœna, ideoque supponit culpam. 4. Si uterque conjux adulterium patravit, cap. 4. & 5. *de divort.* ita ut pars, quæ post compartis adulterium fornicata est, teneatur ad hanc redire; eique debitum reddere; *cum Matrimonii jus in utroque lapsum consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur*, cap. 6. *de adulter.*

Nota. Conjux innocens potest privata authoritate se separare quoad thorum, modo ei constet de alterius adulterio; cum debitum negari possit sine scandalo, & jus negandi habeat ob violatam sibi fidem contractus Matrimonii. At separatio quoad habitationem (quod est proprie divortium) cum sit publica, requirit authoritatem judicis Ecclesiastici, ex cap. 3. & 6. *de divort.* alioqui scandalum & perturbatio oriretur. Posset tamen authoritate privata fieri ad tempus ob grave periculum animæ, vel corporis imminens, quod aliter declinari nequeat. Parti autem ob adulterium dimissæ non licet ingredi religionem, vel suscipere sacros Ordines sine consensu partis innocentis, quæ habet semper jus revocandi alteram.

2. Licitum est divortium supradictum ob compartis hæresim supervenientem, cap. 6. *de divort.* vel ob sævitiam, vel ob alia crimina, ex quibus imminet animæ corporisve periculum. Nam Matrimonium non tollit jus naturale vitandi proprium periculum animæ & corporis. Non tamen licitum est ob alia crimina, quæ neutrum periculum secum afferunt cap. 2. *de divort.* Porro post sententiam divortii non perpetui, sed ad tempus, v. g. donec nocens mores emendarit, innocens non potest mutare statum per professionem religiosam, vel sacrum Ordinem suscipere; quia nocens saltem emendatus potest authoritate judicis repetere conjugem. Imò cessante periculo omni, & conjuge emendato uxor ad virum redire debet: nam *cessante necessitate illud quoque cessat, quod pro necessitate factum est*, cap. *Ordinationes* 9. quæst. 1.

3. Fieri potest ex mutuo consensu, studio vitæ perfectioris in religione, ex Matth. 19. *Omnis qui reliquerit domum .... aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet &c.* Quod si unus post consummatum Matrimonium religionem ingredi velit, debet & compars ingredi, cap. 4. *de convers. conjugat.* nisi in sæculo manens castitatem voveat, nec sit de incontinentia suspecta, cap. 8. eod. tit. Ut autem vir sacros Ordines suscipiat, sufficit, si uxor castitatem in sæculo voveat, cap. 5. eod. tit.

Quæst. X. *An Polygamia seu pluralitas uxorum simultanea est licita?*

Resp. Est illicita & irrita post Evangelium promulgatum. *Prob.* 1. Ex Luc. 16. *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur.* Ergo à fortiori mœchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et, Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit eos*, (unicum cum

unica

unica conjungens :) *propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una &c.* Ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis & Israelitis factam revocat, & Matrimonium ad primævam institutionem reducit. *Et non dixit; Tres, vel plures, sed duo; nec dixit; Adhærebit uxoribus, sed uxori*, ait Innocentius III. cap. 8. *de divort.* 2. Ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi. 3. Ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.* Esse etiam irritam polygamiam supra docet his verbis : *Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & conjungi Christus Dominus apertius docuit &c.*

Imò polygamia, sine licentia Dei, adversatur legi naturali. Quia 1. impedit saltem communiter bonam prolis educationem, & pacem domesticam ad eam necessariam: Nam vix fieri potest, ut non sit aliqua prædilectio & distinctio, vel neglectus aliquarum uxorum; nec invidia, jurgia, rixæ inter illas uxores, aliaque mala inde nascantur, idque ex natura rei, spectato feminarum nativo ingenio. Quare uxorum pluralitas adversatur pacificæ cohabitationi conjugum, aut gubernationi domesticæ, qui est secundarius Matrimonii finis, ut docet Aristoteles. Uxor quippe non subditur viro ut famula, sed ut socia & comprincipium, & in domestica gubernatione cum viro & sub viro principatum tenens. 2. Æqualitas contractus Matrimonii, ideoque ejus justitia exigit, ut sicut uxor tradit totaliter dominium sui corporis, sic suum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti possit, nec alteri tradere sine injuria alterius. Unde Innocentius III. cap. 8. *de divort.* ait : *Nec ulli unquam licuit simul plures uxores habere, nisi cui fuit divina revelatione concessum.* Et S. Hieron. in cap. 19. Matth. ait Christum *adducere in testimonium sacram scripturam & naturalem legem*, ut unitatem uxoris statuat.

Hinc infideles non possunt ad baptismum admitti, nisi unam tantum uxorem primo loco acceptam retineant, cæteris ut illegitimis dimissis, cap. 8. *de divort.* Si tamen alia fidem susciperet, præferenda esset: nam potest conversus, omnibus uxoribus infidelibus dimissis, aliam fidelem ducere.

Deus tamen polygamiam Patriarchis licitam reddidit, ad multiplicandum populum Dei, dividendo in plures uxores jus, quod ex natura contractus una habebat totaliter in corpus mariti, & suppeditando media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediretur, & alia mala sequerentur.

Nunquam autem conjunctio ejusdem feminæ cum pluribus viris permissa fuit. Quia hæc adversatur fini etiam primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur, ita ut vel nunquam, vel saltem rarissime sequatur, ut patet in meretricibus. Et quando non impeditur, incertum reddit patrem prolis, quod prolis educationi adversatur. Finis autem primarius Matrimonii est tum generatio prolis, tum ejus educatio.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

IMpedimenta Matrimonii alia sunt impedientia tantum, quæ reddunt illud solummodo illicitum. Alia dirimentia, quæ insuper efficiunt invalidum, si fuerit attentatum, unde sic vocantur, non quod Matrimonium semel valide contractum dirimant, cum Matrimonium semel validum, sit insolubile; sed quia faciunt ne valide contrahi possit. Porro semper dirimunt non obstante ignorantia invincibili, sive juris, sive facti circa illa. Quia non sunt pœnæ, quæ culpam supponant, sed inhabilitates morales ad matrimonium ob bonum commune statutæ, quæ non requirunt cognitionem sui ut contrahantur, cum bonum commune postulet, ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen, cum non sint subjecti legibus Ecclesiæ, non adstringuntur impedimentis solius juris Ecclesiastici : unde ob illa separari non debent, si convertantur.

Quæst. I. *Quot sunt impedimenta impedientia tantum?*

Resp. Sunt quatuor, quæ nunc certò vigent, & sub mortali obligant, cum materia præcepti sit gravis. Hoc versu continentur.

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum.

Primum itaque est Ecclesiæ vetitum, id est, prohibitio ab Episcopo vel Parocho facta de non contrahendo, ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innotescat, cap. 2. *de matrim. contract. &c.* cap. ult. *de clandest. desponsat.* Item prohibitio à

Concil.

Concil. Lateran. IV. & Trident. facta, ne contrahantur sine præviis denuntiationibus, vel earum dispensatione.

Secundum est tempus, quo nuptiæ sunt interdictæ, quod jure novo Concil. Tridentini sess. 24. cap. 10. est ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ exclusivè, & à die Cinerum usque in octavam Paschæ inclusivè. Sed quia ibi loquitur de solemnibus nuptiis, jure communi secundum multos solum prohibetur hoc tempore sub mortali solemnitas nuptiarum, nempe benedictio sponsi & sponsæ, traductio sponsæ ad ædes sponsi, choreæ, & convivia nuptialia. Unde Rituale Rom. dicit solum hoc tempore *solemnitates nuptiarum prohibitas esse; ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia: Matrimonium autem omni tempore contrahi potest*. Matrimonii tamen consummationem tunc prohiberi declaravit Sacra Congregatio, teste Fagnano, eo quod hæc non conveniat tempori, devotioni & pœnitentiæ dicato. Imò ex consuetudine, vel jure particulari multarum diœcesum, Matrimonii celebratio dicitur etiam tunc non permitti absque speciali causa, & licentia Episcopi.

Tertium, sponsalia prius cum alio contracta & nondum dissoluta. Quia tunc violaretur in gravi fides alteri data, & promissio onerosa ei facta, & ab eo acceptata, quæ obligat ex justitia graviter in re gravi, ex cap. *Atho* 27. quæst. 2.

Quartum est votum simplex castitatis in sæculo servandæ, vel ingrediendi religionem, vel suscipiendi Ordinem sacrum, vel nunquam nubendi, cap. 6. *Qui Clerici &c.* Nam votum jure divino naturali obligat ad sui observationem, ne fides Deo data violetur. Validum tamen esse Matrimonium, ex cap. cit. Nam ex natura rei res alicui promissa potest alteri validè, licèt illicitè dari. At votum simplex non corporis traditionem, sed solam promissionem complectitur. *Post votum simplex adhuc remanet homo dominus corporis sui, & ideo potest ipsum dare alteri, scilicet uxori*, S. Thom. in 4. dist. 38. quæst. 1. art. 2. quæst. 2.

Quæst. II. *Quænam observanda sunt circa Banna, seu denuntiationes futuri Matrimonii?*

Resp. Sequentia. 1. Licèt ad valorem Matrimonii non requirantur, cum nullo jure ob earum defectum irritetur; tamen graviter præcipiuntur à Concil. Lateran. IV. & Trident. sess. 24. cap. 1. Quare qui sine illis, vel legitima dispensatione Episcopi contrahunt, & Parochus assistens, peccat mortaliter. Quia violant præceptum Ecclesiæ in re gravi, ubi agitur de gravissimis malis impediendis: nisi tamen excusaret urgentissima necessitas, qualis reperitur in articulo mortis; ut si concubinarius brevi moriturus velit & debeat contrahere Matrimonium cum concubina, tunc si nequeat adiri Episcopus vel ejus Vicarius, Parochus per epichiam poterit interpretari legem illam in tali casu non obligare.

2. Ex præcepto fieri debent tribus diebus festivis continuis, non tamen immediatis, ab utriusque contrahentis Parocho, vel Parochis in Ecclesia inter Missarum solemnia, nisi ex causa justa Ordinarius dispenset, ex Concil. Lateran. IV. cap. 51. & Tridentin. sess. 24. cap. 1. Quare si contrahentes sint diversarum parochiarum, debent fieri denuntiationes in utriusque parochia: & tunc unus Parochus non potest Matrimonio assistere, nisi habeat testimonium alterius Parochi de illis factis. Quod si alteruter sponsus non ita pridem in aliqua parochia commoretur, denuntiationes fieri debent eo in loco, ubi diutius manserit, ut facilius impedimenta, si quæ fuerint, detegantur: Quoad vagos vero Parochus nihil debet agere sine licentia Ordinarii, ut jubet Concil. Trident.

(✣) *Nota*. In lib. VII. cit. Tract. c. 69. num. 2. de publicatione matrimonii in Ecclesia facienda, hæc habentur: *Et ne recedamus ab exemplo matrimonii, cui hactenus institimus, Innocent. III. in Concilio Generali Lateranensi* relat. in cap. Cum inhibitio, de clandestin. desponsat. *matrimonium priusquam celebretur, publice in Ecclesia denuntiari præcepit; eamdemque publicationem, ter faciendam statuit Tridentinum* cit. cap. 1. sess. 24. de reformat. matrim. *nisi Episcopus, aut omnes, aut earum aliquam omittendam censuerit, quod ejusdem judicio, & prudentiæ relinquitur: Parochus autem matrimonio interesse præsumens, cui legitimæ non præcesserint denuntiationes, suspensione ab officio triennio duratura, aut etiam graviori pœna plecti jubetur* in cit. cap. Cum inhibitio, §. final. *à qua quidem suspensione, cujus tempus est à jure determinatum, non posse eumdem, intra triennium, ab Episcopo absolvi, docent Sanchez* de matrim. lib. 3. disp. 52. num. 2. *Guttierez* de matrimon. cap. 75. num. 22. *& Pontius* lib. 5. cap. 37. n. 11. *Ipsis vero Contrahentibus, quia Ecclesiæ mandatum, in re saue gravi, contemnunt,*

condignam pœnitentiam injungendam, in eod. cit. §. final. *ſtatuitur* : *Teſtibus tamen, qui ejuſmodi matrimoniis aſſiſtunt, nulla pœna, neque à Concilio Lateranenſi, neque à Tridentino reperitur impoſita* : *at nihilominus plerique Diœceſana Synodi in illos duxerunt animadvertendum, pœna excommunicationis latæ ſententiæ*; *quamvis porro Soto* in 4. diſt. 28. quæſt. 1. art. 2. §. Quo igitur. *abſonum viſum ſit, à particulari Synodo illam in prædictos teſtes irrogari pœnam, à qua infligenda Concilia Generalia abſtinuerunt, ac proinde præfatas Conſtitutiones irritas exiſtimaverit*; *rectius tamen earumdem validitatem propugnat, atque à Soti argumentis vindicat Sanchez* cit. lib. 3. diſp. 46. num. 8. *etenim cum teſtes prædicti authoritatem præſtent matrimonio ab Eccleſia interdicto, graviter profectò in Eccleſiæ leges delinquunt* : *quapropter Synodales Conſtitutiones eorum culpam, debita coercentes pœna, nihil agunt contra Canones, ſed Canones ipſos tuentur, ac fovent*; *ſicuti animadvertit etiam Fagnanus* in cit. cap. Sicut olim num. 78. de accuſat. *ubi loquens de Synodo Provinciali, quod in re, quam in præſente verſamus, non plus auctoritatis habet, quam Diœceſana, ait* : Non tamen horum poteſtas adeo reſtringitur, quin multa ſtatuere poſſint circa ea, quæ totam provinciam concernunt, præter jus commune . . . ſuiſque decretis jus commune adjuvare, addendo novas pœnas, vel antiquas augendo.

3. Inter ſingulas proclamationes, item inter ultimam & ipſam Matrimonii celebrationem intercedere debet aliquod intervallum, juxta cujuſque diœceſis ſtatuta.

4. Eſt mortale ſi una è tribus omittatur, niſi probabilis abſit ſuſpicio Matrimonium poſſe malitioſe impediri; tunc enim Concil. Tridentin. permittit unicam denuntiationem præmitti, aut etiam nullam de licentia Ordinarii, ſi hoc putetur neceſſarium ad amovendum periculum.

5. Si intra duos menſes poſt factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, illæ repetantur, ni aliter Epiſcopo videatur. Ita *Rituale Rom.* quia interea poſſent ſponſi contraxiſſe aliquod impedimentum.

6. Qui extra confeſſionem novit aliquod impedimentum, etiam occultum, inter nupturientes, tenetur ſub mortali illud detegere, tum ex præcepto Eccleſiæ, tum jure naturali. Nam tunc agitur de bono communi, ſalute proximi, & valore Sacramenti; & quiſque graviter tenetur, præſertim jubente ſuperiore, impedire grave damnum proximi, qualis eſt nullitas Matrimonii, ex qua plura peccata & incommoda oriuntur, ut concubinatus, illegitimitas filiorum. Unde Concil. Camerac. ann. 1565. jubet excommunicari eum, qui verum impedimentum ſciens reticuerit, ſicut qui falſum finxerit.

Nec obſtat quod nequeas probare impedimentum; nam unus teſtis fide dignus Matrimonium impedit, ex cap. 27. *de ſponſal.* donec oppoſitum probetur. Quòd ſi inde oriretur infamia denuntiato, teneris privatim admonere, ut à Matrimonio deſiſtat: quod ſi nolit, teneris monere Parochum. Item quiſque tenetur declarare ſi alteruter habeat impedimentum prohibens, ob præceptum Eccleſiæ; & quia quiſque tenetur impedire peccatum proximi, & peccati executionem, cum poteſt ſaltem ſine ſuo gravi damno.

7. Parochus, cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, nec ei aſſiſtere, ſed remittere ad Epiſcopum vel ejus officialem.

Quæſt. III. *Quot ſunt impedimenta dirimentia?*

Reſp. Poſt Concil. Trident. ſunt quindecim his verſibus comprehenſa.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen,
honeſtas,
Ætas, affinis, ſi clandeſtinus, & impos,
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Porrò eſt peccatum mortale contrahere cum aliquo ex hiſce impedimentis: nam fit contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, & attentatur Sacramentum, quod non poteſt effici. Hinc ne quidem metus gravis excuſaret à peccato: nam vel cum aliquo ex his ſcienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc tentaret Sacramentum, quod non poteſt efficere; vel ſolum fingeret ſe intendere, & tunc fingeret ſe miniſtrare Sacramentum, quod non vult miniſtrare, quod utrumque eſt graviter injurioſum Sacramento.

1. *Error*. Si ſit circa ſubſtantiam perſonæ, jure etiam naturali Matrimonium irritat. Quia impedit conſenſum in ſubſtantiam contractus, nempe in perſonam, qua cum contrahitur: nam perſona eſt ſubſtantiale ac primarium objectum Matrimonii, cum ſit res ipſa, circa quam contractus Matrimonii primariò verſatur. At nullus eſt contractus ſine conſenſu circa ſubſtantiale objectum illius.

Idque

Idque etiamsi error sit solum concomitans, quia adhuc deest consensus actualis positivus essentialiter requisitus ad hunc contractum: nam quod incognitum est, non potest esse actu volitum. Unde Lia pro Rachele obtrusa Jacobo, *Genes.* 29. non fuit vere ejus uxor, nisi postquam ipse detecta fraude Liam acceptavit in uxorem.

Si verò error sit solum circa qualitatem, seu accidentia personæ, ut nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem &c. non dirimit Matrimonium, etiamsi alterius contrahentis dolus ei causam dedisset. Quia nihilominus adest consensus absolutus in personam, cum qua contrahitur, quæ est objectum directum ac substantiale hujus contractus: nam defectus accidentium non tollit substantiam rei, nec consensum absolutum in rem ipsam, causa 29. quæst. 1.

Excipe 1. Nisi error qualitatis redundet in errorem personæ, ut cum qualitas personam determinat, distinguitque à quavis alia: ut si intendas contrahere cum primogenita, quam aliter non novisti, & ejus loco detur secundogenita; nam error circa talem qualitatem impedit consensum circa objectum substantiale per illam determinatum. 2. Nisi consensus datus sit solum sub conditione talis qualitatis, circa quam erratur, ut si dicas: *Accipio te in uxorem si es dives*, vel *nobilis &c. Secus, non te accipio*. Tunc enim qualitate ista non subsistente Matrimonium nullum est, propter defectum consensus in personam alligati tali qualitati: nam consensus conditionatus non subsistit, non subsistente conditione, cui alligatur. Sed tunc requiritur ut contrahens habeat actu voluntatem non aliter contrahendi, vel antea habuerit, nec revocarit. Verum si conditio exterius non exprimatur, contractus in foro externo censetur absolutus: unde si quis interius consensisset tantum sub conditione, si sit dives, nobilis &c. cogeretur illam ducere, & consensum absolutum dare.

II. *Conditio*. Conditio servilis ignorata, dum persona libera contrahit cum persona serva putans esse liberam, ex cap. *Si quis ingenuus* 29. & ex cap. 2. & 4. *de conjugio servorum*. Ratio hujus impedimenti est, ut tollatur magna contractus inæqualitas, & ut impediatur gravis injuria personæ liberæ ignoranti illata. Valet tamen Matrimonium, si persona libera cognoscebat alterius servitutem, ex cap. cit. nam tunc consentit in illam inæqualitatem; vel si persona serva ducat aliam servam, putans esse liberam; quia par est utriusque conditio, *ibid.* Nomine personæ servæ hic intelligitur mancipium, in quod dominus habet plenum jus vendendi, donandi, & quibuslibet operibus servilibus occupandi.

III. *Votum*. Scilicet votum solemne castitatis per professionem factam in religione approbata, vel per susceptionem Ordinis sacri, ex Conc. gen. Later. I. cap. 21. & Later. II. cap. 7. ex cap. un. de voto in 6. & ex Conc. Trident. sess. 24. can. 9. ibi: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto . . . anathema sit*. Item votum simplex castitatis in Societate Jesu post biennium novitiatus emissum, ex Bulla Gregor. XIII. *Ascendente Domino*. Religiosi autem, Moniales, Clerici in Sacris constituti, & Laici in gradibus prohibitis tentantes inire Matrimonium, excommunicantur ipso facto, ex *Clement.* de consang.

IV. *Cognatio*. Triplex est cognatio dirimens Matrimonium. Prima dicitur legalis, & est vinculum, seu propinquitas personarum orta ex adoptione perfecta, per quam persona extranea assumitur in filium vel filiam, ac hæredem necessarium, & transit in patriam potestatem adoptantis. Hæc Matrimonium dirimit in perpetuum inter adoptantem & adoptatum, adoptatique posteros usque ad quartum gradum inclusive; inter adoptatum seu adoptatam, & filios aut filias adoptantis, sed solum usquedum liberi sint à potestate patria per mortem adoptantis, vel per emancipationem, cap. unic. *de cognat. legali*.

Secunda est cognatio spiritualis, quæ est vinculum, seu propinquitas personarum jure Ecclesiastico inducta, ratione Baptismi, & Confirmationis. Irritat Matrimonium inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem, nec non inter Patrinos seu susceptores, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem; item inter confirmantem, & confirmatum, confirmatique Patrem, & Matrem. Inter hos, & non plures contrahitur, ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 2.

Porrò non contrahitur à Procuratore, sed à solo mandante, ut teste Fagnano resolvit Sacra Congregatio. Nam hic solus à Parentibus baptizandi designatur, & Patrinus reputatur, & ut causa principalis suscipit ac tangit per Procuratorem tanquam

per instrumentum, qui non agit nomine suo sed mandantis. Contrahitur tamen etiam à Laico baptizante in casu necessitatis; qui proinde non potest ducere Puellam à se baptizatam, vel ejus-Matrem.

Tertio est cognatio naturalis, quæ dicitur consanguinitas, & est propinquitas seu conjunctio sanguinis inter personas, vel ab eodem stipite propinquo descendentes, ut sunt Fratres, & cognati, vel quarum una descendit ab altera, ut sunt pater, & filia, avus, neptis, &c. Hæc distinguitur per lineas, & gradus.

Linea est ordinata series personarum sanguine junctarum, constans certis gradibus: & duplex est, nempe recta, & transversa seu collateralis.

Linea recta est ordinata series ascendentium, & descendentium, ab eodem stipite directè procedentium, quorum scilicet unus ab altero descendit, ut Patris, Filii, Nepotis, Pronepotis &c. In hac linea juxta jus Canonicum non computatur personæ; quæ est communis stipes, id est, ex qua aliæ ducunt originem.

Collateralis seu transversa est ea, quæ continet personas descendentes quidem ab uno communi stipite, seu quarum nulla descendit ab altera: unde dicuntur collaterales, ut sunt frater, & soror, consobrinus, & consobrina &c. Per gradum hìc intelligitur distantia personarum consanguinearum inter se à communi stipite.

Ad cognoscendos gradus hæ sunt regulæ. 1. In linea recta tot sunt gradus, quot generationes seu personæ, dempto stipite: sive tot gradibus una persona distat ab alia, quot generationibus seu personis inferior à stipite descendit. Sic filius vel filia distat à Patre, & Matre uno gradu; Nepos vel Neptis ab Avo, & Avia duobus gradibus, & sic deinceps. 2. In linea collaterali si personæ æqualiter à communi stipite distent, eo gradu inter se distant, quo distant ab eodem stipite, sive tot gradibus inter se distant, quot generationibus descendunt à communi stipite. Sic frater, & soror sunt in primo gradu, consobrini seu liberi fratrum in secundo, horum filii in tertio, & ita deinceps, cap. *ad sedem* 35. quæst. 5. Nam cùm adæquata horum conjunctionis ratio sit unio cum stipite, non possunt magis, aut minus inter se distare, quàm a stipite.

Si verò personæ inæqualiter distent à communi stipite, in gradu se contingunt, quo remotior distat à stipite. Nam personæ collaterales non debent magis, aut minus inter se distare, quàm una distet à stipite, cui est horum propinquitatis ratio. Unde filia, & frater Patris sunt consanguinei in secundo gradu; & si una sit in quinto, altera in quarto, censentur esse inter se in quinto, sicque inter illas non est impedimentum, cap. *Vir.* de consanguin.

Consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium saltem jure humano, ex resp. Nicolai I. ad consulta Bulgar. cap. 39. Ibi: *Inter eas personas, quæ parentum liberorumque locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter Patrem & Filiam, vel Avum & Neptem, vel Matrem & Filium, vel Aviam & Neporem, & usque ad infinitum.* Imò juxta multos etiam jure naturali, saltem secluſa necessitate extrema conservandi speciem humanam: tum quia concubitum inter ascendentem & descendentem refugit ipsa natura, ut valdè indecentem; & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere, ut patet ex l. ult. 9. de tit. nuptiarum, ubi dicitur: *Jure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendentium vel descendentium Uxorem duxerit.* Tum quia est contra reverentiam debitam progenitoribus: nam per conjugium fit æqualitas, seu mutua subjectio quoad debitum, & per actum conjugalem turpitudo quædam alterius revelatur, ex c. 18. *Levit.* Quod repugnat reverentiæ, quam descendentes debent ascendentibus: omnes quippe ascendentes habent rationem principii, & superioris; descendentes verò loco liberorum habentur, cùm causa causæ sit etiam causa causati. Deus autem ut naturæ author, & Matrimonii institutor, non censetur concessisse potestatem contrahendi matrimonium per se habens indecentiam ac repugnantiam cum natura rationali; & nemo habet potestatem tradendi dominium corporis sui, nisi dependenter à Deo, qui est supremus rerum ac jurium omnium Dominus. Certè omnes fatentur, nullum esse jure naturæ Matrimonium in primo gradu, ut inter Patrem & Filiam, aut Matrem & filium, quia id exigit reverentia specialis suo principio immediato debita.

Consanguinitas in linea collaterali nunc irritat Matrimonium duntaxat usque ad quartum gradum inclusivè, cap. *Non debet*, de consanguin. ex Concil. Gener Later. IV. cùm antea usque ad septimum dirimeret; & quidem juxta multos jure naturali in primo gradu, ut inter fratrem & sororem,

extra

extra neceſſitatem conſervandi, vel propagandi genus humanum. Quia conjugium fratris cum ſorore continet gravem indecentiam, ut patet ex communi ſenſu hominum etiam Ethnicorum, qui has nuptias ſemper exhorruere: unde Abraham, *Geneſ.* 12. judicavit Ægyptiis perſuaſum iri Saram non eſſe Uxorem ſuam, ſi putarent eam eſſe ejus ſororem. In aliis verò ſolo jure humano, cùm in ſecundo gradu poſſit Papa diſpenſare, ex Concil. Trident. ſeſs. 24. cap. 5. Et infidelium Matrimonia in eo gradu valida ſint, ex cap. 8. *de divort.* Ratio autem impedimenti conſanguinitatis, & affinitatis eſt. 1. Ob reverentiam quam ipſi conſanguinei ſibi mutuò debent, propter originem ob eodem ſtipite tractam, & ſanguinis communionem. 2. Ad removendum periculum fornicationis, ſeu inceſtus, à quo valdè arcet impotentia Matrimonii ſecum ineundi; nam alioquin cùm conſanguinei & affines, aut in eadem domo commorentur, aut paſſim ſe inviſant, & familiari conſuetudine utantur, magnus fornicationi pateret aditus. 3. Ad amicitiæ vincula protendenda cum extraneis.

Nota 1. Conſanguinitas inter duas perſonas, poteſt eſſe duplex ex duplici capite. 1. Quia ſunt duo ſtipites: ut ſi duo fratres contrahant cum duabus fœminis inter ſe conſobrinis, liberi ex his duobus conjugiis nati erunt in ſecundo gradu ex parte Patrum, & in tertio gradu ex parte Matrum; & tunc dicuntur eſſe in ſecundo, & tertio ex duobus ſtipitibus. 2. Quia licèt ſit unus ſtipes, ab eo deſcendentes inter ſe Matrimoniâ contraxerunt, ex quibus nati liberi ſunt dupliciter conſanguinei. Cùm autem eſt duplex conſanguinitas, tunc eſt quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione diſpenſationis.

Nota 2. Graviter peccaret, qui etiam propter mortis periculum ſine diſpenſatione abſolutè contraheret cum perſona conſanguinea, vel affini in gradu prohibito, & copulam exerceret. Nam tunc cùm Matrimonium ſit nullum, copula eſſet fornicatio, imo inceſtus lege naturali prohibitus. *Azor.*

Nota 3. Spuriorum duorum liberi ac Nepotes contrahunt eadem impedimenta Matrimonii inter ſe, & cum legitimis parentum Filiis ac Nepotibus. Quia hæc fundantur in communione ſanguinis ejuſdem, qui perinde ſpuriis ac legitimis communicatur.

V. *Crimen*. Duo crimina præter raptum irritant Matrimonium. Primum eſt homicidium, quo duo ex prævia conſpiratione; etſi abſque prævio adulterio, conjugem alterutrius occidunt, ſive per ſe, ſive per alium phyſicè, vel moraliter, conſilio, ſuaſione, imperio, ex intentione poſtea Matrimonium inter ſe ineundi, cap. 1. *de converſat. infidel.* vel quo poſt admiſſum adulterium interficitur, etſi ſine prævia conſpiratione, conjux unius ab alterutro adultero, ex intentione contrahendi Matrimonium cum ſuperſtite conjuge, licèt mortem illam nolente, & ignorante, cap. 3. *de eo, qui duxit &c.* Nec refert an vir, aut Uxor occidatur.

Homicidium verò patratum ſine intentione ineundi Matrimonii, vel ſine prævia conſpiratione, & adulterio, non dirimit Matrimonium, quia jura exprimunt. Idem dic de tentata, ſed non perfecta cæde, quia requiritur mortis machinatio efficax, & perfecta; cùm leges illæ ſint pœnales, ideòque ſtrictæ interpretationis.

Secundum eſt adulterium ſic commiſſum, ut adulteri ante, vel poſt adulterium, quantum eſt de ſe, Matrimonium ineant viva conparte, vel ſaltem promittant ſe inituros illa mortua, cap. ult. *de eo qui duxit &c.* Ad hoc autem neceſſe eſt. 1. Ut adulterium ſit conſummatum, & quidem ſcienter, ut tale ab utroque commiſſum. 2. Ut promiſſio facta ſit tempore Matrimonii ſive ante, ſive poſt adulterium, & ab altero acceptata, non tamen, ut ſit mutua, nec juxta multos, ut ſit ſincera. Ratio hujus impedimenti eſt, ne ſpe Matrimonii futuri ſumatur anſa machinandi mortem conjugis. At valet Matrimonium inter adulteros poſt mortem conjugis, niſi alteruter ejus necem machinatus fuerit, vel dum viveret, Matrimonium promiſerit, cap. 6. *de eo qui duxit &c.*

VI. *Diſparitas cultus ſeu religionis*. Hæc irritat Matrimonium inter perſonam baptizatam, & non baptizatam. Idque ſolo jure Eccleſiaſtico per univerſalem, & antiquiſſimam conſuetudinem vim legis habentem, non tamen ante ſextum ſæculum inducto. Unde Sancta Monica, teſte S. Auguſtino, lib. 9. Confeſſ. cap. 9. nupſit viro infideli, & Sancta Clotildis Clodovæo Regi nondum baptizato.

At valet Matrimonium perſonæ Catholicæ cum hæretica, vel cum apoſtata baptizato, cùm nullo jure irritetur, licèt ſit prohibitum jure Eccleſiaſtico; imò, & naturali, ſi ſit mortale periculum ſubverſionis. Secluſo tamen periculo, & poſitis certis con-

ditionibus, ſecundùm communem ſententiam, licitum eſt ex diſpenſatione Papæ, & reipſa hanc Urbanus VIII. ob communem religionis utilitatem conceſſit Henricæ Borboniæ, ut nuberet Carolo Anglorum Regi Hæretico.

(✣) *Nota*. De Matrimonio perſonæ Catholicæ cum Hæretica, vide lib. 6. cap. 5. ejuſdem Tractatus de Synodo Diœceſana, ex quo ſequentia referimus; *In Divinis*, inquit, *cum Hæreticis communicant Catholici, qui cum iiſdem ſeſe Matrimonio jungere non dubitant: Etenim cum Matrimonium unum ſit ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, à Chriſto Domino inſtitutis, idem eſt Matrimonium cum Hæretico contrahere, ac unum, idemque Sacramentum, una cum eodem, vel confiteare, ſi nimirum ipſimet contrahentes ſint talis Sacramenti Miniſtri, quod magis communiter opinantur Scholaſtici, vel ſaltem percipere, ſi ſcilicet, quod alii, præſertim ex recentioribus Theologis autumant, illius Miniſter ſit ſolus Sacerdos: utrumque autem, & illicitum, & ſacrilegum eſſe, nemo dubitat: Quare Eccleſia iiſdem fere legibus, quibus Chriſtianis interdixit, ne connubia inirent cum infidelibus, Catholicos pariter à ſacrilegis nuptiis cum Hæreticis contrahendis, deterruit. Concilium Laodicenum* can. 10. (tom. 1. collect. Hard. col. 784.) *ait*: Quod non oporteat indifferenter Eccleſiaſtico fœdere nuptiarum Hæreticis ſuos filios filiaſque conjungere; *Agathenſe* can. 67. *relato à Gratiano XXVIII.* quæſt. 1. tom. 16. Non oportet cum Hæreticis miſcere connubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere, ſi tamen profiteantur Chriſtianos futuros eſſe ſe, & Catholicos; *Concilium Chalcedonenſe* can. 14. *Lectoribus, & Cantoribus, inter inferiores Clericos interdicit*: Hæretico, vel Pagano, vel Judæo ſe conjungere, niſi forte promittat ſe ad Orthodoxam Fidem perſona Orthodoxa copulanda transferre; *haſce vero ſanctiones roboravit Bonifacius VIII.* in cap. Decrevit, de Hæreticis in 6. *ubi dete privandam ſtatuit Mulierem, quæ ſcienter viro hæretico nupſerit. Iis igitur in Provinciis, in quibus ejuſmodi conjugia, non ſine ſacrorum Canonum contemptu, paſſim celebrantur, debet Epiſcopus, in ſua præſertim ſynodo, ab illis, in propriarum animarum perniciem contrahendis Catholicos abſterrere, quod Nos faciendum ediximus* in noſtra Conſtitutione 34. §. 3. noſtri Bullar. tom. 1. *præcipue quoque Epiſcopalis muneris partes erunt, maxima Catholicis denuntiare pericula, quæ eam ipſis, quam naſcituræ ſoboli, ex præſentis imminet nuptiis, quæ propterea cohoneſtari nequeunt, obtentu ſolius conſuetudinis (verius corruptelam dicerent) niſi ea amoverantur pericula, quod tamen vix evenire poſſe, recte notant Layman* Theolog. moral. lib. 5. tract. 10. part. 1. cap. 14. num. 2. *Piringh* ad tit. de ſponſal. & Matrim. num. 166. *Reinffenſtuel* ibid. num. 360. *Engel* ad tit. de Matrim. contract. contra interdict. Eccleſ. §. 1. num. 2. *Gobat.* Theolog. experim. tract. 9. cap. 11. num. 216. *Nicolaus Serarius in opuſc.* de Catholicorum cum Hæreticis Matrimoniis. *Van-Eſpen* l. E. part. 2. tit. 13. cap. 9. numer. . . . *aliique paſſim*.

4. *Curam inſuper idem ſubibit Epiſcopus ritus nuptiarum, quæ à Catholicis celebrantur, in locis Hæretico Principi ſubjectis; ut enim legibus pareant, ab eodem Principe latis, pœnaſque evadant tranſgreſſoribus inflictas, coguntur alicubi Cathelici, Matrimonium inter ſe contracturi, Acatholicum Miniſtellum adire, ſuumque in conjugium conſenſum, coram eo præſtare; dubitatur autem an id, ſine piaculo fieri queat. Certum utique eſt, ita initum Matrimonium, viribus carere, ſi inibi publicatum fuerit Tridentini decretum* cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. Matrim. *nec conſentientes, veres conjuges fieri, niſi, ſive antea, ſive poſtea, juxta præſcriptam à Tridentino normam, Matrimonium celebraverint, coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote, Parochi vices gerente, & duobus teſtibus: ſed difficultas tantum eſt, an poſtquam Tridentini ſanctioni ſunt obſequuti, aut ad eidem poſtea obſequendum ſunt parati, licite poſſint etiam legibus Patriæ obtemperare, & coram Heterodoxo Miniſtello ſe ſiſtere. Negat Leſſius* in auct. col. 24. V. Hæreticorum converſatio, *ejuſque opinio veriſſima eſſet, ſi Hæreticus Miniſtellus adhiberetur, tanquam perſona ſacra, quæ ſacram cæremoniam intenderet exercere, ac per eam ſanctitatem tribuere contractui Matrimoniali; tunc ſiquidem viderentur Catholici eum agneſcere tanquam legitimum Chriſti Miniſtrum, ritumque hæreticum approbare, & profiteri: Verum, cum plerumque res aliter ſe habeat, illeque Catholicorum Matrimoniis ſolum aſſiſtat, tanquam Miniſter mere politicus, neque virtute verborum, quibus conjugibus bene apprecatur, ullam credat ſanctitatem accedere eorum conjugio, quod Sacramentum eſſe, noſtri temporis Hæretici communiter inficiantur, rectius idcirco ſe eidem ſiſtentes Catholicos, ut Patriæ legibus morem gerant, gra-*

viaque

vaque evitent incommoda, quæ secus sibi imminerent, à culpa excusant Joannes Veriuys in suo Pastorali tract. 13. art. 7. *Arsdekin* Theolog. triparcita tom. 2. part. 2. tract. 4. de Matrim. cap. 8. §. 2. num. 17. *La Croix* lib. 6. part. 3. de Matrim. num. 775. *Pietre* quæst. Theolog. part. 6. pag. 448. *In hac quoque sententia fuit Sacra Congregatio Sancti Officii, quæ hanc quæstionem diligenter, uti solet, examinavit, & die 29. Novembris anni 1672. in eum, qui sequitur modum, definivit:* Catholici qui Matrimonio juncti sunt coram Parocho, & testibus Catholicis in pluribus locis: (ita invaluit consuetudo) solent coram Ministro Hæretico, seu Protestante rursus conjungi, ad evitanda gravia damna; neque potest consuetudo hæc à Clero corrigi. Peccant ne? Et quo peccato Catholici, sic denuo conjuncti coram Ministro Hæretico? Et quomodo se gerere debeat erga illos Ordinarius loci? Sacra Congregatio respondit: Quatenus Minister assistat Matrimoniis Catholicorum, uti Minister politicus, non peccare contrahentes. Si vero assistat, ut Minister addictus Sacris, non licere, & tunc contrahentes peccare mortaliter, & esse monendos.

5. *Huic Sacræ Congregationis sententiæ nostram Nos auctoritatem adjecimus*, in nostra Constit. 89. §. 10. nostri Bullar. tom. 1. *ubi Fidelibus degentibus in regno Serviæ, finitimisque regionibus, interdiximus, ne, Matrimonio inter se, Catholico ritu, celebrato, illud renovare præsumant coram* Caddi; *nostram tamen interdictionem, hac temperavimus limitatione, nisi scilicet nuptiarum cæremonia explenda, coram* Caddi, *actus sit mere civilis, nullamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve superstitionis genus includat. Hujusmodi decreta in unum collecta, & disertius explicata juste ac sancte, præcipuum locum occupabunt in Synodo, si qua fiat ab Antistite, seu Vicario Apostolico, cui concredita sit cura Fidelium, loca incolentium, Hæretico Principi subjecta; quinimmo oportebit eidem Synodo adjungere institutionem, qua solerter edoceantur Fideles prædictam civilem cæremoniam, coram Hæretico Ministello explendam, vires, & firmitatem non tribuere conjugiis Catholicorum, quibus propterea abstinendum erit ab omni conjugali consuetudine, nisi suas nuptias coram Ministro Catholico, & duobus testibus vere celebraverint. Inepte autem similes institutiones intruderentur in Synodum Diœcesis, ab Hæreticorum regionibus quàm longe dissita.*

VII. *Vis*, si injustè inferatur, pœnis, vexationibus, minis, quæ metum gravem incutiant ad consensum extorquendum. Nam metus gravis injustè à quovis etiam alio tertio incussus ad extorquendum consensum, irritat Matrimonium, cap. 14. 15. & 28. *de sponsal.* sufficit metus mali gravis probabiliter imminentis, sive illud sit grave absolutè, & in se, sive tantùm respectivè ad timentem: æquè enim notabiliter tollit injustè voluntarium perfectum. Ratio impedimenti est, quia si esset validum, cùm natura sua sit indissolubile, injuria numquam posset tolli, nec pars innocens in priorem statum restitui; & inde gravissima incommoda sequerentur: nam Matrimonia coacta infelices habere solent exitus, cùm non fundentur in mutuo amore. Præterea fidelium Matrimonium significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ fundatur in amore libero ac voluntario, non in coactione.

Dixi 1. *Metus gravis*: nam levis metus etsi injustus, non irritat ex cap. 6. *de sponsal.* quia non notabiliter minuit libertatem, & facilè contemni potuit. 2. *Injustè*: nam si metus sit justè incussus ab homine, valet Matrimonium, ex cap. 10. *de sponsal.* & cap. 2. *de adult.* quia fuit sufficienter voluntarium in suo principio, & nulla intervenit injuria. Sic valet ex metu justæ excommunicationis, vel pœnæ à judice intentatæ contractum. Unde qui contraxit sponsalia, compelli potest metu censuræ ad Matrimonium, cap. cit. Imò valeat etiamsi metus justè incutiatur à privato homine, ut si stupratori filiæ suæ minas pater intentet, se eum apud judicem delaturum, nisi eam ducat. Nam qui justè procedit, non dicitur vim inferre: secus, si minetur se eum occisurum. 3. *Ad extorquendum consensum*: nam si metus injustè incutiatur ob alium finem, v. gr. vindictam, ut si quis ad placandum inimicum necem minantem ducat ejus filiam, vel si injustè detentus in carcere ob aliam causam, ut eo se liberet, ducat filiam judicis, vel custodis, valet Matrimonium. Quia ille metus, ut supponitur, non est per se directe causa Matrimonii, sed tantùm occasio; nam ille sponte tale medium evadendi eligit: 4. *A quovis alio &c.* Nam si metus ortus sit à causa naturali, vel spontè susceptus, v. gr. ex metu naufragii, seu mortis instantis, valet Matrimonium: quia tunc sine alterius injuria, & à nullo alio nisi à se ipso compellitur ad contrahendum. *Vide dicta de metu in Contract.*

VIII. *Ordo Sacer*, nempe Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium, ob annexum votum solemne castitatis, & legem Ecclesiasticam, cap. 1. *de Cleric. conjug.* & ex Conc. General. Lateran. I. cap. 21. & Lateran. II. cap. 7. & Trident. sess. 24. can. 9.

IX. *Ligamen* est vinculum prioris conjugii sive rati tantùm sive consummati, quo durante secundum jure divino est invalidum: nam in lege nova polygamia nec licita, nec valida est. Hinc conjux non potest aliud Matrimonium inire, nisi habeat certitudinem moralem de morte compartis, cap. 2. *de secund. nupt.* ibi: *Nullus ad secundas nuptias migrare presumat, donec ei constet quòd ab hac vita migravit conjux ejus.* Alioquin enim exponeret se periculo mœchandi.

Quòd si post contractas bona fide secundas nuptias dubitet de morte prioris conjugis, tenetur quàm primum diligenter inquirere veritatem, & interim abstinere à petendo debito, non tamen à reddendo; nam petendo exponeret se periculo fornicandi, & negando inferret injuriam possessori bonæ fidei. Si verò de prioris conjugis vita constiterit, tenetur posteriorem statim relinquere, & ad priorem reverti, ex cod. cap. nam subsistit prius Matrimonium, & posterius invalidum est.

Si verò uterque mala seu dubia fide processit, neutri licet petere, & reddere debitum: quia neutri est possessio juris pro petendo debito; nam possessio juris inchoari nequit cum mala vel dubia fide. Si autem unus tantùm cum dubio contraxit, hic non potest petere debitum, etsi debeat reddere: nam contraxit mala fide, & sine judicio prudenti de morte conjugis.

Porrò sola absentia multorum annorum, nec sola fama fundat certitudinem moralem sufficientem. Sed requiritur testimonium authenticum mortis conjugis, approbatum ab Ordinario, sine cujus licentia Parochi non debent tunc agere. Quòd si desit testimonium authenticum conjugis jam diu absentis, necesse est ut hanc testentur homines fide digni.

X. *Honestas*, seu justitia publicæ honestatis, est quædam affinitas, seu propinquitas personarum jure civili, & Canonico inducta, proveniens vel ex sponsalibus validis, & absolutis, vel ex Matrimonio rato non consummato, ob publicam morum honestatem. Si ex sponsalibus oriatur, Matrimonium irritat solùm inter sponsum, & consanguineam sponsæ in primo gradu, & viciſſim, ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 3. Idque etiam si sponsalia postea fuerint justè dissoluta, cap. *Si quis* 27. quæst. 2. etiam mutuo consensu ex cap. 5. *de desponsat. impub.* Nam hoc impedimentum non à contrahentium voluntate pendet, sed ab Ecclesiæ, quæ illud constituit, instituto, & quæ voluit illud esse perpetuum; eo quod non deceat Matrimonium contrahi inter personas, quæ sibi factæ sunt propinquæ per sponsalia. Si ex Matrimonio rato oriatur, irritat usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusivè, ut declaravit Pius V. in Bulla 62. asserens Concil. Trident. circa hoc nihil innovasse.

XI. *Ætas*, nempe impuberum; nam horum Matrimonium illicitum, & irritum est jure Canonico, cap. 10. *de desponsat. impub.* Valet tamen Matrimonium inter pubertati proximos, qui jam habent sufficientem ad id discretionem rationis, & potentiam generandi, ex cap. 9. eod. tit.

XII. *Affinitas* est conjunctio seu propinquitas personarum orta ex copula carnali completa, seu per se sufficiente ad generationem prolis, sive licita, sive illicita. Oritur inter consanguineos viri, & solam mulierem, item inter consanguineas mulieris, & solum virum. Ratio est, quia vir, & mulier per copulam carnalem sunt una caro; ac proinde consanguinitas unius fit consanguinitas alterius, & viciſſim, cap. *Porro* 35. quæst. 5. Affinitas, quæ oritur ex licita, seu conjugali copula, irritat Matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè in linea collaterali, perinde ac consanguinitas, cap. 8. *de consanguin.* quod in hac parte non fuit correctum. Quæ oritur ex illicita copula, solùm irritat usque ad secundum inclusivè ex jure novo Conc. Trident. sess. 24. cap. 4. ita ut jam in ulterioribus gradibus Matrimonium sit validum, imo & licitum, ut declaravit Pius V. Bulla 62.

Nota 1. In affinitate lineæ, & gradus eodem modo computantur, quo supra in consanguinitate: unde quo gradu aliquis consanguineus est uni conjugum vel copulatorum, eodem gradu affinis est alteri. Sic consanguinea uxoris in primo, & secundo gradu, & viciſſim consanguineus mariti in primo, & secundo gradu, affinis est uxori in iisdem gradibus.

Nota 2. Hoc impedimentum est solùm juris humani. Excipiunt multi gradum primum lineæ rectæ, ut inter privignum & novercam, vitricum & privignam: quia omnes gentes bene institutæ talia connubia ob inde-

indecentiam abhorruerunt, ex 1. ad Cor. 5. & ex l. 4. *Codic. de nupt.* Enim verò cùm vitricus & noverca per copulam conjugalem facti sint una caro, privigna vitrico eamdem fere reverentiam debet, quam deberet matri. Quare Matrimonium inter tales dedecet naturam rationalem; ideoque Deus illud validè contrahendi potestatem non dedit.

Nota 3. Copula incestuosa cum consanguineis conjugis non dirimit Matrimonium valide contractum, cùm sit insolubile: sed privat nocentem jure petendi debitum, non tamen facultate reddendi, ne pars innocens privetur suo jure ob alterius delictum, cap. 4. & 10. *de eo qui cognovit &c.*

Nota 4 Consanguinei conjugum vel copulatorum non fiunt affines inter se. Sic consanguinei uxoris non sunt affines consanguinei viri, nec hi illis, cap. 5. *de consang.* Hinc duo fratres validè contrahunt cum duabus sororibus, & filius mariti ex aliò conjugio cum filia uxoris ex alio pariter conjugio suscepta.

XIII. *Clandestinitas.* Matrimonium clandestinum est illud, quod non contrahitur coram Patocho proprio, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, & duobus saltem testibus. Est invalidum in omnibus locis, ubi Concil. Tridentin. decretum de hoc promulgatum vel receptum est, ut patet ex his verbis decreti, sess. 24. cap. 1. *Qui aliter quàm praesente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit, & annullat.* Quamvis autem ante Concil. Tridentinum ejusmodi Matrimonia fuerint valida, semper tamen fuerunt, & sunt ubique illicita: nam *Ecclesia justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.* Concil. Tridentin. ibid. Circa hoc.

(✣) *Nota.* Vide cap. 68. lib. 7. laudati Tractatus, quod integrum transcribimus. *In Diœcesi Valentina sapissime eveniebat, ab uno eodemque cum pluribus sponsalia contrahi, atque inde fiebat, ut graves inter utriusque partis consanguineos orirentur discordiæ, & frequenter in judicio litigandum esset, quænam sponsalia prævalerent, aliisque forent præferenda: ad prospiciendum Diœcesis tranquillitati, & tot præcidenda litigia, rogatus fuit Archiepiscopus, ut in sua Synodo statueret, nulla, atque irrita in posterum futura sponsalia, quæ sine præsentia Parochi, duorumque saltem testium contraherentur: sed prudens Archiepiscopus porrectis sibi precibus abnuit; tantam quippe potestatem sibi inesse non existimavit extendendi ad sponsalia Decretum Trident.* sess. 24. cap. 1. de reform. Matrim. *quo irrita fiunt clandestina conjugia. Actum fuit de hac re in Sacra Congregatione Concilii, quæ Archiepiscopi sententiam approbavit, ejusque commendavit consilium: siquidem Tridentinum, in citato Decreto nihil innovavit circa sponsalia, eaque reliquit sub dispositione juris communis, juxta quod, etiam remotis arbitris, valide contrahuntur, quod habetur* lib. 1. Decretor. pag. 99. & pag. 126. *legi etiam potest* nostra Notific. 46. *ubi prolixe de hac materia disseruimus.*

2. *Alter Archiepiscopus ad eliminandum abusum, nimium in dies in sua Diœcesi inolescentem, ut Matrimonium contracturi, nulla præmissa illius denuntiatione, infirmitatis prætextu, Parochum arcesserent, & coram eo, licet invito, & reluctante, ac duobus testibus, Matrimonium inirent, Constitutionem promulgavit, qua, adempta Parochis facultate assistendi Matrimoniis, quibus non præcessissent debitæ denuntiationes, Matrimonia ita contracta, nulla, atque irrita decrevit, & declaravit. Sed re delata ad Sacram Congregationem Concilii, hæc, teste Cardinali de Lugo* respons. mor. lib. 1. dub. 45. *Archiepiscopo mandavit, ut quantocius suam revocaret Constitutionem: omisso quippe denuntiationum, sine Episcopi dispensatione, reddit utique Matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum: neque in Episcopi potestate est, novum statuere impedimentum dirimens, quod à solo Summo Pontifice potest induci, uti pluribus demonstrant Sanchez* de Matrim. lib. 7. disp. 1. numer. 9. *& Pontius* lib. 6. de Matrim. cap. 1. numer. 12. *Quocirca eadem Sacr. Congregatio Concilii, apud eumdem Sanchez* lib. 3. disp. 11. numer. 12. *validum definivit Matrimonium, celebratum coram Parocho, cui ab Episcopo fuit generatim interdictum, ne Matrimonio assistat:* Congregatio Cardinalium respondit, valere Matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat; *Etenim adhuc est verus Parochus, susque retinet Parochiæ titulum, & propterea omnibus præstat qualitatibus, quas Tridentinum expescit, ad Matrimonii vali-*

validitatem : prohibitio autem Epiſcopi ſolum operatur, ut ille licite, non itidem ne valide aſſiſtat.

3. *Aliud eſſet de Matrimonio celebrato, contra interdictum Papæ, munitum Decreto irritante. Siquidem cum Papa poſſit, per ſuam univerſalem legem, novum impedimentum dirimens Matrimonio apponere, poteſt etiam in aliquo ſpeciali eventu, prohibere, ne, inter peculiares perſonas, Matrimonium contrahatur, ſimulque decernere, ut contra ſuam prohibitionem contractum, ſit irritum, quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus* in cap. Tua, de ſponſa duorum, *docentque Barboſa* in cap. Ad diſſolvendum, num. 4. de deſponſat. impuber. *Leander* oper. moral. tom. 2. tract. 9. diſp. 23. de impedimentis Matrimonii, quæſt. 3. *Becan.* in Summ. tit. de Sacram. cap. 49. quæſt. 1. num. 6. *Schmalgrueber* ad lib. 4. Decal. tit. 16. numer. 9. *Sola vero prohibitio, ſine Decreto irritante, producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens Matrimonium. Quamobrem Alexander III.* in cap. Ex litteris de Matrim. contract. contra interdict. Eccleſ. *validum pronuntiavit Matrimonium initum, contra Epiſcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite, ſuper previis ſponſalibus à contrahentium altero, cum alia perſona ſtipulatis : quòd ſi idem Pontifex* in cap. Tua fraternitas de ſponſa duorum, *irritum declaravit Matrimonium, contra Epiſcopi inhibitionem contractum, poſt aliud Matrimonium antea initum, ſed nondum carnali copula conſummatum, non ideo ſecundum Matrimonium irritum dixit, quia eſſet celebratum contra Epiſcopi interdictum, ſed quia ei aliud obſtitebat Matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius Matrimonii, poſtea accenſati, quod integram Decretalem legenti manifeſte patet, ponderatque Gonzalez* in cap. De muliere, de Matrim. contracto contra interdictum Eccleſiæ, num. 2.

4. *Non prohibentur tamen Epiſcopus, ſeverriſſimis pœnis, illorum refrenare proterviam, qui, contra interdictum Eccleſiæ, Matrimonium contrahere præſumunt, quod cum communi tradit Sanchez* lib. 3. diſp. 48. num. 8. *notans inſuper, eas pœnas non eſſe à jure præfinitas, ſed ejuſdem Epiſcopi permitti arbitrio. Verum etiam in his decernendis, cavere debet, ne ſua abutatur libertate, & jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticenſi, edita olim fuerat Conſtitutio, cujus meminit Covarruvias* in 4. Decretal. 2. part. cap. 8. num. 4. *qua, excommunicatione lata ſententia innodabantur contrahentes Matrimonium, non præmiſſis publicationibus, à Tridentino præſcriptis ; & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos, ſtatim eſſe evitandos, licet non eſſent publice, ac nominatim denuntiati. At ejuſmodi Conſtitutio, quoad ſecundam ſui partem ſuſtineri minime potuit, quoniam evitandos pronuntiabat, qui, juxta Canonicas ſanctiones, evitandi nequaquam ſunt : in celebri enim Extravag. Martini V. incipien.* Ad evitanda, *edita in Concilio Conſtantienſi, evitandi decernuntur ſolum excommunicati, publice, & nominatim denuntiati, ac publici, & notorii Clericorum percuſſores, uti ponderant Sanchez* de Matrim. libr. 3. diſp. 46. num. 10. *& Cardinalis de Lugo* cit. dub. 45. num. 5. *Quamvis vero. Fagnanus* in cap. Quod à Prædeceſſore, numer. 55. de Schiſmaticis *probare conetur, evitandos etiam eſſe quoſcumque, qui Fulci notorietate certo dignoſcuntur in excommunicationem incidiſſe, juxta poſteriorem ſanctionem Concilii Lateranenſis V.* ſeſſ. 11. §. Statuimus autem, *ejus tamen doctrina fere communiter rejecta eſt, cum ubique meribus ſit recepta laudata Conſtitutio* Ad evitanda, *quod reſtantur Suarez* de cenſ. diſp. 9. ſect. 25. *Layman* Theolog. moral. lib. 1. tract. 5. part. 2. cap. 4. num. 1. *Cabaſſut.* in theoria, & praxi jur. Canonic. lib. 5. cap. 11. num. 3. *Cardinalis Albitius* de inconſtantia in Fide cap. 18. num. 23. *Engel.* ad lib. 5. Decretal. tit. 39. num. 56. *Vieſtner* ibid. num. 63. *Reinffeſtuel* num. 138.

In Diœceſi Kiovienſi, atque in tota Ruthena Provincia, nunquam promulgatum fuerat ſupius laudatum Decretum Tridentini ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. Matrim. *ad precidenda nihilominus ſcandala, quæ ex clandeſtinis conjugiis, in maximam animarum perniciem, proveniebant, in Diœceſana Synodo Kiovienſi, habita die* 11. *Octobris* 1619. *atque in Synodo Provinciali Ruthena, habita die* 6. *Auguſti* 1626. *Conſtitutiones ſunt editæ, in quibus irrita declarata ſunt Matrimonia, aliter quam coram Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus celebrata, eodem plane modo, quo à Tridentino ſtatutum fuerat, licet nulla Tridentini fueris in illis facta mentio ; ſimulque juſſi ſunt ſinguli Rutheni Parochi, eas Synodales Conſtitutiones, per ſuas Eccleſias, quamprimum promulgare, ſicuti etiam à Tridentino fuerat præſcriptum ; his vero, qui poſt hanc publicationem, ſine Parochi, &*

duo-

duorum saltem testium præsentia, Matrimonium contraxerunt, injuncta est separatio, & veluti nullo inter se legitimo connubii fœdere obstrictis, libera facta est potestas transeundi ad alia vota.

6. De hisce Decretis acriter disceptatum fuit, cum in Sacra Congregatione de Propaganda Fide, tum in Sacra Congregatione Concilii: scripserunt in utramque partem Theologi, & Canonistæ, quorum nonnulli existimarunt, nihil esse dubitandum de validitate Constitutionum, quæ ad amussim respondebant & verbis, & menti Concilii Tridentini, quod ideo non fuit expresse nominatum, ne illius nomine audito, Rutheni Schismatici, quibus est invisum, magis, magisque ab unione retraherentur, & ne similiter Græci, ab Orthodoxa Ecclesia separati, occasionem indo arriperent spargendi in vulgus, Latinos, velle suos mores, & ritus in ipsorum Ecclesiam invehere, quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum à Latinis averant, atque in Schismate obduratam detineant.

7. Alii ex adverso fuerunt in sententia prefata Synodalia statuta, quanquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere. Quod hac ratiocinatione manifeste confici sunt arbitrati: Tridentinum noluit suum Decretum, quo irrita fecit Matrimonia clandestina, quempiam afficere, & ligare, nisi post triginta dies, ab ejusdem Decreti publicatione, facta in Parochia, in qua ipse degit: Decernit insuper (sunt verba Tridentini) ut hujusmodi Decretum, in unaquaque Parochia suum robur, post triginta dies habere incipiat, à die prima publicationis in eadem Parochia facta numerandos; At in Parochialibus Ecclesiis Ruthenis nunquam prædictum Conciliare Decretum fuit promulgatum; itaque Matrimonia inibi, aliter contracta, quam Tridentinum præscripserit, non possunt esse irrita, virtute Decreti ejusdem Tridentini. Unice igitur restat, ut irrita sint, virtute Constitutionum à Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per singulas Parochias promulgatarum, hoc autem contingere nequaquam potest: nulla quippe peculiaris Synodus potest inducere novum impedimentum dirimens Matrimonium, seu hujus contrahendi novam formam præscribere, sed est ad id necessaria suprema auctoritas, vel Concilii Oecumenici vel Summi Pontificis.

8. Hanc postremam opinionem amplexata est Sacra Congregatio, qua die 2. Decembris 2628. rescripsit, Synodalia Decreta Ruthena, per Parochias publicata, non potuisse firmitatem adimere Matrimoniis, contra formam in iisdem statutam, contrahendis, & propterea valida definivit Matrimonia clandestina, inita post eorumdem Decretorum promulgationem; quodque hinc necessario consequebatur, redintegrari jussit conjugia, hoc tantum nomine rescissa, quod aliter essent celebrata, quàm Synodales exposcerent Constitutiones; conjugesque ea de causa separatos ad cohabitationem instaurandam adegit, idque etiamsi, post separationem alias celebrassent nuptias, quarum validitati obstabant primæ, jam legitime contractæ. Ut porro deinceps incommoda averterentur, quæ ex clandestinis proveniunt Matrimoniis, eadem Congregatio consuluit Sanctissimo, ut per suas Apostolicas litteras in forma Brevis, iisdem fere verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius contrahentium Parocho, & duobus, aut tribus testibus in posterum contrahenda, irrita decerneret, easque litteras per singulas Parochias Ruthenas præciperet promulgari.

9. Eamdem sententiam, in qua, post novum examen, eadem Congregatio perstitit die 20. Martii 1619. approbavit, confirmavitque Urban. VIII. simulque deputavit particularem Congregationem, quæ de modo deliberaret, quo littera Apostolica essent formanda: habita est hac Congr. die 20. Aprilis ejusdem anni 1629. eaque suggerente, scripta fuere duæ Brevia, alterum, in quo demandabatur publicatio Dereti Concilii Tridentini, expresse, & nominatim; alterum, in quo ipsemet Pontifex, verbis tamen à Tridentino acceptis, & facta insuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quæ sine Parocho, & testibus in posterum fierent. Utrumque Apostolicum Breve transmissum fuit ad Nuntium Apostolicum, eique insinuatum, ut nisi ab expressa publicatione Tridentini turbas, & tumultus excitandos, provideret, uteretur primo Brevi, sin minus urgeret promulgationem secundi, per quamlibet Parochiam, non tanquam Decreti Tridentini, sed tanquam Constitutionis Pontificiæ; Parochis autem injungeret, ut populo declararent, Pontificiam Constitutionem vim habituram, post triginta dies ab ejusdem publicatione, in Parochia factam, numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in suo Decreto cautum voluit. Littera quoque data sunt ad Archiepiscopum Kiovienſem, quibus, post plurimum commendatum ejusdem studium abducendi Fideles

dales à clandestinis desponsationibus, fuit suaviter quodammodo reprehensus, quod deliquisset contra jus commune, adscribendo sibi potestatem, qua certo carebat.

10. *Ex quibus satis abunde demonstratum arbitramur, numquam permitti Episcopis aliquid in suas Synodales Constitutiones inferere, quod juri communi, atque Apostolicis Constitutionibus refragetur, etiamsi illud necessarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum sacrarum tuendam religionem.*

11. *A tradita tamen regula excipitur Constitutio Synodalis, qua sit corroborata Apostolica confirmatione; ab hac enim tantas accipit vires, ut prævaleat juri communi, cui ceteroquin sit contraria, sicuti advertunt Gonzalez* ad regul. 8. Cancellar. in 3. annot. num. 113. & seqq. *Rota* decis. 60. num. 4. & seqq. part. 9. recen. *quod tamen est intelligendum, si confirmatio Apostolica sit in forma specifica, ut ajunt, non in communi; latum quippe inter hæc duo confirmationum genera intercedere discrimen, in hujus Operis capite ultimo, demonstrabimus.*

Nota 1. Requiritur Parochus domicilii, aut saltem quasi domicilii, sive viri, sive mulieris. Nam Concil. requirit præsentiam *Parochi, non Parochorum*: neque exprimit an viri, an mulieris: unde censetur liberam relinquere electionem, & ita Sacra Congregatio declaravit, ut testatur Fagnanus ad cap. *Quod nobis*, de cland. desponsi. Ad domicilium autem alicubi acquirendum requiritur habitatio cum voluntate ibi semper habitandi. Ad quasi domicilium sufficit habitatio cum voluntate ibi manendi longo tempore, vel majore anni parte. Juxta multos sufficit Parochus quasi domicilii; ita ut studiosi in academiis, milites in præsidiis, opifices, famuli, & qui majore anni parte alicubi habitant, vel habitaturi venerunt, possint coram Parocho loci contrahere. Quia contrahunt ibi domicilium Parochiale in ordine ad Confessionem, & alia Sacramenta, excepto Ordine. Is autem est proprius Parochus ad assistendum Matrimonio, qui, in cap. *Omnis*, de Pœnitent. &c. appellatur proprius Sacerdos. Idem declaravit pluries Sacr. Congregatio, teste Fagnano, in cap. *Significavit.*

Nota 2. Episcopus per se ipsum, vel Sacerdotem à se deputandum, validè assistit, cum sit supremus Parochus in tota Diœcesi. Idem est de Vicario Generali Episcopi, nam unam, & eandem suo modo potestatem jurisdictionis habet cum Episcopo.

Nota 3. Parochus domicilii, & testes debent esse simul præsentes, etiam moraliter, ita ut intelligant quid agatur: quia requiritur talis præsentia, ut possint testari veritatem Matrimonii. Quare non sufficit, si contrahentes consensum explicent modò coram solo Parocho, & postea coram solis testibus absque Parocho; nam Concil. Tridentin. copulativè exigit præsentiam Parochi, & testium. Nec etiam sufficit simultas moralis, sed requiritur physica; quia hic exigitur præsentia Parochi, & testium, ut plenè constare possit Ecclesiæ de Matrimonio, ad quod requiritur simultas physica Parochi, & testium; alioqui essent solùm testes singulares. *Ita Sanchez.* At non obest valori Matrimonii, si repugnent; quia Concil. eorum præsentiam, non consensum requirit, & sine hoc obtinetur finis Decreti, qui est, ut tale Matrimonium Ecclesiæ constare possit. *Sacra Congregatio* (inquit Fagnanus in cap. *Quoniam*, l. de constitut.) *declaravit validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, qui sibi aures obturaverat. Item coram Parocho tam viri quàm mulieris etiam in aliena Parochia, etiamsi Episcopus illi Matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantùm Ordinibus initiato, qui non potest tamen legare nisi Sacerdotem.* Imò valet contractum coram Parocho suspenso, excommunicato, vel irregulari, ut declaravit Sacr. Congregatio Cardinalium, teste eodem Fagnano. Graviter tamen peccant, qui coram Parocho invito contrahunt, quia gravem admittunt irreverentiam in Ecclesiam, cujus ille personam sustinet, nisi irrationabiliter contradiceret, nec posset aditi superior.

Nota 4. Secundùm multos, ad valorem sufficiunt quilibet testes ratione utentes. Nam nulli excipiuntur à Concilio, & concurrunt cum alio fide digno, nempe Parocho, cujus habilitas supplet.

Nota 5. Vagi, & qui nullibi certas sedes habent, debent cotrahere coram Parocho loci, in quo versantur dum contrahunt. Quia nullus alius est proprius eorum Parochus, & ex Concil. sess. 24. cap. 7. ubi *Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint*, num scilicet liberi ac idonei sint ad contrahendum; *& rs ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

Nota 6. In locis hæreticorum, ubi Concil. Tridentinum promulgatum fuit, ut in Hol-

Hollandia, ex dispensatione Ecclesiæ valet Matrimonium Catholicorum sine præsentia Parochi contractum, si ibi nullus sit Parochus Catholicus, nec ejus vices supplens, vel si nequeat sine gravi periculo adiri aut advocari, modò adhibeantur saltem duo testes, ut declaravit Sacra Congregatio, teste Bellarmino, in epistol. ad Octavium Tricar. Episcop. Nam Decretum Concil. Tridentini non se extendit ad ea loca, ubi nulli sunt Parochi, nec Vicarii, nec Episcopi.

Nota 7. Ex dispensatione tacita Papæ, & usu Ecclesiæ validum est Matrimonium hæreticorum in locis ubi publicè exercent suam religionem, modò contractum fit secundùm ritum, & leges loci, licèt ibi Trid. Concil. promulgatum fuerit, ut in Hollandia. Nam Ecclesia non permittit, ut hæretici illi ad Fidem Catholicam conversi alias nuptias contrahant, & eorum liberos habet ut legitimos. Ita Pœnitentiaria Romana respondit ad Episcop. Castorienſem.

Nota 8. Habens domicilium in loco ubi Decretum Concil. promulgatum non est, invalidè contrahit clandestinè in alio loco ubi receptum est. Quia contractus fieri debent secundùm legem loci in quo celebrantur: nam contrahentes sortiuntur forum loci, in quo contrahunt. Imò incola loci ubi Concil. receptum est, invalidè contrahit sine Parocho, & testibus in loco ubi non est receptum, si eò se conferat in fraudem Decreti, hoc est, ut clandestinè contrahat, ut Sacr. Congregatio declaravit.

Nota 9. Matrimonium clandestinum non resolvi in sponsalia, declaravit Sac. Congregatio, apud Fagnan. cap. *Ad audientiam*.

Nota 10. Non licet Parocho, qui etsi solus extra Confessionem novit occultum impedimentum, tali Matrimonio assistere. Quia tunc officium testis obit: nemo autem testimonium præstare potest de actu, quem scit esse irritum: Si sit impedimentum non dirimens, v. gr. votum castitatis, tenetur privatim monere; & si nihil proficiat, rem ad Ordinarium deferre; nam ex Officio pastoris tenetur maximè impedire peccatum subditi. *Layman*.

(✝) *Nota*. De Matrimoniis occultis vide Const. BENEDICTI XIV. incipien. *Satis vobis compertum*, vol. 1. Bullar. pag. 19. in qua, quomodo sit permittenda, & qua ratione celebranda præscribitur: Atque *primo*. Monentur Episcopi, *ne facile, & sine legitima, & urgente causa moveantur ad remittendum Publicationes, à quibus contracturi Matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari*. 2. Hortatur, & impense eosdem Episcopos admonet, ut diligenter inquirant, *num Persona Matrimonium secreto contrahere petentes, ejus qualitatis, gradus, & conditionis sint, qua id probe exposcant; & ut curent, antequam contrahendi facultatem faciant, quod contrahentes clara, & indubia, & à quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi sint ingenii, poligamia periculum*. 3. Statuitur, ut coram Parocho hæc Matrimonia celebrentur alterius ex Contrahentibus; nec sine gravi compellente causa extraneus Sacerdos ad id muneris deputetur; ac præcipitur, ut à Parocho, vel Sacerdote contrahentes de proprio debito moneantur. 4. Matrimonii occulti documenta Episcopo exhiberi, in acta reservari, & caute servari jubentur. 5. Præcipitur, proles ex eo suscepta tempestive in Ecclesia, in qua aliis infantibus hoc Sacramentum indistincte conferrur, baptizari, ejus nativitas Episcopo rite describi, *vel immediate per Parentes ipsos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam Personam ab ipsis Parentibus designatam*, & demum in actis vide Decreti. 6. In contravenientium pœnam Matrimonii divulgatio stabilitur, atque hæc nota fieri oportere jubetur hujusmodi Matrimonio contrahere contendentibus.

XIV. *Impotentia*, seu inhabilitas ad coitum naturalem, & prolificum, oritur, vel ex maleficio, vel ex causa naturali; & quidem in fœmina ex arctitudine vasis, in viro autem vel ex nimia frigiditate naturæ, vel ex testiculorum carentia aut attritione, vel complexionis debilitate: unde fit ut non possit semen prolificum intra vas mulieris effundere.

Impotentia alia est absoluta, qua quis est impotens respectu omnium; alia respectiva; qua quis est impotens respectu alicujus tantum. Et utraque subdividitur in perpetuam, & temporalem. Perpetua est ea, quæ tolli nequit sine miraculo, vel sine peccato, vel sine vitæ periculo: Temporalis, quæ tolli potest sine peccato, vitæ periculo, & miraculo, sed mediis licitis, & ordinariis, sive naturalibus, sive supernaturalibus, ut precibus, exorcismis contra maleficia.

Potrò

Porrò ſterilitas non eſt impotentia : nam ea non obſtante poteſt eſſe copula per ſe apta generationi, licèt hæc per accidens non ſequatur, defectu ſcilicet morbi, vel alicujus accidentalis qualitatis ſeminis, vel aliunde.

Dico 1. Impotentia perpetua antecedens Matrimonium, quamvis ſe teneat ex parte unius, illud irritat tum jure Canonico, ut patet ex titulo *de frigidis &c.* tum jure naturali : quia Matrimonium conſiſtit in mutua traditione poteſtatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideòque jure naturali impedit talem traditionem ; nemo enim poteſt tradere poteſtatem actus, quem nullo modo habet in ſua poteſtate : nam nemo poteſt dare quod non habet. Nec quis poteſt ſe obligare ad id, quod dare vel facere nequit, *cùm impoſſibilium nulla obligatio ſit*, l. 145. *de reg. jur.*

Quare impotentia perpetua abſoluta dirimit Matrimonium reſpectu omnium ; reſpectiva ſolùm reſpectu illius perſonæ, ad quam eſt. Nam eatenus impotentia irritat, quatenus impedit ne contrahens poſſit dare dominium, & uſum ſui corporis ad copulam generationi aptam.

Hinc Eunuchi utroque teſticulo privati nunquam poſſunt validè contrahere, ob defectum ſeminis prolifici, ut declaravit Sixtus V. in Bulla 59. Idem eſt de illis, quibus attritus eſt uterque teſticulus, vel qui integris licèt partibus ſemen prolificum emittere nequeunt, ob naturalem frigiditatem, vel perpetuam complexionis debilitatem. Secùs dicunt de viro ægrotante, quia in hoc verè extat potentia habitualis, quæ eſt ſolùm ligata per accidens.

Dico 1. Impotentia temporalis nullo jure irritat Matrimonium, cap. 6. *de frigid.* Quia cùm poſſit tolli, adeſt materia ſufficiens contractui, ſive quia non eſt impotentia ſimpliciter, ſed ſecundùm quid tantùm ; nam eſt vera potentia quamvis impedita ad tempus, vel adminiculo aliquo indigens.

Si dubium ſit, an impotentia Matrimonium præcedens, perpetua an temporalis ſit, non licet Matrimonium inire : quia exponeretur ſine neceſſitate Sacramentum periculo nullitatis. Quòd ſi jam contractum eſt, tunc à jure conjugibus conceditur triennium experientiæ, ut adhibitis mediis poſſibilibus ac licitis conentur tollere impotentiam, quo completo, ſi duret impotentia, nullum eſt Matrimonium, cap. 5. *de frigid.* ubi ſi bona fide contraxerunt, iis permittitur, ut ſimul permaneant, ut frater & ſoror. Quod intellige, modò conſtet abeſſe omnè incontinentiæ periculum, quod ratò abeſt. Nam, ut notat Sanchez, hæc conſæderatio eſt periculoſiſſima, quare non eſt facilè concedenda ; talibus enim nihil licet eorum, quæ ſolutis interdicuntur, ut tactus &c. cum revera conjuges minimè ſint. Igitur ſeparari debent, ſi alteruter id petat, vel morale ſit periculum incontinentiæ. Quòd ſi ſeparatione facta, vir ex poſt facto deprehendatur potens, prius Matrimonium reſtauratur, etſi mulier alteri nupſerit, quia verè erat validum, cùm impotentia fuerit tantùm temporalis.

Porrò conjux laborans impotentia ſolùm reſpectiva poteſt aliam ducere : ſecùs, ſi ea ſit abſoluta ac perpetua. Vir autem ſolutus morti proximus poteſt validè contrahere cum concubina, quia habet veram potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis tunc morbo impeditam, & probabiliter numquam poſtea in actum reducendam.

Dico 3. Impotentia quælibet ſuperveniens Matrimonio rato, licèt nondum conſummato, illud non diſſolvit. Quia fuit validum, nec diſſolvi poteſt, niſi per profeſſionem religioſam, vel diſpenſationem Papæ. Tunc autem conjux impotens exigente comparte tenetur adhibere media ad impotentiam expellendam apta, modò periculum mortis non afferant, quia tenetur ex juſtitia debitum reddere, ideòque actus conjugalis capacem ſe reddere..

Nota. Hermaphroditi, hoc eſt, utrumque ſexum habentes, per ſe loquendo non ſunt impotentes. Quare per ſe loquendo contrahere poſſunt ſecundùm ſexum, qui in ipſis prævalet ; quia ad uſum Matrimonii idonei ſunt ſecundùm ſexum illum : Si uterque ſexus ſit in iis æqualis, alterutrum eligere debent, & ſecundùm illum contrahere. Sed facta ſemel electione, aliud Matrimonium ſecundùm alium ſexum contrahere prohibentur, quamvis eſſet validum.

XV. *Raptus.* Nullum poteſt conſiſtere Matrimonium inter raptorem & raptam, etiam poſt raptum conſentientem, quamdiu manet in poteſtate raptoris.. Si rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto ac libero conſtituta conſentiat, valebit Matrimonium. Ita decernit Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. ubi ipſo facto excommunicationem & alias pœnas ſtatuit in raptorem, & omnes eii

con-

consilium ; auxilium & favorem præbentes. Circa quod

Nota. 1. Raptus hic est violenta abductio feminæ de loco in locum, Matrimonii ineundi vel libidinis exercendæ causa. Duplex est raptus species, una, qua persona invita per vim abducitur ; altera, qua abducitur persona consentiens, sed invitis parentibus, vel curatoribus, sub quorum est potestate. Secundum multos solus raptus, quo abducitur femina invita, est impedimentum dirimens, non autem si ipsa volens, sed invitis parentibus, abducatur. Quia Trident. Concil. voluit illud cessare, si rapta esset à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta ; nec ad hoc exigit, ut restituatur parentibus. Et quia intendit tantum consulere libertati perfectæ Matrimonii, quæ non læditur, dum femina consentiens abducitur invitis licet parentibus. Dicitur tamen in Galliis, raptus seductionis haberi à plerisque pro impedimento dirimente.

Nota. 2. Non refert an quis per se, vel per alium rapiat : nam ex reg. jur. 72. in 6. *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum*.

Nota. 3. Non sufficit, si femina virum rapiat. Quia Conc. Trident. loquitur de solo raptore, & leges præsertim pœnales non comprehendunt ea, quæ rarissimè fiunt, qualis est hic casus, nisi clarè exprimant, leg. 5. §. *de legib.*

Quæst. IV. *Quis potest dispensare in impedimentis dirimentibus?*

Resp. 1. Ne Papa quidem dispensare potest in impedimentis jure naturali dirimentibus, qualia sunt error, amentia, consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in primo transversæ, ligamen, impotentia, & secundùm multos affinitas in primo gradu lineæ rectæ. Nam Christus talem potestatem Ecclesiæ non concessit, ut patet ex praxi.

Resp. 2. In aliis impedimentis, quæ solo jure Ecclesiastico diriment, solus Papa ut caput Ecclesiæ dispensare potest, saltem ordinariè loquendo. Nam nemo potest dispensare in lege superioris, nisi hoc ei concedatur. Impedimenta autem illa sunt à Papa, vel à Conciliis generalibus, vel consuetudine universali statuta ; nec facultas in iis dispensandi Episcopis concessa est, ut constat ex consuetudine generali recurrendi ad Papam. Quare Concil. Turon. ann. 1583. ait : *In quarto gradu consanguinitatis, & affinitatis, necnon cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus*. Aliud est de legibus jejunii, abstinendi à servilibus, & aliis : nam in legibus, quarum materia est in frequenti usu, Episcopi possunt dispensare, vel ex consuetudine legitimè præscripta, vel ex consensu tacito Papæ, ob necessitatem sæpiùs occurrentem.

Dixi, *Saltem ordinariè loquendo*. Nam ex communi sententia, Episcopus potest dispensare in impedimentis occultis post Matrimonium contractum, & consummatum, si ista concurrant. Si Matrimonium contractum sit publicè, seu in facie Ecclesiæ, præmissis denunciationibus, & bona saltem unius fide. 2. Si sit consummatum, & sine scandalo separari nequeant, vel juxta multos sine gravissimo damno. 3. Si nequeat recurri ad Papam, ob paupertatem, vel aliam causam, vel ob probabile periculum peccandi contrahentibus imminens ex tanta dilatione. Ratio est consuetudo ob bonum animarum, & Ecclesiæ inducta, Papa saltem tacitè consentiente.

Porrò commissio dispensandi in impedimentis Matrimonii non expirat morte concedentis : quia respectu petentis jam gratia est facta, & solùm requiritur executio. In hujusmodi quippe commissionibus non relinquitur voluntati Ordinarii, aut Confessarii concedere, vel negare dispensationem, sed ipsis præcipitur, ut dispensent inventa veritate precum.

(✣) *Nota*. Lib. VII. de Synodo cap. 30. & 31. confirmantur, ac fusius explicantur, quæ ab Auth. in hac quæstione exponuntur. Num. 3. verò cap. 31. de ordinaria Episcoporum potestate in hunc modum prosequitur. *Quidquid sit, de ea extraordinaria potestate, quæ, ex præsumpta Summi Pontificis voluntate, in aliquo eventu, urgentissima videlicet necessitatis, & impedimenti occulti, competat Episcopis, nullum in præsens de ea ferimus judicium ; sed tantum differimus de ordinaria potestate dispensandi, in quibusdam impedimentis dirimentibus publicis. Hanc potestatem, communi fere calculo, Doctores denegant Episcopo : quinimmo Sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac Supremæ inquisitionis, non semel proscripserunt, tanquam falsam, & temerariam, propositionem, asserentem Episcopo jus dispensandi, super impedimento dirimente publico, quod obsistat Matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas, uti videre est*

apud

apud Joannem Baptiſtam Rigantium, virum apprime doctum tom. 4. commentariorum in regul. Cancellar. in notis ad reg. 49. num. 1. & 2. *ubi Sacrarum Congregationum reſponſa, ſumma diligentia congeſta, per extenſum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita, copioſe allegantur. Et nihilominus aliquot Epiſcopi eamdem poteſtatem etiam nunc ſibimet ipſis adſcribunt, & contra juris communis principia, ac communem Doctorum ſenſum, etiam in ſuis Synodalibus Conſtitutionibus, ſibi aſſerere, quandoque non dubitant; & quod magis dolendum eſt, non deſunt aliqui, licet pauci Doctores, hac in re Epiſcopis blandientes, quorum aliqui innituntur prædicto axiomate, cujus falſitatem detexeimus; alii vero innituntur diuturna conſuetudine, per quam, à quibuſdam Epiſcopis poteſtatem relaxandi aliqua impedimenta dirimentia, qua, ſpectato jure communi, carerent, acquiſitam dicant. Hinc Gibertus ſuarum conſultationum* tom. 12. conſult. 59. de Matrim. *abſolute docet, Epiſcopos, in hoc negotio, unice ſpectare debere ſuorum Prædeceſſorum praxim, libereque poſſe, legitima exigente cauſa, eas diſpenſationes indulgere, quas à ſuis Prædeceſſoribus conceſſas deprehenderint. Hinc pariter Natalis Alexander* Theolog. dogmat. & moral. cit. lib. 1. de Matrim. 13. *poſtquam* reg. 11. *auctoritatem diſpenſandi, ſuper impedimentis, Matrimonium dirimentibus, publicis & notoriis, uni vindicavit Romano Pontifici, inquiens:* Hodierna Eccleſiæ diſciplina, ſecundum quam diſpenſationes in gradibus prohibitis conſanguinitatis, vel affinitatis, aliiſque impedimentis dirimentibus, Romano Pontifici reſervata ſunt, cum publicum impedimentum eſt, & de Matrimonio contrahendo agitur, non permittit, ut Epiſcopi, his in circumſtantiis, diſpenſent. Cum enim ab Eccleſia univerſali, ſive illius capite Romano Pontifice ſint inſtituta impedimenta Matrimonium dirimentia, diſpenſationes ſuper eis, communi jure, ad caput univerſalis Eccleſiæ Romanum Pontificem, non ad Epiſcopum pertinent, ut colligitur ex *cap. Cum inferior, de majorit. & obed.* Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Eccleſiarum, Auctores omnes id confirmant, & auctoritatem diſpenſandi competere negant Epiſcopis, cum publicum impedimentum eſt, vel de contrahendo Matrimonium agitur; *poſtquam, inquam, hanc communem doctrinam diſerte tradidit, & inſinuavit in ſequenti reg.* 12. *eamdem in hunc modum limitat:* Si tamen antiqua ſit, & legitime præſcripta Diœceſis conſuetudo, ut Epiſcopus in quarto gradu, etiam de contrahendo, certis in caſibus diſpenſet, quia ejus Deceſſores hac uſi ſunt ab antiquo ad hanc uſque diem facultate, quæ à Sede Apoſtolica conceſſa creditur, (quod in quibuſdam Galliarum Diœceſibus fieri novimus) de his diſpenſationibus haud movenda lis eſt: Siquidem conſuetudo legitime præſcripta juri poſitivo præjudicat, uſuſque longævi non levis eſt auctoritas, ut dicitur *in cap. Conſuetudinis*, & cap. *Cum tanto*, de conſuet. *Hinc denique nonnulli Epiſc. Gallicani, ut narrant Pontas* in verb. Diſpenſ. Matrim. caſ. 35. *l'Herminier* de Sacramentis tom. 3. cap. 3. cap. 17. *Auctor collationum Eccleſiaſticarum Pariſienſium ſub Cardinali de Noailles* tom. 3. lib. 5. collat. 2. cap. 2. *Gerbeſius in tractatu, quem edidit*, de Poteſtate Eccleſiæ, & Principum ſuper impedimentis Matrimonii, & *Saintebeuve* tom. 1. reſolut. caſuum conſcientiæ, caſ. 66. & 67. *uſum prætexentes ſuorum Deceſſorum, diſpenſant in impedimento quarti, & alicubi etiam tertii gradus conſanguinitatis, ſeu affinitatis; & alii jus ſibi vindicant relaxandi inſuper impedimenta cognationis ſpiritualis, criminis, & publicæ honeſtatis, licet alii ejuſdem Regni Antiſtites, obſervante eodem Saintebeuve, ſibi integrum non eſſe arbitrentur, ab ullo, cujuſcumque generis Canonico impedimento Matrimonium dirimente, quemquam ſolvere, prout ſcilicet, ſicuti idem Auctor proſequitur, fert diverſa, qua in qualibet Diœceſi inolevit, conſuetudo. Ab eadem quoque conſuetudine, qua ex privilegio, & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſſe cenſenda ſit, contendunt ſimiliter Epiſcopi Leodienſes, ſe poteſtatem adeptos, diſpenſandi in quarto, & in tertio, hinc inde conſanguinitatis gradu:* Si imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos Fidei hoſtes, mutuæ internecionis, parentum, & amicorum inter ſe, ob corruptam puellam, & Patres non habeant media recurrendi ad Urbem, *quemadmodum reſerunt Leſſius* in auctar. v. Matrimonium, caſ. 9. *Gobat* Theolog. experim. tract. 9. n. 596. & *Van-Eſpen* I. E. U. tom. 1. part. 2. tit. 14. cap. 1. num. 11. *quod tamen jus ſibi non arrogare alios Belgii Epiſcopos, ne eos quidem, quorum Diœceſes, auctoritate Pauli IV. à Leodienſi divulſa ſunt, opportune animadvertit Zipæus* ad tit. De eo, qui cognovit conſanguineam uxoris, num. 3.

4. *Verum ſicuti graviter errant qui poteſtatem,*

facem, de qua agitur, Episcopis adjudicant, unice freti illo axiomate, cujus falsitatem plurima Concilia Provincialia, Ritualia Ecclesiarum, Auctoresque omnes agnoscere, fatetur etiam cit. Natalis Alexander in allegata reg. 11. ita periculum est, ne se, alioque decipiant, qui eam à consuetudine mutuantur. In primis enim prudenter dubitari potest, an ejusmodi consuetudo, in florentissimo Galliarum Regno, Apostolicæ Sedi obsequentissimo, & Sacrorum Canonum religiosissimo custode, ullo unquam tempore viguerit; cum non solum contingere potuerit, hunc, illumve Episcopum, in hoc, aut illo impedimento dispensasse, ex privilegio, sibi à prima Sede specialiter concesso; sed etiam ita rem se habuisse, constet ex regestis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, & Sancti Officii, in quibus frequentes adnotatæ reperiuntur concessiones Episcopis Gallicanis indultæ, dispensandi super impedimentis tertii, & quarti gradus: unde Ducasse Auctor Gallicanus in sua practica jurisdictionis Ecclesiasticæ cap. 10. sect. 7. *scribit, timorata conscientia, & excellentis doctrinæ Gallicanos Episcopos dispensasse, post indultum sibi à Sede Apostolica concessum, & à dispensatione abstinuisse, postquam cessaverat, nec fuerat renovatum indultum, quod ad certum tempus obtinuerant. In hac autem dubietate, non licere Successori similes dispensationes elargiri, recte adnotavit idem Natalis Alexander* in fine cit. reg. 11. *scribens*: At si dubitet, vel merito dubitare debeat Episcopus, an dispensationes, à suis Decessoribus concessæ, sint ex privilegio reali, & perpetuo, an ex privilegio personali, dispensare non potest, nisi & ipse dispensandi privilegium à Summo Pontifice obtineat. In re enim Sacramenta spectante, non licet minus probabilem, ac minus tutam opinionem sequi, relicta probabiliore, atque tutiore.

5. *Quod autem aliquot Galliarum Episcopi, ex privilegio mere personali, non vero ex consuetudine, nacti sint facultatem, super aliquo impedimento dispensandi, inde etiam conjicimus, quod ex una parte incredibile videatur talem consuetudinem, intra unius, aut alterius Diœcesis limites constitisse, nec conterminas permeasse: id quippe evenire vix potuit, in re Episcopis favorabili, atque in Regno, servanda inter Pastores disciplina, morumque concordia, & unitatis studiosissimo; ex alia vero scimus, quamplurimos Galliarum Antistites diserte declarasse, sibi fas non esse, ullum auferre, seu relaxare impedimentum, Matrimonium dirimens: Siquidem Concilium Turonense anni* 1583. de Matrim. (tom. 10. collect. Hard. col. 1405.) *definivit*: In quarto consanguinitatis & affinitatis, nec non cognationis spiritualis, prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus; *In Concilio Tolosano anni* 1590. cap. 8. *legimus*: Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus solutos, & dispensatos, nisi visa prius Summi Pontificis dispensatione, in Matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant; *Synodus Lingonensis apud Natalem* cit. reg. 12. *post enumeratas personas, in aliquot usque ad quartum consanguinitatis gradum inter se conjunctos, ait*; Inter istas non est legitimum Matrimonium, nisi cum eis sit per Sedem Apostolicam dispensatum, *idemque sancitum, declaratumque reperiri in Synodo Trecensi, idem Natalis Alexander testatur. Additque Dict in opere, cui titulus* Sacramentarium Pastorum, tractat. 13. de dispensationibus Matrimonialibus cap. 8. pag. 213. edit. Parisien. anno 1709. *in generali Congregatione Episcoporum & universi Cleri Gallicani declaratum esse, dispensationes omnes Matrimoniales ad solum Papam pertinere, & Parlamentis esse obsistendum, si aliquando Episcoporum dispensationes admittant. Quis autem credat tot Gallicanos Episcopos, suæ jurisdictionis tenacissimos, sibi sponte abjudicasse eam auctoritatem, quam passim viderent ab aliis finitimarum Diœcesum Præsulibus, jure ordinario, & non mere delegato exerceri?*

6. *At etiam dato, in aliquam Diœcesim irrepsisse consuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Episcopo legitimum jus auferendi impedimenta, à Conciliis Oecumenicis, aut à Summis Pontificibus inducta, diligenter prius examinandum est, an ea consuetudo omnes habuerit conditiones necessarias, ut potuerit prævalere legi, Episcopo inhibenti, ne Superioris statutum infringere, aut quoquo modo relaxare præsumat. Quinimmo cum talis consuetudo, non solum tendat ad abrogandam legem, verum etiam ad tollendas, & minuendas jura, uni competentia Romano Pontifici, præter ceteras conditiones necesse est, ut centum ad minus annorum spatio, sine ulla interruptione, perseveraverit. Quocirca citatus Van-Espen* jur. Eccles. univers. part. 2. tit. 4. cap. 1. n. 11. *ut Episcopo Leodiensi auctoritatem astruat dispensandi in tertio, & quarto, & in tertio, hinc inde consanguinitatis, seu affinitatis gradu, eamque ex legitima consuetudine ab eo*

requisitam evincat, ejusmodi consuetudinem contendit esse immemorabilem. Ad consuetudinem quoque, cujus initii memoria non exstet, confugit Auctor cit. collationum Parisiensium tom. 3. collat. 2. §. 2 *Verum postremo, & potissimum, considerandum est, an per eam consuetudinem, si qua inoleverit, disrumpatur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ; in quo eventu nunquam, per eam adversus legem præscribi, declaravit Innocentius III.* in cap. Cum inter, de consuet. *Num porro prædicta consuetudo ejusmodi inficiatur vitio, potius quam à Nobis, præstat audire à Gallicano Auctore Cabassutio, qui* cit. lib. 3. cap. 27. numer. 6. *loquens de auctoritate dispensandi, quam sibi vindicant nonnulli suæ nationis Præsules, hæc habet*: Si in oppositum reclamantibus Conciliis Oecumenicis, quæ hanc potestatem uni Summo Pontifici, Legatoque reservant, sibi ausint vindicare ducenti circiter, & quadraginta Episcopi, cum suis Vicariis, seorsim in suis Diœcesibus, singuli pro suo arbitrio, hujusmodi licentiam, ingruet profecto tota Gallicana ditione admodum exuberantior, & inordinatior inter tot, tamque diversa sibi, aliisque indulgentium Prælatorum capita, in dispensandis Matrimoniis licentia. Quin etiam, si per universum Regnum invalescit consuetudo (quod malum Deus avertat) contingere demum, ut quilibet Laici, etiam subalternorum tribunalium Judices, per captionem, & distractionem Bonorum Episcopalium, ipsosmet Episcopos cogerent, pro suo peculiari, aut amicorum, aut partium postulantium affectu, ad sic dispensandum, sicut jamdudum compellunt invitos, ad monitoria, & excommunicationes decernendas; sicque simile quid illis obveniret Divinæ huic apud Isaiam comminationi: *Pro eo, quod abjecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, propter hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes, & multas*: Sic enim renuentes hac in parte summo universalis Ecclesiæ Pontifici subjici, compellentur indignissime Laicorum Judicum infirmorum Decretis obtemperare, aut proprietorum fructuum, ni pareant, interceptionem, ac privationem pati. *Et post addulla modo à Nobis relata loca Conciliorum Turonensis, & Tolosani, insanem decernentia, hac in re dispensationem, quæ à Summo Pontifice non dimanavit, concludit Cabassutius*: Sane istæ ab Episcopis concessæ dispensationes pro contrahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitudinem causant Sacramenti. At vero in re Sacramentaria unanimes docent Theologi, non esse licitum, quidpiam incerti adhibere, eo certo medio prætermisso, quod adhiberi possit. Atque ita licentia ista vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad summum, tutiore simul, & probabiliore opinione rejecta, minus probabilem, nec tutam, in tanti momenti Sacramento, consectatur opinionem.

7. *Huic Cabassutii monito morem gerant Episcopi, & nullius consuetudinis prætextu, eam exerceant facultatem, quam dubiam fatetur, atque incertam esse dissimulare non possunt: Quod si quis eam sibi certo competere obstinate contendat: adhuc abstineat oportet ab illa in suæ Synodo ostentanda, & Synodali statuto sibimet ipsi asserenda: etenim (uti inferius suo loco demonstrabitur) ne ea quidem, quæ Episcopis certo licent, ex tacita permissione, & conniventia Apostolicæ Sedis, possunt ab iisdem per edictum, aut Synodalem Constitutionem deterni, & juri suo ordinario quodammodo attribui; id quippe manifestam saperet ambitionem, qua viderentur se quodammodo æquiparare Summo Pontifici, ejusque affectare supremam jurisdictionem.*

8. *Quare, si aliquis Antistes, ob nimiam suæ Diœcesis ab Urbe distantiam, aliamve legitimam causam, necessariam sibi reputet auctoritatem, dispensandi in uno, aut pluribus impedimentis, Matrimonium dirimentibus, eam exposcat à Romano Pontifice, qui eam petentibus, impertiri non renuit, nunc magis, nunc minus amplam, pro temporum, & locorum varietate.*

Resp. 3. Ex consuetudine Episcopus dispensare potest in impedimentis impedientibus tantùm, præter vota castitatis perpetuæ, & ingrediendi religionem, utpote Papæ reservata. Adde sponsalia; obligant enim ex justitia jure naturæ. Porrò si contrahentes sint ex diversis Diœcesibus, requiritur dispensatio amborum Episcoporum; quia unus non potest dispensare nisi cum proprio subdito.

Quæst. V. *Quid requiritur ad valorem dispensationis?*

Resp. Requiritur tum ut causa finalis sit vera, & subsistat dum conceditur; tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ jus, & stylus curiæ exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cujus dispensatio aut nullo modo, aut nonnisi cum certa conditione vel limitatione daretur, ex cap. *Super de rescript.* alioqui dispensatio esset obreptitia,

tia, vel subreptitia, ideòque nulla, ob defectum consensus in dispensante. *Vide dicta de Legibus, cap. 6. quæst. 5.*

Hinc si inter consanguineos aut affines præcesserit copula, vel inter illos attentatum sit Matrimonium, vel copula incestuosa habita sit spe dispensationis facilius impetrandæ; vel si cum notitia impedimenti, vel sine illa, præmissis tribus denuntiationibus, vel iis omissis, contractum sit Matrimonium; hæc omnia exprimi debent in supplicatoriis. Item si plura sint impedimenta etiam ejusdem rationis, debent omnia exponi: nam cùm singula obstent Matrimonio, necessaria est dispensatio omnium, & sublato uno manet adhuc alterum. Item gradus cognationis, & affinitatis explicandus est; & si sit inæqualitas in gradibus, quæ oriatur ex eo, quòd femina sit propinquior stipiti, ut si sit amita, debet exprimi.

Quæst. VI. *Quomodo convalidandum est Matrimonium invalidum?*

Resp. 1. Si nullitas Matrimonii in facie Ecclesiæ, hoc est coram Parocho, & duobus saltem testibus initi, sit occulta ob defectum occultum, de quo non sit periculum, ut aliquando innotescat; tunc ut Matrimonium fiat validum, secundùm multos sufficit, quòd sublato impedimento, occultè mutuo consentiant sine Parocho, & testibus, ut teste Navarro declaravit S. Pius V. Quia Decretum Conc. Trident. hunc casum non comprehendit, cùm ejus ratio ad eum se non extendant, & jam obtineatur ejus finis. Nam ratio finalis Decreti est, ut publicè constet, ideòque probari possit validitas Matrimonii, & sic vitentur gravia mala ex clandestinis nuptiis manantia, maximè concubinatus, & adulterium, dum qui clam cum una contraxerunt, illa relicta, aliud Matrimonium publicè ineunt. At cùm defectus Matrimonii coram Parocho, & testibus initi est occultus, potest tunc publicè ab iis probari validitas, & sic impediri aliud Matrimonium. In praxi tamen Parochi, & testium assistentia adhibenda est, si inde nullum grave incommodum, aut scandalum timeatur; quia tutius est.

Si verò nullitas sit notoria, vel periculum sit ne innotescat, sublato impedimento, novus consensus præbendus est iterum coram Parocho, & testibus. Quia tunc urget ratio Decreti Concil. Tridentin. nam aliàs non posset publice constare, nec probari validitas Matrimonii. Imò si impedimentum possit probari à duobus testibus omni exceptione majoribus, censet Sanchez, tunc opus esse nova præsentia Parochi, & testium; quia lex Concil. Trident. adhuc locum habet: nam alter conjux, probato impedimento, non posset impediri ne cum alia contraheret, si convalidatio esset occulta.

Resp. 2. Si Matrimonium fuerit nullum ex defectu consensus veri in utroque, ut fiat validum, debet uterque novum consensum elicere, cùm prior fuerit nullus, & utriusque consensus sit essentialis contractui Matrimonii, debetque mutuus ille consensus exterius exprimi; quia signum prioris consensus non sufficit, cùm sit tantùm signum ficti consensus: unde opus est novo signo, quo verus consensus exprimatur humano modo, ad quod potest sufficere copula affectu maritali facta, ex cap. 2. *de conjug. servor.*

Quòd si Matrimonium fuerit nullum ob defectum consensus ex parte unius tantùm, qui fictè, vel ex gravi metu injusto consensit; secundùm multos, ut fiat validum, satis est si ille verum consensum eliciat, eumque aliquo modo exteriùs exprimat, ut exercendo copulam affectu conjugali; nec in comparte requiritur novus consensus, nec proinde notitia defectus, si priorem consensum non retractaverit. Quia in hoc casu ambo contrahentes sunt personæ legitimæ ac habiles ad contrahendum, & consensus unius partis fuit verus, supponiturque permanere habitualiter, utpote non retractatus, & moraliter; nam putat valere Matrimonium, & compartem habet ut conjugem, petens, ac reddens conjugale debitum. Atqui ad valorem contractus sufficit, si contrahentium consensus sint simul moraliter.

Nec obstat, quòd pars quæ consensit, fortè non perseveret in consensu, adeoque nollet in eo perseverare, si sciret alteram non consensisse. Quia hoc non obstante remanet consensus; nam dissensus sub conditione ponendus non revocat priorem consensum absolutum; & aliud est *Nolo*, aliud *Nollem*. In praxi tamen tutius est, quòd uterque consensum renovet, si non timeatur scandalum, vel grave periculum, aut incommodum.

Resp. 3. Si Matrimonium fuerit nullum ob quodvis aliud impedimentum dirimens, ut fiat validum necesse est. 1. Ut obtineatur dispensatio, vel per se cesset. 2. Ut

interim pars nullitatis conscia non reddat debitum petenti, alioquin scienter fornicaretur. 3. Ut uterque conjux novum consensum præstet, & exteriùs prodat; quia utriusque prior consensus fuit nullus, cùm fuerit inter inhabiles, & ceciderit in materiam illegitimam. Ergo alius legitimus non minùs requiritur, quàm si nullus præcessisset: nam *non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit*, reg. jur. 18. in 6.

Quare obtenta dispensatione, si nullum sit periculum gravis incommodi, nullitas detegi comparti debet confusè, & genericè, dicendo v. gr. se anxietatem pati propter consensum in ipsa Matrimonii celebritate datum; & Confessarium judicasse novum utrique elici debere. Nam sine hac manifestatione pars ignara nullitatis, si de novo consentiat, consentit ex errore; imò non ponit propriè novum consensum, sed præcisè renovat priorem invalidum, nec intendit novum denuò Matrimonium contrahere, cùm credat jam legitimè contractum esse; sed intendit tantum ratificare prius Matrimonium, illudque confirmare, dum petit, vel reddit debitum vi prioris consensus; cùm tamen prioris consensus utpote invalidi confirmatio vel iteratio non sufficiat. Unde in litteris dispensationis additur. *Ut dicto conjuge de nullitate prioris consensus certiorato, sed ita tamen, ut lateris delictum nusquam detegatur, dispenses.*

Sed gravis difficultas est, cùm per istam manifestationem timetur grave incommodum, vel periculum, aut scandalum, ut non rarò accidit. Multi doctores hanc viam proponunt, nempe ut pars impedimenti conscia compartem illius ignaram blanditiis deliniat, & bene dispositam sic alloquatur: *Ita te amo, ut si non esset inter nos Matrimonium, te in conjugem acciperem, & nunc ita te accipio: tu ne idem ex parte tua facis?* Si respondeat. *Facio*, aut simili verbo consensum novum declaret; tunc, inquiunt, valebit Matrimonium, quia tunc pars ignara impedimenti novum Matrimonium vult inire, si prius non fuerit validum; non sufficit autem si dicat, *vellem facere*, quia non esset consensus de præsenti absolutus. Ad clausulam dispensationis respondent eam appositam esse cum hac restrictione subintellecta *si fieri possit*.

Quòd si neque hoc sine gravi periculo vel scandalo fieri queat, quia scilicet si compars sit sagax, posset ex hac insueta agendi ratione conjicere aliquid tale subesse; censent non pauci partem conscium impedimenti posse sequi opinionem eorum, qui dicunt tunc sufficere quòd consensum renovet interiùs, & petenti conjugi debitum reddat affectu conjugali, non monita comparte de nullitate Matrimonii. Quia, inquit Sanchez, licèt ignorans impedimentum, non intendat formaliter novum inire Matrimonium, intendit tamen virtualiter. Nam in eo actu, quo vult hanc ut conjugem, vel ut talem cognoscit, virtualiter cognoscitur consensus, quo hìc & nunc & semper tacitè & exercitè consentit in ipsam, ut uxorem.

Verùm cùm hæc difficilia & dubia sint, Confessarius ex Confessione deprehendens pœnitentes contraxisse cum impedimento dirimente, quod invincibiliter ignorant, non debet eos de eo admonere, quin priùs sciat id posse fieri sine periculo gravis incommodi, scandali vel peccati respectu illorum, ex cap. de *consanguin.* In his autem & aliis gravibus difficultatibus consulendi sunt viri docti, sed præsertim Episcopus loci.

Portò eadem est ratio convalidandi professionem nullam, quæ Matrimonium.

APPENDIX.

De Orientalis Ecclesiæ circa Matrimonium disciplina.

ORientalis Ecclesia non secus ac Latina Sponsalia à matrimonio distinguit, & matrimonium pro vero Sacramento habet. Disciplina vero, & ritus, quibus hujusmodi Sacramentum perficitur, à Latinis in nonnullis dissident. Græci ita sponsalia, & nuptias celebrare solent: Sponsalia scripto, Ecclesiæ benedictione, annuli, arrha, osculoque adhibitis, pœnaque à resiliente subeunda indicata hoc ritu celebrant. Post divinam Missam stante in sacrario Sacerdote conjugio copulandi præ sacris foribus consistunt, Vir quidem à dextris, mulier autem à sinistris. Sunt vero reposiri in dextra sanctæ mensæ parte, duo ipsorum annuli aureus, & argenteus. Ex iis argenteus dextrorsum respicit, aureus Sinistrorsum, juxta se invicem. Tum Sacerdos, recens nuptorum tertio capita signat. Traditque illis cereos accensos: & in templum illos inducit. Et cruciformiter thus adolet, dicen-

dicente Diacono : *Benedic Domine &c.* Variis deinde recitatis precibus in Eucologio præſciptis, Sacerdos acceptis annulis, donat primum, viro aureum ; tum argenteum mulieri. Ac viro dicit : *Subarrhatur ſervus Dei N. & propter ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen, nunc, & ſemper & in ſæcula ſæculorum Amen.* Ait deinceps mulieri : *ſubarrhatur ancilla Dei N. propter ſervum Dei N. in Nomine Patris &c.* Cumque ter ad unumquemque hoc dixerit, Crucem ſuper eorum capita facit annulis, & utrumque dextris eorum digitis immittit, viro ut digniori aureum, feminæ argenteum : aſſiſtens vero Paranymphus amoris, & concordiæ inter ſponſos conciliator commutat ; & ſponſæ aureum, ſponſo argenteum donat, ut hic muliebri infirmitati virilem animum accommodet ; illa vero ſe in omnium mariti bonorum conſortium venire intelligat : vel ut hac annulorum commutatione ſuorum corporum poſſeſſioni renuntient, & ſe non propriæ, ſed alienæ poteſtatis agnoſcant. Theſſalonicenſis verò annulo ferreo ſponſam ubique donatam cum M. S. Cryptof. aſſerens, paulum diverſe ritum eumdem explicat, *femina* inquiens *quaſi ex parte viri aureum annulum Sacerdos tradit, & quaſi ex parte feminæ, aureum viro, & Trinitatem veneraturus ter illos commutat.* Unius Paranymphi mentionem habet Concilium Carthaginenſe quartum, qui caſtitatis, & pudicitiæ conjugis utriuſque, teſtis & quaſi cuſtos, *puros adhuc illos & commercii carnalis expertes inter ſe jungit*, vel potius conjunctioni in Eccleſia factæ aſſiſtit : & Dei perſonam primi omnium conjugii, Paranymphi, & Pronubi in Eccleſia repræſentat. His nuptiarum ſubarrhatio abſolvitur ſponſique deinceps dimittuntur.

Si veto voluerint eodem temporis ſpatio coronari, ingrediuntur in templum ſponſi cum cereis accenſis, præcedente Sacerdote cum thuribulo ; qui variis recitatis precibus, quibus Deum rogat, ut nuptiis ſponſiſque benedicat, orationem profert, in qua hæc verba habentur, *Domine, emitte manum tuam de ſanctio habitaculo tuo, & conſocia ſervum tuum N. & ancillam tuam N. quia à te viro coaptatur mulier. Copula illos unanimi conſenſu : corona illos in carnem unam ; tribue illis fructum ventris, prolis fruitionem. Quia tua eſt potencia, & tuum eſt regnum, virtus & gloria : Patris, & Filii, & Spiritus Sancti : nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum* : Poſt hanc orationem, Sacerdos ac eptis coronis, primo coronat ſponſum, dicens : *coronatur ſervus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris &c.* Deinde coronat ſponſam dicens : *Coronatur ancilla Dei N. propter ſervum Dei N. in nomine Patris &c.* Tum benedicit eis ter, dicens : *Domine Deus noſter gloria, & honore corona illos.*

Verbis illis *coronatur* &c. Sacerdotis ore prolatis, de matrimonio rato, à conjugibus legitime contracto, teſtimonium reddit Eccleſia : ac idcirco, inquit Goarius, ſenſus illorum ſolerter eſt attendendus. Non enim hujuſmodi eſt, ut prima facie poſſit videri : *Coronat ſervus Dei N. in nomine &c.* Qui namque coronaret, coronis ipſe ſubjectus ? Sed potius : *coronatur ſervus Dei N. propter ancillam Dei N. ideſt coronas nuptiales ſubit, in ſignum fœderis conjugalis cum ancilla Dei N. contracti* : vel certe *coronatur ſervus Dei N. in ancillam Dei N. pariter coronatam, uxorem legitimo matrimonio, his coronis deſignato, accipiendam.* Coronandos namque ſe mutuo exhibentes, matrimonium contrahere profitentur, atque hic ex conſenſu, & affectu in alterum ſe coronari permittit.

Nota. Coronarum uſus in ſponſis antiquus in Eccleſia eſt ; illius enim Tertullianus meminit Lib. de corona militis cap. 13. ſcribens, *coronant & nuptiæ ſponſos.* Quis autem coronarum in nuptiis ſumendarum finis fuerit, edocet Chryſoſtomus homil. 9. in cap. 1. ad Tim. *Propterea corona ſponſorum capitibus imponuntur in victoriæ ſignum, quia libidini inſuperabiles reddiri, jam ad thalamum accedunt, quia voluptate devicti non ſunt. Si vero voluptati captivus ſeipſum meretricibus dederit, cur de reliquo coronam geſtat ipſo capite ſuperatus?*

Coronatis ſponſis, atque ita in matrimonium conjunctis, poſtquam nonnullas ſuper eos recitaverit preces, commune poculum in medium profertur, illudque Sacerdos primum benedicit, deinde manibus accipit, ac diſtribuit ipſis uſque tertio, viro primum, & deinde uxori. Communis autem poculi delibatio à ſponſis facta, non eſt Græcorum ita peculiaris ritus, quin apud nos fuiſſe obſervatum plures meminerint : Etenim Polydorus Virgilius ejuſdem moris apud Anglos adhuc vigentis, teſtem ſe reddit lib. 1. de inventione rerum cap. 4. inquit Goarius. Hunc ritum ita Symeon Theſſaloni-cen-

cenſis declarat: *ex communi Sacerdos propinet illis poculo & decantatur illud, Calicem ſalutaris accipiam tum propter ſanctiſſima, tum etiam in lætitiæ ſignum propter ſponſorum conjunctionem, pacem, & concordiam: quod quidem etiam bigamis, & hujuſmodi* (ideſt tertias nuptiàs iterantibus) *diſtribuitur. Non enim divina illis dona, ſed commune ſolum poculum ab Eccleſia, in privatam ſanctificationem, & convictum felicem, & cum benedictione Dei copulam, diſtribuitur.*

Poſt ternam delibationem Sacerdos poculum alicui reddit, vel juxta nonnullorum morem frangit illud, ſive ut ad contemplandam inviter fragilitatis, & brevitatem humani cujuſque gaudii inſtar vitri effracti cito citius præterituri; ſive ut alii malunt, quod Græci Scyphum quamvis communem, ex eo quod nuptiarum benedictioni inſervierit, confringendum potius, quam in prophanos uſus revocandum, exiſtiment. Hoc peracto egrediuntur ſponſi, ac octavo die ſolemniter coronas in Eccleſia cum precibus, ac ejuſdem Eccleſiæ benedictione deponunt. Atque hæ ſunt cœremoniæ, quas Eccleſia Græca in nuptiis celebrandis uſurpat. Ad Miniſtrum quod ſpectat, eadem ipſis ac noſtris Theologis opinio eſt, ſicuti etiam quoad materiam: formam vero in mutuo conjugatorum conſenſu conſtituunt, quem Theſſalonicenſis ait exprimi per *vale*; Goarius vero per ſenſibilem illium motum ſive actum, quo ſponſi ſeſe coronandos exhibent. Nunc indicanda ſunt reliqua: Primum vero recenſebimus ea, quæ in conſtitutione *Etſi paſtoralis*, pro Italo Græcis ab Apoſtolica Sede conſtituta ſunt: Deinde variis notis exponemus, quænam ex iis ad Orientales reliquos extendantur.

Hæc autem leguntur §. VIII. tit. *de Sacramento Matrimonii* I. *Curent Ordinarii Locorum, ut decretum ſacri Generalis Concilii Tridentini de reformatione Matrimonii vertatur in linguam Græcam vulgarem, & in locis, & Parochis Græcorum, & Albanenſium, quoties expedire viderint, evulgetur, & publicetur.*

II. *Matrimonia inter conjuges Græcos dirimi, ſeu divortia, quoad vinculum, fieri nullo modo permittant, aut patiantur: & ſi qua de facto præceſſerunt, nulla & irrita declarent.*

III. *Quia vero ſecundum Apoſtolum, Mulier mortuo viro ab ipſius eſt lege ſoluta, & nubendi cui vult in Domino, liberam habet facultatem, ſecundas, & tertias, & ulteriores etiam nuptias Græci non condemnent, ſed illas tamquam legitimas, & validas approbent inter perſonas, quæ alias licite de jure ad invicem Matrimonio jungi poſſunt.*

IV. *Secundò tamen nubentes Presbyteri nullatenus benedicant: Nec ipſos Bigamos ad ſacros Ordines, ſine ſpeciali diſpenſatione Apoſtolica, promoveri liceat.*

V. *Et quoniam apud Græcos conſueverunt contrahi matrimonia inter perſonas contingentes ſe, juxta eorum computationem, octavo gradu, qui ſecundum computationem, & diſtinctionem graduum, quam Latini faciunt, apud hos quartus habetur: ne id præſumatur deinceps, firmiter prohibemus; ac diſtricte præcipimus, ut cum in ulterioribus gradibus licite matrimonia contrahantur, in prædicto quarto conſanguinitatis, vel affinitatis gradu copulari ulterius non præſumant; ſtatutum, quoad hoc, Generalis Concilii obſervantes.*

VI. *Item in cognationis ſpiritualis, quæ in Baptiſmo, & Confirmatione contrahitur, gradibus, ſervetur id quod à Tridentina Synodo definitum eſt. In Baptiſmo videlicet inter ſuſcipientem, & Baptizatum, & illius Patrem, & Matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, Baptizatique Patrem, & Matrem tantum, cognationem contrahi; eamque rurſus, quæ ex Confirmatione oritur, Confirmantem, & Confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem, ac tenentem non egredi: omnibus inter alias perſonas ſpiritualis hujus cognationis impedimentis Matrimonii ſublatis.*

VII. *Maritus Latinus Uxoris Græcæ ritum non ſequatur.*

VIII. *Latina Uxor non ſequatur ritum mariti Græci.*

IX. *Græcus Maritus poteſt, ſi velit, ritum uxoris Latinæ ſequi: item Græca uxor poteſt, ſi velit, ſequi ritum mariti Latini; poſt cujus obitum ad ritum Græcum redire nequeat.*

X. *Quod ſi nolint, unicuique conjugum in ſuo ritu, Catholico tamen, manere permittatur.*

XI. *Matrimonium inter maritum Latinum, & Græcam mulierem Latinè poteſt contrahi: vel Græcè coram Parocho Græco, duobus, vel tribus teſtibus præſentibus, vel Latinè coram Latino, ubicumque maritus Græcus voluerit.*

XII. *Ejus autem loci, ac ritus Parochus debet aſſiſtere, ubi, & quo ritu matrimonium contrahatur.*

Nota. 1. Præceptum de publicando Concilii Tridentini decreto ad ſolos Græcos ſpectat & Albanenſes, qui in Italia, & Inſu-

lis

lis ei adjacentibus ſub Latinis Epiſcopis degunt: eo ergo non afficiuntur Orientales, aliique, penes quos dictum decretum publicatum non ſit.

Nota 2. Id vero, quo decernitur, Matrimonia, quo ad vinculum dirimi non poſſe, ac nulla prorſus eſſe antea inita hujuſmodi divortia, ad Orientales omnes pertinet. Ibi enim Orthodoxam Eccleſiæ fidem de indiſſolubili Matrimonii vinculo inculcat, quæ ad omnes omnino fideles ſpectat, quæque definita fuit in Florentino Concilio, ac in decreto pro inſtructione Armenorum expoſita, & Concilio Tridentino ſeſſ. 24. can. 7. per hæc verba: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero, alii nupſerit, anathema ſit.* Eccleſiam vero ita ſemper credidiſſe, conſtat ex Chryſoſt. Hieronymo, & Beda *in cap. 19. Matth.* ex Auguſtino duobus libris *de Adulterinis Conjugiis*, quos hac de cauſa ſcripſit, ex Innoc. I. *Epiſt. ad Exuperium*, ex Concilio Tridentino *can.* 17. Ex Græcis, Arcudius affert Origenem *tract. 7. in Matth.* alioſque. Id docuerat etiam Apoſtolus Paulus I. *ad Cor.* cap. 7. ubi habet: *Iis, qui Matrimonio juncti ſunt præcipio non Ego, ſed Dominus, uxorem à viro ſuo non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Si mulier injuſte diſceſſerit, non eſt ei liberum innuptam manere, aut reconciliari viro, ſed ei reconciliari tenetur, ut nemo negat. Ergo Apoſtolus eam Mulierem loquitur, quæ juſta de cauſa, cujuſmodi eſt viri Adulterium, ab illo diſceſſerit; ei vero divinum indicit præceptum, quo jubetur aut manere innupta, aut reconciliari viro. Non me latet Photianos, quos imitati ſunt Lutherani, & Calviniani, errorem tueri hiſce Chriſti Domini verbis, quæ habentur Matth. cap. 19 *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Sed perperam ex iis argumentantur, non mœchari eum, qui dimiſſa ob fornicationem uxore, aliam duxerit. Nam duo Chriſtus docuit, ſcilicet mœchari eum, qui ſine legitima cauſa uxorem dimiſerit, quia in cauſa eſt, ut hæc mœchetur, Matthæi 5. v. 32. etiam, qui uxore dimiſſa legitima quoque de cauſa, duxerit aliam. Utrumque per ſuperiora verba docet, ſcilicet mœchari dimittentem uxorem, excepta cauſa fornicationis, ac mœchari itidem, qui ob fornicationem, dimiſſam duxerit; quia ob fornicationem ſeparatio quidem thori, ſed non Matrimonii, jure naturæ indiſſolubilis, ſolutio fieri poteſt. Hinc Marci 10. v. 11. & Lucæ 16. v. 18. idem Chriſti, poſtquam dixit, Matrimonium indiſſolubile eſſe, univerſim pronunciat, *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Sed audiant Græci ex Herma Pauli diſcipulo, ut ego opinor, quæ fuerit Apoſtolorum ævo Eccleſiæ hac de re fides: Is in lib. 2. *Paſtoris*, mandato IV. ita Deum affatur: *Domine, ſi quis habuerit uxorem fidelem in Domino, & hanc invenerit in adulterio, numquid peccat vir, ſi convivit cum illa?* Huic reſpondit Dominus: *quandiu neſcit peccatum ejus, ſine crimine eſt vir vivens cum illa. Si autem ſciverit, uxorem ſuam deliquiſſe, & non egerit pœnitentiam mulier, & permanet in fornicatione ſua, & convivit cum illa vir, reus erit peccati ejus, & particeps machinationis ejus.* Addit vero Hermas. *Quid ergo ſi permanſerit in vitio ſuo mulier?* Cui Dominus: *dimittat illam vir, & per ſe maneat.* Sequitur Hermas: *quid ſi mulier dimiſſa pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum ſuum reverti, nonne recipietur à viro ſuo?* Et Dominus: *Imo ſi non receperit eam vir ſuus peccat, & magnum peccatum ſibi admittit; ſed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit, ſed non ſæpe; ſervis enim Dei pœnitentia una eſt.* Habent ergo ex Apoſtolico viro per adulterium ſeparationem fieri poſſe, ſed non ſolvi Matrimonii vinculum; alioquin vir ſolutus fuiſſet ab obligatione recipiendi dimiſſam ob fornicationem, ac poſt pœnitentiam ad eum redeuntem.

Nota 3. Jubet Pontifex, ne Græci ſecundas, tertias, & ulteriores etiam nuptias damnent, tanquam res de ſe malas, & illicitas, neve reprehendant illos, qui dum alia impedimenta non adſint, ad tertias, & quartas nuptias uxore mortua tranſeunt. Ex quo conſtat. 1. Græcos non debere damnare Latinos, Cophtos, Syros, & ſi qui ſint alii Orientales, qui ſucceſſive ad ſecundas & tertias, atque ulteriores nuptias tranſire ſoleant; neque has nuptias de ſe malas, aut divino præcepto prohibi-

tas asserere. 2. Græcos, & Albanenses in Italia degentes posse tuto tertias, & quartas nuptias celebrare; vult enim summus Pontifex, ut etiam inter eos hæc sit liberas, approbenturque hæ nuptiæ *inter personas, quas aliàs de jure Matrimonio invicem conjungi possint*. Sed cum Constitutio sit pro Græcis tantum, qui in Italia degunt, quibusque Tridentini decretum inculcari debet, non videtur ex ea inferri posse, sublatam esse ab Apostolica Sede legem illam Græcæ Ecclesiæ Canonibus stabilitam, qua nullæ atque irritæ dicernuntur quartæ nuptiæ. Matth. Blastar. *in Syntagmate Alfabetico cap. 4. tit. de Polygamis* explicans 80. can. S. B sil. ait, *dicit autem nuptiarum pluralitatem à Patribus silentio præteritam, quia tertias quidem nuptias lex agnoscit: at eorum pluralitas cum legibus, tum canonibus est prohibita. Omnis enim contractus Matrimonialis, qui tertiarum nuptiarum fines transit, nuptiarum pluralitas haud dubie dicitur*. Et infra: *Legis autem hæc verba sunt: Universis manifestum esto, quod si quis ausus fuerit ad quartas convolare nuptias, quæ nuptiæ non sunt, non modo futurum, ut ex nuptiis pro nullis habeantur, sed ne liberi quidem ex iis procreati, pro legitimis habeantur; adeoque pœnis etiam pollutorum fœrtatione tales subjicientur, ubi primum à se invicem diremti fuerint*. Hanc autem legem vigere apud Græcos quamplurimi asserunt, qui ajunt etiam ab Apostolica Sede approbatam esse. Ex Papadopoli verba ex resp. 2. sect. 2. §. 12. *Ipsum quoque Matrimonium, quamvis penes Latinos ex libito centies iterari queat, ita censente Florentino Contilio, & Hieronymo dicente*: non damno Bigamos, imo & Trigamos, & si dici potest Octogamos; *penes nostros tamen quarto initum nullum erit, ut Græcis notissimum est, censeturque vel à Sede Apostolica severitati morum Græcorum indultum, Authore Arcudio, & Goario*.

Imo Goarius *Nota 4. ad capita de Bigamis*, ait, Græci *quartas nuptias omnino reprobant, ut noxias & vetitas, irritante nimirum earum contractus sancta Sede Apostolica: de quibus legendus Arcudius lib. 7. cap. 27. seq.* Quam Apostolica Sedes permittat & toleret mores consuetudines Græcorum, quæ non sunt Orthodoxæ fidei contrariæ, nec morum honestati adversentur, ut pluries diximus, facile patet, tolerare, ac servari velle hanc consuetudinem, quæ ex antiquis canonibus orta est, ubi adhuc vigeat. Iis vero, qui quartas nuptias juxta canonum rigorem improbant, vetitum est damnare eos, qui hac lege non obligati, tum quartas, tum etiam ulteriores ineunt nuptias.

Nota 4. Duo Summus Pontifex §. 4. Græco Italis prohibet, scilicet, ne Bigamos ad Sacros Ordines, sine speciali dispensatione Apostolica, promoveri liceat; & ne Presbyteri secundò nubentes ullatenus benedicant. Primum ad omnes Orientales extenditur; omnes enim Orientales antiquis Ecclesiæ legibus obligantur, quæ Bigamos à Sacris Ordinibus arcent, neque ab hujusmodi legibus solvi possunt, nisi à Romano Pontifice, qui universæ præest Ecclesiæ. Ad alterum verò præceptum quod spectat, certum est Græcos sub Episcopis Latinis degentes omninò prohiberi secundò nubentibus benedicere; sed indè inferri non potest, hanc prohibitionem extendi quoque ad Græcos illos Orientales, qui peculiares habent pro Bigamis nuptias contrahentibus officium, in quo eorum nuptiis benedicitur. Licet enim *exacta legum observatio Bigamos coronare non est assueta: Minus verò hæc custodit Magna Ecclesia consuetudo: verum, & Bigamis sponsalitias imponit coronas: nec ullus propterea tonquestus est unquam. Uno vel altero anno sacra communione excluduntur; sed neque fas est Presbyterum benedictionem eis impartientem, simul convivari: juxta septimum canonem Neocæsarienses Synodi*. Ita refert. Goarius ex responsis B. Nicetæ Metropolitæ Heracleensis ad interrogata Constantini Episcopi. Cum Constitutio, de qua loquimur, ad Græcos Italos tantum dirigatur, non videtur hac in parte morem illorum improbare, qui ex antiqua consuetudine Bigamis sponsalitias coronas imponere, & benedicere soleant; sed exactam legum observationem Græcis Latinis Episcopis subjectis indicere; juxta quam *Bigamus non coronatur: sed præterea prohibetur illibatis mysteriis communicare annis duobus; Trigamus vero quinque*: ut idem Goarius refert ex cap. de Bigamis Nicephori Confessoris Patriarchæ Constantinopolitani.

Nota 5. Quoad quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum, quo Matrimonium contrahi prohibetur, juxta Concil. Tridentini Decretum, Constitutio non videtur extendenda ad Græcos illos, qui juxta antiquam Ecclesiæ gentis suæ consuetudinem prohibitionem contrahendi Matrimonium ad septimum tantum consanguinitatis

tis gradum extendunt: quia gradus idem est ac tertius juxta Latinorum supputationem. Assemannus tom. 3. part. 2. Bibliothecæ Orientalis pag. 325. ita rem hanc exponit, ubi etiam Chaldæorum hac de re disciplinam explicat: en ipsius verba: Græci primis quatuor sæculis consanguinitatem non extenderunt ultra primum gradum lineæ collateralis rectæ; tunc enim adhærebant legibus Imperatorum, quæ conjugia consobrinorum, seu inter filias, & filios fratrum, aut sororum, permittebant, ut ostendit Juenin in Comment. de Sacramentis disc. 10. de Matrimonio quæst. 7. art. 2. pag. 688. Labente vero sæculo quarto ex Theodosii Senioris lege, consobrinorum, & non ulterius, Matrimonium prohibuerunt; quam disciplinam anno 692. in Concilio Quinisexto tenebant. Sæculo autem undecimo nuptias vetuere ad sextam usque personam inclusivè, hoc est, ad tertium gradum juxta supputationem Latinorum: sextæ demum personæ circa annum 1050. septima addita est à Michaele Patriarcha: quam Græcorum praxim improbavit Innocentius IV. Epist. 10. quæ est ad Ottonem Cardinalem Tusculanum in Regno Cypri Legatum. Verum ut idem Juvenin observat, ea Innocentii IV. decretalis in Regno Cypri, aut in aliis Græcorum regionibus, pacis, & œconomiæ causa promulgata non fuit, & nihil per eam mutationis invectum est in Græcorum disciplinam. Ita quod Latini cum persona octava prohibent Matrimonium, Græci permittunt. Nestoriani, seu Chaldæi, quum in Persico, non Romano Imperio versarentur, eos consanguinitatis gradus olim observarunt, qui per priora Ecclesiæ sæcula ex Levitico cap. 18. observabantur: hi autem erant: 1. In linea recta ascendentium, & descendentium in omnibus omninò gradibus, quantumcumque se invicem distarent. 2. In linea collaterali recta in primo grado tantum, sive inter fratrem, sive inter sororem; sive soror ex Patre sit, sive ex Matre. 3. In linea collaterali obliqua, in secundo gradu respectu ascendentium; ita ut Nepotes non potuerint amitas ducere. Postea vero vel ex Græcorum disciplina, vel ex Patriarcharum suorum Constitutionibus, ita gradus statuerunt: legem imperialem admittunt, in qua part. 2. De Matrimonio edicitur: *De feminis, cum quibus Matrimonium contrahere non liceat. Sunt autem filia, & noverca, & Mater, & soror, & Patris filia, & fratris filia, & Patris soror, & Matris soror, & uxor fratris, & uxor Patrui, & socrus, & nurus, & filia uxoris, & filia filii, & filia filiæ, eorumque filiæ. Quorum vero mentio facta non est, traditorum mensura metiendi erunt: quum enim quis fratrem commemorat, filiam quoque fratris connotat. Rursus in Sacrosancto Evangelio prohibentur nuptiæ cum muliere dimissa ob causam fornicationis: & Apostolus vetat Matrimonium cum Ethnica, & infideli.* Hæc verba deprompta sunt ex collectione Canonum Arabica, Auctore Abulpharagio Benaltibo. Notat vero idem Assemannus ex relatione disciplinæ, tantam potestatem Nestorianos suis Patriarchis tribuere, ut præter vetitos in Levitico gradus, in cæteris omnibus dispensatio facilè impetrari possit. Quod spectat ad auctoritatem Episcoporum circa dispensationem ad contrahendum Matrimonium in gradibus prohibitis, vide, quæ supra adnotavimus ex tract. de Synod. Diœcesana BENEDICTI XIV.

Nota 6. Circa cognationem spiritualem Græcis in Italia degentibus præcipitur servare adamussim Trident. Synod. Decretum, Hac lege tenentur quoque Græcorum reliqui; Canon enim 53. Trullanæ Synodi, quæ apud eos magnæ auctoritatis est, ita statuit: *Quoniam spiritualis necessitudo major est conjunctione corporum, statuimus, ut qui ex sacro, & salutari baptismate pueros suscipiunt, & postea cum Matribus eorum viduis in Matrimonium coeunt, primum à tali contubernio abstineant, deinde scortatorum quoque pœnis subjiciantur. Quippe qui ab hoc malo promptè non semet abstinet, & confitetur, tanquam incestis nuptiis pollutus damnatur.* Apud Syros Nestorianos hujusce cognationis nulla mentio occurrit, & antiquam primævæ Ecclesiæ disciplinam hac in re sequi videntur, in qua per tria priora sæcula ex nullo monumento Ecclesiastico probari posse, cognationem spiritualem fuisse Matrimonii impedimentum, ostendit Juenin lib. sup. citat. pag. 692.

Nota 7. Circa impedimenta, quæ stabilita sunt jure Ecclesiastico, hæc regula tenenda est, in iis Orientalibus Ecclesiis, in quibus lex prohibens Matrimonium, vel nunquam promulgata & recepta fuit, vel licet fuerit promulgata, & aliquando etiam in usu, à pluribus sæculis in desuetudinem abiit, ac nunc penitus ignoratur, hujusmodi lex nullam habet vim, nec ad eam servandam Christiani illi tenentur, donec Ecclesiæ auctoritate sit ipsis proposita, & inculcata. Vide ea, quæ de humanis, & Ecclesiasticis legi-

legibus ab Auctore expoſita ſunt, quæque in noſtra Appendice ad tractatum de legibus fuere explicata.

Hæc pauca ad tractatum de Matrimonio addere voluimus, ne opus nimium excreſceret, & quod ex iis, quæ Auctor tractat, quæque nos de ritibus agendo diximus, facile dilui poſſint dubia omnia circa hanc materiam etiam ex Orientalium diſciplina emergentia.

TRACTATUS DE CENSURIS, ET IRREGULARITATIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Cenſuris in genere.

Quæſt. I. *Quid eſt Cenſura?*

Reſp. Eſt pœna Eccleſiaſtica medicinalis, privans primariò bonis quibuſdam ſpiritualibus diſpenſationi Eccleſiæ commiſſis.

Dicitur 1. *Pœna*: Quia ſemper ſupponit culpam: nam *rem quæ culpa caret, id damnum vocari non convenit*, cap. 2. *de conſtit.*

2. *Eccleſiaſtica*. Quia ferri poteſt à ſola poteſtate Eccleſiaſtica, cùm ſit privatio bonorum ſpiritualium, quæ Laici non habent in ſua poteſtate: nec proinde auferre poſſunt.

3. *Medicinalis*, ex cap. 1. *de ſentent. excomm. in 6.* Quia fertur ad averſendum, & revocandum hominem à peccato. Quare Cenſura ex intentione Eccleſiæ non eſt perpetua, ut depoſitio & degradatio, quæ ſunt pœnæ merè vindicativæ; ſed tolli debet à ſuperiore, cùm reus ſe emendavit & ſatisfecit.

4. *Privans bonis &c.* ut ſunt publica Eccleſiæ ſuffragia, juriſdictio ſpiritualis, & ejus uſus, beneficia, ſacrificia, Sacramenta: non item habitus virtutum infuſi, gratia ſanctificans, character, poteſtas Ordinis.

5. *Primariò*. Nam ſecundariò privat bonis quibuſdam temporalibus, putà fructibus beneficii, & ſocietate fidelium etiam in civilibus: ſed per ordinem ad bonum ſpirituale, ut ſic faciliùs & promptius reſipiſcant, & ad debitam obedientiam efficaciùs revocentur.

Quæſt. II. *Quotuplex eſt Cenſura?*

Reſp. Cenſura 1. dividitur in excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum, cap. 20. *de verbor. ſignific.*

2. Alia eſt à jure, alia ab homine. Cenſura à jure eſt ea, quæ per legem vel ſtatutum perpetuum lata eſt: unde in Canonibus, Decretis Pontificum, vel ſtatutis Epiſcoporum continetur. Cenſura ab homine eſt ea, quæ fertur ab aliquo ſingulari ſuperiore, per præceptum tranſitorium, vel ſententiam judiciariam; eſtque vel generalis, quæ generatim & indeterminatè fertur in aliquos, v. gr. in Clericos; vel particularis, quæ fertur in certam ac determinatam perſonam.

Cenſura à jure non ceſſat morte legislatoris. At cenſura ab homine expirat morte ſuperioris, aut ejus amotione, ſi eveniat antequàm contrahatur; ſed jam contracta, manet poſt ejus mortem, donec tollatur per abſolutionem.

3. Alia eſt latæ ſententiæ, alia ferendæ. Prior eſt, quæ contrahitur ipſo facto, ſeu ſola culpæ admiſſione, abſque ulla judicis ſententia. Poſterior eſt ea, quæ non contrahitur niſi accedente ſententia judicis, & vocatur comminatoria. Pro quibus dignoſcendis conſideranda ſunt verba, quibus fertur Cenſura.

Cenſura eſt latæ ſententiæ, ſi adhibeantur hæ voces: *Ipſo facto*, *ipſo jure*, *ex tunc*, *ex nunc*, *ſtatim*, *illicò*, *continuò*, *confeſtim*, *mox*, *protinùs*, *lata ſententia &c.* Vel ſi verba ſint præſentis temporis indicativi modi, v. g. *Excommunicamus*, *ſuſpenduntur*, *interdicuntur*. Vel præteriti temporis, *v. g. Excommunicatus eſt*; *volumus eſſe excommunicatum*, *ſuſpenſum*; *noverit ſe excommunicatum*, *ſuſpenſum*. Item ſi verba ſint imperativi modi, nec dirigantur ad judicem, nec ejus actionem, ut *Subjaceat excommunicationi*; *incidat in excommunicationem*; *maneat ſuſpenſus*, *interdictus*; *habeatur pro excommunicato*; *ſit excommunicatus*, *ſuſpenſus &c.*

Cenſura eſt ferendæ ſententiæ, ſi feratur per verba, quæ judicis actionem exigant, vel ſignificent, ut *Excommunicetur*, *ſuſpendatur*, *ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur*, *determinamus excommunicandum*, *ſuſpendendum &c.* Item ſi verba ſint futuri temporis, v. gr. *Excommunicabitur*, *ſuſpendetur*, vel minatoria, ut *Sub pœna excommunicationis*, *ſuſpenſionis*, *ſub interminatione anathematis &c.* niſi ex adjunctis aliud colligatur, vel ex aliquibus verbis additis, ut ſi dicatur *Sub pœna*

excom-

excommunicationis ſtatim incurrendæ, vel *cui ſtatim, confeſtim, omnino ſubjacent*. In dubio an cenſura ſit latæ, vel ferendæ ſententiæ, cenſenda eſt ferendæ, quia *in pœnis benignior eſt interpretatio facienda*, regul. 45. in 6.

Quæſt. III. *Quænam culpa requiritur ad contrahendam Cenſuram?*

Reſp. Ex communi ſententia, non contrahitur ſaltem Cenſura totalis, niſi ob culpam mortalem, externam, contumaciter admiſſam contra præceptum Eccleſiaſticum. Itaque ad hoc requiritur.

1. Culpa mortalis, ex cap. *Nemo*, cap. *Nullus* 11. quæſt. 3. Quia Cenſura eſt gravis pœna, cum privet magnis bonis ſpiritualibus. Pœna autem debet eſſe commenſurata culpæ; aliàs eſſet injuſta, ex cap. 5. *de pœnis in 6.* ubi jubetur ut judex pœnam metiatur ex culpa. At peccatum veniale eſt culpa levis in ſuo ordine, ſeu in ordine ac linea peccati.

Dixi, *totalis*. Nam ſecundùm multos Cenſura partialis, aut ſuſpenſio ab aliquo actu officii ad breve tempus, item excommunicatio minor, non neceſſariò gravem culpam ſupponit.

2. Ut ſit externa, & quidem mortalis ſecundùm opus externum. Quia nulla cenſura fertur propter ſolam internam pravam operantis voluntatem: nam hæc non requiritur ad rectum regimen Eccleſiæ ſaltem ordinarium; & Eccleſia non fert cenſuram, niſi de iis, de quibus judicare poteſt. Eccleſia autem non judicat de merè internis in foro externo, cap. 33. *de ſimon.*

Item actus peccati debet eſſe completus ac perfectus in ſua ſpecie morali, & habere eam malitiam, quæ ſub cenſura perhibetur. Quia lex humana non obligat, nec operatur ultra intentionem ſuperioris verbis expreſſam, cùm non aliter proponatur ſubditis; & in odioſis ſtricta debet eſſe interpretatio. Ob eandem rationem requiritur effectus completus, quem legislator intendit ſub cenſura prohibere, niſi aliud in lege exprimatur. Hinc qui animo occidendi alterum graviter vulneravit, non incurrit excommunicationem contra homicidas latam, niſi mors ſequatur; quia ſuperior tunc non vult punire peccatum, niſi poſita tali conditione effectus ſecuti. Unde quis à peccato præterito, v. gr. vulneratione juſtificatus per contritionem, vel Sacramentum Pœnitentiæ, poteſt contrahere excommunicationem, in ſtatu gratiæ; nam licèt juſtificatus ſit, dignus eſt pœna ob culpam, ſub cenſura prohibitam debita.

Dixi *Niſi aliud &c.* Nam, cap. 1. *de homicid. in 6.* mandans aliquem occidi per aſſaſſinos excommunicatur, quamvis mors non ſequatur.

Item in cenſura lata contra facientes, non comprehenduntur conſulens, mandans, approbans, niſi exprimantur, quia lex pœnalis, utpote odioſa non extenditur ultra proprietatem verborum.

3. Ut contra præceptum Eccleſiaſticum, & cum aliqua contumacia. Nam cenſura eſt pœna merè Eccleſiaſtica conſtituta in eos, qui ſunt contumaces contra ſuperiorem Eccleſiaſticum, ut coerceantur & corrigantur: quæ pœna inobedientiam aliquam Eccleſiæ requirit, juxta illud, Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus.* Ad hanc autem inobedientiam, ſeu contumaciam ſufficit contemptus virtualis & interpretativus authoritatis Eccleſiæ ſub pœna præcipientis, qualem habere cenſetur, qui ſciens præceptum Eccleſiæ annexam habens cenſuram, tamen illud violat.

Hinc ex communi ſententia ob peccatum mere præteritum non poteſt ferri Cenſura, niſi aliquo modo pendeat in futurum, vel quia reus in eo perſeveret, vel ut cogatur ſcandalum tollere, vel injuriam reſarcire per debitam ſatisfactionem. Alioqui cenſura non eſſet medicina, ſed mera vindicta.

Porro licet culpa aliena ſufficiat ad ſuſpenſionem, & interdictum, requiritur tamen propria ad excommunicationem ſubeundam, ex cap. 5. *de ſent. excomm. in 6.* cum excommunicatio ſit graviſſima pœna.

Quæſt. IV. *Quænam excuſant à cenſura gravi?*

Reſp. Excuſat 1. Id omne quod excuſat ſive à peccato mortali, ut defectus advertentiæ ſufficientis, levitas materiæ; ſive ab obſervatione præcepti Eccleſiaſtici, ut impotentia moralis, cum ſcilicet non poteſt ſervari ſine gravi damno, quocum ordinarie præcepta Eccleſiæ non obligant. Quia cenſura non fertur niſi ob tranſgreſſionem culpabilem præcepti Eccleſiaſtici, contumaciter admiſſam. Excipe, niſi metus gravis directe incuteretur in contemptum religionis aut Eccleſiaſticæ poteſtatis: nam tunc etiam cum periculo mortis tenetur quis ſervare talem legem. Ita communiter.

2. Ignorantia invincibilis etiam ſolius legis Eccleſiaſticæ, ſive ea ſit facti, ſive juris, excuſat. Quia hæc excuſat à culpabili tranſgreſ-

greſſione legis Eccleſiaſticæ, & impedit contumaciam, ac voluntarium circa id quod ignoratur. At non excuſat ignorantia vincibilis, etiam non affectata, ſi ſit craſſa vel ſupina, hoc eſt, orta ex eo quod quis nullam adhibuerit diligentiam ad ſciendum id, quod ſcire poterat & debebat, ex cap. 2. *de conſtitut. in 6.* ubi Bonifacius VIII. ait: *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina.* Nam ex tali ignorantia peccans, virtualiter, ideoque ſufficienter contumax eſt; quia negligit culpabiliter ſcire legem alias publicam, & quæ ſemper ex ſe admonet.

Si tamen cenſura lata ſit contra ſcienter, conſulto, temerario auſu facientem aliquid, vel præſumentem facere; tunc ab ea excuſat omnis ignorantia, etiam vincibilis, non affectata. Nam non dicitur ſcienter, auſu temerario legem violare, qui eam ignorat ignorantia non affectata; & hæc verba in rebus odioſis ſunt ſtricte accipienda; & alioqui eſſent inutilia. Secus, ſi ignorantia ſit affectata: nam hæc æquiparatur certæ ſcientiæ, & auget culpam, quia includit majorem affectum peccandi, contemptum legis, magnam temeritatem, præſumptionem, ſcientiam periculi directe voliti, contumaciam, & intentionem ſaltem implicitam ac virtualem faciendi id quod lege prohibetur. Item ſi quis ſuſpicans aut dubitans de cenſura vel facto, non inquirat, & ſic faciat contra legem, contrahit cenſuram; quia tunc talis habet ſatis contumaciæ & præſumptionis ad talem cenſuram, cenſeturque legem ac cenſuram contemnere.

Sed an probabilis, ſeu invincibilis ignorantia ſolius cenſuræ excuſat ab ea contrahenda?

Reſp. 1. Covarruvias, & alii Doctores contra alios multos docent, nullam ignorantiam etiam invincibilem ſolius cenſuræ per legem papalem, aut canonem univerſalem latæ excuſare ab ea contrahenda; ita ut ad cenſuram contrahendam ſufficiat, quod quis ſciat, vel ſcire poſſit ac debeat actionem, vel omiſſionem, cui cenſura annexa eſt, eſſe ab Eccleſia graviter præceptam vel prohibitam.

Probant 1. Quia hoc ipſo quod quis ſcit, vel ſcire poteſt & debet, actionem aliquam eſſe graviter ab Eccleſia præceptam vel prohibitam, & tamen libere ponit talem actionem vel omiſſionem, ſufficienter contumax eſt Eccleſiæ, ut merito ab illa puniatur per cenſuram illi annexam. Nam talis culpabiliter violat legem Eccleſiaſticam, quam ſcit, aut ſcire poteſt & debet graviter obligare. Ergo peccat mortaliter contra illam legem, quam virtualiter contemnit & contumaciter violat; ac proinde meretur, & contrahit pœnam per talem legem impoſitam. Contumacia quippe ad cenſuram requiſita nihil aliud eſt, quam culpabilis inobedientia Eccleſiæ, & virtualis contemptus authoritatis Eccleſiaſticæ, juxta illud Matth. 17. *Si Eccleſiam non audierit*, hoc eſt, ſi Eccleſiæ non paruerit, *ſit tibi ſicut ethnicus.* Quælibet autem graviter culpabilis violatio legis Eccleſiaſticæ, cujus reus eſt quicumque agit, vel omittit aliquid contra legem Eccleſiaſticam quam cognoſcit, vel cognoſcere potuit, vera eſt inobedientia Eccleſiæ, & virtualis contemptus ejus authoritatis, cum ſit mortalis culpa contra legem, & authoritatem Eccleſiæ.

Paulo aliter. Ad cenſuram contrahendam ſufficit cognitio poſſibilis & debita legis Eccleſiaſticæ aliquid graviter præcipientis aut vetantis. Nam illa poſita, qui libere ponit talem actionem vel omiſſionem, ſufficienter contumax ſeu inobediens eſt Eccleſiæ, ut merito ab illa puniatur per cenſuram illi annexam: libere enim violat grave præceptum Eccleſiæ, & mortaliter peccat contra illud, cum ignorantia vincibilis non excuſet à mortali culpa: & conſequenter talis ſufficienter contumax & inobediens eſt Eccleſiæ, ut ab illa puniatur.

2. Ex cap. *Ut animarum* 2. de conſtitut. in 6. ubi Bonifacius VIII. ſtatuendo, ſententiis ſeu pœnis per ſtatuta quorumcumque ordinariorum prolatis non ligari ignorantes, tacitè excipit ſententias, ſeu pœnas prolatas per leges papales, & canones univerſales, ut notat Gloſſa v. *Statuta*, dicens: *De generalibus ergo ſtatutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus ſciri & cuſtodiri debent.* Et hoc ſtatuit Pontifex utriuſque juris peritiſſimus, ad imitationem legis civilis ult. §. *de decret. ab ordine fac.* ubi habes quod municipali ſtatuto non ligatur ignorans, ſed ſciens tantum, ut habet alia Gloſſa, ibid. v. *Sententiis.* Ratio eſt, quia ignorantia juris communis & univerſalis, ceteris paribus, minus probabilis, minuſque excuſabilis eſt, quam ignorantia juris particularis; quia quilibet magis debet & facilius poteſt addiſcere & ſcire leges, quæ ſunt omnibus fidelibus communes, & ab omnibus obſervari debent, quam quæ

ſunt

sunt certis locis speciales. Ergo etsi ignorantia non crassa nec supina censuræ statuto particulari latæ excuset ab illa contrahenda, non continuò excusare debet similis ignorantia paris Censuræ per leges universales statutæ.

Hinc qui duellum committit, sciens quidem hoc esse graviter ab Ecclesia prohibitum, vel si culpabiliter ignoret hanc Ecclesiæ prohibitionem, tametsi nesciat eamdem esse sub pœna excommunicationis, ut plerique rudes ignorant, tamen vere excommunicationem contrahit.

Si dicas, censuram ex naturâ rei requirere peculiarem modum contumaciæ & inobedientiæ, quæ opponatur speciali, & rigoroso modo præcipiendi, vel prohibendi sub comminatione Censuræ; *Respondent* hanc esse meram petitionem principii, supponentem id quod in quæstione est, & quod est probandum, quodque negatur. Præterea ex eo quod quis scit aut scire potest & debet, aliquid esse ab Ecclesia graviter præceptum aut prohibitum, cognoscit confuse & virtualiter specialem illum præcipiendi modum; & contra faciens virtualiter contemnit authoritatem Ecclesiæ sub quacumque pœna præcipientis: ad contumaciam autem sufficit virtualis, & interpetrativus contemptus authoritatis Ecclesiæ, qui reperitur in omni violatione graviter culpabili legis Ecclesiasticæ.

Nec obstat, inquiunt, quod censura sit pœna medicinalis, ordinata per se primo ad avertendum, vel ad emendandum delictum. Nam 1. Etsi contrahatur ab ignorante, tamen per se semper medicinalis est; per se enim semper apta est ad hoc utrumque præstandum. Quod si non semper medeatur, hoc est per accidens. Et quando ignorans sciat postea se Censura ligatum, tum per illam adducetur ad emendandum delictum.

2. Hoc nimium probat, ideoque nihil probat: probaret enim ignorantiam etsi vincibilem à censura excusare; nam quælibet ignorantia, saltem non affectata, tollit rei ignoratæ notitiam. At certe ignorantia crassa, aut supina, etiam secundum adversarios, non excusat à censura, ut patet ex cap. 2. *de constit. in 6.* ubi postquam Pontifex dixit: *Sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prelatis ligari nolumus ignorantes*: hanc exceptionem addit, *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Quod generatim dictum comprehendit etiam censuras, ut consentiunt omnes; imò de illis præcipue intelligi debet juxta Glossam. V. *Sententiis*: & hoc ostendit ratio allata, *ut animarum periculis obvietur*. Quod si de Censuris agitur in regula generali: ergo & in exceptione; & hæc est etiam communis expositio, inquit Suarez. Ex qua à fortiori sequitur (addit idem Doctor) etiam in legibus Pontificiis ignorantiam crassam à Censura non excusare, quia ex genere suo plus obligant Pontificiæ leges, quàm statuta ordinariorum. Unde concludit Suarez, negandum esse in actu ex ignorantia facto deesse contumaciam & inobedientiam sufficientem ad contrahendam Censuram. Nam licet non tam expresse & directe, virtute tamen & indirecte idem genus inobedientiæ est, ita negligere legem alias satis publicam & omnibus notam, ut tam crassa illius ignorantia habeatur. Ac propterea satis etiam est, quod lex, quantum est ex se, illum admoneat: quamvis admonitio ad ejus aures non perveniat ex supina ejus negligentia. Hæc Suarez, de censur. disp. 4.

Resp. 2. Quævis ignorantia, modo non sit crassa & supina, excusat à censura per statutum particulare lata, habetur cap. 2. de constit. in 6. ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*. Hæc autem decretalis est constitutiva juris novi, non merè declaratoria, ut rectè colligit Suarez ex verbo *Nolumus*. Ratio discriminis inter has censuras, & alias jure communi latas est, quod censuræ per sacros Canones & Constitutiones universales rarius, & majori cum maturitate ferantur, quam per statuta particularia, ex quibus proinde majora animarum pericula orirentur, nisi illis obviaretur, restringendo has pœnas ad solos scientes, & crasse ignorantes.

Porro ignorantia crassa & supina hìc est ea, qua quis ignorat id, quod scire debet, & quod omnes ejusdem status & conditionis communiter sciunt.

Quæst. V. *Quandonam Censura est invalida?*

Nota. Non contrahi censuram, quando invalida est, per se patet, cum nulla sit.

Resp. Censura nulla est, 1. Defectu jurisdictionis, cum scilicet ferens Censuram caret jurisdictione, vel eam habet legitime impeditam per aliquam censuram, aut suspensam per legitimam appellationem, cum nempe ante sententiam absolute latam reus appellavit ad superiorem, ex cap. 40.

de

de appellat. Si verò appellatio fiat poſt latam ſententiam, vel poſt contractam Cenſuram à jure, valet Cenſura & ſervari debet, cap. 20. *de ſentent. excomm. in 6.* quia cenſura lata executionem ſecum trahit, ex cap. 53. *de appellat.*

Defectu ordinis ſubſtantialis judicii, ut ſi aliqua monitio non præceſſit: nam ut cenſura ab homine per ſententiam particularem infligenda feratur valide, præcedere debet una ſaltem monitio, cap. 48. *de ſentent. excommun.* & cap. 9. eod. tit. in 6. Quia non eſt contumax contra Eccleſiam, niſi qui præcedente monitione & comminatione cenſuræ obedire renuit. Ut autem validè feratur & contrahatur cenſura à jure, vel ab homine per ſententiam generalem contra actum futurum, non requiritur alia monitio, quàm promulgatio ipſius legis vel ſententiæ: lex enim & ſtatutum, cùm ſint publica & permaneant, ſemper ſatis per ſe monent, ex cap. 26. *de appellat.* Idem eſt de ſententia illativa cenſuræ, ſed declaratoria tantùm; nam abſque alia monitione declarari poteſt cenſura contracta, modò priùs citata parte, de crimine juridicè conſtet: aliàs nulla eſſet declaratio, quia contra partem inauditam nihil poteſt in judicio definiri, cap. 1. *de cauſa poſſ.*

3. Defectu culpæ mortalis. Quia gravis pœna non poteſt irrogari ab homine ob levem culpam: nam pœna improportionata & major culpa eſt evidenter injuſta, cùm deſit æqualitas. Actio autem evidenter injuſta quoad ſubſtantiam non habet vim per ſe obligandi. Quòd ſi cenſura lata ſit ob crimen falſum, ſed in judicio legitimè probatum, hanc obligare in conſcientia docent Richardus, Palud. S. Antoninus, 3. part. cit. 24. part. 73. & alii. Econtra Suarez, Layman, & alii multi contendunt eam reipſa non contrahi in foro conſcientiæ & coram Deo; quia ſicut cauſa eſt tantùm apparens, ita & Cenſura; nec poteſt, nec vult Eccleſia punire innocentes. Addunt tamen, damnatum teneri ſe gerere exteriùs coram aliis tamquam cenſura affectum: quia ſententiæ judicis legitimæ, licèt quoad rem injuſtæ, parere tenetur, quantùm neceſſarium eſt ad amovendum ſcandalum & tuendùm authoritatem Superioris. Quare, inquiunt, ſi actum ordinis ſui publicè exerceret, peccaret; quia cum ſcandalo reſiſteret poteſtati publicæ; ſed non contraheret irregularitatem: quia cenſura eſt tantùm apparens, & ſic non violat veram cenſuram. Non peccaret autem, ſi actum ſui ordinis exerceret privatim, & coram iis ſolis, quibus innocentia ejus perſpecta eſt.

Mihi verò videtur non privari quidem participatione communium ſuffragiorum & orationum; neque etiam privari apertè affirmat ullus author, ut notat Suarez: quia non eſt veriſimile Deum dediſſe Eccleſiæ poteſtatem ea privandi innocentem, cùm hæc poteſtas non poſſit eſſe in deſtructionem, ſed ſolùm in ædificationem; neque etiam Eccleſia id intendit, cùm nec ad bonum commune, nec ad bonum illius qui condemnatur, utile ſit. Sed tamen talis revera privatur receptione & adminiſtratione Sacramentorum, executione ordinis, & communione externa cum fidelibus. Quia hæc omnia ei per ſententiam legitimam & juſtam ex parte actionis ſeu judicii prohibentur, cui ſententiæ legitimæ parere tenetur in foro conſcientiæ, & debet hoc incommodum pati propter bonum commune poſtulans executionem ordinis ac ſententiæ legitimæ, & obedientiam ſuperiori juſtè ac legitimè præcipienti. Et hæc prohibitio non habet tunc rationem pœnæ propriè dictæ, quæ ſemper ſupponit culpam: ſed pœnæ impropriè dictæ, quæ eſt incommodum propter bonum commune infligtum: unde etiam tunc non erit cenſura diſtrictè dicta, ſed latè ſumpta pro prohibitione legitima & obligante. Quod confirmo authoritate S. Thomæ, qui in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 1. quæſt. 2. docet, excommunicationem latam per ſententiam, quæ nulla non eſt, habere effectum ſuum, & debere excommunicatum humiliter obedire. Sententia autem, de qua agitur, non eſt nulla, cum in ſuo foro juſta & legitima ſit. Unde inferiùs S. Doctor de hac ſpecie loquens vocat eam cenſuram ex debita cauſa ex parte cenſura, non verò ex parte ejus cui imponitur. *Sicut*, inquit, *cùm aliquis pro falſo crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc ſi humiliter ſubſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.* Et in ſolutione objectionum ait non eſſe inconveniens, ut innocens, & invitus aliquando privetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Eccleſiam juvari poteſt ad ſalutem. Quare ſi violaretur iſta Cenſura, videtur quod contraheretur irregularitas, quia non eſt cenſura apparens tantum, ſed eſt vera & juſta prohibitio Superioris, cujus violatio merito punitur irregularitate.

Ceterum in dubio juſtitiæ Cenſuræ, conſtat hanc

hanc servari debere etiam in foro conscientiæ, donec à superiore declaretur irrita, vel tollatur. Quia in dubio favendum & obediendum est superiori, habenti jus ferendi Censuras. Et in dubio tutior pars eligi debet.

Sed an omnis Censura injusta est etiam nulla?

Resp. Neg. Nam injusta est Censura, quæ non fertur ex amore justitiæ, sed ex odio, invidia, vel vindicta privata; vel quæ ab homine fertur, accidentario juris ordine sine necessitate prætermisso, v. gr. sine trina monitione, sine scriptura, vel expressione causæ; & tamen valida est, ac ligat etiam in conscientia, si post unam monitionem à legitimo superiore ob crimen verum feratur. Nam tunc nihil essentiale deest ad ejus valorem; & accidentium defectus non tollit substantiam rei, nec proinde ejus effectum primarium. Imò rata est censura quoad prohibitionem, & servanda, etiamsi feratur ob crimen falsum, sed in judicio legitime probatum, ut dixi, & opus est absolutione. Quare utraque Censura, licet injusta, timenda est. *Sententia Pastoris, sive justa, sive injusta sit, timenda est*, ait S. Gregor. homil. 6. in Evangel.

Nota. Ut Censura ab homine per sententiam particularem licite feratur, necesse est, 1. Ut fiat trina monitio cum suis intervallis, ita ut una præcedat aliam duorum saltem dierum spatio, cap. 9. *de sent. excomm. in 6.* Tamen ex urgenti causa sufficit una pro tribus cum intervallis, antequam excommunicetur reus; vel etiam sine intervallis, si necessitas exigat, v. gr. Moneo te semel pro tribus vicibus, ibid. 2. Ut fiat in scriptis, & causa Censuræ exprimatur, tradaturque reo petenti exemplum hujusmodi scripturæ infra mensem, cap. 1. eod. tit.

Ad censuram vero à jure sufficit ut lex, seu statutum sufficienter promulgatum sit. Si tamen sit ferendæ sententiæ, ut hæc feratur, requiritur citatio rei, & condemnatio juridica; nec debet infligi reo, etiam convicto & manifesto, nisi prævia monitione, & quidem per se loquendo trina, ex cap. 26. *de appellation.* Quod si sit *latæ sententiæ*, ut declaretur contracta, requiritur, ut citata parte de crimine juridice constet.

Nota. Dubitans utrum Censuram aliquam contraxerit, tenetur se gerere tanquam si censura affectus esset, donec dubium prudenter deposuerit, aut ab ea absolutus fuerit. Quia in dubio pars tutior eligenda est, & alioqui talis se exponeret periculo peccandi, violando Censuram actu per eam prohibito.

Quæst. VI. *Quinam possunt ligari Censura?*

Resp. Ut quis ligetur Censura, ex communi sententia necesse est, 1. Ut sit viator, quia hic solus est capax emendationis, subjectionis & contumaciæ, quod requiritur ad subeundam Censuram. Cum autem hæretici mortui dicuntur posse anathematizari, tum anathema sumitur pro declaratione, aliquem alienum ab Ecclesiæ communione decessisse. Potest etiam mortuus excommunicari indirecte, quatenus Ecclesia potest ad aliorum terrorem præcipere vivis, ut illum sacra sepultura, publicis precibus & sacrificiis privent. Dicitur vero absolvi, dum Ecclesia concedit facultatem eum sepeliendi, & offerendi pro eo suffragia publica.

2. Ut sit baptizatus: quia nemo fit subditus Ecclesiæ nisi per Baptismum, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis, qui foris sunt, judicare?*

3. Ut sit rationis usu præditus; aliàs non esset culpæ emendationis capax. Impuberes autem adulti possunt ligari censura, & reipsa incurrunt excommunicationem ob ingressum in Monasteria Monialium, ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 5. & ob percussionem Clerici, *cap. ult. de sent. excomm.* Item interdictum in totum populum. Ergo etiam alias incurrunt, exceptis censuris ab homine latis. Ebrius vero afficitur censura ob delictum in ebrietate commissum, & antea sufficienter prævisum.

4. Ut sit subditus ligantis, ex cap. 21. *de sentent. excomm.* Quia potestas ferendi censuras pertinet ad jurisdictionem coercitivam, quæ non potest exerceri nisi in subditos; subjectio enim & jurisdictio sunt correlativæ. Peregrinus autem delinquens in alieno territorio, incurrit Censuras sibi latas per modum statuti, ex cap. 14. *de foro competente*. Quia, ut alias dixi, peregrini subjiciuntur legibus territorii in quo versantur, ratione suæ præsentiæ in illo. Si vero Censura lata sit per modum sententiæ, non obligat nisi personas, quas directe respicit. Econtra subditus non incurrit Censuram latam per modum statuti, si contra illud agat extra Diœcesim ligantis, cap. 2. *de constit. in 6.* Nam statutum afficit solum terri-

territorium, pro cujus recta gubernatione fertur, nec extra illud obligat. Secus, si censura lata sit per sententiam vel præceptum transitorium: nam ligat subditos extra territorium delinquentes, quia personas directè ac secundum se spectat, ideoque illas afficit ubicumque existant: In quo differt à statuto, quod spectat territorium, seu personas existentes in territorio. Hinc si Episcopus Clerico peregrinaturo ludum alearum prohibeat sub pœna suspensionis, hic eam incurrit extra Diœcesim ludens; quia nempe sententia & præceptum immediate afficit personam, eique cohæret, ubicumque sit. *Ita Suarez, Sayr. Layman, Bonac. & alii communius.*

(+) *Nota.* De censuris plura scitu digna occurrunt in Tractatu sæpe laudato de Synodo Diœcesi. Vide lib. VII. cap. 45. in quo improbatur immoderatus censurarum usus. Cap. 46. eorum probatur sententia, qui ob levem culpam, quæ tamen ex circumstantiis sit gravis, censuras ferri posse tuentur. Cap. vero 44. demonstratur ex communi sententia, grave, & enorme crimen desiderari ad infligendas censuras; atque nonnullorum opinio refellitur, qui excommunicationem, præcipue vero latæ sententiæ, improbare videntur. Id autem sequentibus verbis ostendit. *Quod si omnium Doctorum consensu, grave, & enorme crimen requiritur, ad irrogandam censuram, etiam quam vocant* comminatoriam, *& ferendæ sententiæ, multo sane gravius, & execrabilius esse oportet delictum, ob quod infligatur censura lata sententia, qua nimirum homo, per solam legis transgressionem, nulla previa monitione, ejusdem legis ministerio, statim perstringitur. Ejusmodi censuras, præcipue vero excommunicationes latæ sententiæ, visi sunt improbare nonnulli Doctores. Godescalcus Rosemundus Theologus Lovanienſis* in suo Confessionali cap. 20. *eas è medio prorsus auferri vellet, inquiens*: Valde inconsultum, & periculosum est, quod Episcopi in suis statutis, ceteri quoque Judices tam faciles sint in multiplicando censuras; unde expediens esset, ut etiam inquit Gerson, ut omnes Constitutiones sententiæ excommunicationis, latæ sententiæ, in jure, vel statutis contentæ, quarum usus nullus est, aut plus obest, quam prodest, expressa revocatione cassarentur, in provinciis, & diœcesibus, & in Ecclesia universali. Expediens etiam esset, ut nulla excommunicationis sententia ferretur de facto à jure, vel Judice, neque pro præsenti, neque pro futuro, nisi pro manifesta contumacia, qua quis ostendit, se non paratum audire Ecclesiam. *Verum hoc Godescalchi assertio, qua parte omnes excommunicationes latæ sententiæ tanquam perniciosas deleri, & abrogari vellet, audax est; communem enim Ecclesiæ usum condemnat, & Concilia, Summos Pontifices, omnesque Ecclesiarum Præsules tacite carpit: Neque eidem adstipulatur, quem citat, Gerson: hic siquidem* loc. cit. *totus est in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo, ipso facto, irretiatur, qui ex mera ignorantia, quanquam culpabili, aut infirmitate, peccatum committit, etsi cæteroquin contumax non sit, sed paratus sit stare correctioni Ecclesiæ, & postquam multa, ad hanc rem explicandam adduxit, concludit* (col. 49.) *eas excommunicationes latæ sententiæ* tantundem operari, ut absque processu alio judiciali, aut nova Constitutione, possit Judex statim, probato facto, vel confessato ferre juris sententiam, & eamdem publicare; non sic ubi Canones essent solum ferendæ sententiæ; quoniam monitiones, & processus, secundum terminos juris prærequirerentur multiplices; *Unde apparet, non improbari à Gersone excommunicationes latæ sententiæ, sed ad eas requiri sententiam declaratoriam criminis; quæ utique est necessaria pro foro externo, in quo nemo est reputandus censura innodatus, nisi legitime probetur reus criminis, cui est censura, Jure ipso alligata: In foro autem interno, & coram Deo, cujus oculis omnia nuda sunt, & aperta, ad incurrendum in censuram latæ sententiæ, nulla est necessaria Judicis declaratio, sed sat est, crimen perpetrare, cui illa est annexa: Suam quippe contumaciam, & Ecclesiæ contemptum satis aperte manifestat, qui in legem delinquit, quam scit in sui transgressores censura vinculum, statim, & illico injicere, sicuti egregiè ratiocinantur Suarez* de censuris, disp. 3. sect. 8. num. 3. *& Gonzalez* in cap. 48. de sententia excommunicationis, num. 6. *sed pro ceteris legendus est, de hac re ex professo differens, Theophilus Raynaudus* (oper. tom. 14. pag. 514.) *ubi scribens adversus Ayalam, censuras latæ sententiæ, hoc nomine, reprehendentem, quod illis non præcedat canonica admonitio, egregiè ostendit, admonitionis loco esse promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis, vel prohibentis, sub pœna censuræ.*

6. *Godescalco, & Ayala assentiri videtur Van Espen* jur. Eccl. univ. part. 3. tit. 11. cap. 6. num. 19. *ubi, etsi non audeat absolute dama-*

damnare excommunicationes latæ sententiæ, eas tamen recens adinventas, &, per decem omnino sæcula, ignotas Ecclesiæ fuisse, affirmat: At Van-Espenium falli facillimè demonstrabimus. Atque in primis nullam putamus fingi posse excommunicationem, illa severiorem, qua homo baptizatus perpetuo arceatur à Sacramentorum perceptione, omnique excidat spe consequendæ ab Ecclesia reconciliationis; & tamen prioribus sæculis, quorumdam atrociorum criminum reos, facto ipso, seu sola criminis perpetratione, in hanc pœnam incurrisse, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaspinæum, aliosque plures, tradit Cardinalis Bona rer. liturgic. lib. 1. cap. 17. num. 1. *inquiens*: in exordio Christianæ religionis tantum erat pietatis studium, tantum odium improbitatis, ut quibusdam sceleribus, quæ atrociora visa sunt, omnis prorsus veniæ spes, omnis pœnitentia denegaretur, adeout qui ea commisisset, quamvis à Divina misericordia eorum remissionem, veræ Contritionis subsidio obtineret; nunquam tamen posset cum Ecclesia reconciliari. Ea erant idololatria, homicidium, & adulterium. *Quid, quod, si talia Pœnitentes, aut jam semel pœnitentia functi, in aliud, cujuscumque generis peccatum, quamvis privatim & occulte, relaberentur, nunquam deinceps veniam & pacem ab Ecclesia impetrarent? Nonne & hæc species erat severissimæ excommunicationis? Et tamen hanc relapsis fuisse ipso facto inustam, & pluribus demonstrat doctissimus Morinus* de Pœnit. lib. 3. cap. 27. 28. & 29. *& liquet ex plurium Conciliorum decretis, occulte etiam relapsos ab omni, etiam civili, Fidelium consortio segregantibus. Siquidem Concilium Turonense I. anni* 461. can. 8. (collect. Hard. tom. 2. col. 795.) *decrevit*: Si quis vero post acceptam pœnitentiam, sicut Canis ad vomitum suum, ita ad sæculares illecebras, derelicta, quam professus est, pœnitentia, fuerit reversus; à communione Ecclesiæ, vel à communione Fidelium extraneus habeatur; *Concilium Veneticum, circa annum* 465. *celebratum*, can. 3. (collect. Hard. tom. 2. col. 797.) *statuit*: Pœnitentes quoque, qui susceptam publice pœnitentiam intermiserint, & ad prioris erroris consuetudinem revoluti, vitæ se sæculari, conversationique reddiderint, non solum à communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam à conviviis fidelium submovendos; *Concilium Aurelianense I. anni* 511. can. 11. (collect. Hard. tom. 2. col. 1010.) De his (*ait*) qui susceptæ pœnitentiæ religionem suæ professionis obliti ad sæcularia relabuntur, placuit eos & à communione suspendi, & ab omnium Catholicorum convivio separari. *Quare, quod Siricius Papa* epist. 1. *ad Himerium Tarraconensem Episcopum* cap. 5. (collect. Hard. tom. 1. col. 848.) *relapsis permiserit*, ut sola intra Ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, & sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: à Dominicæ autem mensæ convivio segregentur; *id, ex mera indulgentia, & communis legis relaxatione, factum, existimat Morinus* cit. cap. 19. *Ad hæc Auctor operis de vita contemplativa, quem alii Prosperum Aquitanicum, qui medio sæculo v. scripsit, alii Julianum Pomerium, qui, eodem sæculo labente, floruit, fuisse contendunt*; lib. ... cap. 7. *diserte affirmat, ea ætate Clericos, grave aliquod facinus occulte admittentes, statim in foro conscientiæ, & coram Deo in suspensionem incidisse, quam Albaspinæus*, observ. lib. 1. cap. 2. *& Suicer* Thesaur. Eccles. tom. 1. pag. 601. *pro quadam excommunicationis specie habitam, non immerito notarunt; Ait quippe Pomerius*: Hi, qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si eis videbitur propterea communicare, & officium suum implere debere, quod homines, occultatione sui criminis, fallunt . . . qui autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt, ne sententiam justæ excommunicationis accipiant, sine causa communicant; immo vero dupliciter contra se iram Divinæ indignationis exagerant, quod & hominibus innocentiam fingunt, & contempto Dei judicio, abstinere se ab altari propter homines erubescunt.

7. *Quod si hæc nondum satis esse videantur, ad probandum, Majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras latæ sententiæ, alia statim proferemus antiquissima, & certissima ejusdem rei monumenta. Norunt omnes viri docti, tres olim fuisse species excommunicationis: majoris, de qua sola in præsens res est. Prima dicebatur* Excommunicatio simplex: *Altera* Anathema: *Tertia* Maranatha, *de qua frequens mentio occurrit in Annalibus S. Benedicti, conscriptis à Patre Mabillon.* tom. 4. in appendice. *In historia Lotharingiæ. Calmet* tom. 2. part. 2. pag. 390. *Et in nova editione glossarii Caroli Dufresne* tom. 4. in verb. Maranatha. *Simplex excommunicatio, & anathema, in hoc dumtaxat, inter*

inter se differebant, quod illa, solo verbo proferretur; anathema vero pronuntiaretur, celebri quadam solemnitate, pluribusque adhibitis caremoniis, quæ apta forent ad ostendendam perpetrati sceleris enormitatem: Maranatha *autem hoc* anathemati *addebat, ut excommunicatus solius Dei judicio relictus, ab Ecclesiæ communione separatus permanere juberetur, usque ad adventum Domini, seu ad diem Judicii; quod ex ipsa nominis etymologia elicuit Augustinus* (*apud Suarez* de censuris disp. 8. sect. 2.) *& explicarunt Patres Concilii Toletani IV. statim allegandi. Jam vero antiquissima Synodus Gangrensis, paulo post Nicænam habita, omnes suorum viginti Canonum transgressores anathemate perculit, his verbis:* Anathema sit (collect. Hard. tom. 1. col. 533. &c.) *quibus sententiam latam importari, nemo facile inficiabitur; Patres autem Concilii Toletani IV. habiti anno 638. cui Episcopi 62. interfuere*, cap. 75. (collect. Hard. tom. 3. col. 694.) anathema, Maranatha *in eos pronuntiarunt, qui adversus Regnum, vel Regem conjurarent, in quos hanc formidandam sententiam, ter repetitam, protulerunt*: Hoc etiam tertiò acclamamus dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, qualibet meditatione, vel studio Sacramentum fidei suæ, quod pro Patriæ salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate Regiæ potestatis pollicitus est, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione tyrannica Regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi: atque ab Ecclesia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Christianorum alienus, neque partem Justorum habeat, sed cum Diabolo, & Angelis ejus, æternis supplicijs condemnetur, una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur: ut par pœna perditionis constringat, quos in perniciem prava societas copulat. Et ideo si placet omnibus, qui adestis, hac tertiò reiterata sententia, vestræ vocis eam consensu firmate. Ab universo Clero, vel populo dictum est: Qui contra hanc nostram definitionem præsumpserit, Anathema, Maranatha, hoc est, perditio in adventu Domini sit, & cum Juda Scarioth partem habeat, & ipsi, & socii eorum: Amen. *Eamdemque anathematis sententiam, eodem ritu, ac iisdem fere verbis, in eosdem Regni, & Regis proditores, denuo latam, legimus in Concilio Toletano XIV. anno 653.* cap. 20. (eod. tom. 3. collect. Hard. col. 1081.) *Qui autem prædicta sententia ritum, quo tribus vicibus, veluti trium monitionum loco fuit repetita, considerat, multoque magis, si illorum verborum* Anathema sit, in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi, *vim, & efficaciam attentius expendat, minime dubitabit, Patrum mentem fuisse, excommunicatione lata sententia percellere, quicquot in posterum in Patriam, aut Regem, rebellionem intentarent.*

8. *Non itaque recenter adinventa, nec primis decem Ecclesiæ sæculis, ignota prorsus fuerunt excommunicationes latæ sententiæ, sicuti sibi finxit, rerumque Ecclesiasticarum minus peritis imposuit Van Espen, ut illarum usum improbaret, easque parvi faciendas, suaderet, quod certè alibi non obscure insinuavit.*)

Quæst. VII. *Quinam possunt ferre Censuras?*

Resp. Omnis & solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo jurisdictionem ordinariam, vel delegatam. Ex Matth. 16. *Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cœlis*; & Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo &c.* Ubi Prælatis Ecclesiæ Apostolorum successoribus datur potestas omnis expediens ad bonum animarum & rectum Ecclesiæ regimen, ad quod pertinet potestas non solum ferendi leges, sed etiam coercendi, corrigendi & puniendi rebelles ac contumaces, eosque privandi bonis communibus.

Ordinariam potestatem ferendi Censuras habet Papa, & Concilium generale in omnes baptizatos, Episcopus in suos Diœcesanos, Concilium Provinciale in suam Provinciam. A Papa habent Superiores Ordinum saltem Generales & Provinciales, vel etiam Superiores locales secundùm cujusque Constitutiones; non item Parochi. Delegatam habent omnes, & soli Clerici, quibus fuit legitimè concessa ab habente ordinariam: Femina autem saltem jure Ecclesiastico est incapax jurisdictionis spiritualis, ideoque Censuræ ferendæ.

Quæst. VIII. *Quinam possunt absolvere à Censuris?*

Resp. 1. Censura *ab homine*, vel quævis alia reservata non potest tolli, nisi ab eo qui eam tulit, vel ab ejus Superiore, aut Successore, vel delegato: quia ejus est absolvere, cujus est ligare. Archiepiscopus autem non potest à Suffrageorum Censuris absolvere, nisi in casu appellationis, aut visitationis.

Ab

Ab excommunicatione non reservata, nec ad forum contentiosum deducta potest absolvere quilibet Sacerdos habens potestatem absolvendi à peccatis mortalibus, ex consuetudine recepta, & ex cap. *Nuper*, de sentent. excomm. ibi: *Quia conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, ex ipso concessisse videtur aliis relaxandi*. Excommunicatio autem à jure non est reservata, nisi reservatio exprimatur in Canone vel statuto. Suspensio verò & interdictum saltem locale & generale personale, ex communi sententia censetur reservata Superiori, ita ut nullus Sacerdos possit ab eis absolvere sine potestate à Superiore accepta. Sunt tamen qui dicunt, Confessarium posse ex concessione Ecclesiæ absolvere à suspensione, & interdicto particulari, cujus non est conscius pœnitens, & ad hoc valere formulam usitatam.

Resp. 2. Ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 6. Episcopi possunt absolvere subditos suos ab omnibus Censuris etiam Papæ reservatis, contractis ob delictum occultum, nec deductis ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario. Possunt etiam absolvere ab omnibus aliis subditos, quibus non est possibilis moraliter recursus ad Papam, ut sunt mulieres, pueri, senes, infirmi, & alii, quorum est legitimum impedimentum, cap. 13. & cap. 58. *de sentent. excommun.* Si tamen impedimentum non sit perpetuum, juramentum ab absolvendis exigatur, quòd cessante impedimento ad Papam aut ejus Legatum recurrant, ibid. Quòd si non recurrant, recidunt in similem Censuram, cap. 22. *de sentent. excommun. in 6.* Sed aliqui dicunt hanc obligationem abrogatam esse in Gallia, & aliis locis à Roma valdè remotis.

Resp. 3. In Jubilæis solet ampla potestas circa Censuras, & casus reservatos concedi. Circa quod observanda sunt sequentia.

(✣) *Nota*. Vide supra pag. 186. ubi habetur integrum Caput 68. lib. 7. de Synodo Diœcesana, in quo num. 4. quæstio, quam hìc Author tractat, clarius resolvitur, & explicatur.)

1. Quando conceditur facultas generalis absolvendi à Censuris Papæ reservatis, etiam in Jubilæo, non ideo datur potestas absolvendi à Censuris contentis in Bulla Cœnæ, ubi illa viget, nisi specialiter exprimatur: quia hæ sunt specialiter reservatæ. Specialia autem non continentur in concessione generali, nisi exprimantur.

2. Qui habet potestatem absolvendi à casibus Papæ reservatis, habet etiam potestatem absolvendi à Censuris eidem reservatis: quia casus non sunt reservati Papæ, nisi ob Censuram annexam. Qui autem potestatem obtinuit circa casus Episcopo reservatos, non potest idcirco à Censuris Episcopo reservatis absolvere; quia cùm soleant Episcopi aliquos sibi casus reservare nulli Censuræ annexos, inde fit, ut casus reservati, & Censuræ Episcopales sint duæ res distinctæ, nec unum in alio includatur.

3. Absolutio in Jubilæo data rectè dispositio habenti intentionem illud lucrandi, & implendi conditiones, etsi postea sua negligentia, vel ob aliud impedimentum non lucretur, tollit Censuram, & reservationem. Quia absolutio fuit absoluta, non conditionata, ut constat tum ex verbis & intentione absolventis; tum ex potestate absolvendi à Censuris & casibus reservatis, quæ non pendet à conditione, quòd pœnitens reipsa lucrabitur Jubilæum; sed datur simpliciter & absolutè pro tempore Jubilæi respectu pœnitentium volentium illud lucrari. Secùs, si confessus sit sine intentione supradicta. Quia hæc potestas datur solùm in ordine ad Jubilæum: nam Pontifex non intendit dare potestatem absolvendi à reservatis, nisi respectu eorum, qui volunt sincerè Jubilæum consequi, ideoque opera præscripta implere. Unde debet postea à Censuris, & peccatis reservatis absolvi ab eo, qui potest extra Jubilæum.

Dixi, *recte dispositio*. Nam hæc gratia non conceditur nisi verè contritis.

Resp. 4. In articulo mortis *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & Censuris absolvere possunt*. Ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. Multi tamen putant, hoc esse restringendum ad Censuras, quæ obstent susceptioni Sacramentorum, & sepulturæ Ecclesiasticæ, ut excommunicatio & interdictum, non autem suspensio: quia hæc facultas conceditur, *ne hac occasione aliquis pereat*, ibid. Ergo, inquiunt, Ecclesia non intendit dare omnibus potestatem absolvendi ab iis, quarum occasione non impediretur consecutio gratiæ, qualis est suspensio ab ordine, officio, vel beneficio.

Porrò Sacerdos debet priùs reum obligare ad restitutionem debitam; vel si non possit tunc restituere, ad ea onerandos hæredes suos actu publico; aut si neutrum possit, ad jurandum se satisfacturum, cùm primùm poterit.

Item Sacerdos, qui extra articulum mortis non habet potestatem absolvendi à Censuris, monere debet moribundum, ut, si convalescat, se sistat & submittat Superiori, sub pœna reincidentiæ, & est incurrendi in similem Censuram, cap. 22. *de sentent. excommun.* in 6. & hoc onus sistendi se Superiori debet ei sub juramento imponi, ex cap. 58. *de sentent. excommun.* Quod exigitur à pœnitente, non ut iterum absolvatur, cùm validè fuerit absolutus; sed ut superior correctionem ac remedia idonea adhibeat, & satisfactionem imponat, prout judicaverit. Nomine Superioris hìc intelligitur quis habens potestatem ordinariam aut delegatam absolvendi à Censuris extra articulum mortis.

Quæst. IX. *Quænam notanda sunt circa absolutionem à Censuris?*

Resp. Sequentia. 1. Quamvis cessante contumacia, & reo converso Superior debeat absolvere à Censura, cùm sit pœna medicinalis: tamen Censura reipsa non tollitur nisi per absolutionem, ex Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in Cœlo*, scilicet donec solveritis. Et, ex cap. 18. & aliis *de sentent. excommunicat.* Nam non potest Censura dissolvi, nisi ex authoritate, qua contracta est. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Quoad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant Censuræ.* Nam etsi contumacia sit causa Censuræ, non est tamen causa durationis ejus: sicut culpa est causa pœnæ, & tamen hæc durat, sublata culpa.

2. Absolutio à Censuris ex natura rei non requirit certa verba, cùm non sit Sacramentalis; sed potest dari validè per quælibet signa illius sufficienter expressiva. In foro tamen externo servanda est forma in Ritualibus præscripta. In foro conscientiæ adhibetur hæc formula pro excommunicato. *Dominus noster Jesus Christus te absolvat: & ego authoritate ipsius absolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurristi propter tale factum, v. gr. hæresim, & restituo te communioni & unitati Fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesiæ, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Pro suspenso: *Ego absolvo te à vinculo suspensionis, quam propter tale factum incurristi, & restituo te executioni Ordinum & officiorum tuorum, vel beneficiorum, In nomine Patris &c.* Pro interdicto dicitur: *A vinculo interdicti, quod &c.*

3. In dubio Censuræ contractæ dari debet absolutio ad cautelam, sic: *Absolvo te à censura excommunicationis, si eam incurristi ob tale factum.* Imò etsi nulla sit suspicio Censuræ contractæ, datur absolutè absolutio à Censuris ante absolutionem à peccatis, ad vitandum irreverentiam, si fortè pœnitens occulta Censura affectus sit, hoc modo: *Dominus noster Jesus Christus te absolvat; & ego authoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo à peccatis tuis, In nomine Patris &c.* Rituale Roman.

4. Valida est, licèt illicita, absolutio ab habente potestatem ordinariam data absenti, vel invito & malè disposito. Quia censura est solùm pœna, quæ potest à Superiore ad libitum validè auferri.

5. Qui pluribus Censuris est astrictus, potest absolvi ab una, remanentibus aliis etiam similibus, cap. 27. *de sentenc. excomm.* Nam inter eas non est necessaria connexio. Potest autem quis subjici multis Censuris etiam ejusdem speciei ob plura crimina, ex eod. cap. vel ob idem pluries commissum: nam plura delicta possunt pluribus pœnis ejusdem rationis puniri. Sic qui excommunicatus est ob percussionem Clerici, plures alias excommunicationes incurrit, si pluries eumdem Clericum vel alium percutiat.

6. Potest dari à Superiore absolutio ad reincidentiam, hoc est, sub certo onere, quo non impleto intra tempus præfinitum, Censura reviviscat, seu delinquens similem Censuram contrahat. Item potest dari pro certo tantùm actu & tempore, quo transacto Censura habet omnem suum effectum; vel sub conditione de futuro libero; cùm sit actus jurisdictionis externæ, qui pendet à voluntate Superioris, quamvis hoc ordinariè non expediat, nec fieri debeat, cùm non sit in Ecclesia usu receptum.

7. Dum aliquis est excommunicatus ob injustitiam aut scandalum, in neutro foro licet eum absolvere, nisi priùs satisfecerit parti, & scandalum sustulerit: aut si non possit, debet priùs dare idoneam cautionem, quòd satisfaciat quàm primùm. Quòd si postea non satisfaciat, cùm primùm commodè poterit, excommunicationem denuò contrahet, cap. 22. *de sentent. excommunic. in 6.*

8. Si is, qui Sacerdotem potestatem absolvendi à Censuris habenti bona fide confitetur, obliviscatur peccatum, cui Censura

annexa

annexa est; secundùm multos tollitur Censura, modò Censuratum absolutio sit terminis generalibus data. Nam tunc Confessor utitur generaliter facultate absolvendi ab omnibus Censuris, quam habet, vultque omnes auferre quantum potest.

9. Qui absolutus est tantùm in foro conscientiæ à Censura notoria, ita se gerere debet exterius, ac si non esset absolutus; potestque conveniri coram Judice, & ab eo cogi ad subeundam omnem pœnam Censuræ annexam. Quia absolutio data tantum pro foro conscientiæ non habet effectum nisi coram Deo.

10. Invalida est absolutio per vim, vel metum injustum extorta etiam à tertio, imò extorquens contrahit excommunicationem, cap. unic. *de iis quæ vi &c. in 6.* ex Conc. gener. Lugdun. Item nulla est, si exorta sit per dolum versantem circa causam finalem: quia Superior non vult absolvere nisi ob causam sibi propositam; quæ tunc non subsistit, nec proinde subest voluntas absolvendi; nam sublato motivo seu objecto formali volitionis, non est volitio.

CAPUT II.

De Excommunicatione.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est?*

Resp. Excommunicatio est Censura, per quam baptizatus privatur communione Ecclesiæ, seu bonis quæ sunt communia inter fideles, quæque pendent à potestate & dispensatione Ecclesiæ, uti sunt Sacramentorum receptio & administratio, Ecclesiæ suffragia, divina officia &c. Duplex est, major & minor.

Excommunicatio major, (quæ sola venit nomine excommunicationis simpliciter, cap. 59. *de sentent. excommun.*) est Censura, qua quis privatur bonis communibus Ecclesiæ, & ejus dispensationi subjectis, & abscinditur à corpore Ecclesiæ, juxta illud Matthæi 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.* Unde est pœna gravissima, *qua pœna in Ecclesia nulla major est*, ait S. Augustinus leg. de corr. & grat. cap. 15.

Excommunicatio minor est ea, quæ privat ex parte, seu aliquibus tantùm bonis communibus Ecclesiæ, nempe receptione & administratione licita Sacramentorum, & passiva electione ad dignitates ac beneficia. Hæc contrahitur solùm ob communicationem culpabilem, etiam in civilibus, cum excommunicato non tolerato, cap. 3. *de sentent. excomm. in 6.* ex Concil. general. Lugdun. Et Sanchez dicit, omnes sentire eam ob peccatum veniale contrahi. Qui tamen cum eo communicavit in crimine criminoso, id est, ob quod contracta est Censura, consilium, auxilium, vel favorem impendendo, incurrit excommunicationem majorem, *cum facientem & consentientem par pœna constringat*, cap. 29. *de sentent. excomm.* A minore excommunicatione absolvere potest quicumque potest à mortali culpa, cùm non sit reservata, ex eod. cap.

Quæst. II. *Quinam sunt excommunicati vitandi?*

Resp. Olim omnes erant vitandi. Sed jam ex Constitutione Martini V. *Ad evitanda* à Concil. Constantiensi, teste S. Antonino, approbata, & jam pridem ubique observata, atque ex usu præsenti Ecclesiæ, ii solum sunt vitandi, qui per sententiam Judicis Ecclesiastici nominatim declarati sunt excommunicati, & publicè denuntiati; item notorii percussores Clericorum, hoc est, ii quorum percussio publica nulla potest tergiversatione celari, nec ullo juris suffragio excusari, licet non sint denuntiati. Equidem juxta Concil. Basileense, sess. 20. & Bullam Leonis X. de concordatis approbatam à Conc. Lateran. V. vitandi sunt etiam omnes, quos notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse. Sed ex consuetudine prævalet Bulla Martini V. quæ quidem non extat in actis Concil. Constantiensis, sed refertur à S. Antonino 3. part. tit. 25. cap. 3. Unde excommunicati alii sunt tolerati, quos scilicet fideles non tenentur vitare, & alii non tolerati, quos tenentur vitare, nempe nominatim & publice denuntiati, vel notorii percussores Clericorum. Varii Doctores Galli dicunt, publicum Clerici percussorem in Gallia vitari non debere, nisi accesserit sententia, qua declaretur injustus Clerici percussor: quia secundum legem vel consuetudinem regni, ad notorietatem facti criminosi requiritur declaratoria judicis sententia.

(✣) *Nota.* Huc spectat Const. 100. BENEDICTI XIV. incipiens, *Apostolica indulta &c.* in qua, decernitur, eos, qui ex indulto Sedis Apostolicæ, possunt sibi eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario, à quo à reservatis criminibus, & censuris absolvi possint, non posse alium Confessarium eligere, nisi approbatum ab Ordinario illius loci, in quo confessio peragitur.

ita videlicet, ut si in aliquo indulto tam Sæcularibus, quam regularibus tribuatur facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum: tunc Confessarius vigore talis concessionis sive à Sæculari, sive à Regulari Pœnitente ad audiendas eorum respective confessiones electus, nullatenus hujusmodi confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo Diœcesano, & Ordinario Loci, ubi confessio excipienda est, ad confessiones approbatus, & deputatus existat, quacumque alia approbatione, tam illius generis, quam uterque Innocentius Prædecessores declararunt non suffragari, quam ea, si de Regularibus agatur, quæ à solo proprio Regulari Prælato obtenta foret, minime suffragante. At Innocentius XII. & XIII. declaraverant, *non posse Sacerdotem, qui ab Episcopo limitatam facultatem obtinuerit, vel quoad locum, vel quoad tempus, vel quoad genus personarum Sacramentum pœnitentiæ administrare extra tempus, vel locum, vel genus personarum ab ipsis Episcopis præscriptum, sive confessarii electi fuerint vi Bullæ Cruciatæ, sive ex quocumque alio privilegio ... nec eis suffragari, quod approbati alias fuerint ab Episcopo, qui aliquando loci in quo confessiones audiendæ sunt ordinarius fuerit, sed talis non amplius existat &c.*)

Quæst. III. *Quinam sunt effectus excommunicationis majoris?*

Resp. 1. Cum excommunicatus abscindatur à corpore Ecclesiæ, ut docent Patres, & ipse Christus his verbis, *Sit tibi sicut ethnicus*: ita ut non jam ut membrum Ecclesiæ, sed tanquam ethnicus tractandus sit, privatus omni jure, quod ei competebat tanquam membro Ecclesiæ, omnibusque, quæ fidelibus ut membris Ecclesiæ competunt.

Resp. 2. Excommunicationis majoris septem sunt effectus, nam excommunicatus etiam toleratus & contritus, 1. Privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, scilicet sacrificiis, orationibus, indulgentiis: ita ut non liceat Sacerdoti tamquam Ecclesiæ Ministro, & nomine Ecclesiæ pro illo sacrificium, nec preces in sacrificio, nec horas canonicas offerre: quæ si pro illo fiant, non ei prosunt, ex cap. *Sacris de sentent. excomm.* &c. *Audi* &c. *Omnis* 11. quæst. 3. Nam Ecclesia, hoc ipso quod privat aliquem communibus suffragiis, prohibet ne pro illo applicentur.

Porrò per communia illa suffragia intelliguntur spiritualia quædam subsidia, quibus Ecclesia suffragatur suis membris, sive in ordine ad satisfactionem pro pœna temporali, sive in ordine ad impetranda aliqua bona, præsertim spiritualia, vel quæ ad illa juvent. Revocanturque ad sacrificium Missæ, orationes, & Indulgentiæ. Potest tamen quivis privatus preces & sacrificium, & alia opera nomine privato seu tanquam persona privata pro eo offerre; quia hæc sunt suffragia privata. Item secundum multos licet Sacerdoti tanquam personæ privatæ, in *Memento* pro eo mentaliter orare; sed non per orationes, quæ Ecclesiæ nomine pro ejus membris dicuntur, nec ut Minister Christi; nemini enim licet Ecclesiæ suffragia etiam pro tolerato offerre: alioqui tolleretur præcipua pœna, & ratio excommunicationis; & quia Constitutio Martini V. nullum favorem toleratis concedit: Ergo ii, ut antea, excluduntur à suffragiis Ecclesiæ.

2. Privatur receptione & administratione Sacramentorum, ita ut mortaliter peccet, si aliquod recipiat, vel si aliquod recipiat, vel sine necessitate & non requisitus administret. Quia ageret contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente, ex cap. 59. *de sentent. excomm.* & cap. 4. & 6. *de Clerico excomm.* Unde non potest absolvi à peccatis, nisi prius fuerit ab excommunicatione absolutus.

Item ei non licet sub mortali interesse Sacro, aut divino officio, cap. *Alma, de sentent. excomm. in 6.* Quod si facile possit absolutionem à Censura sibi comparare, & non conetur, omissio Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, imo & Missæ, dum urget præceptum, ei ad culpam mortalem imputabitur, quamvis in tali statu teneatur ab illis abstinere. Quia lex præcipiens aliquid, præcipit etiam media ad illud necessaria, saltem non valde difficilia, qualis est Censuræ remotio, ad quam aliunde tenetur. Potest tamen concionem audire, cap. 43. *de sentent. excomm.* sed finita concione tenetur recedere, ne cum aliis communicet.

Si autem sit obligatus ad horas canonicas, tenetur eas solus recitare, non quidem ut persona publica & ab Ecclesia delegata, cum sit ab ejus corpore abscissus, saltem jure, si sit toleratus; sed ut persona privata: par enim non est, ut quis commodum ex suo delicto percipiat. Præterea excommunicatio, cum sit pœna, non debet obligationem & onus auferre, & immunitatem conferre. Sed ei non licet adhibere socium: nam omnis communicatio cum alio est ei prohibita, præsertim in orationibus: nec ei licet dicere:

Omni-

Dominus vobiscum : quia hæc verba significant publicæ personæ sacram cum populo communicationem, quæ ei interdicta est, quare ejus loco debet dicere: *Domine exaudi orationem meam &c.*

3. Est inhabilis ad dignitates & beneficia accipienda, ita ut resignatio, electio, præsentatio, collatio, permutatio, & quælibet alia beneficii provisio facta in favorem excommunicati etiam tolerati, & acceptatio, sit nulla, cap. 7. *de Cleric. excomm.* Item est inhabilis ad pensionem clericalem, nam communione Ecclesiæ privatus, est incapax recipiendi bona Ecclesiæ dispensationi commissa. Idque constat ex usu & stylo Curiæ: nam in litteris Pontificiis apponitur absolutio ab excommunicatione, ad hunc effectum. Quare qui in excommunicatione obtinuit beneficium aut pensionem clericalem, non potest percipere fructus; & si perceperit, tenetur eos restituere; nec potest tale beneficium permutare, aut resignare in favorem. Quia nullum jus ad beneficium, pensionem & fructus habet, cum ejusmodi collatio sit nulla. Idque licet ignoretur excommunicatio; quia ignorantia invincibilis, licet excusset à culpa, non tamen facit actum validum, qui erat alias invalidus; nam actus non potest esse validus sine omnibus requisitis ad ejus valorem.

Imo excommunicatus, quamvis beneficio ante obtento non privetur, & ideo ad Horas obligetur ratione illius, potest tamen eo privari; & non facit fructus suos durante excommunicatione; ideoque eos omnes ac distributiones restituere tenetur ante omnem sententiam. Ita Covaruv. Suarez, Toletus, & alii multi, ex cap. 52. *de appellat.* ibi: *illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesia communio denegatur.* Hanc autem privationem ipso facto latam esse, docet valde communis sententia: tum quia vox *subtrahuntur*, significat factum ex vi Censuræ, non præceptum de imponenda illa pœna: tum quia hæc privatio fructuum æquiparatur ibi privationi communionis Ecclesiæ; nec suspenditur per appellationem ab excommunicatione, ibid. *Ita Suarez.*

4. Privatur omnis spiritualis jurisdictionis usu, ita ut peccet mortaliter, si ordinet, Censuras vel leges ferat, dispenset, conferat beneficia, ad ea eligat, instituat, præsentet &c. cap. 24. *de sentent. & re judic.* Tamen actus jurisdictionis, si toleratus sit, sunt validi ob bonum commune, ex constit. Martini V. cit. ubi dicitur, posse ab excommunicatis toleratis recipi sacramenta.

5. Excommunicato etiam tolerato interdicitur omnis communicatio cum fidelibus. cap. 18. 29. & 59. *de sentent. excomm.* &c. *Alma*, hoc tit. in 6. & cap. 2. *de except.*

Primo quidem in rebus sacris, ut in Missæ sacrificio, & aliis divinis officiis, quo nomine comprehenduntur horæ canonicæ, omnis oratio publica, processio, benedictio, aliæque similes actiones sacræ, quæ solemniter fiunt ex institutione Christi vel Ecclesiæ, aut propriæ sunt alicujus ordinis clericalis.

Quod si excommunicatus in Ecclesia divinis officiis interfit, si toleratus sit, non debent intermitti officia; quia non est evitandus. Si vero sit nominatim denunciatus, monendus est à Celebrante ut exeat. Quod si non pareat, incurrit novam excommunicationem Papæ reservatam, sicut & alii, qui prohibent ne exeat, *Clement. 2. de sentent. excomm.* & tunc si commode fieri potest, vi expellendus est. Si nequeat expelli, adstantes exire tenentur, ne cum illo communicent; & ipse sacerdos tenetur Missam inchoatam abrumpere, si nondum incœpit canonem; si incœpit, debet solo ministro manente pergere usque ad communionem inclusive, & reliqua perficere in sacristia. Sacerdos autem scienter celebrans coram excommunicato vitando, peccat mortaliter, & ligatur interdicto ab ingressu Ecclesiæ, cap. 8. *de privil. in 6.*

Secundo in actionibus forensibus, ita ut excommunicatus nequeat esse judex, procurator, actor, tabellio, testis &c. nec ei liceat tales actiones exercere, cap. 8. *de sentent. excomm. in 6.* Ejus tamen acta valent, si sit toleratus, & non repellatur: secus, si non sit toleratus.

Tertio in actionibus civilibus, juxta hunc versum.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os significat colloquium, allocutiones sive nutibus, sive verbo, aut scripto, & quævis amicitiæ signa, ut oscula, amplexus &c. *Orare*, id est, communicatio in orationibus & divinis officiis. *Vale* significat salutationes urbanas verbo, nutu, aut alio signo. *Communio*, id est, omnis societas, quæ habetur in communi habitatione, in contractibus, negotiis, & aliis actionibus: ita ut non liceat cum eo contrahere, laborare, iter facere, aut quodvis opus præstare,

Mensa denotat omnem convictum, & convivia. Ecclesia autem utpote communitas perfecta, habet potestatem non minus, quam quælibet alia subditos sibi non obsequentes à reliquorum consortio segregandi; & ea utitur, tum ne rebelles criminis contagione alios inficiant, tum ut ipsi tanto magis pudefacti citius resipiscant, tum ad exemplum & terrorem aliorum.

Licet tamen extra divina officia communicare cum non tolerato, in his casibus in jure exceptis, ut, cap. *Quoniam* 11. quæst. 3. & hoc versu contentis.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Prima itaque causa excusans est *utilitas* spiritualis etiam ipsius excommunicati, cum scilicet id expedit ad ejus salutem, ut ad meliorem frugem reducatur, cap. 43. *de sentent. excommun.* Item alterius utilitas temporalis notabilis, v. g. ad petendum consilium, subsidium, vel solutionem debiti; non tamen ad denuo contrahendum, *ex cap.* 34. *eod. tit.* Secunda est *Lex*, nempe connubii, quæ jubet, ut conjuges mutua sibi officia præstent. Tertia *humile*: Sunt officia filiorum erga parentes, & famulorum erga dominos, si serviebant ante excommunicationem; item inferiorum erga superiores, quoad ea, quæ spectant ad communicationem necessariam iis, qui habitant in eadem familia &c. Quarta est *ignorantia* juris vel facti. Quinta est *casus necessitatis* animæ vel corporis alterius, v. g. ad comparanda victui necessaria &c. Item necessitas auxilii, consilii, vel refugii.

6. Sextus excommunicationis majoris effectus est irritatio gratiarum Apostolicarum, cap. 1. *de rescript. in* 6. Quare Papa, in suis rescriptis præmittere solet absolutionem ab omnibus Censuris dumtaxat ad effectum gratiæ ab ipso concessæ. Quæ si omitteretur in rescripto, irrita esset gratia concessa excommunicato. Non ideo tamen legitime possidetur beneficium per resignationem simoniacam in Curia Romana obtentum ab illa absolutione ad effectum; quia talis provisio est nulla, cum sit obreptitia, & contra intentionem Papæ obtenta, & irrita independenter à Censura.

Nota. Hæc omnia jura & pœnæ etiamnum vigent; ita ut quis excommunicatus, etiam toleratus & occultus, peccet, dum communicat cum fidelibus in actionibus sacris vel prophanis, aut actum quemlibet supradictum exercet. Nam Leo X. in bulla cit. à Conc. Later. V. sess. 11. approbata, expresse declarat, se per suum decretum *non intendere excommunicatos, suspensos & interdictos in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.* Quod jam declaraverat Concil. Basil. sess. 20. & antea Martinus V. ut passim testantur Doctores, quamvis hoc non legatur apud S. Antoninum. Potest tamen excommunicatus excusari ob impotentiam moralem, ut si non possit abstinere ab hac communione sine scandalo vel gravi damno, aut infamia gravi, quando crimen est occultum; quia præcepta Ecclesiæ ordinarie non obligant cum gravi damno. Fideles autem non peccant communicando cum excommunicatis toleratis; secus, si non sint tolerati, ex cad. Constit.

7. Excommunicatus non toleratus privatur Ecclesiastica sepultura, ita ut non liceat in loco sacro eum sepelire; & si sepeliatur, debeat exhumari, si ab aliorum corporibus discerni queat, cap. 12. *de sepult.* ibid. *Sacris est canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant Ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab Ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.*

Sed quid, si excommunicatus resipuerit, & per contritionem perfectam justificatus fuerit?

Resp. Semper manet obnoxius his pœnis, donec absolutus sit, cap. *Sacris. De sentent. excomm.* Quia Censura, quamdiu manet, habet effectus suos. Tamdiu autem manet, quamdiu non tollitur per absolutionem; & alioqui non esset opus absolutione.

Quæst. IV. *An est mortale communicare cum excommunicato non tolerato?*

Resp. Ex S. Thoma, & ex communi sententia est mortale communicare in rebus sacris, ut officiis divinis, cap. 29. causa 11. quæst. 3. Nam materia gravis est, & valdè repugnat tum authoritati & fini Censuræ, tum etiam dignitati rerum sacrarum. Sed solum veniale est in aliis: nisi in crimine, ob quod alter excommunicatus est, vel nisi sit contra speciale præceptum superioris, vel cum scandalo, aut contemptu legis, ut si communicatio esset frequens; quia, inquiunt, communicatio in rebus civilibus non censetur hìc materia gravis, nam non repugnat graviter fini excommunicationis, nisi sit frequens.

Communicans autem cum excommunicato in crimine criminoso, hoc est, cooperans culpæ, vel contumaciæ, ob quam lata est excommunicatio, v. gr. præbendo consilium, auxilium vel favorem, semper

peccat

peccat mortaliter, & eamdem incurrit excommunicationem cap. 29. & 55. *de sentent. excomm.* quia faciens & consentiens pari pœna puniri debent.

Quæst. V. *Quinam sunt effectus excommunicationis minoris?*

Resp. Tres sunt. 1. Privatio seu prohibitio receptionis Sacramentorum, cap. 59. *de sent. excomm.*

2. Privatio passivæ electionis ad dignitates & beneficia. Quare illa ligatus peccat graviter, si scienter recipiat sacramentum vel beneficium: quia volat præceptum Ecclesiæ in re gravi. Non fit tamen irregularis; nec electio aut provisio est irrita, sed solum irritanda, cap. ult. de *cleric. excomm.*

3. Privatio administrationis licitæ Sacramentorum, ex eod. cap. ubi dicitur, *peccare conferendo Ecclesiastica Sacramenta.*

Quæst. VI. *Quinam sunt excommunicationes reservatæ Papæ, & Episcopis?*

Resp. Circa hoc consuli debet propriæ diœcesis Rituale. Hic tamen operæ pretium est explicare excommunicationem contra percussores Clericorum à Concil. general. Lateran. II. can. 15. latam, his verbis; *Placuit ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgenti periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.*

I. Nemo cujusvis ordinis, dignitatis, sexus, status ab ea eximitur, ne impubes quidem rationis compos. Imo hanc incurrunt mandantes, consentientes, & consulentes, effectu secuto; item non impedientes, si ex officio ad hoc teneantur, vel si potuerint impedire sine damno periculove suo, & dolose permiserint, cap. 47. *de sent. excomm.* Item ratam habentes percussionem suo nomine factam, etiamsi non consuluerint nec mandaverint, cap. 23. *de sent. excomm. in 6.* Item Clericus seipsum vulnerans ex malitia seu passione: secus, si ex devotione.

II. Per Clericum intelligitur quilibet prima saltem tonsura initiatus, modo habitum gestet clericalem; etiam conjugatus, modo cum unica virgine, cap. un. *de cleric. conjug. in 6.* Per Monachum intelliguntur omnes utriusque sexus religiosi, cap. 33. *de sent. excomm.* Etiam Laici conversi, ibid. & cap. 5. *de sent. excomm.* & novitii, cap. 21. eod. tit. in 6. Item Eremita subjectus alicui regulæ, & superiori ecclesiastico, & habitans in oratorio authoritate Episcopi.

III. Instigante diabolo, hoc est, illicite & injuste.

IV. Per has voces, *Manus violentas injecerit*, intelligitur quævis actio corporalis, de se violenta, injuriosa ac contumeliosa circa Clericum vel Religiosum, aut res ei adhærentes, per se sufficiens ad gravem injuriam contra hominem, & reverentiam debitam tali personæ, sive fiat manu, sive baculo, gladio, lapidibus &c.

Hinc ipso facto excommunicatus est. 1. Qui talem percutit, vulnerat, conspuit, evellit crines, lacerat vestem, & ita ut actio sit graviter injuriosa. Idque etiamsi Clericus consentiat. Quia actio non ideo desinit esse injuriosa Ordini clericali, in cujus favorem lata est excommunicatio, cap. 36. *de sent. excomm.* 2. Qui concludit aut violenter detinet in carcere, vel loco unde sine dedecore exire nequit. 3. Qui persequitur, ut in flumen vel fossam incidat, equo decidat &c. 4. Qui manus violentas injicit in equum, cui is insidet, occidendo, vulnerando, lædendo, sistendo per frænum, quæ actio est gravis in ratione contumeliæ &c.

V. Hæc excommunicatio non contrahitur. 1. Quando actio non est de se violenta, licet sit injusta, ut cum fur clam abscindit ctumenam. Item si fiat sine violenta manuum injectione, ut cum verbis contumeliosis afficitur. 2. Si percussio sit jocosa, cap. 1. *de sent. excommun.* aut casualis, ut cum janitor vel apparitor arcens turbam, fortuito casu percutit Clericum in turba versantem, cap. 3. *de sent. excomm. 3.* Si nescias esse Clericum. 4. Si Prælatus, pater, magister subditum in minoribus constitutum correctionis causa moderatè percutiat, habita ratione culpæ, quamvis ira accedat, cap. 1. *de sent. excomm.* Item qui alios è familia sua vel propinquos in minoribus constitutos leviter percusserit, ut cohibeantur à suis violentiis, & scientia bonisque moribus imbuantur, cap. 54. *de sent. excomm.* Imo Prælatus, & præceptor ecclesiasticus potest in majoribus constitutum correctionis & disciplinæ causa castigare, cap. 10. eod. tit. modo per se, vel per alium, si necessitas urgeat, castiget; non tamen per laicum, alioqui contrahitur excommunicatio, cap. 24. eod. tit. 5. Si Clericus culpabiliter percutiatur eo instanti, quo deprehenditur turpiter agens, hoc est, actum quem-

quemvis impudicum exercens cum matre, uxore, filia, vel sorore percutientis: secus, si cum alia. Item si quis Clericum percutiat, ad defendendam vitam aut bona sua, cum debita moderatione, cap. 3. *de sentent. excomm. 6.* Si percutiatur Clericus, qui à privilegio canonis excidit, v. gr. bigamus, vel qui ter monitus non gestat habitum clericalem. 7. Si Clerici impuberes se invicem percusserint, aut unus alterum percusserit. Secus, si scholastici clerici puberes ex odio seu gravi ira se percusserint, cap. 1. *de sent. excomm. in 6.*

VI. Duplex distinguitur Clerici percussio etiam mortalis. Alia dicitur enormis ac gravis, & talis censetur vel ratione valde magnæ gravitatis ipsius percussionis, qualis est occisio, mutilatio, notabilis effusio sanguinis ex vulnere, carnis laceratio, dentium vel multorum capillorum evulsio; vel ratione eminentiæ personæ percussæ, ut si sit Episcopus vel Prælatus, etiam si alapa tantum percutiatur.

Altera dicitur levis seu mediocris, scilicet comparatè ad enormem; & est ea, quæ nullam maculam, lacerationem carnis, mutilationem, copiosi sanguinis effusionem, nec dentium aut multorum capillorum evulsionem intulit, nec est contra Episcopum, Cardinalem, vel Prælatum, nec magnum scandalum parit.

Prima est reservata Papæ, secunda Episcopis; cap. 17. *de sent. excomm.* Prælati vero religiosorum possunt: absolvere suos se invicem percutientes, modò percussio non sit enormis, cap. 32. eod. tit. Quod si religiosus percussus non subjaceat eidem Superiori, percutiens debet à suo & percussi Prælato absolvi, cap. 32. cod. tit. Si religiosus clericum sæcularem percusserit, non potest absolvi nisi ab Episcopo, cap. 21. *de sent. excomm. in 6.* vel à Papa si percussio sit enormis.

CAPUT III.

De Interdicto.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est interdictum?*

Resp. Interdictum est censura, qua prohibentur officiorum divinorum celebratio publica & auditio, quædam Sacramenta, & ecclesiastica sepultura.

Dividitur in locale, personale, & mixtum. Interdictum locale est, quod directè fertur in locum, prohibendo ne supradictæ in eo exerceantur. Personale est, quod immediatè fertur in personam, ei prohibendo illorum exercitium & participationem, ubicumque existat. Mixtum est, quod & personam & locum immediatè afficit.

Duo priora subdividuntur in generale, & particulare. Interdictum locale generale est illud, quo interdicitur locus aliquis communis, ut Regnum, Provincia, Civitas &c. Particulare est, quo interdicitur aliquis locus particularis, v. gr. una Ecclesia, vel aliquæ ex iis quæ sunt in Civitate. Personale generale, est illud, quo interdicitur aliqua hominum communitas, prout constituit unum corpus, ut omnes personæ Regni vel Civitatis. Particulare est illud, quo interdicitur una persona, vel plures personæ ut particulares.

Est etiam quædam partialis interdicti species, qua prohibetur ingressus in Ecclesiam; & si quis in tali interdicto sine pœnitentia moriatur, non debet in loco sacro sepeliri, cap. 20. *de sent. excomm. in 6.*

Sed circa hæc interdicta notanda sunt sequentia, 1. Interdictum in Urbem latum afficit etiam suburbia, & ædificia continentia, quamvis sint sub jurisditione seu temporali seu spiritali alterius, cap. 17. *de sent. excomm. in 6.* ne contemnatur interdictum, si populus in suburbiis posset divinis officiis interesse. Item interdictum alicujus Ecclesiæ ad cœmeterium & sacella ei contigua extenditur, *ibid.* At interdicto cœmeterio, non interdicitur Ecclesia ei contigua: nam accessorium sequitur principale, non vicissim.

2. Interdictum ab Episcopo in Civitatem latum debet etiam ab exemptis servari. Concil. Trident. sess. 25. cap. 12.

3. Interdicto generali locali non comprehenduntur personæ: unde incolæ Civitatis interdictæ possunt interesse Sacro & Officiis divinis in aliis locis. Et vicissim interdicto personali non comprehenditur locus, nisi exprimatur. Hinc interdictis Clericis alicujus Ecclesiæ, non censetur ipsa Ecclesia interdicta, & cæteri possunt in ea celebrare. Interdictum tamen locale est etiam personale respectu eorum, qui sua culpa fuerunt illius causa, ideòque non possunt etiam extra locum interdictum interesse divinis.

4. Interdicta aliqua communitate, interdicuntur singulæ ejus personæ etiam innocentes, sed hi solùm quatenus sunt pars communitatis, Quare si desinant esse membra

bra illius, desinunt esse interdictæ, non item nocentes, cap. 16. *de sent. excomm. in 6.*

5. Interdicto populo, non interdicitur Clerus, nec extranei, qui ibi sunt negotiorum causa; & vicissim interdicto Clero, non interdicitur populus ex cap. cit. nec religiosi, nisi qui ratione officii pastoralis censentur esse de corpore Cleri sæcularis.

6. Ad interdictum speciale personale requiritur culpa mortalis propria, cum hoc sit gravis pœna, utpote privans magnis bonis spiritualibus. Ad locale autem, vel personale generale requiritur peccatum grave contumaciter admissum à capite, vel à præcipuis membris, licèt reliqui culpa vacent, ex eod. cap. Quia hæc pœna redundat in communitatem, quam privat cultu divino publico.

7. Per privilegium absolvendi ab omnibus Censuris non intelligitur potestas tollendi interdictum locale, aut personale generale: & neutrum potest tolli, nisi ab habente jurisdictionem in foro externo in locum vel communitatem interdictam.

Quæst. II. *Quot sunt effectus interdicti?*

Resp. Tres sunt. 1. Est prohibitio celebrationis & auditionis divinorum officiorum, per quæ intelliguntur Missa, horæ canonicæ, vel aliæ preces solemniter recitatæ, supplicationes, benedictiones nuptiarum, aquæ &c. demum omnis actio ab Ecclesia ordinata ad cultum Dei, ut exercenda ejus nomine ab ejus Ministris.

Licita tamen est concio. Et tenentur Clerici interdicti Horas Canonicas privatim recitare. Imò ex cap. *Alma. De sentent. in 6.* Clerici & Religiosi non interdicti possunt & debent, uti antea, quotidie in suis Ecclesiis Missas & divina officia celebrare, sed submissa voce, januis clausis, exclusis excommunicatis ac interdictis, & non pulsatis campanis. Item permittitur ut in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, exclusis excommunicatis, sed admissis interdictis; modò qui causam interdicto dederunt, ad altare nullatenus appropinquent. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad festum Corporis Christi, & ejus octavam.

2. Est prohibitio receptionis & administrationis quorumdam Sacramentorum, exceptis Baptismo, Confirmatione, & Pœnitentia, quæ conferri possunt etiam sanis quoties libuerit; non tamen excommunicatis, & iis qui causam interdicto dedere, vel qui ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum latum est, præbuerunt auxilium, consilium, vel favorem, nisi priùs satisfecerint ob delictum, vel de satisfactione cautionem dederint, cap. *Alma*, cit. Potest etiam personaliter interdictis deferri modo solito Eucharistia, si sint in probabili mortis articulo, cap. 11. *de pœnit.* Quare tempore interdicti prohibetur dumtaxat Eucharistia danda Laicis sanis, Ordinatio, Extrema-Unctio, quæ tamen secundùm varios conferri potest infirmis, qui nequeunt aliæ Sacramenta suscipere, quia tunc est necessaria & benedictio nuptialis. Quoad Sacramentum Matrimonii, juxta multos, licitè & validè contrahitur in omnibus interdictis.

3. Est prohibitio Ecclesiasticæ sepulturæ, quæ in interdicto locali extenditur ad infantes & amentes. Si tamen intedictus jam sit humatus in loco sacro, quamvis illicitè, non est exhumandus. Clerici autem, qui non sunt specialiter interdicti, nec interdictum violarunt, possunt sed sine cantu & campanarum pulsu sepeliri in loco sacro interdicto; sed non specialiter, cap. 11. *de pœnit.* Laici verò, qui non sunt personaliter interdicti, nec causam culpabilem interdicto dederunt, sepeliri possunt in loco sacro non interdicto.

Porrò qui ob interdictum humatus est in loco profano, eo finito, transferendus est in locum sacrum; modò non fuerit specialiter interdictus, nec causam interdicto dederit.

Quæst. III. *Quanam sunt pœnæ violantium Interdictum?*

Resp. 1. Peccant mortaliter, nam præceptum Ecclesiæ violant in re gravi. 2. Qui illud violat exercendo actum proprium Ordinis, fit irregularis, cap. 18. & 20. *de sent. excomm. in 6.* Excommunicationem Papæ reservatam incurrunt Domini temporales, compellentes Clericos ad celebranda publicè officia in loco interdicto, vel impedientes ne publicè excommunicati aut interdicti exeant tempore officiorum. Item ipsi interdicti post monitionem non exeuntes, *Clement. 2. de sentent. excomm. 4.* Qui interdictos extra casus concessos scienter sepeliunt in loco sacro, contrahunt excommunicationem Episcopo reservatam, *Clem. 1. de sepult. 5.* Excommunicantur Religiosi etiam exempti, qui non servant interdictum generale locale à Papa, vel Ordinario latum,

tum', quando servatur à matrice Ecclesia, vel à Parochiali loci, in quo habitant, *Clem.* 1. *de sent. excomm.*

Quæst. IV. *Quid est cessatio à divinis?*

Resp. Est Ecclesiastica prohibitio, qua Clerici sub mortali cessare debent à celebratione officiorum divinorum, & administratione Sacramentorum, nisi quatenus necessitas postulat. Fit in signum gravis doloris ab Ecclesia concepti, ob gravem aliquam injuriam sibi, vel honori divino illatam; & per modum justæ defensionis. Eosdem ferme effectus habet quos interdictum. Non est tamen Censura, cum non sit pœna medicinalis: unde ejus violatio, licèt sit mortalis, non inducit irregularitatem, cap. 18. *de sent. excomm. in 6.* Religiosi eam violantes incurrunt excommunicationem, *Clem.* 1. *de sent. excomm.*

CAPUT VI.

De Suspensione.

Quæst. I. *Quid & quotuplex est?*

Resp. Suspensio est censura Ecclesiastica, qua Clerico prohibetur usus Ecclesiastici officii, vel beneficii, vel utriusque: sive qua Clericus privatur exercitio potestatis, quæ ei competit ratione officii clericalis, vel beneficii, vel utriusque.

Resp. 2. Multiplex est suspensio. Nam alia est ab officio: per quod intelligitur potestas ordinis & jurisdictionis: unde est suspensio ab exercitio ordinis & jurisdictionis: alia à beneficio; & alia demum ab officio simul & beneficio.

Item alia est ab ordine tantùm, qua Clericus privatur solum usu suorum ordinum, ita ut ei non liceat Missam celebrare, Sacramenta ministrare, fungi munere Diaconi, vel Subdiaconi; alia à jurisdictione tantum, qua Clericus privatur solum usu jurisdictionis, ita ut non possit licitè censuras ferre, instituere, delegare ad munia Sacerdotalia &c. Et alia à beneficio tantum, quæ privat solum fructibus beneficii. Hæ tres suspensiones possunt esse vel in totum, vel in partem: nam suspensio potest esse tantum à parte officii, seu aliqua tantum functione sive ordinis, sive jurisdictionis.

Denique suspensio alia fertur ad certum tempus, vel sub conditione; alia absolutè & sine determinatione temporis; alia ob culpam merè præteritam, vel in perpetuum, vel ad certum tempus; quo transacto per seipsam expirat.

Observanda sunt sequentia.

1. Ut cognoscatur qualis & quanta sit suspensio, considerandæ sunt verba quibus fertur, & quæ in hac materia utpote odiosa debent strictè accipi.

2. Suspensus ab officio simpliciter, non censetur suspensus à beneficio, nec contra, ex cap. 10. *de purgat. canon.* & cap. 14. *de vita & honest.* quia sunt pœnæ diversæ, & à se invicem separabiles. Unde ex communi sententia, is licitè percipit fructus beneficii, modò per alium suppleat beneficii munera, quæ non potest exercere, ad quod tenetur; cùm retineat titulum & onera beneficii; alioqui non potest eos percipere, quia non conferuntur nisi propter officium. Distributiones autem non potest percipere nec retinere: quia non conferuntur nisi iis, qui per se ministrant.

3. Quando in suspensione exprimitur pars officii, non est suspensus ab altera. Si autem dicatur suspensus ab officio simpliciter, hoc est, sine additò, privatus est ab omni exercitio tam ordinis quàm jurisdictionis, ut constat ex jure, usu ac sensu communi: nam ad officium Clericale pertinent ea, quæ sunt ordinis & jurisdictionis. Dico, *simpliciter*: nam suspensio interdum fertur ab aliquo determinatè officio, cum addito, ut ab officio Pontificali vel Parochiali, vel Sacerdotali. Et tunc suspenso non prohibetur exercitium alterius officii, quod non includitur in officio prohibito.

4. Suspensus ab ordine simpliciter, non ideo à jurisdictione suspenditur, nec econtra; quia Ordo est quid distinctum à jurisdictione, neque est illi necessario annexum. Hinc suspensus ab Ordine simpliciter, potest exercere omnes actus jurisdictionis ad Ordinem non pertinentes, v. gr. Episcopus etsi suspensus potest alteri delegare potestatem absolvendi à peccatis, quamvis ipse non possit absolvere. Item suspensus à jurisdictione simpliciter, non est suspensus ab actibus Ordinis, qui jurisdictionem non requirunt: unde potest facere Sacrum, sed non absolvere.

5. Suspensus ab Ordine superiore, non est suspensus ab inferiore, verbi gratia, suspensus præcise à sacerdotio, non est suspensus à diaconatu, & aliis inferioribus; nam qui prohibet majus, non censetur prohibere minus. E contra suspensus à minore Ordine, suspensus quoque est à majore,

quia

quia cui non licet quod minus est, non licet quod majus est.

6. Suspensus à beneficio simpliciter, censetur suspensus ab omnibus beneficiis, nisi sensus expresse restringatur. Suspensus vero simpliciter, intelligitur ab officio & beneficio simul: nam locutio indefinita æquivalet universali.

Quæst. II. *Quinam sunt effectus suspensionis?*

Resp. 1. Suspensus ab officio etiam occultus, 1. Peccat mortaliter, si exerceat actum sive Ordinis sive jurisdictionis. Quia violat prohibitionem Ecclesiæ in re gravi; idque ubicumque exerceat: nam censura contracta sequitur reum ubicumque sit. Ita communiter, etiamsi suspensio lata sit à proprio Episcopo, quia est præceptum personale, immediate respiciens personas, easque obligans extra territorium. Actus tamen Ordinis à jurisdictione non pendentes sunt validi: quia Ecclesia non potest tollere potestatem Ordinis, sed solum ejus exercitium prohibere. Actus vero jurisdictionis sunt invalidi, si suspensus sit nominatim denuntiatus; quia privatur actuali jurisdictione: sed validi sunt, si non sit denuntiatus; ex Constit. Martini V. *Ad evitandum*.

2. Illicite beneficium novum reciperet, & ei conferretur, quæ collatio est saltem irritanda, ex cap. 8. *de consuet.* quia qui privatus est aliquo actu vel munere, est etiam privatus susceptione eorum, quæ ad talem actum vel munus ordinantur. Sive, quod idem est, cui prohibetur actus vel munus aliquod, ei quoque prohibentur ea, quæ ad talem actum vel munus ordinantur, ex cap. ult. *de clerico excomm.*

3. Suspensus fit irregularis, si exerceat functiones Ordinis proprias, quæ competunt clericis, cap. 1. *de sentent. & re judic. in 6.* ex Concil. gener. Lugdun. Secus, si exerceat tantum ea, quæ sunt jurisdictionis, vel quæ laici possunt præstare, ut si canat epistolam sine manipulo.

Resp. 2. Suspensus à beneficio licet occultus privatur omnibus suorum beneficiorum fructibus, quibus continentur distributiones quotidianæ, utpote pars fructuum, ita ut non possit eos licite percipere, & receptos teneatur restituere ante omnem sententiam: nam censura impedit eorum acquisitionem, unde ad eum non pertinent. Nemo autem retinere potest, quod suum non est. Tenetur nihilominus horas recitare, & alia onera beneficii præstare, quia hæc obligatio annexa est beneficio quod retinet; nec ea liberatur ob privationem fructuum, quæ ei in pœnam culpæ juste imponitur, remanente onere: censura enim non tollit onus in detrimentum Ecclesiæ & Fundatorum.

Non videtur tamen privari jure eligendi, præsentandi, conferendi beneficium, &c. sibi competente ratione beneficii, à quo suspensus est. Quia electio, activa præsentatio, collatio non sunt proprie loquendo fructus beneficii, sed actus officii tali beneficio annexi: in materia autem pœnali verba sumi debent in sensu proprio & stricto.

Quæst. III. *A quo & quomodo tolli potest Suspensio?*

Resp. 1. A suspensionibus, etiam si jure reservatæ non sunt, non posse parochos, neque alios vulgares confessarios absolvere, nisi speciale privilegium, vel delegatam potestatem acceperint à Papa, vel ab Episcopo, si non sint specialiter reservatæ, docent *Suarez, Navarr. Layman, &c.* tamen alii censent, quemlibet sacerdotem legitime approbatum posse absolvere ab omnibus censuris, etiam suspensione, à jure latis non reservatis.

Resp. 2. Si suspensio absolute & sine determinatione temporis inflicta sit ob contumaciam, tollitur per solam absolutionem. Si autem lata fuerit ad certum tempus, v. gr. triennium, vel sub conditione, transacto tempore, vel conditione impleta, suspensio cessat per se ipsam sine alia absolutione. Si verò imposita sit in perpetuum, ob culpam præteritam, tanquam meta pœna, tollitur solum per dispensationem seu relaxationem Prælati, vel ejus delegati; quia non est censura.

Quæst. IV. *Quibus casibus usitatioribus incurritur suspensio ipso jure?*

Resp. Sequentibus. 1. Qui Ordines sacros recipiunt, vel ab alieno Episcopo sine dimissoriis; vel à proprio in aliena diœcesi, vel conficto titulo, vel per saltum, vel in censura, vel extra tempora à jure statuta, vel sine legitima ætate aut facultate, vel post matrimonium contractum, licèt non consummatum: item qui furtive ordinantur, hoc est, qui non approbati inter ordinandos irrepserunt, aut alium in sui locum substituunt examini; hi omnes suspensi sunt ab executione Ordinum; & si Ordinem aliquem exerceant, fiunt irregulares.

2. Qui

2. Qui eodem die duos sacros Ordines recipit.

Ordinans & Ordinatus simoniace est suspensus ab ordinibus.

4. Ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. parochus, vel alius sacerdos jungens sponsos alterius parochiæ, sine illorum parochi licentia.

5. Occupantes bona, vel census Ecclesiæ, beneficii, vel alterius pii loci.

6. Simoniaci, Sodomiam exercentes, provocantes ad duellum., vel acceptantes &c.

7. Apostata à religioso ordine, præsertim si in apostasia recipiat Ordines.

Nota. Episcopi ex privilegio non incurrunt suspensionem, nec interdictum lata à jure, nisi eorum fiat expressa mentio. Ita statuit Innocent. IV. in Concil. general. Lugdunen. & refertur cap. 4. *de sent. excomm. in 6.*

Quæst. V. *Quomodo depositio & Degradatio differunt à Suspensione?*

Resp. Depositio est pœna, per quam Clericus privatur omni officio & beneficio Ecclesiastico in perpetuum, sine spe recuperationis, retento solo privilegio canonis & fori; ita ut neque ab ullo percuti, nec trahi possit ad tribunal sæculare. Degradatio verò est pœna, per quam quis solemniter privatur in perpetuum non solum omni officio & beneficio Ecclesiastico, sed etiam privilegio clericali.

Hæ pœnæ differunt à suspensione, 1. Quia non sunt censuræ, cum non sint pœnæ medicinales, sed mere vindicativæ, utpote inflictæ in perpetuum. 2. Quia privant ipsa potestate seu ipso officio & beneficio: suspensio verò privat tantum usu officii, & fructibus beneficii. Depositus tamen & Degradatus non privantur potestate Ordinis, quem semper possunt valide, licet illicite exercere, si non requirat jurisdictionem.

CAPUT V.

De Irregularitate.

Quæst. I. *Quid est Irregularitas?*

Resp. Est impedimentum canonicum, quo prohibetur susceptio Ordinum, & eorum exercitium. Sive est inhabilitas jure canonico inducta, impediens susceptionem Ordinum, & susceptorum exercitium. Differt à censura, quod hæc sit pœna medicinalis ob culpam inflicta, & ad emendationem delinquentis ordinata: irregularitas verò immediate & primario statuta sit, non ad punitionem, emendationemve delinquentis, sed ob honorem sacri ministerii, qui postulat, ut qui ad altaris ministerium assumuntur, sint & integri corpore, & animo puri: unde non necessario supponit culpam, ut censura. Fertur tamen aliquando per modum pœnæ vindicativæ, sed secundario, quatenus ob delicti maculam aliquis censetur indignus sacro ministerio, ob cujus reverentiam primario infligitur.

Porro nomine Ordinum hìc intelligitur etiam prima tonsura, ut constat ex praxi Ecclesiæ, & communi Doctorum sensu: quia est dispositio ad Ordines.

Circa irregularitatem notanda sunt sequentia.

1. Nulla est irregularitas ab homine, sed omnis est à jure universali ac papali, ex cap. 18. *de sentent. excommun. in 6.* ubi Bonifacius VIII. declarat per celebrationem in Ecclesia polluta non fuisse contractam irregularitatem, *cum id*, inquit, *non sit expressum in jure*, scilicet communi. Quia cum irregularitas sit lata primario per modum impedimenti canonici ob decentiam ac reverentiam sacro altaris ministerio debitam, hæc impedimenta debent esse eadem in tota Ecclesia, sicuti debita altaris ministerio reverentia, ac honor communis est toti Ecclesiæ.

2. Irregularitas contrahitur ante omnem sententiam, etiam ob defectum vel crimen occultum, & non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem in hunc modum: *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi ob talem causam; & habilem reddo, & restituo te executioni Ordinum, & officiorum tuorum, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Ita Rit. Rom.

3. Potest quis pluribus irregularitatibus etiam ejusdem speciei detineri ob idem factum pluries commissum. Quare obtinens dispensationem irregularitatis cum expressione alicujus causæ, non censetur dispensatus in omnibus aliis irregularitatibus contractis ex alia causa non expressa, nisi superior intendat generaliter dispensare: nam una irregularitas potest sine alia auferri, sicut potest sine illa induci.

4. Clericus irregularis licite obire potest omnia munera sacra, quæ laico competere

pos-

possunt; ut in Ecclesia canere, celebranti ministrare, Sacramenta recipere, excepta ordinatione.

5. Ignorantia invincibilis solius irregularitatis, etiam ex delicto, juxta communem sententiam, non excusat ab illa. Quia irregularitas non est pœna medicinalis requirens contumaciam; sed est quædam macula seu inhabilitas annexa à jure non ad emendationem, sed ob reverentiam sacris mysteriis debitam.

Quæst. II. *Quinam sunt effectus irregularitatis?*

Resp. Duo, 1. Graviter illicitam reddit susceptionem Ordinum, etiam primæ tonsuræ, & eorum usum, non tamen invalidam. Unde peccat mortaliter, qui in irregularitate recipit vel exercet Ordinem: quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi ad religionem pertinente. Idem dic, si recipiat primam tonsuram, quia est res gravis: nam constituit hominem in statu clericali, & reddit capacem beneficii ac Ordinis, ex cap. ult. *de temp. &c. in 6.* Nullam tamen aliam pœnam ipso facto latam incurrit: quia nulla talis in jure contra irregularitatis violatores decernitur.

Porro non prohibetur usus jurisdictionis, quæ exerceri potest sine actu ordinis. Hinc parochus irregularis potest delegare ad Sacramenta suis parochianis ministranda, quamvis ei non liceat illa ministrare. Valide tamen absolveret, cum non privetur potestate Ordinis, nec jurisdictionis.

2. Inhabilem reddit ab beneficium recipiendum, si sit totalis, ita ut collatio facta irregulari, saltem qui non potest omnia ejus munia obire, sit nulla, ex cap. 2. *de cleric. pugnant.* & cap. 18. *de sent. ex commun. in 6.* ubi dicitur *esse ineligibilis.* Quia beneficium datur propter officium, & ad hoc ex se ordinatur. Cum ergo irregularis sit inhabilis ad officia exercenda, est etiam inhabilis ad beneficia recipienda. Quare qui in irregularitate beneficium recepit, non potest illud retinere sine nova collatione, nec fructus ejus percipere. Idem dic de dignitate & prælatura regularium, ex cap. 12. *de pœnis.* Clericus autem per irregularitatem non privatur beneficio ante obtento, nec ejus fructibus, modò recitet horas, & alia munia per alium exerceri curet, ex cap. 5. *Ne Cleric. vel Mon.* Debet tamen beneficio privari ex cap. 10. *de excess. prælat.* Imò sponte illud resignare, si dispensatio brevi tempore impetranda non sit; quia beneficium retinere non debet, qui per se ipsum non potest officium ullum, vel præcipuum præstare.

Quæst. III. *Quotuplex est irregularitas?*

Resp. Dividitur, 1. In eam, quæ est ex defectu, scilicet inculpabili; & in eam, quæ est ex delicto. 2. In totalem, quæ omnium Ordinum susceptionem & usum impedit; & in partialem, quæ tantum aliquem actum Ordinis impedit.

Quæst. IV. *Quænam sunt Irregularitates ex defectu?*

Resp. Sequentes. Prima est ex defectu animi sive rationis, scientiæ, & fidei obfirmatæ, propter quem irregulares sunt, 1. pueri, amentes, furiosi, energumeni, lunarici. 2. Illiterati, seu non habentes doctrinam necessariam, cap. 2. distinct. 36. 3. Neophyti, seu adulti, ad fidem recens conversi à paganismo aut Judaismo, cap. 1. distinct. 48.

Secunda est ex defectu corporis, ex quo irregularis est quicumque talem habet corporis defectum, deformitatem aut morbum, ut vel non possit absolute, vel non nisi cum magna indecentia, vel periculo, vel spectantium horrore aut offensione exercere actus Ordinum, ex tit. *de corpore vitiatis,* & tit. *de clerico ægrot.* & *ex dist. 55.* In dubio autem, num deformitas vel indecentia sit sufficiens, Episcopi est judicare, cap. 2. *de corpore vit.*

Hinc irregulares sunt, 1. Cæcus, surdus, & enormiter claudus, ut si nequeat sine baculo, vel pede ligneo ire ad altare. 2. Carens naso, manu, pollice vel indice. 3. Carens uno oculo cum notabili deformitate; secus si habens duos oculos, dextro non videat, vel etiam juxta multos sinistro, modo canonem Missæ sine indecenti faciei conversione legere possit. 4. Leprosus, deformiter gibbosus, aut facie maculatus. 5. Morbo caduco laborans, qui tamen si ordinatus sit, & intra annum eo morbo non laboravit, potest susceptos Ordines exercere. Si verò raro & sine clamore ac spuma laboret, potest celebrare cum sacerdote jejuno, qui deficiente ipso suppleat sacrificium.

Ceterum corporis vitium occultum non inducit irregularitatem, nisi in tribus casibus. Si quis membrum, vel partem membri absque justa causa sibi amputarit, capit. 2. dist. 33. 2. Irregularis est; qui eunuchus

nuchus propria culpa factus est. Secus, si à natura, vel sine culpa, cap. 3. *de corpore vit.* 3. Hermaphrodita. Imo si magis aut æque participet femineum sexum, est jure divino incapax Ordinis & caracteris, quia est magis, aut tam femina, quam vir: femina autem non est capax caracteris Ordinis. Est etiam arcendus à professione religionis, ob periculum libidinis & scandali.

Nota. Habens corporis defectum impedientem susceptionem sacerdotii, est irregularis ad reliquos Ordines inferiores & sacros, quia hi ad illud ordinantur. Sed si id accidat post susceptum sacerdotium, fit tantum irregularis quoad functiones, ad quas est inhabilis, non alias. Sic sacerdos, qui amisit pollicem vel indicem, vel oculos, fit irregularis quoad celebrationem Missæ, non quoad auditionem confessionum.

Tertia est ex defectu libertatis, ob quem excluduntur ab Ordinibus, 1. Mancipia, nisi prius à dominis libertate donati fuerint. Curiales, hoc est, qui ex officio negotiis sæcularibus implicantur, ut procuratores, advocati, notarii, milites, quamdiu tale officium habent, cap. 4. *De Cleric. vel Mon.* 3. Qui obligantur ad ratiocinia reddenda, non debent ordinari, nisi post depositа onera & reddita ratiocinia, ex cap. un. *de obligat. ad rat.*

Quarta est ex defectu natalium, ob quem irregulares sunt omnes illegitimi, etiam occulti, sive spurii, sive naturales, cap. 1. *de filiis presb. & in 6. eod. tit.* Idque ob indecentiam moraliter in prole resultantem, ob ignominiam quandam, qua secundum vulgarem opinionem videntur aspergi, & ob periculum incontinentiæ ex imitatione paterna. Excipe, nisi filii naturales legitimati sint per subsequens matrimonium. cap. 6. *Qui filii sint legitimi*, aut nisi habeantur in jure pro legitimis, ut qui nati sunt ex matrimonio invalido illo quidem, sed in facie Ecclesiæ bona fide saltem ex parte unius contrahentis inito, quamvis postea impedimentum aliquod dirimens detegatur; nam legitimi habentur, cap. 14. eodem titul.

Per solemnem religionis professionem deletur hæc irregularitas quoad Ordines suscipiendos, non tamen quoad prælaturam, cap. 1. *de filiis presb.* Porrò filii naturales sunt ii, qui nati sunt ex personis solutis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis nullum erat impedimentum dirimens. Spurii sunt ii, qui nati sunt ex personis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis erat impedimentum dirimens.

Quinta ex defectu Sacramenti, seu significationis Sacramenti, est bigamia seu matrimonii multiplicatio, etiam ante baptismum contracta ex cap. 1. 2. & 3. *de bigam.* Eucharistia quippe est Sacramentum unionis Christi cum Ecclesia unica sponsa sua, quæ conjunctio una est, unus est enim sponsus & una sponsa. At bigamus non repræsentat perfecte hanc unionem, cum carnem suam in plures uxores diviserit. Hujus irregularitatis rationes sunt. 1. Ob Sacramenti defectum cap. 5. *de bigam.* Nam cum ordinati creentur Sacramentorum ministri, decet ordinandos nullum circa Sacramenti significationem defectum pati. 2. Quia nimis propensus ad luxuriam præsumitur, qui pluries contraxit. 3. Quia bigamus non potest facile cæteros hortari ad continentiam, quam de eo difficile præsumunt, cap. 4. dist. 4. dist. 16.

Est autem triplex bigamia, quæ inducit irregularitatem, scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria. Bigamia vera est ea, qua quis duas uxores legitime & successive duxit, & cum iis matrimonium consummavit. Interpretativa est ea, qua aliquis ex juris interpretatione habetur bigamus, quamvis cum duabus non contraxerit. Hac bigamia laborat, qui viduam duxit, aut mulierem ab altero corruptam, & cum ea jam facta uxore sua matrimonium consummavit, cap. 9. dist. 34. Item qui virginem quidem duxit, sed eam uxorem factam cognoscit post commissum ab ea adulterium: nam talis censetur ex juris interpretatione carnem suam in plures divisisse; sicut uxor, cum qua efficitur una caro, in plures divisit. Quare hoc matrimonium deficit à significatione conjunctionis Christi cum Ecclesia, quæ est unius cum una intacta. Non est tamen bigamus, nec irregularis, qui prius à se corruptam ducit, neque qui ante vel post matrimonium, vel in ipso fornicatus est, aut adulteratus, quia in nullo jure id expressum est. Bigamia similitudinaria est ea, qua quis post solemnem religionis professionem, vel post sacrum Ordinem suscepтum attentavit matrimonium, etiam cum virgine, & copulam habuit, cap. 4. *de bigam.* & ex can. *Quotquot* 27. quæst. 1. Ra-

tio

dio est, quia qui voto solemni astrictus est, censetur spirituali quodam matrimonio conjunctus cum Christo. Undè si conjungatur alteri per matrimonium attentatum, censetur, quantum in se est, celebrare duo matrimonia non quidem vera, sed similitudinaria.

Sexta ex defectu lenitatis, ex quo irregularitatem contrahit quilibet baptizatus, qui voluntarie & proxime, licet juste, concurrit ad hominis necem aut mutilationem, aut etiam accelerationem mortis effectu secuto. Censetur autem hic proxime concurrere, qui ex lege, officio, vel ex intentione, vel per actum de se ordinatum ad necem, aut mutilationem concurrit, sive in judicio, sive in bello offensivo. Quod ideo statuit Ecclesia, quia sacerdos, qui personam Christi in sacro altari gerit, ejus mansuetudinem imitari debet, Christus autem mitissimus fuit, & neminem unquam læsit, sed mortem pro omnium salute subiit; suosque ministros misit sicut oves in medio luporum, sua patientia & mansuetudine convertendorum in agnos; & quia sacerdos est minister Sacramenti pacis, unionis & vivificationis.

Hinc 1. Irregulares sunt judex ferens sententiam mortis, vel mutilationis; ejus assessores, & omnes ministri justitiæ, ad eam authoritate publica concurrentes, ut notarius, scriba recipiens, & signans testimonium testium, vel sententiam judicis, accusator, testis, advocatus, & procurator regius vel accusatoris, (non Rei,) satellites, executores sententiæ, ut tortor, ejusque famulus actu concurrens; & fabricantes furcam ad aliquem in particulari suspendendum.

Sed non sunt irregulares, qui remote tantum ad sententiam sanguinis, vel ejus executionem concurrunt, ut 1. Princeps condendo leges capitales, constituendo judices vel alios ministros justitiæ, aut etiam præcipiendo, ut super facto aliquo particulari inquisitio & justitia fiat. 2. Episcopus degradatum tradens brachio sæculari; sed debet juxta canones pro eo intercedere, ut circa sanguinem puniatur. 3. Confessarius hortans reum ad fatendam veritatem, & ad obsequendum sententiæ justæ; vel generatim dicens puniendos esse malefactores. Censeretur tamen causa proxima mortis, ideoque irregularis, si quid faceret aut diceret, ex quo mors alicujus in particulari sequeretur, aut accelleraretur, v. g. si diceret hunc reum esse morte plectendum. Possunt tamen interdum aliqui proxime cooperantes excusari ab irregularitate propter indeliberationem, aut semiplenam advertentiam. Quia tunc cooperatio non est sufficienter voluntaria ad actum humanum, ut si confessor indeliberate dicat; Propere nus; vel instiget jumentum, quo reus vehitur. Nam ad irregularitatem hanc contrahendam requiritur actus simpliciter humanus ac plene deliberatus, *ex Clem. de homicid.* ibi: *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.*

4. Irregulares non sunt, qui infirmum vertendo, erigendo, jusculum ei præbendo, in alium locum transferendo &c. mortem ejus præter intentionem accelerant, si id prævidere non poterant; in hoc enim nullus est defectus lenitatis.

5. In Galliæ regno testis à judice compulsus ferre testimonium in causa criminali non censetur irregularis: nam causa proxima mortis reorum non habetur, sed remota dumtaxat, ut docent Doctores Galli, qui idem dicunt de Notariis. Secus in aliis Ecclesiis.

Hinc 2. Fit irregularis, qui in bello offensivo licet justo, quempiam manu propria occidit vel mutilat. Secus, si tantum cooperetur: verb. grat. custodiendo sarcinas, hortando in genere ad fortiter pugnandum &c. Quod si bellum sit injustum, irregulares sunt etiam ii, qui alios sua præsentia audaciores efficiunt. Item in bello merè defensivo, justo & necessario ad defensionem reip. juxta multos irregularitas contrahitur, ex cap. 24. *de homicid.* sed eam non incurrit, qui injustum invasorem pro defensione vitæ suæ occidit, aut mutilat cum moderamine inculpatæ tutelæ, *Clement. de homic.* Item nec Clericus accusatus alium de injuria sibi in se, vel in suis rebus illata, fit irregularis, licet reus morte plectendus sit, modo expresse protestetur, se nullam capitis aut mutilationis pœnam intendere, cap. *de homic. in 6.* Alioquin, ut ibi dicitur; *Si Clericus de suis malefactoribus taliter conqueri non auderet, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi.* Secus si occidat vel mutilet in defensionem vitæ alterius innocentis, etiam patris, cum debita moderatione. Nam quamvis non peccet, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis: quia quoad

hoc Clemens V. juri antiquo non derogavit: nam eum solum eximit ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem. Stat autem regula generalis pro iis, quæ non excipiuntur.

Septima est ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia: infames enim sunt irregulares, cap. *infantes* 6. quæst. 1.

Duplex autem est infamia, juris scilicet & facti. Infamia juris est ea, quæ imponitur jure seu canonico, seu civili, ex cit can. Infamia facti est publica notitia, seu opinio commissi criminis, per quod fama hominis, spectatis personæ qualitate & statu, apud prudentes graviter læditur, quamvis crimen illud per leges non notetur infamia: sic infames sunt Clerici ebriosi.

Infamia juris iterum duplex est, alia quæ per legem ipso facto inducitur; alia quæ oritur ex sententia, qua judex damnavit ad pœnam infamantem valde gravem, ut virgis cædi, ignominiose traduci, ad triremes vel exilium damnari.

Porro irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per publicam & constantem vitæ emendationem, quæ prioris vitæ maculas non solum coram Deo, sed etiam in opinione hominum absterserit, ex cap. 54. *de reglib.* Irregularitas vero ex infamia ipso jure vel per judicis sententiam contracta ob crimen notorium, non tollitur nisi per dispensationem.

Quæst. V. *Quanam sunt Irregularitates ex delicto?*

Resp. Sequentes. Prima est ex iteratione baptismi, ob quam sunt irregulares scienter rebaptizatus, rebaptizans, qui rebaptizanti ministranti ministrat: item qui extra necessitatem permittit se ab hæretico baptizari.

Secunda, vel illicita susceptione, vel usu Ordinis, quam incurrunt, 1. Qui furtive suscipit Ordines, hoc est, qui non examinatus, vel non admissus, vel alio pro se ad subeundum examen submisso, dolose se ingerit inter ordinandos, ex tit. *de eo qui furt.* 2. Qui post contractum matrimonium licet non consummatum ordinatur invita uxore, extrav. *Antiqua*, *de vot.* 3. Qui in excommunicatione majore suscipit Ordinem sacrum, cap. 23. *de sent. excommun.* 4. Qui exercet actum proprium Ordinis, quem non habet, ex cap. 1. & 2. *de cler. non ordin.* ut si Clericus in minoribus constitutus canat epistolam cum manipulo; secus, si sine manipulo, quia sic interdum canitur à laicis. 5. Qui ligatus excommunicatione majore etiam occulta, aut suspensione, aut interdicto exercet actum proprium Ordinis sacri, quem habet, ex cap. 1. & cap. 20. *de sent. excomm. in 6.* Idem de exercitio Ordinum minorum docet Navarrus, dicens esse communem, & Fagnanus id probat in cap. *Si quis presbyter.* 6. Qui celebrat in loco interdicto, cap. 18. *de sent. excomm. in 6.*

Tertia est ex homicidio & mutilatione culpabiliter & injuste commissis, sive physice, sive moraliter, aut mandato, consilio, precibus, vel auxilio, favore &c. sive etiam negativa cooperatione, non impediendo cum ex justitia quis teneatur impedire, ex *dist.* 50. & ex tit. *de homicid.* & *de sent. excomm.*

Hæc contrahitur, 1. Ob homicidium voluntarium in sensu canonum, quod scilicet est in se directe volitum, vel in causa ita propinqua, ut moraliter impossibile sit eam velle, & non velle homicidium. Quòd si plures communi consilio invadant, omnes sunt irregulares, quamvis unus percusserit.

2. Ob homicidium casuale culpabile, quod contingit, cum quis nec necem, nec mutilationem intendit, nec secuturam prævidit, sed vel prævidere potuit, vel debitam diligentiam non adhibuit ne accideret, vel dedit operam rei illicitæ & periculosæ, ex qua mors præter intentionem secuta est, quantamcumque diligentiam aliunde adhibuerit, ex tit. *de homicid. voluntar. vel casual.*

Secundum varios non contrahitur ob homicidium secutum ex re illicita, sed nullatenus periculosa, modo debita diligentia adhibita sit; eo quod tunc illud nullo modo sit voluntarium, nequidem in causa, utpote nullum ejus periculum probabile deferente. Alii tamen censent, contrahi ob mortem alterius ex qualibet actione illicita secutam, probantque ex variis canonibus. Quare tutius est petere dispensationem.

Porro constat, nullam contrahi irregularitatem, si homicidium sit omnino & absolute casuale, quando nempe casu præter intentionem sequitur ex actione licita; modo debita diligentia, ne eveniret, adhibita sit. Quia ubi nulla in homicidio casuali præcessit culpa, nulla sequitur irregularitas, ex cap. 9. *de homicid.* & aliis. Secus, si debita diligentia adhibita non fuerit, cap. 12. eod. tit.

3. Idem

3. Idem est de mutilatione voluntaria & casuali, ac de homicidio, cui in jure æquiparatur, ex cap. 4. *de raptor.* & cap. ult. *de homicid. in 6.* & *Clement.* eod. tit. Est autem mutilatio abscissio membri vivi. Membrum vero ex communi sententia est pars corporis, quæ proprium habet officium, distinctum ab aliis partibus; ut manus habet officium palpandi, oculus videndi, pes gradiendi &c. non autem dentes, capilli &c. Unde multi docent, digiti alieni abscissione non contrahi irregularitatem.

4. Ex apostasia à fide, vel hæresi externa, etsi occulta, ut docent Navarrus, Suarez, Sanchez, Bonacina, & alii communiter apud illos. Quia irregularitas crimini ipsi hæreseos, & non solum infamiæ inflicta est. Nec jura distinguunt inter hæresim publicam & occultam, ut cap. 2. *de hæret. in 6.* & cap. *Saluberrimum*. 1. quæst. 7. Dicuntur tamen hæretici, eorumque filii ad fidem conversi non haberi irregulares in Gallia, nec in Germania, ubi hæretici tolerantur.

5. Ex gravibus criminibus notoriis, quæ à jure annexam habent infamiam: qualia sunt simonia, crimen læsæ Majestatis, adulterium, incestus, sodomia, concubinatus, perjurium in judicio, maleficium &c. Item ex Concil. Trid. raptus mulieris, vel illius favor, nec non duellum.

Sed hæc irregularitas non contrahitur, si crimen sit occultum, ex cap. 4. & ult. *de tempor. ordin.* nam est immediate ex infamia, radicaliter verò ex delicto. Et quamdiu crimen est occultum, delinquens non est infamis, cum integram famam retineat apud homines; infamia enim est publica opinio prava de vita & moribus alicujus.

Nota. Ad contrahendam irregularitatem ex delicto requiritur culpa mortalis, & exterius consummata. Quia irregularitas est pœna gravissima, de se perpetua, & difficile solubilis, ideoque non contrahitur, nisi propter culpam gravem, ac mortalem: alioquin non esset delicto commensurata.

Quæst. VI. *An in dubio aliquis debet se gerere pro irregulari?*

Resp. 1. In dubio juris, quando scilicet lex est ita obscura, ut de ejus sensu periti inter se dissideant, vel quando dubitatur, an hic casus contineatur sub lege inducente irregularitatem, docent Canonistæ, neminem censendum esse irregularem, ex cap. 18. *de sentent. excommun. in 6.* ubi ad irregularitatem contrahendam requiritur, ut id in jure expressum sit. At cùm jus dubium est, tunc irregularitas non est satis expressa in jure.

Resp. 2. In quolibet probabili dubio facti, cùm nempe quis dubitat, num posuerit actum, cui irregularitas est certo annexa, tenetur se gerere pro irregulari, ex cap. 12. *de homicid.* ubi statuitur, dubitantem de homicidio à se perpetrato teneri abstinere ab usu Ordinis, *cum in dubiis semitam demitam debeamus eligere tutiorem*. Quæ ratio universalis est, & æque valet pro dubio facti in qualibet materia. Ita Abbas, Vasquez, Azor, & Valent. Reginald. &c. Et vero alioquin se exponeret periculo faciendi actum prohibitum.

Hinc qui fecit aliquid illicitum, ex quo dubitat, an mors alterius secuta sit, censendus est irregularis; nam est dubium facti.

Quæst. VIII. *Quinam dispensare possint in irregularitate?*

Resp. Episcopus potest cum suis subditis dispensare in omni irregularitate, & suspensione proveniente ex delicto occulto, nec ad forum contentiosum deducto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Concil. Tridentin. sess. 24. capit. 6. Item cum illegitimo ad Ordines minores & beneficium simplex, non requirens majorem Ordinem, capit. 1. *de fil. presb. in 6.* & in bigamia similitudinaria, capit. 4. *de cleric. conjug.*

In aliis omnibus solus Papa dispensare potest, vel is, qui ab eo privilegium accepit.

Nostræ Societati Præposito Generali, & aliis Superioribus respective concessum est à Paulo III. privilegium dispensandi cum nostris in quavis irregularitate, præterquam homicidii voluntarii, & mutilationis membrorum, & bigamiæ.

Confessarius autem, si facultatem dispensandi super irregularitate obtinuerit, post datam absolutionem à peccatis, hac forma utetur: *Et eadem authoritate dispenso tecum super irregularitate*, vel *irregularitatibus*, si plures sint, *in quam*, vel *in quas ob talem causam* vel *tales causas incurristi, & habilem reddo, & restituo te executioni ordinum, & officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen*. Si pœnitens Ordine sacro careat, dicendum est: *Habilem reddo te ad omnes Ordines suscipiendos*. Ita Rituale Romanum.

Porro hoc ipso quod conceditur facultas absolvendi à Censuris reservatis; non cen-

fetur etiam concedi pro irregularitate, cum irregularitas non sit censura, & difficilior sit irregularitatum, quàm censurarum relaxatio. Et secundùm Romanæ Curiæ stilum nunquam censetur concessa facultas dispensandi in irregularitate, nisi fiat illius expressa mentio. *S. Carolus, in Instruct.*

Nota. Communis sententia docet, quemlibet sacerdotem approbatum, secluſa prohibitione, posse absolvere à peccatis irregularitatem annexam habentibus, si illa non sint reservata. Nam irregularitas adjuncta non impedit effectum absolutionis, cum non pugnet cum statu gratiæ: neque arcet à perceptione Sacramentorum, excepto Ordine; cum sit mera inhabilitas, solum impediens Ordinum susceptionem, aut eorum exercitium. Unde potest quis absolvi à peccatis, remanente irregularitate eis annexa; & reipsa in Jubilæis hæc non relaxatur iis, qui virtute illorum, à peccatis & censura absolvuntur.

FINIS.

PRO-

PROPOSITIONES

A SUMMIS PONTIFICIBUS DAMNATÆ.

Recenſentur novem, ac ſeptuaginta Propoſitiones Michaelis Baji, olim à Pio V., & Gregorio XIII., ac deinde ab Urbano VIII. Anno 1664. *confixæ in Bulla,* In Eminenti.

1. NEc Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo Homini, ſi in ſtatu illo perſeveraſſet uſque ad ultimum vitæ, felicitas eſſet merces, & non gratia.

4 Vita æterna Homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.

5. In promiſſione facta Angelo, & primo Homini continetur naturalis juſtitiæ conſtitutio, qua pro bonis operibus, ſine alio reſpectu, vita æterna juſtis promittitur.

6. Naturali lege conſtitutum fuit homini, ut ſi in obedientia perſeveraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet.

7. Primi Hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; ſed juxta modum loquendi Scripturæ ſacræ non rectè vocantur gratia; quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Chriſti, nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.

9. Dona conceſſa Homini integro, & Angelo, forſitan, non improbanda ratione, poſſunt dici gratia; ſed quia ſecundum uſum ſacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur, quæ per Jeſum Chriſtum male meritis, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimiſſo ſæpe remanet, & corporis reſurrectio, proprie nonniſi meritis Chriſti adſcribenda eſt.

11. Quod pie, & juſtè in hac vita mortali uſque in finem converſati, vitam conſequimur æternam, id non proprie gratiæ Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ, juſto Dei judicio deputandum eſt; neque in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantum ad primam inſtitutionem generis humani, in qua lege naturali conſtitutum eſt, ut juſto Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii ſententia eſt: Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſt Regni cœleſtis meritorium.

13. Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantum ex eo, quod ſunt conformia legi, quodque per ea præſtatur obedientia legi.

14. Opera bona Juſtorum non accipient in die judicii extremi ampliorem mercedem, quàm juſto Dei judicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non conſiſtit in eo, quod qui bene operatur, habet gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, ſed in eo ſolum, quod obedit divinæ legi.

16. Non eſt vera legis obedientia, quæ ſit ſine Charitate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt eſſe neceſſarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipſi non conſequentur, niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera juſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt majorem valorem.

20. Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.

21. Humanæ naturæ ſublimatio, & exaltatio in conſortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis; & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.

22. Cum Pelagio ſentiunt qui textum Apoſtoli ad Romanos 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

23. Abſurda eſt eorum ſententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam ſupernaturali, & gratuito, ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum ſupernaturaliter coleret.

24. A vanis, & otioſis hominibus, ſecundum inſipientiam Philoſophorum, excogitata eſt ſententia, quæ ad Pelagianiſmum rejicienda eſt: Hominem ab initio ſic conſtitutum, ut per dona naturæ ſuperaddita, fuerit largitate Conditoris ſublimatus, & ad Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium, ſine gratiæ Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet.

28. Pelagianus eſt error, dicere, quod liberum Arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non ſoli fures ii ſunt, & latrones, qui Chriſtum, viam, & oſtium veritatis, & vitæ negant; ſed etiam quicumque aliunde, quam per ipſum, in viam juſtitiæ (hoc eſt ad aliquam juſtitiam) conſcendi poſſe docent.

30. Aut tentationi ulli, ſine gratiæ ipſius adjutorio, reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, ac ab ea non ſuperetur.

31. Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.

32. Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.

33. Catechumenus juſte, recte, & ſancte vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur.

34. Diſtinctio illa duplicis amoris; naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana eſt, & commentitia, & ad illudendum ſacris Litteris, & plurimis veterum teſtimoniis excogitata.

35. Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola Philoſophia, per elationem præſumptionis humanæ, cum injuria Crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.

38. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa, Deus amatur.

39. Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſario fiat, liberè tamen fit.

40. In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui eſt à neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, ſed ſolum nomen libertatis à peccato.

42. Juſtitia, qua juſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum, quæ eſt operum Juſtitia, non autem in gratia aliqua animæ infuſa, qua adoptatur homo in filium Dei, & ſecundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ conſors efficitur, ut ſic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire poſſit.

43. In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum abſolutionis, & in Catechumenis ante Baptiſmum, eſt vera juſtificatio; ſeparata tamen à remiſſione peccatorum.

44. Operibus pleriſque, quæ à fidelibus fiunt, ſolum ut Dei mandatis pareant, cujuſmodi ſunt, obedire parentibus, depoſitum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abſtinere, juſtificantur quidem homines, quia ſunt legis obedientia, & vera legis juſtitia; non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quàm generali illa, qua omne opus, quod fit, ut ſancta ſocietate Deo homo inhæreat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis

qua-

quæstio est, sed causæ, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, à qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto: *Non concupisces*.

51. Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quàm qui cum majoribus.

54. Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus, & reatus: tranfeunte autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati duntaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans, vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, & ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est, ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eo quod sit à vivo Christi membro per Spiritum charitatis, rejicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua divinæ Legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

64. Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus; & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & charitas, etiam

perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præter Christum, est absque peccato originali: hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum Justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, *Non concupisces*; Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum *Non concupisces*; quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

77. Satisfactiones laboriosæ Justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

78. Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse à Deo creari, & institui, sine Justitia naturali.

DECRETUM

SS. D. N.

ALEXANDRI VII.

Feria v. Die 30. Januar. 1659.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Alexandro divina Providentia Papa VII., ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in universa republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum nuper à Regularibus mendicantibus diœcesis Andegavensis; Judicio Sedis Apostolicæ (ad quam dumtaxat controversiæ Fidei, ac morum universalis Ecclesia pertinet definire) infra inserta propositiones fuerint oblatæ, de mandato Sanctissimi Domini Nostri Domini Alexandri divina Providentia Papæ VII. plurium Theologorum, & Canonistarum à Sanctitate Sua ad id specialiter deputatorum examini sunt commissæ, quo peracto, & relata Sanctitati Suæ unanimi eorumdem Theologorum, atque Canonistarum Censura, Idem Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum & Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, easdem propositiones, prout infra qualificatas, authoritate Apostolica declaravit, declaratas detrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

1. Concil. Trident. non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Secularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii Authoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum in Gallia receptum non sit, quæterquam in decisionibus Fidei, neque etiam Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

Est falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim, & Schisma inducens, Sacro Concilio Tridentino, & Sedi Apostolicæ injuriosa.

2. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare. Quinimò Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; Etsi ab Episcopis Religiosi non probentur, rejectio illa tantumdem valet, ac si approbatio concessa fuisset.

Complexè accepta est falsa, temeraria, scandalosa, & erronea.

3. Regulares Ordinum mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua diœcesi, habentur pro approbatis in aliis diœcesibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione. Regulares habent potestatem absolvendi à peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo authoritas ipsis indulta non fuerit.

Quoad.

Quoad primam partem est falsa, & saluti animarum pernicioſa. Quoad ſecundam partem eſt falſa, Authoritati Epiſcoporum, & Sedis Apoſtolicæ injurioſa.

4. Nullus in foro Conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur, nec ad annuam Confeſſionem, nec ad miſsas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, Fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catecheſibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & ſecundam partem ſimpliciter accepta eſt erronea, & temeraria: ſuppoſitis verò privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur Cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei ſervetur diſpoſitio ſacri Concilii Tridentini.

5. Talem legem in hac materia nec Epiſcopi, nec Concilia Provinciarum, vel Nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis Cenſuris mulctare poſsunt.

Suppoſitis itidem privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram; verum iſta non eſt prædicanda, nec publice docenda, prout nec præcedens quarta.

6. Regulares mendicantes petere poſsunt licitè à Judicibus Sæcularibus, ut injungant Epiſcopis, quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadrageſima: Quod ſi renuant facere Epiſcopi; decretum Judicum Sæcularium tantumdem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſsa fuiſset.

Eſt falſa, erronea, & in hæreſim, ac Schiſma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem à cunctis tenendam, ſequendam, & in praxi obſervandam eſse, Sanctitas ſua declaravit, & mandavit ſub pœnis contra Schiſmaticos, Temerarios, Seditioſos, ac de hæreſi ſuſpectos reſpectivè impoſitis. Contrariis quibuſcumque non obſtantibus &c.

DECRETUM ALTERUM

EJUSDEM PONTIFICIS

Die 24. Septembris 1665.

Sanctiſſimus D. N. audivit non ſine magno animi ſui mœrore, complures opiniones Chriſtianæ Diſciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquas iterum ſuſcitari, partim noviter prodire; ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis extreſcere, per quam in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omnino ab Evangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quæ, ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam ſalutis, quam Suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu verius perverti contingeret, idem Sanctiſſimus D. N. ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret; earundem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſerio commiſit: Qui tantum negotium ſtrenue aggreſſi, eique ſedulo incumbentes, & maturo diſcuſſis uſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati Suæ ſigillatim expoſuerunt.

1. Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia aſserens, Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 28. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

4. Prælati Regulares poſsunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

5. Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſse hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis.

6. Confeſsarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſtea legendam, in qua ad Venerem incitat, non cenſetur ſolicitaſse in Confeſſione; ac proinde non eſt denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur, cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi.

8. Du-

8. Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licite accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani VIII.

9. Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

10. Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.

12. Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.

14. Qui facit Confeſſionem voluntarie nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

15. Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui Beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publice & coram graviſſimis Viris prædicta impingere, niſi occidatur.

18. Licet interficere falſum Accuſatorem, falſos Teſtes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certo imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehenſam.

20. Reſtitutio à Pio V. impoſita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Judicis, eo quod ſit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

22. Non eſt contra juſtitiam, Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult ſe ſubjicere præcepto.

24. Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideoque ſufficit dicere in Confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit Confeſſionis præcepto, dicens: Commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum ſimilium Propoſitionum examini cura, & ſtudium impenditur, interea idem Sanctiſſimus, re mature conſiderata, ſtatuit, & decrevit, prædictas Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas: ſicut eas damnat, ac prohibet; ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, & defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputative, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpecialis, ac ſpecialiſſimæ notæ dignit, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

DE-

DECRETUM TERTIUM EJUSDEM ALEXANDRI VII.

Die 18. *Martii* 1666.

Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. *Septembris proxime elapsi, quo viginti octo propositiones damnatæ fuerunt, examinatis sedulo, & accurate usque ad hanc diem infrascriptis aliis, quadragesimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia singillatim super unaquaque ipsarum audivit.*

Propositio 29. In die Jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolute à præcepto jejunii illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiatus de fructibus sui Beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti, & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula quamprimum intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo Regalo, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro Anima relictum non durat plusquam per decem annos.

44. Quoad eorum conscientiæ, Reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usquedum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas: sicut eas damnat, ac prohibet: Itaut quicunque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam specialis & specialissimæ notæ dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

DECRETUM SS. D. N. INNOCENTII XI.

Die 2. *Martii* 1679.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. præditus, ovium sibi à Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis, à fel. rec. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas

Pro-

Propositiones, partim ex diversis vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulo, & accurate sepius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem Suam auditis, Idem SS. D. N. re postea mature considerata, statuit, & decrevit pro nunc sequentes propositiones, unamquamque ipsarum, sicuti jacent, ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suae quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare praeceptum Charitatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Praecepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in saecularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personae, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub praeceptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei glorioſum consulo; tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; imino cum formidine, quia quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio Creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine, juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum

verum,

verum, re vera non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, potest cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injuste impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est etiam respectu ejusdem Personæ, & cum contractu retroventionis prævie inito, cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuitæ compensatio pro spirituali, aut è contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

47. Cum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc, Digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo: vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos: vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

Mollities jure naturæ prohibita non est: Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Fa-

51. Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino male tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immo quatuor ſimul, à diverſis Celebrantibus audit.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57. Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.

58. Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59. Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos, ratione magni concurſus Pœnitentium, qualis v. gr. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodo ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.

61. Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere; quinimo directe, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62. Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63. Licitum eſt quærere directe occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64. Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem, neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

65. Sufficit illa Myſteria ſemel credidiſſe.

Quicumque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputative, publice, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quamtumque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus, cujuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpecialis, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injurioſis contentionibus Doctores, ſeu Scholaſtici, aut alii quicumque in poſterum ſe abſtineant, & ut pati, & charitati conſulatur, idem Sanctiſſimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ne tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quam in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus, caveant ab omni cenſura, & nota, necnon à quibuſcumque conviciis contra eas propoſitiones; quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ ſint, & ſuper iiſdem propoſitionibus judicium proferatur.

CONSTITUTIO

INNOCENTII XI.

Proſcribentis octo, & ſexaginta Theſes, quæ prætextu Orationis quietis à Michaele de Molinos docebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei Memoriam.

COEleſtis Paſtor Chriſtus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variiſque Gentium erroribus involutum à poteſtate Diaboli, ſub qua miſere poſt lapſum primi Parentis tenebatur, ſua ineffabili miſeratione liberaret, Carnem ſumere, & in ligno Crucis, Chirographo Redemptionis noſtræ affixo, in teſtimonium ſuæ in nos charitatis ſeſe Hoſtiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus eſt,

est, mox rediturus in Cœlum Ecclesiam Catholicam Sponsam suam tanquam novam Civitatem Sanctam Jerusalem descendentem de Cœlo, non habentem rugam, neque maculam, unam, sanctamque in Terris relinquens, armis potentiæ suæ contra Portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Principi, & successoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam, sartam, tectamque custodirent, ne oves pretioso suo sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipue Beato Petro mandasse sacræ Litteræ docent: Cui enim Apostolorum, nisi Petro dixit, Pasce oves meas: & rursus; Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Quare Nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili Dei Omnipotentis Consilio in ejusdem Petri Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut Populus Christianus eam sectaretur fidem, quæ à Christo Domino per Apostolos suos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.

Cum igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset, quendam Michaelem de Molinos prava dogmata tum verbo, tum scripto docuisse, & in praxim deduxisse, qua prætextu Orationis quietis contra doctrinam, & usum à sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, Fideles à vera Religione, & à Christiana pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque inducebant: Nos, cui cordi semper fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commissæ purgatis pravarum opinionum erroribus ad optatum salutis portum tuto pervenire possint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum Michaelem de Molinos, *Carceribus mancipari mandavimus, deinde Coram Nobis, & Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter Deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, matureque perpensis, implorata etiam Sancti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infrascriptarum Propositionum ejusdem Michaelis de Molinos, à quo fuerunt pro suis recognitæ, & de quibus Propositionibus tanquam à se dictatis, scriptis, communicatis, & traditis ipse convictus & respective confessus fuerat, ut latius in processu, & Decreto de Mandato Nostro lato die 28. Augusti præsentis ann. 1687. devenire ut infra decrevimus.*

PROPOSITIONES.

1. OPortet Hominem suas potentias annihilare; Et hæc est via Interna.

2. Velle operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, se ipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & potest permanere, velut Corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt Perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est Gratiæ inimica, impedique Dei operationes, & veram Perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando Anima se annihilat, & ad ipsum principium reddit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in seipso remanet; quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantum: & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & Anima seipsam annihilat in esse operativo.

6. Via Interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio; & non oportet Deum cognoscere; & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet Anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de Morte, nec de Æternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, nec ne; nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut Corpus exanime manere.

9. Non debet Anima reminiscí nec sui, nec Dei, nec cujuscunque rei, & in Via Interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si proprii defectus alios scandalizent, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an recte procedatur, necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec

virtu-

virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

13. Resignato Deo Libero Arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra; & relinquere, ut faciat in nobis sine nobis suam Divinam voluntatem.

14. Qui Divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut à Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis & electionis, & est velle, quod divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra Divinæ. Et illud Evangelii, *Petite, & accipietis*, non est dictum à Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Immo hujusmodi Animæ eo perveniunt, ut non possint à Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent à Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita; quia melius est Divinæ Justitiæ satisfacere, quàm Divinam Misericordiam quærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle Crucem fugere.

17 Tradito Deo Libero Arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione Animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum; nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria: & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in Oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quod in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur; ejus locutio est operatio; & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus cum non impedit.

21. In oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete, & oblivione cujuscunque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum, & amandum; eique inserviendum, sed absque productione actuum, quia in his Deus sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus à creatura productus, sed est cognitio à Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse; & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum Sancto Bernardo in Scala Claustralium, distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit; Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est; dummodo Deus Animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam; & hac cessante, Anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt Orationem Fidei: imo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis Divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratio, & Contemplatio actualis; quia oratio, & resignatio, resignatio, & oratio idem sunt, & dum resignatio perdurat, perdurat & oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica; Cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed seipsum; & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis sacris, quam in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum Anima interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nul-

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent à sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; aliàs sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33. Male agit Anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum; quoniam Animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis: & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse orationem Dominicam, seu Pater Noster recitare.

35. Non convenit animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. V. Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla creatura, nec B. V. nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in supradicto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideoque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem.

40. B. V. nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult, ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis Dæmon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione, movendo physicè illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata, quia his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris, & fœminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio, nunc verò eos efficit sanctos ministerio Dœmonum, qui causando in eis prædictas violentias, facit, ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex Dœmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujusmodi Dœmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia supereſt via: Et hæc est via facilior, & tutior.

47. Cum hujusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo; & etiamsi sequantur pollutiones, & actus obscæni propriis manibus, & etiam pejora, non opus est seipsum inquietari: sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus non opus est hæc confiteri; & sanctissime fit, non confitendo, quia hoc pacto superatur Dæmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas, qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde, gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia Dœmonis se propriis

manibus polluebat, eodem tempore, quo mundas habebat ad Deum preces (ſic interpretando locum ex cap. 16. Job)

50. David, Hieremias, & multi ex Sanctis Prophetis hujuſmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In Sacra Scriptura multa ſunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminoſos: uti illud de Sanſone, qui per violentiam ſeipſum occidit cum Philiſtæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalida meretrice fornicatus eſt, quæ alias erant prohibita, & peccata fuiſſent: De Juditha, quæ Holopherni mentita fuit: De Eliſæo, qui pueris maledixit: De Elia, qui combuſſit Duces cum turmis Regis Achab. An verò fuerit violentia immediate à Deo peracta, vel Dœmonum miniſterio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum hujuſmodi violentiæ etiam impuræ abſque mentis offuſcatione accidunt, tunc anima Deo poteſt uniri, & de facto ſemper magis unitur.

53. Ad cognoſcendum in praxi, an aliqua operatio in aliis perſonis fuerit violentia, regula, quam de hoc habeo, nedum ſunt proteſtationes animarum illarum, quæ proteſtantur ſe dictis violentiis non conſenſiſſe, aut jurare non poſſe, quod in iis conſenſerint, & videre, quod ſint Animæ, quæ proficiunt in via interna; ſed regulam ſumere à lumine quodam actuali cognitione humana, ac Theologica ſuperiore, quod me certo cognoſcere facit cum interna certitudine, quod talis operatio eſt violentia, & certus ſum, quod hoc lumen à Deo procedit, quod ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod à Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipſe ſit, qui revelat, & anima in contrarium non poteſt dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis ſe deluſos invenient, & confuſos, & cum omnibus paſſionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam iterum pervenitur, etſi multa cum ſufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes paſſiones, ita quod nihil amplius ſentitur, nihil, nihil; nec ulla ſentitur inquietudo, ſicut corpus mortuum, nec anima ſe amplius commoveri ſinit.

56. Duæ leges, & duæ cupiditates, animæ eſt una, amoris proprii altera, tandiu perdurant, quandiu perdurat amor proprius; unde quando hic purgatus eſt, & mortuus; ut fit per viam internam, non adſunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapſus aliquis incurritur, nec aliquid ſentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquiſitam pervenitur ad ſtatum non faciendi amplius peccata nec mortalia, nec venialia.

58. Ad hujuſmodi ſtatum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes; quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna ſejuncta eſt à Confeſſione, à Confeſſariis, & à caſibus conſcientiæ, à Theologia, & Philoſophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut ſint mortuæ, Deus Confeſſionem aliquando efficit impoſſibilem, & ſupplet ipſe tanta gratia præſervante, quantam in Sacramento reciperent; & ideo hujuſmodi animabus non eſt bonum in tali caſu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id eſt in illis impoſſibile.

61. Anima cum ad mortem myſticam pervenit, non poteſt amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abſtulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum ſtatum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem ſenſuum; quinimo ſignum, quod quis in ſtatu nihilitatis maneat, ideſt mortis myſticæ, eſt, ſi ſenſus exteriores non repræſentent amplius res ſenſibiles, unde ſint, ac ſi non eſſent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus ſe ad eas applicet.

64. Theologus minorem diſpoſitionem habet, quam homo rudis, ad ſtatum contemplativi; Primò quia non habet fidem adeo puram; Secundò quia non eſt adeo humilis; Tertiò quia non adeo curat propriam ſalutem: Quartò quia caput referatum habet phantaſmatibus, ſpeciebus, opinionibus, & ſpeculationibus, & non poteſt in illum ingredi verum lumen.

65. Præpoſitis obediendum eſt in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religioſorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter res ſe habet, quia ſolus Deus, & Director intrant.

66. Ri-

66. Risu digna est nova quædam doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo: quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo Directore adeat. Novam dico doctrinam, quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Authores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt, quia Ecclesia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

67. Dicere, quod internum manifestandum est exteriori Tribunali Præpositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio: quia Ecclesia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est facultas, nec jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ Directoris quoad internum animæ; & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Satanæ &c.

QUas quidem Propositiones tanquam Hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & eversivas, & seditiosas respective; ac quæcumque super iis verbo, scripto, vel typis emissa, pariter cum voto eorumdem Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & Inquisitorum Generalium damnavimus, circumscripsimus, & abolevimus: deque eisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuscumque interdiximus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, & Officiis ipso facto perpetuo privavimus, & inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus, à quo nisi à Nobis, & à Romanis Pontificibus successoribus nostris valeant absolvi. Præterea eodem nostro Decreto prohibuimus, & damnavimus omnes libros, omniaque opera quocumque loco, & idiomate impressa, necnon omnia manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos*; vetuimusque, ne quis cujuscunque gradus, conditionis, vel status, etiam speciali nota dignus, audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sub æqualibus, aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimere, vel imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneatur sub eisdem pœnis superius inflictis; qui Ordinarii, & Inquisitores statim ea igni comburant, vel comburi faciant. Tandem ut prædictus *Michael de Molinos* ob hæreses, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis filiis Consultoribus nostræ Sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia, & in Jure Pontificio Magistris, cum eorundem Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium unanimi voto, dictum *Michael de Molinos*, tanquam reum convictum, & confessum respective, & uti hæreticum formalem, licet pœnitentem, in pœnam arcti & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda, servato juris ordine, damnavimus: mandantes, ut die, & hora præfigendis in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Minervam hujus almæ Urbis, præsentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Romanæ Curiæ nostræ Prælatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processus, stante in suggestu eodem *Michaele de Molinos*, una cum sententia inde sequuta legeretur: & postquam idem *de Molinos* habitu pœnitentiæ indutus prædictos errores, & hæreses publice abjurasset, facultatem dedimus dilecto filio nostri Sancti Officii Commissario, ut eum à Censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in executionem dictæ nostræ ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licet supranarratum Decretum de Mandato nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit: nihilominus ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetuò valitura Constitutione supradictum Decretum denuo approbamus, confirmamus, & debitæ executioni

tioni tradi mandamus, iterum supradictas propositiones definitive damnantes, & reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos* prohibentes, & interdicentes sub eisdem pœnis, & censuris contra transgressores latis, & inflictis.

Decernentes insuper præsentes litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, quavis auctoritate fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quidquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, duodecimo Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno duodecimo.

DECRETUM

SS. D. N.

ALEXANDRI PAPÆ VIII.

Die 24. Augusti 1690.

Sanctissimus D. N. Alexander Papa VIII. non sine magno animi sui mœrore audivit duas Theses, seu Propositiones, unam denuo, & in majorem Fidelium pernitiem suscitari, alteram de novo erumpere; & cum sui Pastoralis Officii munus sit, oves sibi creditas à noxiis pascuis avertere, & ad salutaria semper dirigere, dictarum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus sedulo commisit, qui pluries re mature discussa, infrascriptis thesibus, seu propositionibus super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ sigillatim exposuerunt.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: Formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in Finem ultimum interpretative. Hunc homo non tenetur amare neque in principio, neque in decursu vitæ suæ mortalis.

2. Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: Theologicum vero, & mortale est transgressio libera Divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Quibus peractis, Sanctissimus, omnibus plene, & mature consideratis, primam Thesim, seu Propositionem declaravit hæreticam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet sub Censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expressis: Secundam Thesim, seu Propositionem declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicut damnat, & prohibet, ita ut quicunque illam docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam disputative publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam Dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi. Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac Status, etiam specialis, & specialissima nota dignis, ne dictam thesim, seu propositionem ad praxim deducant.

DE

DECRETUM ALTERUM

SS. D. N.

ALEXANDRI PAPÆ VIII.

Die 7. Decembris 1690.

Sanctissimus D. N. Alexander Divina Providentia Papa VIII. præditus, pro pastorali cura Ovium à Christo Domino sibi commissa de earum salute sollicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possint incedere, & pascua nimium pernicioſa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta Propositionum examen pluribus in sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis ac Reverendissimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eique sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim detulerunt.

PROPOSITIONES

Autem sunt infrascriptæ, videlicet.

1. IN statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum, adeoque hinc rectè inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam pernicioſa est, sic ut proinde merito possimus petere, A gratia sufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8. Necesse est Infidelem in omni opere peccare.

9. Re vera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut Cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne, quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis Amor, deficit etiam Fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio; natura rei id ipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ plerumque vel sactilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui Eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, seu satisfactione, ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prærendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt à Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat à Beata Virgine Maria in die Purificationis suæ per duos pullos Columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis.

25. Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.

26. Laus, quæ defertur Mariæ ut Mariæ, vana est.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: In nomine Patris &c. prætermissis illis, Ego te baptizo.

28. Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, Non intendo facere, quod facit Ecclesia.

29. Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. In Eminenti, est subreptitia.

Quibus mature consideratis, idem Sanctissimus statuit, & decrevit 31. *supradictas Propositiones, tanquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injuriosas, Hæresi proximas, Hæresim sapientes, erroneas; Schismaticas, & Hæreticas respective esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, & prohibet: Itaut quicunque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Rom. Pontifice, absolvi.*

Insuper districte in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam specialis, & specialissima nota dignis, ne dictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in majori numero ultra supradictas 31. *jam exhibitas, & in hoc Decreto non expressas approbare.*

BREVE INNOCENTII XII.

Proscribentis tres, & viginti Theses; quæ prætextu Amoris erga Deum purissimi in Galliis docebantur.

INNOCENTIUS PAPA XII.

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei Memoriam.

Cum alias ad Apostolatus nostri notitiam pervenerit, in lucem prodiisse librum quendam Gallico idiomate editum, cui titulus: Explication des Maximes des Saints sur la vie interieure, par Messire Francois de Salignac Fenelon, Archeveque Duc de Cambray, Precepteur des Messigneurs le Duc de Bourgogne, d'Anjou, & de Berry. A Paris chez Pierre Aubouin, Pierre Emirii, Charles Clouſier 1697. *Ingens vero subindo de non sana libri hujusmodi doctrina excitatus in Galliis rumor adeo percrebuerit, ut opportunam Pastoralis vigilantiæ nostræ opem efflagitaverit; Nos eundem librum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in Sacra Theologia Magistris, mature, ut rei gravitas postulare videbatur, examinandum commisimus. Porro hi mandatis nostris obsequentes, postquam in quamplurimis Congregationibus varias propositiones ex eodem libro excerptas diuturno, accuratoque examine discusserant, quid super earum singulis sibi videretur, tam voce, quàm scripto nobis exposuerunt. Auditis igitur in pluribus itidem coram Nobis desuper aliis Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sacra Theologia Magistrorum sententiis, Dominici gregis Nobis ab Æterno Pastore crediti periculis, quantum nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, librum prædictum ubicumque, & quocumque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hucusque impressum, aut in posterum imprimendum, quippe ex cujus lectione, & usu fideles sensim in errores ab Ecclesia Catholica jam damnatos induci possent, ac insuper tanquam continentem propositiones, sive in obvio earum verborum sensu, sive attenta sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in*

praxi

praxi perniciosas, ac etiam erroneas respective, tenore præsentium damnamus, & reprobamus, ipsiusque libri impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & usum omnibus, & singulis Christifidelibus etiam specifica, & individua mentione, & expressione dignis, sub pœna excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, interdicimus, & prohibemus. Volentes, & Apostolica auctoritate mandantes, ut quicumque supradictum librum penes se habuerint, illum statim atque præsentes litteræ eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel hæretica pravitatis Inquisitoribus tradere, ac consignare omnino teneantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque &c. Cæterum Propositiones in dicto libro contentæ, quas Apostolici censura judicii, sicut præmittitur, configendas duximus, ex Gallico idiomate in latinum versæ, sunt tenoris, qui sequitur: videlicet.

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est Charitas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter facilitatem in eo amando.

2. In statu vitæ contemplativæ, seu unitivæ omittitur omne motivum interessatum timoris, & spei.

3. Id, quod est essentiale in directione animæ, est non aliud facere, quàm sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & subtilitate: Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

4. In statu sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti, & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus resistas impressione suæ gratiæ.

6. In hoc sanctæ indifferentiæ statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrum interesse omnium maximum, sed eam volumus voluntate plena, ut gloriam, & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renunciatio, quam Jesus Christus à nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus. Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam æternum.

8. Omnia sacrificia, quæ fieri solent ab Animabus quam maxime disinteressatis circa earum æternam beatitudinem, sunt conditionalia. Sed hoc sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In uno extremarum probationum casu hoc sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animæ invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, quæ non est intimus conscientiæ fœtus, se juste reprobatam esse à Deo.

10. Tunc anima divisa à semetipsa expirat cum Christo in Cruce dicens: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* In hac involuntaria impressione desperationis conficit sacrificium absolutum interesse proprii quoad æternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse, sed nunquam amittit in parte superiori, ideò in suis actibus directis, & intimis spem perfectam, quæ est desiderium disinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animæ permittere, ut simpliciter acquiescat jacturæ sui proprii interesse, & justæ condemnationi, quam sibi à Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quædam separatio partis superioris animæ ab inferiori. In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino cœca, & involuntaria perturbatione; Nam totum, quod est involuntarium, & intellectuale, est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus,

qui à se invicem facile distinguuntur. Ista compositio actuum discursivorum, & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16. Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoque perfectæ, ut fiat habitualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio sit contemplativa, non discursiva. Tunc non ampliss indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili, & reflexo Jesu Christi duobus temporibus diversis; Primò in fervore nascente earum contemplationis; Secundò Anima amittit intuitum Jesum Christi in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distinctè, non cogitando, quod sint virtutes, quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult; & amor zelotypus simul efficit, ne quis amplius sibi virtutem velit, nec unquam sit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva, & disinteressata nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio, & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus à nobis vult.

20. In confitendo debent animæ transformatæ sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter suam gloriam.

21. Sancti mystici excluserunt à statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (de puro amore) esset pura & simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui Pastores non proponebant passim multitudini justorum, nisi exercitationem amoris interessati eorum gratiæ proportionatam.

23. Purus amor ipse solus constituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii sunt.

Non intendimus tamen per expressam propositionum hujusmodi reprobationem alia in eadem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eadem præsentes litteræ omnibus facilius innotescant, nec quisquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate prædicta decernimus, ut illæ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, necnon Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exemplaribidem affixa relinquantur; ita ut sic publicata omnes, & singulos, quos concernunt, proinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificata, & intimata fuissent: Usque ipsarum præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quàm extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 12. Martii MDCXIX. Pontificatus nostri Anno 8.

Condemnatio duarum thesium de Omnipotentia donata.

Feria 5. die 23. Novembris 1679.

IN Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apost. Montis Quirinalis cor. SS. D. N. Innoc. Div. Prov. PP. XI. ac Emin. & Rev. Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Rep. Christiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum supradictis Eminentiss. ac Reverendiss. DD. delata fuerint hæ duæ propositiones.

1. Deus donat nobis omnipotentiam suam; ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, aut librum.

2. Deus subjicit nobis suam Omnipotentiam.

Eorumdem jussu per Theologos ad id specialiter deputatos SS. D. N. relatæ, & coram sua Sanctitate propositæ una cum votis Em. & Rev. S. R. Ecclesiæ Cardinalium, Sanctitas sua decrevit, & mandavit, ut ambæ propositiones prohiberentur, sicut eas præsenti decreto damnat, & prohibet uti temerarias ad minimum, & novas; mandatque, ne quis deinceps cujuscumque sit gradus, ordinis, aut conditionis, illas, vel illarum alterutram audeat imprimere, vel imprimi facere, sive scriptis, sive etiam ore tenus docere, vel asserere sub pœnis, & censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, aliisque Sanctitati suæ bene visis.

Proh-

Prohibitio theſis de Uſu ſcientiæ ex Confeſſione acquiſitæ.

Feria 4. die 18. Novembris 1682.

IN Generali Congregatione S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Conventu S. Mariæ ſuper Minervam coram Eminentiſſ. DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republ. Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus inquiſitoribus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Previa matura conſultatione nominatorum Conſultorum, facta fuit diſcuſſio ſequentis propoſitionis.

Scientia ex Confeſſione acquiſita uti licet, modo fiat ſine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, niſi aliud multo majus ex non uſu ſequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

Addita deinde explicatione, ſive limitatione, quod ſit intelligenda de uſu ſcientiæ ex confeſſione acquiſitæ cum gravamine pœnitentis, ſecluſa quacumque revelatione, atque in caſu quo multo majus gravamen ejuſdem pœnitentis ex non uſu ſequeretur: Statuerunt, dictam propoſitionem, quatenus admittit uſum dictæ ſcientiæ cum gravamine pœnitentis, omnino prohibendam eſſe, etiam cum dicta explicatione, ſive limitatione: Et præſenti decreto prohibent, ne quis ultra audeat talem doctrinam publice, aut privatim docere, aut defendere, ſub pœnis arbitrio Sacræ Congregationis infligendis. Mandantes etiam univerſis Sacramenti Pœnitentiæ Miniſtris, ut ab ea in praxim deducenda prorſus abſtineant.

RECENSENTUR

Quinque Janſenii Propoſitiones cum cenſura eiſdem affixa in Conſtit. Innocentii X. Cum Occaſione, *ac centum & una Propoſitiones Paſchalis Queſnellii damnatæ à CLEMENTE XI. in Bulla* Unigenitus.

1. JAnſenii Propoſitio eſt: Aliqua Dei præcepta Hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundum præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant. Hæc declaratur Temeraria, Impia, Blaſphema, & Hæretica.

2. Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur: Hæc declaratur Hæretica.

3. Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ, non requiritur in Homine libertas à neceſſitate; ſed ſufficit libertas à coactione: Hæc damnatur ut Hæretica.

4. Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet Humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare. Hæc quoque declaratur Hæretica.

5. Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino Hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe: Hæc falſa, temeraria, ſcandaloſa; & intellecta eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute tantum Prædeſtinatorum mortuus ſit, Impia quoque, Blaſphema, Contumelioſa, divinæ pietati derogans, & Hæretica declaratur.

PROPOSITIONES

Queſnelii ſunt quæ ſequuntur.

1. QUid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba paupertas, & ſegnis indigentia, hoc eſt generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?

2. Jeſu Chriſti gratia, principium efficax boni cujuſcumque generis, neceſſaria eſt ad omne opus bonum; abſque illa non ſolum nihil fit, ſed nec fieri poteſt.

3. In vanum Domine præcipis, ſi tu ipſe non das quod præcipis.

4. Ita Domine: Omnia poſſibilia ſunt ei, cui omnia poſſibilia facis, eadem operando in illo.

5. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ ſuæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inſerviunt, niſi ad illud magis obdurandum.

6. Diſcrimen inter Fœdus Judaicum, & Chriſtianum eſt, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis à peccatore, relinquendo illum in ſua impotentia; in iſto vero Deus Peccatori dat, quod jubet, illum ſua gratia purificando.

7. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ

priæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero facilitas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit à nobis?

8. Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

9. Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum nunquam possumus, & cum qua nunquam illum abnegamus.

10. Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

11. Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei, jubentis, & facientis, quod jubet.

12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

13. Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

14. Quantumcumque remotus à salute sit Peccator obstinatus, quando Jesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ gratiæ, oportet, ut se dedat, accurrat, se se humiliet, & adoret Salvatorem suum.

15. Quando Deus mandatum suum, & suam æternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, & interiori vi gratiæ suæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit.

16. Nullæ sunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti.

17. Gratia est vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Jesum Christum; quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus à Patre.

18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.

19. Dei Gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas, hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.

20. Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi à nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt; loquitur tamquam Dominus, & omnia sibi subnissa sunt.

21. Gratia Jesu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis omnipotentis, sequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum.

22. Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in Incarnatione, veluti in fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum misericordiæ, & gratiæ, quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes à Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

23. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ gratiæ, eam significans per illam, qua creaturas è nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24. Justa idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Jesu Christi, in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia suæ Gratiæ in sanandis animabus à cupiditate.

25. Deus illuminat animam, & eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate; jubet, & ipsi obtemperatur.

26. Nullæ dantur gratiæ nisi per Fidem.

27. Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, est peccatorum remissio.

29. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

30. Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

31. Desideria Christi semper habent suum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32. Jesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, idest Electos, de manu Angeli exterminatoris.

33. Proh quantum oportet bonis terrenis, & sibimeptisis renunciasse, ad hoc, ut quis fiduciam habeat sibi, ut ita dicam, appropriandi Christum Jesum, ejus amorem, mortem, & mysteria, ut facit Sanctus Paulus dicens: Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

34. Gratia Adami non producebat nisi merita humana.

35. Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ.

36. Differentia essentialis inter gratiam Adami, & status innocentiæ, ac gratiam Christianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset: ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi resuscitati, cui nos uniti sumus.

37. Gratia Adami, sanctificando illum in semetipso, erat illi proportionata; Gratia.

tia Christiana nos sanctificando in Jesu Christo, est omnipotens, & digna Filio Dei.

38. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris.

39. Voluntas, quam gratia non prævenit: nihil habet luminis, nisi ad aberrandum; Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40. Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire, nisi à Deo, & sine gratia non producit, nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

42. Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei; sine hoc nihil, nisi impuritas, nihil nisi indignitas.

43. Primus effectus gratiæ baptismalis est facere, ut moriamur peccato: adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato; quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44. Non sunt, nisi duo amores, unde voliciones, & actiones omnes nostræ nascuntur, Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & Amor, quo nos ipsos ac Mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.

45. Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.

46. Cupiditas aut Charitas usum sensuum bonum, vel malum faciunt.

47. Obedientia legis profluere debet ex fonte: & hic fons est Charitas. Quando Dei Amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est, quod apparet exterius; alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa justitia.

48. Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberrario, & nisi peccatum sine Fidei lumine, sine Christo, & sine Charitate?

49. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine Amore Dei.

50. Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus Charitatis non est ille, qui clamat.

51. Fides justificat, quando operatur; sed ipsa non operatur, nisi per Charitatem.

52. Omnia alia salutis remedia continentur in fide, tanquam in suo germine, & semine; Sed hæc fides non est absque amore, & fiducia.

53. Sola Charitas Christiano modo facit (actiones Christianas) per relationem ad Deum, & Jesum Christum.

54. Sola Charitas est, quæ Deo loquitur, eam solam Deus audit.

55. Deus non coronat nisi Charitatem; qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit.

56. Deus non remunerat nisi Charitatem, quoniam Charitas sola Deum honorat.

57. Totum deest Peccatori, quando ei deest spes, & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.

58. Nec Deus est, nec Religio, ubi non est Charitas.

59. Oratio Impiorum est novum peccatum, & quod Deus illis concedit, est novum in eos judicium.

60. Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem.

61. Timor nonnisi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quandiu ab amore justitiæ non ducitur.

62. Qui à malo non abstinet, nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc est sub lege, sicut Judæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

64. Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud non nisi ob timorem evitando.

65. Moyses, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui sunt, absque eo quod ullum Deo dederint filium, cum non effecerint nisi mancipia per timorem.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem, sicuti bestiæ, sed per fidem, & per amorem, sicuti filii.

67. Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut Dominum durum, impericsum, injustum, intractabilem.

68. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in Fide, & precibus.

69. Fides, usus, augmentum, & præmium Fidei totum est donum puræ liberalitatis Dei.

70. Num-

70. Numquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum Peccatorem.

71. Homo ob sui conservationem potest se se dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

72. Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica; comprehendens & omnes Angelos Cœli, & omnes electos, & justos terræ, & omnium Sæculorum.

73. Quid est Ecclesia, nisi cœtus filiorum Dei manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium gratiam futuri Sæculi?

74. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut Caput; omnes verò Sanctos ut membra.

75. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est Caput, vita, subsistantia, & persona: Unus solus Christus, compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator.

76. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Justi omnium sæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum, pro patre, & Christum pro Capite.

78. Separatur quis à Populo Electo, cujus figura fuit Populus Judaicus, & Caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

79. Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere spiritum, Pietatem, & Mysteria Sacræ Scripturæ.

80. Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus.

81. Obscuritas Sancti verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.

82. Dies Dominicus à Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari fœminis lectione Sacrorum librorum. Non ex fœminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt hæreses.

84. Abripere è Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere Christianis lectionem Sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

86. Eripere simplici Populo hoc solatium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

87. Modus plenus sapientia, lumine, & Charitate est, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi, ad minus, satisfacere justitiæ Dei, antequam reconcilientur.

88. Ignoramus quid sit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detrectamus separationis istius ferre confusionem.

89. Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod, cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi sacrificio Ecclesiæ.

90. Ecclesia authoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius Corporis.

91. Excommunicationis injustæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Nunquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per Charitatem affixi sumus.

92. Pati potius in pace excommunicationem, & anathema injustum, quam prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra Authoritatem, aut scindere unitatem.

93. Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps Primorum Pastorum festinatio infligit sine ipsius mandato: Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato Zelo rescindunt.

94. Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut sine lingua

gua peregrina quasi plerisque Christianis, & modus eas prædicandi est velati idioma incognitum; adeo remotus est à simplicitate Apostolorum, & supra communem captum fidelium; Neque satis advertitur, quod hic effectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in Filios suos.

95. Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariæ Prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit nisi Divinæ gratiæ.

97. Nimis sæpe contingit, membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, despici atque tractari tanquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ea separata, sed Justus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98. Status persecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat, tanquam Hæreticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo.

99. Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, V. G. bonos libros, instructiones, sancta exempla &c.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos. Tempus hoc advenit .... Haberi, & tractari à Religionis Ministris, tamquam impium, & indiguum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum; est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & Zelo quodam Religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excæcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus Diabolo Dei servum.

101. Nihil spiritui Dei, & doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quàm communia facere juramenta in Ecclesia; quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum.

INDEX

INDEX RERUM.

Numerus Arabicus paginam, littera a Additionem denotat.

A.

ABissini a quo Metropolitam habent. Pagina 512. Qua lingua celebrent. *ibid.* Jejunia, quæ servant. 519. Num tolerari possit apud eos circumcisio. 532. Num iteratio Baptismi in Epiphania. *ibid.*
Abortum num provocare liceat. 372.
Abrogatio quid? 47. Lex abrogari num possit, & à quo. *ibid.*
Abstinentia quid. 241.
Acedia quid. 106. Filiæ. *ibid.* Remedia. *ibid.*
Actiones num omnes in Deum dirigendæ. 135. 136.
Actus voluntatis quinam sunt. 83. Externi, num internis malitiam augeant. *ibid.* num exprimi debeant in Confessione. 631.
Accusator a denunciatore quomodo differt. 308. Accusare, & denunciare quinam tenentur. *ibid.* Accusator an aliquando tenetur ab accusatione desistere. 309.
Adoratio quid, & quotuplex. 162. *seq.*
Advocatus, ad quid tenetur. 315. *seq.*
Adulterium quid, & quotuplex. 94. In adulterio deprehensam num liceat occidere. 370.
Adulteri ad quid tenentur: 385. *seq.* Quid si dubitetur de prole ex adulterio genita. *ibid.*
Ambitio quid. 88.
Apostasia quid. 116.
Apostatæ, decreta Sacræ Congregationis circa eos. 127. *seq. a.*
Appatitoris officium. 317.
Armeni Episcopi Orthodoxi. 507. Eorum Patriarchæ. *ibid.* Hæreticorum errores. 508. 509. Jejunia. 619. Abusus. 533.
Assecuratio quid. 480. Quæ requiruntur. *ibid.*
Avaritia quid. 89. Ejus filiæ. *ibid.*
Azymo pane in Missa quinam utantur. 605.

B.

BAptismus quid. 548. Materia. *ibid.* Forma. 550. Quæ mutatio formæ irritum facit. *ibid.* Iterari non potest. 551. Necessarius & qualis. 555. Minister quis. 556. Num plures simul baptizare possit. 556. Num infantem nondum natum, & quando. 557. Num pueros infidelium invitis parentibus. *ibid.* Quid si sint baptizati. 558. Num conferri debeat per immersionem. 550. Sub conditione. 551. & *a.* Quando ita dari cœpit. *ibid.* Patrini in Baptismo quodnam officium. 556. Baptismi effecta. 558. Dubia circa Baptismum soluta a BENEDICTO XIV. 559. *seq.* Disciplina Orientalis Ecclesiæ, errores, & ritus, qui circa Baptismum in Oriente vigent. 564. *seq.*
Bellum quid. 156. Num licitum. *ibid.* & 157. Quæ requiruntur. *ibid.* Quæ ante & in bello fieri liceant. *ibid.*
Beneficium Ecclesiasticum quid. 128. Quotuplex. *ibid.* Ad habendum quid requiritur. 229. Plura num habere liceat. 234. Quibus modis amittitur. 237. Residentialia conferri nequeunt Presbyteris Congregationis Missionis. 234. *a.* Nec sæcularia Canonicis Lateranensibus absque indulto A. S. *ibid.* Vid. Clerici.
Beneficiati obligationes, quæ. 262.
Beneficiati Choro addicti ad quid tenentur. 264. Const. BENEDICTI XIV. 266. Num superflua debeant in pios usus impendere. 266. Quid si Patrimonium sufficiens habeant. 271.
Bestialitas quid. 96.
Blasphemia quid, & quotuplex. 204. Quale peccatum. 205. Pœnæ in Blasphemos. 206. *a.* Regulæ pro cohibendis. *ibid. a.* Indulgentiæ pro correctoribus. *ibid. a.*

C.

CAlumnia quid. 390. Est contra justitiam. *ibid.* Num & quomodo a detractione differat. *ibid.*
Cambium quid. 478. Quotuplex. *ibid.* Num & quando lucrum ex eo liceat. *ibid. seq. a.*
Canones pœnitentiales. 647. Rationes iis uti oporteat. 649. *a.*

Castis-

Caſtitas quid, & quotuplex. 242.
Caſuum reſervatio quid. 658. Quid ad reſervationem requiritur. *ibid.* Num peccata dubia cenſeri poſſint reſervata. 659. Ab iis quinam abſolvere poſsunt. *ibid.* Num Regulares Privilegiati. 660. Num carens facultate ſaltem indirectè abſolvere valeat. *ibid.* Caſus reſervati in Bulla Cœnæ. 661. Romano Pontifici intra Italiam. *ibid.*
Cenſura quid. 770. Quotuplex. *ibid.* Qua culpa contrahatur. 777. Quid excuſet. 778. Quando invalida. 773. Injuſta num nulla. 775. Quinam ligari poſsunt. *ibid.* Qui eam ferre. 778. Quinam abſolvere. *ibid.* Quæ circa abſolutionem notanda. 780.
Cenſus quid. 473. Perſonalis num locet. *ibid.* & 474. *a.* Num utrimque redimibilis. 475.
Chalendarium Gregorianum quinam adhibere teneantur. 56. *ſeq. a.* Miſſionariis conceſſum fuit in Iberia, Armenia, atque alibi uti Antiquo Calendario. *ibid.* Dubia circa hanc rem. *ibid. a.*
Charitas quid. 131. Quæ virtus. 132. Præceptum. 132. Quando obligat. 135. Num detur in ea ordo. 141.
Charitatis actus. 137.
Chirurgi, quæ ſunt obligationes. 319.
Circumſpectio quid. 245.
Clerici qui ſint. 259. Quæ iis præcipiuntur. 261. *ſeq.* Quæ prohibentur. 260. Num ſubſint legibus civilibus. 38. Quomodo eis prohibita negotiatio Conſtitut. BENEDICTI XIV. ſuper hac re. 260. *a.* Num ſint Domini bonorum Eccleſiaſticorum, & quomodo. 271. Interdicitur eis alienatio fructuum beneficii, & quomodo. *ibid.*
Clementia quid. 243.
Codicillus quid. 486.
Cophti eorum jejunia. 519. Patriarchæ. 507. Dubia ad eos ſpectantia ſoluta. 521.
Compenſatio occulta num licita. 410.
Commodum quid. 457. Quæ inde obligationes. *ibid.*
Concupiſcentiæ motus, qui ſint, & num peccata. 81. Vehementes, num excuſent a culpa. *ibid.*
Conductio quid. 471.
Confeſſio Sacramentalis quid. 628. Ejus dotes. *ibid.* Præcepta & quomodo. *ibid.* Num fieri debeat voce. 639. Num Sacerdoti præſenti. 640. Num aperiri debeant peccata dubia. 635. Num circumſtantiæ, & quæ. 629. Num nomen complicis. 631. Num omiſsa circumſtantia, in alia confeſſione. 636. Materia ſufficiens num ſint venialia. 638. Num mortalia antea abſoluta. *ibid.*
Confeſsarius habere debet juriſdictionem. 653. Hanc aliquando ſupplet Eccleſia. *ibid.* Debet eſſe approbatus. 654. Non ſufficit interpretativa, & præſumpta approbatio. 655. Nec Regularis abſolvere poteſt in Diœceſi, in qua non eſt approbatus. *ibid.* Ejus dotes. 663. Quomodo examinare debeat pœnitentem. 644. Num exquirere poſſit nomen complicis. 631. Regulæ, & Conſtitutiones de hac re. 632. & *ſeq. a.* Num abſolvere poſſit complicem in proprio crimine. 656. *a.* Num ſatisfactionem debeat imponere. 642. Quomodo, & quam. *ibid. ſeq.* Interrogatus de iis, quæ in confeſſione novit, quomodo ſe gerere debet. 680. An de iis loqui poſſit extra confeſſionem. *ibid.* An uti poſſit ſcientia confeſſionis. 679. Quibus negare debet abſolutionem. 666. Quando differre. *ibid.* Cum iis, qui ſunt in occaſione proxima, qua ratione agere debet. 670. Cum moribundis. 673. Quid facere debet ob defectum in abſolutione admiſſum. 675. Circa reſtitutionem. *ibid.*
Confirmatio quid. 571. Orientalis Eccleſiæ circa eam diſciplina, ritus, errores. 572. *ſeqq.*
Conjugum obligationes. 289. Quando non licet debitum petere. 291. Quando non tenentur reddere. 292. An aliquando petere tenentur. 293. Quando peccant in uſu conjugii. 294. Tactus inter eos, & aſpectus obſcæni num peccata. 295. Quid ſi poſt votum caſtitatis, vel Religionis contraxerint. 296.
Conſcientia quid, & quotuplex. 1. *& ſeq.* Num teneamur ſequi rectam. *ibid.* Num peccet agens contra conſcientiam erroneam. 2 Perplexa quid. 3. Certa. 3. In dubiis quomodo formanda. 4. Scrupuloſa quid? 5. Probabilis? 6.
Conſuetudo quid, & quæ vim habet legis. 52. An legem abrogare poſſit, & quomodo. 53. Conſuetudo peccandi, quando æquivalet malitiæ. 80.
Conſuetudinarius ad quid tenetur. *ibid.*
Contentio quid. 134.
Contractus quid. 421. Quæ requiruntur. *ibid.* Quotuplex. 421. Materia. 422. Num obliget in conſcientia ſine ſolemnitatibus, & ani-

& animo non se obligandi. 433. Invalidus, an juramento firmetur. 424. Alternativus quomodo obligat. 425. Ad diem. *ibid.* Sub conditione. *ibid.* Qualis consensus requiritur. 427. Ex metu an validus. 429. Quinam contrahere possunt. 431.
Contritio quid, & quotuplex. 622. Perfecta num justificet, & quomodo. *ibid.* Num necessaria. *ibid.* Num præcepta, & quomodo. 623. In Sacramento, quæ requiratur. 624. Pro venialibus. *ibid.*
Contumelia quid. 390. Est contra justitiam. *ibid. seq.* Contumeliam repellere num liceat. 399.
Correctio fraterna quid. 149. Num præcepta, & quomodo. *ibid.* Ordo servandus. 151.
Corruptor Virginis ad quid tenetur. 382.
Crimen occultum, num aliquando detegere liceat. 398. Publicum an liceat in aliquo loco manifestare. 405.
Curator ad quid tenetur. 301.

D

Debitum dubium solvi debet. 419. Decimæ ex justitia solvuntur. 417.
Delectatio morosa quid & quale peccatum. 85.
De sola cogitatione rei illicitæ cum fit peccatum. 86.
Depositum quid. 456. Depositarii obligationes. *ibid.*
Desiderium operis quale peccatum. 83.
Detractio quid. 390. Octo modis. *ibid.* A contumelia quomodo differat. 393. Detractionis auditor an & quando peccet mortaliter. *ibid. & seq.*
Detractor num restituere debet ob damna. 401.
Diaconus num peccat administrando ordinem in peccato mortali. 543.
Discipuli erga magistrum quando, & quomodo peccant. 302.
Dispensatio quid. 42. Quis dispensat. 43. Quando liceat dispensare. 44. 45. Quomodo, & quando uti dispensatione. 45. Quando cessat. *ibid.*
Discordia quid. 134.
Divinatio quid, & quotuplex. 201. Quale peccatum. 202.
Divortium quid. 742. *& seq.*
Doctrinam Christianam ignorans, an impediri possit ne contrahat matrimonium. 733. *a.*
Domini erga famulos ad quid tenentur? 301.
Dominium quid. 311. Quotuplex. *ibid.* Materia. *ibid.* Quid requiritur ad acquirendum. 322. Variæ species acquirendi. 325. Animalia quomodo acquiruntur. 498. Thesauri ac gemmæ. 324. Per præscriptionem quomodo. 326. *seq.* Qui sunt dominii capaces. 325.
Donatio quid, & quotuplex. 436.
Donare qui possunt. 437. Donationes jure civili invalidæ. *ibid.* Acceptatæ num revocari possint. 438. Quando cessent. *ibid.*
Dubitatio temeraria quid. 387. *seq.*
Dubia num in meliorem partem interpretanda. 389.
Duces ad quid tenentur. 318.
Duellum quid. 378. Num aliquando liceat. *ibid.* Pœnæ. 379.

E

Ebrietas quid. 91. Num excuset à peccato. 92.
Ecclesia quo modo polluitur. 604. Quæ circa pollutionem, & reconciliationem servanda. *ibid.*
Ecclesia auctoritatem habet instituendi ritus. 498. Ferendi leges. 500. Quæ est in Pastoribus. *ibid.* Subordinata Romano Pontifici. *ibid. seq.*
Ecclesia Orientalis describitur. 504. Patriarchæ qui in ea sunt. 505. Hæreticorum, & Schismaticorum sectæ. 508. *seq.* Errores. *ibid.* Varii Ritus. 511. *seq.*
Eleemosyna quid. 144. Num præcepta. *ibid.* Ex quibus bonis facienda. 148.
Electio in beneficiis quid. 231. Quid requiritur ut rite fiat. *ibid.*
Emptio quid. 459. Vid. Venditio.
Emphitheusis quid, & quæ inde obligatio. 475.
Epikija quid. 41. Quandonam liceat uti. 42. Episcopi ut Delegati Sedis Apostolicæ quænam præciperepossunt à Regularibus. 36. *a.* Non possunt ne quidem in Synodis derogare eorum Privilegiis. *ibid. a.*
Eucharistia quid. 584. Materia. 585. Forma. 588. Aqua quanta misceri debeat. 585. Quanta esse debet materia. 586. qua ratione præsens ut consecretur. *ibid.* Num panis sine vino consecrari possit. 587. Quando suscipienda. 588. Quæ dispositiones requiruntur. 592. Quinam licite dispensant. 596. Infirmis quando, & quo-

& quoties administranda. 690. *a.* Orientalis Ecclesiæ circa Eucharistiam disciplina, ritus, errores, abusus, & dubia. 605. *seq.*
Eutrapelia quid. 225.
Excommunicatio quid, & quotuplex. 781. Majoris effectus. 782. Minoris. 785. Excommunicati quinam vitandi. 781. Num mortale sit cum iis communicare. 784.
Extrema Unctio quid. 703. Materia & forma. *ibid.* Unctiones quot necessariæ. 704. Minister. 706. Apud Græcos. 711. 712 Effectus. 707. Num reiterari possit. 708. *a.* An præcepta. 709. Orientalis Ecclesiæ circa Extremam Unctionem Ritus, & abusus Schismaticorum. 709. *seq.*

F

FAma quomodo restituenda. 399. *seq.* Ab ipsius restitutione quænam excusant. 401. Num fieri possit compensatio in ipsius restitutione. 402.
Famuli, & famulæ ad quid tenentur. 301. *seq.*
Feminis an liceat ingredi domus Religiosorum. 286. Const. BENEDICTI XIV. hac de re. 287. *a.*
Festorum observatio præcepta. 169. Quænam opera prohibita. 170. Constit. BENEDICTI XIV. 171. & 172. Quænam exercenda. 174. Quid excusat. 173.
Feudum quid. 475. Feudatarii officium. *ibid.*
Fides quid. 107. Quæ necessaria. *ibid.* Præcepta. 109. Quando obligat præceptum. 102. Quænam ex præcepto credere teneamur. 109. Quænam docere tenentur Parochi. *ibid.*
Missionarii. 110. *a. seq.*
Fidei actus. 113.
Fidei externa Confessio præcepta. 113. Quando obligat. *ibid.* An aliquando exterius negare liceat. 114. Occultare. 115. Num liceat falsam fidem simulare. 114. Quinam fidem negare dicuntur, & quibus actibus. 116. *a.* In fide dubius num hæreticus. 123.
Fidei commissum quid. 487. Quando valeat in foro conscientiæ. *ibid.*
Fidejussio quid. 480. Fidejussori quid liceat. 481.
Filius familias num contrahere possit. 431. Num restituere debeat rem mutuo acceptam sine consensu patris post ejus mortem. 440.
Fortitudo quid. 239. Vitia eidem opposita. *ibid.*
Virtutes ei annexæ. 240. Fur an acquirat rei furtivæ dominium. 409.
Furtiva res empta num Domino restituenda. 414.
Furtum quid. 405. Quotuplex. *ibid.* Ad grave quid requiritur. 406. Minuta furta quando mortalia. 407.

G

GRatitudo quid. 556.
Gula quid. 90. Remedia. 91. Filiæ. 92.

H

HÆresis quid. 121. *seq.*
Hæretici quibus pœnis subsint. 123. *a.* quinam absolvi possunt. *ibid. a.*
Hæretici libri lectio num licita. 124. Quinam licentiam legendi concedere possint. *ibid. a.*
Hæreticorum libri, qui sint. 124. *seq.*
Hæreticorum communio in divinis vitanda, & quomodo. 127. *seq. a.*
Hæres num restituere debeat pro defuncto. 420.
Homo num debeat seipsum diligere magis quam proximum. 142.
Honor pro honore per contumeliam læso, qua ratione restituendus. 404.
Horæ canonicæ quid. 162. Quinam ad eas teneantur. 163. Quid ut rite, ac debite recitentur. *ibid.* An ad satisfaciendum præcepto requiratur intentio, & attentio. 267. Quænam excusent ab horis recitandis. 169. Orientales num ad eas teneantur. 516. *a.*
Horarum tabulæ pro recitando matutino. 238.
Hipotheca quid. 481.

I

JAcobitæ unde dicti. 509. Eorum errores. *ibid.* Sectatores. *ibid.* Patriarchæ. 506. jejunia. 517.
Jactantia quid. 89. *seq.*
Idololatria quid, & quotuplex. 200.
Jejunium ecclesiasticum quid. 245. Num præceptum obliget sub mortali. 246. Quid collatiuncula, & qua ratione adhibenda. *ibid.* An pecet anticipans refectionis tempus sine causa. *ibid.* Dispensatus

ſatus ad carnes num teneatur jejunare. 247. Conſt. BENEDICTI XIV. & præſcriptæ per hanc regulæ. 247. *ſeq. n.* Septem circa jejunium dubia ſoluta ab eodem Pontifice. 248. *a.* Quinam violent jejunium. *ibid.* Quinam excuſantur. 249. *ſeq.* Jejunia Orientalium. 251.

Italo Græcorum. 258. Melchitarum. *ibid.* Armenorum. 255. & 519. Maronitarum. 255. Neſtorianorum. 518. Cophtorum, & Æthyopum. 519.

Jejunia feriæ quartæ, & feriæ ſextæ. 254. A quibus abſtinendum his diebus. 254. *ſeq. a.* Conſtit. Pontif. & decreta Congr. hac ſuper re. 254.

Jejunium Apoſtolorum. 517. *ſeq.* Aſcenſionis. *ibid.* Apoſtolorum. *ibid.* Adventus. *ibid.* Niniviticum. 518. *ſeq.* Virginum. *ibid.* Jejunium Sabbati. 520.

Ignorantia quid, & quotuplex. 70. Quænam excuſat à peccato. *ibid.* Quænam invincibilis, quid, & quotuplex. 76. Num detur juris naturalis. 80.

Inadvertentia quid. 80. 81.

Inconſideratio quid. *ibid.*

Infamare non licet ſeipſum. 399. Num infamantem. 402.

Indulgentia quid, & quotuplex. 691. Quis concedere poteſt indulgentias. 692. Ut lucrentur, quæ requiruntur. *ibid.* Quid ut proſint Defunctis. *ibid.* Notanda circa opera præſcripta, ut lucrentur. *ibid.*

Infidelitas quid. 119. Quotuplex. *ibid.* Infideles num cogi poſſint ad Fidem ſuſcipiendam. *ibid.* Num cum ipſis communicare liceat. 120. Num diſputare. 120. *a.*

Injuria quid. 332. Num ſine violentia fiat. *ibid.*

Intentio quid, & quotuplex. 538. *ſeq.* Quæ neceſſaria ad Sacramentum. *ibid.*

Interdictum quid, & quotuplex. 786.

Interpretatio legis quid, & quotuplex. 41. Qua ratione fieri debet. *ibid.*

Invidia quid. 105. Filiæ, & Remedia. *ibid. & ſeq.*

Ira quid. 104. Filiæ, & remedia. 105.

Irregularitas quid & quotuplex. 790. Effectu. 791. Quis circa eam diſpenſare poſſit. 595.

Irreligioſitas quid, & quotuplex. 204.

Judex ad quid tenetur, ut rite judicet. 304. quomodo inquirat. 307. Puniat. *ibid.* Num damnare poſſit, quem novit innocentem, ſi teſtes probent eſſe reum. 305. Num licite munera à parte accipere poſſit. 306. Damnando innocentem num reſtituere debet. *ibid.*

Judicium temerarium quid. 387.

Juramentum quid. 188. Quid requiritur; *ibid.* Quotuplex. 189. Quando eſt peccatum mortale. 190. Quam obligationem parit. 191. Quando non obligat. 193. Fictum, & doloſum. 196. Quot modis tollitur obligatio ex juramento. 197. An à perjuro licite petatur. 198. Juramenti abuſus in Congregatione, quæ dicitur *de Liberi Muratori*. 194. Conſtit. Rom. Pontif. hac ſuper re. *ibid. a.*

Jus quid, & quotuplex. 321. *ſeq.*

Jus patronatus quid. 230.

Juſtitia quid, & quotuplex. 320.

L

Legatum quid. 486. Quid requiritur. 487.

Legislator num obligetur legibus ſuis vel Prædeceſſorum. 37.

Leges Eccleſiæ num debeant inculcari novis baptizatis. 55. *a.* Decretum Inquiſitionis ſuper hac re. *ibid. a.*

Lex quid. 15. Quomodo à præcepto differt. 17. Ejus diviſio. *ibid.* Æterna quid. *ibid.* Naturalis an mutari poſſit. 18. An à Deo diſpenſari. *ibid.* Poſitiva quid. 20. Leges quinam ferre poſſunt. 21. Humanæ num poſſint præcipere actus internos. 22. Eccleſia num id poſſit præcipere. 23. Lex humana cum, & quando obliget ſub mortali. 26. *ſeq.* An fundata in præſumptione obliget in Conſcientia. 27. An obliget cum gravi damno. 28. An requirat promulgationem, & qualem. 29. Num requiratur acceptatio. 30. Qua ratione abrogatur. 31.

Lex pœnalis quid. 48. Num detur. *ibid.* Quomodo obliget 59. *ſeq.* Irritans quæ ſit. 50 Ejus effectus. *ibid. & ſeq.*

Liberalitas quid. 256.

Liberi, quibus obligationibus teneantur erga Parentes. 298.

Liturgia quid. 492. Orientalium Liturgiæ cum Latinis, in quibus conveniant. 504. Quæ in iis vitanda. 494. Verba quibus conſecratur. 615. Dubia circa rem hanc. 618. *ſeq.*

Locatio quid. 471. Locantis, & Locatarii obligationes. *ibid.*

Ludus quid. 482. Quando liceat. *ibid.* Quinam prohibitus. 483. Ex vetito num ſolvendi obligatio conſurgat. 484. Num lucrum

lucrum ex eo restitui debeat, & quando. *ibid.*
Luxuria quid. 93. Quot, & quæ ejus species. *ibid.* Consummatæ quænam species contra naturam. 95. Non consummata quodnam peccatum. 99. Ejus filiæ. 103. Remedia. 104.

M

Magia quid. 202. *seq.* Quale peccatum. 203.
Magnificentia quid. 241.
Maledictio quale peccatum. 154.
Maleficium quid. 204.
Malabarici ritus proscripti. 529.
Mandatum quid. 458. Mandantis, & Mandatarii obligationes. *ibid.*
Mansuetudo quid. 243.
Maronitæ Syri, eorum Patriarcha, & Episcopi. 505. 506. *a.*
Matrimonium quid. 735. Quotuplex. *ibid.* An necessarius consensus. *ibid.* Num satis sit conditionatus. 736. Num requiratur Parentum. 737. Num valide contrahatur per procuratorem, & quomodo. 738. Num dissolvi queat, & quomodo. 739. Infidelium quando, quomodo, & à quo dissolvendum. 740. *a.* Catholici cum Hæretica, & vicissim, quando valeat. *ibid.* 749. & 750. *a.* Quid tum agendum Episcopo. *ibid.* Clandestinum quid. 753. Ubi, & quomodo liceat. *ibid. seq.* An post Matrimonium liceat divortium, & quomodo. 742. 743. Ejus impedimenta. 744. Ab iis quis dispensare possit. 759. *a.* Ad dispensationem quid requiritur. 769. In matrimoniis occultis, qua ratione se gerere debeant Parochi, & Episcopi. 757. *a.* Invalidum, qua ratione validandum. 763. Matrimonii denunciationes. 746. 747. Circa eas quid agendum. *ibid. a.* Ob Christianæ doctrinæ ignorantiam num differri possit, & quomodo. 733. *a.* Orientalis Ecclesiæ circa Matrimonium disciplina. 764.
Medici, quibus obligentur. 319.
Mendacium quid. 256. Num quandoque uti liceat sub restrictione mentali. 257.
Metus num irritum faciat contractum. 429.
Milites ad quid tenentur. 318. Militare quando liceat. *ibid.*
Minister Sacramentorum. Vid. Sacramentum.
Missa quid. 597. Quinam ejus effectus. *ibid.* An Sacerdotes celebrare debeant aliquando. 598. Quando, quoties, ubi, & qua hora. *ibid.* Quænam requiruntur. *ibid. seq.* Quinam audire tenentur. 175. Quando, & quomodo audienda, ut compleatur præceptum. 176. Pro Missa eleemosynam petere num sit simonia. 217. Quinam pro Populo applicare debeant. 273. *a.* Circa celebrationem, quæ servanda. 598. *seq.* Missæ stipendium cur suscipiendum. 602. Quid circa istud prohibeatur. *ibid.* 503. *a.* Orientalis Ecclesiæ circa eam ritus, & abusus. 605. *seq.*
Modestia quid, & quotuplex. 244.
Monasterium virorum ingredi prohibentur mulieres, & quomodo. 288. Viri Monialium. 288.
Moniales alloqui num liceat Regularibus sine licentia Episcopi. 36. *a.*
Monopolium quid, & num liceat. 461.
Mulieres num peccent si se ornent ad placendum Viris. 245.
Mutuum quid. 439. Mutuantis, & mutuatarii obligationes. *ibid.* Ex eo non licet auctarium exigere nequidem à divitibus, & mercatoribus. 442. *seq. a.* Nec tutoribus pro pupillis. 448. Quibus ex tutelis liceat. 449. Num ratione periculi. 451. Motæ. *ibid.*

N

Nestoriani, eorum Catholici sive Patriarchæ. 507. 508. Errores. 508. *seq.* Ritus. 516. Jejunia. 518. Abusus. 533.
Nundinæ diebus festis qua ratione prohibitæ. 171. Const. BENED. XIV. *ibid.*
Nuptiæ quo tempore prohibitæ. 744. 745.

O

Obedientia quid. 255. 256. Quotuplex. *ibid.*
Obligatio manendi in proprio ritu. 525. Unde oriatur. *ibid.* Regulæ circa hanc obligationem. *ibid.*
Obligationes certorum statuum. 259.
Observantia quid. 255.
Occidere num liceat seipsum. 370. Uxorem, vel filiam in adulterio deprehensam. *ibid.* Accusatores, & falsos testes. 374. Num aliquando Innocentem. 371. defendenda pudicitia. 374. Pro defensione bonorum. *ibid.* Honoris & famæ. 375. Alterius injuste aggressi. 376.
Occisor quando restituere teneatur. 380. *seq.*

Odium quid. 152. Dei, quale peccatum. *ibid.* Proximi. 153.
Opinio probabilis quid, & quotuplex. 6. Minus probabilem in conflictu probabilioris pro lege licite sequi non possumus. 7. Neque æque probabilem. 11. Minus tutam, sed probabiliorem licite sequimur. 14. Opinio probabilis extra concursum, quæ sit, & ad quid tenemur, dum ea occurrat. 15.
Oratio quid. 163. Quænam præcepta. *ibid.*
Ordo quid. 714. Quot ordines. 715. Num singuli Sacramenta. *ibid.* Materia, & forma. *ibid.* Qualis contractus materiæ requiratur. *ibid.* Quinam ordinari licitè possint. *ibid.*
Orientalis Ecclesiæ descriptio. 504. *seq.* Patriarchæ. 505. Ritus varii. *ibid. seq.*
Orientales utrum obligentur novis Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedis legibus? 57. *a.* Quando. *ibid.* Num teneantur obedire decretis Congreg. de P. F. 58. *a.* Num eorum Patriarchæ possint dispensare subditos à Pontificiis legibus. 59. *a.*
Oscula, tactus &c. num peccata & qualia. 103. Inter sponsos, an liceant. *ibid.*
Orientalis Ecclesiæ circa Ordinum numerum, materiam, formam, aliosque ritus disciplina. 717. *seq.*

P

PArochi ad quid tenentur. 272. Num & quando Missas applicare pro Populo. 273. Conflit. BENEDICTI XIV. *ibid. a.* Num absolvere possint subditos alterius Parochiæ, & quando. 655. Quid agere debeant, dum contendentes Matrimonium contrahere ignorant doctrinam Christianam. 733. *a.*
Parentum obligationes, quæ. 296. *seq.*
Patientia quid. 241.
Patriarchæ quo tempore hoc nomen habuerint. 504. Quot in Oriente. 505. Eorum Sedes. *ibid.* Successiones. 506. *seq.* Subditi. *ibid. seq.*
Peccatum quid. 60. Quotuplex. 61. Quænam excusant à peccato. 60. Peccatorum distinctio, & numerus unde. 62. Gravitas. 65. Omissionis quid. 74. Commissionis. *ibid.* Infirmitatis, & malitiæ quale. 81. *seq.* Mortale. 66. Quæ requiruntur. 67. *seq.* Veniale. 66. Quomodo plura venialia possunt facere unum mortale. 72. Quomodo disponere ad mortale. 73.
Peregrini num teneantur observare leges proprii territorii. 38. Num loci, in quo versantur. 40.
Pertinacia quid. 89.
Permutatio beneficii quid. 233.
Pignus quid. 481. Quæ accipientis, & dantis obligationes. *ibid. seq.*
Pietas quid. 255.
Pharmacopæi ad quid obligantur. 319.
Photiani, quinam dicuntur. 505. Eorum errores. 510.
Pœnitentiæ Sacramentum quid. 641. Materia. *ibid.* Forma. 651. Sub conditione quando conferendum. *ibid.* Minister quis. 653.
Pœnitentia imposita, num & quando mutari possit. 646. Quomodo imponenda. 643. *seq.*
Pœnitentiales Canones. 647. Quem usum facere debeant eorum Confessarii. 649. *a.*
Pœnitentia juxta Orientalium disciplinam: Ritus, abusus, & dubia inde emergentia. 693. *seq.*
Pœnitens num teneatur in Confessione aperire nomen Complicis. 631. Regulæ pro hac materia. *ibid. a.* Tenetur confessioni examen præmittere. 537. Acceptare pœnitentiam, & implere. 644. *seq.* Quando, & quomodo. 645. Num obligatur ad sigillum. 631. *seq.*
Poligamia quid. 743. Num licita. *ibid.*
Pollutio quid, & quotuplex. 96.
Possessio quid. 331. Quotuplex. *ibid.*
Presbyteri Græci conjugati quando abstinere debeant à conjugio. 620. *seq.*
Præscriptio quid. 326. Conditiones. 327. Quæ res præscribi valeant. 330.
Pretium quotuplex. 459. Quale justum. 460.
Privilegium quid & quotuplex. 51. A quo concedi possit. 51. *& seq.* Quomodo uti licet, & omittatur. 52. Quænam irrita jure positivo. *ibid.*
Procurator ad quid tenetur. 316.
Promissio quid. 433. Quæ requiruntur ut obliget. *ibid. seq.* Facti alieni ad quid obligat. 435. Ob causam turpem. *ibid.* Quando obligare desinit. 436.
Prudentia quid. 239. Quæ vitia opposita. *ibid.*

R

RApina quid. 405.
Raptus quid. 94. Num matrimonium ex raptu valeat. 758. Quando valet. 762. *seq.*

Religiosus status quid. 274. Ad professionem Religiosam, quæ requiruntur. 275.
Religiosi num subsint legibus. 35. 36. *a.* Episcopi, & Synodi Diœcesanæ quibus aliis obligari possint. *ibid.* Num sint capaces Dominii temporalis. 276. Ad quid tenentur vi voti paupertatis. 277. Obedientiæ. 282. *seq.* Num peccent ob transgressionem regulæ, quæ non obligat sub culpa. 284. Num non eligendo, vel proponendo in superiorem digniorem. 286.
Religiosorum superiorum obligationes. 285.
Religio quid. 162. Falsa simulari num possit. 114. Ipsius actus. 162.
Referens ad quid tenetur. 317.
Reservatio casuum. Vid. Casus.
Resignatio beneficii quid. 231. Quid ut sit licita. 232. Resignationes cum reservatione pensionis, & pacto eam cassandi, per solutiones anticipatas, damnatur. *ibid. a.*
Restitutio quid. 332. Necessaria quomodo. 333. Cuinam facienda. 257. An peccet non restituendo, qui possit, & quomodo. 334. & *seq.* Quo tempore. 357. Cujus impensis. 358. Periculo. 359. Quo ordine. 360. Ob quas causas differre liceat. 366. Quænam excusant. 362. *seq.* Num cessio bonorum creditori facta. 363. Num ingressus in Religionem. *ibid.* Ob damna spiritualia quomodo restituendum. 268. Ob homicidium, & mutilationem. 380. *seq.* Ob casuale homicidium quando. 377. Ob famam. 399.
Restituendi obligatio, sive restitutionis radices. 334. *seq.* Ex qua culpa oritur hæc obligatio. 334. *seq.* Qui restituere debeant. 319. *seq.*
Restrictio mentalis quid. 257. Num licita. *ibid.*
Reus num teneatur fateri veritatem, & quando. 312. *seq.*
Ritus quid. 402. Quotuplex. *ibid.* Ritus Sacri nequeunt esse actus illiciti. 493. Mutari possunt. *ibid.* Variati pluries fuere. 494. Utiliter adhibentur etiam ii, quos antea Hebræi vel Idololatræ usurpabant. 494. *a.* A Deo originem habent. 495. Sunt utiles, & necessarii. *ibid.* Novatorum circa eosdem errores. *ibid. seq.*
Ritus Sacri, & exterior Dei Cultus consoni sunt Christianæ Religioni. 498. Institui possunt ab Ecclesia. 499. A Romano Pontifice. 500. A superstitione vindicantur. 501. *seq.*
Ritus Ecclesiæ Orientalis à Latinis diversi. 511. In quibus dissident tum à Latinis, tum invicem. 511. *seq.* Fuere semper in Ecclesia diversi. 521. Qui nunc vigent quinam sunt. 522.
Ritus proscripti. 528. *seq.*

S

Sacerdos ministrans Christi Corpus in peccato læthali, peccat mortaliter. 544. Ut confessionem excipiat, & absolvat, quid requiritur. 652. Non approbatus ab Episcopo, an absolvere valeat à venialibus. 656. Non habens curam animarum, an teneatur audire confessiones, si sit idoneus. 676. An teneatur aliquando celebrare. 598.
Sacramentum quid, & quotuplex. 534. Quæ requiruntur. *ibid. seq.* Quæ unio inter materiam, & formam. 535. Quæ mutatio materiæ irritat. *ibid.* Dubia num uti liceat. 536. Num mutare. *ibid.* Num repetere formam. 537. Ad valorem non requiritur Ministri fides, & Sanctitas. 542. Sed intentio. 538. *seq.* Qualis esse debeat. 540. Ad Sacramentum suscipiendum, quæ requiruntur. 547.
Sacramenti minister an debeat esse in gratia. 542. *seq.*
Sacrificium Missæ. Vide Missa.
Sacrilegium quid, & quotuplex. 208. Quæ peccata in loco sacro commissa sint sacrilegia. 209.
Scandalum quid. 158. Quale peccatum. *ib.* Quæ circa ipsum observanda. 159. Quæ liceant ad vitandum scandalum. 160.
Scrupulus quid, quæ ejusdem causæ, & remedia. 5. & 6.
Scrupulosus, qua ratione cum eo agendum.
Secretarii officium. 317.
Secretum prodere num contra justitiam. 419. 420.
Servia Constitutio pro Regno Serviæ, & ritus in ea proscripti. 529. *seq.*
Servitus quid, & quotuplex. 330.
Sigillum confessionis quid. 676. Quæ & qualis obligatio. *ibid.* Quænam sub sigillo cadant. 677. Quomodo violatur. *ibid.* Quinam ad sigillum obligentur. 681. *seq.*
Simonia quid. 209. Quotuplex. 211. Quibus in casibus sit juris Divini. 212. Quando juris humani. 215. Quale peccatum. 216. Num simonia sit permutatio rerum spiritualium inter se. 217. Quid si desit animus adimplendi. 215. Num sepulchrum vendere. 219. Quot modis com-

committitur in materia beneficiorum. 220. Num liceat pecunia redimere vexationem, & quando. 202. Num simonia sit suscipere Ordines ob fructus beneficii. 223. Accepta per Simoniam num restituenda. 224. Pœnæ in Simoniacos. 226.
Sinenses ritus proscripti. 528. *seq.*
Societatis contractus quid. 475. Quæ requiruntur. 476. Trinus an liceat. *ibid.* & 477. *a.*
Sodomia quid, & quotuplex. *96.*
Sollicitatio. 683. Constitutio hac de re BENEDICTI XIV. *ibid.* Aliorum Pontificum Constit. 685. Decreta Inquisitionis. 686. Propositiones damnatæ. 687. Regulæ circa sollicitationem, & denunciandi obligationem servandæ. 687. *seq.*
Sors quid, & quotuplex. 201.
Spes quid. 129. Spei præceptum num extet, & quando obliget. 130. Actus spei. 131. Quænam ei opposita. 130. *& seq.*
Sponsio quid. 485. Ut sit justa quid. *ibid.*
Sponsalia quid. 729. Ut sint valida quid requiritur. *ibid.* Quomodo contrahenda. 730. Effectus. *ibid.* Causæ ob quas dissolvi queant. 731. Num per simplex votum castitatis, quod subsequatur. 732.
Stuprum quid. 94.
Subdiaconatus. Vid. Ordo.
Subdiaconus num peccet administrando in læthali. 543.
Superbia quid. 87. Filiæ & remedia. 87. *seq.*
Superioris obligationes erga subditos. 301.
Superstitio quid. 199. Quotuplex, *ibid.*
Superstitiosi ritus. Vide Ritus.
Suspensio quid, & quotuplex. 788. Effectus. 789. Qua ratione tollatur. *ibid.*
Synderesis quid sit, & quomodo à conscientia differt. 1.

T

TAbellio ad quid obligatur. 317.
Temerarium judicium. Vide judicium.
Temperantia quid. 241. Virtutes cum ea connexæ quot sint. 243. Quæ vitia iis opponantur. *ibid. seq.*
Tentatio Dei quid, & quale peccatum. 207.
Testes quot regulariter requiruntur in Judicio. 309. Qui legitimi. *ibid. & seq.* Qui restari teneantur. 310. Quando peccent, & restituere quando tenentur. 311.
Testamentum quid. 485. Sine solemnitatibus, an validum in conscientia. 486. Qui sunt capaces testandi. *ibid.*
Thesaurus. Vid. Dominium.
Transactio quid. 480.
Tributa num solvi debeant ex justitia. 416.
Tutor ad quid obligatur. 301.

V

VAnagloria quid. 88.
Vana observantia quid, & quotuplex. 201. 202. Quale peccatum. 203.
Vendita res pluribus successive cui debeatur. 469.
Venditio quid. 459. Vendere num liceat ultra justum pretium. 460. Quid si emptor offerat. 463. Ob quas causas liceat. 461. Quænam vendere non liceat. 470.
Venditor num licite vendere possit res defectuosas. 465. Num teneatur aperire defectus. 466. Num percipere possit fructus ex re vendita donec pretium solvatur. 467. Num vendere possit cum pacto retrovenditionis. 468. Ejus obligationes. 470.
Veritas quid. 256.
Vindicta privata num aliquando licita. 141. *seq.*
Virtus quid. 107. Quotuplex. *ibid.*
Virtutes justitiæ annexæ. 162. & 255. *seq.*
Virtutes Morales, quæ sint. 239. Quot. *ib.*
Vitia iis virtutibus opposita. 239. *seq.*
Voluptatem num liceat per se appetere. 242.
Vovens Religionem, ad quid tenetur. 288.
Votum quid. 177. Quæ ad ejus valorem requiruntur. *ibid.* Quotuplex. 179. Quos, & quando obligat. 180. Ejusdem obligatio, quando, & quomodo tollitur. 183. In dubio, quæ voti obligatio. 182. Quis irritare possit vota. 184. Dispensare. 186. Commutare. 186. *seq.*
Usus quid. 330. Ususfructus. *ibid.*
Usufructuarius ad quid tenetur. *ibid.*
Usura quid, & quotuplex. 441. Quo jure prohibita. 441. 442. *a.* Propositiones damnatæ. 447. Usurarii restituere tenentur, & quomodo. 454. Pœnæ contra eosdem.

L A U S D E O.

BX
1757
A6
1754
v.2

Antoine, Paul Gabriel
Theologia moralis universa

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 17 18 10 002 2